

Combinacions lèxiques en llengua catalana:
les col·locacions

Caracterització teòrica i empírica i proposta lexicogràfica

Maria Àngels Martínez Salom

TESI DOCTORAL UPF / 2020

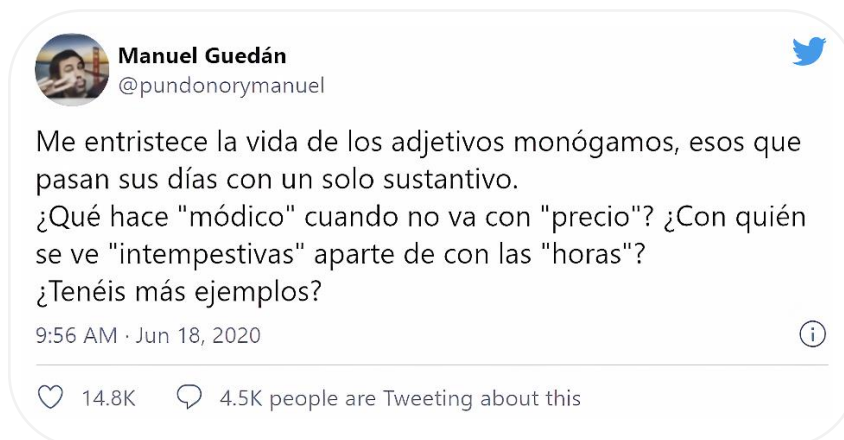
DIRECCIÓ DE LA TESI

Dra. Mercè Lorente Casafont

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I CIÈNCIES DEL LLENGUATGE

Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

[...] Teóricamente, nada impediría que las *discusiones* pudieran ser *ardientes* o *calurosas*, pero lo cierto es que como hablantes esas combinaciones se nos hacen anómalas y lo que nos pide el cuerpo es decir que son *acaloradas* [...]. De hecho, el manejo con soltura de las colocaciones es un aspecto fundamental en el aprendizaje de un idioma y por eso las colocaciones con las que se usa una palabra debería ser una información que cualquier buen diccionario debería incluir. Al fin y al cabo, de poco sirve saber el significado de un término si no sabemos cómo se usa.

Aunque aparentemente anodinas y casi desconocidas fuera del ámbito de especialistas, las colocaciones son lo que dota de naturalidad y eficacia comunicativa a buena parte de lo que decimos. No solo de gramática viven las lenguas.

Elena ÁLVAREZ MELLADO (2020), «Palabras monógamas»,
elDiario.es (26 de juny)
[En línea:
<http://www.eldiario.es/opinion/zona-critica/palabras-monogamas_129_6056584.html>]

Agraïments

Redactar un apartat d'agraïments et posa en un compromís, perquè és segur que, per descuit, quedarà sense esmentar algú que mereixeria ser en aquestes línies. Per esmorteir-ho, d'entrada vull que quedi constància del meu agraïment a totes i cadascuna de les persones que, al llarg dels anys que he donat forma a aquesta tesi, s'hagin interessat en algun moment per aquest treball i que mai m'hagin demanat com anava. No em puc estar d'agrair especialment els consells, suggeriments o propostes que, en diverses tasques de la recerca, m'hagin fet arribar. Moltes gràcies a tots!

Dit això, no puc deixar de mencionar el nom d'aquelles persones sense les quals aquesta tesi no s'hauria pogut acabar o, si s'hagués acabat, sense elles tindria una aparença ben distinta. Encara que ja sigui un clàssic dir-ho, aquesta tesi no hauria arribat a port sense Mercè Lorente Casafont, la millor directora de tesi que hauria pogut tenir i que sempre hi ha estat quan ha calgut, amb paciència infinita, incansable, benedictina... Sens dubte, ha estat un privilegi i un plaer compartir aquests anys i aquesta experiència.

Tampoc mai no podré agrair prou la feina i tot el suport de Jordi Sensada Torres, sense el qual el meu COLCAT no tindria cara ni ulls. El millor informàtic que podria haver trobat ni que hagués cercat sota les pedres, i que ara ja és tot un expert en lexicografia i en manies de lingüistes.

També he d'expressar la gratitud a tots aquells que han posat un bon grapat d'arena en alguna fase concreta del projecte. És el cas de Jordi Vivaldi Palatresi, que em va ajudar amb corpus, amb algorismes i altres herbes; Silvia Arano Poggi, que va fer la llum en el món de les taules relacionals i molt més, i Jaume Llopis Pérez, que toca tots els instruments de l'orquestra i, concretament, l'estadística. Un altre deure és donar les gràcies a Xavier Muñoz Báguena, sense qui haurien quedat coixos resultats de qüestionaris; a la Direcció de l'Escola Pia de Sant Antoni, per posar-ho fàcil, i a tothom que ha trobat temps per col·laborar en experiments. Així mateix, agraeixo tota la col·laboració i l'ajuda de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada i de la Universitat Pompeu Fabra.

Per acabar, gràcies a tothom que hi és quan venen mal dades —i també ben dades—, d'aquí i d'allà.

Σας ευχαριστώ όλους πάρα πολύ!!!

Resum

Aquesta tesi doctoral revisa críticament la descripció actual de les col·locacions lèxiques, ja que no hi ha consens en la diferenciació entre col·locacions i altres combinacions, en els tipus identificats, ni en els trets definidors. L'objectiu principal és fer una proposta doble: teòrica —una nova definició, més restrictiva, de les col·locacions— i aplicada —un prototip de base de dades per a la descripció de les col·locacions, exportable lexicogràficament.

Són aportacions rellevants: la nova delimitació del fenomen, a partir dels conceptes de prototip i dels graus de prototipicitat; la descripció de les col·locacions des de perspectives complementàries (formals, sintàctiques, semàntiques, de registre); la ubicació de les col·locacions entre les unitats lèxiques complexes i les unitats fraseològiques, i les combinacions lliures; el concepte d'estabilitat com a element regulador, o la reivindicació de la metàfora com a element diferencial d'un dels prototips de col·locació. Es tracta del primer treball exhaustiu sobre col·locacions en llengua catalana.

A part de l'estat de la qüestió sobre la delimitació del fenomen (capítol 2) i les classificacions de col·locacions existents (capítol 3), el nucli teoricodescriptiu de la tesi es desplega en la identificació dels conceptes usats per a la definició de les col·locacions (capítol 4), en la proposta pròpia basada en la teoria del prototip (capítol 5), en l'anàlisi sintàctica o formal de les seqüències considerades col·locacions (capítol 6), en una experimentació amb parlants sobre la preferència d'ús de combinacions (capítol 7), i en una exploració de possibilitats d'extracció de dades sobre col·locacions que ofereixen els corpus textuais (capítol 8). El darrer bloc aplicat inclou una anàlisi de les col·locacions dins tres diccionaris contemporanis (capítol 9) i la descripció tècnica tant de la base de dades COLCAT —que conté un miler de combinacions lèxiques— com del prototip de diccionari de consulta que se n'ha generat (capítol 10).

Un treball d'aquestes característiques, encara que se situï coherentment en un marc teòric per a la proposta —la teoria del prototip—, cal que tingui en compte els diversos marcs teòrics en què s'han desenvolupat propostes anteriors entorn de la combinatòria lèxica, com ara estructuralisme, lingüística de corpus, gramàtica generativa o teoria Sentit-Text, entre d'altres. Pel que fa a la metodologia de recerca, s'ha prioritzat una aproximació empírica, que s'ha concretat en mètodes i tècniques diversos: explotació de corpus textuais, anàlisi lingüística, establiment d'enquestes i anàlisi estadística dels resultats, anàlisi lexicogràfica, i desenvolupament de recursos lingüístics.

Resumen

Esta tesis doctoral revisa críticamente la descripción actual de las colocaciones léxicas, dado que no existe consenso en la diferenciación entre colocaciones y otras combinaciones, en los tipos identificados, ni en sus rasgos definidores. El objetivo principal es plantear una propuesta doble: teórica —una nueva definición, más restrictiva, de las colocaciones— y aplicada —un prototipo de bases de datos para la descripción de las colocaciones, exportable lexicográficamente.

Se trata de aportaciones relevantes: la nueva delimitación del fenómeno, a partir de los conceptos de prototipo y de los grados de prototipicidad; la descripción de las colocaciones desde perspectivas complementarias (formales, sintácticas, semánticas, de registro); la ubicación de las colocaciones entre las unidades léxicas complejas y las unidades fraseológicas, y las combinaciones libres; el concepto de estabilidad como factor regulador, o la reivindicación de la metáfora como elemento diferencial de uno de los prototipos de colocación. Es el primer trabajo exhaustivo sobre colocaciones en lengua catalana.

Aparte del estado de la cuestión sobre la delimitación del fenómeno (capítulo 2) y las clasificaciones de colocaciones existentes (capítulo 3), el núcleo teórico-descriptivo de la tesis se despliega en la identificación de los conceptos usados para la definición de las colocaciones (capítulo 4), en la propuesta propia basada en la teoría del prototipo (capítulo 5), en el análisis sintáctico o formal de las secuencias consideradas colocaciones (capítulo 6), en una experimentación con hablantes sobre la preferencia de uso de combinaciones (capítulo 7), y en una exploración de posibilidades de extracción de datos sobre colocaciones que ofrecen los corpus textuales (capítulo 8). El último bloque aplicado incluye un análisis de las colocaciones presentes en tres diccionarios contemporáneos (capítulo 9) y la descripción técnica tanto de la base de datos COLCAT —que contiene un millar de combinaciones léxicas— como del prototipo de diccionario de consulta que se ha generado a partir de la base de datos (capítulo 10).

Un trabajo de estas características, aunque se sitúe coherentemente en un marco teórico para la propuesta —teoría del prototipo—, debe tener en cuenta los diversos marcos teóricos en los que se han desarrollado propuestas anteriores en torno a la combinatoria léxica, como estructuralismo, lingüística de corpus, gramática generativa o Teoría Sentido-Texto, entre otros. Respecto a la metodología de investigación, se ha priorizado una aproximación empírica, que se ha concretado en métodos y técnicas diversos: explotación de corpus textuales, establecimiento de encuestas y análisis estadístico de sus resultados, análisis lexicográfico, y desarrollo de recursos lingüísticos.

Abstract

This doctoral thesis makes a critical review of the current descriptions of lexical collocations, since there is no consensus on the differentiation between collocations and other combinations, nor on the types identified, nor on their traits. Its main objective is to present a twofold proposal: a theoretical one —a new, more restrictive definition of collocation— and an applied one —a prototype database for the description of collocations, which can be exported lexicographically.

Some relevant contributions of this thesis include: a new delimitation of the phenomenon based on the concepts of prototype and degrees of prototypicality; a description of collocations from complementary perspectives (formal, syntactic, semantic, of register); the classification of collocations in between complex lexical units and phraseological units, and free combinations; the concept of stability as a regulating element; and the recognition of the metaphor as a distinguishing element of one of the collocation prototypes. This is the first thorough research work on collocations in Catalan.

In addition to the state of the art on the delimitation of the phenomenon (chapter 2) and the existing classifications of collocations (chapter 3), the theoretical and descriptive core of this thesis is then developed by identifying the concepts used to define collocations (chapter 4), in the proposal itself based on the prototype theory (chapter 5), in the syntactic or formal analysis of the sequences considered as collocations (chapter 6), in an experiment with speakers on the preference of use of combinations (chapter 7), and in an exploration of possibilities provided by text corpora for data extraction on collocations (chapter 8). The last part of the applied section includes an analysis of the collocations found in three contemporary dictionaries (chapter 9) and the technical description of both the COLCAT database —which contains approximately one thousand lexical combinations— and the reference dictionary prototype derived from it (chapter 10).

A research of these characteristics, although coherently set within a clearly defined theoretical framework for the proposal —prototype theory—, must also take into account the different theoretical frameworks in which previous proposals concerning lexical combinations have been developed, such as structuralism, corpus linguistics, generative grammar or Meaning-Text Theory, among others. As for the methodology of research, priority has been given to an empirical approach, which has taken the form of various methods and techniques: exploitation of text corpora, linguistic analysis, implementation of surveys and statistical analysis of the results, lexicographical analysis, and development of linguistic resources.

Índex

	Pàg.
Agraïments.....	v
Resum.....	vii
Llista de figures.....	xix
Llista de taules.....	xxiii
Llista d'abreviacions.....	xxvii
Llista de capítols.....	xxix
Índex del capítol 1.....	1
1. Introducció.....	3
1.1. Justificació i antecedents.....	3
1.2. Hipòtesis generals i específiques.....	3
1.3. Objectius generals i específics.....	5
1.4. Metodologies de recerca.....	6
1.5. Marcs teòrics.....	7
Índex del capítol 2.....	9
2. Les definicions de les col·locacions: estat de la qüestió.....	11
2.1. Introducció.....	11
2.2. Què és una <i>col·locació</i> ?: els usos del terme.....	12
2.2.1. Els orígens del terme i el corrent contextualista.....	13
2.2.1.1. Palmer.....	13
2.2.1.2. Firth.....	14
2.2.1.3. Els neofirthians.....	15
2.2.1.3.1. Halliday.....	16
2.2.1.3.2. Sinclair.....	16
2.2.1.3.3. De l'escola de Birmingham a les xarxes col·locacionals.....	18
2.2.1.3.3.1. Hanks.....	19
2.2.1.3.3.2. Williams.....	20
2.2.1.3.3.3. McEnery.....	21
2.2.2. El corrent estructural i semàntic.....	21
2.2.2.1. Hausmann i la tradició germànica.....	22
2.2.2.2. Mel'čuk i la teoria Sentit-Text.....	23
2.2.2.3. La fraseologia europea.....	26
2.2.3. Aproximacions a les col·locacions des de l'ensenyament.....	28

2.3. Altres aproximacions a les combinacions lèxiques	31
2.3.1. Des de la fraseologia: <i>grups usuals</i> i <i>combinacions fraseològiques</i>	32
2.3.2. Des de la semàntica lèxica de tradició estructuralista: les <i>solidaritats lèxiques</i>	33
2.3.3. Des de la gramàtica de tradició generativista: les <i>restriccions de selecció</i> i les <i>classes lèxiques</i>	36
2.3.3.1. Pustejovsky i la teoria del lexicó generatiu	37
2.3.3.2. Bosque i les <i>classes lèxiques</i>	40
2.3.4. Des de la gramàtica europea: <i>construccions amb verb de suport</i> i <i>perífrasis verbonominals</i>	43
2.3.5. Des de la lexicografia: l' <i>entourage</i> , el <i>contorno</i> o els <i>extrínsecs</i>	46
2.4. Precisions terminològiques.....	47
2.4.1. La <i>col·locació</i> i la <i>concurrència</i>	48
2.4.2. La <i>col·locació lèxica</i> i la <i>col·locació gramatical</i>	49
2.5. Com es defineix una col·locació?: els trets definidors	50
2.5.1. Trets formals.....	50
2.5.1.1. Polilexicalitat	51
2.5.1.2. No-contigüïtat dels components lèxics i fixació.....	52
2.5.2. Trets semàntics i sintàctics	54
2.5.2.1. Composicionalitat i transparència semàntiques.....	55
2.5.2.2. Estructura semàntica jeràrquica: autonomia semàntica de la base i especialització del col·locatiu.....	56
2.5.2.3. Relació sintacticosemàntica entre les unitats lèxiques: selecció i restricció lexicosemàntiques.....	59
2.5.2.4. Arbitrarietat i motivació semàntiques.....	63
2.5.3. Trets pragmàtics i discursius	64
2.5.3.1. Freqüència	64
2.5.3.2. Preferència, normes d'ús, convencions, hàbits i costums.....	66
Índex del capítol 3	69
3. Les classificacions de les col·locacions: estat de la qüestió	71
3.1. Introducció.....	71
3.2. Des de la teoria i la pràctica lexicogràfiques.....	72
3.2.1. Hausmann	72
3.2.2. Benson, Benson i Ilson	73
3.2.3. Konecny.....	75
3.3. Des de l'estudi teòric de les combinacions lèxiques	77
3.3.1. Teoria Sentit-Text.....	77
3.3.2. Corpas Pastor.....	82

3.3.3. Koike	85
3.3.4. Travalia.....	86
3.3.5. Ginebra	87
3.3.6. Tutin.....	90
Índex del capítol 4	93
4. Els conceptes reguladors de la definició de col·locació: anàlisi i discussió.....	95
4.1. Introducció.....	95
4.2. Metodologies per al buidatge i l'anàlisi semiautomàtica de conceptes.....	96
4.2.1. Buidatge terminològic i constitució d'una base de dades.....	96
4.2.2. Buidatge de definicions en diccionaris de llengua general i especialitzats en lingüística.....	98
4.2.3. Anàlisi semiautomàtica de la similitud semàntica entre conceptes: una aproximació ontològica.....	100
4.3. Anàlisi de conceptes definidors.....	105
4.3.1. Fixació	105
4.3.2. Idiomaticitat i no-composicionalitat.....	111
4.3.3. Opacitat i motivació semàntiques.....	118
4.3.4. Norma i freqüència	124
4.3.5. Institucionalització i lexicalització	131
4.4. Discussió sobre els conceptes definidors.....	135
Índex del capítol 5	141
5. Proposta per a la definició de les col·locacions. Caracterització de l'estabilitat col·locacional.....	143
5.1. Introducció.....	143
5.2. Delimitació de l'objecte de definició.....	144
5.2.1. Combinacions lliures	145
5.2.2. Unitats lexicalitzades.....	145
5.2.2.1. Unitats de la fraseologia: les locucions	146
5.2.2.2. Unitats del lèxic: els compostos sintagmàtics	148
5.3. Bases teòriques per a la definició. Les col·locacions i la teoria del prototip	151
5.3.1. La teoria del prototip i les categories radials.....	152
5.3.2. La hipòtesi dels prototips de col·locació i els graus de col·locacionalitat .	153
5.3.2.1. El prototip i la col·locació	154
5.3.2.2. Proposta classificatòria: els prototips A i B.....	154
5.3.2.3. Les marques de col·locacionalitat i la descripció amb finalitats lexicogràfiques.....	155

5.4. Conceptes per a la definició de les col·locacions	159
5.4.1. La fixació i l'estabilitat.....	159
5.4.2. Les restriccions combinatòries	161
5.4.2.1. La restricció gramatical: <i>predicat</i> > <i>argument</i>	161
5.4.2.2. La restricció lexicosemàntica: <i>base</i> > <i>col·locatiu</i>	163
5.4.3. La composicionalitat i la metàfora: semàntica de la base i del col·locatiu	167
5.4.4. La preferència.....	171
5.5. Classificació de col·locacions metafòriques i combinacions restrictives: uns quants exemples categorials.....	172
5.5.1. Combinacions d'estructura N + ADJ	173
5.5.2. Combinacions d'estructura V + ADV	176
5.5.3. Combinacions d'estructura V + N.....	178
5.5.3.1. Combinacions de la llengua general.....	178
5.5.3.2. Combinacions especialitzades	180
Índex del capítol 6	185
6. Identificació de col·locacions: la fixació d'estructures	187
6.1. Introducció.....	187
6.2. Els tipus de fixació	187
6.3. La fixació sintacticoformal.....	190
6.3.1. Fixació de l'ordre.....	190
6.3.2. Fixació de la flexió	192
6.3.3. Fixació dels components	194
6.3.3.1. Inserció de components i presència de determinants.....	194
6.3.3.2. Extracció de components per canvis sintàctics.....	196
6.3.3.3. Substitució de components	199
6.3.4. Fixació transformativa.....	200
6.3.4.1. Passivització	201
6.3.4.2. Canvis en la categoria gramatical.....	201
6.3.4.3. Alternança causatiu-inacusatiu.....	202
6.4. La fixació semàntica.....	203
Índex del capítol 7	205
7. La percepció dels parlants sobre les col·locacions: la preferència	207
7.1. Introducció.....	207
7.2. Disseny de l'experiment: contingut del qüestionari	208
7.2.1. Contingut	208
7.2.2. Format de les preguntes i instruccions	210

7.3. Desenvolupament de l'experiment: participants	213
7.3.1. Adults.....	213
7.3.2. Alumnes d'ESO	214
7.4. Tècnica d'anàlisi quantitativa de dades	215
7.5. Resultats de l'experiment: presentació i anàlisi de dades.....	218
7.5.1. Informants.....	218
7.5.1.1. Adults.....	218
7.5.1.2. Alumnes d'ESO	224
7.5.2. Respostes del qüestionari.....	225
7.5.2.1. Anàlisi quantitativa detallada: annexos	226
7.5.2.2. Comentaris dels informants (adults).....	229
7.5.3. Resum de l'anàlisi quantitativa.....	231
7.5.3.1. Combinacions d'estructura N + ADJ	231
7.5.3.2. Combinacions d'estructura V + ADV	237
7.5.3.3. Combinacions d'estructura V + N	237
7.5.4. Discussió sobre les dades quantitatives	237
7.5.4.1. Opcions preferides per adults i per alumnes d'ESO.....	237
7.5.4.2. Adults: opcions preferides segons l'edat, el sexe i el perfil professional.....	241
7.5.4.2.1. Edat.....	241
7.5.4.2.2. Sexe	242
7.5.4.2.3. Perfil professional.....	242
7.5.4.3. Alumnes d'ESO: opcions preferides segons el sexe i la llengua principal.....	245
7.5.4.3.1. Sexe	245
7.5.4.3.2. Llengua	245
Índex del capítol 8	247
8. Les col·locacions en corpus textuals: la freqüència i l'estabilitat	249
8.1. Introducció.....	249
8.2. La col·locació, els corpus i la freqüència	250
8.3. Corpus i eines de consulta	251
8.3.1. <i>Corpus textual informatitzat de la llengua catalana</i>	252
8.3.1.1. Característiques	252
8.3.1.2. Interfícies de consulta en línia	252
8.3.2. <i>Corpus tècnic</i> de l'IULA i subcorpus de premsa	254
8.3.2.1. Característiques	254
8.3.2.2. Interfícies de consulta en línia i LanCSBox.....	255

8.4. De la preferència dels parlants a la freqüència en corpus: extracció i anàlisi de dades	257
8.4.1. Dades sobre la preferència i sobre la freqüència en corpus: contrast	260
8.4.1.1. Dades quantitatives	260
8.4.1.2. Comentari de les dades quantitatives	264
8.4.1.2.1. Freqüència de les combinacions en corpus	264
8.4.1.2.2. Índex d'informació mútua	265
8.4.1.2.3. Conclusió parcial	265
8.4.2. La percepció de la freqüència: una aproximació empírica	266
8.4.2.1. Preparació i desenvolupament de l'experiment	266
8.4.2.2. Participants	269
8.4.2.3. Resultats	269
8.4.2.4. Comentari dels resultats	272
8.4.2.5. Conclusió parcial i limitacions de l'experiment	273
8.5. Identificació de col·locacions estables en corpus: idees bàsiques	274
8.5.1. Freqüència, informació mútua i restricció combinatoria	275
8.5.2. Fixació i estabilitat sintacticoformals	279
8.5.3. Recapitulació sobre indicis d'estabilitat col·locacional en corpus i futures perspectives d'anàlisi	281
Índex del capítol 9	293
9. El tractament lexicogràfic de les col·locacions: combinacions lèxiques en diccionaris contemporanis en llengua catalana	295
9.1. Introducció	295
9.2. Diccionaris amb col·locacions i diccionaris de col·locacions	295
9.3. Metodologia d'anàlisi	298
9.3.1. Diccionaris seleccionats per al buidatge d'informació	298
9.3.1.1. <i>Gran diccionari 62</i> (GD62 2000)	298
9.3.1.2. <i>Diccionari de la llengua catalana</i> (DIEC2 2007)	299
9.3.1.3. <i>Diccionari descriptiu de la llengua catalana</i> (DDL 2019)	299
9.3.2. Buidatge d'informació dels diccionaris	301
9.4. Dades quantitatives bàsiques i resultats	303
9.4.1. Combinacions analitzades	304
9.4.2. Presència de les combinacions en diccionaris	304
9.5. Anàlisi de la representació lexicogràfica de les combinacions	308
9.5.1. Combinacions lèxiques en el GD62	308
9.5.1.1. Exemples d'ús	309
9.5.1.2. Subentrades	312

9.5.1.3. Definicions.....	312
9.5.2. Combinacions lèxiques en el DIEC2.....	314
9.5.2.1. Exemples d'ús.....	314
9.5.2.2. Subentrades.....	316
9.5.2.3. Definicions.....	317
9.5.3. Col·locacions en el DDLC	319
9.5.3.1. Col·locacions	319
9.5.3.2. Exemples d'ús.....	323
9.5.3.3. Definicions.....	324
9.6. Discussió i conclusions parcials	325
9.6.1. Sobre col·locacions i sintagmes	325
9.6.2. Sobre subentrades i definicions	327
9.6.3. Sobre la ubicació en un article lexicogràfic: UL1 o UL2.....	329
9.6.4. Sobre criteris de selecció	330
Índex del capítol 10	333
10. Una proposta lexicogràfica per al tractament de les combinacions lèxiques: la base de dades i el prototip de diccionari COLCAT	335
10.1. Introducció.....	335
10.2. Contingut de la base de dades i pressupòsits per elaborar-la	335
10.3. Creació de la base de dades: estructura i continguts	337
10.3.1. Unitats lèxiques: UL1 i UL2	337
10.3.1.1. Categoria gramatical.....	339
10.3.1.2. Subcategoria	340
10.3.1.3. Nivell de formalitat i àmbit temàtic.....	341
10.3.1.4. Semàntica en les UL1 i en les UL2	342
10.3.1.4.1. UL1	343
10.3.1.4.2. UL2.....	345
10.3.1.4.3. UL2 i trets metafòrics	346
10.3.2. Combinacions	346
10.3.2.1. Forma.....	348
10.3.2.2. Nivell de formalitat i àmbit temàtic.....	348
10.3.2.3. Estructura.....	348
10.3.2.4. Marca de col·locacionalitat	349
10.3.2.5. Combinacions relacionades i variants	350
10.3.2.6. Diccionaris.....	350
10.3.2.7. Corpus.....	351
10.3.2.8. Trets formals i sintàctics, exemples i notes d'ús	351

10.3.3. Dades quantitatives generals sobre les combinacions en la base de dades	351
10.4. Un prototip de diccionari: consulta en línia de COLCAT	352
10.4.1. Creació de la interfície de consulta en línia.....	352
10.4.2. Instruccions per a la consulta en línia.....	353
10.4.2.1 Consulta per UL1.....	356
10.4.2.1 Consulta per UL2.....	357
11. Conclusions	361
12. Bibliografia i recursos en línia.....	365
ANNEXOS: < http://colcat.upf.edu >	403
Índex dels annexos.....	405

Llista de figures

	Pàg.
FIGURA 2.1. Plantilla de representació dels trets semàntics d'arguments, d'esdeveniments i de quàlia (Pustejovsky 2006: 62)	38
FIGURA 2.2. Representacions dels trets semàntics d'esdeveniments, d'arguments i de quàlia per al verb <i>begin</i> i per al nom <i>book</i> (Pustejovsky 1995: 116)	38
FIGURA 2.3. Exemples d'elements <i>extrínsecs</i> en el DGLC	47
FIGURA 2.4. Articles <i>col·locació</i> i <i>concurrència</i> en el DIEC2	48
FIGURA 4.1. Esquema de taules i relacions en la base de dades per al buidatge de termes definidors	97
FIGURA 4.2. Mostra de la llista de termes definidors per a l'experiment d'extracció d'informació sobre similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i>	101
FIGURA 4.3. Resultats de consulta per al terme <i>fixation</i> a <i>EuroWordNet</i>	103
FIGURA 4.4. Mostra dels resultats en l'experiment d'extracció d'informació sobre similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i>	104
FIGURA 4.5. Informació terminogràfica entorn de <i>fixació</i> : DIEC2, <i>Cercaterm</i> , Crystal (2008) i Matthews (2014)	106
FIGURA 4.6. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i> : exemples per a <i>fixació</i> i <i>fossilització</i>	107
FIGURA 4.7. Informació terminogràfica entorn d' <i>idiomaticitat</i> : DIEC2, <i>Cercaterm</i> , Crystal (2008) i Matthews (2014)	112
FIGURA 4.8. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i> : exemples per a <i>idiomatisme-1</i> i <i>idiomatisme-2</i>	113
FIGURA 4.9. Informació terminogràfica entorn de <i>composicionalitat</i> : Crystal (2008) i Matthews (2014).....	116
FIGURA 4.10. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i> : exemples per a <i>transparència</i> , <i>predictibilitat</i> , <i>arbitrarietat</i> i <i>motivació</i>	119
FIGURA 4.11. Informació terminogràfica entorn de <i>predictibilitat</i> : DIEC2 i <i>Cercaterm</i>	120
FIGURA 4.12. Informació terminogràfica entorn de <i>transparència</i> i <i>opacitat</i> , <i>arbitrarietat</i> i <i>motivació</i> : Crystal (2008) i Matthews (2014)	121
FIGURA 4.13. Esquema per a la classificació de les unitats fraseològiques segons Corpas Pastor (1996)	125
FIGURA 4.14. Esquema per a la distinció entre <i>parla</i> , <i>norma</i> i <i>sistema</i> segons Coseriu (1952)	126
FIGURA 4.15. Informació terminogràfica entorn de <i>norma</i> : DIEC2, <i>Cercaterm</i> , Crystal (2008) i Matthews (2014)	127
FIGURA 4.16. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i> : exemples per a <i>norma</i> , <i>preferència</i> , <i>frequència</i> i <i>repetició</i>	129

FIGURA 4.17. Informació terminogràfica entorn de <i>convencionalitat</i> i <i>institucionalització</i> : DIEC2, Crystal (2008) i Matthews (2014)	132
FIGURA 4.18. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a <i>EuroWordNet</i> : exemples per a <i>norma</i> , <i>preferència</i> , <i>frequència</i> i <i>repetició</i>	133
FIGURA 5.1. Esquema de conceptes definidors de la col·locació	160
FIGURA 7.1. Exemple de pregunta en el qüestionari sobre preferència (informants adults): <i>prohibir</i>	211
FIGURA 7.2. Exemple de pregunta en el qüestionari sobre preferència (alumnes d'ESO): <i>odi</i>	211
FIGURA 7.3. Distribució dels informants (adults) segons perfils professionals.....	219
FIGURA 7.4. Distribució dels informants (adults) segons el nivell d'estudis.....	222
FIGURA 7.5. Distribució dels informants (adults) segons la llengua principal	223
FIGURA 7.6. Distribució dels informants (alumnes d'ESO) segons la llengua principal.....	225
FIGURA 8.1. Interfície per a la consulta del CTILC1	253
FIGURA 8.2. Interfície per a la consulta del CTILC2.....	254
FIGURA 8.3. Interfície per a la consulta del CT de l'IULA (CQPWeb)	255
FIGURA 8.4. Interfície del programa LancsBox v. 4.0, amb les dades del subcorpus de premsa del CT de l'IULA.....	257
FIGURA 8.5. Interfície del programa LancsBox v. 4.0: resultats per a <i>fracàs</i> en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA.....	258
FIGURA 8.6. Interfície del programa LancsBox v. 4.0: resultats per a <i>fracàs</i> , <i>èxit</i> i <i>rotund</i> en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA	259
FIGURA 8.7. Instruccions inicials en el qüestionari sobre percepció de la freqüència..	267
FIGURA 8.8. Exemple de pregunta en el qüestionari sobre percepció de la freqüència: <i>odi</i>	268
FIGURA 8.9. Combinacions amb <i>silenci</i> amb índexs d'IM més alts en el CTILC.....	277
FIGURA 8.10. Combinacions amb <i>silenci</i> amb freqüència absoluta més alta en el CTILC.....	278
FIGURA 8.11. Combinacions <i>trencar el silenci</i> , <i>despertar la curiositat</i> i <i>la curiositat despertar-se</i> en el CTILC: exemples de concordances	285
FIGURA 8.12. Combinació <i>ignorància crassa</i> en el CTILC: exemples de concordances	286
FIGURA 8.13. Combinació <i>ignorància supina</i> en el CTILC: exemples de concordances	287
FIGURA 8.14. Combinació <i>ignorància profunda</i> en el CTILC: exemples de concordances	288

FIGURA 8.15. Combinacions <i>diferència profunda</i> , <i>diferència abismal</i> i <i>diferència enorme</i> en el CTILC: exemples de concordances	289
FIGURA 8.16. Combinacions <i>error garrafal</i> , <i>el silenci abrigar</i> i <i>esquinçar el silenci</i> en el CTILC: exemples de concordances	290
FIGURA 8.17. Combinació <i>el silenci vibrar</i> en el CTILC: exemples de concordances (segons gèneres textuais)	291
FIGURA 8.18. Combinació <i>el silenci regnar</i> en el CTILC: exemples de concordances (segons gèneres textuais)	292
FIGURA 9.1. Combinacions de la base de dades analitzades: classificació segons l'estructura	303
FIGURA 9.2. Total de combinacions localitzades en el GD62, en el DIEC2 i en el DDLC, i total de combinacions diferents presents en almenys un dels diccionaris	305
FIGURA 9.3. Combinacions en diversos diccionaris o exclusives d'un de sol	306
FIGURA 9.4. Combinacions en el GD62: exemples d'ús en forma d'oració	309
FIGURA 9.5. Combinacions en el GD62: exemples d'ús en forma de sintagma	310
FIGURA 9.6. Combinació <i>silenci sepulcral</i> en el GD62: exemples d'ús en forma d'oració i de sintagma	310
FIGURA 9.7. Combinacions en el GD62: exemples en l'article de la UL1	310
FIGURA 9.8. Combinacions en el GD62: exemples en l'article de la UL2	311
FIGURA 9.9. Combinacions en el GD62: subentrades	311
FIGURA 9.10. Combinacions en el GD62: definicions de la UL2 o de la UL1	313
FIGURA 9.11. Combinacions en el GD62: definicions diverses	313
FIGURA 9.12. Combinacions en el DIEC2: exemples en forma de sintagma	315
FIGURA 9.13. Combinacions en el DIEC2: exemples en forma de frase	316
FIGURA 9.14. Combinacions en el DIEC2: subentrades	317
FIGURA 9.15. Combinacions en el DIEC2: definicions de la UL1	318
FIGURA 9.16. Combinacions en el DIEC2: definicions de la UL2	318
FIGURA 9.17. Combinacions amb <i>guerra</i> en el DDLC: col·locacions	320
FIGURA 9.18. Combinacions en el DDLC: col·locacions	321
FIGURA 9.19. Combinacions amb <i>curiositat</i> en el DDLC: exemples d'ús	322
FIGURA 9.20. Combinacions amb <i>silenci</i> en el DDLC: exemples d'ús	323
FIGURA 9.21. Combinacions en el DDLC: definicions	324
FIGURA 9.22. Combinacions en el DDLC: estructura argument i part extrínseca de la definició	325
FIGURA 9.23. Combinacions exclusives d'un sol diccionari i combinacions compartides per dos o tres diccionaris	326
FIGURA 9.24. Comparació del tractament lexicogràfic de les combinacions lèxiques en el GD62, el DIEC2 i el DDLC: sintagma/col·locació, frase, subentrada o definició	327
FIGURA 9.25. Combinació <i>atar el foc</i> en el GD62 i en el DDLC	328

FIGURA 9.26. Sintagmes/col·locacions en els diccionaris segons l'article (UL1/UL2): GD62, DIEC2 i DDLC	329
FIGURA 10.1. Esquema de relacions entre les taules de la base de dades COLCAT (Access)	338
FIGURA 10.2. Exemples de camps de les UL1 en la base de dades COLCAT (Access)	344
FIGURA 10.3. Exemples de camps de les UL2 en la base de dades COLCAT (Access)	344
FIGURA 10.4. Mostra del formulari per emplenar dades en COLCAT (Access).....	347
FIGURA 10.5. Esquema dels components de l'aplicació COLCAT.....	353
FIGURA 10.6. Pantalla d'accés al prototip de diccionari COLCAT	354
FIGURA 10.7. Prototip de diccionari COLCAT: mostra de l'article <i>silenci</i> (UL1)	355
FIGURA 10.8. Prototip de diccionari COLCAT: mostra de l'article <i>sepulcral</i> (UL2)....	357
FIGURA 10.9. Prototip de diccionari COLCAT: mostra de l'article <i>acceptar</i> (UL2).....	359

Llista de taules

	Pàg.
TAULA 2.1. Classificació de les col·locacions segons Hausmann (1998)	73
TAULA 2.2. Classificació de les col·locacions lèxiques segons Benson, Benson i Ilson (1986, 1997, 2009)	74
TAULA 2.3. Classificació morfosintàctica de les col·locacions segons Konecny i Autelli (2012)	76
TAULA 2.4. Classificació semanticoconceptual de les col·locacions segons Konecny i Autelli (2012)	77
TAULA 2.5. Exemples de funcions lèxiques simples: verbs col·locatius	78
TAULA 2.6. Exemples de funcions lèxiques simples: adjectius i noms col·locatius	80
TAULA 2.7. Exemples de funcions lèxiques complexes	81
TAULA 2.8. Classificació de les col·locacions segons Corpas Pastor (1996)	83
TAULA 2.9. Classificació de les col·locacions simples segons Koike (2001)	84
TAULA 2.10. Classificació de les col·locacions complexes segons Koike (2001)	85
TAULA 2.11. Classificació de les col·locacions complexes segons Travalia (2010)	86
TAULA 2.12. Classificació de les col·locacions segons Ginebra (2003)	88
TAULA 2.13. Classificació de col·locacions amb construccions comparatives segons Tutin (2012)	91
TAULA 5.1. Classificació de les combinacions lèxiques segons categories (A i B) i marques de col·locacionalitat	157
TAULA 5.2. Direccionalitat en les col·locacions de la categoria A i en la metàfora, a partir dels exemples <i>amor boig</i> i <i>estimar bojament</i> : esquema	169
TAULA 5.3. Combinacions N + ADJ: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència	174
TAULA 5.4. Combinacions V + ADV: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència	177
TAULA 5.5. Combinacions V + N: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència	179
TAULA 5.6. Combinacions V + N de l'àmbit del dret: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència	181
TAULA 5.7. Combinacions V + N de l'àmbit de la medicina: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència	182
TAULA 6.1. Exemples de fixació d'ordre en combinacions N + ADJ i N + N	190
TAULA 6.2. Exemples de fixació d'ordre en combinacions V + ADV	192
TAULA 6.3. Exemples de fixació d'ordre en combinacions V + N	192

TAULA 6.4. Exemples de fixació de les categories gramaticals en combinacions N + ADJ i N + N.....	193
TAULA 6.5. Exemples de fixació de les categories gramaticals en combinacions V + N.....	193
TAULA 6.6. Exemples de fixació dels components en combinacions N + ADJ: inserció.....	195
TAULA 6.7. Exemples de fixació dels components en combinacions V + ADV: inserció.....	195
TAULA 6.8. Exemples de fixació dels components en combinacions V + N: inserció.	196
TAULA 6.9. Exemples de fixació dels components en combinacions N + ADJ i N + N: extracció (I).....	197
TAULA 6.10. Exemples de fixació dels components en combinacions N + ADJ i N + N: extracció (i II).....	198
TAULA 6.11. Exemples de fixació dels components en combinacions V + N: extracció.....	198
TAULA 6.12. Exemples de substitució de components en combinacions N + ADJ i N + N.....	199
TAULA 6.13. Exemples de substitució de components en combinacions V + N i V + ADV.....	200
TAULA 6.14. Exemples de passivització en combinacions V + N.....	201
TAULA 6.15. Exemples de nominalització en combinacions V + N.....	201
TAULA 6.16. Exemples d'alternança causatiu-inacusatiu en combinacions V + N.....	202
TAULA 6.17. Exemples de no-composicionalitat en combinacions N + ADJ.....	203
TAULA 7.1. Tipus de combinacions tractades en el qüestionari sobre preferència.....	208
TAULA 7.2. Preguntes del qüestionari sobre preferència, segons els tipus de combinacions tractades.....	209
TAULA 7.3. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el perfil professional: khi quadrat.....	216
TAULA 7.4. Anàlisi estadística de les respostes a la pregunta núm. 1 del qüestionari (<i>silenci</i>) segons els grups d'informants (adults / ESO): khi quadrat.....	217
TAULA 7.5. Anàlisi quantitativa dels informants (adults) del qüestionari sobre preferència, segons el perfil professional, l'edat i el sexe.....	219
TAULA 7.6. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el sexe: khi quadrat...	220
TAULA 7.7. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el perfil professional i el sexe: khi quadrat.....	220
TAULA 7.8. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons l'edat: khi quadrat.....	220
TAULA 7.9. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el perfil professional i el sexe: khi quadrat.....	221
TAULA 7.10. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el nivell d'estudis: khi quadrat.....	221

TAULA 7.11. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el lloc de naixement: khi quadrat.....	222
TAULA 7.12. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el lloc de residència: khi quadrat.....	223
TAULA 7.13. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons la llengua principal.	223
TAULA 7.14. Anàlisi estadística dels informants (ESO) segons el sexe: khi quadrat...	224
TAULA 7.15. Anàlisi estadística dels informants (ESO) segons el lloc de naixement: khi quadrat.....	224
TAULA 7.16. Anàlisi estadística dels informants (ESO) segons la llengua principal: khi quadrat.....	225
TAULA 7.17. Combinacions N + ADJ: hipòtesi prèvia i opcions preferides.....	232
TAULA 7.18. Combinacions V + ADV: hipòtesi prèvia i opcions preferides.....	233
TAULA 7.19. Combinacions V + N (general): hipòtesi prèvia i opcions preferides.....	234
TAULA 7.20. Combinacions V + N (dret): hipòtesi prèvia i opcions preferides.....	235
TAULA 7.21. Combinacions V + N (medicina): hipòtesi prèvia i opcions preferides..	236
TAULA 8.1. Preferència dels parlants i estabilitat en corpus: comparació de dades per a les combinacions N + ADJ.....	261
TAULA 8.2. Preferència dels parlants i estabilitat en corpus: comparació de dades per a les combinacions V + ADV.....	262
TAULA 8.3. Preferència dels parlants i estabilitat en corpus: comparació de dades per a les combinacions V + N.....	263
TAULA 8.4. Comparació dels resultats del qüestionari sobre percepció de la freqüència amb les dades de corpus i combinacions preferides pels parlants: N + ADJ.....	270
TAULA 8.5. Comparació dels resultats del qüestionari sobre percepció de la freqüència amb les dades de corpus i combinacions preferides pels parlants: V + ADV.....	271
TAULA 8.6. Comparació dels resultats del qüestionari sobre percepció de la freqüència amb les dades de corpus i combinacions preferides pels parlants: V + ADV.....	272
TAULA 9.1. Combinacions exclusives del GD62.....	306
TAULA 9.2. Combinacions exclusives del DIEC2.....	307
TAULA 9.3. Combinacions presents en el DDLC i en el GD62 (i no en el DIEC2).....	308
TAULA 10.1. Categories gramaticals en COLCAT.....	339
TAULA 10.2. Subcategories en COLCAT.....	340
TAULA 10.3. Nivells de formalitat i àmbits temàtics en COLCAT.....	342
TAULA 10.4. Estructures de les combinacions en COLCAT.....	349

Llista d'abreviacions

*	inacceptable	CTILC	<i>Corpus textual informatitzat de la llengua catalana</i> , de Rafel i Fontanals
?	acceptabilitat dubtosa		
≠	significat diferent		
ADJ	adjectiu	D	dones
ADV	adverbi	DCVB	<i>Diccionari català-valencià-balear</i> , d'Alcover i Moll
APA	Associació Psicològica Americana	DDLC	<i>Diccionari descriptiu de la llengua catalana</i> , de Rafel i Fontanals
BBI	diccionari BBI, de Benson, Benson i Ilson	DGLC	<i>Diccionari general de la llengua catalana</i> , de Fabra
CAT.	especialistes en llengua catalana	DICE	<i>Diccionario de colocaciones del español</i> , d'Alonso Ramos
CC mode	complement circumstancial de mode	DIEC2	<i>Diccionari de la llengua catalana</i> (segona edició), de l'Institut d'Estudis Catalans
CD / OD	complement directe / objecte directe	DRAE	<i>Diccionario de la lengua española</i> , de la Real Academia Española
CICA	<i>Corpus informatitzat del català antic</i> , de Torruella, Pérez Saldanya i Martines	DRET	especialistes en dret
conc.	concurrència	DSFF	<i>Diccionari de sinònims de frases fetes</i> , d'Espinal
comb.	combinació	ed.	edició
CORDE	<i>Corpus diacrònic del español</i> , de la Real Academia Española	ESO	educació secundària obligatòria
CREA	<i>Corpus de referencia del español actual</i> , de la Real Academia Española	FL	funció lèxica, funcions lèxiques
CT - IULA	<i>Corpus tècnic</i> , de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada	freq.	freqüència

GD62	<i>Gran diccionari 62 de la llengua catalana</i> , de López del Castillo	PREP	preposició
GDLC	<i>Gran diccionari de la llengua catalana</i> , d'Enciclopèdia Catalana	REDES	<i>Diccionario combinatorio del español contemporáneo</i> , de Bosque
GEN.	informants de perfil general (no especialistes en cap àmbit especialitzat concret)	SN	sintagma nominal
		SPREP	sintagma preposicional
		SS.	següents
GIEC	<i>Gramàtica de la llengua catalana</i> , de l'Institut d'Estudis Catalans	TRAD.	especialistes en traducció
		UF	unitat fraseològica, unitats fraseològiques
H	hipòtesi, hipòtesis / homes	UL	unitat lèxica, unitats lèxiques
IM	informació mútua	UPF	Universitat Pompeu Fabra
LOC. ADJ.	locució adjectival	V atrib.	verb atributiu
LOC. ADV.	locució adverbial	V inac.	verb inacusatiu
LOC. NOM.	locució nominal	V inf.	Verb en infinitiu
LOC. VERB.	locució verbal	V intr.	verb intransitiu
LOC.	locució	V pron.	verb pronominal
MCR	<i>Multilingual Central Repository - EuroWordNet</i>	V tr.	verb transitiu
MED.	especialistes en medicina	V	verb
N [obj.]	nom [objecte]	v.	versió
N [subj.]	nom [subjecte]	vol.	volum, volums
N	nom	χ^2	khi quadrat
NC	no contesta		
NGRAE	<i>Nueva gramática de la lengua española</i> , de la Real Academia Española		
núm. / nre.	número / nombre		
O	objectiu, objectius		

Llista de capítols

	Pàg.
1. Introducció.....	1
2. Les definicions de les col·locacions: estat de la qüestió	11
3. Les classificacions de les col·locacions: estat de la qüestió	69
4. Els conceptes reguladors de la definició de col·locació: anàlisi i discussió.....	95
5. Proposta per a la definició de les col·locacions. Caracterització de l'estabilitat col·locacional.....	143
6. Identificació de col·locacions: la fixació d'estructures	187
7. La percepció dels parlants sobre les col·locacions: la preferència	207
8. Les col·locacions en corpus textuais: la freqüència i l'estabilitat	249
9. El tractament lexicogràfic de les col·locacions: combinacions lèxiques en diccionaris contemporanis en llengua catalana	295
10. Una proposta lexicogràfica per al tractament de les combinacions lèxiques: la base de dades i el prototip de diccionari COLCAT	335
11. Conclusions	361
12. Bibliografia i recursos en línia.....	365

Índex del capítol 1

	Pàg.
1. Introducció.....	3
1.1. Justificació i antecedents	3
1.2. Hipòtesis generals i específiques.....	3
1.3. Objectius generals i específics.....	5
1.4. Metodologies de recerca.....	6
1.5. Marcs teòrics.....	7

1. INTRODUCCIÓ

1.1. JUSTIFICACIÓ I ANTECEDENTS

Aquesta tesi doctoral es presenta com a continuació de la recerca iniciada amb el treball de final del Màster de Lingüística Teòrica i Aplicada presentat l'any 2012 a la Universitat Pompeu Fabra i amb les publicacions que s'hi relacionen (Martínez Salom 2012, 2014, 2016). Així mateix, entronca amb el projecte de recerca doctoral defensat a la mateixa universitat (Martínez Salom 2013).

Entre les motivacions inicials d'aquesta recerca, es troba la constatació que en les darreres dècades el concepte de *col·locació* ha suscitat prou interès des d'un punt de vista teòric —amb la publicació d'una amplíssima bibliografia en diferents idiomes—, però també des d'una perspectiva aplicada —amb vista a l'explotació del concepte en camps com ara la traducció, la lexicografia o l'ensenyament de llengües. Ara bé, això no ha succeït en el cas del català, en què les referències bibliogràfiques sobre les col·locacions són escasses —sobretot si es posen en comparació amb les disponibles en altres llengües. A més, aquestes fonts per al català sovint es limiten a incloure al·lusions a les col·locacions sense oferir, però, un estudi vertaderament aprofundit sobre el fenomen. En aquesta situació, queda justificada una recerca com la que es proposa en aquesta tesi doctoral, que ha de suposar una aportació a l'estudi de la combinatòria lèxica en la llengua catalana.

Ara bé, les primeres exploracions entorn de l'estudi teòric i empíric d'alguns aspectes relatius a aquesta qüestió van fer paleses limitacions de la definició de *col·locació* que es manejava. Arran d'això, quedava plenament justificada la necessitat de continuar la revisió del concepte de *col·locació*. Les conclusions a què s'arriba en aquest sentit al llarg de la recerca ultrapassen l'àmbit de la llengua catalana, en ser extrapolables a altres idiomes.

Així mateix, interessa remarcar també l'absència de materials lexicogràfics en llengua catalana dedicats específicament a recollir informació col·locacional. La manca d'aquest tipus d'obres en el panorama català sembla un bon al·licient per analitzar la representació lexicogràfica que s'ha fet d'aquestes seqüències fins al moment, com a base a partir de la qual introduir propostes per al tractament de col·locacions en diccionaris.

1.2. HIPÒTESIS GENERALS I ESPECÍFIQUES

La tesi parteix de dues hipòtesis principals, que es despleguen en diverses d'específiques, tal com s'enumeren a continuació.

HIPÒTESI GENERAL PRIMERA (H1). És problemàtica la manera com es troba definit el concepte de col·locació en la bibliografia: hi ha diverses definicions vigents del concepte i, entre els autors que assumeixen una mateixa definició, a la pràctica consideren col·locacions tipus de combinacions diferents.

HIPÒTESIS ESPECÍFIQUES:

H1.1. La confusió denominativa i conceptual de les definicions de col·locació ofertes fins avui està associada als trets definidors emprats.

H1.2. Una de les causes principals que les definicions de col·locació siguin problemàtiques és que els termes emprats com a trets definidors provenen, principalment, de l'àmbit concret de la fraseologia i s'utilitzen per descriure unes combinacions que presenten trets que no comparteixen la resta d'unitats fraseològiques.

H1.3. Una segona causa que explicaria aquesta problemàtica definidora és que els termes emprats com a trets definidors són termes notacionals (polisèmics, reemplaçables per sinònims i definits per mitjà d'altres conceptes).

HIPÒTESI GENERAL SEGONA (H2). És necessari associar el concepte de col·locació a criteris definidors que serveixin per donar compte dels trets que diferencien aquestes combinacions sintagmàtiques d'altres seqüències polilèxiques i que resultin útils per a l'estudi i la descripció del lèxic —en concret, per a la descripció d'aquestes combinacions en obres lexicogràfiques.

HIPÒTESIS ESPECÍFIQUES:

H2.1. Les col·locacions i les combinacions lliures són combinacions restrictives d'un predicat amb un argument, formades d'acord amb les regles gramaticals d'una llengua.

H2.2. Les col·locacions són combinacions restrictives d'una base lèxica, més prominent cognitivament, i d'un col·locatiu que en depèn, que adopta un significat concret al costat d'una base determinada.

H2.3. Existeixen dos prototips diferents de col·locacions (A i B) i el conjunt de combinacions associades a cadascun es pot categoritzar a partir d'un nombre limitat de marques de col·locacionalitat.

H2.4. Les combinacions prototípiques (A i B) són estables, i l'estabilitat col·locacional es relaciona amb els conceptes de fixació, restricció, metàfora (semàntica) i preferència (en l'ús del parlant, en corpus, en diccionaris).

H2.5. La metàfora confereix major estabilitat a les col·locacions de la categoria A o metafòriques, ja que actua en el mateix sentit que la restricció base > col·locatiu i reforça aquest tipus de restricció.

H2.6. Les col·locacions prototípiques (A i B) són preferents per als parlants, i hi ha una gradualitat en aquesta preferència: les combinacions del prototip A són preferents enfront de combinacions equivalents del prototip B.

H2.7. Les col·locacions prototípiques no necessàriament coincideixen amb les combinacions que es troben recollides en obres lexicogràfiques de llengua general.

1.3. OBJECTIUS GENERALS I ESPECÍFICS

A partir de les hipòtesis plantejades, aquesta tesi doctoral es proposa tres objectius generals, relacionats amb altres d'específics, que es formulen en els paràgrafs següents.

OBJECTIU GENERAL PRIMER (O1). Fer una anàlisi comparativa i crítica de les definicions, la delimitació i les classificacions fetes fins ara de les *col·locacions*.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

O1.1. Identificar els trets definidors usats pels diversos autors i fer-ne una comparativa (§ 2).

O1.2. Analitzar i comparar classificacions proposades de les col·locacions i els tipus de combinacions que s'hi inclouen (§ 3).

O1.3. Fer una anàlisi complexa dels trets definidors, a partir de la consulta de bibliografia centrada en les col·locacions, d'obres lexicogràfiques generals i especialitzades, i de l'ontologia *EuroWordNet* (§ 4).

O1.4. Valorar si els trets emprats són fonamentals en la definició del fenomen col·locacional (§ 4 i 5).

OBJECTIU GENERAL SEGON (O2). Establir mecanismes tant teòrics com metodològics per definir les *col·locacions*, caracteritzar-les i distingir-les d'altres seqüències sintagmàtiques.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

O2.1. Distingir les col·locacions prototípiques d'altres combinacions lèxiques (§ 5).

O2.2. Establir els conceptes fonamentals que permeten identificar les col·locacions (§ 5).

O2.3. Proposar una classificació de combinacions lèxiques i col·locacions (§ 5).

O2.4. Analitzar formalment el tipus i el grau de fixació de les col·locacions en comparació amb les unitats lexicalitzades —unitats fraseològiques i compostos sintagmàtics (§ 6).

O2.5. Fer una experimentació amb una selecció de parlants per obtenir dades sobre tendències pel que fa a la preferència d'ús de combinacions lèxiques equivalents o sinònimes (§ 7).

O2.6. Explorar possibilitats d'extracció de dades sobre col·locacions en corpus textuals (§ 8).

OBJECTIU GENERAL TERCER (O3). A partir dels resultats de la recerca en relació amb els objectius anteriors, fer propostes per a la representació de les combinacions lèxiques anomenades *col·locacions* en obres lexicogràfiques.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

O3.1. Analitzar la presència de certes combinacions lèxiques en diccionaris i la forma com hi estan representades (§ 9).

O3.2. Dissenyar una base de dades per recollir informació sobre combinacions lèxiques, que resulti útil tant per analitzar aquestes combinacions com per exportar-la a altres formats, amb finalitats lexicogràfiques (§ 10).

O3.3. Constituir un prototip de diccionari sobre combinacions lèxiques amb una part de les dades de la base de dades (§ 10).

1.4. METODOLOGIES DE RECERCA

Per assolir els objectius anteriors, la recerca combina diverses metodologies, que es resumeixen en els paràgrafs següents.

Principalment en relació amb l'O1 (§ 2, 3 i 4), la tesi doctoral es basa en la consulta, el buidatge i l'anàlisi de bibliografia diversa, que és aprofitada com a fonament teòric al llarg de tota la recerca. Respecte de l'anàlisi de material bibliogràfic, a partir del buidatge bibliogràfic s'ha constituït una base de dades de termes definidors, de disseny propi, elaborada amb Microsoft Access (v. 2016), que s'ha fet servir com a font per a la redacció de la tesi doctoral. Complementàriament, s'han consultat en l'ontologia *EuroWordNet* els termes usats com a trets definidors de les col·locacions i —per mitjà d'una extracció automàtica d'informació a partir d'un algoritme desenvolupat a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Centre Específic de Recerca de la Universitat Pompeu Fabra— s'ha fet una anàlisi de les dades centrada en la similitud o proximitat semàntica dels termes representats a l'ontologia (§ 4).

En el desenvolupament d'aquesta recerca, és cabdal l'aproximació empírica. Així, en relació amb l'O2, l'anàlisi sintacticoformal i semàntica de la combinatòria lèxica (§ 5 i 6) es complementa, d'una banda, amb la realització d'enquestes amb parlants —relatives als conceptes definidors de *preferència* i *frequència*— i, de l'altra, amb l'explotació de corpus textuals. Per a l'enquesta sobre la preferència (§ 7), s'ha partit d'un població constituïda per més de cinquanta informants adults, de diversos perfils professionals, i se

n'han analitzat les respostes tant quantitativament —amb l'aplicació de la tècnica estadística de la khi quadrat— com qualitativament. A més, les respostes d'aquests informants s'han contrastat amb les d'un segon grup poblacional, format per una quarantena d'alumnes en el segon curs d'educació secundària obligatòria. S'ha desenvolupat una segona enquesta sobre la percepció de la freqüència, amb una vintena d'informants, amb el perfil d'especialistes en lingüística aplicada (§ 8). Quant als corpus, primordialment s'ha treballat amb el CTILC i amb el CT de l'IULA, del qual se n'ha extret el subcorpus de premsa per tal d'explotar-lo amb una eina externa —aplicació informàtica Lancsbox—, que permet dibuixar xarxes col·locacionals a partir de les dades (§ 8).

Amb referència a l'O3, s'ha plantejat una l'anàlisi lexicogràfica sobre la presència de col·locacions en tres obres contemporànies, a partir de l'explotació d'una base de dades de combinacions lèxiques (§ 9): s'ha comprovat si més de cinc-centes combinacions documentades en corpus i recollides en aquesta base de dades es troben descrites en aquests tres diccionaris i, si és així, amb quina forma (exemple, subentrada, col·locació). Aquesta base de dades relacional, de disseny propi, s'ha emplenat al llarg de la recerca i —en el moment del tancament de la redacció de la tesi— s'hi troba descrit un miler de combinacions. Aquest conjunt de combinacions s'ha exportat lexicogràficament (§ 10): s'ha creat el prototip del primer diccionari en llengua catalana de combinacions lèxiques, consultable en línia.

1.5. MARCS TEÒRICS

Del fet d'assumir les hipòtesis generals en què es fonamenta la recerca (§ 1.2), se'n deriven dues implicacions rellevants respecte dels marcs teòrics adoptats per al desenvolupament de la recerca. D'entrada, el fet d'assumir la hipòtesi general primera (H1) obliga a aproximar-nos als autors que adopten el terme *col·locació* i, alhora, a prendre una certa distància respecte d'aquells que ho fan sense qüestionar la necessitat d'establir fronteres més nítides entre diversos tipus de combinacions lèxiques. Des del punt de vista que aquí s'adopta, s'entén que aquí hi ocupen un lloc privilegiat els autors principals que s'inscriuen en el marc teòric de la teoria Sentit-Text i també bona part d'aproximacions a les col·locacions des del camp de la fraseologia. Enfront de postures acrítiques respecte de la noció de *col·locació*, aquí es propugna la necessitat d'una revisió teòrica del concepte, en la línia d'autors que han qüestionat el concepte, com és ara Bosque (2004a) —tal com ja es mostrava en Martínez Salom (2012, 2016). D'altra banda, el fet d'assumir la hipòtesi general segona (H2) ens fa distanciar-nos d'aquests mateixos autors crítics amb el concepte de *col·locació* en el moment que en rebutgen la validesa (Bosque ídem). Enfront d'aquesta postura, en aquest estudi l'anàlisi crítica del concepte ha de servir per construir-ne una definició, en lloc d'invalidar el concepte en si.

Com a conseqüència de les dues hipòtesis generals inicials i d'aquestes implicacions teòriques que se'n deriven, resulta que, a l'hora de desenvolupar aquesta recerca, no ens és possible ajustar-la a un marc teòric concret. Al contrari, s'hi tenen en compte les aportacions d'autors que s'inscriuen en diversos marcs teòrics, a partir de les quals s'arriba a propostes i conclusions pròpies. Més en concret, es defensa que les dues

perspectives esmentades —teoria Sentit-Text i Bosque 2004a— no són contradictòries, sinó complementàries, i ofereixen elements teòrics d'interès en relació amb les dues hipòtesis inicials. Així mateix, en la mateixa línia que se segueix des dels enfocaments teòrics acabats d'esmentar, en aquesta tesi l'anàlisi en tot moment és sincrònica, sense entrar, doncs, a analitzar l'evolució lèxica de les seqüències col·locacionals.

En el desenvolupament de la recerca, adquireix un cert pes, com a marc teòric, la semàntica cognitiva. Concretament, hi fan un paper important tant la teoria dels prototips com la teoria de la metàfora conceptual, que serveixen com a fonament per a la proposta de definició de col·locació que es formula en aquesta tesi (§ 5).

La recerca desenvolupada com a part d'aquesta tesi doctoral centra l'atenció en combinacions de la llengua general, mentre que tan sols s'ocupa de combinacions especialitzades, amb valor terminològic, d'una manera secundària. Tot i que els llenguatges d'especialitat no són, doncs, objecte d'estudi específic en aquest treball, s'assumeix la teoria comunicativa de la terminologia (Cabré Castellví 1999) com a marc teòric vàlid en l'anàlisi de certs aspectes combinatoris —en la línia ja apuntada en Martínez Salom (2014).

Índex del capítol 2

	Pàg.
2. Les definicions de les col·locacions: estat de la qüestió	11
2.1. Introducció.....	11
2.2. Què és una <i>col·locació</i> ?: els usos del terme	12
2.2.1. Els orígens del terme i el corrent contextualista.....	13
2.2.1.1. Palmer.....	13
2.2.1.2. Firth	14
2.2.1.3. Els neofirthians	15
2.2.1.3.1. Halliday	16
2.2.1.3.2. Sinclair.....	16
2.2.1.3.3. De l'escola de Birmingham a les xarxes col·locacionals	18
2.2.1.3.3.1. Hanks	19
2.2.1.3.3.2. Williams.....	20
2.2.1.3.3.3. McEnery	21
2.2.2. El corrent estructural i semàntic	21
2.2.2.1. Hausmann i la tradició germànica	22
2.2.2.2. Mel'čuk i la teoria Sentit-Text.....	23
2.2.2.3. La fraseologia europea.....	26
2.2.3. Aproximacions a les col·locacions des de l'ensenyament.....	28
2.3. Altres aproximacions a les combinacions lèxiques	31
2.3.1. Des de la fraseologia: <i>grups usuals</i> i <i>combinacions fraseològiques</i>	32
2.3.2. Des de la semàntica lèxica de tradició estructuralista: les <i>solidaritats lèxiques</i>	33
2.3.3. Des de la gramàtica de tradició generativista: les <i>restriccions de selecció</i> i les <i>classes lèxiques</i>	36
2.3.3.1. Pustejovsky i la teoria del lexicó generatiu	37
2.3.3.2. Bosque i les <i>classes lèxiques</i>	40
2.3.4. Des de la gramàtica europea: <i>construccions amb verb de suport</i> i <i>perífrasis verbonominals</i>	43
2.3.5. Des de la lexicografia: l' <i>entourage</i> , el <i>contorno</i> o els <i>extrínsecs</i>	46
2.4. Precisions terminològiques.....	47
2.4.1. La <i>col·locació</i> i la <i>concurrència</i>	48
2.4.2. La <i>col·locació lèxica</i> i la <i>col·locació gramatical</i>	49

2.5. Com es defineix una col·locació?: els trets definidors	50
2.5.1. Trets formals.....	50
2.5.1.1. Polilexicalitat	51
2.5.1.2. No-contigüïtat dels components lèxics i fixació.....	52
2.5.2. Trets semàntics i sintàctics	54
2.5.2.1. Composicionalitat i transparència semàntiques.....	55
2.5.2.2. Estructura semàntica jeràrquica: autonomia semàntica de la base i especialització del col·locatiu.....	56
2.5.2.3. Relació sintacticosemàntica entre les unitats lèxiques: selecció i restricció lexicosemàntiques.....	59
2.5.2.4. Arbitrarietat i motivació semàntiques.....	63
2.5.3. Trets pragmàtics i discursius	64
2.5.3.1. Freqüència	64
2.5.3.2. Preferència, normes d'ús, convencions, hàbits i costums.....	66

2. LES DEFINICIONS DE LES COL·LOCACIONS: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

2.1. INTRODUCCIÓ

En aquest capítol segon, de caràcter introductor, ens proposem donar resposta a la pregunta «què són les *col·locacions*?», segons els diversos autors que s'han ocupat de definir aquestes seqüències fins ara. La finalitat és fer un buidatge de la principal bibliografia de referència sobre el tema i resumir-ne les aportacions més destacades amb vista a respondre a aquesta pregunta, i també a una segona pregunta que és implícita en la primera: «com es defineixen les *col·locacions*?».

Aquest capítol es divideix en dues parts principals, que aborden el tema d'aquesta tesi des de dos enfocaments complementaris. En la primera —que comprèn els apartats § 2.2, 2.3 i 2.4—, s'adopta un enfocament onomasiològic, que es completa amb l'aproximació de caire semasiològic, més breu, que es proposa en l'apartat § 2.5. En altres paraules: en primer lloc, es fa un repàs bibliogràfic d'autors clau que han utilitzat la denominació *col·locació* —i que l'han dotada de significats diferents, com es comprovarà— o bé d'altres de relacionades conceptualment; en segon lloc, el treball se centra en els conceptes definidors que han utilitzat diversos autors per enfocar l'estudi d'aquestes combinacions de mots. Així mateix, en la primera part es remarquen algunes denominacions alternatives a la *col·locació* (§ 2.3), com és *grup usual*, *combinació fraseològica*, *solidaritat lèxica*, *restricció de selecció*, *classe lèxica*, *construcció amb verb de suport* o *element extrínsec*. Es tracta de termes que no són equivalents conceptualment al que és objecte d'estudi aquí, però que sí que hi presenten trets en comú, ja que igualment són utilitzats, des d'enfocaments teòrics concrets, per descriure la combinatòria lèxica. Després d'algunes precisions terminològiques (§ 2.4), en la segona part (§ 2.5) es fa un repàs de les definicions de *col·locació* i se'n remarquen trets definidors recurrents, tant formals com sintacticosemàntics i pragmaticodiscursius.

El propòsit d'aquest repàs bibliogràfic, de rigor com a introducció, no és l'exhaustivitat, sinó oferir una selecció significativa de referències per contextualitzar el contingut d'aquesta tesi i fer visible un panorama general de l'estat de la qüestió.¹ Advertim que aquí, intencionalment, es prescindeix d'esbossar un estat de la qüestió sobre la fraseologia, àmbit dins el qual una part de la bibliografia ubica les *col·locacions*, i avancem que, en el marc d'aquesta recerca, no s'ha assumit la hipòtesi que les *col·locacions* són unitats fraseològiques.

¹ Podeu complementar la informació d'aquestes pàgines amb altres revisions bibliogràfiques, més o menys exhaustives, sobre les orígens i l'evolució de la *col·locació* com a objecte d'estudi presents en altres tesis sobre *col·locacions*, com ara les següents: en català, Sánchez López (2010: § 3, 2013), Zaldívar Julià (2017: § 2); en castellà, Aguilar Amat (1993a: § 2), Pérez Fernández (2003: § 1), Pejovic (2003: § 2), Muñoz Álvarez (2004), Skorepova (2008: § 1), Moreno Jaén (2009: § 1), Ferrando Aramo (2012: § 1), Martos García (2014: § 2), Avilés Ibáñez (2015: § 2); en anglès, Maurer-Stroh (2004: § 2), Poulsen (2005: § 1), Durrant (2008: § 2), Men (2015: § 2); en francès, Orliac (2004: § 2), Netzlaff (2005: § 1), Dubreil (2006: § 1), Seretan (2008: § 2), o, en italià, Perbellini (2007: § 1), entre d'altres.

2.2. QUÈ ÉS UNA COL·LOCACIÓ?: ELS USOS DEL TERME

Hi ha unanimitat a considerar que una col·locació és una combinació de mots, però, més enllà d'això, no hi ha acord a l'hora de restringir a quines combinacions es pot aplicar aquesta denominació i a quines altres no. A l'hora d'abordar aquesta qüestió, es pot emfatitzar, d'entrada, que hi ha dos grans corrents en la bibliografia sobre el tema: per un costat, hi ha tot un seguit d'autors que identifiquen la *col·locació* amb una combinació de mots detectada en corpus —freqüent, per alguns, o no necessàriament, per d'altres— i, per un altre costat, hi ha els que donen a aquest mot un significat més precís i tenen una visió molt més restrictiva del fenomen. A tall d'exemple, Blasco Mateo (2002: 43) apunta que el terme *col·locació* «unas veces se refiere a combinaciones probables o usuales de dos palabras; y otras, a combinaciones restringidas en las cuales un lexema exige la presencia de otro».

La distinció entre aquests dos grans corrents és destacada repetidament en la bibliografia. Així, per exemple, Herbst (1996: 380) diferencia dues aproximacions a la col·locació, segons si l'estudi és orientat per l'anàlisi estadística o per la significació. Almela (2002) distingeix entre la tradició britànica neofirthiana o escola sistemicofuncional —que s'ocupa de les manifestacions textuais del fenomen col·locacional— i la tradició estructuralista continental —que considera la col·locació com a fet de *langue*, en el sentit de Saussure. D'altra banda, Nesselhauf (2004, 2005: 11-12) i Gyllstad (2007: § 2.2.2 i 2.2.3) contraposen una aproximació o tradició *basada en la freqüència* —amb la col·locació com a concurrència de mots freqüent en una distància determinada— a una altra de *fraseològica* —en què la col·locació esdevé un tipus de combinació amb cert grau de fixació. Tutin (2008: 1453; 2013: 48), tal com Williams (2003), enfronta la visió sobre la col·locació del contextualisme de tradició britànica a la de la tradició *continental*. Barfield i Gyllstad (2009: 2-7) descriuen el primer corrent com a basat en la freqüència, enfront d'un altre de *fraseològic*.

En el mateix sentit, Evert (2009) diferencia entre el que anomena col·locació *empírica* —com a combinació recurrent observable en corpus— i col·locació *lèxica* —com a tipus d'expressió polilèxica objecte d'estudi de la fraseologia, identificable per certs trets lingüístics i per la intuïció del parlant. Per la seva part, Konecny (2010a: 125) contrasta la concepció molt àmplia de definició del contextualisme britànic amb concepcions molt més restretes, com la de Hausmann (§ 2.2.2.1). Benigno i Kraif (2016: 329-240) insisteixen també en la presència històrica d'aquestes dues aproximacions a la col·locació —l'estadística i la fraseològica—, tot i que també assenyalen que les línies divisòries entre ambdues no són estrictes, sinó que són habituals perspectives mixtes, com també apunten altres autors (Giacomini 2016: 214-215). En el mateix sentit, hi ha també qui matisa aquesta diferenciació i amplia el nombre de corrents o tradicions, com és el cas de Ferrando Aramo (2012: § 1), qui en diferencia quatre d'interrelacionats:² al costat del *probabilístic* i del *lexicalista-lexicogràfic* —que s'identifiquen, a grans trets amb els anteriors—, n'hi afegeix un de *funcionalista* —basat en el concepte de *funció lèxica* (§ 2.2.2.2 i 3.3.1)— i un de *pedagògicodidàctic* (§ 2.2.3).

² Romero Aguilera (2015: § 1) reprèn la distinció de Ferrando entre aquests mateixos quatre enfocaments, que també repeteix Jiménez Martínez (2016: § II) —tot i que aquesta última no cita Ferrando (2012) com a font.

En tots aquests casos, la denominació que els autors utilitzen per referir-se a les combinacions lèxiques de què s'ocupen és *col·locació*, a la qual, consegüentment, atribueixen un significat diferent. Aquesta és una observació que no és trivial, ja que, a l'hora de consultar l'àmplia bibliografia sobre col·locacions, cal no perdre de vista que hi ha autors que utilitzen el terme en un sentit, i altres, en d'altres. En aquesta recerca ens distanciam de l'aproximació contextualista i, en canvi, adoptarem un punt de vista que s'inscriu en el corrent estructural i semàntic. Avancem que, concretament, el centre d'interès són les *col·locacions* en el sentit més restrictiu del terme —i, com es veurà, tampoc no hi ha consens a l'hora de delimitar les fronteres entre aquestes seqüències i d'altres tipus de combinacions lèxiques.

Dediquem els apartats següents a resumir algunes de les principals idees dels dos grans corrents esmentats, que aquí anomenem *contextualista* (§ 2.2.1) i *estructural i semàntic* (§ 2.2.2), respectivament.

2.2.1. Els orígens del terme i el corrent contextualista

2.2.1.1. Palmer

A collocation is a succession of two or more words that must be learnt as an integral whole and not pieced together from its component parts. (Palmer 1933: portada)

Harold E. Palmer (1930, 1933) és probablement el primer autor que utilitza, en anglès, el terme *collocation* per referir-se a certes combinacions de mots, encara que l'ús aquest mot ja havia estat documentat abans amb sentits diferents (cf. Howarth 1996: 25; Pérez Fernández 2003: 16-17; Bartsch 2004: 28-29; Durrant 2008: 4-5; Barnbrook, Mason i Krishnamurthy 2013: 4-23). Palmer, vinculat professionalment a l'Institute for Research in English Teaching del Japó, introdueix aquesta denominació en relació amb l'ensenyament de la llengua anglesa i amb la preparació de diccionaris i de material pedagògic, i assenyalava la necessitat d'ensenyar a l'aprenent no tan sols unitats lèxiques aïllades, sinó combinacions de mots, que s'han d'aprendre com una unitat, com un tot.

En aquest sentit, remarca la necessitat de proporcionar-li llistes de *col·locacions*, de diverses classes, en què s'incloguin, per exemple, combinacions com *make a mistake*, *make a noise*, *make peace*, *make a difference* (Palmer 1930: 22) o bé, entre d'altres, *to go to bed*, *to get hold of*, *to bear witness against*, *to give away* (Palmer 1933: 9). La varietat en el tipus de combinacions que es detecta en els exemples anteriors³ queda explicada pel fet que Palmer afirma que fa servir aquest terme en relació amb la fraseologia i en un sentit molt ampli, com a «designació general» o hiperònim per a la classe d'unitats que també rep altres noms, com ara: *idioms, phrases, locutions, expressions, compounds*,

³ Al costat de seqüències formades per unitats semànticament independents (com *make a mistake*, en què la dificultat per a l'aprenent és conèixer el verb concret amb què s'expressa l'acció pròpia amb aquest nom), n'hi ha d'altres amb un significat unitari (com *to get hold of*, en què la dificultat recau a reconèixer l'expressió completa com una unitat i a identificar-ne el significat i el funcionament en un text).

etc. As none of these seem particularly appropriate or sufficiently comprehensive, the term *collocation* may be chosen as the most general designation for this class of units» (1930: 18).

En qualsevol cas, l'obra de Palmer va tenir poca repercussió en les dècades següents, segurament per la dificultat d'accedir a les seves publicacions (cf. Williams i Millon, 2012).⁴

2.2.1.2. Firth

The statement of meaning by collocation and various collocabilities does not involve the definition of word-meaning by means of further sentences in shifted terms. Meaning by collocation is an abstraction at the syntagmatic level and is not directly concerned with the conceptual or idea approach to the meaning of words. One of the meanings of *night* is its collocability with *dark*, and of *dark*, of course, collocation with *night*. This kind of mutuality may be paralleled in most languages and has resulted in similarities of poetic diction in literatures sharing common classical resources. (Firth 1957: 196)

És el lingüista de tradició estructuralista John R. Firth qui avui és àmpliament conegut per haver donat a conèixer el terme *collocation*, a partir dels anys trenta del segle XX (cf. Orlandi 2016: 20). Aquest autor britànic l'utilitza també, com Palmer, per referir-se a combinacions de mots, però ja no tant com a unitats, sinó que remarca la tendència de certs mots d'aparèixer combinats amb d'altres en els textos.

En la lingüística firthiana, les col·locacions són clau per estudiar la llengua en el pla de l'*estructura* o de les relacions sintagmàtiques —que és complementari del pla del *sistema* o de les relacions paradigmàtiques. Firth (1957 [1951]) introdueix la noció de *col·locació* com a part de la seva teoria contextualista del significat. Segons ell, la capacitat d'un mot de combinar-se amb un altre s'associa directament amb el significat lèxic: en un dels possibles nivells d'anàlisi que planteja Firth, el significat d'un mot és determinat pel conjunt de les altres unitats lèxiques amb què es relaciona. És en aquest sentit que s'ha d'interpretar la citació inicial.

Firth utilitza el concepte de col·locació per fer el que en diu *lingüística descriptiva*, que relaciona amb l'*estilística*. Així, fa notar la distinció entre «general or usual collocations and more restricted technical or personal collocations» (1957: 195), i emfatitza la utilitat de les col·locacions per descriure la llengua de grups socials particulars i, sobretot, de gèneres i autors literaris concrets —com ara A. C. Swinburne o Samuel Johnson.

⁴ Com a conseqüència d'aquesta escassa repercussió, hi ha una part de la bibliografia en què s'obvia l'obra de Palmer i s'afirma que qui va encunyar la denominació *collocation*, en lingüística, va ser Firth. És el cas, entre d'altres, de Koike (2001: 16), Higuera García (2007: 23), Travalia (2010: 9, 23n 26) o Corpas Pastor (2017a: 178).

There are [...] a large number of collocations which have been common property form long periods and are still current even in everyday colloquial. This method of approach makes two branches of stylistics stand out more clearly: (a) the stylistics of what persists in and through change, and (b) the stylistics of personal idiosyncrasies. (Firth 1957: 196)

Així doncs, a diferència de Palmer —que s'ocupa de les col·locacions en forma de llistes, sense tenir en compte el context en què s'utilitzen—, Firth inaugura una línia d'estudi de les col·locacions que posa l'atenció en l'ús que se'n fa dins els textos. De fet, hi distingeix, d'una banda, les col·locacions persistents al canvi i, de l'altra, les col·locacions pròpies d'un autor determinat. Després de Firth, els seus deixebles principalment manifesten interès per les col·locacions del primer tipus, com a objecte d'estudi de la lingüística, mentre deixen a un costat l'interès del mestre per l'estilística literària.

També és deguda a Firth la introducció del terme *col·ligació* (*colligation*), que reaprofiten els autors posteriors. En aquest cas, és utilitzat per referir-se a les combinacions afectades per una atracció entre categories gramaticals, a diferència de les col·locacions, en què l'atracció és entre unitats lèxiques concretes.⁵

2.2.1.3. Els neofirthians

Després de Firth, altres lingüistes britànics, deixebles seus, reprenen la noció i els seus estudis sobre el fenomen de la col·locació en relació amb el significat. Aquests seguidors sovint són anomenats *neofirthians* o pertanyents a l'*escola sistèmica britànica*. Es caracteritzen per treballar amb textos i, més en concret, amb corpus de textos informatitzats, com a medi idoni per observar l'ús de les unitats lèxiques en contextos reals; a més, hi apliquen tècniques d'anàlisi quantitativa.⁶

En aquesta línia contextualista i sovint d'enfocament estadístic, s'hi inscriuen autors diversos, que des dels anys seixanta del segle XX, aprofiten el concepte *col·locació* per als seus treballs. És el cas de McIntosh (1966) o Mitchell (1966, 1971) i, com a figures especialment destacables, Halliday i Sinclair, als quals dediquem els subapartats següents.⁷

⁵ Es retroba aquest terme, entre d'altres, en Sinclair (1998: 15 i ss.) o Hoey (2005: 42 i ss.). Per a una anàlisi de l'ús del terme *colligation*, en relació amb el de *collocation*, vegeu Lehecka (2015). A més, remarquem que el terme ha ampliat el significat i avui dia és usat com a sinònim de *col·locació gramatical* (cf. McEnery, Xiao i Tono 2006: 11; Orlandi 2016: 23); sobre les col·locacions gramaticals, vegeu § 2.4.2. Així mateix, és possible localitzar algun autor que, a la pràctica, fa servir la denominació *colligation* com a quasi-sinònim de *collocation*, com és ara Tagnin (1992: 152): «[A verbal colligation] is an unpredictable combinations of verb plus its object or subject. And the unpredictable part is the verb because the noun is the element we do remember», i ho exemplifica amb combinacions que altres autors classificarien com a col·locacions (*take a step, take advise, a river flows, a volcano erupts...*).

⁶ Es tracta d'un enfocament que ha rebut nombroses crítiques (Alonso Ramos 1994-1995, Corpus Pastor 2001a-c, Koike 2001, Bosque 2001b, 2004a).

⁷ Per a un repàs del concepte *col·locació* en la tradició firthiana, podeu veure León (2007).

2.2.1.3.1. Halliday

Collocation is the tendency of words to keep company with each other [...]. Collocation is a purely lexical relationship; that is, it is an association between one word and another, irrespective of what they mean. It can be defined quantitatively as the degree to which the probability of a word *y* occurring is increased by the presence of another word *x*. (Halliday, Teubert, Yallop i Čermáková 2004: 11)

Aquest autor és destacable per haver desenvolupat el model de l'anomenada lingüística *funcional* o *sistèmica funcional* (Halliday 1985). És una gramàtica que se centra en l'estudi del significat, que es defineix com a *sistèmica* perquè es basa en la noció de *sistema* —presa de Firth (1957)—, com a representació teòrica de la xarxa dels paradigmes disponibles en una llengua. Alhora, és *funcional*, perquè vol donar compte, des d'un vessant social, de les funcions comunicatives del llenguatge —en la línia dels estudis de Jakobson (1960) i del Cercle lingüístic de Praga.

M. A. K. Halliday (1966, 2004) concep les col·locacions com un fenomen exclusivament lèxic, independent de la gramàtica. Aquest autor fa servir com a exemples de combinacions les formades amb els adjectius anglesos *strong* i *powerful*: el parlant pot dir tant *strong argument* com *powerful argument* —per intensificar el nom—, però només *strong tea* i no **powerful tea*. Per defensar la separació entre l'anàlisi lèxica i la gramatical, observa que les propietats col·locacionals d'aquests adjectius es mantenen en unitats d'altres categories: per exemple, de *strong/powerful argument*, se'n deriven les formes adverbials corresponents: *He argued strongly/powerfully*. Per aquesta via d'anàlisi, Halliday arriba a la conclusió que les col·locacions funcionen independentment de les categories gramaticals i que el vincle s'hi estableix entre lexemes, en lloc d'unitats lèxiques determinades. Així doncs, la gramàtica no pot donar compte d'aquest fenomen precisament perquè es basa a categoritzar els elements en classes gramaticals, les quals no són vàlides per explicar les relacions paradigmàtiques col·locacionals. Enfront d'això, Halliday proposa establir conjunts lèxics en què s'agrupin les unitats que presenten un mateix comportament col·locacional (cf. Alonso Ramos 1994-1995: 11-14; Koike 2001: 17).

A més a més, aquest autor defineix les col·locacions a partir de criteris formals basats en la freqüència estadística de coaparició dels elements, com queda plasmat en la citació inicial. Aquesta definició probabilística formulada per Halliday ha influït en les aproximacions computacionals al fenomen de la col·locació basades en l'explotació de corpus (cf. Corpas Pastor 2017b: 30).

2.2.1.3.2. Sinclair

Collocation is the co-occurrence of two items in a text within a specified environment. Significant collocation is regular collocation between two items, such that they co-occur more often than their respective frequencies, and the length of text in which they appear, would predict [...]. (Sinclair, Jones i Daley 2004: 10)

Per John Sinclair (1966, 1987, 1991, 1998, 2004a-b), considerat el pare de la *lingüística de corpus*, les col·locacions tenen gran importància per a l'estudi semàntic del lèxic, ja que conèixer els patrons combinatoris d'una paraula permet distingir els diferents sentits que té. Sobre la definició de *col·locació*, n'adopta una de molt àmplia —qualsevol concurrència de mots— i coincideix amb Halliday a considerar com a dada essencial per delimitar allò que considera col·locacions *significatives* la freqüència amb què apareixen dos elements lèxics propers l'un a l'altre dins el text.

En la col·locació Sinclair (1966: 415) distingeix entre un nucli (*node*) i els altres elements amb què es combina (*collocates*) en una distància pròxima (*span*) i, com Firth i Halliday, tampoc no té en compte cap possible jerarquia entre els elements de la col·locació. En realitat, el fet que una unitat sigui considerada com a nucli no és una circumstància estable, sinó tan sols incidental, deguda a la perspectiva d'anàlisi que s'adopta:

A node is an item whose total pattern of co-occurrence with other words is under examination; a collocates is any one of the items which appears with the node within the specified span. Essentially, there is no difference in status between node and collocates; if word A is a node and word B one of its collocates, when word B is studied as a node, word A will be one of its collocates. (Sinclair, Jones i Daley 2004: 10)

També la freqüència és el criteri que aplica Sinclair per distingir entre dos tipus de col·locacions: l'ascendent (*upward collocation*) i la descendent (*downward collocation*), la qual resulta més rellevant per a la descripció lèxica (Sinclair 1991: 115-116). En l'última, un nucli (per exemple: *back*) es combina amb una altra unitat que és menys freqüent (com ara els verbs *arrive* o *bring*), mentre que en les col·locacions ascendents el nucli és la unitat menys freqüent (*back*) i es combina amb una paraula de major freqüència (com ara preposicions o adverbis: *at, down, from, into, on, then*).

Cal destacar que Sinclair fou pioner a aprofitar l'explotació de corpus basada en la noció de col·locació per a finalitats lexicogràfiques. En el marc del projecte COBUILD, iniciat l'any 1983 sota la direcció de Sinclair, es constituí un ampli corpus, representatiu de la llengua anglesa, i s'explotà per elaborar un diccionari dissenyat per a l'aprenentatge de l'anglès.⁸ En aquesta obra, les col·locacions hi tenen un pes rellevant, i se'n recullen en forma d'exemples, com a entrades independents i com a part de les definicions (cf. *Corpus Pastor* 1992: 334-335).

L'obra de Sinclair s'ha de fer ressaltar encara per un altre motiu: utilitza el corpus per estudiar les relacions entre significat, gramàtica i text, i postula dos principis per explicar com el significat emergeix d'un text. Estableix la hipòtesi que el parlant posa en pràctica dos principis que actuen alhora per a la producció de textos: el de selecció lliure (*open-choice principle*) i el fraseològic (*idiom principle*) (1987; 1991: 109; 2004: 29 i pàssim). En relació amb el primer, el parlant, en produir un text, té davant seu un ampli ventall de possibilitats de combinar les unitats lèxiques, amb l'única restricció que imposa l'adequació a la gramaticalitat. Així, utilitza mots que tenen un significat independent del context i que tria separadament els uns dels altres (Sinclair 1991: 175).

⁸ També se'n van derivar altres obres, com és el diccionari de col·locacions *Collins Cobuild English Collocations on CD-ROM. A Comprehensive Database of Common Word Patterns from the Bank of English* (1995).

The principle of idiom is that a language user has available to him or her a large number of semi-preconstructed phrases that constitute single choices, even though they might appear to be analysable into segments. To some extent, this may reflect the recurrence of similar situations in human affairs; it may illustrate a natural tendency to economy of effort; or it may be motivated in part by the exigencies of real-time conversations. (Sinclair 1987: 320)

En virtut d'aquest segon principi, de gran importància, Sinclair assumeix que l'actuació lingüística del parlant nadiu és constreta per un altre tipus de restriccions, de caire pragmàtic: davant certes situacions comunicatives, el parlant nadiu disposa d'un gran nombre de fragments prefabricats —com ara les col·locacions— que usa, en uns certs contextos, sense construir ni descodificar d'acord amb les normes sintàctiques subjacents (Sinclair 1991:110). Per Sinclair, les restriccions imposades per aquest principi són més importants que les estrictament gramaticals del principi de selecció lliure, i la *col·locació*, un exemple prominent d'aquest principi (cf. Ginebra 2005b: 13-14).

Així doncs, més enllà de la freqüència estadística en corpus, adquireixen importància també altres conceptes. En aquest sentit, Benigno i Kraif (2016: 238) fan aquesta remarca quant a l'aproximació estadística a la col·locació: «What is crucial in this approach is the social, psychological, and cognitive relevance of collocations and the importance of ritualization in language learning».

2.2.1.3.3. De l'escola de Birmingham a les xarxes col·locacionals

A 'node' is the word-form or lemma being investigated. A 'collocate' is a word-form or lemma which co-occurs with a node in a corpus. Usually it is frequent co-occurrences which are of interest, and corpus linguistics is based on the assumption that events which are frequent are significant. My definition is therefore a statistical one: 'collocation' is frequent co-occurrence. (Stubbs 2001: 29)

De fet, en bona part de la bibliografia en llengua anglesa s'usa el terme *collocation* en el sentit contextualista, en la línia dels neofirthians i, en concret, de Sinclair. En aquesta línia, cal remarcar, per la seva rellevància, els autors que se solen inscriure en l'anomenada *escola de Birmingham*, com és Stubbs (1995, 2001), Hoey (2005) —que desenvolupà la teoria de l'empremta lèxica (Theory of Lexical Priming)—⁹, Hanks (§ 2.2.1.3.3.1), Williams (§ 2.2.1.3.3.2) i McEnery (§ 2.2.1.3.3.3). Com Sinclair, assumeixen la importància de les col·locacions i de la freqüència, de tal manera que han de recórrer a tècniques estadístiques per desenvolupar estudis empírics basats en l'explotació de corpus (com a mostra: Church i Hanks 1990; Stubbs 1995).¹⁰

⁹ Sobre la concepció de col·locació en aquesta teoria, vegeu Barnbrook, Mason i Krishnamurthy (2013: 154-156).

¹⁰ Fem notar que, des d'aquesta aproximació basada en l'explotació de corpus, s'han introduït termes complementaris del de *col·locació*. És el cas del terme *lexical bundle* ('feix lèxic') de Biber (2009), que es refereix a aquelles seqüències lèxiques recurrents que es defineixen perquè, d'acord amb les dades de corpus, són les que resulten més freqüents en un registre determinat. Per a un resum de les principals aproximacions estadístiques a la col·locació, vegeu Corpas Pastor (2017a: 179-182).

En aquesta línia que vincula l'estudi de la col·locació a la lingüística de corpus, en el context hispànic es poden ressaltar també els investigadors de la Universitat de Múrcia Almela, Cantos i Sánchez (Cantos i Sánchez 2001; Almela, Cantos i Sánchez 2011, 2013).

2.2.1.3.3.1. Hanks

Collocations are, quite simply, cooccurrences of words in text. A statistically significant collocation is one that occurs more often than chance. Such cooccurrences are measured by computational analysis of large corpora. (Hanks 2013: 1)

Patrick Hanks (1994, 2000, 2004, 2006a-b, 2009, 2013; Hanks i Pustejovsky 2005; Church i Hanks 1990) és un bon exemple dels autors que mantenen el significat ampli de la *col·locació*, propi dels autors contextualistes neofirthians, i, com aquests, també se centra en l'estudi del significat basat en corpus (Hanks 2000). Més en concret, Hanks estudia el desenvolupament de significats figurats i propugna la teoria de normes i explotacions (Theory of Norms and Exploitations), influït pels treballs lexicogràfics i amb corpus que va desenvolupar en el marc del projecte COBUILD, però també per altres enfocaments sobre l'estudi del lèxic, com la teoria del lexicó generatiu de Pustejovsky (§ 2.3.3.1).

En la línia de Firth, Hanks assumeix que una part substancial del significat és activada pel context en què un mot s'actualitza i, per tant, en corpus, els patrons combinatoris permeten inferir els significats del mot, tant els *prototípics* (Rosch 1973, 1975, 1978) com els que no ho són. Per això, proposa un procediment d'anàlisi per detectar els patrons sintagmàtics en corpus (*corpus pattern analysis*), entre els quals es distingeixen els patrons normals d'un mot (*norms*), d'una banda, i, de l'altra, les desviacions de la norma (*exploitations*), que sobretot són casos de metàfora, metonímia i el·lipsi.

A norm is a pattern of ordinary usage in everyday language with which a particular meaning or implicature is associated. A pattern consists of a valency structure [of predicators], together with sets of preferred collocations. (Hanks 2013: 92)

Aquesta distinció és d'utilitat tant per a la pràctica lexicogràfica —la norma és allò que s'ha de trobar recollit en el diccionari— com per al processament del llenguatge natural —en què cal tenir en compte les desviacions de la norma (Hanks i Pustejovsky 2005).

En la teoria de Hanks, un element clau són les col·locacions:

The principle governing pattern analysis in TNE is **collocation**: grouping collocates together. Different groups of words (lexical sets) have a preference for the company of certain other lexical sets, large or small. The lexical sets so grouped can in turn be mapped, as colligations, onto syntactic structures. Indeed, they must be so mapped in order to enable speakers to utter meaningful sentence at all —though not through any conscious effort on the part of the speaker. The groupings are integral to the system that each speaker has internalized since birth (see Hoey 2005). Thus, meaning is dependent on lexical sets grouped as colligations, both according to their normal contexts and permitting exploitations of normal contexts. (Hanks 2009: 67-68)

En relació amb les metàfores, distingeix entre metàfores *convencionals*, que identifica com a usos normals del llenguatge, i metàfores *dinàmiques*, que són creades específicament per expressar una idea nova (Hanks 2004, 2006a: 17). Per ell, les metàfores no són significats secundaris d'una unitat lèxica, ja que Hanks defensa que els mots no tenen significat independentment del context: «words only have meanings when they are put into context. In isolation, they have meaning potentials, which are composed of any number of rather fuzzy semantic components, some or all of which are activated when the word is used» (Hanks 1994, 2006a: 19).

Així mateix, en analitzar els significats metafòrics, és remarcable que Hanks (2006a) es refereix a la *ressonància* entre el significat metafòric d'un mot i el primari: «metaphor is defined as a resonant semantic relationship between a primary subject and a secondary subject». I reconeix que les col·locacions també poden ser transmissores de significats metafòrics, és a dir, també existeix la *ressonància col·locacional*:

Resonance is not restricted to the term that explicitly realizes the secondary subject. Terms that collocate significantly with the secondary subject may also be activated, to create a veritable symphony of resonance, whether or not they are explicitly present in the text. (Hanks 2006a)

2.2.1.3.3.2. *Williams*

I shall follow the definition of Sinclair (1970, 1991) where the concept of «significant collocation» between two or more words occurs when those words occur more frequently than would normally be predicted from the type and length of text. Here the degree of significance is measured using the Mutual Information (MI) (Church and Hanks 1990; Church et al. 1994). This MI equation measures chance co-occurrence of two lexical items against their joint probability giving a result expressed as a \log^2 value. (Williams 1998: 155)

En aquesta línia contextualista i d'enfocament estadístic, volem destacar també Geoffrey Williams que se centra en l'estudi de textos especialitzats per mitjà de les col·locacions i, més en concret, de les xarxes col·locacionals (*collocational networks*). Williams (1998, 2001, 2003, 2011; Alonso, Millon i Williams 2011; Alonso, Williams i DeCesaris 2017) es basa en els treballs previs de Phillips (1985) —vinculat al projecte COBUILD—, i vindica que és possible visualitzar el marc conceptual d'un àmbit a través del conjunt concret de col·locacions que en són prototípiques, extretes de corpus especialitzats per la seva representativitat estadística i relacionades entre si en forma de *xarxa*.

Collocational networks are built from a node word, whether it be a lemma or a simple word form. A statistical measure is used to calculate the collocates of the node, with the nodes becoming nodes in their turn. It is not interested in single node, but how different combinations underline different meaning when used in text. (Alonso, Williams i DeCesaris 2017: 46)

Simultàniament a Hanks, Williams també introdueix la noció de *ressonància col·locacional* (Williams i Millon 2009), amb què analitza, però, la relació entre significats de la llengua general i significats especialitzats i la manera com aspectes semàntics d'un context general o especialitzat es traspassen a l'altre.

2.2.1.3.3.3. McEnery

Collocation networks show how meanings of words are formed through multiple repeated associations that can be documented only in language corpora. So far, most approaches to word meaning in corpus linguistics have mainly looked at the immediate patterns in a narrow context (that is, first-order collocates). Collocation networks, however, demonstrate that meaningful patterns can be extended beyond this narrow scope and can be identified at the level of the text or discourse. (Brezina, McEnery i Wattam 2015: 165)

Tony McEnery (McEnery, Xiao i Tono 2006; McEnery i Hardie 2012) s'interessa també per la lingüística de corpus, que ell vincula a l'anàlisi del discurs. En la línia de Phillips i Williams, McEnery fa servir l'anàlisi estadística de corpus per tal de construir xarxes col·locacionals, a partir de la idea que qualsevol discurs es pot analitzar a partir de nodes lèxics relacionats entre si. En aquest cas, a diferència de Williams, McEnery emfatitza la direccionalitat en les relacions que s'estableixen entre les unitats lèxiques que constitueixen els diferents nodes analitzats i, d'altra banda, utilitza els resultats estadístics principalment per a anàlisis del discurs.

Remarquem des d'aquí la vinculació d'aquest autor amb l'eina d'anàlisi de corpus LancsBox (Brezina, McEnery i Wattam 2015), utilitzada per a la nostra recerca per a l'extracció de combinacions lèxiques a partir de xarxes col·locacions generades automàticament per aquesta aplicació (§ 8.3.2.2).

2.2.2. El corrent estructural i semàntic

Enfront del corrent contextualista i d'enfocament estadístic dels lingüistes britànics seguidors de Firth, que identifiquen la col·locació amb la concurrència regular de certs mots en contextos d'ús concrets, es delimita un corrent oposat, que té en compte tant l'estructura com la semàntica de les seqüències lèxiques col·locacionals. En el marc d'aquest corrent, es modifica significativament el concepte: en comptes de la freqüència estadística, s'hi prioritza la concepció de les col·locacions com a combinacions restrictives de caràcter estable, en les quals s'estableix una relació jeràrquica entre dos elements lèxics, de manera que un determina l'aparició de l'altre. Dins aquest corrent, són especialment destacables dos noms: d'una banda, l'alemany Franz Josef Hausmann i, de l'altra, el rus Igor Mel'čuk.

2.2.2.1. Hausmann i la tradició germànica

Mais il ne suffit pas de voir la collocation comme une combinaison sous contrainte, il faut encore comprendre qu'elle est une combinaison orientée. Nous avons tenu compte de cette orientation en appelant l'us des éléments de la collocation base et l'autre collocatif. En effet, dans la collocation *célibataire endurci*, le signifié de la base (*célibataire*) est autonome. La base n'a pas besoin du collocatif (*endurci*) pour être clairement définie. (Hausmann 1979: 191-192)

Des del final dels anys setanta del segle XX, Hausmann (1979, 1985, 1989, 1991, 1997, 1998, 1999, 2007a-b; Hausmann i Blumenthal 2006) s'ocupa de la col·locació des del punt de vista del treball lexicogràfic i planteja que, perquè aquest terme resulti útil per elaborar diccionaris, és necessari associar-hi una noció més restrictiva que la basada simplement en criteris com és la freqüència. En aquest sentit, diferencia entre *col·locació* i *combinació de mots* (Hausmann 1985: 120).

Hausmann —com ja va fer Palmer (1930, 1933)— vincula les col·locacions a la fraseologia: en concret, considera que les col·locacions són un tipus d'unitats fraseològiques i les diferencia de la resta d'unitats objecte d'estudi de la fraseologia per aspectes semàntics. Així, Hausmann (1998: 65-66) assenyala una distinció entre el que anomena lexemes *autosemàntics* —que són noms concrets o abstractes (*cabell, mar, admiració, silenci*), verbs (*dormir, mirar*) o adjectius (*útil, agradable*), autònoms semànticament i que es poden definir sense tenir en compte el context sintagmàtic¹¹ i lexemes *sensemàntics* —que són semànticament dependents i que no es poden definir sense fer referència a un context precís.¹² Segons Hausmann, en la llengua es troben, doncs, aquests dos tipus d'unitats, que es poden combinar entre si. Si es combinen dos mots autosemàntics s'origina una combinació *lliure* de mots (per exemple: *regarder la mer*), mentre que si es combina un mot autosemàntic (*silence*) i un de sensemàntic (*épais*) el resultat és una col·locació (*un silence épais, retirer de l'argent, appeler l'ascenseur, se murer en le silence*). És a dir, segons aquesta visió, s'insisteix en la idea que en la col·locació hi ha un component que és una unitat del lèxic que es caracteritza per mantenir el significat primari (*base*), al costat d'un altre component que no és lliure (*col·locatiu*), sinó que depèn semànticament del primer i que sovint és forçat a adoptar un sentit metaforitzat.

A part, per aquest autor, les locucions són unitats *extrasemàntiques*, és a dir, seqüències fixades amb un significat deslligat del significat dels mots que les integren. Així doncs, deixant de banda les col·locacions (*un ton péremptoire, le mur fissuré, rentrer sa colère*), segons aquest especialista (Hausmann *et al.* 1989: 471) hi ha altres tres tipus de combinacions en la llengua: les combinacions fixades (*la chambre forte, laver la tête à qn.*), les combinacions estilístiques (*la nudité nouvelle, le jour fissuré, la route se rabougrit*) i les combinacions lliures (*une maison agréable*). Quant als límits entre col·locacions i combinacions lliures, no estan exempts de dificultats (Hausmann 1985: 119), però és rellevant distingir de les col·locacions combinacions com *regarder un*

¹¹ En Hausman (1997: 288) els anomena lexemes *semiotàxicament independents* (*thermomètre, célibataire, chaussure, dormir, mourir*).

¹² En Hausmann (ibidem), lexemes *semiotàxicament dependents* (*sauvage, endurci, serrer, pathétique*).

arbre: «tout en étant probable, voire fréquente, relève manifestement de la liberté de combinaison des mots selon les règles du système de la langue française» (Hausmann 1979: 191).

Des d'aquest punt de vista, les col·locacions són, doncs, combinacions restrictives. Per explicar-ho, Hausmann encunya els termes *base* i *col·locatiu*.¹³ La col·locació és una combinació lèxica orientada direccionalment, en què el mot base determina les unitats amb què es pot combinar, és a dir, restringeix els seus col·locatius. Tanmateix, Hausmann (1985) també reconeix que les col·locacions no són necessàriament combinacions úniques, d'una base amb un sol col·locatiu, sinó que introdueix la noció de *camp col·locacional*, format pel conjunt d'unitats lèxiques amb un potencial col·locacional semblant, és a dir, que poden compartir col·locatius.

La formulació teòrica del fenomen col·locacional de Hausmann, des d'una perspectiva que considera l'estructura i la semàntica d'aquest tipus de seqüències lèxiques, és destacable, ja que és assumida per bona part d'autors posteriors, que precisament també solen adoptar la seva terminologia per denominar els constituents de la col·locació (base i col·locatiu). En aquest sentit, seguint Bergenholtz (1995: 117-119), emfatitzem la diferència entre la tradició *anglesa*, en què el terme *col·locació* té un sentit ampli —qualsevol combinació de mots en una distància determinada del text—, i la *germànica*, en què el terme es restringeix en virtut d'aspectes semàntics i estructurals. Hausmann és un pioner en aquesta tradició.

2.2.2.2. Mel'čuk i la teoria Sentit-Text

A COLLOCATION **AB** of language **L** is a semantic phraseme of **L** such that its signified 'X' is constructed out of the signified of one of its two constituent lexemes —say, of **A**— and a signified 'C' [$X = A \oplus C$] such that the lexeme **B** expresses 'C' only contingent on **A**. (Mel'čuk 1998: 30)

D'una manera independent de Hausmann, també en els anys setanta del segle XX Mel'čuk i Žolkovskij (1970) hi coincideixen a assenyalar l'estructura jeràrquica de la col·locació, concepte al qual s'aproximen en aquest cas des de l'àmbit de la traducció automàtica (cf. Hausmann 2007a: 228). Aquests autors fan servir una altra terminologia: consideren que la col·locació està constituïda per un *mot clau* (*keyword*) —equivalent a la *base* de Hausmann— i un *correlat lèxic* (*lexical correlate*) —o sigui, el *col·locatiu*. Mel'čuk abordarà sobretot l'estudi de les col·locacions des de la teoria gramatical que desenvolupa durant les dècades següents, que anomena *teoria Sentit-Text* (Meaning↔Text Theory), i, posteriorment, tant Mel'čuk (1984-1999; 1996, 1998a-b, 2001, 2003, 2006, 2012; Mel'čuk i Polguère 1995, 2007, 2013; Mel'čuk i Wanner 1996) com la resta d'autors que s'inscriuen en aquesta teoria adopten també la nomenclatura de

¹³ De fet, en Hausmann (2007a: 227) reconeix com a única aportació original seva el terme *base*, ja que afirma que va prendre el terme *col·locatiu* (*collocatif*) d'una obra anterior de Robert Galisson, qui ja diferenciava en les combinacions entre un mot central i un de *satèl·lit* o *col·locatiu*. Sobre l'obra de Galisson, se'n pot trobar un resum en Nicolas (2015: § 1.6).

Hausmann per a les seves formulacions teòriques. En l'àmbit hispànic, destaquem Alonso Ramos (1994-1995, 1996, 1999-2000, 2002a-b, 2003a-b, 2004a-b, 2006a-c, 2007, 2008, 2010, 2012a-b, 2017a-b; Alonso Ramos i Sanromán Vilas 2000; Alonso Ramos i Wanner 2007; DICE) i Barrios Rodríguez (2008, 2009, 2010, 2016); en l'àmbit francòfon: Polguère (2000, 2003) i Fontenelle (1992, 1998).

El concepte de col·locació ocupa un lloc central en el marc de la teoria Sentit-Text. En síntesi, aquesta teoria entén les llengües naturals com a dispositius que estableixen una correspondència entre el conjunt de significats o continguts que el parlant pot transmetre per mitjà d'aquesta llengua —o *representació semàntica*— i el conjunt de possibles textos o manifestacions de la parla que es poden produir en aquesta llengua —o *representació fonètica*. D'aquesta manera, el principal objectiu que es formula aquesta teoria lingüística és descriure la correspondència entre aquests dos nivells de representació: el semàntic i el fonètic. Per aconseguir aquesta descripció, es proposa construir gramàtiques formals —o *models sentit↔text*— que, per mitjà d'un nombre finit de regles, idealment permetin produir tots els textos que, segons els parlants nadius, expressin correctament un significat donat i, a la inversa, permetin extreure d'un text determinat tots els possibles significats.¹⁴ Tanmateix, malgrat el reconeixement d'aquesta bidireccionalitat entre el sentit i el text, és important fer notar que la teoria s'ha desenvolupat orientada eminentment en una direcció onomasiològica —és a dir, *del sentit al text*, encaminada cap a la producció de textos abans que a la descodificació (Mel'čuk 2006: 12).

En aquest model teòric, entre el nivell de la representació semàntica (sentit) i el de la representació fonètica superficial (text), existeixen nivells intermedis de representació sintàctica i morfològica.¹⁵ El component lèxic o lexicó hi ocupa, però, un lloc preponderant, ja que s'hi col·loca gran part de la informació gramatical. Segons això, els diccionaris esdevenen una eina bàsica per explicar el pas de la representació semàntica a la fonètica, i aquest fet justifica el gran desenvolupament que ha tingut la lexicologia —anomenada *explicativa i combinatòria*— en la teoria Sentit-Text. En concret, la lexicologia s'ocupa de l'estudi dels nivells semàntic i sintàctic, i es dedica a l'elaboració de diccionaris *explicatius* —o sigui, amb la descripció exhaustiva de la informació semàntica i sintàctica associada a la unitat lèxica— i *combinatoris* —és a dir, amb informació sobre les combinacions d'aquesta unitat del lèxic amb d'altres.¹⁶

En la descripció dels aspectes combinatoris del lèxic és on fan un paper cabdal les *funcions lèxiques* (FL). D'una banda, són un component del lèxic vinculat al nivell de l'estructura sintàctica profunda (Mel'čuk 1996), i constitueixen un coneixement lingüístic universal (Mel'čuk 1996: 89, 2006: 29; Polguère 2003: 118, i pàssim). Així, des d'aquest

¹⁴ Aquests plantejaments, sens dubte, recorden alguns dels principis fundacionals més coneguts de la gramàtica generativa de Chomsky. Sobre les coincidències i divergències entre ambdós marcs teòrics, podeu veure Ginter (2006).

¹⁵ En el pas de la representació semàntica a la fonètica, s'hi distingeixen un total de sis components bàsics, cadascun dels quals comprèn un conjunt de regles. Per ampliar la informació sobre el model de la teoria Sentit-Text, vegeu: Mel'čuk (1998, 2000, 2006), Alonso Ramos (1999-2000: 168-172) o Kahane (2003).

¹⁶ En són exemples el *Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporain* (1984-1999), coordinat per Mel'čuk, així com el *DiCouèbe. Dictionnaire en ligne de combinatoire du français*, de Mel'čuk i Polguère (2013), disponible a Internet i basat en els materials del primer. Així mateix s'insereix en aquest corrent lexicogràfic el *Diccionario de colocaciones del español* (DICE), projecte en elaboració a la Universitat de la Corunya, encapçalat per Alonso Ramos.

punt de vista, qualsevol parlant, d'una manera intuïtiva, sap que hi ha combinacions preferents en la seva llengua (per exemple: en castellà, *dar un paseo* i no **hacer un paseo*), i aprendre una llengua és, en gran part, aprendre'n les funcions lèxiques (Alonso Ramos 2006a: 68). Les restriccions combinatories d'una llengua s'expliquen, doncs, a partir d'unes estructures profundes de tipus semàntic subjacents a la unió dels constituents de la col·locació.

D'altra banda, també són funcions que s'apliquen sobre una unitat lèxica donada i que representen una col·locació. Cada funció està associada a un significat primari, molt general, i a un paper sintàctic profund i, de la mateixa manera que les funcions matemàtiques, el que fan és establir una associació. En aquest cas, posen en relació una unitat lèxica concreta —anomenada *argument* de la funció— amb el conjunt d'altres unitats lèxiques —el *valor* d'aquesta funció— amb què es pot relacionar, d'acord amb la informació sintàctica profunda donada, per expressar aquest sentit general. Així, pels autors que s'inscriuen en la teoria Sentit-Text, la relació jeràrquica entre els dos components d'una col·locació ve donada per la funció lèxica, que expressa una relació lèxica universal, que en cada llengua es concreta per mitjà d'unes unitats lèxiques determinades.¹⁷

[...] una FL corresponde a un significado general y abstracto que puede ser expresado léxicamente en una gran variedad de modos, según la UL con la que este significado es expresado. En términos de FFLL, una colocación formada por L_1 (= base) y L_2 (= colocativo) se presenta como $f(L_1) = \{L_2\}$, en donde L_1 es la *palabra llave* de la correspondiente FL y L_2 , su valor, que es también una UL o un conjunto de UL cuasi-sinónimas. Así, por ejemplo, la FL **Magn** asocia la UL GANA(S) con un conjunto de adjetivos como *terribles, enormes, locas*, etc. que expresan el sentido 'intenso'. La misma FL aplicada al nombre CARIÑO nos devuelve otro conjunto de adjetivos: *grande, intenso, profundo*. (Alonso Ramos 2006a: 66)

Hi ha un aspecte definidor de les col·locacions en què els representants d'aquesta concepció teòrica coincideixen amb Hausmann i que també ha tingut continuació en una bona part de la bibliografia posterior sobre el tema: tant Hausmann com Mel'čuk, en diversos treballs, lliguen les col·locacions a l'àmbit de la fraseologia. En conseqüència, caracteritzen les col·locacions per oposició a altres unitats classificades habitualment com a fraseològiques —principalment, locucions—, d'una banda, i a les combinacions lliures de mots, de l'altra. A grans trets, la interpretació de Mel'čuk és coincident, doncs, amb la de Hausmann. En aquest cas, Mel'čuk (1998a: 28-31; 2006: 13-20) considera les col·locacions un dels tipus de *frasemes* —és a dir, sintagmes no lliures— que constitueixen l'àmbit d'estudi de la fraseologia. En concret, ubica les col·locacions dins els frasemes semàntics i les defineix com a *semifrasemes* en què el nucli o base col·locacional és seleccionat lliurement pel parlant pel seu significat, mentre que el col·locatiu és seleccionat de manera restringida exclusivament en funció de la base. Enfront d'això, les locucions són frasemes complets, que funcionen en la llengua com una única unitat prefabricada, amb un sentit global en què no és possible distingir el caràcter nuclear de cap dels constituents lèxics.

¹⁷ Es pot trobar més informació sobre les funcions lèxiques en el capítol tercer (§ 3.3.1).

2.2.2.3. La fraseologia europea

[Las colocaciones son] unidades fraseológicas formadas por dos unidades léxicas en relación sintáctica, que no constituyen, por sí mismas, actos de habla ni enunciados; y que, debido a su fijación en la norma, presentan restricciones de combinación establecidas por el uso, generalmente de base semántica: el colocado autónomo semánticamente (la base) no sólo determina la elección del colocativo, sino que, además selecciona en éste una acepción especial, frecuentemente de carácter abstracto o figurativo. (Corpas Pastor 1996: 66)

Un nombre considerable d'autors aborden l'estudi de les col·locacions des de la perspectiva de la fraseologia i estan d'acord amb Hausmann i Mel'čuk a emfatitzar la particular idiosincràsia semàntica de les col·locacions per comparació a altres seqüències fraseològiques. A partir d'aquí, és habitual que estableixin una gradació des del que se sol anomenar *combinacions lliures*, en un extrem, fins a les *unitats fraseològiques* o *idiomatismes* (*idioms*), en l'altre, mentre que ubiquen les col·locacions en un punt intermedi, i les inclouen també dins l'àmbit d'estudi de la fraseologia.

En llengua anglesa, es poden destacar Cruse (1986), que, des de la semàntica lèxica, caracteritza les col·locacions en relació amb els idiomatismes, i Cowie (1981, 1991, 1994, 1998). Cowie —en línia amb el que s'acaba de comentar— situa les col·locacions entre les combinacions lliures i les unitats fraseològiques. D'entrada, Cowie (1994: 3169) divideix les combinacions lèxiques en *fórmules* (*formulae*) i *composts* (*composites*): mentre que la primera categoria es refereix a unitats de l'extensió d'una oració amb funcions pragmàtiques (*How are you?*, *Good morning*), en la segona s'encabeixen les combinacions amb una funció sintàctica, com és el cas de les combinacions lliures o col·locacions lliures (*drink tea*), les col·locacions restrictives (*run a business*, *perform a task*, *run a deficit*, *abandon a principle*, *champion a cause*) i les unitats fraseològiques figuratives —amb un significat literal i un de figuratiu (*do a U-turn*)— o bé pures —sense possibilitat d'interpretació literal (*blow the gaff*).

La distinció entre aquests diversos grups de combinacions considerades composts s'estableix en virtut de dos criteris: el grau de transparència semàntica i el grau de substituïbilitat o commutabilitat dels components. En les combinacions o col·locacions *lliures* les unitats són usades amb significats literals i la substituïbilitat dels components és molt àmplia: *drink* es pot combinar amb un gran nombre de noms a part de *tea* i, alhora, aquest nom es pot combinar amb altres verbs. Les col·locacions *restrictives* (*restricted collocations*, terme que pren d'Aisenstadt 1979, 1981) són també transparents semànticament i permeten substituir un dels components, mentre el significat de l'altre es manté constant (Cowie 1981: 224). Són «word-combinations in which one element (usually the verb) has a technical sense, or a long-established figurative sense which has since lost most of its analogical force» (Cowie 1991: 102); d'aquesta manera, són majors les limitacions d'elecció del verb respecte d'altres unitats que poden combinar-s'hi. Per exemple, en *run a business*, el nom pot ser reemplaçat per alguns altres (*theatre*, *company*), però les opcions de substituïbilitat dels constituents són més limitades.

En la fraseologia en llengua castellana, se solen emfatitzar aspectes semàntics de les col·locacions, com és ara la *composicionalitat* —amb el reconeixement d'un element lèxic nuclear o base de la col·locació i d'un col·locatiu determinat pel primer—, enfront de la *idiomaticitat* de la resta d'unitats fraseològiques —entesa com l'assignació d'un significat unitari a tota la unitat. A part, es fixa l'atenció en altres característiques comunes en totes les unitats fraseològiques, i els fraseòlegs solen estar d'acord que a l'hora de perfilar els límits entre les altres unitats i les col·locacions és fonamental la diferència en el grau en què s'hi presenten aquests trets. De fet, un tret característic quant a aquesta gradualitat fraseològica és el de la *fixació* o *estabilitat*: a diferència de les combinacions lliures de mots, en les unitats fraseològiques remarquen un vincle estable en la manera com els mots concrets que les formen, i no uns altres, es combinen per formar aquesta unitat lèxica; aquesta estabilitat dels components és inferior en el cas de les col·locacions per comparació a la resta d'unitats fraseològiques. En aquest sentit, destaquen figures com ara Zuluaga (1975, 1980, 1998, 2002), Corpas Pastor (1992, 1996, 1998a-b, 2001a-c, 2008, 2015, 2016, 2017a-b), Ruiz Gurillo (1997, 2001, 2002), Penadés Martínez (2001, 2012a-b, 2015a-b, 2017a-c, 2019) o Mellado Blanco (2004, 2008, 2012, 2016).

Seguint en aquest corrent d'estudi de les col·locacions dins la fraseologia, s'introdueixen encara altres conceptes per caracteritzar les col·locacions de caire més aviat sociolingüístic. A tall d'exemple, per Corpas Pastor (1996: 50-52 i pàssim) la principal característica distintiva de les col·locacions és que es tracta de combinacions fixades d'acord amb certes restriccions combinatòries que venen determinades per les normes d'ús, enfront de les locucions —combinacions fixades pel sistema de la llengua— i dels enunciats fraseològics —unitats fixades en la parla, que pertanyen al cabal sociocultural del parlant. La divisió de les unitats fraseològiques en aquestes tres esferes —segons si la fixació té lloc en la norma, en el sistema o en la parla— ha tingut una important influència en autors posteriors, que la difonen (Koike 2001; Sancho Cremades 1999: 52; Ginebra 2003: 14; Mestres i Serra 2006: 423 i ss., 2007a: 390-392; Palau Sampio 2006: 204-2010; Sánchez López i Fuster Orduño 2012: 197-199; Conca i Guia 2014: 59-60).

En llengua catalana, existeix una àmplia bibliografia sobre fraseologia, encara que les referències explícites a les col·locacions hi són ben escasses. De fet, s'ha de dir que tots els estudis sobre *col·locacions* localitzats en aquesta llengua les tracten com un tipus d'unitat vinculada a la fraseologia.¹⁸ És el cas de Ginebra i Navarro (2015) i Ginebra (2000, 2003, 2004, 2005b); tot i manifestar els dubtes sobre si aquestes seqüències són fraseològiques o no (2003: 13 i ss.), s'hi acaba caracteritzant-les com a tipus de seqüència fraseològica. També és el punt de vista que adopten Mestres i Serra (2006), que es troba amb col·locacions en analitzar les subentrades lexicogràfiques, i Zaldívar Julià (2013, 2017), que examina les col·locacions del llenguatge periodístic. Es poden remarcar aproximacions diacròniques, com les de Martines (2006), Guia i Conca (2007), Guia (2008), Fuster Orduño (2009) o Sánchez López (2010, 2013), que, a partir de l'exploració de corpus, se centren a estudiar la fraseologia en obres literàries concretes, tot i que el concepte de *col·locació* hi esdevé secundari.

¹⁸ N'és una excepció Martínez Salom (2012, 2013, 2014, 2016), que no explicita que consideri les col·locacions com a objecte d'estudi de la fraseologia.

2.2.3. Aproximacions a les col·locacions des de l'ensenyament

The occurrence of certain words or structures predisposes us to expect certain other language items [...]. An important element of the lexical approach is the perception of the central role of collocation in language and its meaning-generating power. (Lewis 1993: 82)

Una part de la bibliografia s'aproxima a l'estudi de les combinacions lèxiques des de les necessitats detectades en l'ensenyament-aprenentatge de llengües, a partir de l'observació que el desconeixement de les particularitats combinatòries en una llengua provoca errors i, consegüentment, a partir del reconeixement de la importància que té ensenyar-les en una segona llengua, per tal d'adquirir una fluència similar a la del parlant nadiu. Dins aquests autors, n'hi ha que adopten una definició de la col·locació àmplia que s'ubica més aviat en la línia de la que es formula en el marc del corrent contextualista (§ 2.2.1) i, de fet, aquesta definició és la majoritàriament assumida en el marc de l'ensenyament de la llengua anglesa i, per extensió, d'altres llengües (cf. Sánchez Rufat 2010: 294). Des del punt de vista de l'ensenyament, la freqüència de concurrència se sol considerar un criteri definidor clau d'aquestes seqüències, però també és recurrent l'al·lusió a altres característiques semàntiques i pragmàtiques, com és ara la *transparència*, la *preferència* i l'*arbitrarietat* (cf. Pérez Serrano 2015: § 1.3.2); aquests trets, que van més enllà de l'anàlisi estadística en corpus, enllacen amb el corrent d'anàlisi semàntica de la col·locació (§ 2.2.2). Per això, atès que en la definició de les col·locacions des de l'ensenyament es barregen conceptes propis d'ambdós corrents, agrupem tots els autors que s'aproximen a les col·locacions des d'aquest punt de vista en aquest subapartat.

Així doncs, hi ha autors que reconeixen les col·locacions bàsicament com a combinacions freqüents en corpus (Gairns i Redman 1986: 37-39, Nation 2004, Webb i Nation 2017, Schmitt i Schmitt 2020), al costat d'altres que en proposen una anàlisi més detallada i hi distingeixen diversos tipus de seqüències en virtut de graus de fixació o restricció diversos (Fernando 1996: 32; Moon 1998; Nesselhauf 2003, 2004, 2005),¹⁹ mentre que d'altres decideixen combinar totes dues aproximacions (Gyllstad 2007: § 2.2.4, Durrant 2008). Tot i que, com a norma general, no emfatitzen l'estructura jeràrquica de la combinació —característica del corrent estructura i semàntic (§ 2.2.2)—, sovint sí que les ubiquen en un continuïum entre les combinacions lliures i les combinacions fraseològiques, i emfatitzen la importància de les col·locacions en tant que unitats prefabricades, que s'aprenen com un bloc (Granger 1998). Així mateix, al costat del terme *col·locació*, sovint n'utilitzen d'altres: algun, més vinculat a l'extracció de combinacions freqüents en corpus, com ara *lexical bundle* (Biber 2009,²⁰ Reppen 2009, Granger 2018); d'altres, més lligats a l'anàlisi fraseològica, com *formulaic sequence*, i *formulaic language* (Schmitt i Carter 2004, Reppen 2009, Granger 2018), i d'altres, expressius del caràcter prefabricat de la seqüència, com és *chunk*, *prefabricated chunk* (Lewis 1993, 1997, 2000) o *prefabricated lexical phrase* (Nattinger i DeCarrico 1992). Quant a aquests últims termes,

¹⁹ Aquesta darrera autora, per exemple, explícitament reconeix que la seva definició de col·locació és més deutora del corrent fraseològic que de l'estadístic: en l'obra de Nesselhauf, «the term 'collocation' is used in a phraseological rather than in a frequency-based sense, which means that it is used to denote a type of word combination (like, for example, in Cowie 1994) rather than the co-occurrence of words in a certain span (like, for example, in Sinclair 1991)» (Nesselhauf 2003: 225).

²⁰ Tant el terme *lexical bundle* com aquesta referència bibliogràfica ja s'han donat en § 2.2.3.

s'ha de tenir en compte que, des de la perspectiva de l'ensenyament-aprenentatge de llengües, és habitual que s'assumeixin les teories psicolingüístiques segons les quals les col·locacions són un tipus de combinació lèxica que és emmagatzemada com una unitat en el lèxic mental (cf. Benigno i Kraif 2016: 240-242).

Així mateix, en ensenyament de llengües, cal remarcar el desenvolupament del concepte de col·locació en el marc teòric de l'*enfocament lèxic* (Lewis 1993, 1997, 2000).²¹ Amb l'objectiu de desenvolupar la competència lingüística de l'aprenent, des d'aquest enfocament s'assumeix que el lèxic és l'element més important: els mots són els principals transmissors de significat, el qual és essencial per comunicar-se d'una manera efectiva.

A l'hora de seleccionar el vocabulari per a l'aprenent, la freqüència és un dels elements clau que cal prendre en consideració (Lewis 1993: 39), i també cal considerar els diferents tipus d'unitats lèxiques. Així, Lewis distingeix entre *mots* i *unitats multilèxiques*, dins les quals diferencia, d'una banda, les *col·locacions* i, de l'altra, *expressions institucionalitzades* (fraseologia); mentre que en els mots i les col·locacions allò important és el contingut que expressen, en les últimes és més important la funció pragmàtica que desenvolupen. En tot cas, les col·locacions han d'ocupar un lloc central en l'ensenyament-aprenentatge d'una llengua (Lewis 2000: 8):

The single most important task facing language learners is acquiring a sufficiently large vocabulary. We now recognise that much of our 'vocabulary' consists of prefabricated chunks of different kinds. The single most important kind of chunk is collocation. Self-evidently, then, teaching collocation should be a top priority in every Language course.

Lewis estableix una gradació des de les col·locacions fixades, amb una forma institucionalitzada, fins a les lliures, que responen a usos nous i són fruit de la creativitat del parlant, i assenyala el següent:

One element of a collocation pair may strongly, perhaps almost uniquely, suggest the other element, but this degree of fixedness is non-reciprocal. Nattinger cites *rancid* as almost uniquely determining its collocate *butter*, while *butter* certainly does not suggest the preceding adjective with anything like the same degree of certainty. This lack of reciprocity will have an important pedagogical implication —if we wish to use words as pattern generating items, it will be important to identify those which most rigorously and helpfully predict collocates. (Lewis 1993: 93)

D'altra banda, en relació amb la freqüència d'ocurrència de les unitats lèxiques i l'extracció de patrons lingüístics freqüents, l'explotació de corpus —seguint en la línia iniciada per Sinclair i el projecte COBUILD (§ 2.2.1.3.2)— en les últimes dècades s'ha revelat una font excel·lent per ser usada en el procés d'ensenyament-aprenentatge d'una llengua:

²¹ Per a un repàs més aprofundit d'aquesta teoria en relació amb les combinacions lèxiques, vegeu Greco (2015: § II), Pérez Serrano (2015: § 2) i Higuera García (2006). Quant a l'enfocament lèxic en l'ensenyament específic de la llengua castellana, se'n troba una anàlisi detallada en Martín Peris (2017).

Until relatively recently, the true complexity of collocations was largely hidden, and L2 professionals had no way of understanding their nature and the extent of their use. Over the past decade or so, however, revolutionary developments in the new technology of computer corpus linguistics, and the availability of huge collections of text in electronic form from spoken and written sources (and of English in particular), has made possible new insights into how words are distributed in a language. Increasingly sophisticated software for the analysis of corpora has allowed researchers to explore more deeply the nature of collocations and, in doing so, to reconceptualize the nature of vocabulary, challenge syntax-based approaches to language description and pedagogy, and throw light on the nature of language learning. (Kennedy 2003: 468-469)

A l'exploració de corpus lingüístics existents, s'hi ha d'afegir la constitució de corpus específics a partir de la recopilació de textos escrits o orals produïts per aprenents d'una segona llengua, principalment com a font per a l'anàlisi d'errors (Granger 2003, Nesselhauf 2005, Wu 2010, Sánchez Rufat 2015, Pérez Serrano 2014, Vincze 2015, Rodríguez Fernández 2018, López Pérez i Benali Taouis 2019). En aquesta línia en què s'emfatitza la utilitat dels corpus com a font per a l'ensenyament-aprenentatge de combinacions lèxiques, hi ha publicada bibliografia —especialment abundant en llengua anglesa— tant relativa a les seqüències de la llengua general (Pawley i Syder 1983; Granger 1998, 2003, 2018; Reppen 2009; Liu 1999; Laufer i Waldman 2011; Gilquin i Granger 2011; Cruz Piñol 2012; Charles 2012; Sánchez Rufat i Jiménez Calderón 2013) com a les especialitzades, sobretot de l'àmbit acadèmic (Howarth 1996, 1998; Gledhill 2000; Biber 2006; Granger i Paquot 2009).

A part queden aquells treballs que s'interessen per la lexicografia des del punt de vista de l'aprenentatge de llengües. D'una banda, n'hi ha que analitzen els diccionaris per a aprenents, ja sigui respecte de la presència de col·locacions (Cowie 1981, Bogaards 1996, Herbst i Popp 1999, Lew i Radłowska 2010), ja sigui quant a l'ús i la utilitat que tenen per a l'aprenent (Dziemianko 2010, Laufer 2010). De l'altra, hi ha projectes per a la redacció de diccionaris específics d'aprenentatge; en són exemples els projectes de Konecny i Autelli (2012, 2013), de diccionari bilingüe alemany-italià, o bé, per al castellà, Ferrando Aramo (2012).

En el context hispànic, remarquen la importància de l'aprenentatge de les col·locacions com a part de l'adquisició de la competència lingüística en una llengua autòctona com Higuera García (2005, 2007, 2011, 2017) i Castillo Carballo (2000, 2003: 212, 2005, 2010: 159). Quant a la primera, Higuera García es posiciona a favor de l'enfocament lèxic per a l'ensenyament de les col·locacions i es caracteritza perquè adopta una definició restrictiva de la col·locació. La caracteritza amb vuit trets (Higuera García 2007: 53-54): la freqüència de concurrència, la institucionalització o pertinença a una comunitat, la transparència semàntica, la regularitat sintàctica, la fixació arbitrària en la norma, la tipicitat, la direccionalitat i la restricció lèxica. Identifica les combinacions que compleixen tots aquests trets amb les col·locacions *prototípiques* (*reservar una mesa*), mentre que les que sols en compleixen alguns són no prototípiques (*hacer la compra*) i, si tan sols són regulars sintàcticament i transparents semànticament, són combinacions lliures (*comprar un libro*).

2.3. ALTRES APROXIMACIONS A LES COMBINACIONS LÈXIQUES

Sense recórrer al terme *col·locació*, altres lingüistes s'han ocupat també de l'estudi de combinacions lèxiques i, en algun cas, han fixat l'atenció en les mateixes seqüències que són l'objecte de l'interès dels autors esmentats en l'apartat previ. A continuació, ens aturem en algunes referències bibliogràfiques que mereixen especial atenció en tant que proporcionen punts de vista complementaris dels anteriors. En concret, ens fixem en aproximacions a la combinatòria lèxica que, sense usar la denominació *col·locació*, s'han fet des de la fraseologia (§ 2.3.1), des de la lingüística de tradició estructuralista de Coseriu (§ 2.3.2), des de la gramàtica (§ 2.3.3 i 2.3.4) i, per acabar, des de la lexicografia (§ 2.3.5).

La mostra que es presenta en les pàgines següents ha de servir per exemplificar la diversitat terminològica i també conceptual des de la qual han estudiat les combinacions lèxiques diversos autors. Ara bé, la llista de referències que s'enumeren en aquest apartat no és gens exhaustiva. S'hi podrien afegir al·lusions a les *relacions semàntiques essencials* o *relacions intrínseques* (*wesenhafte Beziehungen*) de Porzig (cf. Pernas Izquierdo 1992: § 1.1, Corpas Pastor 1996: 54-55, Bartsch 2004: 33-35, Travalía 2010: 23, Prandi 2016: 103-104), a les *lexies complexes* (*lexies complexes*) de Pottier (cf. Zuluaga 1980: 110-111, Pernas Izquierdo 1992: § 1.2, Hausmann 2007a: 226, Martos García 2014: 32, Travalía 2010: 23), al *veïnatge* (*neighbourhood*) de Grimes (cf. Travalía 2010: 23), o les preferències usuals de Mendívil Giró (1999, apud Travalía 2010: 23), entre d'altres.²²

A més, s'hi pot afegir l'interès que, com expliquen certs autors, es detecta en la lexicografia en diverses llengües per recopilar informació sintagmàtica, des del segle XVI (Zuluaga 1980; Hausmann 1989, 1991; Corpas Pastor 2001c: 89-90). A tall d'exemple, Hausmann i Blumenthal (2006: 223-224) afirmen que ja dins la lexicografia renaixentista és manifest l'interès a recollir col·locacions, que, però, reben noms en llatí ben diversos, com és ara *epitheta* o *adiuncta nominibus*, per a combinacions N + ADJ; *phrases*, *locutiones* o *formulae*, per a estructures V + N, o *adiuncta (verbis)*, per a V + ADV, i en la metalexigrafia posterior tampoc no va triomfar el terme *col·locació*.

²² La llista de denominacions aplicades, en la lingüística moderna, a combinacions que poden ser considerades col·locacions és molt més extensa. A tall d'exemple, Penadés Martínez (2001: 59) enumera, d'una manera que confessa que tampoc no és exhaustiva, fins a tretze denominacions diferents usades per referir-se a col·locacions formades per un verb i un nom. Falta comprovar si, sota aquesta enorme variació terminològica, és subjacent el concepte de col·locació i, si no és així, analitzar-hi les diferències conceptuais. Sobre la diversitat denominativa amb què diversos autors han intentat donar compte de les col·locacions, a què s'han referit amb multitud de termes diferents, vegeu també Bartoš (2004: 57-58).

2.3.1. Des de la fraseologia: *grups usuals i combinacions fraseològiques*

Il y a série ou groupement usuel lorsque les éléments du groupe conservent leur autonomie, tout en laissant voir une affinité évidente qui les rapproche, de sorte que l'ensemble présente des contours arrêtés et donne l'impression du déjà-vu. (Bally 1930 [1909]: 70)

Charles Bally és considerat l'iniciador de la fraseologia com a disciplina vinculada a la lingüística. És interessant que, tot i que aquest autor no fa servir el terme *col·locació*, des dels inicis de la fraseologia es troben referències a certs tipus de combinacions que s'hi poden assimilar per la caracterització que se'n fa (cf. Hausmann 1979: 189-190 i 2007a: 225-226, Corpas Pastor 1996: 54).

Així, Bally, en el capítol segon de la primera part del *Tractat d'estilística francesa* (1a ed. 1909; 2a ed. 1930), remarca que en la memòria s'emmagatzemen no sols mots aïllats, sinó combinacions lèxiques, en què distingeix diversos graus de *cohesió*. En concret, Bally (1930: 66-87) distingeix, dins les locucions fraseològiques (*locutions phraséologiques*), les sèries o grups usuals (*séries phraséologiques o groupements usuels*) i les unitats (*unités phraséologiques*); aquestes últimes, considerades pròpiament unitats de la fraseologia.

Quant als grups usuals, poden ser assimilats a les col·locacions i, de fet, els exemples de Bally per a aquests grups lèxics són considerats col·locacions per molts autors actuals. Així, els dobles *gravement malade* i *grièvement blessé*, d'una banda, i *désirer ardemment* i *aimer éperdument*, de l'altra, són combinacions en què els elements conserven l'autonomia, tot i l'*afinitat* evident en la relació (Bally 1930: 70). A més, li serveixen per exemplificar com els adverbis no són intercanviables: encara que tots expressen intensitat, no es poden substituir ni intercanviar entre si lliurement, sinó que cal tenir en compte la unitat lèxica concreta que qualifiquen. Bally fa notar que moltes d'aquestes sèries, que esdevenen usuals a còpia de repetir-se, sovint tenen un sentit d'intensitat —i les anomena, doncs, *séries d'intensité*.

[...] lorsqu'un substantif abstrait, un adjectif ou un verbe, tout en ayant une existence indépendante, semble être relié, par un lien d'habitude, à un autre mot marquant une qualité, on remarque souvent que ce mot a pour fonction de renforcer le sens fondamental du substantif, de l'adjectif ou du verbe, sans y ajouter aucune détermination nouvelle, sans en restreindre ni préciser la notion première. (Bally 1930: 70-71)

L'aprenent d'una llengua ha de conèixer aquestes combinacions usuals. Ara bé, des del punt de vista de l'estilística, el bon escriptor ha d'evitar aquestes combinacions banalitzades, clixés.

A part dels grups usuals, Bally distingeix un altre tipus de combinacions, que no identifica tampoc com a unitats fraseològiques i que situa en un espai entre aquests grups usuals i les unitats. Es tracta de locucions que parafrasegen verbs, com ara *remporter une victoire* o *vaincre* i *prendre une décision* o *décider*. Un criteri per distingir aquestes locucions de

les perífrasis verbals, per aquest autor, és la presència d'un article davant del substantiu, inexistent en les perífrasis, tot i que no és infal·libre (Bally 1930: 72).

Pocs autors segueixen el camí iniciat per Bally, qui no deixa gaire empremta en la lingüística del seu temps (cf. Hausmann 2007a: 225-226, Conca i Guia 2014: 15). Ara bé, n'és una excepció el cas dels autors russos posteriors, que es proposen estudiar els diversos tipus de combinacions lèxiques i reserven un lloc per a seqüències que es poden considerar també col·locacions. Una fita clau en el desenvolupament de la fraseologia com a disciplina és Víctor Vladimirovich Vinogràdov, la figura més rellevant en la fraseologia en llengua russa.

Des de mitjan segle XX, Vinogràdov formula una classificació semàntica de les seqüències que són objecte d'estudi de la fraseologia. En concret, distingeix tres grans grups d'unitats fraseològiques o fraseologismes (cf. Kótova 1998, Cowie 1998: 213-215, Velasco Menéndez 2010, Santillán Grimm 2015: 30-32): les *adherències* o *fusions fraseològiques*, que tenen un significat unitari i immotivat i són equivalents a un mot (*allà on Jesucrist va perdre l'espardenya*); les *expressions idiomàtiques*, que tenen també un significat unitari, que, però, és motivat i resulta a partir del significat literal de la seqüència (*pescar en aigua tèrbola*), i les *combinacions fraseològiques* (*fam de llop, silenci sepulcral*). Aquest darrer tipus de combinacions són assimilables a les col·locacions: es tracta de combinacions binàries, en què un dels components —dit *axial*— manté el significat literal, mentre que l'altre actualitza un significat figurat.

Es tracta d'una classificació que tingué gran influència en el desenvolupament posterior de la fraseologia russa, encara que altres fraseòlegs no inclogueren el darrer grup de combinacions dins l'àmbit d'estudi de la fraseologia (cf. Kótova 1998). En l'influx de la tradició fraseològica russa en la fraseologia hispànica tenen un paper rellevant Carneado Moré (1983) i Tristá Pérez (1988, 1998), que, des de l'Institut de Literatura i Lingüística de l'Havana, difonen les idees fraseològiques dels autors russos en publicacions en llengua castellana.

2.3.2. Des de la semàntica lèxica de tradició estructuralista: les solidaritats lèxiques

Dentro de la sincronía, es preciso distinguir entre la «técnica del discurso» y el «discurso repetido». [Las lenguas] distan mucho de contener sólo «técnica para hablar»: contienen también «lenguaje ya hablado», trozos de discurso ya hecho y que se pueden emplear de nuevo [...]. (Coseriu 1991 [1977]: 113)

L'obra d'Eugen Coseriu és destacable en relació amb les col·locacions lèxiques: encara que aquest autor tampoc no utilitza el terme *col·locació*, sí que s'ocupa d'estudiar relacions lèxiques paradigmàtiques i sintagmàtiques que tenen a veure amb el fenomen col·locacional. En aquest cas, fa servir el terme *solidaritat lèxica* (Coseriu 1991 [1977]:

143-163).²³ Coseriu defineix les solidaritats lèxiques com una «relació orientada en sentit únic», per mitjà de la qual els trets semàntics d'un lexema o unitat lèxica, que anomena *determinant*, estan continguts en el significat d'un altre lexema, dit *determinat*, però no a la inversa.

Més en concret, Coseriu distingeix entre solidaritats lèxiques *unilaterals* i *multilaterals*. En les primeres, es dona una determinació interna. Així, per exemple, el verb *mossegar* (determinat) implica sempre necessàriament el tret distintiu 'amb les dents' (determinant); és a dir, aquest tret és intern al mateix lexema determinat, de manera que aquest lexema no s'oposa a d'altres exclusivament per aquest tret distintiu. A més, el més normal és que aquest tret distintiu no s'expressi en una oració. En canvi, en les solidaritats lèxiques multilaterals la determinació és externa. Com a exemple, Coseriu esmenta les relacions que s'estableixen entre lexemes del tipus *cavall - renillar* o *gos - lladrar*. En casos com aquests, el tret del lexema determinant (*cavall*) s'afegeix al contingut del lexema determinat (*renillar*), i constitueixen paradigmes, de tal manera que, en una solidaritat d'aquest tipus, es pot substituir un dels dos lexemes i, en aquest cas, l'altre necessàriament també s'ha de substituir per un altre, determinat en el paradigma.

A part, segons el tipus de relació que s'estableix entre els lexemes, Coseriu distingeix entre solidaritats d'*afinitat*, de *selecció* i d'*implicació*, segons si les restriccions combinatòries venen donades pel fet que ha de funcionar com a determinant una classe de lexemes,²⁴ un arxilexema²⁵ o un lexema concret,²⁶ respectivament.

Diversos autors associen les solidaritats lèxiques i, en particular, les multilaterals al fenomen de les col·locacions lèxiques (Alonso Ramos 1994-1995: 14, Castillo Carballo 1998: 47-48, Muñoz Núñez 2011). En aquest sentit, Koike (2001: 18) remarca que les col·locacions coincideixen parcialment amb les solidaritats multilaterals, cosa que no succeeix en el cas de les unilaterals: atès que els constituents no solen aparèixer junts en el discurs, no s'identifiquen, doncs, amb les combinacions sintagmàtiques col·locacionals. D'altra banda, Corpas Pastor (1996: 65) considera que les col·locacions s'identifiquen amb les solidaritats lèxiques multilaterals de Coseriu, encara que, segons aquesta autora, la noció de col·locació és més àmplia i serveix per donar compte d'altres tipus de combinacions lèxiques, en què les restriccions lèxiques no imposen, però, una oposició paradigmàtica.

²³ Coseriu (1991: 143-145) reconeix que Porzig és el primer que, l'any 1934, va assenyalar l'existència de les solidaritats lèxiques o implicacions sintagmàtiques entre paraules: va denominar *relacions semàntiques essencials* aquelles que s'estableixen entre unitats com ara *cavall* i *renillar*. Porzig també va relacionar la solidaritat lèxica amb la metàfora (per exemple, en la combinació en alemany *ein Urteil fallen*, 'emetre un judici', en què el verb literalment vol dir 'tallar').

²⁴ Per exemple, en alemany: *fressen* ('menjar') es pot relacionar amb qualsevol lexema que signifiqui 'animal', mentre que en *essen* la solidaritat d'afinitat força que hagi d'aparèixer amb un lexema que expressi 'ésser humà'.

²⁵ En alemany: *fahren* ('desplaçar-se en vehicle') es pot combinar amb lexemes determinants que pertanyen a un mateix arxilexema, que comprèn unitats que denoten vehicles (*Schiff, Zug, Wagen, Bus...*), però no, per exemple, *Flugzeug*.

²⁶ En castellà: *alazán, bayo, roano* o *trodo* només s'empren per al *cavall*; en francès, els adjectius *aquilin* o *camus* només s'apliquen a *nas*.

Tanmateix, altres autors remarquen que *solidaritat lèxica* i *col·locació* són dos conceptes diferents, encara que, en ocasions, es poden utilitzar per explicar un mateix tipus de relacions sintagmàtiques. En aquest sentit, Muñiz Álvarez (2002: 269) subratlla les divergències entre tots dos conceptes: la col·locació i, en concret, la solidaritat lèxica d'implicació. Per Muñiz, en primer lloc, es tracta de fenòmens de natura distinta: o sigui, les col·locacions són casos de selecció lèxica, mentre que les solidaritats tenen a veure amb vinculacions estrictament semàntiques. Dit d'una altra manera, les col·locacions són relacions entre lexemes o unitats lèxiques —en què un mot (la base) en selecciona un altre de concret (el col·locatiu) d'entre un conjunt de mots que en podrien ser candidats—, mentre que les solidaritats són relacions entre sememes o unitats semàntiques. Així, en el cas de la solidaritat *gos - lladrar*, la vinculació entre les dues unitats depèn de la semàntica de les dues unitats, de tal manera que 'lladrar' conté o implica 'gos', i no hi ha opció a la tria entre diversos possibles candidats. En segon lloc, a parer de Muñiz Álvarez hi ha una diferència clau en l'orientació: per exemple, en les col·locacions V + N és el substantiu (la base) que selecciona el verb per expressar el procés (el col·locatiu). En canvi, les solidaritats lèxiques constitueixen *restriccions de selecció verbals*, de manera que, per exemple, és el verb *lladrar* que estableix una restricció sobre els possibles subjectes que el poden acompanyar, com ara *gos*.

S'hi pot afegir que una diferència clau entre col·locacions i solidaritats lèxiques és el fet que en les solidaritats lèxiques de Coseriu no és indispensable que els dos lexemes entre els quals s'estableix la relació estiguin presents en el discurs, com comenta el mateix Coseriu (1991: 157):

En las solidaridades unilaterales [...] lo normal es [...] la ausencia de los lexemas determinantes: una oración como *muerde con los dientes* es tautológica [...]. En cambio, en el caso de las solidaridades multilaterales, los lexemas pueden aparecer o no aparecer en el contexto: [...] la presencia de esos lexemas en el contexto no es necesaria [...].

És a dir, perquè es doni una solidaritat lèxica, en cap dels casos no és indispensable que els diferents mots entre els quals s'estableix aquesta relació siguin presents en el discurs. En canvi, perquè es pugui parlar de col·locació, sí que és indispensable la coaparició de les dues unitats lèxiques combinades. Per tant, en el cas de Coseriu, la variació terminològica i l'ús del terme *solidaritat lèxica* en lloc de *col·locació* es correspon amb una variació conceptual de rellevància.

D'altra banda, Coseriu (ídem: 159-160) es manifesta en desacord amb Pottier, qui el 1964 també s'havia ocupat de les combinacions lèxiques i havia proposat el terme *virtuèmes*, per referir-se a combinacions usuals i freqüents, com ara *mouette blanche*. Coseriu, a diferència de Pottier, no considera que aquest tipus de combinacions siguin «fets de llengua», ja que no depenen del contingut lèxic del mot determinant, sinó que es justifiquen pel «coneixement de les coses».

Además, la probabilidad estadística general de las combinaciones no tiene prácticamente nada que ver con las solidaridades y no es prueba de su existencia; *caballo blanco* es, probablemente, más frecuente que *caballo sauro*; pero, en el primer caso, la probabilidad de la combinación depende de la realidad extralingüística; en el segundo, en cambio, está dada lingüísticamente, por el contenido de *sauro*. Por ello, *sauro* puede estar en todos los

casos por *cavallo sauro*, mientras que *bianco* no puede estar por *cavallo bianco*, y el caballo no está a su vez presente, de otra manera, en el contexto o en la situación.

A part d'això, Coseriu centra l'atenció en les combinacions de mots i, en concret, en les que acompleixen una *funció lèxica*.²⁷ En relació amb això, introdueix el terme *discurs repetit*. Coseriu emfatitza que en la llengua conviuen la *tècnica del discurs*, segons la qual el parlant combina les paraules d'una manera totalment lliure, i el *discurs repetit*. Segons aquest últim concepte, el parlant té a disposició un seguit d'expressions que, diacrònicament, avui dia estan ja fixades i que pren com una sola unitat. En la classificació d'aquest tipus d'expressions, Coseriu hi encabeix locucions, refranys i altres combinacions sintagmàtiques que no s'identifiquen exactament amb les col·locacions, però introdueix un concepte que interessa subratllar aquí per la similitud que presenta amb d'altres que han aparegut en pàgines anteriors, com ara la noció de *grups usuals* de Bally o el *principi fraseològic* de Sinclair.

2.3.3. Des de la gramàtica de tradició generativista: les restriccions de selecció i les classes lèxiques

Tot i que el terme *col·locació* no sigui explotat en la bibliografia vinculada a la lingüística d'arrel generativista, això no vol dir que, des d'aquest enfocament, els autors no s'ocupin de les mateixes combinacions lèxiques.²⁸ De fet, el plantejament generativista inicial (Chomsky 1957), que postula l'autonomia de la gramàtica i la independència respecte de la semàntica, explica la producció de frases acceptables per l'elecció lliure del parlant segons el context sintàctic i n'exclou qualsevol possible tendència a l'associació lexicosemàntica entre unitats. Així, les combinacions fraseològiques i col·locacionals esdevenen problemàtiques en aquest model, tal com remarquen Barnbrook, Mason i Krishnamurthy (2013: 35):

The idioms identified in the lexicographic and pedagogic work already described pose significant problems for this model, since its rules, while perfectly capable of generating sentences containing the idiomatic phrases observed by investigators, provide no basis on which the combinations preferred by native speakers of the language can be predicted or given any greater probability of occurrence. The grammar, in other words, can predict

²⁷ El significat de *funció lèxica* en l'obra de Coseriu no coincideix amb el que es troba en altres autors —com ara Mel'čuk (§ 2.2.2.2). Per Coseriu (1991 [1977]: 88), aquest terme fa referència a «la estructuració de la experiència por medio de las “palabras”, idealmente anterior a las funciones necesarias para la combinación de las palabras en el discurso». Així, no són paraules amb una funció lèxica ni aquelles unitats amb un significat unitari («equivalents d'oracions»: interjeccions, partícules d'afirmació o negació) ni els mots gramaticals (articles, preposicions, conjuncions) ni unitats com ara els pronoms, sinó que només són portadores de la funció lèxica les *paraules lexemàtiques* (verbigràcia: lexemes com *taula*, *blanc*, *escriure*, *ràpid*). Aquestes són l'objecte d'estudi de Coseriu.

²⁸ Bosque (2017: 9) precisament afirma que, malgrat l'absència de la denominació *col·locació* en la tradició generativista, els autors d'aquest enfocament s'ocupen del mateix concepte. En mateix aquest sentit, vegeu, per exemple, l'anàlisi de Bartsch (2004: 41-50), en què posa en relació el concepte de col·locació amb les teories de la gramàtica generativa transformacional, de la gramàtica de dependència, de la gramàtica sintagmàtica nuclear (HPSG) i de la gramàtica cognitiva.

utterances that competent native speakers might recognise as possible, but cannot account for the utterances that they are most likely to produce.

Amb posterioritat, les orientacions lexicalistes de la lingüística teòrica d'arrel generativista, sorgides a partir de la hipòtesi lexicalista (Chomsky, 1970), donen suport a la inclusió dins el component lèxic d'informació relativa a combinacions lèxiques restrictives no predictibles —entre les quals es poden incloure les col·locacions.²⁹

D'altra banda, en aquesta tradició, a partir de Katz i Fodor (1963) s'introdueix el terme *restriccions de selecció* (*selection restrictions* o *selectional restrictions*), les quals imposen certes condicions de caire semàntic per a les combinacions de mots i, en aquest sentit, es vinculen amb les col·locacions. Seguint aquest enfocament, en les últimes dècades s'han desenvolupat teories diverses, com ara la teoria del lexicó generatiu (§ 2.3.3.1) o diferents teories que s'insereixen en la gramàtica de construccions (Kay i Fillmore 1999, i Goldberg 1995, 2006, entre d'altres).³⁰

En els dos subapartats següents, ens limitem a presentar, com a mostra, dos autors que estudien la combinatòria lèxica, però no prenen el concepte de col·locació com a element central del seu treball: Pustejovsky (§ 2.3.3.1) i Bosque (§ 2.3.3.2).

2.3.3.1. Pustejovsky i la teoria del lexicó generatiu

If we view the goal of a semantic theory as being able to recursively assign meanings to expressions, accounting for phenomena such as synonymy, antonymy, polysemy, and metonymy, then compositionality depends ultimately on what the basic lexical categories of the language denote. The traditional view has been that words behave as either active functors or passive arguments. But we will see that if we change the way in which categories can denote, then the form of compositionality itself change. (Pustejovsky 1995: 2)

James Pustejovsky és el responsable de la teoria del lexicó generatiu (1991, 1995, 2006, 2011), amb la qual vol explicar la polisèmia i l'ús creatiu dels mots. Segons la visió de Pustejovsky del lexicó, és *generatiu* en el sentit que està format per entrades lèxiques polisèmiques, que, depenent del context sintacticosemàntic concret en què s'insereixen, *generen* un significat determinat o un altre d'entre els múltiples possibles. Per donar compte de la polisèmia, en aquesta teoria esdevé fonamental la noció

²⁹ Com a exemple, Jackendoff (1975, 1996) es fixa en la relació entre sintaxi i semàntica. La teoria d'entrada plena (Full-Entry Theory) de Jackendoff (1975) descriu el lexicó com un conjunt d'entrades lèxiques plenament especificades, les quals s'acompanyen d'un conjunt de regles explicatives en el nivell de la gramàtica —*de redundància lèxica*—, que posen en relació diferents unitats lèxiques i que fan explícita la informació predictable —o redundant— d'acord amb les dades contingudes en el lexicó. D'acord amb Jackendoff, en el lexicó també s'inclouen com a unitats seqüències fraseològiques (*idioms*), i queda sense examinar el lloc que, en aquest model teòric, ocuparien combinacions fortament restrictives de diverses entrades lèxiques, en les quals es detecta no tan sols la restricció orientada des del predicat envers l'argument, sinó també una restricció d'orientació inversa —de la base cap al col·locatiu.

³⁰ Sobre l'estudi de les col·locacions des de la gramàtica de construccions, vegeu, per exemple, Durrant (2008) o Corpas Pastor (2015, 2017b).

d'*infraespecificació*: en el lèxic els signes lingüístics contenen només una informació semàntica bàsica, que fa possible que intervinguin en combinacions en què s'interpreten amb significats diferents —sense necessitat que tots aquests significats vinguin especificats en el lèxicó. És a dir, en el lèxicó mental del parlant no s'emmagatzema un nombre infinit de significats per a cada unitat lèxica, sinó només unes definicions infraespecificades i un seguit de mecanismes que regulen la formació i la interpretació de les combinacions lèxiques.

Més en concret, segons Pustejovsky, qualsevol entrada lèxica té associats trets semàntics, que s'organitzen en quatre nivells o estructures: el nivell d'*arguments*, que conté dades sobre els arguments i adjunts que acompanyen el mot; el d'*esdeveniments*, que informa sobre si un mot és un estat, una activitat, una realització o un assoliment, per exemple; el d'*herència lèxica*, que especifica relacions d'una estructura lèxica amb d'altres, i el de *quàlia*. Alhora, aquesta última estructura especifica quatre rols o aspectes essencials del significat d'un mot: *constituti*, relatiu a les relacions entre un objecte i les parts constituents; *formal*, relatiu als trets bàsics que el distingeixen; *tèlic*, relatiu a la funció inherent al mot, i *agentiu*, relatiu als factors implicats en l'origen o creació del mot (FIGURA 2.1).

FIGURA 2.1. Plantilla de representació dels trets semàntics d'arguments, d'esdeveniments i de quàlia (Pustejovsky 2006: 62)

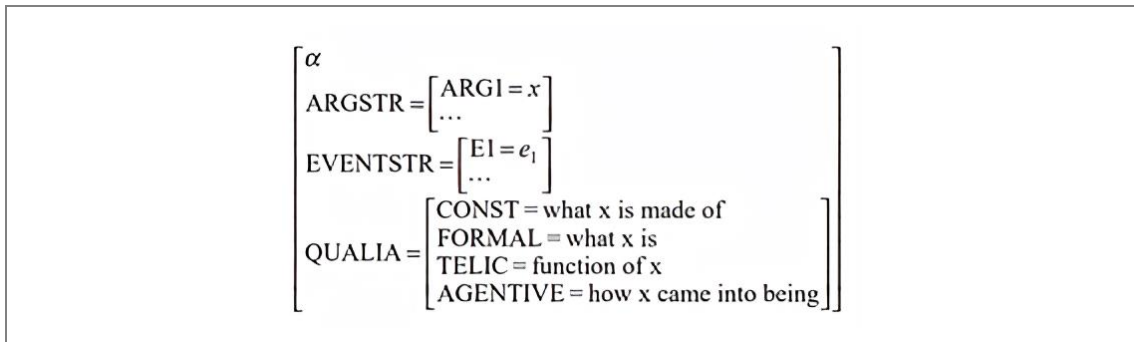
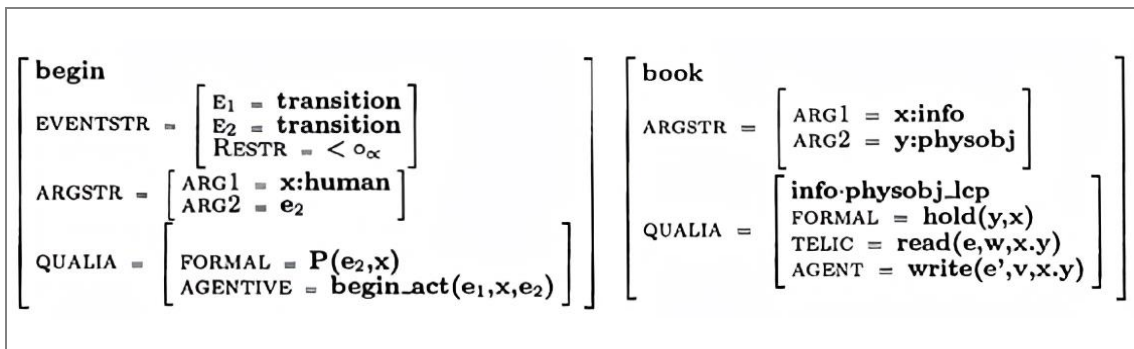

FIGURA 2.2. Representacions dels trets semàntics d'esdeveniments, d'arguments i de quàlia per al verb *begin* i per al nom *book* (Pustejovsky 1995: 116)

A sobre d'aquesta informació semàntica, hi actuen diversos mecanismes generatius que fan possibles transformacions, segons les quals el conjunt oracional pot ser interpretat pels parlants amb un significat o un altre. A tall d'exemple, un d'aquests mecanismes és el que s'anomena *type coercion* o *coacció de tipus*. Segons aquesta operació semàntica, una unitat lèxica nuclear *coacciona*, d'una manera predictable, un altre element lèxic perquè modifiqui els seus trets semàntics en funció del nucli. En el cas de la combinació *començar un llibre*, el verb exigeix dos arguments (FIGURA 2.2): un subjecte humà (ARG1) i un complement que sigui un esdeveniment (ARG2); com que el mot *llibre* en principi no satisfà aquesta condició, actua aquest mecanisme, que força el nom a denotar un esdeveniment. En conseqüència, la interpretació el parlant pot fer de la combinació és 'començar (a llegir) un llibre', amb la pressuposició de l'esdeveniment.³¹

La teoria de Pustejovsky és rellevant perquè representa una altra perspectiva des de la qual es poden estudiar les combinacions lèxiques. Per exemple, Abad Serna (2013) emprà aquesta teoria per analitzar fraseologismes en espanyol i alemany. D'altra banda, autors com Barrios Rodríguez (2010) o Heylen (1995) al·ludeixen també a Pustejovsky en relació amb certs aspectes de la combinatòria lèxica restrictiva, examinada tant des de la perspectiva sintàctica de Bosque (§ 2.3.3.2) com des del punt de vista de les funcions lèxiques de la teoria Sentit-Text (§ 2.2.2.2). Així mateix, Hanks (2004) utilitza la teoria de Pustejovsky per donar compte d'usos metafòrics: «For a word to be used metaphorically, at least one of its semantic values has to be set aside, while some other semantic feature is emphasized. In terms of Pustejovsky's Generative Lexicon theory, one or more of its qualia are set aside, while some other quale is emphasized».

En aquest mateix sentit, també De Miguel (2005) adopta el model teòric de la teoria del lexicó generatiu per explicar el canvi de significat verbal i la transferència metafòrica que es produeix amb els objectes abstractes, en col·locacions del tipus *una duda/sospecha planear*. La hipòtesi d'aquesta autora és que el significat dels verbs es troba infraespecificat en el lexicó, de tal manera que deixa oberta la porta que es materialitzi de maneres diferents depenent del context: «Cuanto más infraespecificada está una palabra, más potencialidades manifiesta y también, por tanto, más variedad configuracional. Cuanto más especificada está, menor es su potencialidad significativa y su consiguiente ductilidad contextual» (De Miguel ídem: 1307). Així doncs, per l'aplicació dels mecanismes generatius, el nucli nominal (nom esdevenimental o predicatiu) obliga el verb a concordar amb els seus trets semàntics i, d'aquesta manera, «se producen extensiones de significado, a menudo consideradas metafóricas o metonímicas, perfectamente regulares e interpretables por parte de los hablantes» (De Miguel íbidem). Es tracta de *verbs de suport ampliat*,³² que, tot i tenir un significat lèxic ple, el perden i, al costat de noms abstractes, passen a aportar tan sols especificacions aspectuals (*acariciar un proyecto, cobrar importancia, truncar una relación, alimentar una sospecha, extender una invitación*).

³¹ Per a explicacions més extenses sobre la teoria del lexicó generatiu, vegeu, per exemple, De Miguel (2009) o De Miguel i Batiukova (2017). Els pressupòsits teòrics de Pustejovsky serveixen a aquestes autores per plantejar una obra lexicogràfica (*Diccionario electrónico multilingüe de verbos de movimiento*) en què s'inclou informació combinatòria (Batiukova i De Miguel 2013).

³² Sobre els verbs de suport, vegeu § 2.3.4.

2.3.3.2. Bosque i les *classes lèxiques*

Es claro que el que entiende el sentido físico de *planear* y sabe que los aviones planean y las gaviotas planean, puede alargar sin dificultad esa lista con la seguridad de que no se equivocará: sabrá extenderla, por ejemplo, a las alas delta sin que tengamos que hacerle explícita esta posible extensión u otras parecidas [...]. Supongamos, en cualquier caso, que una persona consigue aprender (o aprehender) el sentido de este verbo, con ayuda del diccionario o sin ella, y logra comprender en cuáles de estos casos se aplica apropiadamente *planear* y en cuáles no. Esa persona no podrá usar la información intensional que ha puesto en juego —sea la que sea— y construir con ella la lista de nociones inmateriales a las que antes me refería (*sombras, sueños, dudas...*). (Bosque 2004a: CI)

Bosque (2001a-c, 2004a-b, 2006, 2007, 2011, 2017), totalment en coherència amb la seva trajectòria com a sintacticista, proposa una explicació de caire gramatical del fenomen de les combinacions lèxiques restrictives, basada en la idea que, en totes les combinacions, un dels mots funciona com a predicat que estableix restriccions respecte dels seus arguments. En aquest cas, la relació que s'estableix entre un predicat i el seu argument és de sentit contrari a la que s'estableix entre una base i un col·locatiu, encara que els termes s'apliquin a una mateixa combinació de mots. Així doncs, s'estableix una diferència clau en la direccionalitat de la combinació segons si s'interpreta com una col·locació o una combinació predicat-argument. Per exemple, en una combinació com *la sospita planar*, seguint la terminologia introduïda per Hausmann (§ 2.2.2.1): es considera com a base el nom (*sospita*), que selecciona com a col·locatiu un verb determinat per expressar el significat genèric de 'existència' (*planar*). En canvi, segons els conceptes sintàctics de predicat i argument, seria el verb el que imposa certes restriccions sobre els seus arguments (en aquest cas, sobre el nom que actua com a subjecte).

Una altra divergència essencial és que, per Bosque, un predicat (*planar*, posem per cas) no es limita a seleccionar un argument concret (com ara *sospita*), sinó que selecciona tota una sèrie d'arguments, segons uns criteris semàntics comuns, i això és així tant si es tracta d'usos de caire literal (*plana un avió*, però també *una àguila, una gavina*, etc.) com d'altres més aviat metafòrics (*plana una sospita*, però també *un dubte, una incertesa o un somni*). Aquestes llistes d'arguments constitueixen *classes lèxiques*: o sigui, una classe lèxica és el conjunt més o menys extens d'arguments, semànticament homogenis, que un predicat determinat pot seleccionar.

A partir d'aquesta concepció teòrica, Bosque va dirigir el projecte del REDES, diccionari que es proposa recollir informació sobre les classes lèxiques amb què es combina un mot.³³ Respecte d'això, cal afegir que, per Bosque, és essencial que les classes lèxiques recollides donin informació lingüísticament rellevant. En resum, per a aquest lexicògraf té sentit establir classes lèxiques, sempre que aquestes llistes d'arguments puguin servir de base per completar la informació semàntica i sintàctica que es té del predicat. Això s'ha de posar en relació amb la distinció que Bosque estableix entre classes lèxiques

³³ Per ampliar la informació sobre aquesta obra, vegeu, entre d'altres: López Martínez (2004), Muñiz Álvarez (2005), DeCesaris i Battaner (2006), Higuera García (2007: 85-87), Barrios Rodríguez (2008), Serra Sepúlveda (2009), Sherwood Droz (2014).

designatives o *extensionals*, d'una banda, i *denotatives* o *intensionals*, de l'altra (Bosque 2001b: 39, 2001c: 14, i pàssim).

En realitat, aquesta distinció serveix a Bosque com a fonament per fer un dura crítica a les aproximacions estadístiques al concepte de col·locació a què ens hem referit abans, representades per autors com Halliday i Sinclair (§ 2.2.1). És a dir, Bosque és un dels autors que, en l'àmbit hispànic, qüestiona les aportacions del corrent contextualista i d'enfocament estadístic, ja que posa en dubte que la freqüència serveixi com a criteri útil per extreure rellevant lingüísticament. Més en concret, planteja la impossibilitat que aquests plantejaments de base estadística permetin distingir entre classes lèxiques *designatives* i *denotatives*. En les primeres, els mots apareixen juntament amb altres amb una alta freqüència per motius extralingüístics, és a dir, relacionats amb la realitat extralingüística que designen aquests mots i solen donar lloc a llistes gairebé il·limitades de mots (per exemple, se sembren *cereals*, *patates*, *pastanagues*...). En canvi, les unitats lèxiques pertanyents a classes denotatives són les que imposen restriccions de combinació de caire estrictament lingüístic, que poden resultar d'interès per al lingüista; sovint es relacionen amb processos de metaforització, en què les nocions abstractes que entren en joc imposen restriccions que fan que el paradigma d'unitats integrants de la classe lèxica sigui molt més restringit (se sembla *un dubte* o *la discòrdia*, posem per cas).

Las clases definidas intensionalmente son las que proporcionan informaciones relativas a las restricciones léxicas que los predicados imponen a sus argumentos. Son las clases que se obtienen agrupando los complementos posibles de muchos verbos (por poner algún ejemplo, verbos como *conciatar*, *proferir*, *suscitar*, *obstaculizar*, *ejercitar*, *conmemorar* o *prorrumpir*) [...]. Frente a estos grupos léxicos, propiamente lingüísticos [...] si un corpus amplio nos dice que el sustantivo *basura* es más frecuente que el sustantivo *madera* como complemento del verbo *triturar* no nos estará proporcionando ninguna información LINGÜÍSTICA (esto es, información sobre las palabras, su combinatoria o su significado) [...]. Estas clases, que se definen extensionalmente, no son DENOTATIVAS, sino DESIGNATIVAS [...]. (Bosque 2001c: 14)

Segons això, Bosque (REDES = 2004a: c, 2004b: 38) caracteritza les classes lèxiques amb quatre propietats bàsiques: en primer lloc, són significatives només si es deriven del coneixement lingüístic i no s'obtenen, doncs, del mer coneixement de la realitat extralingüística; en segon lloc, comprenen llistes de mots tancades, restringides en funció de certs trets semàntics específics; en tercer lloc, no són deduïbles de la mateixa definició del mot o intensió del concepte; en darrer lloc, se'n fa més evident l'existència des d'una perspectiva contrastiva entre llengües, ja que són diferents en cada sistema lingüístic i s'han d'aprendre específicament per a cada idioma.

Aquestes classes lèxiques s'arriben a delimitar i caracteritzar semànticament per un procediment inductiu: és a partir de l'anàlisi de les dades lingüístiques associades a cada predicat particular que s'estableix la generalització i es defineixen les nocions semàntiques que serveixen per caracteritzar la combinatòria d'aquest predicat. Els trets semàntics en virtut dels quals s'assenyalen els límits d'una determinada classe lèxica poden ser ben diversos: unes vegades, relacionats amb les *restriccions selectives* de la

gramàtica generativa més tradicional;³⁴ d'altres, assimilables a trets aspectuals vinculats l'aspecte lèxic o mode d'acció (*Aktionsart*),³⁵ però sovint són establerts *ad hoc* per a un predicat determinat en funció de la interpretació de les dades específiques sobre les combinacions que estableix.

Bosque (2004b: 15) renuncia explícitament per a la seva recerca al concepte de *col·locació*, encara que s'hi refereix com una noció que resultaria complementària a l'hora d'analitzar les combinacions lèxiques restrictives.³⁶ Es tracta de dues concepcions diferents, però estretament relacionades, ja que les *col·locacions* es poden interpretar, al cap i a la fi, com a manifestacions concretes de la classe lèxica que restringeix el predicat: o sigui, el predicat no es limita a seleccionar un mot de manera aïllada, sinó tot un conjunt, i cada *col·locació* seria una de les unitats dins aquest conjunt.³⁷ Malgrat això, el mateix Bosque fa notar que difícilment hi hauria acord a considerar tots i cadascun dels constituents d'una classe lèxica com a *col·locacions estables*. D'aquesta manera, és important diferenciar les nocions de *col·locació* i de *classe lèxica* —aquesta darrera, molt més àmplia. A parer d'aquest lingüista, la dificultat es troba, però, en la manca de criteris lingüístics clars per distingir les *col·locacions* de la resta de seqüències a partir de les quals es constitueix una classe lèxica. En aquest punt, Bosque (2001b, 2001c) remarca que habitualment se solen emfatitzar trets com la *freqüència* i la *preferència* de les combinacions *col·locacionals*, enfront de la resta de seqüències lèxiques. Posa en dubte, però, el valor i l'aplicabilitat d'aquests dos criteris, que sovint estan vinculats a factors extralingüístics.

Una altra idea fonamental és que, en oposició a la noció teòrica de *col·locació*, els nous conceptes introduïts per Bosque impliquen que les combinacions lèxiques restrictives d'una llengua ja no es caracteritzen per l'arbitrarietat. Al contrari, des del moment que és possible establir generalitzacions i agrupar-les en llistes tancades i semànticament homogènies, existeix un alt grau de predictibilitat associat a aquestes seqüències —cosa que Bosque interpreta com un clar avantatge des del punt de l'aprenentatge d'una llengua. Així, tenint en compte aquest fet, aquest autor posa en quarantena el concepte de *col·locació* i qüestiona que, un cop assumida la possibilitat d'establir conjunts de classes lèxiques motivades semànticament, realment tingui sentit mantenir la noció de *col·locació* per a l'anàlisi lingüística.

Tanmateix, Bosque reconeix que, en la llengua, poden existir certes combinacions amb un grau de restricció extrem, per a les quals resulti impossible arribar a les generalitzacions que condueixen a les classes lèxiques. En aquestes circumstàncies, considera que el terme *col·locació* podria resultar útil, però només quan s'utilitzés per fer referència a aquells casos —molt escassos en la llengua— en què un argument es pot

³⁴ Ens referim a trets semàntics del tipus 'humà', 'animat', 'objecte material'... Aquestes restriccions sovint s'associen a la noció de *contorno* lexicogràfic —o elements extrínsecs de la definició (§ 2.3.5)—, que Bosque també vol diferenciar de les seves *classes lèxiques*. Sobre aquesta idea: Bosque (2001b: 12-13, 2004b: 6-7, i *pàssim*).

³⁵ Vegeu Bosque (2001b: 13, 2004b: 28-29, i *pàssim*).

³⁶ En aquest sentit, una mateixa seqüència de mots es pot analitzar des de punts de vista diferents: d'una banda, com a *col·locació* o combinació biunívoca entre una base i un *col·locatiu* concret; d'altra banda, com un parell argument-predicat, en què el primer és elegit pel segon en funció de certes les característiques sintàctiques i semàntiques d'entre el conjunt de diversos arguments possibles.

³⁷ A part de Bosque, també fan ressaltar aquesta idea autors com Muñoz Álvarez (2005: 182).

combinar amb un nombre mínim de predicats diferents (2001a: 41).³⁸ Ara bé, segons aquest autor, el que és clau és no perdre de vista que les col·locacions són manifestacions d'un fenomen gramatical molt més ampli, en virtut del qual qualsevol predicat imposa restriccions en els seus arguments, i aquest tipus de restriccions normalment no dona lloc a relacions lèxiques binàries. Així doncs, Bosque defensa el major interès que tenen per al lingüista els conceptes més amplis de *selecció lèxica* i *classe lèxica*, alhora que, per aquesta via, posa seriosament en dubte que les col·locacions siguin unitats fraseològiques, en comptes d'elements lingüístics que s'han d'analitzar com a part de la interfície lèxic-sintaxi d'una llengua.

2.3.4. Des de la gramàtica europea: *construccions amb verb de suport i perífrasis verbonominals*

Així, doncs, les perífrasis verbonominals es poden definir com a construccions formades per un verb (verb funcional) i un sintagma nominal o preposicional (part nominal o substantiu de la perífrasi) que formen una unitat semàntica i sintàctica, en la qual el verb ha perdut, si més no en gran mesura, el seu significat original i aporta al conjunt les característiques morfològiques de nombre, persona, temps, mode, aspecte i veu, mentre que el substantiu de la perífrasi hi aporta la major part de la càrrega semàntica. (Monllaó 2003: 76)

Com a norma general, els autors que empren el terme *col·locació* en consideren un tipus concret les combinacions formades per un verb i un complement nominal del tipus *fer un passeig, fer un petó, fer al·lusió, donar un consell, tenir afecte, tenir por, prendre un bany, prendre una decisió, posar atenció, posar en dubte, estar en vigor...*³⁹ En aquestes construccions, és remarcable l'escassa aportació semàntica del verb, que s'entén que ha perdut significat, enfront del nom, que aporta la part substancial del significat.⁴⁰ En aquest sentit, el més habitual és referir-se a als verbs d'aquestes construccions com a *de suport*, que tenen com a principal característica sintàctica el fet que intervenen en construccions en què s'entén que el nucli predicatiu és el nom i no el verb (Blanco 2000; Herrero Ingelmo 2002, 2004; De Miguel 2011).⁴¹

³⁸ En altres paraules: quan una classe lèxica s'associa a una elevada intensió conceptual —o conjunt ampli de propietats definitòries específiques—, hi correspon una extensió molt limitada —o conjunt reduït d'entitats que comparteixen les dites propietats— i, consegüentment, aquests arguments són seleccionats per un nombre molt baix de predicats.

³⁹ Es tracta d'un tipus de combinacions que també Bosque (2004a: CXLVI) inclou en el diccionari, perquè la relació entre el verb i el nom no és evident i interpreta que respon a un coneixement estrictament lingüístic. En qualsevol cas, per Bosque, el nucli d'anàlisi és el verb i analitza les classes lèxiques de noms amb què es combina.

⁴⁰ Com s'ha vist en § 2.3.3.1, De Miguel introdueix també la noció de verbs de suport *ampliats*: a diferència d'aquests (*tenir, fer, donar...*), es tracta de verbs que sí que tenen un significat lèxic ple (*planar, acariciar*), però el perden al costat de determinats noms abstractes, els quals els obliguen a adoptar-ne un altre de caire aspectual.

⁴¹ De Miguel (2011: 140 i ss.) resumeix els criteris que comunament es fan servir per caracteritzar els verbs de suport (del tipus *fer, tenir, posar*). En primer lloc, en relació amb l'escàs significat, es tracta de verbs polisèmics, en què el significat s'ajusta al substantiu al costat del qual apareix. En segon lloc, com a senyal que el nucli predicatiu és el nom i no el verb, el verb és prescindible (*Luis dio un paseo por el parque > el*

Així doncs, per exemple, en el marc teòric de la teoria Sentit-Text es considera que les construccions amb un verb de suport són un dels tipus de col·locacions. En aquest sentit, Alonso Ramos (2004a) argumenta que, com en les col·locacions, aquí també s'escull el verb (col·locatiu) en funció del nom (base) i és imprevisible l'elecció d'un verb i no d'un altre. Una prova n'és la dificultat de traducció literal d'una llengua a una altra: *dar un paseo* (castellà), *faire une promenade* (francès) o *to take a walk* (anglès), i no **donner une promenade*, **to give a walk*, **hacer un paseo* (Alonso Ramos ídem: 54-55). Així mateix, aquestes construccions encaixen en la descripció per mitjà de funcions lèxiques (Alonso Ramos ídem: 58 i ss.). En fa la mateixa interpretació Sanromán Vilas (2003, 2007, 2011), per exemple.

Des d'una perspectiva teòrica diferent, també Wotjak (1998, 1999, 2000, 2006a-b, 2008) considera que s'han de tractar com a *col·locacions*, en un sentit ampli. Aquest autor aborda l'estudi de les combinacions verbonominals (formades per un verb i un nom) des del punt de vista de la gramàtica de tradició generativista i, al costat de conceptes com el de *valència* o *estructura argumental* dels verbs, introdueix la noció de col·locació. Més en concret, Wotjak (1998, 2006a) adopta el terme genèric *construccions verbonominals*, sota el qual agrupa diversos fenòmens, com és ara col·locacions amb verbs de suport, però també certes unitats fraseològiques idiomàtiques. Des de l'aproximació fraseològica, també inclouen dins les col·locacions aquest tipus de construccions Corpas Pastor (1996) i Ruiz Gurillo (1997, 2001), com també Koike (1994, 2001) o Colominas Ventura (2001: § 1.3.2), entre d'altres⁴²

Ara bé, fem notar, d'una banda, que hi ha autors concrets que rebutgen la possibilitat d'incloure les construccions amb un verb de suport dins les col·locacions; n'és un exemple Rivas González (2008).⁴³ D'altra banda, el que és més habitual és que en la bibliografia en què s'analitzen les construccions amb un verb de suport des d'una perspectiva gramatical no es trobi cap al·lusió directa al terme *col·locació*, malgrat que s'hi estudien combinacions que altres referències bibliogràfiques afirmen que són col·locacions. Així mateix, per a l'anàlisi gramatical d'aquests sintagmes verbals, s'adopten denominacions diverses, com és ara construccions *amb verbs de suport*, *verbonominals* o *amb verbs deslexicalitzats*.⁴⁴ La denominació *construccions amb verbs*

paseo de Luis por el parque). En tercer lloc, la construcció sol ser intercanviable per un verb (*dar un paseo > pasear*). En quart lloc, és possible una doble anàlisi del sintagma preposicional: en *Luis dio una explicación de su reacción*, es pot extreure el complement directe en bloc (*La explicación de su reacción que Luis dio*) o extreure només el complement nominal i deixar el complement preposicional a la dreta del verb (*La explicación que dio Luis de su reacción*). En cinquè lloc, el verb presenta un comportament aparentment irregular en relació amb la passivització i la pronominalització. En sisè lloc, és impossible inserir possessius davant el substantiu que acompanya el verb (**Luis dio mi paseo por el parque*), cosa que sí que és possible quan el verb no funciona com a verb de suport (*Luis le dio mi caramelo a su sobrino*).

⁴² Les classificacions de col·locacions que es presenten en el capítol tercer serveixen per comprovar com, en tots els casos, els autors hi inclouen combinacions amb verbs de suport.

⁴³ La seva argumentació es basa en el fet que considerar aquestes construccions col·locacions representaria una incoherència. El verb suport en aquestes construccions està deslexicalitzat i compleix bàsicament la funció d'un morfema (*fer un passeig*). En canvi, una col·locació requereix obligatòriament que hi hagi una restricció lèxica entre els lexemes i, per tant, aquí no es pot formar una col·locació.

⁴⁴ En realitat, les denominacions utilitzades són molt més variades. En aquest breu apartat només n'ofereim uns pocs exemples, per tal de demostrar la diversitat denominativa i conceptual associada a l'estudi de la combinatòria lèxica. Per ampliar la informació, podeu consultar, per exemple, Blanco (2000) o la

(de) suport és la més habitual en el context francòfon (*verbe support*). Des del corrent de la lexicogramàtica (cf. Mendívil Giró 1999: 114 i ss.; Ginebra 2003: 24, 2004: 90 i ss., 2008: 56; De Hoyos Puente 2005: 673-674; Montagna 2015: § 1.1.4.2), s'hi destaquen Maurice Gross i Gaston Gross, que, estudien sintàcticament aquestes construccions (Gross 1998, Giry-Schneider 1987).

En lloc de relacionar aquestes combinacions amb les col·locacions, en una part de la bibliografia —seguint el criteri de Renzi (1988)— s'inclouen els verbs de suport dins les locucions verbals (fixades), com a subgrup, tal com fa Lorente (2002: 853):

Les locucions verbals inclouen les construccions amb *verbs de suport* (*tenir gana, tenir por, fer mandra*), que han estat analitzades com a unitats compactes, des del punt de vista semàntic, i com a estructures complexes, des del punt de vista sintàctic. Les construccions amb verbs de suport són locucions verbals formades amb un nombre reduït de verbs no copulatius, de reduït contingut semàntic, seguits d'un sintagma nominal que aporta la càrrega semàntica de la construcció (Renzi 1988: 77-82).

En la gramàtica alemanya, des de la segona meitat del segle XX, aquestes combinacions han despertat gran interès i hi ha una àmplia bibliografia en aquest idioma sobre el que s'anomenen *Funktionsverbgefüge* (o *Streckformen*), estructures formades per un verb funcional o desemantitzat (*Funktionsverb*) i un nucli nominal (un acusatiu o un grup preposicional). Aquesta denominació, encunyada per Polenz (cf. Monllaó 1998: 4, Ginebra 2004: 82 i ss.), es troba traduïda en bibliografia en llengua catalana i castellana com a *verb (de) suport* i, més sovint, *perífrasi* o *construcció verbonominal* (Monllaó 1998, 2003; Wotjak ídem), encara que també es documenta la traducció literal *verb funcional* (Koike 2001: 79-81; Sánchez López 2010, 2013). Tanmateix, Sánchez López (2013: 33) fa notar que «el concepte de Verb Suport és més ampli que el de Verb funcional, ja que aquest segon tan sols inclou els verbs que formen part de les concurrències i locucions verbonominals, mentre que el primer inclou tota mena de verbs que acompanyen un substantiu que funcione com a operador». Pel que fa a la relació amb el concepte de col·locació, la definició de la perífrasi verbonominal com a «unitat sintàctica i semàntica» (Monllaó 2003: 76) fa que difícilment s'hi puguin encabir seqüències caracteritzades com a composicionals semànticament com les col·locacions.

Per una altra banda, en la bibliografia en llengua anglesa, a vegades s'anomenen *delexical verbs* (*verbs deslexicalitzats*), com fa Sinclair (et al. 1990), però és més habitual la denominació *light verbs* (*verbs lleugers*), encunyada per Jespersen (1909) i traduïda a l'alemany com *verblasste Verben* (cf. Hanks 2006b: 440-442). En català, la denominació *verb lleuger* és l'adoptada per la gramàtica normativa (GIEC: 825-826): «Hi ha uns quants verbs, anomenats verbs lleugers, el significat dels quals depèn molt del tipus d'argument intern que els acompanya» (*fer un badall, fer nosa, donar una empenta, tenir por o pegar un bot*, entre d'altres).

monografia de Buckingham (2009). Per a una anàlisi més detallada sobre alguns aspectes d'aquests verbs i del funcionament dels substantius que els acompanyen, vegeu Mendívil Giró (1999), Bustos Plaza (2003, 2006a-b) i Alba-Salas (2006).

2.3.5. Des de la lexicografia: l'entourage, el contorno o els extrínsecs

Un altre aspecte fonamental en lexicografia és la informació sintagmàtica, sobretot allò que, seguint els lingüistes anglo-saxons, ara anomenem, la «col·locació». Contràriament al que és característic dels diccionaris castellans, Fabra té cura de fornir informació sobre la col·locació. (Colón i Soberanas 1985: 223)

En llengua castellana, se sol remarcar que el primer que fa servir la forma *colocación* és Manuel Seco (1978: 218, apud Corpas Pastor 1996: 62-63; Castillo Carballo 1998: 49; Alonso Ramos 2002a, 2004: 114; Moreno Pereiro i Buyse 2003; Wotjak 2006a: 5; Higuera García 2007: 22; Travalia 2010: 23).⁴⁵ Seco pren aquest mot de Firth, però hi assigna un significat diferent, ja que li serveix per designar el que posteriorment s'anomenaria *contorno* (Seco 1987; Alvar Ezquerro 1992; Ruiz Martínez 2007; Serra Sepúlveda 2009, 2012; Martínez López 2007; Alonso Ramos 2002a), que equival al terme francès *entourage* (Rey-Debove 1971, apud Wotjak 2006a: 5, Rafel i Fontanals 1989: 445) i al català elements *extrínsecs* (Rafel i Fontanals 1989, 2006; Soler i Bou 2001, 2003). Es tracta d'una part del contingut de la definició lexicogràfica que aporta informació sobre el context habitual del mot, com a dades complementàries de la part essencial o intrínseca de la definició, on es descriuen elements constitutius del significat lèxic.

La mise entre parenthèses de l'objet signifie que ce morceau d'énoncé n'appartient pas en propre à la définition et se réfère à l'entourage du mot dans les énoncés où il est en usage. Cet entourage est caractérisé par son contenu et non caractérise en tant que signe [...]. (Rey-Debove 1971: 2010)

El que es marca com a extrínsecs són, principalment, certes restriccions que afecten els arguments del predicat establert com a lema en l'article lexicogràfic. Usualment, aquest contingut queda delimitat entre parèntesis, tot i que hi ha altres convencions lexicogràfiques per incloure aquest tipus d'informació en la definició. En són un exemple les fórmules metalingüístiques, com és «dit de», «referit a» o «aplicat a», tot i que s'apliquen també altres mecanismes per distingir gràficament aquest part extrínseca de la definició (Bosque 2004a: CVIII-CIX). En la FIGURA 2.3 se n'ofereixen unes poques mostres, per il·lustrar el concepte (s'hi subratlla **en gris** la part de la definició que s'identifica amb l'extrínseca).⁴⁶

⁴⁵ Abans de Seco no s'utilitzava la forma *colocación*, ja que, per referir-se al concepte de Firth com a combinació de mots, es recorria a altres expressions com a traducció de l'anglès *collocation*. Per exemple, gràcies a Tristá Pérez (1988: 44), sabem que en la versió en castellà de l'obra de Robins (2014 [1a ed. 1964]) publicada l'any 1971 (Madrid, editorial Gredos) la traductora feia servir la forma *posición* per referir-se a un tipus de relació sintagmàtica basada en l'associació habitual entre mots, respectada pels parlants; en la versió en llengua anglesa, amb aquest sentit, l'autor emprà la denominació *collocation*, que és substituïda, doncs, per *posición* en castellà.

⁴⁶ Tots els exemples són del GDLC (1932), de Pompeu Fabra. Els dos primers són exemples reproduïts per Rafel i Fontanals (1989: 445), mentre que l'exemple de l'adjectiu *frescal* és citat per Solà (1987: 121) i també per Ginebra i Solà (2007: 212).

FIGURA 2.3. Exemples d'elements *extrínsecs* en el DGLC

observar *v. tr.* Seguir exactament (allò que està prescrit).

trepitjar *v. tr.* Posar el peu (sobre algú o alguna cosa) recolzant-l'hi.

frescal *adj.* Fresc, dit esp[ecialment] d'un paratge, d'una planta.

Curiosament, en llengua catalana, els primers que usen la forma *col·locació* són Colón i Soberanas (1991 [1986]: 223-224, apud Ginebra 2003), els quals precisament l'apliquen a l'obra lexicogràfica de Fabra, amb un significat ampli, per referir-se a l'altre lèxic amb què pot aparèixer combinat un mot. És a dir, es pot dir que aquests autors també fan servir el mot per referir-se als *elements extrínsecs* de la definició lexicogràfica. Tant en castellà com en català, no fou fins a una etapa posterior que el terme *col·locació* es reservà per utilitzar-se per descriure les combinacions lèxiques sintagmàtiques —en el sentit d'aquesta recerca.

En qualsevol cas, malgrat que la forma *col·locació* fos utilitzada inicialment tant en castellà com en català per fer-hi referència, el concepte de *contorno* o *extrínsecs* no és assimilable al de *col·locació*. En aquest sentit, Wotjak (2006a: 6) remarca que «el *contorno* se asemeja más al potencial combinatorio morfosintáctico y sememotáctico, a la valencia sintáctica y semántica de la UL en cuestión [...], que a la co-ocurrencia/combinación de dos o más UL sencillas en el texto/discurso». Bosque (2004a: CIX-CX) accentua que «el concepto lexicográfico de 'contorno' es, en lo fundamental, un concepto gramatical: [...] los contornos lexicográficos suelen ser argumentos externos de predicados [...], o bien argumentos internos [...]», i no serveix per donar compte d'informació combinatòria rellevant lingüísticament. Alonso Ramos (2002a: 65) hi està d'acord: amb referència directa a les *col·locacions*, en l'article demostra com el «contorno no fue ideado para dar cuenta de las colocaciones, sino para indicar la estructura actancial de las unidades léxicas predicativas» i, entre altres coses, s'hi barreja informació sobre restriccions semàntiques, generals, i restriccions lèxiques, més concretes.

2.4. PRECISIONS TERMINOLÒGIQUES

Abans de seguir la recerca, es dedica aquest breu apartat a dues precisions terminològiques: en endavant, en aquestes pàgines d'una banda, diferenciem entre *col·locació* i *concurrència* (§ 2.4.1) i, amb *col·locació*, ens referim a la *col·locació lèxica* (§ 2.4.2).

2.4.1. La col·locació i la concurrència

Al llarg d'aquest treball s'utilitza, en llengua catalana, la denominació *col·locació*, calcada de l'anglès *collocation* (en francès, *collocation*; en alemany, *Kollokation*; en italià, *collocazione*). Així mateix, en coherència, es designen els constituents de la col·locació amb les formes *base* i *col·locatiu*.⁴⁷

En català, hi ha autors que empen traduccions alternatives a la forma *col·locació* per referir-se al mateix concepte, com és ara *concurrència* (Lorente 1996; Solà 2002; Ginebra 2003, 2004, 2005a-b; Mestres i Serra 2006, 2007a-b; Ginebra i Navarro 2015) o *avinença* (Mallafre 1992a-b [1994], Solà 1999). Tanmateix, la forma *col·locació* és la d'ús majoritari. Ginebra (2003: 28-29) la documenta en obres esparses, com ara: Solà (1987: 121), Salvador (1995: 12, 2000: 20-21), Haensch (1988), Morvay (1995: 211), Sancho Cremades (1999: 49-55 i pàssim), Espinal (2000: 18) i Lorente (2002: 84: 842-883). Hi afegim els treballs de Colominas Ventura (2001), Sánchez-Gijón (2004: 138 i ss.), Martines (2006), Palau Sampio (2006: 204-210), Lorente (2007), Guia i Conca (2007), Guia (2008), Feliu Cortès i Soler i Bou (2008), Fuster Ortuño (2009), Sánchez López (2010 i 2013), Fuster Orduño i Sánchez López (2012), Zaldívar Julià (2013, 2017), i Conca i Guia (2014), a part d'al·lusions puntuals en obres com les de Salvador i Piquer (2000), Espinal (2004a: 17-18), Villalba (2004: 68, 73), Marco (2004: 71, 2006: 121-122, 2009: 14 i pàssim), Perea (2006: 185 i pàssim), Salvador i Climent (2006), Franquesa (2009: 179, 185), Cassany (2011: 118, 135), Montserrat (2014), Montalat (2015: 381-382) i Monferrer Palmer (2015).

FIGURA 2.4. Articles *col·locació* i *concurrència* en el DIEC2

col·locació [...]

2 f. [FL] Combinació de mots que ha desenvolupat una relació semàntica estreta basada en la concurrència freqüent.

concurrència [...]

1 2 f. [LC] Encontre de dues o més coses en un punt comú. *Concurrència de línies, de forces. El punt de concurrència d'aquestes dues rectes.* [...]

4 f. [FL] En ling., equivalència funcional.

Ens hem decantat per la forma *col·locació* no tan sols perquè és la d'ús més general, la que s'utilitza en la major part de bibliografia, sinó també perquè és la més clara. D'entrada, la similitud amb la forma anglesa —i també amb la que s'ha consolidat en les principals llengües europees— representa un avantatge, ja que facilita la identificació del concepte a què es fa referència. A part, el lema *col·locació* té entrada en el diccionari

⁴⁷ De la mateixa manera que en castellà hi ha autors que, en lloc de *colocativo*, proposen *colocado* (Corpas Pastor 1996) o *colocador* (Írsula Peña 1992: 28), per al català també serien vàlides en català les formes *col·locador* i *col·locat*. Tanmateix, aquí s'ha optat per les formes més similars a la llengua en què hi ha més bibliografia sobre col·locacions, que és l'anglès. En capítols següents d'aquesta tesi, l'element nuclear de la combinació, que s'identifica amb la noció de *base*, és anomenat també *UL1* (*unitat lèxica 1*), mentre que l'altre element, el *col·locatiu*, correspondria a la *UL2* (*unitat lèxica 2*).

normatiu de la llengua catalana (DIEC2), que dona, doncs, el vistiplau a aquesta forma i hi assigna una definició especialitzada de l'àmbit de la filologia (marca «FL»). En aquest mateix diccionari, es pot comprovar que la forma *concurrència* presenta una polisèmia problemàtica: té una accepció especialitzada de l'àmbit de la filologia, en què aquest mot té assignat un significat diferent de 'col·locació'; a més, les accepcions de la llengua general expliquen un ús habitual del mot en què a vegades té com a sinònim *coaparició* i que fa referència a 'encontre d'unitats lèxiques en un text o en un corpus'; o sigui, la *concurrència lèxica* s'interpreta com a *coaparició* d'unitats lèxiques. Vegeu-ho en la FIGURA 2.4.

Segons això, a partir d'aquest punt, restringim l'ús del terme *concurrència* per fer referència simplement a combinacions lèxiques detectades en corpus, en les quals concorren diverses unitats lèxiques.⁴⁸ En canvi, a la denominació *col·locació*, hi assignem un significat més restrictiu,⁴⁹ ja que s'utilitza per al·ludir a certes combinacions caracteritzades per determinats trets formals, semàntics i pragmàtics (§ 2.5).⁵⁰ En altres paraules: la *concurrència* és un tret formal definidor de la col·locació, en tant que seqüència formada per diverses unitats lèxiques concurrents.

D'altra banda, distingim dues accepcions per al terme *col·locació*, segons si és usat com a mot comptable o incomptable, seguint una distinció que fan autors com Liu (2010: 5) o Corpas Pastor (1996: 66, 2017b: 29). Així, cal diferenciar, d'una banda, la col·locació, entesa com una *propietat abstracta* de la llengua «por la que los hablantes tienden a producir ciertas combinaciones de palabras entre una gran cantidad de combinaciones teóricamente posibles» (Corpas Pastor *ibidem*), i, de l'altra, les *combinacions concretes* que resulten d'aquesta propietat lingüística, és a dir, les col·locacions.

2.4.2. La col·locació lèxica i la col·locació gramatical

Qualsevol al·lusió en aquestes pàgines a la *col·locació* s'ha d'entendre que fa referència a la *col·locació lèxica* —si no hi ha cap indicació explícita en un altre sentit. S'exclouen, doncs, d'aquest treball les anomenades *col·locacions gramaticals*.

Alguns autors estudien alhora tots dos tipus de combinacions. És el cas, entre d'altres, de les monografies de Howarth (1996) i Travalia (2006, 2010). També hi ha obres lexicogràfiques en què es barregen ambdós tipus de seqüències, com ara en el diccionari BBI (1986, 1997, 2009). Per aquests autors, la col·locació gramatical —també anomenada *col·ligació* (§ 2.2.1.2.), *complementació* o *construcció* (BBI 2009: vii)—

⁴⁸ Alguns autors anomenarien aquestes combinacions també *col·locacions*, en el corrent contextualista (§ 2.2.1). A part, en relació amb el treball en corpus, tampoc no s'ha de confondre el terme *concurrència* amb *concordança*: amb *concordances*, ens referim al llistat de contextos extrets del corpus en què apareix una unitat lèxica o una concurrència determinada.

⁴⁹ És a dir, en la línia del corrent estructural i semàntic (§ 2.2.2).

⁵⁰ Pel que fa a la definició concreta de col·locació adoptada, es presenta en el capítol cinquè, després d'haver repassat el tractament que s'ha donat en la bibliografia consultada a aquesta noció.

consisteix en «a dominant word (noun, adjective, verb) and a preposition or grammatical structure such an infinitive or clause» (IX).⁵¹

Coincidim plenament amb els autors que, com Hausmann (1998), veuen necessari no barrejar les nocions de *col·locació (lèxica)* i *col·locació gramatical* per no augmentar encara més la confusió conceptual. A part, com assenyala Ginebra (2003: 33), amb aquest darrer terme, s'està parlant de *règim* i d'*estructures gramaticals*, temes que són clarament objecte d'estudi de la sintaxi, amb un estatus un poc diferent de les col·locacions *lèxiques*, per tant.

2.5. COM ES DEFINEIX UNA COL·LOCACIÓ?: ELS TRETS DEFINIDORS

Aquest apartat és complementari dels anteriors: abans (§ 2.2, 2.3 i 2.4) es proposava un repàs des d'un punt de vista onomasiològic dels usos del terme *col·locació* i també d'altres de relacionats; ara (§ 2.5) s'aborda la col·locació des d'un punt de vista semasiològic i es presenta una recopilació dels trets a partir s'ha formulat la definició de col·locació en la principal bibliografia consultada.

D'entrada, classifiquem el conjunt de trets definidors de la col·locació en tres apartats, segons si estan relacionats amb la forma (§ 2.5.1), amb l'estructura sintàctica i semàntica de les col·locacions (§ 2.5.2), o bé amb aspectes pragmàtics i discursius (§ 2.5.3). Els presentem en els subapartats següents i, en algun dels casos, els reservem per continuar analitzant aquests conceptes en el capítol quart.

2.5.1. Trets formals

Les col·locacions es caracteritzen per dos trets formals essencials: són seqüències formades per més d'un mot (§ 2.2.1.1) i els elements lèxics que les integren no necessàriament s'han de presentar d'una manera contigua en el text (§ 2.2.1.2). Es tracta d'idees essencials en la noció de col·locació, que, amb pocs matisos, comparteixen tots els autors que utilitzen aquest terme —tant si el significat que li assignen és més restrictiu com més ampli.

⁵¹ Segons això, en anglès són col·locacions gramaticals seqüències com *decide on* (i no: **decide at*) o *account for* (i no: **account over*), de la mateixa manera que ho serien en català combinacions fixades d'unitats lèxiques amb partícules gramaticals com ara *confiar en* (i no: **confiar per*) o bé *acostumar-se a* (i no: **acostumar-se amb*).

2.5.1.1. Polillexicalitat

Una condició *sine qua non* per poder parlar de *col·locació* és que ens trobem davant una seqüència polilèxica, és a dir, formada per més d'un mot. En aquest sentit, hi ha unanimitat absoluta en la bibliografia consultada: tots els autors remarquen que les col·locacions són seqüències *polilèxiques* (Wotjak 1998, 1999); *multilèxiques*, *plurilèxiques* o *plurilèxicals* (Ginebra 2003: 15); *pluriverbals* (Corpas Pastor 2001a: 43, Ginebra 2003: 15), o bé es refereixen a l'*aparició conjunta*, *coaparició* o *concurrència* de diverses unitats lèxiques (Sinclair 1966: 414).

Des de Palmer (1933: portada), se sol especificar que «[a] collocation is a succession of *two or more words*».⁵² Hi afegim que una col·locació és una combinació formada per dos mots que, normalment, són mots lèxics —és a dir, pertanyents a les categories gramaticals de nom, adjectiu, verb o adverbi (*fracàs estrepitos, patir un fracàs, fracassar estrepitosament*).⁵³ Autors com Koike (2001), Tutin (2008: 1454, 2013: 50) o Ginebra (2003) remarquen que els constituents no han de ser necessàriament mots lèxics, sinó que també és possible que un sigui una unitat fraseològica fixada (locució) o una estructura comparativa (*travailler d'arrache-pied; rouge comme une tomate*).⁵⁴ En aquest cas, Koike (2001: 55) i García-Page (2005) les anomenen col·locacions *complexes*.

A part, en algunes estructures col·locacionals, aquests mots lèxics poden aparèixer acompanyats de mots gramaticals —preposicions i determinants, bàsicament (*respondre a una pregunta, posar en dubte*). Tant Tutin (2008: 1457) com Siepmann (2006), subratllen que, en la col·locació, la relació s'estableix entre dos elements lèxics, però que és essencial considerar també els mots funcionals que els acompanyen a l'hora de descriure sintàcticament les col·locacions. Prenent com a exemple combinacions com *cometre un crim (to commit a crime)* i *fer un passeig (faire une promenade)*, aquests autors constaten que l'article no és un element estable, sinó que s'hi pot observar variació segons el context (*cometre Ø crims, cometre el més horrible crim...*). En qualsevol cas, la majoria d'autors està d'acord a caracteritzar les col·locacions com a seqüències binàries, en què la relació s'estableix entre dues unitats lèxiques, independentment de la presència d'altres mots gramaticals.⁵⁵

Tanmateix, hi pot haver combinacions de caràcter col·locacional en què intervé un nombre de mots superior a dos. És el cas de col·locacions diferents que es presenten

⁵² En la citació afegim la cursiva per emfatitzar la part que interessa destacar.

⁵³ Quant a les diferents estructures en què poden intervenir els mots lèxics que integren una col·locació, vegeu-ne informació detallada el capítol tercer, dedicat a les classificacions de les col·locacions. Com s'ha comentat en § 2.4.2, es deixen fora d'aquesta recerca les col·locacions *gramaticals*, en què intervenen no tan sols mots lèxics, sinó que hi fan un paper clau preposicions i estructures gramaticals.

⁵⁴ Quant a les estructures comparatives, la major part d'autors les inclouen dins la seva classificació de les col·locacions (§ 3), tot i que altres autors no tracten les comparacions estereotipades o fixes com a col·locacions (per exemple: Mellado Blanco 2012).

⁵⁵ Tutin (2008, 2013: 49 i pàssim), Grossmann i Tutin (2016: 273 i pàssim), Siepmann (2006: 112 i pàssim), Forkl (2005: 197) o Hausmann (1998: 66 i pàssim), entre d'altres, al·ludeixen al caràcter *binari* de la col·locació per referir-se simplement al fet que són seqüències formades per dos mots lèxics. En canvi, altres autors, com ara Bosque (2004a: VIII i pàssim; 2011) o Penadés Martínez (2017a: 967, 976 i pàssim), quan es refereixen al (*no*) *binarisme* col·locacional, fan referència, més específicament, al fet de si una col·locació és una relació exclusivament entre una unitat lèxica i una altra o, en canvi, si cada col·locatiu col·locacional es pot combinar amb un extens paradigma de bases, i viceversa.

agrupades, compartint un element en comú (*patir un fracàs estrepitos*): s'han anomenat col·locacions *concatenades* (Koike 2001, Corpas Pastor 2001a),⁵⁶ *encadenades* (Hausmann 2007a-b, Alonso Ramos i Wanner 2007) o *superposades* (Tutin 2013). En el mateix sentit, Siepmann (2006: 102) qüestiona el caràcter binari de la col·locació i comenta que hi ha col·locacions aparentment no binàries que es poden descompondre en dues col·locacions diferenciades, que se superposen. En són exemples *to pay close attention* = *to pay attention* + *close attention* (Tutin 2008: 1455), o *avoir une peur bleue* = *avoir peur* + *peur bleue* (Tutin 2013: 52). En canvi, per Tutin (ídem: 53), el que hi ha és un *encadenament* de col·locacions o col·locacions *recursives* en casos en què la base o el col·locatiu és una altra col·locació (*freshly baked bread* = *freshly baked* + *bread*).

Des de l'enfocament contextualista, els treballs sobre xarxes col·locacionals tant de Williams com de McEnery (§ 2.2.1.3.3) basats en l'explotació de corpus també es connecten amb aquesta anàlisi de les concurrències com a seqüències binàries —formades per dos mots—, però, alhora, relacionades amb altres unitats del discurs.⁵⁷ També a partir del treball en corpus, Cantos i Sánchez (2001) i Almela, Cantos i Sánchez (2011, 2013) remarquen les connexions existents entre concurrències, però postulen la necessitat de superar aquesta concepció binària del fenomen col·locacional, per massa simplista: l'estructuració lèxica és més complexa, de manera que no sempre s'estableix una relació lèxica binària entre els elements del context oracional. Per donar compte de les vinculacions diverses entre unitats lèxiques, proposen el model de les *constel·lacions lèxiques* i el terme *co-col·locació*.⁵⁸ Així, en una combinació com *to face a difficult decision* interpreten que és més probable que la combinació del verb i del nom es doni en corpus si, alhora, s'hi combina l'adjectiu.⁵⁹ Per això, defensen que la descripció de les combinacions lèxiques ha d'anar més enllà i donar compte no tan sols de concurrències de dues unitats, sinó de les constel·lacions en què intervenen. També es troben propostes lexicogràfiques en relació amb el tractament lexicogràfic de col·locacions per mitjà de xarxes col·locacionals en Torner i Arias-Badia (2019), a tall d'exemple.

2.5.1.2. No-contigüïtat dels components lèxics i fixació

Els mots que constitueixen una col·locació no necessàriament han d'aparèixer en el text seguits, l'un al costat de l'altre, sinó que n'hi pot haver altres d'intercalats. Aquesta qüestió s'ha estudiat bàsicament per al treball en corpus i, sobretot, hi han dedicat atenció els autors de l'enfocament estadístic —que, com s'ha dit, defensen una noció de

⁵⁶ Corpas Pastor (ibídem) explica les col·locacions encadenades com a manifestació del fenomen lingüístic de la *recursivitat*.

⁵⁷ Des d'una altra perspectiva, es pot recordar també la noció de *camp col·locacional* de Hausmann (§ 2.2.2.1).

⁵⁸ Aquests conceptes s'apliquen en el projecte *Dynamic Combinatorial Dictionary*, que té com a objectiu desenvolupar un diccionari electrònic que reflecteixi patrons de concurrència més complexos que la simple combinació de dues unitats lèxiques.

⁵⁹ De la mateixa manera, hi ha més probabilitat de trobar un verb com *reemplaçar* o *retornar* combinat amb el nom *mercaderia* o *article* si aquest nom alhora es combina amb *defectuós*. De Miguel (2014) es refereix als integrants d'aquestes constel·lacions amb les denominacions *col·locació indirecta* i *intercol·locabilitat*.

col·locació àmplia (§ 2.2.1). Tanmateix, en la bibliografia de l'enfocament fraseològic —en què s'adopta una altra definició, molt més restrictiva (§ 2.2.2)—, s'han aprofitat les conclusions a què han arribat els investigadors que treballen en corpus.

Així, Sinclair introdueix en la lingüística de corpus el concepte de *distància col·locacional* (*span*), i s'hi refereixen, entre d'altres, autors que advoquen per una definició molt més restrictiva de la col·locació, com és ara Corpas Pastor (2001a: 49) o Koike (2001: 24-25, 146-147). En lloc de dir-ne *distància*, es poden trobar referències en què es prefereix el terme *finestra col·locacional* (*collocational window*), amb el mateix significat (McGee 2006; Brezina, McEnery i Wattam 2015: 140; Lehecka 2015; Corpas Pastor 2015: 146). En qualsevol cas, aquesta noció es refereix al nombre de paraules, a la dreta i a l'esquerra, que separen la base del col·locatiu, i Sinclair, Jones i Daley (2004: 10) en proposen la definició següent:

The span is the amount of text within which collocation between items is said to occur. This is obviously a matter of which considerable discussion is possible but for the purpose of this study, a span has been defined by specifying a standard number of orthographic words, disregarding the grammatical structure of which they form a part.

Aquest concepte és important principalment a l'hora de treballar amb corpus i d'extreure'n automàticament concordances dins les quals quedin inclosos els diversos components lèxics d'una combinació. No hi ha acord en quina ha de ser aquesta distància: si és molt petita, l'extracció pot ser incompleta i, en canvi, si és molt àmplia hi haurà massa soroll en els resultats (Corpas Pastor 1996: 78-81).

Com a mostra, Stubbs (1995: 32) presenta dades d'estudis en què aquesta distància es va establir en només dues o tres unitats. En canvi, en el marc del projecte COBUILD es va establir en cinc unitats a la dreta i a l'esquerra del nucli (Corpas Pastor: *ibídem*). Tanmateix, Koike (2001: 25-26, 146-147) addueix exemples que contradiuen aquestes pautes, ja que la distància hi és superior a les previstes. Això li permet afirmar que el concepte de distància col·locacional manca de fonament lingüístic: la col·locació no és fruit tan sols d'un vincle formal entre els components, sinó lexicosemàntic, i això no es pot mesurar en termes de distància col·locacional.

En relació amb això, té certa rellevància que hi ha autors que identifiquen la col·locació amb un *sintagma* o *estructura sintagmàtica* (en el marc de la teoria Sentit-Text: Sanromán Vilas 2017: 138, o García Salido i Alonso Ramos 2018; des d'altres enfocaments: Mestres i Serra 2006: 428; Penadés Martínez 2017a: 981, 2017b: 128; Santamaría Pérez 2018: 83-84). En canvi, per d'altres, la col·locació «no es correspon necessàriament amb una estructura sintagmàtica» (Lorente 2002: 836): els components poden ultrapassar l'estructura del sintagma i, en conseqüència, aparèixer més separats en el text. Des del punt de vista estadístic, Lehecka (2015) comenta que en una part dels estudis, a l'hora d'especificar la distància col·locacional, es tenen en compte les fronteres del sintagma o de frase, però en molts d'altres no. Per exemple, Halliday (1966: 151-152) afirma que és irrellevant si els mots mantenen alguna relació gramatical o no. Hi està d'acord, per exemple, Mitchell (1971: 53), qui també remarca que el vincle no és entre unitats

lèxiques, sinó entre lexemes i que la combinació col·locacional traspasa les fronteres de les categories gramaticals i també de les oracions.⁶⁰

Un altre descriptor que és utilitzat repetidament en la definició de la col·locació és *unitat*, al qual s'afegeix sovint la noció de *fixació*; és a dir, s'emfatitza que les col·locacions són *unitats (fraseològiques) fixes, semifixes* o amb un cert grau de *fixació* (Cowie 1981; Írsula Peña 1992: 165; Mel'čuk 1995; Corpas Pastor 1996, 2001a: 44, 2001b: 92; Ruiz Gurillo 1997; Wotjak 1998, 1999; Ferrando Aramo 2002; González Rey 2002: 155; Zuluaga 2002: 105-107; Ginebra 2003: 30; Tutin 2004: 210; Alonso Ramos 2007: 439; BBI 2009; Konecny 2010a; Conca i Guia 2014). Per altres autors, les unitats són unitats *lexicalitzades* o en via de *lexicalització* (Corpas Pastor 1996; Wotjak 1998, 1999; Heid i Freibott 1991: 79; Koike 2001; Almela 2002; Konecny 2010a): «el término “colocación”, con el que nos referimos a continuación a una colocación materializada, más o menos lexicalizada y por ende reproducible tal cual y memorizada en el vocabulario mental del hablante nativo» (Wotjak 2006a: 5). En canvi, segons altres, les col·locacions no són seqüències lexicalitzades (Lorente, Martínez-Salom, Santamaría i Vargas-Sierra 2017) i tampoc no són fixes (Hausmann 1989, Tiberii 2012). Termes com *fixació* o *lexicalització* no sembla que, a priori, lliguin bé amb el funcionament de les col·locacions, que manifesta certa flexibilitat, com demostra el fet que els constituents que, per exemple, no necessàriament són contigus en el text. Com que els concepte de la *fixació* en relació amb les col·locacions resulta aparentment problemàtic, el reservem per examinar amb més detall en el capítol quart (§ 4.3.1).

2.5.2. Trets semàntics i sintàctics

En l'aproximació a la col·locació des del corrent estructural i semàntic, s'emfatitzen els trets sintàctics i semàntics particulars aquestes seqüències. En el vessant semàntic, les col·locacions són combinacions composicionals i, per alguns autors, transparents (§ 2.5.2.1), alhora que es caracteritzen per una estructura semàntica en què, mentre que un dels components (la base) és autònom, l'altre en depèn (§ 2.5.2.2). En relació amb aquesta jerarquia semàntica dels components, s'hi estableix una particular relació restrictiva sintactosemàntica (§ 2.5.2.3), que per alguns autors ve motivada semànticament, mentre que per d'altres és imprevisible (§ 2.5.2.4).

⁶⁰ Per exemple, noteu la presència de la combinació *apply for a job* en la concordança següent, en què el nom apareix pronominalitzat: «He didn't want the job. I don't think he even applied for it» [*it = the job*]. En un sentit similar, Martínez Salom (2014: 26) proposa un exemple extret de corpus amb la col·locació *interposar una demanda*, en un context en què el verb col·locatiu i la seva base nominal no formen part del mateix sintagma —sinó que la base és l'antecedent de l'oració subordinada de relatiu en què s'insereix el verb—: «La venedora va tenir sempre notícia de la *demanda* que s'havia *interposat* contra la compradora.»

2.5.2.1. Composicionalitat i transparència semàntiques

Els autors que consideren que les col·locacions tenen caràcter fraseològic coincideixen a assenyalar que són *composicionals*: el conjunt de la seqüència no té un significat unitari, sinó que és resultat de la suma del significat de cada mot lèxic que la constitueix (Alonso Ramos 2017b: 175); és a dir, a cada element de la seqüència s'hi pot associar un contingut semàntic (Tutin 2013: 47). Aquest és un tret clau per diferenciar aquestes seqüències d'unitats fraseològiques, com ara les locucions, unitats de referencialitat semàntica única i amb un sentit figurat unitari. Així, per exemple, en fan ressaltar el significat composicional els autors de la teoria Sentit-Text⁶¹ i, entre d'altres, Howarth (1996: 82), Bossé-Andrieu i Mareschal (1999: 23), Corpas Pastor (2016: 175), Espinal (2000: 27-29), Ginebra (2003), González Rey (2002: 155), Muñiz Álvarez (2002: 265, 2005: 181), Larreta (2002: 17-18), Camiña Salgado i Muñiz Álvarez (2006: 103), o Santamaría Pérez (2018: 87).

La composicionalitat ha donat peu que molts autors afirmen que, alhora, les col·locacions són *transparentes* semànticament (Cruse 1986: 40, Hausmann 1989: 1010, Zuluaga 2002: 103, Forkl 2005: 197, Higuera García 2007, Travalía 2010: 63, Konecny 2010a). Per Corpas Pastor (2016: 175, 2017b: 29), les col·locacions són composicionals semànticament i transparents, tot i que reconeix que la transparència és un tret graduable i, per tant, afirma que n'hi pot haver amb un cert grau d'opacitat, com ara *cosechar una derrota*. En aquesta gradualitat, hi coincideixen Koike (2001: 35) i Aguilar-Amat (1993a-b), qui considera les col·locacions a mig camí entre la transparència i l'opacitat, és a dir, *semitransparents* o *semiopaques*.

Precisament amb el mateix exemple de Corpas Pastor (*cosechar una derrota*), des de la teoria Sentit-Text es fa una matisació rellevant: les col·locacions són composicionals, però no són necessàriament transparents semànticament (Alonso Ramos 2017: 175).

No debe confundirse la composicionalidad con la transparencia semántica. Así, por ejemplo, *cosechar una derrota* es perfectamente composicional, a pesar de no ser completamente transparente, dado que el significado global 'ser objeto de una derrota' se puede asignar a cada uno de sus elementos. El hecho de que *cosechar* signifique 'ser objeto de' con *derrota*, *crítica* y pocos nombres más no impide decir que este es el significado de esta unidad léxica, puesto que *cosechar*, como la mayoría de las palabras de todas las lenguas, es polisémica y el significado que se realiza en esta colocación es uno de sus significados.

Així doncs, hi pot haver col·locacions transparents, però en aquest marc teòric no es considera que la transparència constitueixi un criteri definidor d'aquest tipus de seqüències (Alonso Ramos 2003b: 47): «La transparence sémantique, qui met en jeu les mécanismes d'analyse, n'est donc pas un critère pour considérer une combinaison donnée comme une collocation.» Aquesta autora (2006b: 33, 2010: 60, 2017b: 176) raona que, de fet, no sembla adequat utilitzar el concepte de *transparència* en relació amb les col·locacions, ja que la transparència o opacitat d'una col·locació és molt relativa: depèn de factors diversos, com és ara el grau de coneixements sobre la llengua que té el parlant

⁶¹ De fet, Alonso Ramos (1994-1995: 25) afirma que «sería más apropiado decir que són *parcialmente* composicionales».

que s'enfronta amb una col·locació i aquesta circumstància serà diferent en un parlant nadiu i en un aprenent; per a aquest darrer perfil, la semblança d'una col·locació amb la seva llengua materna pot ser allò que la hi faci transparent. En el mateix sentit, s'ha de diferenciar entre la producció de textos i la descodificació: mentre que les col·locacions resulten fàcil de descodificar, poden resultar complexes de codificar en una llengua estrangera (Hausmann 1989, 1997; Nesselhauf 2005).

2.5.2.2. Estructura semàntica jeràrquica: autonomia semàntica de la base i especialització del col·locatiu

Un altre tret definidor que és essencial en la definició de la col·locació en el corrent fraseològic té a veure amb la particular estructura semàntica d'aquestes seqüències. En aquest sentit, tots els autors que s'enquadren en aquest enfocament estan d'acord amb la hipòtesi de Hausmann (1979, 1985, 1989, 1991, 1997, 1998, 1999, 2007a-b) segons la qual la col·locació presenta una *estructura jeràrquica* i els constituents de la col·locació es caracteritzen perquè tenen un estatus diferent des del punt de vista semàntic i cognitiu: la base de la col·locació és *autònoma* des d'un punt de vista semàntic, mentre que el col·locatiu en depèn i és elegit pel parlant en funció de la base (Írsula Peña 1992: 160; Corpas Pastor 1996, 1998a-b, 2001a-b; Koike 2001; Blasco Mateo 2002: 44; Konecny 2010a: 125). En el mateix sentit, una part de la bibliografia es refereix a l'*asimetria* col·locacional (Forkl 2005: 197).

De fet, en el marc de la teoria Sentit-Text la característica principal de la col·locació és la *dependència funcional* del col·locatiu respecte de la base (Alonso Ramos 2006a: 66). Així, a diferents bases, hi corresponen diferents col·locatius per expressar aproximadament el mateix sentit. Per exemple, en castellà, existeix la combinació *gran ignorancia*, però aquest mateix col·locatiu, dependent, no funciona en combinacions amb un altre nom base: **gran hambre*, **gran fiebre* (Alonso Ramos 2002a: 69). És una idea repetida en la bibliografia; com a mostra, Corpas Pastor (2017b: 29) reitera el mateix:

Collocation components show a different semantic status: bases are semantically autonomous (*insult*, *intelligent*), whereas collocates tend to be determined, their actual sense being selected by their bases [*outright insult*, *highly intelligent*].

Segons això, d'una banda, és la mateixa natura semàntica dels constituents lèxics el que diferencia la base del col·locatiu. En aquest tipus de seqüències el que és constant és que la base de la col·locació és el nucli semàntic i manté sempre el mateix significat que té quan apareix en combinacions lliures; és a dir, és semànticament autònoma. En canvi, el col·locatiu, seleccionat sempre en funció de la base, no és lliure, sinó que en depèn semànticament i pot veure's sotmès a modificacions semàntiques diverses. A tall d'exemple, en una combinació com *fer un passeig* el col·locatiu verbal experimentaria una pèrdua d'identitat semàntica o *desemantització* (Almela 2002): es presenta buidat de significat lèxic i, en aquest context, es limita a aportar certa informació aspectual. D'una manera similar, en una combinació com *sembrar el dubte*, el col·locatiu, al costat de la base, s'actualitzaria amb un *significat figurat* (Corpas Pastor 1996, Koike 2002, Ginebra 2003), que no respon al significat primari d'aquest verb; és a dir, s'interpreta que

és la base nominal que força el verb a la *metaforització* (Corpas Pastor 1996, Koike 2002, Conca i Guia 2014).

En relació amb aquesta doble natura dels elements lèxics, es pot recordar la distinció entre *mots autosemàntics* (bases) i *sensemàntics* (col·locatius) que proposa Hausmann (§ 2.2.2.1).⁶² Sobre aquest mateix aspecte, altres autors es refereixen al que anomenen *especialització semàntica* del col·locatiu (Koike 2001, 2002; Corpas Pastor 1998a: 39-40, 1998b: 168-169, 2001a: 44-45; Castillo Carballo 2003: 212, 2010: 156; García-Page 2004: 234; Travalía 2010: 60). Per subratllar que un dels dos lexemes és el que determina els altres amb què es pot combinar, Heid i Frieboff (1991: 79) parlen concretament de combinacions *polars*. Per la seva part, Tutin (2013: 50) descriu el fet que els dos constituents de la col·locació no tenen el mateix estatus com a *binarietat funcional* (*binarité fonctionelle*), mentre que, segons Conca i Guia (2014: 61), hi ha un *enllaç hipotàctic* entre els lexemes, «és a dir, un dels lexemes se subordina a l'altre». Konecny (2010a: 125) descriu la col·locació com la combinació d'un element *cognitivament supraordinat* (la base) amb un altre de *cognitivament subordinat* (el col·locatiu).

A més a més, es considera que la base col·locacional coincideix amb la unitat que és més *prominent cognitivament*⁶³ o la que porta la *càrrega semàntica* de la combinació, enfront del col·locatiu, que és totalment dependent de la base (Hausmann 1979, 1997, 1998; Heid 1994; Blasco Mateo 2002: 44). Una conseqüència perceptible d'això en les obres lexicogràfiques és que la col·locació ha de ser descrita en l'article de la base, perquè resulti útil per a l'usuari, que és on anirà a buscar-la tant per a la producció com per a la descodificació de textos (Alonso Ramos 2003).

Así, por ejemplo, los nombres *ley*, *promesa* o *secreto* se combinan respectivamente con *violar*, *romper* o *desvelar* para expresar aproximadamente el mismo sentido: 'incumplir'. En este caso se trata de tres colocaciones verbales, en donde el nombre constituye la base y el verbo funciona como colocativo. También podemos tener colocaciones adjetivales (*firme promesa*), nominales (*sarta de mentiras*) y adverbiales (*prometer firmemente*). (Alonso Ramos 2017b: 175).

Així doncs, en les combinacions en què intervé un nom (V + N o N + ADJ), aquest sempre és la base, «por su valor semántico y su importancia en la manifestación del acontecimiento» (Írsula Peña 1992: 161). En les combinacions d'estructura V + ADV, l'element més prominent és el verb (Hausmann 1998, González Rey 2002, Siepmann 2006, Travalía 2010: 25). En canvi, hi pot haver estructures col·locacionals en què costa més determinar el constituent dominant, com és ara en estructures N + PREP + N (*gra*

⁶² Per Muñoz Núñez (2007: 193-194; 2017), ambdós elements de la col·locació són autosemàntics, tot i que, en afirmar això, es refereix també a la semàntica particular dels col·locatius al costat de la base: «en ejemplos como *caldearse el ambiente*, *calentarse los ánimos* o *encender pasiones* los *colocativos* (los verbos) presentan una acepción muy específica en relación con su *base*. Además, en estos tres casos esas acepciones son figuradas, aunque este hecho no convierta a tales combinaciones en idiomáticas» (Muñoz Núñez 2017: 705).

⁶³ Bosque (2011) precisa que la *prominència* (*saliency*), de fet, pot ser interpretada com un concepte psicològic o bé com una noció estadística (relacionada amb la freqüència). És en el primer sentit que l'empren els autors del corrent estructural i semàntic.

d'arròs) (§ 3). En qualsevol cas, en les col·locacions la base no coincideix amb el nucli sintàctic de la seqüència, sinó que n'és el nucli semàntic.

D'altra banda, la jerarquia dins la col·locació està relacionada no tan sols amb la natura semàntica inherent als constituents lèxics, sinó també amb el parlant. En concret, és des del punt de vista de la codificació o producció de textos que es palesa la utilitat de considerar la col·locació com una relació *jeràrquica* o *orientada* (Hausmann 1999: 124, González Rey 2002). Precisament la perspectiva del parlant és el que defineix les col·locacions enfront de les combinacions lliures de mots, com comenta Alonso Ramos (2017b: 177) a partir dels exemples *destapar una alianza* (combinació lliure, segons aquesta autora) i *destapar un complot* (col·locació):

En una combinación libre, el punto de partida puede ser el nombre o el verbo, dependiendo del contexto; es decir, el hablante puede querer hablar sobre una situación de descubrir algo o sobre una alianza que se descubre. En consecuencia, en este caso, la selección léxica es conducida semánticamente, lo que implica que cualquier verbo que exprese un significado similar: *destapar*, *descubrir* o *revelar* podrían ser usados, puesto que el nombre no impone ninguna restricción. Sin embargo, en el caso de una colocación, el componente léxico que nombra la situación es el nombre: cuando se utiliza el nombre *complot*, el hablante busca una unidad léxica que exprese el significado 'no cumplir el requisito', sin tener en cuenta el significado de *destapar* [...]. Para poder elegir *destapar* el hablante necesita conocer la otra unidad léxica que ya ha sido elegida. Por lo tanto, en el caso de las colocaciones, la elección de la base es conducida semánticamente, mientras que la elección del colocativo es además conducida léxicamente [...].

Aquest argument que posa en relació l'estructura semàntica jeràrquica de la col·locació amb l'orientació de la selecció lèxica del parlant té a veure amb el subapartat següent, dedicat un altre tret idiosincràtic de la col·locació: la restricció. La relació entre aquests dos trets definitoris l'ha remarcat, per exemple, Tutin (2013: 55): per ella, la diferència d'estatus o *dissimetria* entre la base i el col·locatiu no és atzarosa, sinó que es deriva precisament del fet que les col·locacions són combinacions d'un predicat (col·locatiu) amb un argument seu (base), tal com es comenta a continuació.

D'altra banda, autors com Corpas Pastor (1996) fan notar que hi ha col·locacions en què s'estableix una relació d'*implicació* o *solidaritat lèxica* entre els components —remetent a la terminologia de Coseriu (§ 2.3.2). En síntesi, aquesta autora remarca que hi ha casos en què els col·locatius *impliquen* les bases amb què es combinen. És una idea que es pot relacionar amb el concepte de *tipicitat* que emprà Koike (2001), de tal manera que ambdós apunten que aquesta relació particular que vincula base i col·locatiu se sol reflectir en definicions lexicogràfiques. Per exemple, segons (Corpas Pastor ídem: 74):

[...] se dan a menudo relaciones de solidaridad léxica entre los colocados, donde el primer sustantivo (el colocativo) está determinado semánticamente por el segundo (la base), tal como se observa en la siguiente definición lexicográfica:

banco. (9) Conjunto de peces [...].

És a dir, en una col·locació con *banc de peixos*, el col·locatiu (*banc*) *implica* semànticament el concepte 'peixos', corresponent a la base, fins al punt que no és possible

definir aquest substantiu sense al·ludir, necessàriament, a *peixos*: un *banc* és un conjunt de *peixos*.

2.5.2.3. Relació sintacticosemàntica entre les unitats lèxiques: selecció i restricció lexicosemàntiques

Un tret no controvertit de les col·locacions és que es tracta de combinacions regulars sintàcticament, és a dir, que respecten les regles de la sintaxi de la llengua en què es formen (Alonso Ramos 1994-1995; Corpas Pastor 1996; Muñiz Álvarez 2002; Higuera García 2007; Lorente, Martínez-Salom, Santamaría i Vargas-Sierra 2017). Aquest és un tret que aproxima les col·locacions a les combinacions *lliures*: la col·locació és un element «aparentment lliure, generat amb regles sintàctiques» (Mestres i Serra 2006: 428). Des del punt de vista de la gramàtica, en les combinacions generades lliurement els plantejaments teòrics comunament acceptats assumeixen que operen certes restriccions de selecció, que venen donades per la relació entre predicats i arguments (§ 2.3.3). Ara bé, des de la noció de col·locació, s'obvien aquestes restriccions i s'emfatitza que en les combinacions col·locacionals operen un altre tipus de restriccions.

Des de Hausmann (1979), es presenta la col·locació com una combinació orientada, en el sentit que un element en selecciona l'altre d'una manera restrictiva. En aquesta *restricció combinatoria* o *restricció de selecció*, és la base la que selecciona unes unitats lèxiques concretes per combinar-s'hi, i no unes altres (Calderón Campos 1994; Alonso Ramos 1994-1995: 17, 2006b: 33-34, 2008: 1217, 2010: 63-64; Mel'čuk 2001: 269-270; Corpas Pastor 2001a: 44-45, 2001b: 92; Koike 2001, 2006: 27; Muñiz Álvarez 2002: 266-268, 2005: 181-182; Zuluaga 2002: 104; Almela 2002; Ginebra 2003: 13; Tutin 2013: 47, NGRAE; Lo Cascio 2013). Per exemple: «en un *esfuerzo ímprobo, una actividad febril o una lucha encarnizada*, no podemos intercambiar los adjetivos a pesar de que todos significan en esas combinaciones 'intenso'» (Alonso 1994-1995: 15); la base nominal determina quin adjectiu concret s'hi ha de combinar per expressar aquest significat. En català, Ginebra (2003: 13) esmenta *error garrafal* i *odi visceral* com a exemples de col·locacions en què, tot i que els dos adjectius dels exemples tenen aproximadament el mateix significat genèric 'molt gran', no són intercanviables: *?error visceral, ?odi garrafal*.

Quant a la natura d'aquesta restricció, en la col·locació s'assumeix, doncs, que té una *direccionalitat* clara: està orientada des de la base, la qual restringeix o selecciona el col·locatiu concret amb què es combina per expressar un significat determinat. En aquest sentit, es dona una *selecció lèxica*, que es diferencia de la *selecció semàntica* (Alonso Ramos 2007: 437; Barrios Rodríguez 2009, 2010). Segons aquesta última, és el col·locatiu, com a predicat, que imposa restriccions semàntiques sobre la base, que n'és un argument: aquesta és la direccionalitat que es defensa des del punt de vista teòric de Bosque (§ 2.3.3.2),⁶⁴ que, però, és de sentit contrari a la de la col·locació:

⁶⁴ Com s'ha vist, Bosque rebutja el concepte de col·locació, que considera problemàtic. En lloc seu, centra exclusivament l'anàlisi combinatoria a partir dels predicats: estudia el conjunt d'arguments amb què es combina un predicat determinat, n'extreu els trets semàntics comuns i, segons això, els agrupa en *classes lèxiques*. Des d'un enfocament basat en el concepte de col·locació, aquest tipus d'anàlisi de la *selecció*

En el nivel semántico, el colocativo selecciona semánticamente su argumento, la base. Desde este punto de vista, *seleccionar semánticamente* es proporcionar los rasgos semánticos adecuados para restringir los argumentos de un predicado. Sin embargo, desde un punto de vista léxico, la dirección de la selección parece ir en sentido contrario: la base *selecciona léxicamente* al colocativo en el sentido de elegir la unidad léxica adecuada que exprese un determinado significador. Un mismo significado se expresa léxicamente dependiendo de la base. Así, por ejemplo, el verbo *infligir* es seleccionado tanto por los nombres *pena* y *castigo* como por *derrota*, pero este último rechaza el verbo *imponer*, que sí aceptan los primeros. (Alonso Ramos 2007: 437)

Per entendre adequadament el concepte de col·locació, és essencial no perdre de vista aquesta doble selecció: existeixen les restriccions semàntiques imposades pels predicats sobre els seus arguments, que són generals en la llengua i, lògicament, són presents també en les col·locacions; alhora, però, perquè una combinació sigui considerada una col·locació, s'hi ha de donar una restricció lèxica de sentit contrari, en què un element lèxic nuclear (la base) seleccioni certes unitats concretes (col·locatiu) per combinar-s'hi.

La direccionalitat de la restricció *base > col·locatiu* se subratlla en els autors que treballen en el marc de la teoria Sentit-Text. Aquest tipus de selecció restrictiva l'expliquen també per mitjà del terme *control lèxic*, referit «a la capacidad de la base de una colocación para controlar la selección del colocativo» (Alonso Ramos 2017b: 176). Tanmateix, la restricció col·locacional no invalida la relació restrictiva pròpia de les combinacions *predicat > argument*, sinó que n'és complementària. Així, autors vinculats a la teoria Sentit-Text han emfatitzat l'*atracció mútua* (Apresjan 2009, Alonso Ramos 2017a-b) i la *concordança* o *concurrència semàntica* entre les unitats combinades,⁶⁵ que genera la *cohesió semàntica* de la combinació:

[...] la concordancia semántica se da tanto en las combinaciones libres como en las colocaciones. La concordancia semántica requiere que los dos elementos de una combinación compartan al menos un componente semántico no trivial en sus definiciones. Cuanto mayor sea el número de componentes recurrentes, mayor será la cohesión semántica. Así, a pesar de la potencial polisemia de los elementos de la combinación libre *to cook fish*, la única interpretación semánticamente cohesiva es 'to prepare the flesh of a water animal as food', debido al número de sentidos recurrentes compartidos entre 'cook' y 'fish'. (Alonso Ramos 2017b: 178)

Es troben també referències al fet que la col·locació és una combinació en què els constituents manifesten *integritat semàntica* (Cruse 1986: 40) o *cohesió* (Cruse ibídem, Koike 2002, Almela 2002, García-Page 2004: 232, Corpas Pastor 2017a: 173). Urzi (2009) i Russo (2010) també remarquen la *cohesió interna*, mentre que Konecny (2010a: 125) relaciona la *cohesió estreta* entre els components col·locacionals amb factors semàntics, però també cognitius.⁶⁶

semàntica resulta vàlid, tot i que és massa ampli i, per això, justament resulta incomplet: dins el conjunt de combinacions restrictives, no diferencia aquelles —anomenades *col·locacions*— en què opera alhora una *selecció lèxica*, orientada des del nucli semàntic o base col·locacional.

⁶⁵ Fem notar que, clarament, aquesta *concordança* de trets semàntics encaixa perfectament amb l'enfocament teòric de Pustejovsky (§ 2.3.3.1).

⁶⁶ De fet, el terme *cohesió* ja es troba usat també en Bally (1930: 70-71), que n'assenyala graus diferents entre els components dels seus grups usuals.

En el mateix sentit, des d'altres enfocaments teòrics, Tutin (2008: 1456) fa observar també que les col·locacions generalment es poden analitzar com estructures en què un predicat —el col·locatiu— es combina amb un argument —la base. Ara bé, reconeix que l'element més rellevant semànticament és la base col·locacional: «The semantic content of the argument is generally more precise (it is often a noun) than the semantic content of the predicate (generally an adjective or a verb) whose meaning is specified when it applies to a given argument.» Per la seva part, Írsula Peña (1992: 161) planteja també la complementaritat d'aquest dos tipus de restricció, que observa en el cas de les combinacions d'estructura V + N: d'una banda, la que ve donada per la *valència* verbal i, de l'altra, la d'orientació contrària en la col·locació.

El verbo como centro de la valencia se limita a determinar la cantidad y calidad de sus argumentos en la oración imponiéndoles ciertas restricciones. El fenómeno de la colocación sin embargo permite utilizar la información que brinda la valencia del verbo y determinar además concretamente los vocablos (colocadores) que deben y pueden vincularse a una base «y» para enunciar un acontecimiento «x, y».

Amb referència també a les construccions d'un verb amb un nom, Wotjak (2006a: 7-8) fa notar, un cop més, aquesta doble direccionalitat en la restricció:

Podríamos concebir [*sic*] el enfoque colocacional como opuesto al de la teoría de la valencia ya que, en el caso de la combinatoria entre verbo y sustantivo que resulta ser una CVN [construcció verbonominal] fraseològica, en la mayoría de los casos no-idiomática, suele basarse en el sustantivo y explorar su potencial combinatorio, predicativo, es decir, suele indicarse con qué verbos acostumbra a combinarse este sustantivo de preferencia si el hablante desea instanciar una determinada escena o configuración cognitiva o activar un segmento de su conocimiento del mundo [...].

Contràriament, segons Muñoz Núñez (2017: 705), en les col·locacions «no tiene gran relevancia la selección argumental, más bien, es difícil determinar la direccionalidad de la selección. De esta manera, cabría preguntarse quién es el *colocativo* y quién la *base* en, por ejemplo, *zarpar un barco*, *arriar la vela* o *izar la bandera*».

A part d'això, en la bibliografia es troben referències que associen la restricció amb l'ús i, per tant, amb aspectes pragmàtics de la col·locació (§ 2.5.3). N'és un exemple: Santamaría Pérez (2018: 83-84): «Las colocaciones son sintagmas completamente libres a los que el uso ha dado cierto grado de restricción combinatoria (*éxito clamoroso*, *estallar una guerra*)». En el mateix sentit, considereu Mestres i Serra (2006: 428).

D'altra banda, hi ha especialistes que fan servir altres termes per referir-se a restriccions combinatòries. Alguns parlen d'*afinitat* entre les unitats de la combinació (Hausmann 1989, Corpas Pastor 1996, Ruiz Gurillo 1997, Bossé-Andrieu i Mareschal 1999: 23, Almela 2002) —emprant una denominació que ja feia servir Bally (§ 2.3.1). En altres textos, es recorre al terme *vinçle* (Koike 2001: 28), *vinçle estable* (Ginebra 2003: 21), *vinçle semàntic* (García-Page 2004: 238, Corpas Pastor 2001a: 52) o *vinçle lèxic* (Travalia 2010: 11).

Con el término *vínculo léxico*, nos referimos al hecho de que, en el discurso, un elemento léxico determinado pide la presencia de otro elemento léxico de forma específica. La palabra “error”, por ejemplo, pide la presencia de “garrafal” en los enunciados —y ni la de otros adjetivos, como “exorbitante” o “grandioso”— para formar unidades léxicas que denotan un aspecto de realidad. (Travalia *ibidem*)

Corpas Pastor (1996: 77-78) i Koike (2001: 28-29, 141-146) són alguns dels que subratllen que el vincle que s'estableix entre els components lexemàtics de la col·locació es reflecteix en el manteniment de la relació entre base i col·locatiu més enllà de possibles canvis de categoria gramatical (*enfermedad grave, enfermar gravemente*). Es tracta d'una idea provinent de Halliday (§ 2.2.1.3.1) i repetida per Mitchell (§ 2.5.1.2), tot i que, tanmateix, no sempre es manté aquest vincle entre lexemes (García-Page 2002: 114): *enfermedad galopante, *enfermar galopantemente* (§ 6.3.4.2).

En analitzar les col·locacions, es revela que no es dona en totes el mateix grau de restricció combinatòria. Cruse (1986: 280-281) diferencia diversos tipus de restricció col·locacional, segons el grau en què poden ser especificats els trets semàntics requerits per la combinació. En les col·locacions afectades per restriccions *sistemàtiques*, el tipus de col·locatius possibles és previsible i es defineix en funció de certs trets semàntics (per exemple, és d'esperar que el verb *to grill* es combini amb noms d'aliments crus, mentre que *to toast*, amb aliments ja cuinats).⁶⁷ A l'altre costat, hi ha col·locacions amb restriccions *idiosincràtiques*, en què és impossible definir els trets semàntics comuns dels col·locatius possibles, ja que no es detecta cap motivació semàntica en els col·locatius que es poden combinar amb una unitat determinada i no una altra (per exemple, en anglès, la combinatòria dels mots *umpire* i *referee*).

Per la seva part, Corpas Pastor (1998a: 39; 1998b: 168) assenyala que hi ha grups de col·locacions que es caracteritzen perquè diverses bases d'un mateix camp semàntic comparteixen un mateix col·locatiu (*armar jaleo, armar bronca, armar escándalo, armar ruido...*), mentre que en altres casos l'exclusivitat combinatòria és major (*entablar conversación, entablar amistad*), o màxima si la base només es pot combinar amb una sola unitat lèxica (*arriar la bandera*).⁶⁸ En aquest mateix sentit, Konecny (2010a) distingeix dos tipus semàntics de col·locacions: en el tipus *a* el col·locatiu té un significat molt específic i, consegüentment, té un radi de combinabilitat molt restringit (*digrignare i denti, il cane abbaia*); el col·locatiu del tipus *b*, en canvi, es caracteritza per la polisèmia (*odio profundo, ammazzare il tempo*).⁶⁹

La idea que la restricció col·locacional no és incompatible amb l'existència de bases amb un potencial col·locacional semblant entronca amb el concepte de *camp col·locacional*

⁶⁷ En el cas de restriccions sistemàtiques en què, tanmateix, es detecta alguna excepció de la tendència general, Cruse parla de restriccions *semisistemàtiques* (per exemple: en les restriccions col·locacionals dels noms anglesos *client* i *customer*).

⁶⁸ Aquesta mateixa idea es troba també en Alonso Ramos (1996: 52), que es refereix a la *motivació parcial* en la selecció d'un col·locatiu, que es deriva del fet que, en determinats casos, mots d'una mateixa classe semàntica comparteixen un mateix col·locatiu, cosa que, però, no sempre succeeix (§ 2.5.2.4).

⁶⁹ En Konecny (2018) continua l'anàlisi de combinacions en què es manifesta un alt grau de restricció combinatòria o *monocol·locabilitat* (*così cola; marinare la scuola; perdere, smarrire, ritrovare la trebisonda*), encara que, des del nostre punt de vista, sembla que en alguns casos s'hi barregen col·locacions amb unitats lexicalitzades (locucions fixes).

de Hausmann (1985: 127) i es troba en diversos autors, com ara Írsula Peña (1992: 163-165). Aquest lingüista, que s'ocupa d'estudiar les combinacions del verb amb un nom, introdueix el terme *ràtio col·locacional* per referir-se al conjunt de col·locatius combinables amb una base determinada, alhora que fa notar que és normal que bases nominals d'un mateix camp semàntic tinguin en comú un gran nombre de col·locatius verbals i també que n'hi hagi d'altres de no comuns. Més en concret, distingeix entre col·locatius *expressius* i *racionals*: els primers són verbs que es poden combinar amb un nombre reduït d'arguments, específics d'un grup limitat de noms (són abundants en alemany, llengua en què diversos noms exigeixen, per exemple, diversos verbs per expressar 'sembrar': *Baum pflanzen, Kartoffeln legen, Getreide aussäen*), mentre que els col·locatius racionals són verbs amb una ràtio col·locacional molt àmplia i, per tant, comuns per a un gran nombre de noms (en castellà, o en català: *sembrar arbres, sembrar patates, sembrar cereals*).

2.5.2.4. Arbitrarietat i motivació semàntiques

En la bibliografia no hi ha acord sobre si la selecció lèxica restrictiva de les col·locacions és motivada semànticament o, en canvi, és arbitrària. La major part dels autors apunta com a tret propi d'aquestes seqüències lèxiques l'*arbitrarietat* (Hausmann 1979: 191, 1998; Cowie 1981: 226, 1994: 3169; Benson 1985: 6, 1989: 3, i BBI 2009: xxxii; Howarth 1996, 1998; García-Page 2001: 100-102; Corpas Pastor 2017a: 173) o *aleatorietat* (Almela 2002), i també la *impredictibilitat* (Benson 1985: 74 i BBI 2009: xxxii; Hausmann 1989; Alonso Ramos 1994-1995: 15; 2006b: 32; 2010: 59; Fontenelle 1998). S'assumeix que una combinació és predictible si respon a les regles del sistema, i impredictible, si la restricció combinatoria no s'explica per regles gramaticals ni semàntiques (Hausmann 1998).

L'arbitrarietat i la impredictibilitat es fan evidents si s'adopta una perspectiva contrastiva entre llengües, ja que les col·locacions estan establertes en cada llengua amb una forma determinada. És en aquest sentit que hi ha qui diu que són combinacions *no isomòrfiques* o *anisomòrfiques* (Corpas Pastor 2017a: 177) o *idiomàtiques* (Zuluaga 1980: 121; Fontenelle 1992: 221; Alonso Ramos, 2006b: 32). Per Hausmann (2007a: 218), la idiomàticitat és un tret graduable, ja que en distingeix diversos graus en els col·locatius:

In der Kollokation wird das Basiswort banal gebraucht (*Aufzug, Passagier, Hund, Streit, Eid, dumm*). Die Spanne des Kollokatorgebrauchs geht von wenig idiomatisch (*holen in Aufzug holen, aber nicht rufen*) bis zu stark idiomatisch (*blind in blinder Passagier*). Der Kollokator kann Redewendung sein: *vom Zaun brechen in Streit vom Zaun brechen*.

La impredictibilitat també es palesa des del punt de vista de la traducció (Heid i Freibott 1991: 79),⁷⁰ i de la producció de textos (Alonso Ramos 2010): no es pot predir com s'expressarà un sentit donat sense tenir en compte les característiques del mot base de la combinació.

⁷⁰ Raonen que no són predictibles des de la traducció ja que, per exemple, l'equivalent d'una col·locació en una altra llengua no necessàriament ha de ser una altra col·locació.

Entonces, ¿es más o menos impredecible *muy cansado* en comparación con *armado hasta los dientes*? Podría defenderse que las dos son conformes a las reglas del sistema y, por tanto, predecibles [...]. Sin embargo, si las examinamos desde la perspectiva de la producción, se podría decir que ambas son igual de impredecibles en el sentido de que no se puede predecir cómo se va a expresar el sentido ‘intenso’ o ‘muy’ sin tener en cuenta de qué se está predicando. (Alonso Ramos 2010: 59)

Des del marc de la teoria Sentit-Text, les col·locacions són impredecibles, però, tanmateix, aquest tret no es considera un factor diferenciador d'aquestes seqüències (Alonso Ramos ídem). Així mateix, des d'aquesta perspectiva teòrica es reconeix l'existència de motivació semàntica parcial en certes col·locacions en què bases diferents comparteixen un mateix col·locatiu (Alonso Ramos 1996: 53, 2004a 66-67; Mel'čuk i Wanner 1996: 60; Mel'čuk 1998a: 42): *sentir amor*, *sentir odi*, *sentir estimació*, *sentir pena*, etc. Tanmateix, no hi ha una regularitat en aquesta tendència i la motivació tan sols és parcial (*dar un beso* / * *dar una caricia*). En qualsevol cas, autors que s'enquadren en la teoria Sentit-Text sostenen la motivació semàntica en les col·locacions i treballen a trobar tendències combinatòries (Apresjan 2009, Barrios Rodríguez 2010). Es tracta del mateix tipus de proposta que, des d'una altra perspectiva, posa en pràctica Bosque (2004a, 2010), qui remarca que les col·locacions serien, en tot cas, motivades i deduïbles.

En aquest sentit, la motivació està en relació directa amb la restricció combinatòria, com a manifestació de la tendència de diverses bases d'un mateix camp semàntic a compartir un mateix col·locatiu per expressar un significat donat (§ 2.5.2.3). Ara bé, altres autors fan ressaltar la motivació de les col·locacions en el sentit que té el terme en l'àmbit de la lingüística, com a «relación causal entre el significante y el significado de una unidad lingüística» (Penadés Martínez 2019: 1073). Ens hi tornem a referir en el capítol quart (§ 4.3.3), en què també proposem analitzar un poc més detingudament altres conceptes relacionats amb la semàntica col·locacional com és els de *transparència/opacitat* i *composicionalitat/no-idiomaticitat* (§ 4.3.2)

2.5.3. Trets pragmàtics i discursius

Per molts autors, les col·locacions són combinacions freqüents, cosa que es demostra tant per la concurrència usual de les unitats en el discurs com per l'ús habitual dels parlants (§ 2.5.3.1). Hi té a veure que les col·locacions són seqüències que, pragmàticament, tenen la consideració de preferents, respecte d'altres igualment possibles (§ 2.5.3.2).

2.5.3.1. Freqüència

El concepte de freqüència ocupa un lloc central en el corrent contextualista, amb anàlisis de la col·locació basades en el processament i l'anàlisi de corpus per mitjà de programari específic: s'hi ha emfatitzat la rellevància de la freqüència com a indicador a l'hora de valorar estadísticament l'associació entre unitats lèxiques a partir de les concordances de corpus (deixant de banda l'obra de Sinclair, destaquem: Barnbrook, Mason i

Krishnamurthy 2013: 55-79; Brezina, McEnery i Wattam 2015: 140; McGillivray i Tóth 2020).

Així mateix, bona part de la bibliografia del corrent estructural i semàntic ha postulat també la *frequència* com a tret definidor de la col·locació (Írsula Peña 1992: 160; Corpas Pastor 1996, 2001a: 45, 2001b; Higuera García 2007; Muñoz Núñez 2007a: 193-194; Travalía 2010: 63; Tutin 2013: 47; NGRAE; Konecny 2010a). Al costat de la freqüència en corpus, hi ha qui posa en joc també aspectes pragmàtics en relació amb la *frequència d'ús* i, així, s'afirma que en les col·locacions hi ha una concurrència de mots *usual* (Hausmann 1979, Hausmann *et al.* 1989; Wotjak 1998; Bossé-Andrieu i Mareschal 1999; Almela 2002),⁷¹ *habitual* (Cruse 1986: 40), *regular* o *probable* (Hausmann 1979, Blasco Mateo 2002: 43). Es tracta de combinacions de mots amb una *preferència combinatòria* en la llengua (Aguilar-Amat 1993a-b; Corpas Pastor 1996; Wotjak 1999; Almela 2002; NGRAE; Lo Cascio 2012, 2013), i amb *tendència a la coaparició/concurrència* i a la *repetició* (Corpas Pastor 1996, Ruiz Gurillo 1997, BBI 2009, Conca i Guia 2014), que esdevenen *recurrents* (BBI 2009, Wotjak 1998). Per una altra part de la bibliografia, la freqüència és un criteri insuficient per diferenciar les col·locacions d'altres seqüències (Hausmann 1985: 124; Írsula Peña 1994; Alonso Ramos 1994-1995; Corpas Pastor 2001a; Koike 2001; Bosque 2001b-c, 2003, 2004a, 2011; Sánchez Rufat 2010; Konecny 2010a: 132-133). Per exemple, un dels iniciadors d'aquest corrent (Hausmann 1979) no creu que la freqüència representi una prova de l'existència d'una col·locació i comenta la dificultat de distingir les combinacions *probables* o *usuals*, ja que, per valorar-ne aquest caràcter, caldria mirar la freqüència en corpus immensos.

La freqüència també es pot posar en relació amb la particular restricció combinatòria que es dona en aquestes seqüències (§ 2.5.2.3):

También es objeto de debate la frecuencia como rasgo inherente a las colocaciones; por ejemplo, de un lado, *miedo cerval* es muy poco frecuente, pero la atracción mutua entre sus componentes es muy fuerte; de otro lado, *profundo miedo / gran amistad* es frecuente pero, precisamente por eso, parece que no tiene interés su registro lexicográfico. (Alonso Ramos 2017b: 174)

Però, des del punt de vista d'aquells que la rebutgen com a tret definidor, la freqüència també té a veure amb la realitat extralingüística i ofereix informació que, per a l'anàlisi lingüística, no és d'interès. Seguint aquesta argumentació, per exemple, Alonso Ramos (1994-1995: 13-16) fa notar que el fet que dos mots determinats es trobin freqüentment usats junts sovint es pot explicar pel coneixement que tenim del món, en comptes d'estar justificat per motius lingüístics. També és una idea clau en la visió sobre la combinatòria lèxica de Bosque (§ 2.3.3.2), qui, com ja s'ha dit, qüestiona l'interès de les classes lèxiques extensionals tot i que responguin a dades freqüents en corpus:

Nótese que el hecho de que ciertas acciones sean frecuentes en nuestra sociedad (como sacar la basura, pasear al perro, educar a los hijos, criticar al gobierno o vaciar la papelera) no concede ningún estatuto lingüístico privilegiado a los sintagmas verbales que las designan. Los textos o las grabaciones podrán mostrar objetivamente que la *frecuencia* de estas expresiones es muy elevada, pero «como sucedía con las restricciones selectivas

⁷¹ També els *grups* de Bally són precisament *usuals* (§ 2.3.1).

clásicas— esa frecuencia no nos dice nada acerca del idioma, sino que nos informa a lo sumo de alguno de nuestros hábitos. No hay, pues, obviamente ni colocaciones ni relaciones selectivas en un gran número de combinaciones léxicas que son, sin ninguna duda, expresiones *frecuentes*. (Bosque 2004a: CLIV)

És a dir, la freqüència és un criteri poc útil (Bosque 2001b-c, 2004a, 2011, 2017). De fet, aquest autor recalca com tots els comportaments subjectes a un sistema —com serien les col·locacions— són freqüents, com també les combinacions d'un argument i un predicat, i les combinacions resultats d'una necessitat conceptual. Per exemple, en una combinació com *cierre hermético*, la semàntica de l'adjectiu fa que es pugui combinar amb *pocs* noms, i que es repeteixi sovint, és a dir, que sigui freqüent.

Per la rellevància que té la noció de *freqüència*, en continuem l'anàlisi conceptual en el capítol quart (§ 4.3.4).

2.5.3.2. Preferència, normes d'ús, convencions, hàbits i costums

Les col·locacions són combinacions considerades *preferents* o *predilectes* pel parlant, enfront d'altres seqüències lingüístiques igualment gramaticals (Corpas Pastor 1996; Wotjak 1998; Almela, 2002: 39-40; Alonso Ramos 2002a: 85; Blasco Mateo 1999: § 2.2.1.1; Muñoz Núñez 2007: 193-194, 2017: 705). Írsula Peña (1992: 160) apunta que serveixen per expressar determinats esdeveniments en situacions comunicatives establertes: «desde el punto de vista de la diacronía del lenguaje la comunidad de hablantes ha seleccionado, en un marco de infinitas posibilidades de combinación, un grupo finito de probabilidades para verbalizar un acontecimiento».⁷²

Es tracta de combinacions *característiques* (Hausmann 1989), *típiques* (Hausmann *et al.* 1989, Almela 2002, Konecny 2010a, Rundell 2010) o *idiosincràtiques* (Hausmann 1989, Calderón Campos 1994, Corpas Pastor 1996), *prefabricades en la norma* (Corpas Pastor 1996) o *fixades en la norma d'ús* (Ginebra 2003: 21) i, per tant, *reproductibles* (Corpas Pastor 1996, Ruiz Gurillo 1997, Wotjak 1998, Almela 2002). Com a manifestacions de la *norma* o de les *normes d'ús* vigents en una comunitat lingüística, esdevenen *costums* (Koike 2001, Tiberii 2012); *hàbits*, *habituals* o *habitualitzades* (Haensch, Wolf, Ettinger i Werner 1982; Castillo Carballo 2010: 159); *rutines* (Wotjak 1998), o bé *convencions lingüístiques* (Corpas Pastor 1996), *convencionals* o *convencionalitzades* (Yorio 1980: 435; Howarth 1996: 6, 1998; Corpas Pastor 1996; Almela 2002; Konecny 2010a). Hi ha autors que ho relacionen amb la *lexicalització* d'aquestes seqüències (§ 2.5.1.2.):

Nous parlons de *caractère conventionnel* pour souligner que les collocations sont lexicalisées et considérées par les locuteurs natifs comme étant des «produits semi-finis» de leur langue (Hausmann). C'est aussi ce qui distingue les collocations d'autres combinaisons de lexèmes qui sont arbitraires, c'est-à-dire non lexicalisées et le produit “DU HASARD DU TEXTE”. (Heid i Freibott 1991: 79)

⁷² La vinculació de l'ús de les col·locacions a certes situacions comunicatives recorda la presentació del *principi fraseològic* que fa Sinclair (§ 2.2.1.3.2).

En el mateix sentit, les col·locacions prototípiques d'Higueras García (2007: 53-54) són *institucionalitzades* en el si de la comunitat de parlants. La institucionalització és un tret que també remarquen autors com Cowie (1998) o Zuluaga (1998: 17). Per Tutin (2013: 47), les col·locacions són *associacions lèxiques privilegiades*, mentre que Hausmann les considera una manifestació de la *tirania* imposada per l'ús (1979: 191).⁷³

El més crític amb la definició de la col·locació per mitjà d'aquests conceptes és Bosque. Per una banda, remarca que els límits entre *norma (d'ús)* i *sistema* constitueixen una qüestió controvertida (Bosque 2001c: 24-25, nota al peu núm. 17). Per una altra part, considera la *preferència* problemàtica, per la falta de criteris clars per delimitar les combinacions que compleixen aquesta condició i, a més, per la possibilitat que les combinacions preferents ho siguin per causes no estrictament lingüístiques (Bosque 2001b). Com que és una discussió d'interès per intentar treure l'entrellat del concepte de col·locació, la reprenem en el capítol quart (§ 4.3.4 i 4.3.5).

⁷³ L'al·lusió a l'ús *tirànic* és una referència directa a Bally (1930: 70), de qui Hausmann pren aquesta expressió. Bally la fa servir per caracteritzar la preferència que es manifesta en els seus grups usuals: «Pour donner une idée plus nette de ce caractère usuel, et pour montre combien l'usage est tyrannique». Així mateix, Bally (ídem: 70-71) es refereix també a l'*hàbit (habitude)* en l'ús d'aquestes expressions.

Índex del capítol 3

	Pàg.
3. Les classificacions de les col·locacions: estat de la qüestió	71
3.1. Introducció.....	71
3.2. Des de la teoria i la pràctica lexicogràfiques	72
3.2.1. Hausmann	72
3.2.2. Benson, Benson i Ilson	73
3.2.3. Konecny	75
3.3. Des de l'estudi teòric de les combinacions lèxiques	77
3.3.1. Teoria Sentit-Text.....	77
3.3.2. Corpas Pastor	82
3.3.3. Koike	85
3.3.4. Travalia.....	86
3.3.5. Ginebra	87
3.3.6. Tutin.....	90

3. LES CLASSIFICACIONS DE LES COL·LOCACIONS: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

3.1. INTRODUCCIÓ

El propòsit d'aquest tercer capítol, de caire introductori també, és descobrir tipus de col·locacions assenyalats en la bibliografia. De fet, en textos sobre col·locacions es poden trobar múltiples classificacions de les col·locacions, proposades per autors que estudien aquestes seqüències tenint-ne en compte tant l'estructura com la semàntica (§ 2.2.2). Al contrari, des del corrent contextualista dins del funcionalisme (§ 2.2.1) no es proposen classificacions de les col·locacions, tal com comenta Howarth (1996: 30): «neo-firthian lexicologists have been primarily interested not in classifying types of collocation, but in the phenomenon of 'collocation' itself and in what it contributes to linguistic meaning as a whole». En realitat, l'establiment de taxonomies estrictes es pot valorar més aviat com un desavantatge per a la recerca i, en aquest sentit, per exemple, Benigno i Kraif (2016: 240) assenyalen: «A limitation of the phraseological approach is that genuine collocations which deviate from pre-established norms are sometimes erroneously discarded».

En qualsevol cas, aquí remarquem que l'exercici de revisió de classificacions és interessant amb vista a aprofundir en la comprensió de la definició de col·locació que formula cadascun dels autors, ja que, com veurem, serveix per treure a la llum diferències cabdals en la manera com cada autor interpreta certs trets definidors comuns. Les classificacions de què ens ocupem aquí serveixen als autors per complementar la seva definició de col·locació (§ 2), ja que, en aquestes taxonomies col·locacionals, caracteritzen els diversos tipus de seqüències que engloben sota la denominació de *col·locació* a partir de criteris estructurals i semàntics. Hi ha autors que han proposat una classificació dels tipus de col·locacions amb finalitats clarament aplicades, com és ara la redacció d'un diccionari de col·locacions (§ 3.2), mentre que altres lingüistes enfoquen l'intent de delimitació de distints grups col·locacionals des del punt de vista estrictament teòric (§ 3.3), amb vista a constituir la seva teoria sobre les col·locacions. Ara bé, això no exclou que les propostes teòriques no tinguin relació directa també amb camps aplicats com la lexicografia. N'és un exemple destacat la teoria Sentit-Text (§ 3.3.1), enfocament des del qual s'han constituït diverses obres lexicogràfiques en què s'aprofiten les funcions lèxiques —aquí, enteses com a mecanisme de classificació de les seqüències lèxiques.

Així doncs, a continuació, a partir de la revisió bibliogràfica, resumim algunes de les propostes de classificació. Sens dubte, es podria ampliar la llista de propostes classificatòries amb d'altres més, però ens limitem a les que considerem més significatives d'entre aquells autors que adopten una definició restrictiva per al concepte de *col·locació*. Així mateix, s'ha procurat recollir classificacions prou diverses, quant a la finalitat amb què s'elaboren i també quant al marc teòric adoptat pels autors.

3.2. DES DE LA TEORIA I LA PRÀCTICA LEXICOGRÀFIQUES

3.2.1. Hausmann

Hausmann (1998: 67) assenyala set tipus de col·locacions, en una classificació que estableix tenint en compte la categoria gramatical dels constituents i també, en alguns dels casos, la funció sintàctica. Quant als aspectes semàntics, es concreten en la diferenciació entre base i col·locatiu, el significat del qual depèn de la relació jeràrquica que estableix respecte de la base. La classificació es presenta d'una manera simplificada en la TAULA 2.1.

En la graella, per a cada grup de col·locacions, s'indiquen els trets gramaticals i sintàctics que el caracteritzen i, en la darrera columna, s'ofereixen alguns exemples, extrets d'entre els esmentats per l'autor.⁷⁴ En les caselles, s'hi subratlla (en gris) el constituent de la col·locació que Hausmann descriu com a base.⁷⁵ S'assumeix que l'ordre en què es presenten els elements en la classificació no és fix, sinó que la combinació pot aparèixer amb l'ordre alterat (per exemple: *grièvement blessé* és un exemple de l'estructura ADJ + ADV); el que és important en la classificació és la categoria gramatical dels components.

Quant als grups 4 i 5, aquest autor manifesta dubtes sobre quin dels elements s'ha de considerar base de la col·locació, especialment en certs casos.⁷⁶ Així mateix, fa notar com en les col·locacions dels tipus 1, 6 i 7 la jerarquia entre base i col·locatiu coincideix amb les relacions de jerarquia sintàctica.

Més enllà d'aquesta classificació, Hausmann (1998: 76) hi afegeix que les locucions poden esdevenir també constituents de les col·locacions: *s'embrasser à bouche que veux-tu*, *conversation à bâtons rompus*, *attaquer bille en tête*, *porter à bout de bras*, *avoir les ongles en berne...*

⁷⁴ Més en concret, els exemples inclosos en la taula s'han pres de Hausmann (1989, 1998, 1999, 2007a-b) i Hausmann i Blumenthal (2006).

⁷⁵ En endavant, en aquest capítol s'utilitza aquest mateix subratllat gris com a sistema per marcar d'una manera destacada les bases col·locacionals.

⁷⁶ En concret, Hausmann (1998: 68) manifesta els dubtes sobre col·locacions en francès com *rougir de honte*, que creu que pot ser interpretada tant amb el primer mot com a base com amb aquest mot com a col·locatiu del segon.

<i>Grup</i>	<i>Trets sintàctics</i>	<i>Exemples</i>
1	N + ADJ	<i>célibataire endurci, un silence épais</i>
2	N [subj.] + V	<i>la colère s'apaise, le chat miaule</i>
3	V + N [obj.]	<i>appeler l'ascenseur. passer un examen, retirer de l'argent,</i>
4	N + PREP + N	<i>bouffée de chaleur, une bouffée de colère</i>
5	V + PREP + N	<i>se murer en le silence</i>
6	V + ADV	<i>il pleut à verse</i>
7	ADJ + ADV	<i>grièvement blessé</i>

TAULA 2.1. Classificació de les col·locacions segons Hausmann (1998)

3.2.2. Benson, Benson i Ilson

Benson, Benson i Ilson són els redactors del diccionari *BBI Combinatory Dictionary of English* (1986, 1997, 2009; Benson 1989, 1990). La primera edició d'aquesta obra tenia unes catorze mil entrades i recollia unes setanta mil col·locacions —tant *lèxiques* com *gramaticals* (§ 2.4.2)—, mentre que la segona edició, de l'any 1997, contenia prop de divuit mil entrades i unes noranta mil col·locacions. En la tercera edició s'hi afegeixen sobretot col·locacions de l'àmbit de la informàtica i Internet (*to browse the web, to create a home page*), nous exemples i notes d'ús més descriptives (Benson, Benson i Ilson 2009: XI). Una característica d'aquesta obra és que les col·locacions són seleccionades a partir de la intuïció dels redactors, que poden documentar-se en corpus o en Internet, però no és un diccionari basat en l'explotació de corpus (Benson, Benson i Ilson 2009: VIII).

Aquests autors classifiquen les col·locacions en diversos grups: per a les col·locacions *gramaticals* diferencien vuit grans blocs de col·locacions (ídem: XIX-XXX), per a les *lèxiques*, set (ídem: XXXI-XXXIV). La diferenciació entre els diferents grups que plantegen aquests lexicògrafs es fa bàsicament a partir de les categories gramaticals dels components, encara que, per a alguns grups, també assenyalen aspectes semàntics. Així, per exemple, entre les col·locacions formades per un verb i un substantiu, en el BBI distingeixen entre si aquestes construccions denoten 'creació' o 'activació' (grup L1) o bé allò contrari, és a dir, 'erradicació' o 'nul·lificació' (L2). D'altra banda, es pot fer notar, encara que sigui de passada, que aquesta divisió en grups afecta la microestructura del diccionari: en cada article les col·locacions s'ordenen primer en diferents grups

segons la semàntica; després, segons el grup de la classificació a què pertanyen i, finalment, dins cada grup, alfabèticament.

En la TAULA 2.2 s'ofereix un resum de la classificació que formulen els autors del BBI. Per a cada grup dels que assenyalen aquests lingüistes, s'indiquen els components gramaticals que els caracteritzen, i els trets semàntics propis, si n'hi ha. Es completa la taula amb una darrera columna d'exemples, extrets d'entre els esmentats en les pàgines introductòries del diccionari.

Grup	Trets sintàctics	Trets semàntics	Exemples
L1	V (tr.) + N / pronom (o V + SPREP)	V = 'creació i/o activació' (CA collocations)	'Creació': <i>come to an agreement, compose music, inflict a wound, draw up a will</i> 'Activació': <i>fly a kite, launch a missile, wind a watch, execute a will</i> Altres significats: <i>do the laundry, decline a noun, conjugate a verb</i>
L2	V + N	V = 'erradicació i/o nul·lificació' (EN collocations)	<i>reject an appeal, lift a blockade, break a code, revoke a license, ease tension</i>
L3	N + ADJ N + N	(sovint són <i>clixés</i>)	<i>reckless abandon, a chronic alcoholic, a pitched battle, a formidable challenge, a rough estimate</i> <i>house arrest, jet engine, land reform, aptitude test</i>
L4	N + V	'acció característica'	<i>adjectives modify, bees buzz (sting, swarm), blizzards rage, bombs explode (go off)</i>
L5	N₁ + PREP + N₂	'unitat associada a un nom': 'conjunt' / 'porció'	<i>a colony (swarm) of bees, a bouquet of flowers, a pride of lions</i> <i>a bit (piece, word) of advice, an act of violence</i>
L6	ADV + ADJ		<i>deeply absorbed, strictly accurate, hopelessly addicted, sound asleep</i>
L7	V + ADV		<i>affect deeply, amuse thoroughly, anchor firmly, appreciate sincerely, argue heatedly</i>

TAULA 2.2. Classificació de les col·locacions lèxiques segons Benson, Benson i Ilson (1986, 1997, 2009)

Per comparació a la classificació de Hausmann, una diferència inicial té a veure amb la definició de col·locació: els redactors del BBI no assumeixen la diferenciació entre base i col·locatiu i, per tant, no inclouen aquest tret en classificar les combinacions. Malgrat això, totes dues taxonomies són molt similars, ja que inclouen exactament els mateixos

tipus de combinacions. La diferència principal radica en les combinacions en què intervé un verb: Hausmann hi fa tres grups, segons si l'acompanya un nom que fa la funció sintàctica de subjecte o d'objecte directe o bé si el verb va seguir d'un sintagma preposicional; en canvi, Benson, Benson i Ilson emfatitzen la semàntica per distingir, dins les combinacions amb un complement —tant si és un objecte directe com si és un sintagma preposicional—, aquelles en què el verb significa 'creació'/'activació' (L1) d'altres en què significa 'erradicació'/'nul·lificació' (L2), i deixen de banda aquelles en què el nom fa de subjecte (L4). A part d'això, ambdues classificacions reconeixen les combinacions amb les estructures *nom + adjectiu* (L3), *nom + preposició + nom* (L5), *adjectiu + adverb* (L6) i *verb + adverb* (L7). Pel que fa a les combinacions *nom + adjectiu* (L3), la gramàtica permet més fàcilment en la llengua anglesa que en les llengües romàniques que un altre nom faci la funció de complement nominal.⁷⁷

3.2.3. Konecny

L'any 2007 Kristine Konecny (2010a, 2010b, 2018; Autelli, Konecny i Bradl-Albrich 2012; Konecny i Autelli 2012, 2013) va defensar a la Universitat d'Innsbruck una tesi doctoral sobre les col·locacions lèxiques en la llengua italiana, publicada l'any 2010.⁷⁸ Com a resultat d'aquesta recerca, encapçala un projecte de diccionari de col·locacions alemany-italià.⁷⁹ Es tracta d'una obra innovadora en la lexicografia d'aprenentatge, que és adreçada específicament a estudiants d'italià o d'alemany com a segona llengua o L2. S'hi recullen tan sols combinacions que tenen un nom com a base i que presenten una d'aquestes tres estructures morfosintàctiques: nom amb funció de subjecte + verb (*la collera sbollisce*), verb + nom en funció d'objecte directe (*condire l'insalata*), o nom + adjectiu o sintagma preposicional (*un'amicizia intima*). El diccionari, amb un miler de lemes nominals, presenta combinacions, que acompanya d'imatges il·lustratives elaborades per escolars del Tirol.⁸⁰

En el marc d'aquest projecte lexicogràfic (Konecny i Autelli 2012), es proposa una doble classificació de les col·locacions: d'una banda, segons aspectes morfosintàctics (TAULA 2.3); de l'altra, segons aspectes semanticoconceptuals (TAULA 2.4).

En la TAULA 2.3 es pot comprovar com la classificació morfosintàctica d'aquestes autores coincideix amb les de Hausmann i Benson, Benson i Ilson. En concret tots els tipus de col·locacions de Konecny i Autelli (2012) es poden incloure en algun dels grups de la classificació d'aquests altres lexicògrafs. Ara bé, la taxonomia d'aquestes especialistes no inclou totes les estructures possibles documentades, cosa que té a veure amb el fet que el seu projecte de recerca es limita a certes combinacions i, en concret, manifesten que el seu diccionari només inclourà aquelles que tenen com a base un nom.

⁷⁷ Ara bé, els exemples d'aquest tipus de seqüències s'aproximen molt a les combinacions fixades que Hausmann descarta com a col·locacionals, del tipus *la chambre forte* (§ 2.2.2.1).

⁷⁸ Ressenyia aquesta tesi Brunetti (2013).

⁷⁹ L'obra, en elaboració, és preveu que sigui publicada per l'editorial Verlag Helmut Buske, a Hamburg.

⁸⁰ Es pot veure una mostra tant de les entrades lexicogràfiques com de les il·lustracions que les complementen en Konecny (2010b) i en Autelli, Konecny i Bradl-Albrich (2012). Així mateix, es poden trobar detalls sobre l'obra en el web del projecte (Konecny i Autelli 2012).

<i>Grup</i>	<i>Trets sintàctics</i>	<i>Exemples</i>
1	N (subj.) + V	<i>lo stomaco brontola,</i> <i>il tempo stringe</i>
2	V + N (OD)	<i>appuntire una matita,</i> <i>ingannare la fiducia (di qcn.)</i> Construccions amb verb de suport: <i>dare un'occhiata (a qcs./qcn.)</i>
3	V + SPREP	<i>ribollire di rabbia,</i> <i>morire di curiosità</i> Construccions amb verb de suport: <i>andare a fuoco,</i> <i>mettere (qcs.) in moto</i>
4	V + ADV / SPREP (CC mode)	<i>ancorare saldamente,</i> <i>fallire miseramente</i>
5	N + ADJ / SPREP (atribut)	<i>un argomento delicato / spinoso,</i> <i>uno scherzo da prete</i>
6	ADJ / participi + ADV / SPREP	<i>perdutamente innamorato,</i> <i>nuovo di zecca</i>

TAULA 2.3. Classificació morfosintàctica de les col·locacions segons Konecny i Autelli (2012)

A part d'aquesta classificació, Konecny (2010a, 2010b) i Konecny i Autelli (2012) proposen una classificació segons un aspecte semanticoconceptual, en què emfatitzen les propietats definidores de la col·locació més rellevants en el corrent estructural i semàntic d'aproximació a aquestes seqüències (§ 2.2.2, § 2.5.2.2 i § 2.5.2.3): les col·locacions són combinacions amb una estructura semàntica jeràrquica, en què el col·locatiu es manifesta com a dependent de la base, amb la qual estableix una relació restrictiva. Segons això, en aquest projecte s'estableixen, en total, cinc grups de col·locacions, que es presenten en la TAULA 2.4.

És destacable especialment el grup de les col·locacions *el·líptiques* (4), ja que no és un grup que prevegin altres autors: segons Konecny i Autelli, *il rubinetto perde acqua* ('l'aixeta perd aigua') és una combinació lliure de mots; en canvi, quan no hi ha el complement directe és una col·locació (*il rubinetto perde*).

A part d'aquests grups, aquestes autores es refereixen al cas particular de certs tipus de *compostos*. Es tracta de combinacions italianes formades per un nom i un adjectiu o sintagma preposicional que en alemany corresponen a un compost que també inclouen en la seva proposta de col·locacions per al diccionari. Per exemple: *tetto apribile* (*Schiebedach/Hebedach*), *vicolo cieco* (*Sackgasse*), *letto a castello* (*Stockbett*), *foresta vergine* (*Urwald*).

<i>Grup</i>	<i>Trets semàntics</i>	<i>Exemples</i>
1	Col·locacions amb un col·locatiu semànticament molt específic	<i>il sole tramonta, digrignare i denti, un naso camuso</i>
2	Col·locacions amb un col·locatiu polisèmic (canvi semàntic)	<i>la collera sbollisce / svanisce, nutrire speranza, una fiducia cieca</i>
3	Col·locacions amb un col·locatiu semànticament vague (sovint construccions amb verbs de suport)	<i>prendere una decisione, mettere (qcs.) in rilievo, porre un freno (a qcs. / qcn.)</i>
4	Col·locacions el·líptiques	<i>il cellulare non prende ('el mòbil no agafa [cobertura]'), il rubinetto perde (l'aixeta perd [aigua])</i>
5	Col·locacions al límit amb les combinacions lliures	<i>levare/cavare/estirpare/estrarre/strappare/togliere un dente (?tirare)</i>

TAULA 2.4. Classificació semanticoconceptual de les col·locacions segons Konecny i Autelli (2012)

3.3. DES DE L'ESTUDI TEÒRIC DE LES COMBINACIONS LÈXIQUES

3.3.1. Teoria Sentit-Text

En el marc teòric de la teoria Sentit-Text, ocupen un lloc central les funcions lèxiques (§ 2.2.2.2). Al cap i a la fi, es poden entendre com un intent de classificació de les col·locacions a partir de trets semàntics i sintàctics. És a dir, amb aquestes funcions el que s'intenta no és altra cosa que sistematitzar totes les possibles relacions semàntiques entre la base i el col·locatiu que es poden donar dins una col·locació i, a partir d'això, és possible classificar les col·locacions lèxiques en grups sintacticosemàntics. Tot i que les funcions lèxiques s'han aprofitat amb finalitats lexicogràfiques, les considerem essencialment com una proposta teòrica.

<i>Col·locatiu</i>	<i>FL</i>	<i>Informació semàntica i sintàctica</i>	<i>Exemples</i>
Verb de suport	Oper_i	verb semànticament buit que pren el mot clau com a primer complement (objecte directe)	Oper₁ (derrota) = <i>infligir</i> Oper₂ (derrota) = <i>sofrir</i>
	Func_i	verb semànticament buit que pren el mot clau com a subjecte	Func₀ (silenci) = <i>regnar</i> Func₁ (desgràcia) = <i>sobrevenir</i> [a algú] Func₂ (discurs) = <i>tractar</i> [sobre <i>quelcom</i>]
	Labor_{ij}	verb semànticament buit que pren el mot clau com a segon complement	Labor₁₂ (consideració) = <i>tenir</i> [<i>quelcom</i> en ~] Labor₁₂ (préstec) = <i>donar</i> [<i>quelcom</i> en ~] Labor₃₂ (préstec) = <i>prendre, rebre</i> [<i>quelcom</i> en ~]
Verb d'acompliment o realització	Real_i	'realitzar', 'complir el requisit inclòs en el sentit del mot clau'; pren el mot clau com a primer complement (objecte directe)	Real₁ (promesa) = <i>complir</i> Real₂ (lleï) = <i>acatar</i> Real₃ (ordre) = <i>obeir, executar, complir</i>
	Fact_i	'realitzar', 'dur a terme', 'complir cert contingut o exigència'; pren el mot clau com a subjecte	Fact₀ (sospita) = <i>confirmar-se, corroborar-se</i> Fact₁ (experiment) = <i>sortir bé, funcionar</i> [a algú] Fact₂ (ira) = <i>desencadenar-se, desfermar-se</i> [sobre algú]
	Labreal_{ij}	'dur a terme, complir, cert requisit o exigència contingut en el mot clau'; pren el mot clau com a segon complement	Labreal₁₂ (telèfon) = <i>trucar</i> [algú <i>per</i> ~] Labreal₁₂ (ganivet) = <i>tallar</i> [<i>quelcom amb un</i> ~]
Verb predicador	Pred	'ser el mot clau'	Pred (malalt) = <i>estar</i> Pred (estranger) = <i>ser</i> Pred (metge) = <i>ser, treballar com a, fer de</i>
Verb que introdueix de noves situacions	Involv	pren el mot clau com a subjecte i el vincula amb un nom com a primer complement que no és un actant del mot clau i que denota l'objecte de sofreix l'acció típica de l'acció designada pel mot clau	Involv (ona) = <i>batre</i> [contra les roques] Involv (olor) = <i>omplir</i> [l'habitació]
	Manif	'fer-se obvi', 'manifestar-se en'; pren el mot clau com a subjecte gramatical	Manif (alegria) = <i>brillar</i> [als ulls] Manif (admiració) = <i>reflectir-se</i> [a la cara, veu, mirada...]
	Sympt_{ijk}	expressió verbal que designa un símptoma físic d'un estat emocional o físic	Sympt₂₃ (alegria, judici) = <i>tornar boig</i> [d'alegria] Sympt₁₂ (pena, cor) = <i>partir-se-li el cor</i> [a algú]

TAULA 2.5.1. Exemples de funcions lèxiques simples: verbs col·locatius

<i>Col·locatiu</i>	<i>FL</i>	<i>Informació semàntica i sintàctica</i>	<i>Exemples</i>
Verb amb un component semàntic negatiu	Obstr	‘funcionar amb dificultat’ (pren el mot clau com a subjecte)	Obstr (pistola) = encasquetar-se Obstr (vaixell) = embarrancar
	Nocer	‘perjudicar, fer mal físic o moral’	Nocer (passió) = consumir
	Degrad	‘espatllar-se’	Degrad (vi) = agrir-se
	Excess	‘funcionar d’una manera excessiva’	Excess (cotxe) = embalar-se
Verb que expressa so	Son	‘emetre un so característic’	Son (gat) = miolar Son (rellotge) = fer tic-tac

TAULA 2.5.2. Exemples de funcions lèxiques simples: verbs col·locatius

En la teoria Sentit-Text, existeixen una seixantena de funcions lèxiques estàndard,⁸¹ amb què se subministra informació sobre el lèxic que és de caire semàntic, encara que també sintàctic. Entre aquestes funcions, n’hi ha de *paradigmàtiques*, per mitjà de les quals s’ofereix informació sobre relacions com és la sinonímia o l’antonímia: **Syn**(veneració) = respecte, **Anti**(desesperança) = esperança. També n’hi ha que s’utilitzen per descriure els noms dels actants o participants de la situació expressada pel mot clau (entre parèntesis), per exemple: **S**₁(crim) = criminal, **S**₂(crim) = víctima [del crim].⁸² Ara bé, les funcions lèxiques que aquí interessen són les *sintagmàtiques*, que s’exemplifiquen a continuació.

Sense pretensions d’exhaustivitat, en les taules d’aquest apartat es presenta, a mode d’exemple, la informació essencial associada a algunes de les funcions lèxiques amb què es descriuen relacions sintagmàtica.⁸³ S’agrupen segons si aquestes funcions produeixen verbs (TAULA 2.5: 2.5.1 i 2.5.2), adjectius/adverbis o substantius (TAULA 2.6).⁸⁴ S’hi pot comprovar que les funcions lèxiques se centren a descriure trets semanticosintàctics essencials de col·locacions, mentre que s’hi ignoren les característiques formals dels constituents col·locacionals. És a dir, en aquest marc teòric allò que interessa és fixar-se en si una determinada combinació expressa un sentit intensificador (**Magn**), posem per cas, però no s’hi distingeix si aquesta combinació és formada per un nom i un adjectiu (*esforç titànic*), per un verb i un adverbi (*prohibir terminantment*), posem per cas.

⁸¹ Al costat de les funcions lèxiques *estàndard*, n’hi ha de *no-estàndard*, les quals serveixen per formalitzar significats dels col·locatius que no s’encabeixen en les primeres. Per exemple, s’ha de recórrer a una funció lèxica no estàndard per recollir el significat ‘sense afegir-hi el producte que en modifica el gust’ del col·locatiu en les col·locacions, *café noir*, *thé nature*, *whisky sec*, en francès, o *café solo*, en castellà (Mel’čuk 2001: 278-279).

⁸² La informació d’aquestes funcions paradigmàtiques podria servir de base per constituir un diccionari no ja combinatori, sinó ideològic.

⁸³ Per elaborar les taules d’aquestes pàgines s’han tingut en compte fonts diverses; entre d’altres: Corpus Pastor (1996), Alonso Ramos (1996, 2003a-b, 2004a-b), Barrios (2010), Jousse (2010), i els diccionaris *Dictionnaire explicatif et combinatorie du français contemporain* (1984-1999) i *Dicouèbe* (2013). Per uniformitzar les dades, traduïm tots els exemples al català (de la manera més literal possible).

⁸⁴ En les taules, el signe ~ s’utilitza com a abreviació per substituir el mot clau.

<i>Col·locatiu</i>	<i>FL</i>	<i>Informació semàntica</i>	<i>Exemples</i>
ADJ / ADV	Bon	‘bo’	Bon (consell) = <i>preciós, profitós</i> AntiBon (futur) = <i>negre</i>
	Epit	‘epítet semànticament buit’	Epit (nit) = <i>negra</i>
	Magn	‘molt’, ‘intens’ / ‘realitzar-se d’una manera intensa’	Magn (esforç) = <i>titànic</i> Magn (prohibir) = <i>terminantment</i>
	Ver	‘tal com ha de ser’	Ver (por) = <i>justificada</i> Ver (informar) = <i>fidelment, verídicament</i>
	Pos₂	‘favorable’	Pos₂ (crítica) = <i>elogiosa</i>
NOM	Gener	‘lexema genèric que, combinat amb un derivat del mot clau, és un sinònim del mot clau’	Gener (alegria) = <i>sentiment</i> [d’ ~] Gener (rosa) = <i>color</i> [de ~] Gener [monarquia] = <i>estat</i> [monàrquic]
	Figur	‘metàfora codificada per la llengua que, combinada amb el mot clau, és un sinònim més estret del mot clau’	Figur (passió) = <i>flama</i> [de la ~] Figur (fum) = <i>cortina</i> [de ~] Figur (dia) = <i>llum</i> [del ~]
	Sing	‘una porció de’, ‘una unitat de’	Sing (neu) = <i>floc</i> [de ~] Sing (ira) = <i>arravatament</i> [d’ ~] Sing (covardia) = <i>acte</i> [de ~]
	Mult	‘conjunt de’	Mult (peix) = <i>banc</i> [de ~s] Mult (bomber) = <i>cos</i> [de ~s]
	Cap	‘persona a càrrec de’	Cap (família) = <i>cap</i> [de ~] Cap (universitat) = <i>rector</i> [d’ ~]
	Equip	‘equip format pels participants en l’activitat associada amb el mot clau’	Equip (teatre) = <i>companyia</i> [de ~] Equip (avió) = <i>tripulació</i> [d’ ~]
	Centr	‘centre d’allò designat pel mot clau’	Centr (ciutat) = <i>cor</i> [de la ~] Centr (conversa) = <i>eix</i> [de la ~] Centr (ou) = <i>vermell</i> [de l’ ~]
	Culm	‘culminació d’allò designat pel mot clau’	Culm (bellesa) = <i>apogeu</i> [de la ~] Culm (obra) = <i>clímax</i> [de l’ ~] Culm (vida) = <i>plenitud</i> [de la ~]
	Germ	‘germen de la situació designada pel mot clau’	Germ (discòrdia) = <i>llavor</i> [de la ~] Germ (epidèmia) = <i>brot</i> [de l’ ~] Germ (tempesta) = <i>preludi</i> [de la ~]

TAULA 2.6. Exemples de funcions lèxiques simples: adjectius i noms col·locatius

<i>Col·locatiu</i>	<i>FL</i>	<i>Informació semàntica</i>	<i>Exemples</i>
Verb de fase	Cont +	‘continuar realitzant’	ContOper₁ (conversa) = <i>mantenir, sostenir</i> ContFunc₀ (olor) = <i>persistir</i>
	Fin +	‘cessar’	FinOper₁ (ganes) = <i>perdre</i> FinFunc₀ (vent) = <i>calmar-se</i>
	Incep +	‘començar’ (valor incoatiu)	IncepFunc₀ (problema) = <i>sorgir</i> IncepOper₁ (mania) = <i>agafar</i> IncepPred (boig) = <i>tornar-se</i> IncepPredPlus (malaltia) = <i>agreujar-se, complicar-se</i> IncepPredMinus (tempesta) = <i>cedir, afluir</i>
Verb aspectual	Prox +	‘imminència de la situació designada pel mot clau’	ProxFunc₀ (tempesta) = <i>amençar, preparar-se, anunciar-se, apropar-se</i>
Verb causatiu	Caus +	‘causar’	CausFunc₀ (descontent) = <i>sembrar</i> Caus₁Manif (opinió) = <i>donar, dir, exposar, formular, expressar</i> Caus₂Func₂ (atenció) = <i>atreure [l’ ~]</i>
	Liqu +	‘liquidar’, ‘anul·lar’	LiquFunc₀ (sospita) = <i>dissipar</i> LiquFunc₀ (sessió) = <i>suspendre, aixecar</i> LiquPredPlus (epidèmia) = <i>detenir</i>
	Perm +	‘permetre’, ‘no procurar que quelcom deixi d’esdevenir-se’	Perm₁Fact₀ (peresa) = <i>abandonar-se [a la ~]</i> Perm₁Fact₀ (odi) = <i>deixar-se portar [per l’ ~]</i> PermPredAntiBon (salut) = <i>descuidar</i>
Altres verbs, locucions o adjectius	Prepar +	‘preparar per a l’ús o el funcionament’	PreparFact₀ (escopeta) = <i>carregar</i>
	Magn+Func Magn+Oper	‘fer intensament’	MagnFunc (malaltia) = <i>fer estralls</i> MagnOper (enveja) = <i>morir d’</i>
	Anti + Ver Anti + Magn Anti + Bon		AntiVer (prometre) = <i>en va</i> AntiMagn (preu) = <i>baix, mòdic</i> AntiBon (futur) = <i>negre</i>
	Incep + Pred + Plus / Minus		IncepPredPlus (temperatura) = <i>pujar</i> IncepPredMinus (vent) = <i>calmar-se, amainar</i>
	... + Pejor	‘menys bo’	CausPredPejor (raonament) = <i>desvirtuar</i> IncepPredPejor (malalt) = <i>empitjorar, agreujar-se</i>

TAULA 2.7. Exemples de funcions lèxiques complexes

Pel que fa a les funcions verbals, *Func*, *Labor* i *Oper* corresponen a estructures que altres autors anomenen *perífrasis verbonominals* o construccions *amb verb de suport*, en la formació de les quals intervé un verb *verb buit*, semànticament pobre, i un substantiu que aporta la major part del significat (§ 2.3.4). D'altra banda, en les funcions lèxiques el nombre en forma de subíndex es relaciona amb l'estructura sintàctica profunda del mot clau o base, i és indicatiu de l'actant o participant en la situació que expressa.⁸⁵ Per exemple, en la TAULA 2.5.1, partint de la premissa que el mot *derrota* té una estructura actancial en què l'agent és el participant 1 i el pacient de l'acció, el 2 ('la derrota d'1 sobre 2'), en les col·locacions amb la funció lèxica *Oper* l'índex actancial assenyala el subjecte: en *infligir una derrota* el participant 1 és el subjecte i, de la mateixa manera, en *sofrir una derrota* el subjecte és l'actant 2.

Les funcions lèxiques anteriors s'anomenen *simples* per oposició a un altre grup de funcions, dites *complexes*. La diferència entre unes i altres es troba simplement en el fet que, en les segones, es combinen distintes funcions lèxiques alhora per produir una associació semanticosintàctica diferent entre l'argument i el seu valor. Es presenta una llista només d'algunes d'aquestes funcions lèxiques *complexes* en la TAULA 2.7.

De tota manera, en la teoria Sentit-Text el concepte de funció lèxica és molt més ampli que el de col·locació, i és un mecanisme que també s'utilitza per descriure altre tipus de combinacions no col·locacionals. Així, per exemple, existeixen també funcions lèxiques que donen compte de les preposicions regides en un determinat context segons el significat que es vol expressar.⁸⁶

3.3.2. Corpas Pastor

Corpas Pastor (1996: 66-76, 270; 1998b: 172-175) proposa una classificació de les col·locacions en llengua castellana basada en la de Benson, Benson i Ilson (§ 3.2.2), que presenta també moltes coincidències amb la de Hausmann (§ 3.2.1), ja que fa distincions entre grups basades en les funcions sintàctiques. A més, com l'alemany, Corpas Pastor considera també quin dels components és la base de la col·locació i quin en constitueix el col·locatiu. Així mateix, té en compte les funcions lèxiques de Mel'čuk, per ampliar la informació relativa a la caracterització semàntica de les col·locacions. La proposta de Corpas Pastor es presenta de manera resumida en la TAULA 2.8.

⁸⁵ Sobre el concepte d'*actant* en aquesta teoria, vegeu-ne una explicació, amb exemples detallats, en Alonso Ramos (1999-2000: 168-172, 2007).

⁸⁶ En aquest sentit, es vincularien amb les col·locacions gramaticals (§ 2.4.2). Per exemple: la funció lèxica **Instr** expressa 'instrumentalitat' i posa en relació una paraula clau determinada amb una preposició concreta com a valor, en casos com aquests: **Instr**(telèfon)=per; **Instr**(cotxe)=amb, en; **Instr**(ploma)=amb.

<i>Grup</i>	<i>Trets sintàctics</i>	<i>Trets semàntics</i>	<i>Funcions lèxiques i exemples</i>
1	N [subj.] + V (pron.)	‘acció característica’, implicació lèxica	Func₀ (viento) = soplar Fact₀ (sospecha) = confirmarse, corroborarse Degrad (leche) = cortarse, agriarse Excess (corazón) = palpar Son (gato) = maullar IncepFunc₀ (epidemia) = declararse
2	V + (PREP) + N [obj.]	‘creació’, ‘activació’ / ‘erradicació’	CausFunc₀ (dificultad) = crear Oper₁ (atención) = prestar Real₁ (cargo) = desempeñar LiquFunc₀ (contrato) = cancelar, rescindir ContOper₁ (conversa) = mantener, sostener IncepOper₁ (conversa) = entablar, trabar FinOper₁ (control) = perder Labor_{1 2} (consideración) = tomar [algo en ~]
3	N + ADJ N + N	implicació lèxica	Magn (error) = garrafal Bon (clima) = benigno Ver (cuchillo) = afilado Pos₂ (opinión) = alta, favorable Epit (océano) = vasto, inmenso — retrato robot
4	N + PREP + N	‘unitat associada a un nom’, implicació lèxica	Sing (arroz) = grano Mult (oveja) = rebaño
5	V + ADV	implicació lèxica (amb adverbis de mode i d’intensitat)	Magn (rechazar) = categóricamente
6	ADJ + ADV		Magn (opuesto) = diametralmente

TAULA 2.8. Classificació de les col·locacions segons Corpas Pastor (1996)

Corpas Pastor estableix sis tipus de col·locacions. A diferència de Hausmann, en les col·locacions amb un verb i un nom que no n’és el subjecte, no diferencia entre aquelles en què el nom és part d’un sintagma nominal en funció d’objecte directe i aquelles altres en què el nom forma part d’un sintagma preposicional (grup 2). En aquest sentit, s’aproxima a la classificació de Benson, Benson i Ilson, tot i que Corpas Pastor no separa en grups diferents les col·locacions segons la semàntica del verb (en el grup 2, hi barreja els grups L1 i L2 del BBI).

Pel que fa al grup 1, de col·locacions en què la base nominal fa de subjecte del verb que selecciona, Corpas Pastor fa notar que hi són habituals construccions amb verbs

pronominals *impersonals*,⁸⁷ ja sigui amb un verb pronominal (*declarar-se un incendi*) ja sigui amb un de no pronominal (*esclatar una guerra*). D'altra banda, en la major part dels grups (1, 3, 4, 5, 6) Corpas Pastor fa notar la relació de *solidaritat* o *implicació lèxica* que s'estableix entre els components (§ 2.5.2.2).

<i>Grup</i>	<i>Trets sintàctics</i>	<i>Exemples</i>
A	N + V	
A.1	N [subj.] + V (intr., pron.)	<i>rumiar [la vaca]_{Subj.}</i> <i>cometer homicidio,</i> <i>adquirir hábito,</i>
A.2	V tr. + N [CD]	<i>contraer matrimonio,</i> <i>deponer armas</i>
A.3	V (tr./intr.) + PREP + N	<i>andar con bromas,</i> <i>poner (algo) en práctica</i>
B	N + ADJ	<i>lluvia torrencial, amor ciego,</i> <i>odio mortal, pan reciente,</i> <i>ruido infernal,</i> <i>conducta intachable</i>
C	N + de + N	<i>banco de peces,</i> <i>rebanada de pan,</i> <i>onza de chocolate</i>
D	V + ADV	<i>comer opíparamente,</i> <i>llover torrencialmente,</i> <i>cerrar herméticamente,</i> <i>desear fervientemente,</i> <i>felicitar efusivamente,</i> <i>llorar amargamente,</i> <i>rechazar categóricamente</i>
E	ADV + ADJ/participi	<i>diametralmente opuesto,</i> <i>sobradamente conocido,</i> <i>rematadamente loco,</i> <i>perdidamente enamorado,</i> <i>visiblemente afectado,</i> <i>altamente fiable,</i> <i>relacionado estrechamente</i>
F	V + ADJ	<i>resultar ileso,</i> <i>salir malparado,</i> <i>salir/resultar indemne</i>

TAULA 2.9. Classificació de les col·locacions simples segons Koike (2001)

⁸⁷ No es tracta d'impersonalitat sintàctica, ja que sí que apareix en l'oració un subjecte sintàctic, sinó d'impersonalitat semàntica, ja que no s'indica el subjecte causant de l'acció verbal. És a dir, és el que amb una altra terminologia se solen anomenar construccions *inacusatives* (GIEC: § 21).

3.3.3. Koike

Esquematzem les dades bàsiques de la proposta classificatòria de Koike (2001: 46-55, 2002, 2003, 2006, 2011) en la TAULA 2.9, pel que fa a les *col·locacions d'unitats lèxiques simples*. Aquesta classificació és molt similar a la de Corpas Pastor i, per això, ens centrem a destacar-ne les innovacions.

Com a novetat, ajunta en un sol grup totes les col·locacions amb l'estructura N + V, però el subdivideix en tres subapartats, per distingir si en les col·locacions el nom és el subjecte, el complement directe o un objecte precedit de preposició. Així mateix, és destacable que elimina de la seva classificació les unitats amb l'estructura N + N, que Corpas Pastor incloïa com a tipus de col·locació (de l'estil de *retrat robot* o *viatge llampec*); Koike no les considera col·locacions, sinó compostos sintagmàtics.⁸⁸ Finalment, introdueix un nou grup de col·locacions, que no preveïen els autors anteriors, per explicar estructures formades per un verb i un adjectiu, del tipus *resultar il·lès*, *sortir indemne* o *sortir malparat*.⁸⁹

<i>Grup</i>	<i>Trets sintàctics</i>	<i>Exemples</i>
<i>a</i>	V + LOC. NOM.	<i>dar + un golpe de Estado,</i> <i>sopesar + los pros y los contras</i>
<i>b</i>	LOC. VERB. + SN	<i>llevar a cabo + un proyecto,</i> <i>hacer frente a + una dificultad</i>
<i>c</i>	N + LOC. ADJ.	<i>dinero + contante y sonante,</i> <i>funcionario + en activo</i>
<i>d</i>	V + LOC. ADV.	<i>llorar + a moco tendido,</i> <i>cerrar (la puerta) + a cal y canto,</i> <i>conocer + al dedillo,</i> <i>llorar + como una magdalena</i>
<i>e</i>	ADJ. + LOC. ADV.	<i>loco + de remate,</i> <i>sordo + como una tapia</i>

TAULA 2.10. Classificació de les col·locacions complexes segons Koike (2001)

D'altra banda, Koike (idem: 55-60, 2005) es refereix al que anomena *col·locacions complexes*. Es tracta d'estructures col·locacionals en què, a diferència de les esmentades fins aquest moment, ja no intervenen tan sols unitats lèxiques simples (nom, verb, adjectiu, adverbi). En aquest altre tipus de col·locacions, es combina una unitat lèxica simple i una locució nominal, verbal, adjectival o adverbial.⁹⁰ Es resumeix la proposta taxonòmica d'aquestes col·locacions segons Koike en la TAULA 2.10.

⁸⁸ Hi coincidim (§ 5 i 6), i hi afegim que la dificultat d'associar aquestes construccions amb una *funció lèxica* creiem que és indicatiu que no es tracta de col·locacions.

⁸⁹ Amb aquesta modificació respecte de Corpas Pastor, és la classificació de les col·locacions que adopta per al català Mestres i Serra (2006: 427).

⁹⁰ De fet, en l'apartat dedicat a les locucions dins el seu manual, Corpas Pastor (1996: 117-118) també al·ludeix a aquest tipus de col·locacions complexes.

3.3.4. Travalia

Travalia (2010: 12) repren la classificació de Koike i hi introdueix algunes matisacions, tal com es presenten en la TAULA 2.11. Així, Travalia, dins el grup *A3*, proposa d'incloure-hi noves col·locacions, que interpreta com una fusió entre les col·locacions lèxiques i les gramaticals: d'una banda, aquelles en què el nom va precedit de preposició i fa la funció d'objecte directe de persona (*citar al testigo*; Travalia ídem: 102-103); de l'altra, aquelles altres en què el segon nom és un complement preposicional regit pel verb (*alistarse en el ejército*; ídem: 101-102). A més, afegeix un nou tipus de col·locacions (H), que considera *quasi col·locacions* (ídem: 114-116).⁹¹

<i>Grup</i>	<i>Trets sintàctics</i>	<i>Exemples</i>
A	N + V	
A1	N (subj.) + V	<i>desatarse una polémica</i>
A2	V + N (OD)	<i>atestar un golpe</i>
A3	V + PREP + N	<i>poner en cuestión citar al testigo, suspender al alumno ingresar en el hospital, alistarse en el ejército, salir a la pizarra, figurar en una lista</i>
B	N + ADJ	<i>ruido infernal</i>
C	N + de + N	<i>ronda de negociaciones</i>
D	V + ADV	<i>rechazar categóricamente</i>
E	ADV + ADJ/participi	<i>altamente fiable, visiblemente afectado</i>
F	V + ADJ	<i>salir malparado</i>
G	V + ADJ	<i>ponerse cómodo, volverse loco</i>
H	Quasi col·locacions: N + conjunció + N V + conjunció + V ADJ + conjunció + ADJ ADV + conjunció + ADV	Copulatives: <i>blanco y negro, apuntar y disparar, ni hoy ni mañana</i> Disjuntives: <i>carne o pescado, vivo o muerto</i>

TAULA 2.11. Classificació de les col·locacions complexes segons Travalia (2010)

⁹¹ Altres autors no consideren aquests binomis irreversibles col·locacions (Lorente 2002; Lorente, Martínez-Salom, Santamaría i Vargas-Sierra 2017, per exemple). En aquesta recerca, tampoc no s'hi consideren (§ 5.2.2.1).

En altres treballs, Travalia (2006: 327 i ss.) planteja la possibilitat que existeixin col·locacions *implícites*. A diferència de les *explícites* (totes les anteriors, incloent-hi, a més, les *gramaticals*) no es caracteritzen per la concurrència de les unitats lèxiques que les constitueixen. Per aquesta autora, són casos molt concrets, que vincula a certs camps semàntics, com ara la roba: la combinació *acortar la roba* és infreqüent, però, en canvi, no ho són les que impliquen els seus hipònims (*acortar la falda, los pantalones, la chaqueta...*); així, les col·locacions implícites «se basan en un vínculo léxico entre una unidad y el nombre de un campo léxico. No obstante, en el discurso, dicha unidad se manifiesta con miembros específicos de este campo léxico, pero no con el nombre en sí».

3.3.5. Ginebra

Per a les col·locacions en llengua catalana, Ginebra (2003: 33-44, 2017) proposa una detallada tipologia sintàctica, que, tanmateix, presenta com a provisional i, per tant, susceptible de canvis en publicacions posteriors. Els principals punts d'aquesta classificació, més complexa que les anteriors, es resumeixen en la TAULA 2.12.

Per començar, Ginebra distingeix quatre grans grups de col·locacions a partir de criteris sintàctics, i els dona nom segons la categoria gramatical de l'element que hi funciona com a base. Així, hi inclou: 1. col·locacions *nominals*, en què la base és un nom que fa de nucli d'un sintagma nominal; 2. *verbonominals*, en què la base és un nom que és subjecte o objecte d'un verb, i que no és el nucli del sintagma col·locacional; 3. *verbals*, en què la base és un verb; 4. *adjectives*, en què la base és un adjectiu. A part, hi afegeix un cinquè grup, per encabir-hi *altres* tipus. A continuació, s'expliquen breument les característiques de cada grup i dels subgrups que l'integren. Abans, però, es pot advertir que Ginebra basa la seva taxonomia en els trets sintàctics de les bases de cada tipus de col·locacions, però, a diferència dels autors anteriors, no imposa gaires restriccions quant a l'estructura gramatical dels col·locatius. Per això, dins cadascun dels blocs que va delimitant, no és estrany que s'hi encabeixin col·locacions formalment molt variades.

Quant a les col·locacions nominals (grup 1) hi assenyala quatre subgrups, segons els trets semàntics del col·locatiu. D'aquesta manera, en les col·locacions nominals *classificatòries* (1.1), el col·locatiu és un element que funciona aportant un significat específic exclusiu a la col·locació: per exemple, en *diner negre* o *vi negre* l'adjectiu adquireix un significat concret, diferent en cada cas, per designar una realitat específica, i podem dir que la *classifica*.⁹² Més enllà d'aquests trets semàntics, els col·locatius es poden presentar formalment amb qualsevol estructura de les següents: pot ser un adjectiu o un sintagma adjectival, un sintagma preposicional, o un nom en aposició. Com dèiem en el paràgraf anterior, en cada bloc de col·locacions s'inclouen estructures diverses, que, per a la resta de grups, ens limitem a presentar en forma de llista en la taula.

⁹² Respecte d'aquest valor *classificador*, Ginebra (2003: 34) explica que el col·locatiu tindria un valor més aviat de caire classificatori respecte de l'entitat designada per la base (*peix blau* és classificat respecte de *peix blanc*, i *cullera de cafè*, respecte de *cullera de postres*, per exemple).

Grup	Subgrup	Trets sintàctics i semàntics	Exemples
1. nominals	1.1 classificatòries	N + ‘classificador’: N + ADJ N + SPREP N + N	<i>diner negre, noves tecnologies vi de taula, any de traspàs retrat robot, paquet bomba</i>
	1.2 intensificadores	N + ‘intensificador’: N + ADJ N + oració subordinada N + S. PREP ...	<i>xifra astronòmica fred que pela gentada de por</i>
	1.3 qualificadores	N + ‘qualificador’: N + ADJ ...	<i>cotxe potent, terra fèrtil</i>
	1.4 col·lectivitzadores i quantificadores	N ‘col·lectiu’ + N , N ‘quantitatiu’ + N	<i>companyia de teatre, gec d’hòsties</i>
2. verbono- minals	2.1 predicatives	V + N [obj.] N [subj.] + V (inac.) V + SPREP [= PREP + SN] V atrib. + ADJ V + LOC.	<i>donar preferència declarar-se una epidèmia posar en contacte ser igual deixar amb un pam de nas</i>
	2.2 argumentals	V + N	<i>travessar el carrer, creuar el carrer</i>
3. verbals	V + ‘intensificador’: V + N V + estructura comparativa V + ADV V + SPREP [LOC.] V + ‘modificador’: V + LOC. ADV.		<i>costar un ull de la cara menjar com un porc, córrer més que el vent apreciar sincerament ploure a bots i barrals seure a la gatsoneta</i>
4. adjectives	ADJ + ‘intensificador’: ADJ + estructura comparativa ADJ + ADV ADJ + ADJ		<i>ple com un ou, més ruc que pixar enlaire fermament decidit blau marí</i>
5. altres	base preposicional col·locacions en cascada ...		<i>radicalment en contra morir (víctima d’una (llarga malaltia))</i>

TAULA 2.12. Classificació de les col·locacions segons Ginebra (2003)

Continuant amb la classificació, en segon lloc, Ginebra diferencia les col·locacions nominals *intensificadores* (1.2), en què el col·locatiu *intensifica* el sentit de la base, com en *odi visceral*. En tercer lloc, són col·locacions nominals *qualificadores* (1.3) combinacions institucionalitzades, en què el col·locatiu s'ajunta a una base concreta i no a una altra per qualificar-la: reprenent els exemples de Halliday (§ 2.2.1.3.1), Ginebra recorda que diem un *argument poderós* i un *café fort*, i que els adjectius no són intercanviables, tot i la semblança. Finalment, les col·locacions nominals *col·lectivitzadores i quantificadores* (1.4) responen a les estructures col·locacionals amb què es designa la part d'un tot o un conjunt d'elements. Per Ginebra, responen a l'estructura nom + nom; és a dir, considera la preposició intermèdia una mera marca *partitiva o pseudopartitiva*, sense autèntic valor preposicional i que no constitueix, per tant, cap sintagma preposicional.

Dins les col·locacions verbonominals (grup 2), Ginebra distingeix entre les *predicatives* (2.1) i les *argumentals* (2.2). Amb referència a les primeres, corresponen a les estructures en què el col·locatiu és un verb deslexicalitzat o buit, acompanyat d'un substantiu predicatiu, és a dir, amb estructura argumental, que fa de base; per exemple, *fer un repàs [d'alguna cosa]* o *posar en coneixement [d'algú]*. A més, hi inclou les col·locacions amb caràcter inacusatiu, en què el nom pot funcionar com a subjecte o com a objecte directe, segons l'estructura: *una polèmica desfermar-se*, però *[algú] desfermar una polèmica*. Finalment, considera la possibilitat d'incloure-hi altres construccions amb verb copulatiu.

Respecte de les col·locacions verbonominals argumentals, són aquelles en què és el verb que imposa una determinada estructura argumental. A més, en aquestes col·locacions el verb serveix per expressar accions *típiques* del nom que l'acompanya, i és freqüent que sovint en el sistema lingüístic hi hagi diferents alternatives possibles per expressar una mateixa acció. És el cas de col·locacions com *fer un cigarret* o *fumar-se un cigarret* o bé *travessar el carrer* o *creuar el carrer*, d'entre les quals el parlant en triaria una o altra depenent de factors relacionats amb registre o el dialecte geogràfic.

Passant a les col·locacions *verbals* (grup 3), en són exemples sintagmes verbals en què, com s'ha dit, el nucli és un verb lèxicament ple, que funciona com a base. Dins aquest grup, Ginebra assenyala la distinció entre aquelles col·locacions en què el col·locatiu és un complement intensificador i aquelles altres en què el col·locatiu és un modificador. Quant a les primeres, el col·locatiu pot presentar la forma d'una estructura comparativa,⁹³ ja sigui d'igualtat (*dormir com un tronc*) o de superioritat (*córrer més que el vent*, exemple en què Ginebra considera que hi ha una base complexa formada pel verb i l'adverbi); d'un sintagma nominal (*costar un ull de la cara*); d'un adverbi (passar olímpicament) o d'un sintagma preposicional (*parlar pels descosits*).⁹⁴ Amb relació a les segones, Ginebra observa que el complement modificador sol ser normalment una locució adverbial amb significat modal o causal (*saber del cert*, *pagar bitllo-bitllo*).

⁹³ Altres autors també al·ludeixen a les estructures comparatives com a possibles col·locatius en una col·locació. Per exemple, per al castellà i el francès, vegeu Pamies Bertrán (2005).

⁹⁴ Ginebra (ídem: 42) considera expressions com *pels descosits* o també *a bots i barrals* com a sintagmes preposicionals. Tanmateix, a parer nostre, es tractaria de locucions, com també pensem que ho seria *de por* en *gentada de por*, per exemple.

Respecte de les col·locacions en què intervé un verb, remarquem que Ginebra (ídem: 17, 22 i pàssim), a diferència d'altres autors com ara Corpas Pastor (1996), no considera col·locacions unitats com *el gos bordar*, ja que entén que són els trets sintacticosemàntics del verb el que explica la tendència que té a combinar-se amb el mot *gos*.

Passant a un altre bloc de col·locacions, distingeix les col·locacions *adjectives* (grup 4), en què la base és un adjectiu o bé un participi no analitzable clarament com a forma verbal. S'hi encabeixen estructures com ara *prim com un fideu* o *més tort que un rabassó*; en aquest darrer exemple, segons Ginebra, la base seria complexa: formada pel quantificador *més* i l'adjectiu. En aquests casos, el col·locatiu funciona semànticament com a intensificador, encara que Ginebra no descarta que es puguin trobar col·locacions amb un col·locatiu classificador o especificatiu, del tipus *blau cel*, *blau marí* o *blau nuclear*, en què observa que s'obre la possibilitat que un adjectiu modifiqui un altre adjectiu.

Finalment, Ginebra, que des del primer moment planteja la proposta de classificació com a provisional, reserva un darrer bloc de col·locacions per ubicar-hi altres possibles tipus (grup 5). En concret, es refereix, d'una banda, a les escasses col·locacions en què la base és una preposició o un *grup preposicional* que es poden trobar (*radicalment en contra*).⁹⁵

D'altra banda, esmenta el que anomena les col·locacions *en cascada*. Ginebra en dona exemples com és *sentir una por cerval* o *obrir una finestra de bat a bat*. En aquestes col·locacions concatenades o en cascada es combina, doncs, una col·locació simple (*por cerval*, *obrir una finestra*) amb una altra col·locació, ja sigui simple (*sentir por*) ja sigui complexa (*obrir de bat a bat*). Ginebra també fa notar aquest fenomen de recursivitat lingüística, pel qual es pot *encavalcar* l'ús de diverses col·locacions alhora, que exemplifica amb els sintagmes *morir víctima d'una llarga malaltia* i *espècies en perill d'extinció*.

3.3.6. Tutin

Hi ha autors que, encara que no es proposen fer una classificació sistemàtica de les col·locacions —a l'estil de les comentades en els apartats anteriors—, en diversos textos fan referència a col·locacions que presenten un determinat patró morfològic. Per il·lustrar altres possibilitats en relació amb la classificació col·locacional, destaquem Tutin (2004, 2005, 2008, 2010, 2013, 2012, 2015; Grossman i Tutin 2002, 2003, 2016). Aquesta autora assenyala estructures que no estan previstes en les classificacions anteriors.

Així, per exemple, en Grossmann i Tutin (2003: 7) s'assenyala que hi ha tipus de combinacions col·locacionals que no es poden encabir dins la classificació de Hausmann. És el cas d'aquelles que, en francès, tenen l'estructura ADJ + PREP + N, com ara *ivre de colère*.

⁹⁵ Ginebra anomena, doncs, la locució *en contra* com a *grup preposicional*.

<i>Estructura i semàntica</i>	<i>Exemples</i>
N de N	<i>appétit d'ogre, faim de loup</i>
ADJ comme N	<i>malin comme un singe, muet comme une carpe</i>
ADJ à V inf. (amb un valor semàntic intensificador)	<i>triste à mourir, bête à manger du foin</i>
V comme N	<i>dormir comme une souche, mentir comme un arracheur de dents</i>
V à V inf.	<i>il pleut à boire debout (en francès del Quebec), rire à s'en décrocher la mâchoire</i>

TAULA 2.13. Classificació de col·locacions amb construccions comparatives segons Tutin (2012)

També Tutin (2008: 1457) explicita que considera un tipus de col·locacions atípiques el que anomena, en anglès, *conjoined collocations* (*rich and famous, safe and sound, slowly but surely*). En aquestes combinacions no és possible distingir-hi una base dominant i un col·locatiu dependent, sinó que estan formades per dos constituents que semànticament tenen la mateixa preponderància i que són irreversibles: «These associations share several characteristics with collocations: the sequence includes two recurring content words and it is quite transparent from a semantic viewpoint». Es tracta d'un tipus de combinacions que coincideixen, formalment, amb el grup *H* de Travalia (§ 3.3.4).

En un altre treball sobre les col·locacions del camp semàntic de les emocions, la mateixa autora (Tutin 2012: 603) se centra en les estructures comparatives, que habitualment tenen un sentit intensificador, i fa notar que presenten diversos tipus d'estructures sintàctiques. Les recollim en la TAULA 2.13, i remarquem que algunes d'aquestes estructures no són explicitades en cap de les classificacions anteriors.

Índex del capítol 4

	Pàg.
4. Els conceptes reguladors de la definició de col·locació: anàlisi i discussió.....	95
4.1. Introducció.....	95
4.2. Metodologies per al buidatge i l'anàlisi semiautomàtica de conceptes.....	96
4.2.1. Buidatge terminològic i constitució d'una base de dades.....	96
4.2.2. Buidatge de definicions en diccionaris de llengua general i especialitzats en lingüística.....	98
4.2.3. Anàlisi semiautomàtica de la similitud semàntica entre conceptes: una aproximació ontològica.....	100
4.3. Anàlisi de conceptes definidors.....	105
4.3.1. Fixació.....	105
4.3.2. Idiomàticitat i no-composicionalitat.....	111
4.3.3. Opacitat i motivació semàntiques.....	118
4.3.4. Norma i freqüència.....	124
4.3.5. Institucionalització i lexicalització.....	131
4.4. Discussió sobre els conceptes definidors.....	135

Annexos

- 4.1. Llista de conceptes per al buidatge d'informació de l'ontologia *EuroWordNet* (document en format *.pdf*).
- 4.2. Llistes de resultats del buidatge d'informació de l'ontologia *EuroWordNet* (document en format *.xlsx*).

4. ELS CONCEPTES REGULADORS DE LA DEFINICIÓ DE COL·LOCACIÓ: ANÀLISI I DISCUSSIÓ

4.1. INTRODUCCIÓ

Aquest capítol quart focalitza l'atenció en els criteris emprats per definir el que és una *col·locació*. És complementari dels anteriors: el segon capítol es refereix a la descripció i a l'abast del fenomen analitzat, mentre que el següent se centra en les propostes de classificació d'aquest fenomen. El propòsit d'aquestes pàgines, en canvi, és analitzar els conceptes definidors de la *col·locació*, i posar damunt la taula com són aquests conceptes i com s'utilitzen en la bibliografia consultada. El punt de partida és la constatació de la diversitat conceptual i denominativa associada a la definició de *col·locació* (§ 2.5) i, a partir de la identificació dels principals conceptes definidors, es proposa revisar-los i analitzar-los críticament.

Per atènyer aquest propòsit, es combinen diverses metodologies (§ 4.2). El buidatge de bibliografia es concreta en la constitució d'una base de dades de termes definidors (§ 4.2.1). Després d'identificar-los i classificar-los en la base de dades, els termes s'han consultat en obres lexicogràfiques, generals i especialitzades, d'on se n'han extret les definicions (§ 4.2.2). Així mateix, s'han consultat en l'ontologia *EuroWordNet* i s'ha fet una anàlisi semiautomàtica de la similitud semàntica entre ells (§ 4.2.3): les dades extretes automàticament d'*EuroWordNet* s'han aprofitat per a l'anàlisi qualitativa de conceptes definidors que es proposa en l'apartat següent (§ 4.3). Per acabar, la introducció de certes nocions de la filosofia de la ciència en la discussió teòrica (*terme notacional, concepte integrador*) serveix per cloure l'anàlisi.

Abans que això, però, subratllem que, d'acord amb els pressupòsits de la teoria comunicativa de la terminologia (Cabré Castellví 1999), aquí considerem un *terme* com la suma d'una *denominació* (unitat lingüística) i un *concepte* o *noció* (representació mental). Com és ben sabut, hi pot haver més d'un concepte associat a una mateixa denominació i també hi pot haver diverses denominacions per un mateix concepte. En el cas de la *col·locació*, una primera dificultat amb què es topa qui vol començar a estudiar aquestes combinacions és que aquest terme de la lingüística no és unívoc, sinó polisèmic, en tant que està associat a diversos conceptes, que no són coincidents (cf. § 2.2.1 i 2.2.2). En aquest capítol quart, el centre d'interès són, però, els termes concrets que es fan servir per a la definició del concepte especialitzat de l'àmbit de la lingüística *col·locació* i, alhora, els conceptes especialitzats de l'àmbit de la lingüística associats a aquests termes.

4.2. METODOLOGIES PER AL BUIDATGE I L'ANÀLISI SEMIAUTOMÀTICA DE CONCEPTES

En aquest apartat s'explica la procedència de les dades que, en els apartats següents, s'aprofiten per a l'anàlisi i per a la discussió (§ 4.3 i 4.4.), a partir de diverses metodologies: buidatge terminològic i constitució d'una base de dades (§ 4.2.1), buidatge de definicions en diccionaris generals i especialitzats (§ 4.2.2), i anàlisi de dades extretes automàticament d'*EuroWordNet* (§ 4.2.3).

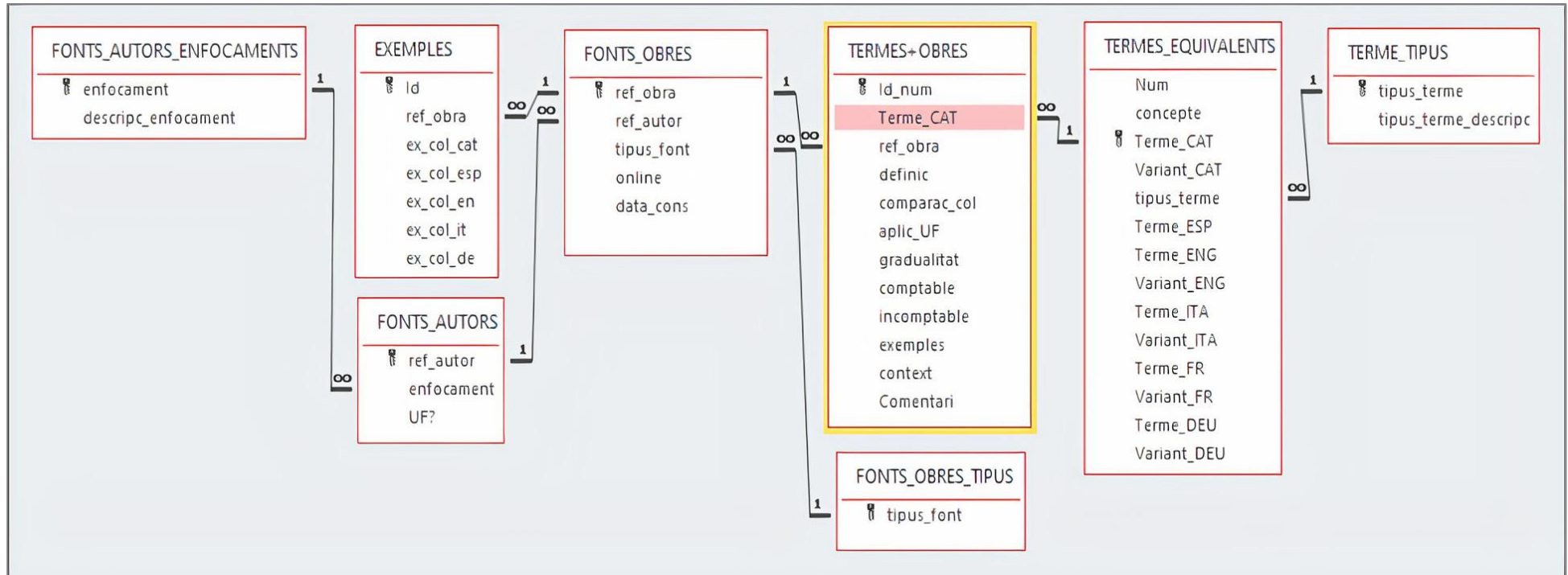
4.2.1. Buidatge terminològic i constitució d'una base de dades

Com a part de la recerca, s'ha dut a terme un buidatge de termes utilitzats, dins obres diverses, per definir la *col·locació*. Per recollir les dades d'una manera sistemàtica, s'ha constituït, com a eina de treball, una base de dades relacional, d'estructura senzilla, creada per mitjà del programa Microsoft Access (v. 2016; format *.accdb*). Es tracta d'una eina, d'ús intern, que ha de ser útil per al buidatge i l'anàlisi de termes, i que és susceptible d'anar-se ampliant amb dades de més autors i obres. En la FIGURA 4.1 es presenta una captura de pantalla amb l'esquema de relacions entre les diverses taules que integren aquesta base de dades terminològica.

En aquesta base de dades es recullen, doncs, termes usats dins les definicions de *col·locació* que s'han localitzat a partir del buidatge de bibliografia sobre el tema. Sense entrar en gaires detalls, s'hi aplega la informació principal següent: denominació principal en català, variants (si en té) i, si el terme s'ha localitzat en una obra en una altra llengua, forma de la denominació equivalent (castellà, anglès, francès, italià, francès o alemany); a més, cada terme es classifica segons el tipus, és a dir, segons si és referit a aspectes formals, sintacticosemàntics o pragmaticodiscursius de la combinació. Així mateix, en la base de dades s'indiquen altres informacions, com és ara l'obra d'on s'ha extret la definició i l'autor.

Quant als termes seleccionats per a aquesta base de dades, en tots els casos s'han documentat, per tant, en alguna obra en què són usats per caracteritzar les *col·locacions* lèxiques. De fet, se n'hi identifiquen de dos tipus. La major part són termes associats a trets definidors de la *col·locació* (per exemple: *fixació*, *estabilitat*, *predictibilitat*, *recurrència*, *restricció*, etc.), que en tots els casos es presenten en la base de dades amb una forma nominal —encara que en la bibliografia sovint siguin usats en forma adjectiva (les *col·locacions* són *fixes*, *estables*, *predictibles*, *recurrents*, *restricatives*, etc.). D'altra banda, també es recullen altres formes que fan referència a conceptes més generals, propis de l'àmbit especialitzat de la lingüística, que freqüentment són vinculats a les *col·locacions* (*fraseologia*, *idiomatisme*, *pragmàtica*, *norma*, *tradició*, etc.).

FIGURA 4.1. Esquema de taules i relacions en la base de dades per al buidatge de termes definidors

Lorente (2016: 115) fa al·lusió a una versió inicial d'aquesta base de dades (Martínez Salom 2013), en què es recollien una seixantena de termes definidors, de disset autors diferents. En les darreres versions, s'han buidat textos d'una quarantena d'autors i en la base de dades s'han recol·lectat prop de cent cinquanta termes en català, incloent-hi les formes variants. Així doncs, la base de dades, d'entrada, permet constatar la gran diversitat denominativa associada a les definicions de *col·locació* —que ja és palesa en § 2.5. L'ANNEX 4.1 conté una mostra de la llista d'unitats terminològiques contingudes en aquesta base de dades —tal com s'explica en § 4.2.3. Així mateix, el buidatge terminològic a partir de la bibliografia sobre col·locacions s'ha aprofitat en la redacció del capítol segon d'aquesta tesi: concretament, en § 2.5 es presenta la triple diferenciació establerta en la base de dades segons si els termes recopilats remetent a conceptes formals, sintacticosemàntics o pragmaticodiscursius associats a la col·locació, i allà s'introdueix una bona part dels termes que consten en la base de dades,⁹⁶ alhora que s'hi assenyalen també aquells conceptes que s'analitzaran amb més profunditat en aquest capítol (§ 4.3).

4.2.2. Buidatge de definicions en diccionaris de llengua general i especialitzats en lingüística

Com a aproximació als conceptes definidors, s'han consultat en diverses obres lexicogràfiques o terminogràfiques els termes que s'han identificat en § 4.2.1.⁹⁷ Una part de les dades obtingudes d'aquest buidatge de les definicions dels termes en les diverses obres es presenta en l'apartat d'anàlisi dels conceptes definidors (§ 4.3).

En primer lloc, s'ha buidat la informació d'un diccionari de la llengua general: el DIEC2, el diccionari normatiu de la llengua catalana. Es tracta d'una obra lexicogràfica de llengua general, que conté terminologia de diversos àmbits, entre els quals la lingüística. En l'article lexicogràfic, cada accepció és assignada a un determinat àmbit temàtic o a diversos, cosa que s'expressa, sistemàticament, amb marques entre claudàtors davant la definició⁹⁸ i, puntualment, amb un comentari inserit dins la definició.

La finalitat de la tasca és detectar en el diccionari accepcions específiques de l'àmbit de la lingüística, amb què es doni compte de l'ús especialitzat dels termes usats en les definicions de col·locació. Per això, en el cas que en els articles el terme sigui definit per mitjà d'una definició relacional («Qualitat de» + *adjectiu* o «Acció de» + *verb*), aleshores s'ha consultat l'article de l'adjectiu o del verb corresponent, a fi de comprovar si en aquests altres articles hi ha una accepció especialitzada de la lingüística. També s'ha recorregut a l'article de l'adjectiu en el cas que no hi hagi en la nomenclatura el substantiu (per exemple: *idiomaticitat* > *idiomàtic*).

⁹⁶ Tipogràficament, aquests termes hi estan destacats *en cursiva*.

⁹⁷ Totes les consultes en línia dels materials d'aquest capítol s'han fet durant el mes de juliol de 2020.

⁹⁸ En el DIEC2, l'abreviació que marca que una accepció és pròpia del camp especialitzat de la *filologia* és «[FL]».

En segon lloc, s'ha buidat la informació la base de dades terminològica *Cercaterm*, del TERMCAT. En aquesta eina, s'hi poden consultar més de tres-cents cinquanta mil fitxes de termes especialitzats en llengua catalana, amb equivalents en castellà, anglès, francès i, en ocasions, en altres llengües. Per començar, les cerques dels termes s'han restringit, en el cercador, a l'àrea temàtica «Llengua. Literatura» i, en cas de no oferir resultats, s'han ampliat a totes les àrees. En les fitxes del *Cercaterm*, a priori, s'espera que hi consti informació sobre la terminologia bàsica de la lingüística que es troba utilitzada en la bibliografia consultada.

En tercer lloc, s'ha volgut corroborar la informació d'aquestes fonts amb d'altres d'especialitzades específicament en lingüística. Per això, s'han cercat els termes definidors en el *Diccionari de lingüística en línia* (Ciències del Llenguatge i Docència, Universitat de Barcelona) i en el *Glossari de termes gramaticals* (Institut d'Estudis Catalans, 2020), però cap de les dues obres conté informació sobre aquesta terminologia lingüística. En el cas del *Glossari*, crida l'atenció que no reculli cap dels termes, ja que l'obra es presenta com un «un conjunt de termes corresponents als camps de la fonètica, la morfologia i la sintaxi que s'utilitzen en les obres gramaticals de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)»⁹⁹ i, sense fer cap buidatge exhaustiu d'aquestes publicacions, és fàcil localitzar-hi paràgrafs en què es recorre almenys a alguns dels termes que interessin aquí.¹⁰⁰ Independentment del criteri que s'ha pogut seguir per excloure'ls del *Glossari*, resultaria d'utilitat per a l'usuari d'aquestes obres gramaticals tenir a l'abast una eina per descodificar-ne el significat, sobretot tenint en compte les dificultats que s'apunten en aquest capítol.

En castellà, s'ha consultat, en línia, el glossari de termes lingüístics vinculat al *Diccionario panhispánico de dudas*, de la Real Academia Española (2005); com les anteriors, tampoc no conté pràcticament cap informació sobre aquests termes. Les obres terminogràfiques amb més informació sobre aquests termes són les que s'han consultat en llengua anglesa: Crystal (2008, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 6a ed.) i el de Matthews (2014, *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*, 3a ed.). En la nomenclatura d'aquests dos diccionaris figuren, com a propis de la lingüística, termes que no estan associats a aquest àmbit en cap les altres obres consultades —com ara *stability*, *arbitrariness*, *transparent*, *opacity* o *compositionality*. No s'ha ampliat la consulta sistemàtica a altres obres especialitzades, que només s'han consultat puntualment —com ara Pérez Saldanya, Mestre i Sanmartín (1998)—, perquè s'ha considerat que n'hi ha prou amb la informació obtinguda per al propòsit d'aquesta part de la recerca.

⁹⁹ «Introducció a l'obra», <<https://cit.iec.cat/GTG>> (consulta: juliol de 2020).

¹⁰⁰ Com a mostra, vegeu aquest fragment de la GIEC (el subratllat en gris és nostre): «Com s'ha apuntat en el § 6.1.4, les locucions no tenen un significat plenament **composicional**: el seu significat no prové de la suma dels significats dels seus components, tot i que en algun cas poden resultar més o menys **transparentes**. Les locucions *peu de rei* i *ull de bou*, per exemple, són **opaques** i no designen les parts del cos de cap persona o animal sinó un instrument de mesura i una finestra rodona, respectivament; en canvi, les locucions *a causa de* o *fer net* presenten un grau major de **transparència**. Les locucions, a més, tenen un alt grau de **fixació** i no admeten, en general, canvis en l'estructura del grup» (GIEC:147).

4.2.3. Anàlisi semiautomàtica de la similitud semàntica entre conceptes: una aproximació ontològica

Com a procediment d'obtenció de dades complementari dels anteriors, s'ha fet un experiment a partir de l'ontologia *EuroWordNet*, gràcies a un algoritme que permet extreure'n informació d'una manera automàtica. L'objectiu és, per mitjà d'una anàlisi semiautomàtica, obtenir informació sobre la similitud o proximitat semàntica dels conceptes.

WordNet és una base de dades lèxica en què les unitats lèxiques que la integren es presenten relacionades entre si en funció de la semàntica. Desenvolupada des dels anys vuitanta del segle XX en la Universitat de Princeton, sota la direcció del psicolingüista George Miller, fou desenvolupada inicialment per a la llengua anglesa, tot i que posteriorment se n'han desenvolupat versions que incorporen altres idiomes. La característica principal d'aquesta base de dades és que les unitats lèxiques s'hi presenten en forma de xarxa jeràrquica. La relació principal entre els mots que en constitueixen els nodes (noms, adjectius, verbs i adverbis) és la sinonímia: les unitats s'agrupen en conjunts de sinònims, anomenats *synsets*, entesos com a diverses formes lèxiques que corresponen a un mateix concepte. Alhora, els *synsets* es relacionen entre si mitjançant un nombre determinat de *relacions conceptuais*. La relació més freqüent entre els *synsets* és la hiperonímia, que vincula *synsets* de semàntica més general amb d'altres de més específics (hipònims), que s'hi subordinen.

EuroWordNet és consultable en diverses interfícies en línia. Per a aquesta recerca, s'ha consultat per mitjà de la versió *Multilingual Central Repository* (MCR), que segueix el model d'*EuroWordNet* (Vossen 1998, 2002). Es tracta, doncs, d'una base de dades lèxica amb la mateixa estructura que l'original, i que aplega en la mateixa interfície les versions per a sis llengües europees, entre les quals hi ha l'anglès i el català.¹⁰¹

L'investigador Jordi Vivaldi Palatresi, de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada —centre de recerca de la Universitat Pompeu Fabra—, ha desenvolupat un algoritme que permet interrogar la interfície MCR per tal d'extreure el nombre de nodes comuns compartits per dues unitats lèxiques a *EuroWordNet* i, segons això, valorar-ne quantitativament la *distància* o *proximitat* en aquesta xarxa. En altres paraules, l'algoritme en mesura la *similitud semàntica*, basant-se en les propostes de Wu i Palmer (1994).

¹⁰¹ Sobre aquesta versió (MCR), vegeu González-Agirre, Laparra i Rigau (2012) i González-Agirre i Rigau (2013). També se'n pot obtenir més informació en el web d'ADIMEN: <<http://adimen.si.ehu.es/web/MCR>> [consulta: 20 de gener de 2019]. Es pot accedir a la consulta de la base de dades en l'adreça següent: <<http://adimen.si.ehu.es/cgi-bin/wei/public/wei.consult.per!>> [consulta: setembre de 2020]. D'altra banda, respecte de la integració d'informació col·locacional en la base de dades de *WordNet*, vegeu Espinosa-Anke, Camacho-Collados, Rodríguez-Fernández, Saggion i Wanner (2016).

FIGURA 4.2. Mostra de la llista de termes definidors per a l'experiment d'extracció d'informació sobre similitud semàntica a *EuroWordNet*

	A	B	C	D	E	
	Forma en català	Forma en anglès	Codi ILI	Codi (anglès)	Núm. d'accepció	Definició (Wordnet)
1	abstracció	abstraction	ili-30-05854150-n	eng-30-05854150-n	abstraction_1	a concept or idea not associated with any specific instance
2	acceptabilitat	acceptability	ili-30-04792679-n	eng-30-04792679-n	acceptability_1	satisfactoriness by virtue of conforming to approved standards
3	adaptació [al context]	adaptation	ili-30-13427078-n	eng-30-13427078-n	adaptation_2	the process of adapting to something (such as environmental conditions)
4	adequació	adequacy	ili-30-04792357-n	eng-30-04792357-n	adequacy_1	the quality of being able to meet a need satisfactorily
5	afinitat	affinity	ili-30-04688648-n	eng-30-04688648-n	affinity_7	a natural attraction or feeling of kinship
6	aillabilitat	feasibility	ili-30-05152364-n	eng-30-05152364-n	feasibility_1	the quality of being doable
7	aleatorietat	randomness	ili-30-04771332-n	eng-30-04771332-n	randomness_2	the quality of lacking any predictable order or plan
8	anàlisi	analysis	ili-30-00634276-n	eng-30-00634276-n	analysis_1	an investigation of the component parts of a whole and their relations in making up t
9	arbitrarietat	arbitrariness	ili-30-04671841-n	eng-30-04671841-n	arbitrariness_1	the trait of acting unpredictably and more from whim or caprice than from reason or j
10	atracció	attraction	ili-30-11426530-n	eng-30-11426530-n	attraction_1	the force by which one object attracts another
11	bundle	bundle	ili-30-08008017-n	eng-30-08008017-n	bundle_1	a collection of things wrapped or boxed together
12	chunk	chunk	ili-30-07961016-n	eng-30-07961016-n	chunk_1	a compact mass: a ball of mud caught him on the shoulder;
13	classe [lèxica]	class	ili-30-07997703-n	eng-30-07997703-n	class_1	a collection of things sharing a common attribute: there are two classes of detergents
14	cognició	cognition	ili-30-00023271-n	eng-30-00023271-n	cognition_1	the psychological result of perception and learning and reasoning
15	cohesió	cohesion	ili-30-14420464-n	eng-30-14420464-n	cohesion_1	the state of cohering or sticking together
16	col·locació	collocation	ili-30-07015151-n	eng-30-07015151-n	collocation_1	a grouping of words in a sentence
17	compatibilitat	compatibility	ili-30-04712735-n	eng-30-04712735-n	compatibility_2	capability of existing or performing in harmonious or congenial combination
18	comprensibilitat	understandability	ili-30-04819026-n	eng-30-04819026-n	understandability_1	the quality of comprehensible language or thought
19	comunitat [lingüística]	community	ili-30-08223802-n	eng-30-08223802-n	community_1	a group of people living in a particular local area
20	concordança	concordance	ili-30-13969243-n	eng-30-13969243-n	concordance_1	a hamonious state of things in general and of their properties (as of colors and sour
21	concurrència	concurrence	ili-30-07284554-n	eng-30-07284554-n	concurrence_4	the temporal property of two things happening at the same time
22	connotació	connotation	ili-30-06602935-n	eng-30-06602935-n	connotation_1	what you must know in order to determine the reference of an expression
23	context	context	ili-30-14512817-n	eng-30-14512817-n	context_2	the set of facts or circumstances that surround a situation or event
24	convenció	convention	ili-30-04801532-n	eng-30-04801532-n	convention_4	orthodoxy as a consequence of being conventional
25	denotació	denotation	ili-30-05922949-n	eng-30-05922949-n	denotation_2	the most direct or specific meaning of a word or expression; the class of objects that
26	dependència	dependence	ili-30-14001348-n	eng-30-14001348-n	dependence_1	the state of relying on or being controlled by someone or something else
27	desviació [semàntica]	deviation	ili-30-07366289-n	eng-30-07366289-n	deviation_1	a variation that deviates from the standard or norm: the deviation from the mean;
28	direccionalitat	directionality	ili-30-05063853-n	eng-30-05063853-n	directionality_2	the property of being directional or maintaining a direction
29	disponibilitat	availability	ili-30-04718999-n	eng-30-04718999-n	availability_1	the quality of being at hand when needed
30	elecció [preferent]	choice	ili-30-00161243-n	eng-30-00161243-n	choice_2	the act of choosing or selecting
31	especialització [semàntica]	specialization	ili-30-00583747-n	eng-30-00583747-n	specialization_1	the act of specializing; making something suitable for a special purpose
32	estabilitat	stability	ili-30-04738641-n	eng-30-04738641-n	stability_3	the quality or attribute of being firm and steadfast
33	estandardització	standardization	ili-30-13938440-n	eng-30-13938440-n	standardization_1	the condition in which a standard has been successfully established: standardization

Per dur a terme l'experiment, primer es va seleccionar una llista de cent setze termes de la base de dades mencionada en § 4.2.1; es tracta, doncs, de denominacions utilitzades per diversos autors a l'hora de caracteritzar les col·locacions lèxiques. A partir d'aquesta llista, es va constituir una petita base de dades en forma de full de càlcul, per mitjà de programa Microsoft Excel (v. 2016; document amb format *.xlsx*); se'n mostra una petita part en la FIGURA 4.2 i es pot consultar completa en l'ANNEX 4.1 (document amb format *.pdf*).

La informació s'hi distribueix en sis columnes (FIGURA 4.2). En les dues primeres (*A* i *B*), s'hi presenten el terme amb la forma en llengua catalana i en llengua anglesa. Cada terme s'ha consultat a *EuroWordNet* MCR, en la forma en anglès (FIGURA 4.3).¹⁰² Segons els resultats a *EuroWordNet*, en la tercera columna (*C*) s'indica el codi ILI (Inter-Lingual-Index),¹⁰³ que identifica un synset i que és compartit per la unitat lèxica d'una llengua i pels seus equivalents en altres llengües. En la quarta columna (*D*), s'indica el codi de cada unitat lèxica en la forma anglesa i, a continuació (columna *E*), s'identifica l'accepció concreta que s'actualitza en el context en què s'utilitza el terme,¹⁰⁴ és a dir, amb referència als trets de les col·locacions lèxiques. En la darrera columna (*F*) es reproduïx la *glossa* o definició d'aquesta accepció a *EuroWordNet* MCR.

Pel que fa al procés de selecció de les accepcions concretes, en la major part dels casos es tracta d'unitats lèxiques polisèmiques i les glosses per identificar la semàntica a *EuroWordNet*, com a regla general, són poc específiques i el més habitual és que no s'hi trobi una accepció concreta de l'àmbit de la lingüística, que es correspongui exactament amb l'ús documentat en textos sobre col·locacions lèxiques. Tanmateix, en aquests casos, per desenvolupar l'experiment s'ha seleccionat l'accepció genèrica que té una semàntica en què, en un sentit ampli, es pot encabir l'ús documentat. Tot i que la selecció de l'accepció pot ser, doncs, un aspecte conflictiu i pot provocar certa distorsió en els resultats de l'experiment, s'ha valorat que el procediment és prou vàlid com per oferir indicis interessants a l'hora d'analitzar els termes definidors.

Els resultats de l'experiment s'han abocat en un altre full de càlcul (document amb format *.xlsx*), que permet filtrar-los i ordenar-los per a l'anàlisi. Vegeu-ne una mostra en la FIGURA 4.4: en les columnes *C-E* i *F-H* es dona la informació sobre els dos termes entre els quals s'estableix la comparació (en català, en anglès i amb el codi per a la forma en llengua anglesa), mentre que els resultats s'ofereixen en les dues primeres columnes. En la primera (*A*), hi ha l'índex de similitud semàntica entre els termes, que és una xifra que

¹⁰² En fer la consulta, s'han marcat les caselles de la interfície de consulta perquè els resultats s'ofereixin en anglès i català, però s'ha recollit la informació per a la llengua anglesa atès que hi ha algun cas en què el terme es troba en *EuroWordNet* MCR en aquesta llengua, però no en català. Vegeu-ne un exemple en la FIGURA 4.3, sobre el lema *fixation*: en aquest cas, *EuroWordNet* associa quatre accepcions a la unitat (*ili-30-14503354-n*, *ili-30-05700401-n*, *ili-30-01260182-n* i *ili-30-00276342-n*), i només per a les dues primeres accepcions presenta dades per al català. Per tant, com que els resultats en anglès solen ser els més complets, són els que s'han seleccionat per a aquesta base de dades.

¹⁰³ En la base de dades de l'annex el codi ILI de la columna *C* es presenta amb l'enllaç web que permet accedir directament a consultar la informació detallada sobre el synset a què correspon.

¹⁰⁴ En la FIGURA 4.3 es distingeixen quatre accepcions de de la unitat *fixation*: *fixation-1*, *fixation-2*, *fixation-3*, *fixation-4*.

oscil·la entre 1,00 (similitud màxima)¹⁰⁵ i 0,06 (similitud mínima). En la segona columna (B), el nombre indica el nombre de nodes que ambdós termes tenen en comú en la xarxa de relacions d'*EuroWordNet*.¹⁰⁶ En l'ANNEX 4.2 es presenten els llistats complets de resultats obtinguts gràcies a l'algoritme d'anàlisi de similitud semàntica (documents en format *.xlsx* i *.pdf*).

FIGURA 4.3. Resultats de consulta per al terme *fixation* a *EuroWordNet*

The screenshot shows the 'Web MCR Interface MEANING' with the search term 'fixation'. The interface includes a search bar, a 'Look up' button, and several filters. The search results are displayed in a table-like format, showing the ILI ID, the term, its gloss, and its relationships to other terms in the EuroWordNet ontology.

ILI ID	Term	Gloss	Relationships
ili-30-14503354-n	factotum Philosophy and psychology abnormality 1 state DiseaseOrSyndrome+ Condition+ Property+	eng-30-14503354-n 0 arrested_development_1 fixation_1 infantile_fixation_1 regression_1 cat-30-14503354-n 0 regressió_3	an abnormal state in which development has stopped prematurely
ili-30-05700401-n	factotum Philosophy and psychology idea 1 cognition PsychologicalAttribute+ 3rdOrderEntity+	eng-30-05700401-n 0 obsession_2 fixation_2 cat-30-05700401-n 0 fixació_2 obsessió_1	an unhealthy and compulsive preoccupation with something or someone Preocupació insana per algú o alguna cosa
ili-30-01260182-n	factotum Engineering and technology joining 1 act Attaching+ BoundedEvent+ Cause+	eng-30-01260182-n 0 fixation_3 cat-30-01260182-n 0	the activity of fastening something firmly in position
ili-30-00276342-n	biology Biology organic process 1 act OrganOrTissueProcess+ Agentive+ Dynamic+ Purpose+	eng-30-00276342-n 0 fixation_4 fixing_4 cat-30-00276342-n 0	(histology) the preservation and hardening of a tissue sample to retain as nearly as possible the same relations they had in the living body

¹⁰⁵ Els termes en què el resultat del càlcul dona és un índex de similitud d'1,00 s'ha d'interpretar que són sinònims en l'ontologia *EuroWordNet*.

¹⁰⁶ Un major nombre de nodes comuns és indicatiu d'una similitud semàntica més gran.

FIGURA 4.4. Mostra dels resultats en l'experiment d'extracció d'informació sobre similitud semàntica a *EuroWordNet*

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	##Simil. ↓	Comuns ↓	Pal.1(CAT) ↓	Pal.1(ENG) ↓	Pal.1(ss) ↓	Pal2(CAT) ↓	Pal.2(ENG) ↓	Pal.2(ss) ↓
2	1.00	6	idiomatisme 2	idiom_4	eng-30-07154330-n	locució	locution_1	eng-30-07151380-n
3	1.00	6	idiomatisme 2	idiom_4	eng-30-07154330-n	expressió	expression_4	eng-30-07151380-n
4	1.00	6	locució	locution_1	eng-30-07151380-n	expressió	expression_4	eng-30-07151380-n
5	1.00	6	significat	meaning_1	eng-30-06601327-n	significació	significance_3	eng-30-06601327-n
6	1.00	7	intensió	intension_1	eng-30-06602935-n	connotació	connotation_1	eng-30-06602935-n
7	1.00	8	selecció	selection_1	eng-30-00161243-n	elecció	choice_2	eng-30-00161243-n
8	1.00	9	preferència	preference_2	eng-30-06200344-n	predilecció	predilection_1	eng-30-06200344-n
9	1.00	9	denotació	denotation_2	eng-30-05922949-n	extensió	extension_7	eng-30-05922949-n
10	0.90	9	semàntica_1	semantics_1	eng-30-06179792-n	pragmàtica	pragmatics_1	eng-30-06179492-n
11	0.88	7	semàntica_2	semantics_2	eng-30-05920651-n	denotació	denotation_2	eng-30-05922949-n
12	0.88	7	semàntica_2	semantics_2	eng-30-05920651-n	extensió	extension_7	eng-30-05922949-n
13	0.86	9	semàntica_1	semantics_1	eng-30-06179792-n	gramàtica	grammar_1	eng-30-06174404-n
14	0.83	5	col·locació	collocation_1	eng-30-07015151-n	mot	word_1	eng-30-06286395-n
15	0.83	5	col·locació	collocation_1	eng-30-07015151-n	lexema	lexeme_1	eng-30-06306034-n
16	0.83	5	fraseologia	phraseology_1	eng-30-07081739-n	idiomatisme 1	idiom_1	eng-30-07081177-n
17	0.82	7	recurrència	recurrence_1	eng-30-07343363-n	repetició	repetition_1	eng-30-07342049-n
18	0.80	6	institució	institution_3	eng-30-05669350-n	tradicció	tradition_2	eng-30-05667404-n
19	0.80	6	vinçle	link_3	eng-30-14419164-n	cohesió	cohesion_1	eng-30-14420464-n
20	0.78	7	regla	rule_4	eng-30-07259772-n	abstracció	abstraction_1	eng-30-05854150-n
21	0.78	9	gramàtica	grammar_1	eng-30-06174404-n	pragmàtica	pragmatics_1	eng-30-06179492-n
22	0.77	5	significat	meaning_1	eng-30-06601327-n	intensió	intension_1	eng-30-06602935-n
23	0.77	5	significat	meaning_1	eng-30-06601327-n	connotació	connotation_1	eng-30-06602935-n
24	0.77	5	significació	significance_3	eng-30-06601327-n	intensió	intension_1	eng-30-06602935-n
25	0.77	5	significació	significance_3	eng-30-06601327-n	connotació	connotation_1	eng-30-06602935-n
26	0.77	5	paradigma	paradigm_3	eng-30-06309684-n	classe	class_1	eng-30-07997703-n
27	0.76	8	especialització	specialization_1	eng-30-00583747-n	fossilització	fossilization_2	eng-30-00201269-n
28	0.75	6	semàntica_2	semantics_2	eng-30-05920651-n	regla	rule_4	eng-30-07259772-n
29	0.75	6	semàntica_2	semantics_2	eng-30-05920651-n	abstracció	abstraction_1	eng-30-05854150-n
30	0.73	4	semàntica_2	semantics_2	eng-30-05920651-n	cognició	cognition_1	eng-30-00023271-n
31	0.73	4	lèxic	lexicon_1	eng-30-05651242-n	cognició	cognition_1	eng-30-00023271-n
32	0.71	5	semàntica_2	semantics_2	eng-30-05920651-n	tradicionalitat	tradition_1	eng-30-05809745-n
33	0.71	5	sintaxi	syntax_1	eng-30-06176107-n	sistema	system_5	eng-30-05726596-n
34	0.71	5	mot	word_1	eng-30-06286395-n	lexema	lexeme_1	eng-30-06306034-n
35	0.71	5	convenció	convention_4	eng-30-04801532-n	no-originalitat	unoriginality_2	eng-30-04801168-n
36	0.71	5	acceptabilitat	acceptability_1	eng-30-04792679-n	adequació	adequacy_1	eng-30-04792357-n
37	0.71	6	isomorfisme	isomorphism_1	eng-30-04744645-n	naturalitat	naturalness_3	eng-30-04747246-n
38	0.70	8	pressuposició	presupposition_1	eng-30-05779923-n	implicació	implication_1	eng-30-05780885-n

Dins l'apartat d'anàlisi dels conceptes definidors de la col·locació (§ 4.3), s'inclouen tan sols alguns exemples de les dades que ofereix aquesta anàlisi de la similitud semàntica entre synsets d'*EuroWordNet*, que s'espera que siguin útils com a indicis complementaris de l'organització conceptual entorn de la terminologia usada en les definicions de col·locacions. No s'hi presenta, tanmateix, més que una petita part dels resultats, i l'objectiu no és exhaurir totes les possibilitats d'anàlisi d'aquest conjunt de dades.

4.3. ANÀLISI DE CONCEPTES DEFINIDORS

En aquest apartat s'analitzen més de prop els conceptes més problemàtics de la definició de la col·locació que s'han identificat en § 2.5. En relació amb els aspectes formals de la col·locació, en § 4.3.1 s'examina la *fixació*, que és un concepte central en la definició d'aquestes seqüències i que està íntimament vinculat als altres conceptes de què es tracta en el subapartats següents. En § 4.3.2 i 4.3.3 el centre d'atenció són aspectes principalment semàntics de la col·locació, definits per mitjà de conceptes com *idiomaticitat* i *no-composicionalitat*, d'una banda, i *opacitat* i *motivació*, de l'altra. Quant al vessant pragmaticodiscursiu de la col·locació, en § 4.3.4 i 4.3.5 s'apunten idees entorn dels conceptes de *norma*, en relació amb la *frequència*, i *institucionalització*, en relació amb la *lexicalització*.

4.3.1. Fixació

Le figement, qui commence à peine à faire partie des préoccupations majeures des linguistes, n'a pas pour autant bénéficié jusque-là d'une définition relativement reconnue par tout le monde. Il demeure une notion obscure rappelant d'autres termes qui couvrent plus ou moins le même contenu comme lexies complexes, phraséologies, syntagmes lexicalisés, expressions idiomatiques, locutions, etc. (Mejri 2000: 609)

En § 2.5.1.2 s'ha vist que les col·locacions són, per molts autors, combinacions *fixes* o *semifixes*. La qüestió és que el concepte de *fixació* apareix estretament vinculat en la bibliografia a la definició de fraseologia i, per aquesta via, a les col·locacions —enteses com un tipus d'*unitat* fraseològica—, sovint s'hi assigna també la *fixació* com a tret definidor. Ara bé, la noció de *fixació* sembla entrar en contradicció amb trets formals essencials de la col·locació, com és que no és necessari que els components siguin contigus en el text ni, de fet, que formin part del mateix sintagma (§ 2.5.1.2). De la mateixa manera, trets semanticosintàctics com l'absència d'un significat unitari en el conjunt de la seqüència de mots i el fet que els components mantinguin certa autonomia (§ 2.5.2), aparentment, tampoc no són propis de combinacions *fixes*. Per tant, a l'hora d'establir en la definició de col·locació si les col·locacions tenen aquesta propietat, cal tenir clar el concepte que es transmet amb la denominació *fixació*.

FIGURA 4.5. Informació terminogràfica entorn de *fixació*: DIEC2, *Cercaterm*, Crystal (2008) i Matthews (2014)

<p>fixació</p> <p>1 f. [LC] Acció de fixar; l'efecte.</p> <p>2 f. [LC] Idea fixa, que obsessiona.</p> <p>3 f. [BI] Tècnica mitjançant la qual hom aconsegueix l'estabilització d'un teixit o un organisme per tal de conservar-ne l'estructura primitiva, fixar els colorants i impedir-ne la degradació pels microorganismes.</p> <p>4 1 f. [MD] [PS] En psic., establiment, per reiteració, d'un hàbit motor susceptible de retenció.</p> <p>4 2 f. [MD] Adhesió de la libido a una persona, a un objecte o a un estadi del desenvolupament psicosexual.</p> <p>5 f. [FL] Incorporació d'un mot a una locució amb la pèrdua corresponent de la seva significació primitiva.</p> <p>6 f. [FL] [FLL] fixació del text Establiment crític d'un text a base de seleccionar les millors lliçons variants dels manuscrits.</p> <p>locució</p> <p>1 1 f. [FL] [LC] Forma particular de llenguatge.</p> <p>1 2 f. [LC] [FL] Manera d'expressar-se. <i>Una locució viciosa. Té una locució defectuosa.</i></p> <p>2 f. [FL] [LC] Grup de mots que té el valor semàntic o sintàctic d'un sol mot. <i>Locució nominal, verbal, adverbial, conjuntiva, prepositiva.</i></p> <p style="text-align: right;">[DIEC2]</p>
<p>ca fixació, n f ca fossilització, n f <Filologia. Llengua. Literatura> Definició Incorporació d'un mot en una locució amb la pèrdua corresponent de la seva significació primitiva.</p> <p style="text-align: right;">[Cercaterm - fitxa sense font]</p>
<p>fixed (<i>adj.</i>) (1) A term used in linguistics and phonetics to refer to an unchanging aspect of the structure of a linguistic unit; opposed to <i>free</i>. It occurs in such phrases as 'fixed stress' (i.e. the stress always falling on a particular syllable in a word, e.g. the penultimate syllable in Welsh), and 'fixed word-order' (i.e. languages with word-order patterns that cannot be altered without a change of meaning, e.g. English). See also <i>formulaic language</i>.</p> <p>formulaic language A term used in some theoretical and descriptive studies of grammar to refer to utterances which lack normal syntactic or morphological characteristics. (It may also be used, literally, to mean 'language containing formulae', or special symbols, as in scientific writing.) Sentences such as <i>God save the Queen</i>, <i>The more the merrier</i>, <i>How do you do?</i> and <i>Many happy returns</i> do not contrast in the usual way with other sentences in the language, e.g. <i>Few happy returns</i>, <i>How will you do?</i> Such fossilized structures, often used in limited social situations, have also been called 'bound', 'fixed', 'frozen', 'set', 'prefabricated', 'routine' or 'stereotyped expressions'. [...]</p> <p style="text-align: right;">[Crystal 2008]</p>
<p>fixed expression Any expression which offers a ready-made way of saying something. E.g. 'nurse back to health' in <i>He nursed her back to health</i>: compare <i>nursed her into health</i>, <i>nursed her out of illness</i>, or <i>helped her back to health</i>, which are not ready-made and which one is much less likely to say. Distinctions between 'fixed' or 'set' expressions, <u>frozen expressions</u>, <u>idioms</u>, <u>formulae</u>, etc. are at best variably and hazily drawn.</p> <p style="text-align: right;">[Matthews 2014]</p>

FIGURA 4.6. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a *EuroWordNet*: exemples per a *fixació* i *fossilització*

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.64	7	fixació	eng-30-01260182-n	especialització	eng-30-00583747-n
0.61	7	fixació	eng-30-01260182-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.61	7	fixació	eng-30-01260182-n	inclusió	eng-30-00373130-n
0.60	6	fixació	eng-30-01260182-n	selecció	eng-30-00161243-n
0.60	6	fixació	eng-30-01260182-n	elecció	eng-30-00161243-n
0.53	5	fixació	eng-30-01260182-n	producció	eng-30-00912960-n
0.45	5	fixació	eng-30-01260182-n	restricció	eng-30-00808182-n
0.45	5	fixació	eng-30-01260182-n	redundància	eng-30-01019248-n
0.45	5	fixació	eng-30-01260182-n	anàlisi	eng-30-00634276-n
0.42	4	fixació	eng-30-01260182-n	concurrència	eng-30-07284554-n
0.40	4	fixació	eng-30-01260182-n	repetició	eng-30-07342049-n
0.38	4	fixació	eng-30-01260182-n	recurrència	eng-30-07343363-n
##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.76	8	especialització	eng-30-00583747-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.63	6	selecció	eng-30-00161243-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.61	7	fixació	eng-30-01260182-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.53	5	ús	eng-30-00947128-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.48	5	restricció	eng-30-00808182-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.48	5	redundància	eng-30-01019248-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.44	4	concurrència	eng-30-07284554-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.42	4	repetició	eng-30-07342049-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.40	4	recurrència	eng-30-07343363-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.38	3	motivació	eng-30-00023773-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.38	3	cognició	eng-30-00023271-n	fossilització	eng-30-00201269-n
0.38	5	exclusivitat	eng-30-04889337-n	fossilització	eng-30-00201269-n

En obres de consulta generals (§ 4.2.2), *fixació* s'identifica com un terme específic de l'àmbit de la lingüística. En la FIGURA 4.5 se subratlla aquesta accepció especialitzada en el DIEC2,¹⁰⁷ que es retroba en el *Cercaterm*; en totes dues obres, n'és sinònim *fossilització*. Tanmateix, s'hi atorga una definició específica per a les *locucions* —unitats amb un valor semanticosintàctic unitari—, no aplicable en principi, doncs, a altres tipus de seqüències, com les col·locacions.¹⁰⁸ D'altra banda, en els diccionaris de lingüística en llengua anglesa consultats, es remarca l'oposició de *fixat* a *lliure*, i aquest tret es posa en relació amb expressions relacionades amb la fraseologia, com el *llenguatge formulaic* (Crystal 2008) o els *idioms* (Matthews 2014).

Des d'una l'anàlisi semiautomàtica (§ 4.2.3), tot i que en l'ontologia *EuroWordNet* ni *fixació* ni *fossilització* no tenen una accepció específica per a la lingüística, aquests mots presenten els majors índexs de similitud semàntica amb altres unitats associades a la definició de col·locació com *especialització*, *repetició*, *recurrència*, *restricció*, *selecció* o *concurrència*, entre d'altres (FIGURA 4.6). No es tracta, en cap cas, de sinònims, però sí de conceptes que es és cert que es poden posar en relació amb la fixació, tal com fa, per exemple, Lamiroy (2008: 6) amb la *repetició* o *recurrència*, que porta a la pèrdua de significat, a l'*especialització*:

À force d'être répétée, toute séquence peut finir par fonctionner de manière automatique et monolithique: la routinisation entraînerait la perte du sens des mots individuels qui au départ constituent la séquence, cette dernière étant traitée à la longue comme une seule unité sémantique.

Mejri (2000: 610), després de repassar la bibliografia lingüística que ha aprofundit en l'estudi del concepte, formula una definició per a *fixació* (en francès, *figement*)¹⁰⁹ en què obvia la *repetició*, però també imposa una anàlisi diacrònica dels fets lingüístics, que és el que converteix les seqüències lliures en unitats polilèxiques:

Le figement est un processus linguistique inhérent aux langues naturelles par lequel des séquences linguistiques, initialement employées comme séquences discursives libres, se trouvent, pour des raisons diverses, partiellement ou entièrement solidifiées; elles sont ainsi versées dans l'une des catégories linguistiques dans le cadre de laquelle les constituants perdent leur autonomie individuelle pour participer à la configuration de la nouvelle unité polylexicale ainsi constituée.

Novament, es tracta d'una definició que només seria aplicable a la col·locació si se la considerés com una *unitat*, en què els constituents no són autònoms. Ara bé, les

¹⁰⁷ En endavant, en aquest capítol se subratllen (en gris) les accepcions que interessa destacar quan, d'una obra, se'n reproduïxen diverses. D'altra banda, en les figures en què s'inclouen aquests fragments, a sota de cada fragment, a la dreta i entre claudàtors, s'assenyala la font d'on prové, expressada abreujadament. Repetim que la data de consulta dels recursos en línia és, en tots els casos, juliol de 2020.

¹⁰⁸ En el cas que aquesta definició s'apliqués a les col·locacions, tal vegada es podria interpretar que són *fixes* en tant que un mot (el col·locatiu) perd el significat primari en combinar-se amb la base. És un concepte, però, al qual en la bibliografia s'al·ludeix per mitjà d'altres expressions, com ara *estructura jeràrquica* de la col·locació, *dependència* del col·locatiu o *especialització semàntica* (§ 2.5.2).

¹⁰⁹ En francès, el concepte operatiu en lingüística actualment es denomina amb la forma *figement*, del verb *figer*. A part, existeixen les formes *fixité* i també *fixer*, que s'han descartat en la bibliografia lingüística francesa actual, tot i que aquestes eren les formes que Bally (1930 [1909]: 67) —considerat l'iniciador dels estudis sobre fraseologia— feia servir quan, per explicar el lloc dels seus *grups usuals*, es referia a la «fixité variable des groupes des mots» (§ 2.3.1).

col·locacions no tenen aquest caràcter: d'acord amb aquest mateix autor, les col·locacions són combinacions sintagmàtiques basades en la combinatòria lliure, malgrat que la *restricció* les aproxima a les seqüències fixes —com les locucions.

Ainsi pourrions-nous dire que la collocation renvoie à toutes les combinaisons syntagmatiques de la combinatoire libre dont les éléments sont appropriés les uns aux autres. Plus l'appropriation est grande, plus les restrictions sont importantes, plus on s'approche des séquences figées. (Mejri 2008)

Tanmateix, la forta atracció lèxica entre unitats lèxiques, que imposa l'ús d'un col·locatiu determinat al costat d'una base donada (*célibataire endurci*), s'enquadraria en un cert grau de *fixació* o, per alguns, *semifixació*: «Les deux concepts entretiennent en réalité une relation d'inclusion: tout ce qui relève des collocations est figé, mais tout ce qui est figé n'est pas nécessairement collocatif» (Mejri 2006: 147). En el mateix sentit, Beliakov (2012: 66-67) també associa les col·locacions amb una *fixació intermèdia*:

En effet, certains phénomènes linguistiques de co-occurrence relèvent du figement intermédiaire. Les unités polylexicales de ce type représentent des associations stéréotypées des lexèmes dans lesquelles un mot a besoin d'un autre pour exprimer un sens précis. Il est vu comme étant un partenaire infailible o solidaire de l'autre mot.

La fixació és, doncs, un fenomen molt més ampli: té un caràcter gradual i, en les combinacions col·locacionals, hi seria present en un cert grau. Lamiroy (2008) concorda amb aquesta idea i, com a exemple d'aquesta gradualitat, precisament recorda la distinció de Mel'čuk (§ 2.2.2.2) entre *frasesmes* (locucions) i *semifrasesmes* (àmbit de les col·locacions).

Ginebra (2003: 30) també insisteix en la gradualitat de la fixació en relació amb les col·locacions, que considera «unitats fixades per la norma d'ús (i no pel sistema, com les locucions)», seguint Corpas Pastor,¹¹⁰ i aclareix: «Globalment, es pot dir que presenten una fixació menor que les locucions (se n'ha dit també “combinacions semifixes”), i que poden tenir un grau de fixació divers si les comparem entre si». D'acord amb això, esdevé essencial definir les propietats concretes que manifesten la fixació: «una seqüència polilèxica pot ser fixa quant a diferents criteris d'anàlisi: coaparició d'elements, separabilitat, ordre, flexió, admissió de determinades parafrasis, etc.» (Ginebra ídem: 16). Per això, en una part de la bibliografia, l'ús de la denominació *fixació* s'acompanya de proves per comprovar aquesta propietat en certes seqüències.

Seguint amb Lamiroy (2008), la fixació es pot definir mitjançant tres propietats essencials que presenten les seqüències fixes: són *no-composicionals* (aspecte semàntic) i no admeten ni la *substituïbilitat paradigmàtica* (aspecte lèxic) ni la *modificabilitat* (aspecte morfosintàctic). I remarca: «À l'opacité du sens correspond donc une certaine fixité formelle». És a dir, la fixació té a veure, d'una banda, amb la semàntica —segons la qual una combinació serà més opaca com menys composicional sigui— i, de l'altra, amb la construcció formal o sintàctica. Es tracta de dues perspectives diferents, que cal diferenciar: «certaines collocations présentent un figement syntaxique important (*une peur bleue*, **la peur est bleue*, **une peur très bleue*) contrairement à d'autres (*un steak*

¹¹⁰ Sobre concepte de *norma*, vegeu § 4.3.4.

bleu, le steak est bleu, un steak est très bleu) sans que le degré de figement sémantique y soit corrélé de façon évidente» (Grossmann i Tutin 2003: 8).

Svensson (2004) proposa aproximar-se al concepte de la fixació a partir de criteris, entesos com a trets que presenten les expressions fixades. A més dels criteris de Lamiroy, se n'hi afegeixen tres més, de manera que, en total, Svensson (ídem: 42-44 i pàssim) enumera sis conceptes com a criteri diferenciador, que han rebut denominacions diverses segons els autors. Breument: per Svensson, les expressions fixades tenen a veure amb la *memorització* —són seqüències *prefabricades*—, el *context únic* —poden contenir *arcaïsmes*, que no s'usen lliurement en la llengua—, la *no-composicionalitat* —o *opacitat*, *significat figurat*, *convencionalitat*, etc.—, la *sintaxi marcada* —amb anomalies morfosintàctiques—, el *blocatge lèxic* —o limitacions a l'hora de reemplaçar un mot per un altre—, i el *blocatge gramatical* —o limitacions per fer-hi certs canvis sintàctics.¹¹¹

Corpas Pastor (1996: 23-24) concreta encara que, de fet, existeixen diversos tipus de fixació. D'una banda, hi ha fixació o estabilitat *formal*, que té a veure amb aspectes pragmaticodiscursius, ja que és establerta per l'ús i, citant Zuluaga (1975: 230), declara que és la «propiedad que tienen ciertas expresiones de ser reproducidas en el hablar como combinaciones previamente hechas». A part, hi ha una fixació *interna*, que es manifesta, per exemple, en aspectes sintàctics —com la impossibilitat de reordenar els components o restriccions en l'elecció d'aquests components—, i una altra *d'externa*, que també es relaciona amb aspectes pragmàtics i determina l'ús de determinades expressions en certs contextos comunicatius concrets.

Atesa la rellevància de concepte de la *fixació* a l'hora de definir les col·locacions, el reservem per analitzar-lo més detalladament en apartats posteriors d'aquesta tesi (§ 6). D'altra banda, per cloure aquesta part, subratllem que, d'acord amb el que s'ha dit fins ara, el concepte de *fixació* està en relació directa amb d'altres de definidors de la col·locació, com és la *composicionalitat*, que és variable en funció del grau de fixació. Així mateix, cal considerar la *idiomaticitat* (§ 4.3.2): «est un autre concept qui vient s'ajouter aux deux premiers pour renvoyer aux expressions toutes faites considérées comme ce qu'il y a de plus spécifique à chaque langue» (Mejri 2006: 142).

¹¹¹ Es tracta de diverses nocions que s'han associat a la col·locació e la bibliografia (§ 2). Reprenem la proposta de Svensson (2004) en § 6.2.

4.3.2. Idiomaticitat i no-composicionalitat

The English word ‘idiom’ has two senses, of course. In the first —the way most linguists use it [...]— it denotes a certain kind of fixed phrase like shoot the breeze [...]. In the second, as in ‘He speaks idiomatic French’, it refers to a variety of a language that conforms, not just to the rules of grammar, but to the ordinary, conversational usage of native speakers. [...] In our view these sense of the word are connected; idioms like shoot the breeze are the paradigm cases of idiomaticity in its popular sense precisely because they embody the ‘idiosyncratic’ turns of phrase which are shaped in popular discourse, and which are not available to a speaker who has merely learned the language by rule, rather than in ordinary colloquy. (Nunberg, Sag i Wasow 1994: 493)

El mot anglès *idiom* té en català l’equivalent *idiotisme*, amb la variant *idiomatisme*, que el DIEC2 defineix com a: «Construcció o locució peculiar d’una llengua». A part, en la nomenclatura del diccionari normatiu no figura el nom *idiomaticitat*, però sí l’adjectiu *idiomàtic* (FIGURA 4.7), que hi té tres accepcions; totes, pròpies de l’àmbit especialitzat de la filologia: en les primeres, deriva del mot *idioma*, mentre que, segons l’última (*idiomatisme-2*), aquest és un adjectiu relacional derivat de les formes *idiotisme/idiomatisme*; idèntica informació es troba per mitjà del *Cercaterm*. En Matthews (2014) també es dona compte dels dos possibles sentits del mot *idiom*, tot i que només un és considerat especialitzat (*idiomatisme-2*), mentre que Crystal (2008) únicament recull aquest significat tècnic. En totes dues obres, s’aprofundeix més en la definició del concepte, ja que es vincula a restriccions tant sintàctiques com semàntiques de certes combinacions lèxiques. Per tant, es confirma que es tracta d’un mot polisèmic, en el mateix sentit que descriuen Nunberg, Sag i Wasow (1994): en relació amb l’*idioma*, la *idiomaticitat-1* és un tret definidor que es pot posar en relació amb aspectes pragmaticodiscursius, d’adequació a la idiosincràsia d’una llengua, mentre que, en relació amb els *idiomatismes-2*, té a veure amb la caracterització sintacticosemàntica de les combinacions.

A *EuroWordNet* també estan documentats tots dos sentits, de manera que hi hem distingit *idiomatisme-1* —que, a *EuroWordNet*, té la glossa: «a manner of speaking that is natural to native speakers of a language»— i *idiomatisme-2* —«an expression whose meanings cannot be inferred from the meanings of the words that make it up». En la FIGURA 4.8 es reproduïx una part dels resultats del càlcul de similitud semàntica i s’hi mostren algunes de les unitats més properes. Aquestes dades parcials corroboren la impressió de Nunberg, Sag i Wasow: entre *idiomatisme-1* i *idiomatisme-2* hi ha una certa proximitat en l’ontologia (amb un índex de similitud de 0,46 sobre 1), però es tracta de dues unitats diferents, amb associacions semàntiques divergents. Per exemple, *idiomatisme-2* es revela com a sinònim de *locució* o *expressió* a *EuroWordNet*, mentre que *idiomatisme-1* és el més vinculat a la *socialització* i *normalització*, i tots dos tenen molt a veure amb el *significat* i, sovint, la *metàfora*.

FIGURA 4.7. Informació terminogràfica entorn d'*idiomaticitat*: DIEC2, *Cercaterm*, Crystal (2008) i Matthews (2014)

<p>idiomàtic -a 1 <i>1 adj.</i> [FL] Relatiu o pertanyent a l'idioma. 1 <i>2 adj.</i> [FL] Que és característic d'un idioma. 2 <i>adj.</i> [FL] Relatiu o pertanyent als idiotismes.</p> <p style="text-align: right;">[DIEC2]</p>
<p><i>ca</i> idiomàtic -a, adj <i>es</i> idiomático -a <i>fr</i> idiomatique <i>en</i> idiomatic <Lingüística> Definició 1. Relatiu o pertanyent a l'idioma. 2. Que es característic d'un idioma. 3. Relatiu o pertanyent als idiotismes.</p> <p style="text-align: right;">[<i>Cercaterm - Diccionari de lingüística</i>, 1992]</p>
<p>idiom (<i>n.</i>) A term used in grammar and lexicology to refer to a sequence of words which is semantically and often syntactically restricted, so that they function as a single unit. From a semantic viewpoint, the meanings of the individual words cannot be summed to produce the meaning of the idiomatic expression as a whole. From a syntactic viewpoint, the words often do not permit the usual variability they display in other contexts, e.g. <i>it's raining cats and dogs</i> does not permit <i>*it's raining a cat and a dog/dogs and cats</i>, etc. Because of their lack of internal contrastivity, some linguists refer to idioms as 'ready-made utterances'. An alternative terminology refers to idioms as 'habitual collocations'. A point which has attracted considerable discussion is the extent to which degrees and kinds of idiomaticness can be established: some idioms do permit a degree of internal change, and are somewhat more literal in meaning than others (e.g. <i>it's worth her while/the job will be worth my while</i>, etc.). In generative grammar, idiomatic constructions are used for testing hypotheses about structure: if idioms are units whose parts stay together in deep structure, then one can test whether a particular syntactic construction involves movement by seeing whether the parts of the idiom can be separated in that construction [...].</p> <p style="text-align: right;">[Crystal 2008]</p>
<p>idiom A set expression in which two or more words are syntactically related, but with a meaning like that of a single lexical unit: e.g. 'spill the beans' in <i>Someone has spilled the beans about the bank raid</i>, or 'put one's foot in it' in <i>Her husband can never make a speech without putting his foot in it</i>. Not usual, as a technical term, in any other sense. For others current in ordinary usage, <i>compare</i> ACCENT ⁽²⁾; DIALECT.</p> <p style="text-align: right;">[Matthews 2014]</p>

També deixen constància d'aquest doble significat en el terme *idiomaticitat*, entre molts d'altres, Zuluaga (1980: 121 i ss.), Mendivil Giró (1999: 4 i ss.), Castillo Carballo (2006: 7) o Kavka i Zybert (2004). Al costat d'una idiomaticitat intralingüística, relacionada amb la fraseologia (i l'*idiomatisme-2*), n'identifiquen una altra de més àmplia o interlingüística (relacionat amb *idiomatisme-1* d'*EuroWordNet*):

Understanding the term in its broader sense, it can be said that an expression is ‘idiomatic’ (or it has ‘proper idiomaticity’) if it is judged intuitively by native speakers as usual, natural, and commonly acceptable. In this respect, one of fairly acceptable, and concise, definitions of ‘idiomaticity’ will be one that takes it as a function of familiarity and frequency of use. (Kavka i Zybert 2004: 55)

FIGURA 4.8. Resultats parcials de l’anàlisi de la similitud semàntica a *EuroWordNet*: exemples per a *idiomatisme-1* i *idiomatisme-2*

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.57	4	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	metàfora	eng-30-07106800-n
0.55	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	significat	eng-30-06601327-n
0.55	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	significació	eng-30-06601327-n
0.50	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	locució	eng-30-07151380-n
0.50	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	expressió	eng-30-07151380-n
0.50	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	intensió	eng-30-06602935-n
0.50	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	connotació	eng-30-06602935-n
0.46	3	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n
0.44	2	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	socialització	eng-30-01128984-n
0.44	2	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	normalització	eng-30-01158690-n
0.40	2	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	motivació	eng-30-00023773-n
0.40	2	idiomatisme 1	eng-30-07081177-n	cognició	eng-30-00023271-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
1.00	6	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	locució	eng-30-07151380-n
1.00	6	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	expressió	eng-30-07151380-n
0.50	3	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	significat	eng-30-06601327-n
0.50	3	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	significació	eng-30-06601327-n
0.46	3	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	intensió	eng-30-06602935-n
0.46	3	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	connotació	eng-30-06602935-n
0.40	3	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	metàfora	eng-30-07106800-n
0.36	2	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	sintagma	eng-30-06313457-n
0.36	2	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	motivació	eng-30-00023773-n
0.36	2	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.36	2	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	hàbit	eng-30-00414179-n
0.36	2	idiomatisme 2	eng-30-07154330-n	probabilitat	eng-30-05091770-n

En § 2.5.2.4 ja s'ha dit, de passada, que hi ha autors que consideren com un dels trets definidors de les col·locacions la *idiomaticitat*, que consideren que és també gradual —com la *fixació*. Ara bé, és interessant fixar-se que, en les definicions de col·locació, coexisteixen també aquests dos conceptes d'*idiomaticitat* que s'han comentat fins ara en aquest apartat.

Així, per exemple, Hausmann (1997, 2007a-b) considera que les col·locacions són idiomàtiques segons el significat de la definició anterior de Kavka i Zybert, ja que tenen una vinculació forta a la llengua en què s'utilitzen.¹¹² Això es fa perceptible des de la perspectiva de la producció de textos: «Les collocations sont par conséquent idiomatiques au niveau de l'encodage, une idiomaticité dont les Français ne se rendent pas souvent compte parce qu'ils la maîtrisent, parce qu'ils mettent automatiquement leurs pas dans les pas de la langue et n'ont aucune conscience des pièges qu'ils évitent et dans lesquels tombent abondamment les locuteurs étrangers» (Hausmann 1997: 282-283). Més en concret, des d'aquesta perspectiva, una de les parts en l'estructura de la col·locació és la que és idiomàtica: «les collocations ont une base qui n'est pas idiomatique et un collocatif qui est idiomatique» (*briser ses chaussures*), fet que el lexicògraf ha de tenir en compte a l'hora de redactar les entrades del diccionari. També des de la lexicografia Calderón Campos (1994: 74) —amb referència implícita al principi fraseològic de Sinclair (§ 2.2.1.3.2)— utilitza *idiomàtic* en relació amb aspectes pragmaticodiscursius, és a dir, en relació amb l'ús en una llengua determinada: «Una cuarta característica sirve para diferenciar las colocaciones de la combinaciones libres: se trata del principio idiomático o la fuerza del uso, que ha hecho que en una lengua determinada se diga *hacer una sugerencia*, pero sin embargo *dar un discurso*, etc.».

En canvi, la *idiomaticitat* és una propietat lingüística, que, en relació amb la fraseologia, es manifesta en aspectes sintacticosemàntics (és a dir, equivalent a l'*idiomatisme-2* d'*EuroWordNet*) segons molts altres autors.¹¹³ A tall d'exemple, Corpas Pastor (1996: 26) posa sobre la taula també l'existència de tots dos sentits, tot i que en fraseologia preval aquest segon:¹¹⁴

El término *idiomaticidad* se viene reservando para denominar aquella especialización o lexicalización fraseológica en su grado más alto [...]. Esta característica se refiere a aquella propiedad semántica que presentan ciertas unidades fraseológicas, por la cual el significado global de dicha unidad no es deducible del significado aislado de cada uno de sus elementos constitutivos [...].

També des de la fraseologia Ruiz Gurillo (1997),¹¹⁵ Ginebra (2003), Pamies Bertrán (2007, 2011: 27) i Mellado Blanco (2016), entre d'altres, al·ludeixen igualment a la *idiomaticitat* específicament en el sentit d'*idiomatisme-2*. Usen aquest terme per a la descripció de les unitats fraseològiques, i insisteixen a fer-lo sinònim de *no-composicionalitat semàntica*. Ruiz Gurillo (ídem: 79), amb referència a la «no

¹¹² Remarquem que en § 2.5.2.4 ja s'ha citat Hausmann (1997) quant a la seva concepció d'*idiomaticitat*.

¹¹³ Podeu ampliar la informació en Kavka i Zybert (2004), que repassen l'ús del terme en bibliografia en llengua anglesa.

¹¹⁴ El significat d'aquest mot en la fraseologia espanyola ja s'ha comentat, de passada, en § 2.2.2.3.

¹¹⁵ Aquesta autora, de fet, en algun punt també fa servir el terme en el sentit d'*idiomatisme-1*. Així, per exemple: «lo idiomático constituye un modo de hablar que da lugar a términos o expresiones reconocidas como propias de una lengua» (Ruiz Gurillo 1997: 93).

composicionalidad semántica o idiomática», explica que «una UF idiomática es una combinación fija de palabras que disfruta de un significado no composicional, ocasionado por recursos como la metáfora, la hipérbole, etc., y de una motivación graduable que depende tanto de las relaciones internas que establezca con el significado originario de sus componentes, como de las conexiones externas contextuales» (ídem: 101); tanmateix, per als fraseòlegs, les col·locacions són UF no idiomàtiques, amb un significat composicional.

Per Pamies Bertrán (2007), també es pot entendre que *idiomaticitat* i *no-composicionalitat* denominen el mateix concepte: «La idiomática, entendida hoy como no-composicionalidad semántica, es otro rasgo esencial de las UF». Ginebra (2003: 17-18) rebla: «en els estudis de fraseologia, se sol usar *idiomàtic* sobretot amb el significat de ‘no descomponible (o no composicional) semànticament’» (*meló de moro*). Més endavant, afegeix encara un altre terme, sinònim de *no-composicionalitat*: dient que una unitat fraseològica té un *significat unitari*, s’expressa una idea «redundant amb la d’idiomaticitat: en qualsevol cas, una unitat idiomàtica és sempre una unitat que té un significat unitari».

En sentit contrari, des d’una aproximació fraseològica també, Olza Moreno (2012: 169-170) fa un repàs de definicions per al concepte de la *idiomaticitat* (en el sentit d’*idiomatisme-2*) en autors soviètics, germànics i romànics. Serveix per comprovar que, malgrat que hi ha autors que assimilen *idiomaticitat* amb *no-composicionalitat*, en realitat no són sinònims. Filant més prim, *idiomaticitat* és la propietat pròpia, identificativa, dels idiomatismes o unitats fraseològiques; en canvi, *no-composicionalitat* és un dels trets amb què, en la major part de la bibliografia, es defineix la idiomática —juntament amb d’altres, com la *fixació*.¹¹⁶ Es tracta de propietats graduables: les unitats fraseològiques més prototípiques són les més idiomàtiques i, en conseqüència, presenten trets com una major fixació i una major opacitat o no-composicionalitat semàntica.

En llengua catalana, tant *composicional* com *composicionalitat* són mots no normatius, que no tenen entrada en el DIEC2 i tampoc no es localitzen a través del *Cercaterm* —com tampoc no s’hi troben les formes negatives *no-composicional* o *no-composicionalitat*. És deduïble que deriven de *composició*, que en aquestes obres té una accepció especialitzada en l’àmbit de la lingüística i, concretament, de la morfologia («Formació de mots nous a partir de la unió de dos o més radicals o mots de la llengua»), que, emperò, no té a veure amb els aspectes semàntics a què ens referim aquí. Tampoc entre els synsets d’*EuroWordNet* no hi ha *compositionality* ni *compositional* i, en els resultats per a *composition*, no s’hi va detectar cap informació significativa. Tanmateix, segons la informació dels dos diccionaris de lingüística en llengua anglesa, resulta que és un terme, aparentment, prou consolidat amb el sentit usat en fraseologia (FIGURA 4.9). Deixant de banda l’accepció relativa a la morfologia, aquestes dues obres especialitzades també el descriuen en relació amb la semàntica: la *composicionalitat* té a veure amb l’estructuració del significat, de tal manera que el significat d’una expressió és format a partir dels significats individuals dels constituents lèxics. Enfront d’això, la *idiomaticitat* (FIGURA 4.7) es referia al fet contrari, excepcional, que es dona quan el significat global

¹¹⁶ En realitat, la relació entre *fixació* i *no-composicionalitat* ja s’ha recalcat en § 4.5.1. Atès que l’objectiu d’aquest apartat no és definir les unitats fraseològiques, sinó analitzar el concepte de la *idiomaticitat*, no entrem aquí a ampliar la informació quins són els altres possibles trets definidors d’aquestes unitats.

no és resultat de sumar els parcials, i, a més a més, afecta el funcionament sintàctic. Per tant, amb la forma negativa (*no-composicionalitat*), es tractaria de termes sinònims o quasi.

FIGURA 4.9. Informació terminogràfica entorn de *composicionalitat*: Crystal (2008) i Matthews (2014)

compositionality (*n.*) see composition

composition (*n.*) A term used in linguistics to refer to a hierarchical model of linguistic structure in which larger units are seen as being made up out of smaller units. For example, in grammatical analysis, the relationship between sentence, clause, phrase, word, and morpheme is sometimes described as one of composition (constituency, or rank), the units of higher rank being analysable (decomposable) into units of lower rank. One might subsequently analyse such structures in terms of their compositional meaning. Compositional models are to be found especially in scale-and-category, tagmemic, stratificational and phrase-structure grammars. In relation to word-formation, the term is used both in the general sense of 'processes of compounding', and sometimes in a restricted sense, referring to a particular type of compound. In transformational grammar, phrasal verbs (e.g. *switch on, take off*) may be referred to as composite verbs. In semantics, compositionality is the view that the meanings of individual words can be used to build up the meanings of larger units: the meaning of the whole is determined by the meaning of its parts and the way in which they are assembled. The notion is important in, for example, Montague grammar.

[Crystal 2008]

compositional meaning

The meaning of a syntactic unit seen as derivable from those of the smaller units of which it is composed and the constructions in which they stand: e.g. that of *tall girls* as derived from the meanings of *tall* as one lexical unit, of *girls* as the plural of another lexical unit, and of a syntactic construction in which *girls* is head and *tall* a modifier.

According to the principle of **compositionality** the meanings of sentences are compositional, either hypothetically or by definition, if considered in abstraction from particular occasions on which they are uttered. Hence accounts distinguishing semantics, as a study of such meanings, from pragmatics.

[Matthews 2014]

Cuenca i Hilferty (1999: 116) realcen la idea que, per bé que sovint s'ha establert la sinonímia entre *idiomaticitat* i *no-composicionalitat*, en realitat no són conceptes assimilables:

Las expresiones idiomáticas se han caracterizado tradicionalmente como secuencias de palabras más o menos fijas cuya estructura semántica global es arbitraria respecto a la de sus partes. Así, la idiomática se ha igualado con bastante frecuencia a la no composicionalidad semántica.

Aquests autors qüestionen que, de fet, les unitats fraseològiques siguin no-composicionals: «no se debe confundir la no literalidad con la no composicionalidad»;

simplemente son dos cosas diferentes» (ídem: 118).¹¹⁷ Les locucions, per exemple, són idiomàtiques, però poden tenir una interpretació composicional, a partir de les diverses parts que n'integren el significat literal: «en muchos casos, su composicionalidad pasa por procesos metafóricos y metonímicos que operan de acuerdo con nuestro conocimiento del mundo» (ídem: 120-121). D'aquesta manera, Cuenca i Hilferty —com també fa Olza Moreno (2012)— vinculen la idiomàticitat amb un altre tret definidor: la *motivació* de les seqüències —oposada a l'*arbitrarietat*—, ja que sovint s'hi pot parlar d'una *composicionalitat motivada*, «es decir, la interpretación del todo viene motivada por el significado de las partes» (ídem: 121). En aquest mateix sentit, també es troben autors que prefereixen centrar la recerca en el concepte de l'*analitzabilitat semàntica* o *descomponibilitat* de les combinacions fraseològiques, com ara Dobrovól'skij i Piirainen (2005) o Dobrovól'skij (2011, 2016), que —també des de la lingüística cognitiva— analitzen l'estructura conceptual metafòrica que és subjacent en unitats de la fraseologia.

Com a resum, segons el que s'ha vist fins ara, el terme *idiomàticitat* és polisèmic i té associats, filant prim, tres conceptes ben diferenciats —tot i que interrelacionats—, tots els quals són vigents en l'àmbit especialitzat de la lingüística:

1. La *idiomàticitat* (1) té a veure amb aspectes pragmaticodiscursius i amb la idiosincràsia d'un idioma determinat, o sigui, amb les característiques internes d'una llengua concreta. És el sentit amb què usa aquest terme Hausmann, per exemple, mentre que altres autors fan servir altres termes per fer referència a aquest mateix concepte, com ara *idiosincràsia*, *tipicitat* o *isomorfisme* (§ 2.5.2.4).
2. La *idiomàticitat* (2) és sinònima de *no-composicionalitat* i de *significat unitari*: fa referència, doncs, a un tret semàntic, propi de seqüències amb un significat unitari. En fraseologia, és l'accepció que preval (Corpas Pastor, Ruiz Gurillo, Ginebra i Pamies Bertrán, entre molts altres).
3. La *idiomàticitat* (3) expressa el caràcter identificatiu dels idiomatismes o unitats fraseològiques (Olza Moreno, Cuenca i Hilferty). La no-composicionalitat semàntica només és un dels trets propis d'aquest tipus de seqüències; així, la *idiomàticitat* (2) és un hipònim de la *idiomàticitat* (3). Amb aquest sentit, el terme té un valor classificador del lèxic, en virtut de si una unitat és o no un idiomatisme objecte d'estudi de la fraseologia.

¹¹⁷ Ho exemplifiquen amb la idea que «las palabras que integran la expresión *tener las manos atadas* efectúan una contribución individual a la interpretación global». Més enllà del significat general de la locució ('no poder fer una cosa'), expressa també certs matisos semàntics ('no poder fer alguna cosa *per circumstàncies alienes a la pròpia voluntat*') que són inferits a partir del significat original de l'expressió o domini origen: «si tenemos las manos atadas, no las tenemos así *motu proprio*, sino en contra de nuestra voluntad» (Cuenca i Hilferty 1999: 117-118).

4.3.3. Opacitat i motivació semàntiques

Tradicionalmente, la idiomaticidad se ha considerado como uno de los aspectos esenciales de una unidad fraseológica. Tanto es así, que el prototipo por excelencia de estas unidades han sido durante mucho tiempo, y especialmente en la tradición anglo-norteamericana, aquellas caracterizadas por la presencia de opacidad semántica o idiomaticidad.

Las unidades fraseológicas pueden presentar dos tipos de significado denotativo: significado denotativo literal y significado denotativo figurado o translaticio, es decir, idiomático. Es precisamente el segundo el responsable de la idiomaticidad que presentan la mayor parte de estas unidades. (Corpas Pastor 1996: 27)

Com s'acaba de comprovar (§ 4.3.2), *idiomaticitat* és un terme polisèmic i, amb referència a un dels conceptes que transmet (2), és sinònim de *no-composicionalitat*, o sigui, de *significat unitari*. A més a més, hi ha qui també estableix la sinonímia entre *idiomaticitat* i *opacitat* semàntica —tal com fa Corpas Pastor. És a dir, les seqüències no composicionals o amb un significat figurat són *opaques* o *no-transparentes* semànticament, de tal manera que, en aquest sentit, *idiomaticitat* és antònim de *transparència* semàntica.

Autors com Nunberg, Sag i Wasow (1994: 495) posen en dubte que tots els idiomes siguin opacs, sinó que consideren opacitat com a relativa: el significat d'una expressió pot resultar previsible a partir del context. Així, per exemple, sobre la locució castellana *tener una lengua de trapo*:¹¹⁸

It is opaque in the absence of context, but if we heard it used in an utterance literally meaning, 'It won't be a quiet evening with Juan around, he has a rag tongue', we can guess from the combination of context and literal meaning that the expression means 'to like to talk'.

It is presumably tests like these that linguists have in mind when they say that the meaning of idioms are not predictable from the meaning of their parts.

En el cas específic de les col·locacions, ja s'ha vist que, per la major part d'autors, són *composicionals* semànticament i, per això mateix, *transparentes* (§ 2.5.2.1). Com a mostra, Hausmann (1997: 282) afirma que les col·locacions tenen aquest caràcter: «Ces unités n'ont pas besoin d'être définies parce qu'elles sont —plus ou moins— transparentes» (*rompre le silence, le silence règne, un silence de mort, un silence épais...*). És a dir, es podria dir que aquestes combinacions són *predictibles* a partir del significat dels components —en el sentit que usen el terme Nunberg i altres. Ara bé, en la bibliografia sobre col·locacions, el terme *predictibilitat* es fa servir comunament amb un altre sentit, vinculat amb el concepte d'*arbitrarietat* o el seu antònim, *motivació* i, per això, té sentit

¹¹⁸ En el DRAE, en una de les accepcions, *lengua de trapo* és «persona deslenguada, lenguaraz» (a Cuba i l'Uruguai), que correspondria al significat que té l'expressió segons Nunberg, Sag i Wasow. Tanmateix, en l'espanyol peninsular sembla que preval l'ús d'aquesta accepció en relació amb l'accepció «lengua de los niños cuando todavía no hablan bien». En qualsevol cas és cert que, a partir del context que proporcionen aquests autors, es dedueix el significat de l'expressió, que, en aquest context concret, s'interpretaria com 'parlar molt o massa'.

examinar-los conjuntament un poc més de prop. Abans ja s'han presentat algunes consideracions respecte de la *predictibilitat* i la *motivació* de les col·locacions (§ 2.5.2.4).

FIGURA 4.10. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a *EuroWordNet*: exemples per a *transparència*, *predictibilitat*, *arbitrarietat* i *motivació*

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.62	4	transparència	eng-30-04702127-n	memoritzabilitat	eng-30-05215921-n
0.62	4	transparència	eng-30-04702127-n	originalitat	eng-30-04800359-n
0.62	4	transparència	eng-30-04702127-n	no-originalitat	eng-30-04801168-n
0.62	4	transparència	eng-30-04702127-n	comprensibilitat	eng-30-04819026-n
0.57	4	transparència	eng-30-04702127-n	impredictibilitat	eng-30-04758313-n
0.57	4	transparència	eng-30-04702127-n	aleatorietat	eng-30-04771332-n
0.57	4	transparència	eng-30-04702127-n	acceptabilitat	eng-30-04792679-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.62	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	memoritzabilitat	eng-30-05215921-n
0.62	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	originalitat	eng-30-04800359-n
0.62	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	no-originalitat	eng-30-04801168-n
0.62	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	comprensibilitat	eng-30-04819026-n
0.57	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	transparència	eng-30-04702127-n
0.57	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	impredictibilitat	eng-30-04758313-n
0.57	4	predictibilitat	eng-30-04756025-n	aleatorietat	eng-30-04771332-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.50	4	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	idiosincràsia	eng-30-04764242-n
0.43	3	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	memoritzabilitat	eng-30-05215921-n
0.43	3	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	originalitat	eng-30-04800359-n
0.43	3	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	no-originalitat	eng-30-04801168-n
0.43	3	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	comprensibilitat	eng-30-04819026-n
0.40	3	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	impredictibilitat	eng-30-04758313-n
0.40	3	arbitrarietat	eng-30-04671841-n	aleatorietat	eng-30-04771332-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.60	3	motivació	eng-30-00023773-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.50	3	motivació	eng-30-00023773-n	tradicionalitat	eng-30-05809745-n
0.50	3	motivació	eng-30-00023773-n	tradicció	eng-30-05667404-n
0.50	3	motivació	eng-30-00023773-n	producció	eng-30-00912960-n
0.46	3	motivació	eng-30-00023773-n	estereotip	eng-30-05927586-n
0.46	3	motivació	eng-30-00023773-n	elecció	eng-30-00161243-n
0.43	3	motivació	eng-30-00023773-n	regla	eng-30-07259772-n

Des de l'anàlisi de la similitud semàntica dels termes en l'ontologia *EuroWordNet* (FIGURA 4.10), es pot realçar que el càlcul automàtic de proximitat també detecta certs vincles entre *transparència*, *predictibilitat*, *impredictibilitat* (i *aleatorietat*) i *arbitrarietat*; tots tres, alhora, es relacionen amb conceptes com *memoritzabilitat* o *originalitat* —que és possible associar amb el criteri de la *memorització* proposat per Svensson com a definidor de les seqüències fixes (§ 4.3.1). Per un altre costat, *motivació* està més associat a *EuroWordNet* amb aspectes de *cognició* i de *tradicció*.

Els termes *transparència* i *opacitat* no estan consolidats com a propis de l'àmbit de la lingüística en llengua catalana, a jutjar pel fet que no estan recollits en les obres consultades: tant en el DIEC2 com en el *Cercaterm* són termes de l'àmbit de la física, i s'infereix que l'ús en textos de lingüística és a partir d'una extensió metafòrica, segons la qual es comparen certes propietats de les unitats o combinacions lèxiques amb les propietats físiques oposades que expressen aquests dos mots. Aquestes obres tampoc no donen informació específica per a aquest camp temàtic en el cas dels termes *arbitrarietat* i *motivació*. Sí que s'hi troba, però, una definició per a *predictible* —amb la marca temàtica «FL» en el DIEC2 (FIGURA 4.11).

FIGURA 4.11. Informació terminogràfica entorn de *predictibilitat*: DIEC2 i *Cercaterm*

<p>predictible</p> <p>1 <i>adj.</i> [LC] Que es pot predir. 2 <i>adj.</i> [FL] Pronosticable a partir de l'aplicació d'una o més regles.</p> <p style="text-align: right;">[DIEC2]</p>
<p>ca predictibilitat, n f es predecibilidad es predictibilidad en predictability <Lingüística > Sintaxi> Definició Propietat d'un element lingüístic de ser pronosticable a partir de l'aplicació d'una o més regles.</p> <p style="text-align: right;">[Cercaterm – Neoloteca]</p>

Com és habitual, contenen més informació sobre aquests termes els diccionaris especialitzats en lingüística. En el cas de *transparència* i *opacitat* (FIGURA 4.12). la informació no lliga amb els usos que es fan d'aquests termes en relació amb les col·locacions, ja que no n'estableixen cap associació conceptual amb l'*arbitrarietat* o la *motivació*. Pel que fa a aquests altres dos termes, tots dos diccionaris es limiten a definir-los en el sentit de Saussure (1916): l'associació entre la forma lingüística i el referent extralingüístic és arbitrària. No s'hi entra, però, en més detalls, que permetin treure l'entrellat de la complexitat conceptual vinculada a aquests termes.

FIGURA 4.12. Informació terminogràfica entorn de *transparència i opacitat, arbitrarietat i motivació*: Crystal (2008) i Matthews (2014)

arbitrariness (*n.*) A suggested defining property of human language (contrasting with the properties of other semiotic systems) whereby linguistic forms are said to lack any physical correspondence with the entities in the world to which they refer. For example, there is nothing in the word *table* which reflects the shape, etc., of the thing. The relationship between sound and meaning is said to be arbitrary – or ‘conventional’, as classical tradition puts it. By contrast, some words in a language may be partly or wholly iconic, i.e. they do reflect properties of the non-linguistic world, e.g. onomatopoeic expressions, such as *splash, murmur, mumble*.

opaque (*adj.*) (1) A term used in generative phonology [...]. (2) In the context of generative syntax, opaque refers to a set of conditions specifying the grammatical contexts in which an expression cannot be free [...]. (3) In semantics, a (referentially) opaque or intensional context is one in which the substitution of co-referential terms potentially results in a change of truth value. For example, *John believes that – is happy* is an opaque context: it is possible that *John believes that George Bush is happy* might be true, even while *John believes that the 43rd president of the USA is happy* is false, even though the terms *George Bush* and *the 43rd president of the USA* refer to the same individual. Contexts in which this sort of substitution cannot result in a change of truth value are called transparent or extensional. (4) A term used in non-linear phonology, as part of the characterization of the domain within which assimilation rules apply [...].

transparent (*adj.*) A term used in several areas of linguistics to refer to an analysis which presents the relevant facts in a direct and perspicuous manner. In generative phonology, for example, transparency refers to the extent to which the applications of a given rule to a given form can be seen in the phonetic output at the end of the derivation. Non-transparent rules are referred to as opaque. The term has also developed special senses in semantics and generative syntax. See also opaque.

[Crystal 2008]

arbitrariness

The property of language by which there is in general no natural relation between the form of a simple lexical unit and a thing etc. it is used to refer to. E.g. there is nothing in the nature of the sounds and meanings to explain why *cat* is the word for a cat and not, for example, a dog or a pencil, or why cats should not be referred to by, say, *dog* instead.

Thence of any similar features of or differences between languages. Thus the system of colour terms in English differs arbitrarily from that of e.g. Welsh, not just in the forms but also in the way the spectrum, as in the region of blue and green, is divided. Opposed to ICONICITY; MOTIVATION. *Compare* NATURALNESS.

motivation

Used technically for the opposite of arbitrariness. Thus the relation between form and meaning is motivated, or partly motivated, in a case of onomatopoeia; also e.g. where forms are derived by a semantically regular process of word-formation. See also ICONICITY.

opacity

The opposite of transparency. Thus, in syntax, the structure of a clause will be more opaque if, at an underlying level, inflections are represented as heads⁽¹⁾ of phrases than if, at every level, they are represented as parts or properties of words.

See also REFERENTIALLY OPAQUE. The term ‘opacity’ was briefly used by Chomsky, at the end of the 1970s, for a principle rapidly reformulated in Government and Binding Theory

transparency

1. The degree to which a form corresponds to a more abstract representation. E.g. *unhappy* is transparently related to an underlying combination *un + happy*; *illogical* less so to an underlying *in + logical*.

2. The degree to which the meaning of a form is predictable from its parts: e.g. *undead* is less transparent in meaning than *unkind*. [...]

[Matthews 2014]

Deixant de banda que la majoria d'autors diferencia les col·locacions d'altres unitats fraseològiques per la *transparència*, ja s'ha dit que en la bibliografia no hi ha gaire acord sobre si s'han d'atribuir a aquestes seqüències com a trets definidors la *predictibilitat* o l'*arbitrarietat* (§ 2.5.2.4). Respecte d'aquest darrer concepte, Liu (2010: 7 i ss.), després de constatar la confrontació de parers en bibliografia en llengua anglesa, arriba a la conclusió que precisament la qüestió és que hi ha diversos significats en joc. Així, segons Liu, *arbitrarietat* és un terme polisèmic, al qual, com a mínim, s'atorguen tres significats:

1. Les col·locacions són arbitràries perquè no hi ha coincidència en les unitats que s'hi combinen en una llengua per comparació a una altra; és a dir, són arbitràries des d'una perspectiva interlingüística. Aquesta perspectiva, l'adopta, per exemple, Benson (1989), i també és la que usen en el BBI (§ 3.2.2).
2. Les col·locacions són arbitràries perquè no es poden predir per mitjà de regles sintàctiques o semàntiques; són, doncs, arbitràries intralingüísticament (*strong tea*, *powerful car*, però **strong car*, **powerful tea*). Aquí s'hi inclouen tant autors que consideren les col·locacions com una unitat, amb un significat no composicional, com d'altres que no hi estan d'acord i defensen la composicionalitat de la seqüència.
3. També l'arbitrarietat de les col·locacions es relaciona amb el processament del llenguatge i l'aprenentatge de la llengua. És un exemple d'aquesta postura Lewis (1997; § 2.2.3). Al cap i a la fi, es pot considerar que en aquest significat es barregen els dos anteriors.

Penadés Martínez (2017b: 123 i ss.) remarca també que, en parlar d'*arbitrarietat* en relació amb les col·locacions, efectivament no se sol donar a aquest terme el significat de Saussure (1916) —el que hem trobat recollit en els diccionaris de lingüística (FIGURA 4.12).¹¹⁹ Com que les col·locacions són combinacions de mots, el que és arbitrària és la concurrència restrictiva d'un mot amb l'altre. En aquest sentit, *arbitrarietat* o *no-motivació* es posa en relació amb *restricció* (§ 2.5.2.3) i també amb *ús* (§ 2.5.3 i 4.3.4): la freqüència d'ús és el que fa que una combinació restrictiva d'unitats lèxiques concreta esdevingui estable (Corpas Pastor 1996; Zuluaga 1980, 2002; García-Page 2001; Castillo Carballo 1998; Koike 2001; Higuera García 2007; Alonso Ramos 2002a-b, 2017a-b; Vidal i Cabré 2005; Muñoz Núñez 2007; Martos García 2016; Blasco Mateo 2002).¹²⁰ Com demostra l'estudi d'aquesta autora, que les col·locacions siguin arbitràries no impedeix, però, que hi hagi experts que, alhora, hi vegin certa motivació (Koike 2001, Ruiz Gurillo 2002, Sánchez Rufat 2010 o Barrios Rodríguez 2016, per exemple).¹²¹

¹¹⁹ Com assenyalava Penadés Martínez (2017b: 129-130), n'és una excepció Bosque (2011: VIII), que defensa que les col·locacions són arbitràries en el sentit de Saussure. En aquest sentit, les col·locacions, en tant que combinacions lèxiques, serien relativament arbitràries o relativament motivades.

¹²⁰ Per exemple, tant Koike (2001: 215) com Corpas Pastor (2001a-c) remarquen la perspectiva interlingüística per detectar el caràcter arbitrari de les col·locacions.

¹²¹ En qualsevol cas, per la seva part, Liu (2010: 8) menciona com a diferència entre els conceptes de *motivació/no-motivació* i *arbitrarietat* que els primers solen implicar una perspectiva intralingüística —a diferència de l'*arbitrarietat*, que pot ser entesa en els altres significats assenyalats.

Cal afegir-hi els autors que explícitament rebutgen el caràcter arbitrari de les col·locacions. Bosque (2001a-c, 2004a-b) ho fa, ja que interpreta que *arbitrarietat* és el mateix que *impredictibilitat*.¹²² Per ell, les col·locacions sí que serien predictibles i no arbitràries, perquè són *deduïbles*; des del moment que és possible agrupar els col·locatius en classes semàntiques homogènies, es detecta certa motivació en la combinació i es poden col·legir altres combinacions predicat-argument similars (§ 2.3.3.2).¹²³

La mateixa Penadés Martínez (ídem) considera les col·locacions *motivades*¹²⁴ i, més concretament, per ella, les col·locacions ho són en tres sentits: morfològicament, semànticament i extralingüísticament.¹²⁵ En virtut de la motivació *morfològica*, «su estructura es transparente y su significado se deduce, al menos en parte del elemento que constituye la base de la colocación» (*error garrafal, dar un paseo, conciliar el sueño, afirmar rotundamente, perdidamente enamorado*). A part, la motivació *semàntica* i, en ocasions, també *extralingüística* és el que explica per què un col·locatiu determinat es combina amb bases amb què comparteix certs trets semàntics (per exemple, la locució castellana *sobre ruedas* es combina amb verbs de moviment: *ir, marchar, discurrir...*).

La formación de estas colocaciones complejas tiene que ver con el proceso metafórico que permite proyectar el dominio concreto del movimiento real sobre el dominio abstracto del desarrollo de algo, con lo que se crea la metáfora LA MARCHA DE UN ASUNTO ES LA MARCHA DE UN AUTOMÓVIL. De este modo, en una colocación como *ir sobre ruedas* existe motivación semántica porque está vinculada con otras unidades de la lengua [...] y, además, con la realidad extralingüística por la relación conceptual que la metáfora establece entre la marcha de un automóvil (dominio fuente) y la marcha de un asunto (dominio meta). (Penadés Martínez 2017b: 134-135)

En aquest sentit, la motivació és un fet diacrònic: en certes col·locacions, el parlant potser no és conscient de la metàfora o no la sap interpretar d'acord amb la informació sincrònica de què disposa.¹²⁶ Ara bé, des d'un punt de vista diacrònic, sí que pot existir una motivació *etimològica*, que és a la base de la motivació tant morfològica com semàntica (Penadés Martínez 2019: 1073-1074, Pamies Bertrán 2011). Precisament, la metàfora fa obligatòria l'al·lusió al marc teòric de la lingüística cognitiva: aquest concepte hi ocupa un lloc central i, a més a més, una de les premisses bàsiques que assumeix la lingüística cognitiva és que hi ha motivació en el llenguatge (Cuenca i Hilferty 1999). En conseqüència, des d'aquest marc teòric, l'existència de metàfora en les col·locacions encaixa perfectament amb la idea que no són combinacions arbitràries, sinó motivades.

¹²² Liu (2010: 8) fa notar que *arbitrarietat* i *impredictibilitat*, de fet, sovint són usats com a sinònims, i tots dos poden aplicar-se a les col·locacions des d'una perspectiva tant interlingüística com intralingüística.

¹²³ Segons Bosque (2011), les col·locacions amb verbs lleugers serien més arbitràries, però no del tot, ja que també seria possible establir-hi generalitzacions.

¹²⁴ En § 2.5.2.4 ja s'ha dit que Penadés especifica què vol dir exactament amb *motivació*: és una relació entre significant i significat, «entendiendo causal en el sentido de que hay una razón o un motivo para asociar el significado de un signo a un determinado significante y no a otro» (Penadés Martínez 2017b: 133, 2019). Així mateix, aquesta autora remarca com sovint s'usa aquest terme sense explicitar-ne una definició.

¹²⁵ Penadés pren d'Ullman (1972 [1952]: 92-107) la distinció entre diversos tipus de motivació: fonètica, morfològica i semàntica. Lipka (1992: 6 i ss.) també adopta aquesta mateixa classificació dels tipus de motivació, que també aplica a l'anàlisi d'unitats fraseològiques.

¹²⁶ Segons això, la motivació es pot posar justament en relació amb la *tradicció* (FIGURA 4.10).

A més a més —tal com es resumeix en § 5.4.3—, pels lingüístics cognitius la motivació es percep tant en el fet que les metàfores són influïdes per l'estructuració corpòria com en la mateixa estructuració de les expressions lingüístiques. En aquest sentit, es pot posar també en relació directa amb la *transparència*: el fet que el parlant sigui conscient o no de la metàfora present en una seqüència lingüística la hi pot fer més o menys transparent, cosa que influeix en el comportament sintàctic.

Es bien sabido que algunos modismos presentan severas restricciones en su manifestación sintáctica [...]. ¿A qué se debe este comportamiento? Recuérdese que algunas expresiones idiomáticas son semánticamente más analizables que otras; esto parece comportar repercusiones sintácticas en cuanto a la flexibilidad de las formas que un modismo puede tomar (cfr. Gibbs 1990: 425; Nunberg *et al.* 1994: 506-509). En pocas palabras, cuanto más transparente es la contribución de las partes individuales, tanto más flexible suele ser una frase hecha en cuanto a las configuraciones estructurales que puede adoptar. Así, las expresiones idiomáticas presentan un mayor grado de variabilidad sintáctica si son semánticamente transparentes; si su significado resulta opaco, se comportan más bien como piezas léxicas y, como tales, están más fijadas y restringidas sintácticamente. (Cuenca i Hilferty 1999: 120)

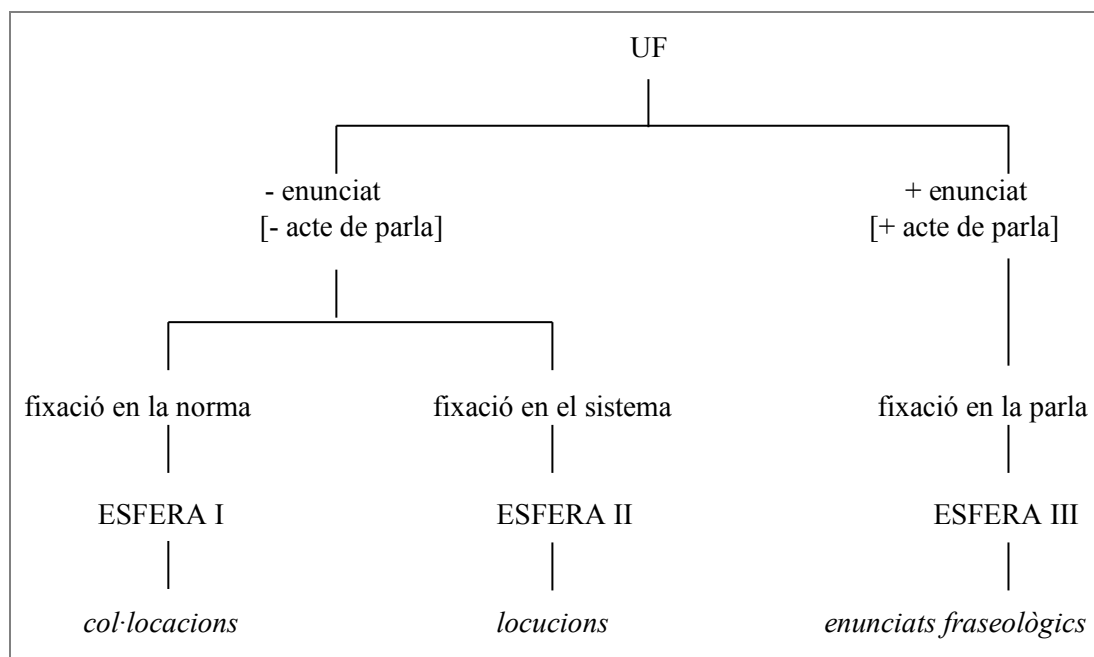
Segons això, el grau menor de fixació que, formalment, manifesten les col·locacions respecte de les locucions, per exemple, es pot connectar amb un grau més alt de transparència semàntica, que sovint té a veure amb la presència de trets metafòrics identificables per al parlant.

4.3.4. Norma i freqüència

En cuanto a la característica que vincula las colocaciones al plano de la norma y el uso, asumirla implica excluirlas del sistema lingüístico, lo que contradice las posibilidades que el propio uso demuestra, pues, como ha podido comprobarse, la existencia de paradigmas semánticos con una misma combinatoria léxica es un hecho sistemático que debe ser establecido de manera particular para cada lengua, es decir, para cada sistema lingüístico, ya que, como es de sobra conocido, no siempre son coincidentes las combinaciones de una lengua en relación con las de otra. (Penadés Martínez 2017a: 976)

Que les col·locacions són un fet de norma i no del sistema és una idea que prové de Corpas Pastor (§ 2.2.2.3). En l'àmbit de la fraseologia, aquesta autora les diferencia d'aquesta manera de les locucions (esfera del sistema) i dels enunciats fraseològics (esfera de la parla), tal com es resumeix en la FIGURA 4.13.

FIGURA 4.13. Esquema per a la classificació de les unitats fraseològiques segons Corpas Pastor (1996)

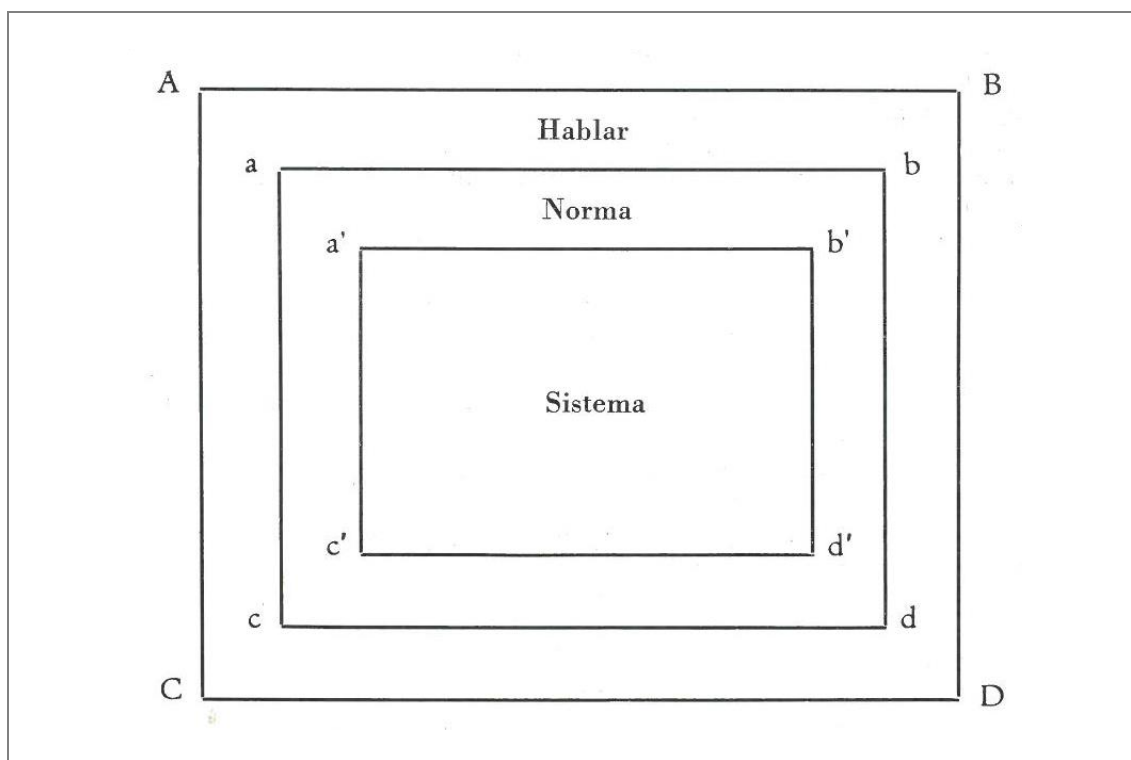

L'assimilació de les col·locacions a la norma, enfront del sistema i de la parla, és una noció que es repeteix en la bibliografia.¹²⁷ La diferenciació d'aquests tres nivells procedeix de Coseriu (1952: 57): després de constatar la insuficiència de la dicotomia de Saussure (1916) entre *llengua* —com a sistema, en el grau màxim d'abstracció— i *parla* —activitat lingüística individual i empíricament comprovable, en el grau de menor abstracció—, aquest lingüista aprofita el terme *norma* per denominar un nivell intermedi d'abstracció entre els dos anteriors (FIGURA 4.14). Amb aquesta denominació, Coseriu remarca que es refereix a la *norma* que segueixen els membres d'una comunitat lingüística determinada, segons la qual es distingeix el que és *normal* d'allò *anormal* en una llengua.

Quant als límits entre *norma* i *sistema*, hi ha autors que remarquen que constitueixen una qüestió controvertida, com ara Bosque (2001b: 24-25, 2004a: LXXXI). Com s'ha vist en la citació inicial d'aquest apartat, Penadés Martínez (2017a) directament invalida aquesta concepció, ja que, a parer seu, sistema i norma són excloents: si és la norma la que configura les col·locacions, això comporta excloure-les del sistema d'una llengua determinada. Aquesta idea, en realitat, sembla que contradiu la teoria de Coseriu, qui inclou el sistema dins la norma, de tal manera que la pertinença a la norma implica també la pertinença al sistema.

¹²⁷ En § 2.2.2.3 ja s'ha remarcat que el *Manual* de Corpas Pastor (1996: 52) i, en concret, aquest esquema classificatori ha tingut gran repercussió en els estudis fraseològics posteriors. Només a tall d'exemple: la FIGURA 4.13 es troba reproduït en fonts diverses, com ara, traduïda al català, en Sancho Cremades (1999: 52).

FIGURA 4.14. Esquema per a la distinció entre *parla*, *norma* i *sistema* segons Coseriu (1952)

Tot i que Coseriu (1952) no fa referència explícita a les col·locacions, explica que, per ell, la *norma* inclou tot allò que en la parla concreta implica *repetició de models anteriors*, *costum*, *tradicció constant* —és a dir, com que les col·locacions presenten aquestes característiques, estan incloses dins la norma (§ 2.5.3). En aquest sentit, a més, la norma es relaciona precisament amb la idiosincràsia de cada llengua. Com a exemple, en l'àmbit de la sintaxi, relaciona les *fórmules fixes* amb la norma:

En el campo sintáctico, la distinción entre *norma* y *sistema* aparece en primer lugar como distinción entre los tipos generales o «regulares» de construcción y las fórmulas fijas de que habla Saussure: mientras aquéllos pertenecen al sistema, éstas representan realizaciones tradicionales de esquemas contenidos en el sistema mismo, es decir que son hechos de norma. (Coseriu ídem: 50)

En qualsevol cas, no sembla que la discussió teòrica sobre si les col·locacions són fets de norma o de sistema serveixi, per si mateixa, com a criteri aplicable per diferenciar en la pràctica aquestes seqüències d'altres combinacions. Amb vista a aconseguir una definició operativa de les col·locacions, és més rellevant, però, subratllar la polisèmia del terme *norma* en lingüística. Així, cal realçar la idea que, en l'obra de Coseriu, la *norma* no s'identifica, doncs, amb un altre concepte tradicionalment associat a aquest terme, que és el de *correcció*, el qual dona lloc a l'oposició *correcte/incorrecte* o bé *normatiu/no-normatiu*, des d'un punt de vista prescriptiu. Hi pot haver casos en què hi ha una coincidència entre ambdós conceptes de *norma*, però són dues nocions diferents. En obres de consulta (FIGURA 4.15), el DIEC2 explicita només el significat de *norma* com a *correcció* o *bon ús*, prescrit per la gramàtica normativa, tal com recullen també el *Cercaterm* i el diccionari de Crystal. Aquesta última obra introdueix en la definició el

vessant social de la norma, com a pràctica estàndard i ús, cosa que també fa Matthews, qui explícitament esmenta la noció de norma de Coseriu, en el sentit de *tendència* que és *usual* en una llengua.

FIGURA 4.15. Informació terminogràfica entorn de *norma*: DIEC2, *Cercaterm*, Crystal (2008) i Matthews (2014)

<p>norma</p> <p>1 f. [AD] [LC] Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i></p> <p>2 f. [FL] Precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc., d'una llengua segons la gramàtica normativa. [...]</p> <p style="text-align: right;">[DIEC2]</p>
<p>ca norma, n f ca regla, n f es norma es regla fr norme <Lingüística> Definició En gramàtica normativa, precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc. d'una llengua.</p> <p style="text-align: right;">[<i>Cercaterm</i> - fitxa sense font]</p>
<p>norm (<i>n.</i>) The general sense of this term is used in linguistics to refer to a standard practice in speech or writing. The 'norm' in question may apply to groups of varying size within a speech community, or to the community as a whole. For example, several kinds of scientific English make use of impersonal constructions much more frequently than is the case in conversational English, which may be seen as the norm for purposes of stylistic comparison. Often, the norms of different groups conflict, and normative rules may be imposed by one group on another (e.g. stating the 'correct' use of <i>whom</i>, <i>shall</i> or <i>will</i>; insisting that prepositions should not be used at the end of sentences). A collection of such rules is known as a normative grammar: such grammars were particularly current in the eighteenth and nineteenth centuries, and this tradition still exercises considerable influence. In contrast with this prescriptive concern to maintain an imagined set of linguistic standards, linguistics emphasizes the description of actual usage in the community, and sociolinguistics emphasizes the need to take into account the relative appropriateness of different varieties of language in different situations.</p> <p style="text-align: right;">[Crystal 2008]</p>
<p>norm</p> <p>A tendency in speech, or set of tendencies, which is usual in a speech community, but is not determined by what is strictly possible or not possible. Thus, in a given language, objects may in principle precede or follow verbs that take them; nevertheless one order may be the norm to which its speakers usually conform. In a phonological system, a front open vowel [a] might be distinguished by its opposition to a front mid vowel, a back open vowel, and others. Its phonetic realization might then vary within limits, but a particular quality might be a norm in general, or the norm e.g. in informal speech as opposed to formal, or e.g. for men as opposed to women.</p> <p>The distinction between a <u>language system</u> and a norm was central e.g. to Coseriu's account of change in language.</p> <p style="text-align: right;">[Matthews 2014]</p>

En relació amb les col·locacions, la *norma* no s'assimila mai al concepte de correcció normativa, sinó al sentit de Coseriu, vinculat a l'*ús repetit* o *usual* en una llengua i a la *preferència*: «las colocaciones, desde el punto de vista del sistema, no se distinguen de los sintagmas libres formados a partir de las reglas creativas de la lengua. Sólo a nivel de norma se observan diferencias, por cuanto las colocaciones ilustran preferencias de combinación y restricciones impuestas por el uso» (Corpas Pastor 1996: 76). En altres paraules, la col·locació es vincula a l'*adequació*, en lloc de la correcció: «El dominio de las colocaciones constituye, pues, un factor de adecuación en el plano pragmático-estilístico, y no en el plano sistémico» (Almela 2002: 39).

Com ja s'ha mencionat en § 2.3.3.2, Bosque (2001b: 29-31) considera que és problemàtic el concepte de *preferència* —esmentat per Corpas Pastor—, que posa en relació amb la *frequència*: «se dice [...] que las colocaciones constituyen COMBINACIONES PREFERENTES, esto es, 'frecuentes, pero no exclusivas'». Aléong (1983) contrasta els dos conceptes de norma que ja s'han esmentat —d'una banda, com a *normativa* (*le normatif*) i, de l'altra, com a *normalitat* (*le normal*)—, i també relaciona la norma coseriuana amb la *frequència*:

Si l'on entend par normatif un idéal défini par des jugements de valeur et par la présence d'un élément de réflexion consciente de la part des gens concernés, le normal peut être défini au sens mathématique de fréquence réelle des comportements observés.

La *preferència* no és un terme especialitzat de l'àmbit de la lingüística —o almenys no és recollit com a tal en els diccionaris consultats. Per desxifrar el significat que adopta en els textos sobre la definició de col·locació, es pot tenir en compte que deriva de *preferir*, que és un verb que expressa una acció que requereix un subjecte humà i, alhora, diferents alternatives (hi ha d'haver *algú* que en valori una com a millor respecte de l'altra). En aquest sentit, és important posar aquest concepte en relació amb els parlants; per exemple: «[l]os hablantes suelen recurrir, preferentemente, a determinadas colocaciones de sustantivo + verbo, para designar, por ejemplo, una determinada realidad extralingüística» (Wotjak 2006a: 11). És a dir, els parlants *prefereixen* certes combinacions i, consegüentment, les utilitzen amb més *frequència* que d'altres. Així, tant *norma* com *preferència*, *frequència* i *repetició*, en relació amb el parlant, es poden vincular amb aspectes *cognitius*, que determinen la *probabilitat* o la *regularitat* d'ús de certes expressions (FIGURA 4.16).¹²⁸

¹²⁸ Els exemples amb els resultats de l'extracció de dades sobre la similitud semàntica entre els synsets d'*EuroWordNet* aquí no mostren gaire proximitat conceptual (FIGURA 4.16). Sí que s'hi detecta la sinonímia entre *preferència* i *predilecció*, però, quant a la resta de dades, aprofitem per accentuar la coincidència en la relació comuna dels diversos synsets amb conceptes com és ara *cognició*.

FIGURA 4.16. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a *EuroWordNet*: exemples per a *norma*, *preferència*, *freqüència* i *repetició*

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.50	3	norma	eng-30-13854488-n	probabilitat	eng-30-05091770-n
0.33	2	norma	eng-30-13854488-n	motivació	eng-30-00023773-n
0.33	2	norma	eng-30-13854488-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.31	2	norma	eng-30-13854488-n	regularitat	eng-30-04767347-n
0.31	2	norma	eng-30-13854488-n	llibertat	eng-30-13991823-n
0.31	2	norma	eng-30-13854488-n	dependència	eng-30-14001348-n
0.31	2	norma	eng-30-13854488-n	memoritzabilitat	eng-30-05215921-n
0.31	2	norma	eng-30-13854488-n	originalitat	eng-30-04800359-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
1.00	9	preferència	eng-30-06200344-n	predilecció	eng-30-06200344-n
0.57	4	preferència	eng-30-06200344-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.50	4	preferència	eng-30-06200344-n	tradicionalitat	eng-30-05809745-n
0.50	4	preferència	eng-30-06200344-n	tradicció	eng-30-05667404-n
0.47	4	preferència	eng-30-06200344-n	estereotip	eng-30-05927586-n
0.44	4	preferència	eng-30-06200344-n	regla	eng-30-07259772-n
0.44	4	preferència	eng-30-06200344-n	abstracció	eng-30-05854150-n
0.44	4	preferència	eng-30-06200344-n	denotació	eng-30-05922949-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.43	3	freqüència	eng-30-15278281-n	sinonímia	eng-30-13808161-n
0.33	2	freqüència	eng-30-15278281-n	motivació	eng-30-00023773-n
0.33	2	freqüència	eng-30-15278281-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.33	2	freqüència	eng-30-15278281-n	probabilitat	eng-30-05091770-n
0.31	2	freqüència	eng-30-15278281-n	regularitat	eng-30-04767347-n
0.31	2	freqüència	eng-30-15278281-n	llibertat	eng-30-13991823-n
0.31	2	freqüència	eng-30-15278281-n	dependència	eng-30-14001348-n
0.31	2	freqüència	eng-30-15278281-n	memoritzabilitat	eng-30-05215921-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.59	5	repetició	eng-30-07342049-n	desviació	eng-30-07366289-n
0.53	4	repetició	eng-30-07342049-n	producció	eng-30-00912960-n
0.50	4	repetició	eng-30-07342049-n	selecció	eng-30-00161243-n
0.50	4	repetició	eng-30-07342049-n	elecció	eng-30-00161243-n
0.46	3	repetició	eng-30-07342049-n	motivació	eng-30-00023773-n
0.46	3	repetició	eng-30-07342049-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.44	4	repetició	eng-30-07342049-n	restricció	eng-30-00808182-n
0.44	4	repetició	eng-30-07342049-n	especialització	eng-30-00583747-n

Corpas Pastor (1996: 20-21) associa la *freqüència* amb les unitats fraseològiques i fa explícit que es tracta d'un terme polisèmic, en què es distingeixen dues nocions relacionades. Diferència, d'una banda, la *freqüència d'ús*, relativa a les ocasions en què els parlants fan servir determinades expressions lingüístiques —i en relació amb la qual Corpas Pastor cita un estudi fet al Canadà als anys setanta del segle XX—, i la *freqüència de (co)aparició* de les unitats lèxiques. En tractar de les col·locacions, se sol fer referència a aquesta última noció en lingüística i, en concret, en lingüística de corpus i en el corrent contextualista d'estudi de la combinatòria lèxica (§ 2.2.1 i 2.5.3.1). Bosque (2011) afirma que la freqüència és un tret definidor de la col·locació que no veu útil,¹²⁹ però que no és *controvertit* en si mateix. Tanmateix, sí que sorgeix certa problemàtica en analitzar-lo, perquè entranya aquesta polisèmia i, en la major part de la bibliografia sobre col·locacions, les al·lusions a la freqüència no s'acompanyen d'una especificació sobre a quin d'aquests dos significats concrets es refereixen. Com que l'estudi de les col·locacions sovint es fa des d'enfocaments basats en l'explotació de corpus, es pressuposa que, en usar el terme *freqüència*, el sentit és el primer, en relació amb la concurrència en els textos de les unitats lèxiques.

Un altre aspecte conflictiu del concepte freqüència és que, segons les dades de l'ontologia *EuroWordNet* (FIGURA 4.16), no és sinònim de *repetició*,¹³⁰ tot i que en la bibliografia no sempre queden diferenciats conceptualment. Per exemple, en Corpas Pastor (1996: 21) s'assimila la *repetició* d'una unitat fraseològica (UF) a la *freqüència d'ús*, i tots dos tenen a veure amb la preferència que manifesta per certes expressions:

El uso, la repetición y la frecuencia de aparición son los factores que permiten el paso de las expresiones neológicas del discurso a la lengua [...]. De ahí que la repetición de una UF —es decir, su uso frecuente— pueda desembocar en su convencionalización o institucionalización [...].

Es tracta de conceptes que ja Bally (§ 2.3.1) havia relacionat amb la fraseologia: «à force d'être répétés, ils arrivent à recevoir un caractère *usuel* et à former même des *unités* indissolubles. Il faut "penser" ces groupements comme le fait le sujet parlant sa langue maternelle» (Bally 1930: 66); en concret, les *sèries fraseològiques* o *grups usuals* (*désirer ardemment, aimer éperdument*) són degudes al fet que «l'usage est tyrannique», «l'usage a consacré un certain nombre d'adverbes, à l'exclusion de certains d'autres» (ídem: 70). Seguint en la línia de Bally, per definir la col·locació des del vessant pragmaticodiscursiu, els autors que s'aproximen a l'estudi d'aquestes combinacions des de la fraseologia també emfatitzen l'ús i reaprofiten els mateixos conceptes de *freqüència*, *repetició* i *preferència*, que porten cap a la *consolidació*. Com a mostra, García-Page (2004: 238) assevera el següent:

De modo semejante a lo que sucede con las expresiones fijas o idiomáticas, el uso repetido de una combinación favorece la consolidación del vínculo semántico que se establece entre las piezas léxicas que componen la colocación. No se trata, realmente, de una razón

¹²⁹ Serveix per descobrir classes lèxiques *designatives*, les quals, però, no resulten interessants des d'un punt de vista estrictament lingüístic (§ 2.3.3.2).

¹³⁰ En diccionaris, *repetició* no apareix conceptualment associat a la lingüística —sinó a la literatura (DIEC2, *Cercaterm*). Quant a *freqüència*, en totes les obres es defineix com a «nombre d'ocurrències», ja sigui un element lingüístic en corpus (DIEC2, *Cercaterm*), ja sigui una ona sonora en el temps (Crystal 2008).

gramatical o semántica, sino idiosincrásica o, si acaso, pragmática. Depende fundamentalmente del capricho de la comunidad el sancionar o no el uso de una construcción, el institucionalizarlo o normalizarlo. Son preferencias, pues, culturales o sociales.

Igual que en la citació anterior, aquí l'autor també emfatitza que aquests conceptes condueixen a la *institucionalització* (§ 4.3.5), que Corpas Pastor també anomena *convencionalització*, mentre que García-Page incideix de nou en la noció de *norma*, de la qual es deriva allò *normal* i la *normalització*.

4.3.5. Institucionalització i lexicalització

Muchos especialistas (entre otros, Corpas Pastor, Ruiz Gurillo y García-Page) señalan que las colocaciones son combinaciones “institucionalizadas”. El problema está aquí en el sentido exacto que se dé a los conceptos ‘institución’ e ‘institucional’. (Bosque 2001b: 24)

Quant a la *institucionalització*, Bosque (2001, 2011), per exemple, no la considera un tret controvertit per definir les col·locacions, però fa notar que no forma part de la terminologia aplicable per a la descripció lingüística, per la qual cosa posa en dubte la utilitat que pot tenir per caracteritzar aquestes combinacions enfront d'altres patrons lingüístics. És cert que, en molts diccionaris, no hi té entrada cap accepció vinculada a la lingüística (DIEC2, *Cercaterm*, Crystal 2008), però l'obra especialitzada en lingüística de Matthews (2014) sí que conté un article relatiu a aquest terme, en què es posa en relació amb la *norma* —en el sentit d'allò *normal* en una comunitat de parlants (§ 4.3.4).

Tal com es mostra en la FIGURA 4.17, vinculat a aquest mateix concepte, com a terme de l'àmbit especialitzat de la lingüística, en altres obres es troba *convencional*, «referit a qualsevol pràctica acceptada en l'ús del llenguatge» (Crystal 2008, DIEC2).¹³¹ A partir dels índexs de similitud semàntica a l'ontologia *EuroWordNet* (FIGURA 4.18) —en què s'ha treballat a partir d'accepcions no específiques de l'àmbit de la lingüística—, s'intueix també una relació entre allò *institucional* i la *norma* (o *regla*), la *preferència*, la *tradicició*... Quant a allò *convencional*, s'hi barreja també el concepte de *predictibilitat*.

¹³¹ El diccionari de Crystal en presenta encara un significat més restringit, que té a veure amb l'*arbitrarietat* i *predictibilitat* (§ 4.5.3) —que és l'única accepció que té aquest lema en Matthews (2014). Amb aquest significat, el fan servir, per exemple, Nunberg, Sag i Wasow (1994: 492 i pàssim): «Idioms are conventionalized: their meaning or use can't be predicted, or at least entirely predicted, on the basis of a knowledge of the independent conventions that determine the use of their constituents when they appear in isolation from one another».

FIGURA 4.17. Informació terminogràfica entorn de *convencionalitat* i *institucionalització*:
DIEC2, Crystal (2008) i Matthews (2014)

<p>convencional</p> <p>1 1 <i>adj.</i> [LC] Establert per una convinença. <i>Clàusula convencional.</i></p> <p>1 2 <i>adj.</i> [LC] Que segueix els models tradicionals, les regles establertes, els principis acceptats, tocant a la tècnica, a la concepció, etc.</p> <p style="text-align: right;">[DIEC2]</p>
<p>convention linguistics uses this term in its general sense – referring to any accepted practice in the use of language (e.g. the ‘convention’ of using certain formulae upon leave-taking), or in developing a model of language (e.g. it is ‘conventional’ to transcribe phonemes using // brackets). But there is also a restricted sense, where it refers to the arbitrary nature of the relationship between linguistic expressions and their meanings: one says that the relationship between the lexical item <i>table</i> and the thing ‘table’ is conventional, the term here being used in a traditional philosophical sense which dates from Plato. See cognitive grammar.</p> <p style="text-align: right;">[Crystal 2008]</p>
<p>institutionalized</p> <p>(Form, etc.) <u>established</u> in a community.</p> <p>established</p> <p>(Form etc.) accepted as normal in a community. E.g. <i>bravery</i> is an established word in English; <i>braveness</i>, though it follows the rules of word-formation and could be used on occasion, is not.</p> <p style="text-align: right;">[Matthews 2014]</p>

Així doncs, hi ha una part de la bibliografia que fa servir el terme *institucionalització* per caracteritzar les col·locacions des del vessant pragmaticodiscursiu i, en aquest sentit, està associat amb d’altres, com ara *convencionalitat*, *preferència*, *tradicionalitat*, *normalització*, *freqüència*, *idiosincràsia*... Amb aquest sentit, es troba en textos d’autors que estudien les col·locacions com a part de la fraseologia, com és ara Pérez Fernández (2002: § 1.2.2.3), Higuera García (2007) o García-Page (2011), entre d’altres.

L’institutionnalisation d’une collocation est le fait qu’il s’agit de la combinaison préférée parmi d’autres options sémantiquement compatibles, et parfois aussi celle qui est la plus fréquente. C’est donc grâce à l’institutionnalisation que nous pouvons expliquer les restrictions purement arbitraires ou idiosyncrasiques qui se superposent aux restrictions strictement lexicales (*expirar un plazo* [un délai expire] / *acabar un plazo* [un délai se termine], *rescindir un contrato* [résilier un contrat] / *suspender un contrato* [suspendre un contrat], *craso error* [une erreur grossière] / *gigantesco error* [une erreur gigantesque]), fait qui, cependant, affecte également les locutions (*echar leña/*madera al fuego* [jeter de l’huile sur le feu], *dar gato por liebre/*conejo* [rouler dans la farine], *valer la torta/*rosca un pan* [couter cher], *no jalarsse una rosca/*torta* [ne pas faire une touche]) et aussi les prédicats complexes a verbe support (*dar/*hacer un paseo* [faire une promenade], *hacer/*dar una excursion* [faire une excursion]). (García-Page 2011: 73)

FIGURA 4.18. Resultats parcials de l'anàlisi de la similitud semàntica a *EuroWordNet*: exemples per a *norma*, *preferència*, *frequència* i *repetició*

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.80	6	institució	eng-30-05669350-n	tradició	eng-30-05667404-n
0.62	4	institució	eng-30-05669350-n	cognició	eng-30-00023271-n
0.53	4	institució	eng-30-05669350-n	sistema	eng-30-05726596-n
0.53	4	institució	eng-30-05669350-n	tradicionalitat	eng-30-05809745-n
0.50	4	institució	eng-30-05669350-n	estereotip	eng-30-05927586-n
0.47	4	institució	eng-30-05669350-n	preferència	eng-30-06200344-n
0.47	4	institució	eng-30-05669350-n	predilecció	eng-30-06200344-n
0.47	4	institució	eng-30-05669350-n	regla	eng-30-07259772-n

##Simil.	Comuns	Pal.1(CAT)	Pal.1(ss)	Pal2(CAT)	Pal.2(ss)
0.71	5	convenció	eng-30-04801532-n	no-originalitat	eng-30-04801168-n
0.57	4	convenció	eng-30-04801532-n	regularitat	eng-30-04767347-n
0.57	4	convenció	eng-30-04801532-n	memoritzabilitat	eng-30-05215921-n
0.57	4	convenció	eng-30-04801532-n	originalitat	eng-30-04800359-n
0.57	4	convenció	eng-30-04801532-n	comprensibilitat	eng-30-04819026-n
0.53	4	convenció	eng-30-04801532-n	estabilitat	eng-30-04738641-n
0.53	4	convenció	eng-30-04801532-n	afinitat	eng-30-04688648-n
0.53	4	convenció	eng-30-04801532-n	predictibilitat	eng-30-04756025-n

Independentment de la dificultat de definir exactament què vol *institucionalització* i diferenciar aquest concepte d'altres de propers semànticament, hi ha una altra qüestió que es fa ben visible en consultar més bibliografia especialitzada en lingüística. Aquest també és un terme polisèmic i s'hi associa un altre significat prou diferenciat. D'entrada, Lipka (1992: 1) reconeix que tant el terme *institucionalització* com el concepte que s'hi relaciona són bastant nous, ja que fins als anys vuitanta del segle XX no els detecta en la bibliografia (Bauer 1983), però demostra que aquest concepte sí que és vigent per a la descripció lingüística. Va néixer en el camp de la morfologia i s'ha utilitzat per explicar la formació de mots. És per això que sovint apareix associat en la bibliografia amb el terme *lexicalització*.

Seguint Bauer (1983), Lipka (1992: 7) defineix la *lexicalització* com un procés diacrònic —relacionat amb la freqüència d'ús— segons el qual «complex lexemes tend to become a single unit, with a specific content, through frequent use», i és un concepte que fa servir en relació amb els idiomes o unitats fraseològiques.¹³² Pel que fa a *institucionalització*, fa referència a una fase d'aquest procés: després de la formació i abans de la lexicalització, una segona etapa és la institucionalització o «the integration of a lexical item, with a particular form and meaning, into the existing stock of words as a generally acceptable and current lexeme» (ídem: 8). És a dir, tal com en el primer

¹³² Aquest és el significat habitual del terme, que es troba recollit en el DIEC2, per exemple.

significat que s'ha vist abans, aquí també té a veure amb aspectes pragmaticodiscursius en el sentit que una unitat del lèxic esdevé acceptable i també familiar per als parlants, i el posa en relació amb el concepte de *norma*, tal com és proposat per Coseriu —per oposició tant a la *llengua* com a la *parla* saussureanes.

Institutionalized words belong to the norm of the language and are more or less familiar to the members of a certain speech community, which can be defined as a special social group. A minimal degree of item-familiarity is a necessary requirement for institutionalization. (Lipka 1992: 11; Lipka, Handl i Falkner 2004)

Ara bé, *institucionalització* s'insereix en la conceptualització del procés més general de la *lexicalització*, com a formació de noves unitats lèxiques. En aquest mateix sentit s'ha d'entendre que, per exemple, Corpas Pastor (1996: 23) considera conjuntament els fenòmens de la institucionalització i la lexicalització —que ella agrupa sota el terme *estabilitat*—, i afirma: «La institucionalización presenta dos características esenciales: la fijación y la especialización semántica.» Quan usa el terme *institucionalització*, es refereix, doncs, al procés de formació d'unitats lèxiques i, segons el punt de vista de Corpas Pastor, també d'unitats fraseològiques.

Més endavant, hi afegeix que l'especialització semàntica també és «denominada *lexicalización*», i en nota a peu de pàgina assenyala el següent:

Downing (1977) denomina *lexicalization* a lo que Lyons (1977) llama *semantic specialization* o *shrinkage*, mientras que Bauer (1983) lo denomina *institutionalization*. En cuanto al español, para algunos autores, como Gil Jiménez [...], el término *lexicalización* es sinónimo de *desmotivación*. Por otra parte, *lexicalization* en la terminología de Bauer corresponde a *fossilization* en Lyons (1977: 547), puesto que *lexicalization* se refiere a la creación de nuevos lexemas en este autor. (Corpas Pastor 1996: 25)

La varietat denominativa evident en aquest fragment pot crear certa confusió. Tanmateix, conceptualment, és clar que tots aquests autors fan servir el concepte de la *lexicalització* amb el mateix sentit, referit a la formació d'unitats del lèxic. En concret, en consultar Downing (1977), es pot comprovar que aquesta autora parla, concretament, de *mots compostos* amb l'estructura N + N. Lyons (1977, vol. 2: 535-536) també es refereix a unitats del lèxic, és a dir, mots compostos,¹³³ igualment com fa Bauer 1983 (42 i ss.). Corpas Pastor, tal com Lipka, és qui ho extrapola a la formació d'unitats fraseològiques.

En qualsevol cas, però, aquest significat no és el que actualitza el terme en altres autors que s'han esmentat abans, com Pérez Fernández, Higuera García o García-Page, en l'obra dels quals no hem sabut trobar referències a la consideració de les col·locacions com a unitats lexicalitzades. En § 2.5.1.2, s'ha vist que, en realitat, hi ha qui defensa que sí que ho són, o bé són seqüències en via de lexicalitzar-se, com ara Wotjak (1998, 1999, 2006a). Des d'aquesta visió diacrònica de les col·locacions, tindria plenament sentit,

¹³³ De fet, Lyons (1977, vol. 2: 535) també fa servir el terme *institucionalització*: «Compound lexemes frequently originate as syntactic compounds and, having become institutionalized, acquire a more or less specialized meaning» (*country house, maison de campagne*, com a exemple de seqüències «institutionalized as a ready-made or fixed expression»). Per cert, de passada, Lyons esmenta les *col·locacions* (vol. 1), però quan usa aquest terme fa referència a combinacions (lliures) de mots. En aquest sentit, sobre Lyons, Alonso (1994-1995: 9) assenyala que fa servir *collocation* com a equivalent de *sintagma*.

doncs, l'ús d'*institucionalització* en un sentit específic com a fase de la *lexicalització*. En canvi, per descriure des d'una aproximació sincrònica les col·locacions i fer referència als trets pragmaticodiscursius de la col·locació, sembla més aclaridor prescindir del terme *institucionalització* i evitar, doncs, fer recaure la definició de col·locació en un altre terme polisèmic.

4.4. DISCUSSIÓ SOBRE ELS CONCEPTES DEFINIDORS

En el capítol segon d'aquesta tesi ja s'ha comprovat que no hi ha consens en la definició de col·locació. No és tan sols que, per definir aquestes seqüències, es prioritzin uns trets o uns altres en virtut de l'aproximació teòrica adoptada, ja sigui contextualista, ja sigui estructural i semàntica (§ 2.2). A més, dins els autors d'un mateix corrent, hi ha desacords a l'hora de caracteritzar les col·locacions i assignar-hi certs trets definidors (§ 2.5),¹³⁴ i també en sorgeixen a l'hora de classificar-les (§ 3). Aquesta diversitat de definicions i de classificacions pot ser interpretada com a problemàtica, però, més enllà dels desacords entre postures diferents, en aquest capítol quart es mostra que la problemàtica entorn de la definició de *col·locació* es deu, intrínsecament, als conceptes definidors en què es fonamenta.

En primer lloc, ja en § 2.5 es podia constatar que, en la bibliografia en què es tracta sobre les col·locacions, hi ha una important diversitat denominativa, de tal manera que diferents autors no repeteixen sempre unes mateixes denominacions, sinó que n'empren de ben diverses a l'hora de definir aquestes seqüències. En correlació amb això, com a metodologia per abordar-la, s'ha constituït una base de dades terminològica que dona compte d'aquesta gran varietat de termes (§ 4.2.1). Que s'utilitzin alhora tantes denominacions per definir una sola noció, la de *col·locació*, pot crear certa confusió.

En segon lloc, l'aspecte més problemàtic, a parer nostre, és que la diversitat de denominacions està associada a una destacable varietat conceptual: quant als termes de la lingüística que s'utilitzen per definir les col·locacions, és prou habitual que, a una mateixa denominació, hi estiguin associats conceptes diferents. Aquesta diversitat conceptual, de fet, pot passar desapercebuda i, per això, pot augmentar la confusió entorn de la noció de *col·locació*. Tant el buidatge de definicions en diverses obres com les dades obtingudes a partir de la comparació de similituds semàntiques a *EuroWordNet* (§ 4.2.2 i § 4.2.3) són mètodes que ofereixen indicis per a l'anàlisi conceptual dels termes, juntament amb la revisió de bibliografia especialitzada (§ 4.3). En les pàgines anteriors, doncs, s'ha constatat, com a exemple, que en la bibliografia coexisteixen diferents conceptes de *fixació* (§ 4.3.1), *idiomaticitat* (§ 4.3.2), *opacitat* i *motivació* (§ 4.3.3), *norma* i *freqüència* (§ 4.3.4), o *institucionalització* (§ 4.3.5.). Així mateix, aquí es pot fer ressaltar novament que, a termes com *restricció* i *selecció* (§ 2.5.2.3), s'hi assigna també un significat molt concret per definir les col·locacions, que no coincideix exactament amb el que té en altres enfocaments de la lingüística (§ 2.3.3).

En les pàgines anteriors ja s'ha remarcat que hi ha autors que fan notar la polisèmia de certs termes definidors de la col·locació, la qual, a més, no és excepcional en àmbits

¹³⁴ Per exemple: no tots els autors consideren les col·locacions *freqüents* o *arbitràries*.

especialitzats. En aquest sentit, Lipka (1992: 8, 1994; Lipka, Handl i Falkner 2004) assenyala una diferenciació interessant, entre termes *notacionals* i *substantius*. L'adopta de Kaplan (1964: 49), qui, des de la filosofia de la ciència, els caracteritza així:

Substantive terms cannot be eliminated without loss of conceptual content, but notational terms are fundamentally abbreviations, and could be replaced.

Per tant, una primera característica d'aquests termes dits *notacionals* és que admeten la substitució per paràfrasis i per variants formals diverses, enfront dels *substantius*, irremplaçables per expressar un concepte determinat. Una de les implicacions d'aquest fet és, doncs, que hi pot haver varietat denominativa entorn dels conceptes expressats per mitjà de termes notacionals —com la que es verifica en la base de dades presentada en § 4.2.1.

Lipka (1992: 8) assenyala que extreu la diferenciació entre termes notacionals i substantius de Kaplan per mitjà d'Enkvist (1973), qui, concretament, fa servir la distinció entre aquests dos tipus de termes per justificar el terme *estil* en la seva obra:

All the same, even notational terms are useful and may even be necessary. There is no reason to ban the term *style* even if it were notational, not substantive, as long as we remember that notational terms must always be defined with the aid of more basic concepts. (Enkvist 1973: 13-14)

D'una banda, el fet que un terme sigui notacional no vol dir que, per això, sigui invàlid o que s'hagi de rebutjar. D'altra banda, aquest expert remarca una segona característica rellevant d'aquest tipus de termes: estan associats a altres conceptes, més bàsics, que ajuden a definir els conceptes que denoten. Segons això, també s'explica la dispersió tant conceptual com terminològica en certs àmbits, en què els termes notacionals necessiten el complement d'altres conceptes i termes per a ser definits. Per exemple: per definir *idiomaticitat*, hi ha qui recorre a *no-composicionalitat*, *motivació* o *arbitrarietat*, *opacitat* o *transparència*... (§ 4.3.2 i § 4.3.3).

A més a més, Lipka (ibídem) afegeix encara una tercera característica d'aquest tipus de termes: els termes notacionals no tenen un únic ús *correcte*. Així, ell se centra en l'anàlisi del terme *lexicalització*, que, com a terme notacional, reconeix que és possible que adquireixi definicions diferents en cada marc teòric, però, a fi d'evitar la confusió conceptual, sempre cal respectar una condició: «the definition has to be appropriate, useful, within established conventions, and consistently used». Una tercera implicació, doncs, que cal tenir present relativa als termes notacionals és la possible polisèmia terminològica i, per això, cal comptar amb definicions clares dels termes, que facin explícit el concepte que s'hi associa en cada cas. En el cas de la col·locació, es dona el cas que no sempre sembla que se'n faci un ús coherent, i sovint s'utilitzen en la bibliografia termes sense definir-los explícitament. Per exemple, s'expressa en aquest sentit Penadés Martínez:

En efecto, en general no se especifica qué se entiende exactamente por arbitrariedad ni por motivación; junto a ello, no se diferencia la perspectiva de análisis abordada: diacrónica / sincrónica, propia del investigador / específica del hablante; y no se tiene en cuenta que las afirmaciones realizadas sobre las colocaciones tienen un alcance limitado por los propios ejemplos objeto de análisis. Así pues, puede resultar impropio establecer

generalizaciones sobre la caracterización y clasificación de las colocaciones, con el agravante de que su estatus de unidades fraseológicas / unidades no fraseológicas / unidades de la interfaz léxico-sintaxis no queda claramente establecido. (Penadés Martínez 2017b: 122)

Com a mostra d'incongruències en aquesta línia, en § 4.3.5, s'ha vist que hi ha qui fa servir el terme *institucionalització* en estudis sincrònics de les col·locacions, quan, d'una manera precisa, aquest terme es refereix a una fase del procés diacrònic de *lexicalització*. En canvi, entre els autors que es refereixen a les col·locacions com a *institucionalitzades* (§ 2.5.3.3), n'hi ha que només les consideren des d'un punt de vista sincrònic i sovint no fan cap al·lusió a la *lexicalització* i, en cas que la facin, tampoc no expliciten què volen dir exactament amb aquesta denominació. Tal com apunta Lipka, en tant que termes notacionals, és possible que *lexicalització* i *institucionalització* siguin associats a conceptes diferents, però el problema és que sovint aquesta definició no es fa explícita, i a vegades s'usen en un sentit que és el general, recollit en diccionaris de consulta habituals, però d'altres vegades no.

A més, encara que la polisèmia terminològica no sigui negativa d'entrada, aquí considerem que sí que pot comportar dificultats des del vessant cognitiu del terme, ja que no ajuda a ubicar-lo en l'estructura conceptual de l'àmbit especialitzat a què pertany. Per això, sembla més útil evitar l'ús de certs termes polisèmics, que, si es fan servir com a definidors, sempre s'han d'acompanyar d'una definició explícita. Verbigràcia: l'ús del terme polisèmic *idiomaticitat* per definir les col·locacions planteja problemes importants, des del nostre punt de vista. Així, com s'ha vist en § 4.3.2, la denominació *idiomaticitat* té associats tres conceptes ben diferenciats —tot i que interrelacionats—, tots els quals són vigents en l'àmbit especialitzat de la lingüística. És a dir, *idiomaticitat* és una unitat polisèmica, i aquesta polisèmia comporta dificultats des del vessant cognitiu del terme, que costa de situar conceptualment. Segons això, un lingüista pot afirmar al mateix temps que les col·locacions són idiomàtiques en un dels significats —si es vol remarcar la idea que són pròpies de la llengua en què es fan servir—¹³⁵ i, segons un altre significat, que no són idiomàtiques —en el sentit que són no-composicionals—;¹³⁶ encara, en tercer lloc, que siguin idiomàtiques o no dependrà de la postura teòrica adoptada per l'investigador: seran idiomàtiques si es consideren un tipus d'idiomatisme —o unitat fraseològica—, objecte d'estudi de la fraseologia, o bé no-idiomàtiques, si no s'hi consideren.¹³⁷

Pel que fa a la consideració de les col·locacions com a unitats fraseològiques o no, és un punt en què no hi ha acord. En la principal bibliografia sí que es consideren seqüències objecte d'estudi de la fraseologia,¹³⁸ tot i que sovint no queda clar si són *unitats*, en el

¹³⁵ Per exemple, per Hausmann (1997: 282) les col·locacions són transparents i idiomàtiques, en aquest sentit (§ 4.3.2).

¹³⁶ Per autors com Corpas Pastor les col·locacions són no-idiomàtiques, ja que són, en principi, transparents (§ 2.5.2.1). A tall d'exemple, també Írsula Peña (1992: 162) afirma que els components col·locacionals «carecen de idiomaticidad, o sea, mantienen cierta independencia significativa».

¹³⁷ Tant per Hausmann com per Corpas Pastor les col·locacions són idiomàtiques, en aquest tercer sentit. Insistim en aquestes diferències conceptuals, ja que tant Hausmann, per una banda, com Corpas Pastor, per una altra, són dos autors de referència en l'estudi de les col·locacions i té rellevància que utilitzin una mateixa terminologia, però associant unes mateixes denominacions a conceptes ben diferents.

¹³⁸ Recordem que, en el corrent d'estudi de les col·locacions com a seqüències caracteritzades per trets tant estructurals com semàntics, tres fites essencials en l'estudi de les col·locacions són Hausmann, la teoria

sentit de *lexicalitzades*, o més aviat patrons combinatoris sense cap relació amb el procés de formació d'unitats lèxiques. Ginebra (2003) defineix les col·locacions com a «unitats fixades en la norma d'ús», que ell estudia també des de la perspectiva de la fraseologia:

La fixació que és matèria de la fraseologia és la fixació que s'escapa de les previsions de la sintaxi, la semàntica i la lexicologia (i en principi també de la pragmàtica, de la gramàtica textual i de l'anàlisi del discurs). Pot semblar que d'aquesta manera reduïm el domini de la fraseologia. I pot ser que aquest enfocament ens condueixi, en el futur, a mesura que progressi la recerca fraseològica, a descobrir que determinades «fixacions» que ara són matèria d'estudi de la disciplina poden explicar-se des de la sintaxi, la semàntica i la lexicologia (o la pragmàtica, la gramàtica textual i l'anàlisi del discurs). Pensem que això no ens hauria d'importar. Si ens serveix la metàfora, direm que en un hospital d'urgències els malalts són atesos en primer lloc per un metge generalista, que després envia els pacients a diversos especialistes. Totes dues classes de metges són necessaris. No és ben bé que la fraseologia tingui com a comesa atendre les seqüències fixes de paraules per enviar-les, després d'un primer reconeixement, a la consulta de la sintaxi, la lexicologia i la semàntica. Però si es veu a vegades abocat a fer-ho tampoc no ho considerem una cosa negativa per a la disciplina.

Seguint amb la metàfora, d'entrada s'hauria de precisar que, des del nostre punt de vista, la fraseologia no és un metge de capçalera *generalista*, sinó un metge especialista en una àrea concreta. Potser per a la fraseologia no és res negatiu ocupar-se de seqüències que es poden explicar des d'altres àmbits, ni tampoc ho és per al seu *pacient*. Ara bé, el fet d'estudiar les col·locacions des de la fraseologia sí que implica que l'expert en aquest àmbit les observa des del punt de vista que imposa la seva especialitat, i les compara amb les altres unitats fraseològiques, com ara les locucions. No té una visió *generalista* en absolut, sinó que, per definir-les, recorre a les eines que té a l'abast des de la seva especialitat. Així, per definir les col·locacions, els fraseòlegs utilitzen termes propis del seu àmbit com ara *fixació*, *idiomaticitat*, *composicionalitat*, *opacitat*, *transparència*... Des del moment que no es fa una aproximació fraseològica a les col·locacions, termes com aquestes esdevenen qüestionables. N'és un exemple Bosque (§ 2.3.3.2), qui, des d'una altra especialitat, s'adona de les dificultats d'encabir el fenomen dins els límits que imposa la conceptualització des de la fraseologia.

El fet mateix de definir per mitjà d'aquests termes tant les unitats fraseològiques com les col·locacions comporta que, en tots els casos, s'ha d'assumir que fan referència a trets *graduals*, amb límits no gaire definits, ja que, en observar les combinacions amb més detall, es fa palès que no totes els presenten de la mateixa manera. És a dir, es fa necessari eixamplar els conceptes —el de *fixació*, per exemple— per poder encabir-hi alhora les locucions —fixes— i les col·locacions —menys fixes. En altres paraules: per definir la col·locació, s'utilitzen termes que remetent a conceptes dins els quals es categoritzen diversos fenòmens alhora, els quals presenten diferències significatives entre si, però en què també es poden detectar certs elements comuns. Tenint en compte això, per fer-ne una anàlisi conceptual, resulta interessant la noció de *concepte integrador*, descrita en l'àmbit de la filosofia de la ciència per Estany i Herrera (2016: 26-27) per referir-se específicament a aquest tipus de conceptes:

Sentit-Text i autors vinculats a la fraseologia (§ 2.2.2). En tots aquests enfocaments, les col·locacions són analitzades des de l'assumpció que sí que són precisament objecte d'estudi d'aquesta disciplina.

Los conceptos integradores suponen la inclusión de diferentes ítems en categorías que tienen una fuerza explicativa que no es reducible a la suma de sus partes. La integración puede implicar el descartar conceptos inadecuados pero, al mismo tiempo, conservar la identidad o transformarla en un recurso para ampliar nuestra comprensión. Los conceptos integradores, a veces, están asociados a idealizaciones que nos proporcionan una comprensión de la realidad más allá de lo que cada uno por separado podría alcanzar. No olvidemos que conceptualizar es incluir en una misma categoría objetos diversos, pero con características comunes.

Com defensen aquestes autores, l'ús de conceptes integradors pot ser útil, perquè pot ajudar a comprendre el fenomen a què s'apliquen.¹³⁹ En el cas de les col·locacions, per analitzar els conceptes emprats per definir-les, pot ser útil, doncs, abordar-ne la complexitat des de la noció de conceptes *integradors*, conceptes amplis i amb límits no gaire definits. D'una banda, això representa un desavantatge, ja que implica que sovint se'n parla en termes de *gradualitat* i és difícil trobar criteris clars per delimitar-ne les fronteres. D'altra banda, però, representa un aspecte positiu: el fet que diversos fenòmens lingüístics quedin categoritzats sota un concepte comú permet una visió de conjunt, que facilita adonar-se tant de les semblances com dels matisos significatius que diferencien els diferents fenòmens que s'engloben sota un mateix concepte.

Ara bé, per definir les col·locacions d'una manera útil, a part d'aquests conceptes, es revela com a indispensable concretar criteris definidors que puguin aplicar-se a l'anàlisi d'una seqüència per conèixer-ne, per exemple, el grau i el tipus de fixació (semàntica, sintàctica, pragmàtica); es tracta, per tant, de definir amb precisió en què consisteix la fixació col·locacional, enfront de la d'altres combinacions sintagmàtiques. Com que aquesta qüestió és una de les claus de la definició de col·locació, es fa necessari examinar-la en detall i, per això, en continuem la recerca en els capítols següents.

¹³⁹ Estany i Herrera ho exemplifiquen amb els conceptes *innovació*, *invenció*, *descobriments* i *progrés*. Es tracta de conceptes integradors de la dinàmica científica i, com demostren en la seva obra, cadascun d'aquests conceptes serveix per categoritzar un conjunt d'ítems que comparteixen trets, però alhora presenten diferències rellevants entre si. Al mateix temps, tots aquests conceptes integradors comparteixen en comú la noció de *novetat*, que constituiria una categoria superior que, alhora, els agrupa. Per a un resum de l'obra d'aquestes autores, vegeu la ressenya de Redondo Orta (2018).

Índex del capítol 5

	Pàg.
5. Proposta per a la definició de les col·locacions. Caracterització de l'estabilitat col·locacional.....	143
5.1. Introducció.....	143
5.2. Delimitació de l'objecte de definició.....	144
5.2.1. Combinacions lliures	145
5.2.2. Unitats lexicalitzades	145
5.2.2.1. Unitats de la fraseologia: les locucions	146
5.2.2.2. Unitats del lèxic: els compostos sintagmàtics	148
5.3. Bases teòriques per a la definició. Les col·locacions i la teoria del prototip	151
5.3.1. La teoria del prototip i les categories radials	152
5.3.2. La hipòtesi dels prototips de col·locació i els graus de col·locacionalitat .	153
5.3.2.1. El prototip i la col·locació	154
5.3.2.2. Proposta classificatòria: els prototips A i B.....	154
5.3.2.3. Les marques de col·locacionalitat i la descripció amb finalitats lexicogràfiques.....	155
5.4. Conceptes per a la definició de les col·locacions	159
5.4.1. La fixació i l'estabilitat.....	159
5.4.2. Les restriccions combinatòries	161
5.4.2.1. La restricció gramatical: <i>predicat > argument</i>	161
5.4.2.2. La restricció lexicosemàntica: <i>base > col·locatiu</i>	163
5.4.3. La composicionalitat i la metàfora: semàntica de la base i del col·locatiu	167
5.4.4. La preferència	171
5.5. Classificació de col·locacions metafòriques i combinacions restrictives: uns quants exemples categorials.....	172
5.5.1. Combinacions d'estructura N + ADJ	173
5.5.2. Combinacions d'estructura V + ADV	176
5.5.3. Combinacions d'estructura V + N	178
5.5.3.1. Combinacions de la llengua general	178
5.5.3.2. Combinacions especialitzades	180

5. PROPOSTA PER A LA DEFINICIÓ DE LES COL·LOCACIONS. CARACTERITZACIÓ DE L'ESTABILITAT COL·LOCACIONAL

5.1. INTRODUCCIÓ

En aquest capítol cinquè s'estableixen les bases per a una definició operativa de col·locació, que es pugui aplicar a l'anàlisi i classificació de combinacions lèxiques. Més en concret, a partir d'aquí ens centrem a perfilar un concepte que resulti d'utilitat en l'aplicació a la pràctica lexicogràfica.

Primer de tot, és rellevant delimitar l'objecte de definició: en aquesta recerca, l'interès són les *col·locacions lèxiques* i es parteix de la premissa que l'ús aquest terme implica l'existència d'un referent prou ben identificat, amb característiques diferenciadores d'altres de similars. Concretament, doncs, es planteja la necessitat de distingir les col·locacions d'altres tipus de seqüències polilèxiques (§ 5.2). La teoria del prototip sustenta la hipòtesi que les fronteres entre diversos tipus de combinacions sovint esdevenen difuses, però, malgrat això, és possible diferenciar prototips de col·locacions i, en aquesta recerca, se'n distingeixen dos (§ 5.3). Tant el prototip A (col·locació metafòrica) com el prototip B (col·locació no metafòrica, altament restrictiva) es defineixen a partir d'un nombre limitat de conceptes (§ 5.4), en una relació jeràrquica: l'*estabilitat* és integradora d'altres com la *fixació*, la *restricció* —vinculada a la metàfora en el prototip A— i la preferència —associada a nocions com la de *freqüència*. Al costat dels dos prototips, s'assumeix la presència de col·locacions no prototípiques, que s'hipotetitza que es poden subcategoritzar per mitjà de diverses *marques de col·locacionalitat* (§ 5.3).

A partir d'aquest capítol, la investigació se circumscriu a certs tipus de combinacions —a causa de limitacions en l'extensió de la recerca. En concret, s'hi treballa amb combinacions de tres estructures formals diferents: N + ADJ, V + ADV i V + N. Es tracta d'estructures que hi ha consens a incloure dins les classificacions de col·locacions (§ 3) i, a més, que es perceben com a ben productives en qualsevol llengua. En aquest sentit, per exemple, Koike (2001: 14) assenyalava precisament que les col·locacions amb les estructures V + N i N + ADJ són les més representatives en nombre i en importància comunicativa en llengua espanyola. D'altra banda, Martínez Salom (2012, 2016), entre altres autors, assenyalava la relació entre les combinacions N + ADJ i V + ADV, amb el manteniment del vincle entre els mateixos lexemes, tot i els canvis de categoria gramatical (*amor boig, estimar bojament; fracàs estrepitos, fracassar estrepitosament*). Per tot això, sembla prou justificat restringir l'estudi a aquests tres tipus de seqüències —sense excloure l'opció d'ampliar la recerca en etapes futures.

En la part final del capítol (§ 5.5), es recopilen un seguit de combinacions d'aquests tres tipus estructurals i, tot i que el centre d'interès de la recerca és la llengua general, se n'hi inclou també una mostra d'especialitzades dels àmbits del dret i de la medicina. Aquest conjunt de col·locacions es classifiquen d'acord amb les marques de col·locacionalitat

abans presentades i es reserven per a fases següents de la recerca, que es descriuen en els capítols posteriors.

5.2. DELIMITACIÓ DE L'OBJECTE DE DEFINICIÓ

En un sentit ampli, es pot dir que una *col·locació* és qualsevol combinació de mots. Ara bé, per descriure aquest referent, és innecessari recórrer a aquesta denominació específica, ja que n'hi ha d'altres que es poden fer servir per expressar aquest significat, com *concurrència* o *combinació*, posem per cas. Perquè tingui sentit mantenir la denominació, cal assignar-li un significat específic, és a dir, ha de ser descriptiva d'un tipus concret de combinacions lèxiques.

Com a punt de partida, es pren la idea que, a grans trets, hi ha tres tipus de combinacions en la llengua. En un extrem, hi ha les combinacions *lliures* i, en l'extrem oposat, les combinacions de mots *lexicalitzades*. Enmig de tots dos grups, hi ha un espai que és el que, en el marc d'aquesta recerca, es proposa reservar per a les anomenades *col·locacions*.¹⁴⁰ D'aquesta manera, el terme s'aplicaria a aquesta categoria diferenciada —tot i que hi pugui haver ocasions en què els límits entre categories resultin més difusos.

Segons això, per definir les col·locacions, és rellevant tenir en compte els trets definidors de la resta de categories. D'una banda, una part dels trets per mitjà dels quals es defineix la categoria de les col·locacions no és exclusiva d'aquestes seqüències, sinó que són compartits per altres categories. D'altra banda, en la definició dels diversos tipus de combinacions lèxiques intervenen conceptes caracteritzats com a graduals. Així, per exemple, en la bibliografia sobre el tema, és habitual trobar-hi afirmacions com aquesta: les col·locacions són *menys fixes* que les unitats lexicalitzades, però *més fixes* que les combinacions lliures.

Per això, es dediquen els subapartats següents a les combinacions lliures (§ 5.2.1) i a les unitats lexicalitzades (§ 5.2.2), abans de passar a les col·locacions, que és el centre d'interès d'aquesta recerca i on es posa el focus en la resta d'apartats d'aquest capítol.

¹⁴⁰ No es tracta de cap idea innovadora, sinó que és compartida per bona part dels autors que estudien aquestes seqüències. En § 2.2.2, s'ha vist com tant Hausmann com Mel'čuk caracteritzen les col·locacions per comparació amb les combinacions *lliures*, d'una banda, i diversos tipus d'unitats *fraseològiques* (locucions), d'altra. A més, al llarg de les pàgines del capítol segon, és fàcil retrobar-hi al·lusions tant a les combinacions *lliures* com a les unitats *fraseològiques* en relació amb les característiques definidores de la col·locació. Només per posar-ne un exemple més, la bibliografia recull afirmacions com la següent: «Las colocaciones se hallan a medio camino entre las combinaciones libres y las locuciones» (Travalia 2010: 10). Ara bé, fem ressaltar que aquí es proposa distingir les col·locacions no de les unitats de la *fraseologia*, sinó del conjunt d'unitats *lexicalitzades*, postura que no és unànime en la bibliografia. Ens hi referim en § 5.2.2.2.

5.2.1. Combinacions lliures

Amb aquesta denominació, es fa referència a seqüències de mots que el parlant produeix amb les úniques limitacions que imposa la gramàtica d'una llengua. Per posar-ne uns quants exemples: ens referim a combinacions com ara *ciutat petita*, *comprar una casa* o *roncar molt*. Aquí s'adopta, doncs, la definició vigent, per exemple, en el marc de la teoria Sentit-Text, que s'hi expressa així:

Definition 1: Free phrase

A phrase is free if and only if [= iff] each of its lexical components L_i is selected by the speaker in a linguistically **non-constrained way** —that is, each L_i is selected strictly for its meaning and in conformity with its linguistic properties but independently of the lexical identity of other components. (Mel'čuk 2012: 33)

Això implica que cada component d'una combinació lliure pot ser reemplaçar per sinònims, per exemple, sense que en resulti afectat ni el significat ni la gramaticalitat (*ciutat gran*, *poble petit*, *vendre una casa*, *comprar un cotxe*, *roncar poc*, *plorar molt*). Tanmateix, la llibertat no és total, sinó que hi ha límits en la combinatòria que venen donats per un fet general en la gramàtica d'una llengua, que és que existeixen les restriccions que cada predicat imposa sobre els arguments amb què es pot combinar: «El hecho de que un sintagma sea libre no significa que no tenga restricciones semánticas. Así, el predicado 'destapar' impone una restricción semántica a su segundo argumento: tiene que ser un hecho susceptible de ser ocultado o descubierto. El adjetivo *libre* debe ser estrictamente comprendido como que permite la selección de una unidad léxica independientemente de las otras unidades léxicas de la misma expresión (Mel'čuk 2012: 33)» (Alonso Ramos 2017b: 176).

Per tant, la dificultat de delimitar les col·locacions enfront de les combinacions lliures deriva del fet que, en tots dos casos, es tracta de seqüències creades d'acord amb les regles de la gramàtica d'una llengua, subjectes a certes restriccions. Ara bé, les col·locacions presentarien, a més, certes característiques que no es troben en les combinacions lliures —característiques de què ens ocupem en § 5.4.

5.2.2. Unitats lexicalitzades

Si en un extrem hi ha les combinacions lliures, a l'altre hi ha les combinacions de mots *lexicalitzades*. En un sentit ben ampli del terme, les unitats lèxiques sintagmàtiques també es poden arribar a considerar *col·locacions*, però aquí s'interpreta que, si estan plenament lexicalitzades, deixen de ser combinacions de diversos mots individuals i esdevenen una unitat del lèxic. És a dir, les col·locacions, tal com les combinacions lliures, són seqüències de mots que no s'han lexicalitzat i, consegüentment, en el marc d'aquesta recerca un criteri diferenciador clau a l'hora de definir-les és, doncs, el grau de lexicalització.

Quant al terme *lexicalització* (§ 4.3.5), aquí s'utilitza en el sentit habitual del mot en lingüística, que és el recollit, per exemple, en el DIEC2, però també en Matthews (2014). Per tant, amb *lexicalització*, ens referim al procés pel qual una combinació de mots, lliure en principi, usada repetidament al llarg del temps amb una determinada forma i funció, passa a incorporar-se a l'inventari lèxic d'una llengua com una unitat, amb un significat únic, fins al punt que és adquirida en bloc en el procés d'aprenentatge de la llengua (Corbin 1997; Lorente 2002).

La lexicalització és un procés que implica que allò que no era inicialment un mot s'hi transforma [...]. La lexicalització de sintagmes i oracions s'aconsegueix mitjançant la combinació de dues característiques bàsiques: la fixació formal i l'assignació d'un significat específic. (Lorente ídem: 836-837)

Una qüestió essencial és que existeixen, doncs, seqüències formades per diversos mots gràfics, però que, com a fruit d'un procés diacrònic,¹⁴¹ han esdevingut una sola unitat lèxica. Per valorar el grau de lexicalització sincrònicament i, per tant, per caracteritzar les col·locacions per contrast a les combinacions lexicalitzades, cal analitzar, d'una banda, aspectes formals de la combinació i, de l'altra, aspectes semàntics. Des de la perspectiva semàntica, el conjunt remet a un referent únic i ben identificat des d'un punt de vista conceptual, de tal manera que la seqüència n'esdevé una *denominació* (Kleiber 1984; Corbin i Temple 1994; Corbin 1997; Mejri 1999, 2000). A més, quant al funcionament sintacticoformal, són unitats que manifesten una fixació que fa que, més enllà de les regles gramaticals generals d'una llengua, no s'hi puguin operar certes modificacions, com ara canvis en els components o en l'ordre (§ 6). En aquest sentit, aquí s'assumeix que les combinacions lexicalitzades són *unitats*, mentre que les combinacions lliures i les col·locacions són seqüències igualment polilèxiques, però en cap cas *unitats*, ja que els seus constituents —no lexicalitzats— mantenen la independència tant semàntica com formal.

En aquest punt, ens distanciem d'altres autors —per exemple, de la teoria Sentit-Text, que s'acaba d'esmentar en § 5.2.1—, i exclouem del grup de les col·locacions no tan sols les unitats fraseològiques (§ 5.2.2.1), sinó també les unitats del lèxic (§ 5.2.2.2). A la pràctica, considerarem tot aquest conjunt de combinacions com un sol grup, en virtut de la *lexicalització*, però en els subapartats següents distingim entre unes i altres per tal de remarcar aquesta diferència del nostre plantejament teòric respecte d'altres.

5.2.2.1. Unitats de la fraseologia: les locucions

Dins el grup d'unitats lexicalitzades, hi tenen el seu lloc les diverses unitats objecte d'estudi de la fraseologia. Lorente (2002: 834), per exemple, hi distingeix entre *sintagmes lexicalitzats* i *unitats fraseològiques*. Els primers s'insereixen en l'oració i hi tenen una funció sintàctica, i els assimila a les *locucions* —nominals: *pi blanc*, *lluna de València*;¹⁴²

¹⁴¹ Com s'ha dit en la introducció (§ 1), per a aquesta recerca s'adopta una perspectiva sincrònica. Per tant, s'hi prescindeix d'analitzar amb més profunditat la lexicalització en tant que procés diacrònic.

¹⁴² Aquesta autora deixa fora encara els *compostos apositius*, amb l'estructura N + N (*vagó restaurant*), de què s'ocupa en la mateixa obra Gràcia (2000: 819-820), que corresponen a les unitats lèxiques en què se centra § 5.2.2.2. Ara bé, Lorente (2002: 869 i ss.) considera com a locucions exemples com *pi blanc* o *caixa*

verbals: *fer un petó, aixecar la camisa*; adjectivals: *alt com una girafa, sa i estalvi*, o adverbials: *de cop i volta, dit i fet*. Les unitats fraseològiques es caracteritzen per una major autonomia oracional i s'hi inclouen les «expressions lexicalitzades de funció expressiva» (*bon dia*) i «els fraseologismes», com frases fetes (*Para el carro*) i refranys (*Tal faràs, tal trobaràs*).

D'entre tots aquests tipus de seqüències, a partir d'aquí ens centrem en les locucions i, més concretament, en les nominals i les verbals. Són les que poden ser més difícils de diferenciar de les col·locacions, ja que presenten el mateix tipus d'estructures. Així, per exemple, hi ha locucions que, com les col·locacions, tenen les estructures: N + ADJ (*cap buit*, 'persona desassenyada'), V + ADV (*volar alt*, 'tenir grans ambicions') i V + N (*volar les campanes*, 'celebrar amb alegria').¹⁴³ Unànimement, tots els autors estan d'acord a excloure aquest tipus de combinacions de la categoria específica de les col·locacions. Ara bé, com s'ha vist, una bona part de la bibliografia les ubica juntament amb les col·locacions dins l'àmbit de la fraseologia, basant-se en la seva polilexicalitat.

Les locucions, en tant que unitats lexicalitzades, i les col·locacions es diferencien per trets semàntics i sintacticofuncionals. En aquest mateix sentit, Penadés Martínez (2012a: 26, 23, 65 i pàssim) —com a referent en l'estudi de les locucions— n'assenyala quatre requisits bàsics, que reproduïm a continuació: són una combinació de mots; són una combinació fixa; fan una funció dins l'oració, i tenen «un significado que no corresponde a la suma de los significados de sus componentes, dicho de otro modo, ser idiomáticas».¹⁴⁴ L'autora coincideix amb Lorente (2002: 836-837) a assenyalar que els dos trets propis de les locucions són el segon i el quart: la fixació i la no-composicionalitat —que Penadés Martínez anomena *idiomaticitat*—; els altres dos trets són compartits per diversos tipus de combinacions, com és ara les col·locacions. S'estableixen, doncs, dues característiques definitòries essencials de la locució que són clau a l'hora de distingir aquestes seqüències lexicalitzades de les col·locacions: d'una banda, són combinacions de mots fixades (formalment) i, de l'altra, no són composicionals (semànticament). Tanmateix, s'ha de tenir en compte que ambdues propietats són graduals (Penadés Martínez ídem: 25).¹⁴⁵

Per acabar, dins les unitats fraseològiques, Lorente (2002: 866) assenyala la presència d'un tipus particular de sintagmes, en què es coordinen dos adjectius (*sa i estalvi, bo i valent*) o dos adverbis (*dit i fet, ras i curt*). Es tracta d'un tipus d'unitats que, precisament, s'identifiquen amb un dels tipus de col·locacions que identifica, per exemple, Tutin (§ 3.3.6: *safe and sound*). Malgrat que no aprofundim en l'anàlisi d'aquestes

negra, que aquí, pròpiament, també considerem unitats lèxiques i no fraseològiques. D'altra banda, en § 2.3.4 ja s'ha fet notar que, per aquesta autora, les combinacions amb un verb de suport (*fer un petó*) són un tipus de locució, a diferència del tractament que els dona la GIEC, que les interpreta com a combinacions (*lliures*) amb un verb *lleuger*. En aquesta recerca, les considerem un dels tipus de col·locació, amb l'estructura V + N.

¹⁴³ Aquestes locucions es documenten en el DSFF, d'Espinal. Insistim que hi ha locucions amb altres estructures, però aquí interessa destacar les que comparteixen l'estructura amb les col·locacions objecte d'estudi en aquesta recerca. Per ampliar la informació sobre les locucions, vegeu, entre d'altres: Lorente (2002), per al català, i Penadés Martínez (2012a, 2015), per al castellà.

¹⁴⁴ Sobre aquest ús del terme *idiomàtic*, vegeu § 4.3.2.

¹⁴⁵ Com demostra Penadés Martínez, es poden trobar locucions menys fixes que d'altres i locucions amb un significat més deduïble a partir dels mots que les integren.

combinacions, aquí també són considerades com a unitats lexicalitzades, a causa de la fixació —que demostra la impossibilitat d'alternar-ne l'ordre, per exemple.

5.2.2.2. Unitats del lèxic: els compostos sintagmàtics

Aquest subgrup d'unitats lexicalitzades està reservat per al que aquí anomenem, com a forma principal, *compostos sintagmàtics* (Mascaró 1986: 71; Gràcia 2002; Ruiz Gurillo 2002; Buenafuentes de la Mata 2007). Ara bé, hi ha moltes altres denominacions que es fan servir per denominar el mateix concepte, com és ara *sinapsis* o *compostos sinàptics* (Benveniste 1977 [1974], apud Cabré i Castellví 1994: 75; Lorente 2002: 833), *sintagmes travats* (Cabré i Castellví 1994: 75 i pàssim; Lorente: ibídem) o *compostos* (Corbin 1997: 82), entre d'altres.

En la GIEC —com a gramàtica de referència per al català—, no hi ha cap al·lusió a les col·locacions, i tampoc no tracta de *compostos sintagmàtics* ni d'unitats *fraseològiques*, per bé que l'obra sí que s'ocupa de les *combinacions de mots lexicalitzades*, sota la denominació de *locucions* (GIEC: 147-150). S'hi classifiquen segons la classe de mots a què equivalen en l'oració: així, s'hi distingeix entre locucions nominals (*flauta dolça, figuera de moro, vagó restaurant*), verbals (*partir peres*), adjectives (*de mala mort*), prepositives (*gràcies a*), conjuntives (*ja que*) i interjectives (*per l'amor de Déu*). Aquestes seqüències en la GIEC no s'associen, doncs, amb la fraseologia. A la pràctica, s'hi barregen, doncs, seqüències que aquí sí que considerem unitats fraseològiques (*partir peres*) amb unitats del lèxic, és a dir, compostos sintagmàtics (*flauta dolça, vagó restaurant*).¹⁴⁶

En qualsevol cas, en el marc d'aquesta recerca s'interpreten com a compostos sintagmàtics combinacions lexicalitzades amb diverses estructures, com ara N + ADJ (*pi blanc, caixa forta, diner negre, números vermells, noves tecnologies*) i N + N (*vagó restaurant, retrat robot, faldilla pantaló*). Remarquem que aquestes seqüències són lexicalitzades, segons les característiques que presenten: són fixes formalment —per exemple, l'ordre no es pot alterar— i, semànticament, remeten a un referent únic, ben identificat (§ 6).

Hi ha autors que, explícitament, exclouen de les col·locacions els compostos lexicalitzats. Com a mostra, Haensch, Wolf, Ettinger i Werner (1982) diferencien les col·locacions o combinacions *lliures habitualitzades o usuals* (*clamoroso éxito, mayoría aplastante*) de les combinacions *fixes lexicalitzades* (*gato montés, legítima defensa*), de la fraseologia verbal (*plantear un problema*) i també dels modismes (*dar la lata, dar un paseo*). Koike (2001: 21) precisament comenta la classificació d'aquests autors i, alhora que manifesta que una part de les seqüències descartades com a col·locacionals ell sí que les considerarà com a tals (*legítima defensa, plantear un problema, dar un paseo*), està

¹⁴⁶ Aquí seguim, doncs, Gràcia (2000: 806 i pàssim), per qui unitats com *vagó restaurant, nord-est* o *verd poma* són compostos, i no locucions fraseològiques. A més, remarquem que, d'acord amb aquesta postura, en aquesta recerca no es consideren col·locacions combinacions en què la base és un adjectiu de color, com *blau cel* o *blau marí*, tot i que hi ha qui les hi considera (Ginebra 2003: 43, en la classificació exposada en § 3.3.5).

d'acord a ometre en el grup de les col·locacions algunes de les combinacions fixes lexicalitzades.

Contràriament, en capítol tercer ja s'ha vist que hi ha qui considera certes unitats lexicalitzades com un tipus de col·locació. Konecny i Autelli (2012) examinen conjuntament amb les col·locacions certs tipus de compostos (*tetto apribile, letto a castello*), tot i que no els assimilien pròpiament a les col·locacions (§ 3.2.3). En canvi, sí que asseveren que aquest tipus de seqüències són col·locacions autors com ara Corpas Pastor (1996: 94-97), que addueix *retrat robot* com a exemple de col·locació amb l'estructura N + N (§ 3.3.2).¹⁴⁷ Ginebra (2003: 34) repeteix aquest mateix exemple de combinació amb dos noms —el segon, en aposició—, juntament amb *vagó restaurant* o *paquet bomba*, i els ajunta dins la seva categoria de col·locacions nominals classificatòries amb d'altres amb l'estructura N + ADJ, com *noves tecnologies* o *diner negre* (§ 3.3.5). Reconeix que «l'ús ha fixat aquestes formes com a unitats de denominació, que són diferents d'altres formes que el sistema permetria i que haurien pogut establir-se. Diem *tauleta de nit*, i no, per exemple, *tauleta del costat del llit*». Com ja s'ha dit, en un sentit ampli es poden considerar també *col·locacions*, en tant que combinacions de mots, però, en tant que unitats denominatives, manifesten una fixació que és diferent de la d'altres *col·locacions* i, per això, aquí les classifiquem en grups a part.

En el marc teòric de la teoria Sentit-Text, en la noció de col·locació també es poden encabir unitats lexicalitzades com ara *retrat robot, faldilla pantaló, futbol sala, diner negre* o *cotxe bomba*. Es tracta de combinacions en què es compleix la condició que la segona unitat lèxica depèn de la primera i té un significat concret que només actualitza al costat de la primera. En realitat, la qüestió és que, des d'aquesta perspectiva, coexisteixen dues possibles interpretacions, segons les quals una mateixa unitat pot ser considerada una col·locació o bé una unitat lèxica:

La decisión de si una unidad fraseológica dada es una colocación o una locución debe basarse en el análisis de su significado. Así, por ejemplo, si consideramos que *falda pantalón* significa 'falda con dos perneras', debemos describirlo como una colocación en la entrada lexicográfica de falda. En cambio, si consideramos que su definición se corresponde más con 'prenda que parece una falda pero tiene perneras', deberíamos tratarlo como una locución y asignarle una entrada lexicográfica. (Alonso Ramos 2012a: 126-127)

Es tracta d'una argumentació que coincideix precisament amb la que explicita Ginebra (2003: 44), per qui *llarga malaltia* pot ser una col·locació o no ser-ho: «si categoritzéssim *llarga malaltia* com a concurrència (*llarga* significaria 'cancerosa' quan concorre en posició prenominal amb *malaltia*) [...]». Ara bé, és una posició teòrica que no encaixa amb la que adoptem aquí: la fixació formal —amb la posició fixa de l'adjectiu davant el nom i la impossibilitat de fer-hi cap alteració— exclou aquestes unitats lexicalitzades de la definició de col·locació que es formula en el marc d'aquesta recerca.

A més a més, són combinacions que, a diferència de les col·locacions, admeten clarament una interpretació exocèntrica, és a dir, «el significat del sintagma no és una concreció del

¹⁴⁷ Més endavant, en la mateixa obra, Corpas Pastor (1996: 91-93) examina seqüències similars que, però, no considera col·locacions, sinó que ubica entre les locucions i els compostos sintagmàtics: *luna nueva, cama nido, tren mercancías, problema clave*. Aquí les considerem totes unitats lexicalitzades.

significat del nucli» (Lorente 2002: 875). En altres paraules: el conjunt de l'expressió té un significat unitari, deslligat del significat de cada component lèxic aïllat, i són *denominatives* o —en paraules de Ginebra— *classificatòries*, perquè remeten a un referent únic i concret de la realitat extralingüística, mentre que això no succeeix en el cas de les combinacions per a les quals reservem el terme *col·locació*. En els compostos, és cert que, en molts casos, sí que és possible fer-ne una anàlisi basada a interpretar la relació que té el conjunt de l'expressió amb el significat de les parts. Així, per exemple, una de les opcions és entendre que una *faldilla pantaló* és un 'tipus de faldilla', que un *retrat robot* és un 'tipus de retrat', que el *futbol sala* és un 'tipus de futbol', etc. Ara bé, alhora, com comenten tant Alonso Ramos com Ginebra, és possible una segona interpretació (exocèntrica), cosa que no succeeix en el cas de les col·locacions, que només es poden interpretar d'una sola manera (composicional).

Un altre argument que s'ha fet servir per justificar el caràcter col·locacional d'aquestes seqüències és la possible recurrència del significat figurat del segon mot o *col·locatiu*. Així, per exemple, al costat del *cotxe bomba*, existeixen també *cartes bomba*, *ordinadors bomba*, etc. (Alonso Ramos 2012a: 132). En el mateix sentit, Ruiz Gurillo (1997: 109) identifica certes combinacions que, però, no enquadra en el grup de les col·locacions ni tampoc en el de les locucions, sinó que proposa crear el subgrup de les *locucions nominals mixtes*: per exemple, *dinero negro*, *lista negra* o *punto negro*. La característica que presenten és que, com en les col·locacions, la base nominal manté el significat literal, però en totes tres el segon component manté un mateix significat figuratiu. En qualsevol cas, aquí, encara que considerem que hi ha col·locatius que manifesten un comportament similar, classifiquem aquestes combinacions com a unitats lèxiques. Sovint és possible definir-les amb un descriptor exocèntric a la seqüència —en el cas de *cotxe bomba* o *carta bomba* preval la interpretació de tot el conjunt com a 'artefacte explosiu amb una forma determinada', en lloc de 'tipus de cotxe/carta'. Tanmateix, tot i quan aquesta opció no és clara —*diner negre* es pot entendre com un 'tipus de diner', igual que *flauta dolça* és un 'tipus de flauta'—, el conjunt està lexicalitzat semànticament, ja que el conjunt serveix per denominar un referent extralingüístic que està ben identificat conceptualment, la qual cosa no es dona en les combinacions col·locacionals.

Els llenguatges de les tècniques, les professions, les arts i les ciències —els llenguatges d'especialitat— recorren molt sovint a les concurrències nominals classificatòries per a la creació de terminologia (González Rey 2002, Ruiz Gurillo 2002) [...]. En una societat dinàmica i canviant com la que ens ha tocat viure la creació de concurrències d'aquesta classe és un fenomen freqüent, ja que contínuament apareixen noves necessitats denominatives i classificatòries (Ruiz Gurillo 2002). La fixació d'unitats de denominació facilita la difusió de nous conceptes: *zona blava*, *armes de destrucció massiva*, *empresa multinacional*, *desenvolupament sostenible*, *plaça dura*, *país en vies de desenvolupament*, *llenguatge políticament correcte*, *marques blanques*, *temporada alta*, *vaga de fam*, *llibre de text*, *societat de la informació*, *turisme de sol i platja*, *oferta pública d'accions*, *empresa de treball temporal*. (Ginebra 2003: 34-35)

Segons el que s'ha dit fins ara, en el marc d'aquesta recerca considerem tots els exemples anteriors unitats lexicalitzades i no col·locacions. De fet, quant a la terminologia, la teoria comunicativa de la terminologia (Cabré Castellví 1999) té interès a descriure lingüísticament el discurs especialitzat i la manera com s'utilitza la llengua per a la transmissió d'informació especialitzada. Segons això, s'ocupa de totes les unitats de significació especialitzada presents en el discurs, entre les quals s'inclouen no tan sols

mots sinó també seqüències sintagmàtiques, tant sintagmes *lexicalitzats*, d'una banda, com *fraseològics*, de l'altra (Cabré, Estopà i Lorente 1998). Les col·locacions s'ubicarien dins aquest últim grup, diferenciat de les unitats lexicalitzades, en tant que són seqüències sintagmàtiques restrictives, estables, però no lexicalitzades, que poden pertànyer a la llengua general o bé ser pròpies d'un àmbit especialitzat determinat (Martínez Salom 2014: 19).

Els factors que intervenen en la lexicalització són ben diversos, i hi ha certes estructures que manifesten una major tendència a la lexicalització (Corbin 1997). Aquesta idea s'assumeix també en el marc de la terminologia, en què, per exemple, s'ha formulat l'anomenada *hipòtesi del caràcter relacional del nucli* (Lorente, Bevilacqua i Estopà 2002): mentre que els sintagmes nominals tendeixen a esdevenir lexicalitzats, els sintagmes que tenen com a nucli un mot d'una altra categoria gramatical —verb, adverb, adjectiu, preposició— no solen lexicalitzar-se, sinó que són bons candidats a ser sintagmes fraseològics. Per això, aquest darrer tipus de sintagmes són també els millors candidats a constituir col·locacions lèxiques, mentre que les combinacions amb l'estructura N + ADJ manifesten una tendència clara cap a la lexicalització, que fa que s'hagin d'analitzar més detalladament abans de considerar-les col·locacions. En concret, aquí hi afegim que són les combinacions d'un nom amb un adjectiu de relació aquelles que tendeixen més a la lexicalització, a causa tant de les característiques de funcionament pròpies d'aquest tipus d'adjectius com de la semàntica (§ 5.5.1 i 6.3.1).

5.3. BASES TEÒRIQUES PER A LA DEFINICIÓ. LES COL·LOCACIONS I LA TEORIA DEL PROTOTIP

En coherència amb la visió de la combinatòria assumida per bona part de fraseòlegs, les col·locacions constitueixen una categoria diferenciada respecte tant de les combinacions lliures com de les unitats lexicalitzades. Repetim que, des del nostre punt de vista, la validesa del concepte de *col·locació* en lingüística depèn, en gran manera, que s'hi assigni un significat prou delimitat i que s'utilitzi per caracteritzar un grup de combinacions que presenta trets formals i semàntics diferents dels d'altres tipus de seqüències. Per això, aquí s'insisteix a atorgar al terme *col·locació* un significat ben concret i específic i, consegüentment, a no aplicar-lo a combinacions que són lliures o lexicalitzades, per a les quals existeixen altres termes, que remetent a combinacions amb trets diferenciats.

A partir d'aquest punt, aquí convé, doncs, restringir l'ús del terme *col·locació* per al·ludir a aquest tercer grup de combinacions. Tanmateix, no es tracta d'un grup homogeni de seqüències, de tal manera que n'hi pot haver que presentin característiques diferents i els límits entre categories poden resultar difusos, almenys en ocasions. Segons això, algunes poden ser més properes a les combinacions lliures i d'altres, a les unitats lexicalitzades. En aquest sentit, és rellevant la teoria del prototip, vinculada al marc teòric del cognitivisme (§ 5.3.1). A partir d'aquest plantejament teòric, formulem una hipòtesi sobre els diversos graus de col·locacionalitat i els seus prototips, que ha de guiar la recerca (§ 5.3.2).

Per establir una definició operativa de la col·locació, que resulti prou clara, és important tenir en compte els pressupòsits teòrics de què es parteix. D'entrada, es pot subratllar que aquesta recerca no es restringeix, volgudament, a un marc teòric únic. És cert que es basa en les aportacions prèvies que en l'estudi de la col·locació s'han dut a terme, principalment, en el corrent estructural i semàntic (§ 2.2). Per començar, s'assumeix la diferenciació entre *base* i *col·locatiu*, en relació amb l'estructura restrictiva i jeràrquica de la combinació. Es tracta de nocions que sorgeixen vinculades a l'àmbit de la fraseologia, de la qual també es prenen conceptes definidors com ara *fixació* o *composicionalitat*. D'acord amb el que s'ha comentat en § 4.4, l'ús de la terminologia pròpia d'aquest àmbit no implica la consideració d'aquestes seqüències com a fraseològiques, en el marc d'aquesta recerca. Fer servir conceptes d'un àmbit concret per donar compte d'un fenomen que no s'encabeix en aquest mateix àmbit és cert que pot resultar problemàtic, encara que, aquí s'adopten aquests conceptes, d'origen fraseològic, amb la precaució d'intentar delimitar el significat amb què es fan servir.

L'adscripció de les col·locacions a la fraseologia —que assumeix bona part de la bibliografia— es fa bàsicament atenent precisament a la polilexicalitat d'aquestes seqüències.¹⁴⁸ Aquí, com que no se les considera lexicalitzades, s'evita dir-ne *unitats*, i es fa ressaltar que presenten característiques que no concorden amb les de la resta d'unitats polilèxiques objecte d'estudi de la fraseologia. Així mateix, al costat de conceptes propis de la fraseologia, precisament per les característiques diferenciadores de la col·locació, per definir-les és necessari recórrer a conceptes com *restricció* o *selecció* restrictiva, que, de fet, estan vinculats a l'anàlisi gramatical, aproximació des de la qual també es pot afrontar l'estudi de la combinatòria lèxica (§ 2.3.3).

En relació amb això, s'intueix que les col·locacions, en lloc de ser unitats fraseològiques, formen part de la interfície lèxic-sintaxi, tal com defensen Bosque (2004a) o Penadés Martínez (2017a). En tot cas, aquí s'adopta una visió àmplia en l'anàlisi del fenomen i es justifica la necessitat del concepte de *col·locació* per descriure certes combinacions, que tenen una natura gramatical, tal com les anomenades combinacions *lliures*, amb les quals comparteixen els trets bàsics. Alhora, però, se'n diferencien per una *estabilitat* segons la qual presenten certa *semblança* amb unitats objecte d'estudi de la fraseologia.

5.3.1. La teoria del prototip i les categories radials

En l'àmbit de la psicologia cognitiva, Rosch (1973, 1975, 1978) va ser la primera a formular una teoria dels prototips, per donar compte dels processos de categorització. Es basa en la idea que existeixen categories en què els límits no són perfectament delimitables en relació amb els d'altres categories diferents, sinó que la pertinença a una categoria és graduable. Segons això, hi ha categories amb membres més representatius o prototípics que d'altres. Així, un prototip s'entén com un referent cognitiu: l'exemplar més representatiu o típic d'una categoria, és a dir, aquell que comparteix més trets amb la resta de membres de la mateixa categoria i menys amb els d'altres i, per això, més

¹⁴⁸ En canvi (§ 2.3.1), curiosament, Bally (1930 [1909]: 70), que és un dels autors assenyalats com a iniciadors de l'estudi de la fraseologia, no considera pròpiament fraseològics els *grups usuals*, que aquí valorem com a identificables amb les col·locacions (*greument malalt, estimar ardentment*).

fàcilment categoritzable que els elements perifèrics.¹⁴⁹ Kleiber (1995) matisa la versió *estàndard* de la semàntica de prototips de Rosch i fa notar que, de fet, és la freqüència allò que atorga l'estatus de prototip a un exemplar, ja que és el que la major part dels individus associa a una categoria. És a dir: «un caso no es un prototipo o un ejemplar idóneo si, entre los hablantes, no hay acuerdo para juzgar este caso como idóneo, con relación a los otros casos de la categoría» (Kleiber ídem: 49).

La definició de prototip es modifica tant en la *versió ampliada* de Kleiber (ídem: 141 i ss.) com en el *model cognitiu idealitzat* de Lakoff (1987: 12 i ss.). En síntesi, en aquestes noves formulacions s'abandona la idea que l'exemplar prototípic ocupa un lloc central, mentre que la resta d'elements s'estructuren segons el grau de similitud respecte del prototip. En lloc d'això, tant Lakoff com Kleiber adopten el concepte d'*aire* o *semblança de família* —que prenen del filòsof Wittgenstein—: entre els membres d'una mateixa categoria hi ha un conjunt de *semblances* o *efectes prototípics*, que no necessàriament han de compartir tots els membres, però sí que s'han de trobar en almenys dos.¹⁵⁰ Així, s'assumeix l'existència de categories que no es poden definir per mitjà de condicions necessàries i suficients compartides per tots els membres, sinó que n'hi ha que s'han de definir a partir de trets i relacions de semblança amb altres constituents categorials.

Lakoff introdueix també la noció de *categoria radial*, que serveix per donar compte, per exemple, de la polisèmia lèxica (Cuenca i Hilferty 1999: 125 i ss.). Així, els diversos significats d'un mot estan relacionats entre si i no són arbitraris, sinó predictibles, motivats pel significat central: «can be seen as forming a radial category, in which there is a central meaning and a structure of related meanings which are motivated by the central meaning» (Lakoff 1987: 291). En aquestes cadenes de significats no és necessària, però, una connexió directa de tots els nodes entre si.

5.3.2. La hipòtesi dels prototips de col·locació i els graus de col·locacionalitat

Un cop exposada la teoria del prototip, a continuació es plantegen alguns aspectes clau per a la recerca que es desenvoluparà. En § 5.3.2.1 es posa en relació la col·locació amb la teoria del prototip. A partir d'això, en § 5.3.2.2, es planteja la hipòtesi que existeixen dos prototips de col·locacions, mentre que en § 5.3.2.3, per donar compte de la diversitat vinculada a cada prototip, es proposa treballar a partir de marques de col·locacionalitat, que poden resultar útils per a la descripció de les col·locacions amb finalitats lexicogràfiques.

¹⁴⁹ Segons un exemple adduït per Rosch (1973), en interrogar un grup de persones la majoria va triar la poma com el prototip més representatiu de la categoria *fruita*; en una escala decreixent de representativitat d'aquesta categoria, hi ha també elements com la pruna, la pinya, la maduixa o la figa, i el membre menys representatiu de la categoria seria l'oliva. En relació amb aquesta mateixa idea, ja s'ha vist com, per exemple, Hanks (§ 2.2.1.3.3.1) diferencia entre patrons combinatoris *prototípics*, enfront d'altres que no ho són.

¹⁵⁰ Kleiber aprofita l'exemple de la categoria dels jocs que ja havia plantejat Wittgenstein: no hi ha res que tinguin en comú tots i cadascun dels jocs en què puguem pensar, però sí que hi ha propietats que comparteixen alguns entre si, però no d'altres, de la mateixa manera que no tots els membres d'una família tenen el mateix color d'ulls, manera de caminar, temperament, etc.

5.3.2.1. El prototip i la col·locació

No és cap innovació fer servir la noció de *prototip* amb referència a les col·locacions lèxiques. Com a exemple, abans ja s'ha comentat que Higuera García (§ 2.2.3) defineix el seu *prototip* de col·locació, que és la seqüència que compleix un conjunt de vuit trets. Per posar-ne un altre exemple, més recentment, Lamiroy (2016: 142-143) diferencia tres tipus de col·locacions: per ella, la col·locació *prototípica* és la que té un significat composicional i fàcil d'interpretar (*rouge de honte, peinture fraiche, avoir froid*); a part, hi ha combinacions en què el col·locatiu té un valor classificatori d'allò expressat per la base (*café noir, fauteuil roulant, vin chaud*), i les col·locacions més allunyades del prototip són, per aquesta experta, les opaques semànticament, que, segons ella, no són composicionals (*peur bleue, nuit blanche*). Independentment dels desacords que pugui haver-hi entre la postura aquí adoptada i la de Lamiroy quant al fet de considerar col·locacions seqüències lexicalitzades, interessa remarcar l'ús de la noció de prototip i, així mateix, emfatitzar un altre cop que, en la bibliografia, hi ha moltes interpretacions sobre el fenomen de la col·locació, a vegades ben divergents. De fet, Orlandi (2016: 20 i ss.) posa com a exemple, precisament, que en la teoria Sentit-Text es considera *peur bleue* com una col·locació en el sentit més estricte del terme —podríem dir-ne *prototípica*—, enfront de *peur intense*, pròxima a les combinacions lliures.

Aquí s'assumeix, doncs, l'existència de *prototips* en la combinatòria lèxica. Així, hi ha un prototip de combinació lliure —al qual responen combinacions com les esmentades abans: *ciutat petita, comprar una casa, roncar molt*. De la mateixa manera, existeix un prototip de combinació lexicalitzada, caracteritzat per una evident fixació formal i semàntica —i que s'identifica amb unitats fraseològiques, com ara *aixecar la camisa o partir peres*, de significat no composicional i no referencials. Com a norma general, la major part d'autors no inclou aquests prototips dins les col·locacions. Ara bé, les categories combinatòries no són homogènies i, a mesura que hi ha exemplars que s'allunyen del prototip, és més fàcil que es confonguin col·locacions, combinacions lliures i unitats lexicalitzades.¹⁵¹

5.3.2.2. Proposta classificatòria: els prototips A i B

En aquesta recerca, a mode d'hipòtesi, s'han delimitat dos prototips de col·locacions, que són dins l'espai reservat per a aquest tipus de seqüències —en l'espai d'encaix entre la combinatòria lliure i les unitats lexicalitzades, tant fraseològiques com eminentment lèxiques. Aquí les anomenem abreujadament combinacions de la *categoria A* o *col·locacions metafòriques (prototip A)* i combinacions de la *categoria B* o *restrictives (prototip B)*, respectivament. Es consideren exemplars prototípics del primer tipus seqüències com ara *diferència abismal, ignorància supina, èxit clamorós* o *odi visceral* (N + ADJ); *fracassar estrepitosament, obeir cegament* o *discutir acaloradament* (V + ADV), i *esgrimir un argument, acariciar una idea, trencar el silenci, una guerra*

¹⁵¹ A part d'això, com s'ha comprovat —per exemple, en § 5.2.2.1—, hi ha postures teòriques que, contràriament a l'adoptada en aquesta recerca, fan possible que hi hagi autors que argumentin que les combinacions lexicalitzades —o almenys una part (compostos sintagmàtics)— sí que pertanyen també al grup de les col·locacions.

esclatar o *un dubte assaltar* (V + N). En canvi, en la categoria B es trobem prototips com ara *cavall bai*, *preu mòdic* o *sospita infundada* (N + ADJ); *plorar desconsoladament* (V + ADV.), i *cometre un error* o *incoar un expedient* (V + N).

Les combinacions de la categoria A són més properes a les unitats lexicalitzades fraseològiques, per la presència de trets semàntics metafòrics. En sentit estricte, el terme *col·locació* es podria reservar per definir, concretament, aquest grup de combinacions *metafòriques* —que, de fet, són el principal centre d'interès d'aquesta recerca. D'altra banda, les combinacions de la categoria B es caracteritzen per una important restricció combinatoria, que seria superior a la present en les combinacions lliures, però que les aproxima a aquestes seqüències no col·locacionals. En tots els casos, identifiquem les col·locacions com a combinacions *estables* en la llengua. Com a punt de partida, aquí ens proposem analitzar com a *col·locacions* tots dos tipus de combinacions lèxiques, caracteritzar-les i observar-ne punts de similitud i de dissemblança.

D'acord amb la teoria del prototip i les categories radials, entre les combinacions categoritzables en els dos prototips combinatoris que s'han assenyalat hi hauria tot un conjunt d'exemplars amb certes semblances amb d'altres, encara que no necessàriament tots comparteixin tots els trets. A més, cal emfatitzar que aquests prototips col·locacionals es defineixen a partir de conceptes que són graduals —com ara *fixació* o *metàfora*—, per la qual cosa no sempre pot resultar fàcil establir, en la pràctica, uns límits infranquejables entre els diversos tipus de combinacions. En aquest sentit, adquireix rellevància acompanyar els conceptes definidors de criteris aplicables a l'anàlisi que permetin caracteritzar diversos tipus de combinacions, tot i que la semblança de família entre exemplars de diverses categories acabi difuminant fronteres.

5.3.2.3. Les marques de col·locacionalitat i la descripció amb finalitats lexicogràfiques

Així doncs, per al treball més aplicat, es parteix de la hipòtesi que hi ha dos prototips de col·locacions (A i B). D'acord amb la teoria del prototip ampliada i les categories radials (§ 5.3.1), vinculada a cada prototip hi hauria una diversitat de combinacions lèxiques, totes les quals no necessàriament haurien de compartir tots els trets del prototip, mentre mantinguin una certa semblança de família o es puguin establir relacions radials entre els exemplars de la mateixa categoria.

El punt de partida per a l'anàlisi combinatoria és, per tant, la definició dels dos prototips, que es fa a partir d'un nombre limitat de conceptes. Una característica de tots dos prototips col·locacionals és l'*estabilitat* (§ 5.4.1) i, a més, hi intervenen la *restricció* combinatoria (§ 5.4.2), la composicionalitat i la presència de la *metàfora* en la semàntica de la seqüència (§ 5.4.3), i la *preferència* d'ús (§ 5.4.4). S'assumeix que els trets definidors són graduals, que poden ser, per tant, presents en les seqüències analitzades en diversos graus.¹⁵²

¹⁵² Hi pot haver combinacions més o menys estables, més o menys restrictives, i més o menys metafòriques, en el sentit que la metàfora és més o menys perceptible per al parlant. Vegeu l'apartat següent, en què s'aprofundeix en la definició de la col·locació.

Segons això, com a eina de treball, s'ha establert un sistema de *marques de col·locacionalitat*, per tal d'analitzar amb més detall les combinacions associades a cadascun dels prototips i subcategoritzar-les. Les combinacions, consegüentment, es classifiquen en subgrups en virtut de la presència variable dels trets definidors que s'acaben d'esmentar, i s'hi s'assigna, doncs, una de les marques. En la TAULA 5.1 es resumeixen les cinc marques de col·locacionalitat proposades per a la classificació de les combinacions lèxiques amb caràcter col·locacional.

L'existència de dos prototips de col·locació i la possibilitat de categoritzar les combinacions col·locacionals en aquests subgrups, a partir de les marques de col·locacionalitat, es planteja com a hipòtesi, que s'espera validar durant les fases següents de la recerca. Advertim que en l'anàlisi de les combinacions i l'assignació d'una de les marques és cert que pot intervenir un factor de subjectivitat de l'investigador. La diferenciació entre les combinacions de la categoria A i de la B es basa en la presència de trets metafòrics, que és una dada més o menys objectiva, tot i possibles diferències interpretatives en casos en què la metàfora no és palesa des d'una perspectiva sincrònica, sinó que només es fa visible per una anàlisi de l'etimologia lèxica —aspecte que no desenvolupem en aquesta recerca. Per a la classificació en les subcategories que venen donades per les marques de col·locacionalitat, hi ha també uns criteris, tot i que la distinció es fa a partir de la valoració dels trets de la restricció, la preferència i l'estabilitat, que són graduals i més subjectes a la interpretació subjectiva de l'investigador.

Així doncs, dins les col·locacions metafòriques (categoria A), en primer lloc es proposa diferenciar aquelles que s'identifiquen amb el primer prototip de col·locació assenyalat: a part de la presència de metàfora, les caracteritza una forta restricció combinatòria i, a més, es tracta de combinacions preferents en l'ús i, consegüentment, estables (A.1). En segon lloc, hi hauria un subgrup de combinacions que se'n diferenciarien per un menor grau d'estabilitat, fet degut a diversos factors (A.2). A tall d'exemple, la col·locació *error garrafal*, en català, no es considera del tot estable, cosa que es manifesta en la baixa freqüència en corpus enfront d'altres alternatives (§ 8) o en la falta de descripció en obres lexicogràfiques (§ 9). En tercer lloc, reservem una marca per agrupar-hi aquelles combinacions d'ús freqüent i que són metafòriques, però que presenten una metàfora *general*, que no és usada d'una manera restrictiva exclusivament en combinació amb certes unitats lèxiques, sinó que participa d'una combinatòria molt àmplia. És el cas de metàfores que tenen a veure amb propietats físiques, com ara la profunditat: *ignorància profunda, amor profund, odi profund, diferència profunda, por profunda...*

El segon prototip s'identifica amb les combinacions a les quals s'assigna la marca de col·locacionalitat B.1. La diferència clau entre totes les col·locacions d'aquest segon grup respecte de les anteriors és que, en aquestes, no es detecten trets metafòrics —amb l'anàlisi superficial que se n'ha fet. A més, es tracta de combinacions restrictives: en les seqüències que subcategoritzem en el grup B.1, el col·locatiu manifesta restricció en permetre la combinació amb un nombre limitat de bases, mentre que la marca B.2 serviria per recollir combinacions en què existeix una certa restricció combinatòria, tot i que de grau més baix que la que es dona en les que tenen la marca B.1. Així, mentre que el col·locatiu *incoar* (B.1) —propri de l'àmbit especialitzat del dret— es combina amb la unitat lèxica *expedient* i amb poques més (*incoar un procés*, per exemple), els col·locatius de les combinacions amb la marca B.2 tenen una combinatòria més àmplia i menys restrictiva: *sentir odi, sentir amor, sentir curiositat, sentir por...* Tanmateix, és cert que

són combinacions restrictives, ja que el predicat verbal imposa certes restriccions semàntiques sobre els arguments nominals amb què pot combinar-se, que impossibiliten certes combinacions; per exemple, el verb *sentir* no es combina amb noms d'esdeveniments (?*sentir un fracàs*) .

<i>Categoria</i>	<i>Marca de col·locacionalitat</i>	<i>Descripció de la subcategoria</i>	<i>Exemples</i>
A (metafòrica)	A.1 (prototip A)	Combinacions metafòriques, altament restrictives, preferents i altament estables	<i>diferència abismal,</i> <i>silenci sepulcral</i> <i>enamorar-se perdudament,</i> <i>fracassar estrepitosament</i> <i>aixecar una sospita,</i> <i>acariciar una idea</i> <i>un dubte assaltar,</i> <i>el silenci eixordar</i>
	A.2	Combinacions metafòriques, restrictives i poc estables	<i>error garrafal,</i> <i>curiositat ardent</i> <i>estimar perdudament</i> <i>abrigar una sospita</i> <i>la quietud eixordar</i>
	A.3	Combinacions metafòriques poc restrictives	<i>esperança feble</i> <i>estimar profundament</i> <i>la curiositat créixer</i>
B (no metafòrica)	B.1 (prototip B)	Combinacions no metafòriques, altament restrictives i preferents	<i>cavall bai,</i> <i>sospita vehement</i> <i>afirmar categòricament,</i> <i>plorar desconsoladament</i> <i>esperonar un cavall,</i> <i>incoar un expedient</i> <i>un cavall desbocar-se</i>
	B.2	Combinacions no metafòriques i poc restrictives	<i>silenci total,</i> <i>fracàs vergonyós</i> <i>besar apassionadament,</i> <i>plorar sorollosament</i> <i>interrompre el silenci,</i> <i>tenir por,</i> <i>sentir odi</i>

TAULA 5.1. Classificació de les combinacions lèxiques segons categories (A i B) i marques de col·locacionalitat

En un sentit estRICTE, ja s'ha dit que les combinacions de la categoria B, des del punt de vista adoptat en aquesta recerca, es podrien excloure de la consideració de col·locacions. D'una banda, la restricció que es dona en aquestes combinacions és diferent de la que es

troba en les col·locacions de la categoria A, ja que la metàfora fa un paper rellevant en la direccionalitat de la restricció orientada des de la base cap als seus col·locatius (§ 5.4.2.2). D'altra banda, en les combinacions de la categoria B sovint la restricció està relacionada amb motius extralingüístics. Per exemple: *bai* té una combinatòria molt restrictiva, ja que es combina amb un nombre molt limitat de noms, que designen un tipus concret d'animal (*cavall, poltre, egua*); o sigui, constitueixen una classe *designativa* o *extensional* (§ 5.4.2.1) i, de fet, aquestes seqüències poden resultar molt difícils de distingir de les combinacions lliures. D'aquesta manera, emfatitzem que la relació que s'estableix entre els dos constituents de les combinacions de la categoria B és diferent de les col·locacions prototípiques de la categoria A i, des d'un punt de vista lingüístic, sembla d'especial interès per a la recerca l'anàlisi de les combinacions de la categoria A.

Com també s'ha dit, la finalitat de l'anàlisi de les combinacions en aquesta recerca és lexicogràfica. En fases següents de la recerca es proposa, doncs, analitzar combinacions lèxiques amb vista a incloure-les en diccionaris de llengua general o combinatoris. En aquest sentit, aquí es defensa que els criteris lexicogràfics que poden guiar la redacció d'un diccionari poden ser ben diversos, en virtut de factors variables, com és ara els destinataris de l'obra. Així, per exemple, en un diccionari elaborat pensant com a usuari en un estudiant de la llengua catalana com a llengua estrangera, pot ser rellevant incloure-hi combinacions tant de la categoria A com de la B. Malgrat les diferències entre unes i altres, pot ser rellevant posar a l'abast de l'usuari tots dos tipus de seqüències, encara que es distingeixin en l'obra lexicogràfica per mitjà de marques de col·locacionalitat diferents. En canvi, es poden concebre altres tipus d'obres lexicogràfiques, destinades a un perfil d'usuari més específic, en què interressi restringir el nombre de combinacions lèxiques que s'hi presentin a aquelles que presentin restriccions de tipus metafòric. Ens hi tornem a referir breument en el capítol desè.

Per això, durant la recerca s'ha volgut recollir diversos tipus de combinacions i, a fi de descriure'n la diversitat, s'han fet servir les marques de col·locacionalitat com a eina de classificació. En altres paraules: estem d'acord amb Alonso Ramos (2010) quan afirma que, independentment del debat teòric sobre què és una col·locació i què no ho és per a cada autor, pot ser de gran interès, des d'un punt de vista pràctic, adoptar una visió més àmplia, que, al cap i a la fi, serveixi per recollir informació sobre combinacions lèxiques, independentment de si se les considera col·locacions en sentit estricte o no.

Segons això, aquí, com a hipòtesi de treball, assumim la necessitat d'establir una definició de col·locació en què es pugui encabir un grup de seqüències prou diferenciat de les combinacions lliures, d'una banda, i de les unitats lexicalitzades, de l'altra. Proposem anomenar totes aquestes combinacions *col·locacions*, però, a partir de les seves característiques, defensem la utilitat de classificar-les en subgrups, definits a partir de les cinc marques de col·locacionalitat esmentades.

5.4. CONCEPTES PER A LA DEFINICIÓ DE LES COL·LOCACIONS

Per a la definició de col·locació, es parteix de la formulació que se n'ha fet en treballs previs (Martínez Salom 2012, 2013, 2014, 2016). Amb aquesta definició, la finalitat és caracteritzar, com s'ha dit, un grup ampli de combinacions lèxiques que es diferenciïn tant de les combinacions lliures com de les unitats lexicalitzades.

Aquí anomenem, doncs, *col·locació* la seqüència lèxica formada per *almenys dos mots* entre els quals s'estableix un *vinçle estable*, el qual ve determinat per la relació de *jerarquia semàntica* que imposa un dels components lèxics [base] sobre l'altre [col·locatiu]. El complement lèxic que imposa la jerarquia condiona d'una manera *restrictiva* amb quin altre mot es pot combinar per expressar un sentit determinat i, alhora, constitueix el *nucli semànticament autònom* d'una seqüència que no té una referencialitat semàntica unitària: el significat de la seqüència és format *composicionalment* a partir dels diversos constituents lèxics. (Martínez Salom 2016: 233)

En Martínez Salom (2014: 18-19) es desglossa la definició en un total de sis característiques primàries de la col·locació. Aquí es mantenen, però es reestructura la forma en què es presenten en els subapartats següents.

Amb la voluntat d'evitar la problemàtica entorn dels conceptes definidors de la col·locació que s'ha presentat en el capítol quart d'aquesta tesi, es proposa restringir el nombre de termes usats per definir la col·locació, a més d'explicitar el concepte que s'hi assigna i, així mateix, exposar certs criteris per avaluar si és present en una combinació donada. Per tant, en els subapartats següents es concreta, en primer lloc, què s'entén en el marc d'aquesta recerca per fixació i estabilitat col·locacionals (§ 5.4.1). En segon lloc, s'analitzen els tipus de restricció combinatòria presents en les col·locacions (§ 5.4.2). En tercer lloc, s'examina la semàntica de les col·locacions i s'emfatitza el concepte de metàfora (§ 5.4.3). Per acabar, es comença a explorar el concepte de preferència (§ 5.4.4). Cal tenir en compte que, d'acord amb les hipòtesis que s'acaben de plantejar en § 5.3.2, l'existència de dos prototips de col·locació comporta que hi haurà trets definidors que només són presents en algunes de les combinacions.

5.4.1. La fixació i l'estabilitat

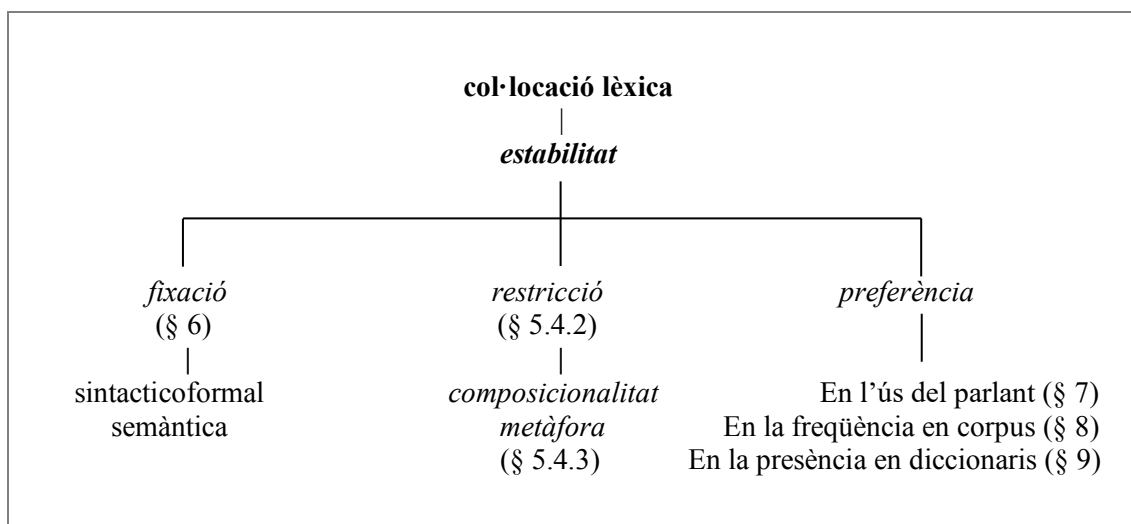
Primer de tot, en aquesta recerca s'assumeix que *fixació* i *estabilitat* són dos conceptes diferents, encara que interrelacionats.

La fixació és un tret considerat definidor de les unitats fraseològiques en la bibliografia d'aquest àmbit, i cal establir criteris per examinar si també és vàlid per definir les col·locacions. Si es demostra fixació en aquest tipus de combinacions, s'hipotetitza que serà en un grau molt més baix que en les unitats fraseològiques i, a més, que hi haurà diferències qualitatives en el tipus de fixació que manifesten unes i altres. És a dir, aquí s'entén la fixació com una propietat que poden manifestar les combinacions lèxiques, en diversos graus, i que es manifesta tant en el funcionament formal com en la semàntica de

l'expressió. En el marc d'aquesta recerca, el grau màxim de *fixació* s'identifica amb la que presenten les unitats lexicalitzades, tal com s'han presentat en § 5.2.2, però aquest tret es pot manifestar en menor grau en altres seqüències. En qualsevol cas, és indispensable delimitar millor aquest concepte i, sobretot, establir criteris aplicables per avaluar-ne la presència en combinacions. Per això, es dedica el capítol sisè de la tesi a comprovar la hipòtesi sobre el grau en què es manifesta la fixació en les col·locacions i a plantejar possibles proves per definir millor quines combinacions es poden considerar fixes.

Quant a l'*estabilitat*, l'identifiquem com a terme *notacional* (§ 4.4), que, en la bibliografia, sovint és utilitzat sense acompanyar-lo d'una definició precisa. En qualsevol cas, en el marc d'aquesta recerca sí que s'hi assigna un concepte concret. Es pot descriure com un concepte *integrador* (§ 4.4): al terme, s'hi associa un concepte ampli, gradual, que ocupa un lloc central en la definició de col·locació tal com és entesa aquí i que està estretament relacionat amb la resta de conceptes definidors. En aquest sentit, s'usa la denominació *estabilitat col·locacional* per remarcar la referència a un concepte específic quan és aplicat a definir aquest tipus de combinacions.

FIGURA 5.1. Esquema de conceptes definidors de la col·locació

Així doncs, les col·locacions que s'identifiquen amb els prototips són seqüències *estables* i, per caracteritzar aquesta estabilitat, cal recórrer a altres conceptes, com a indicis d'aquesta l'estabilitat col·locacional (FIGURA 5.1). En l'apartat següent introduïm el concepte de *restricció combinatòria* (§ 5.4.2), que, com la *fixació* (§ 6), té a veure amb els trets formals i sintacticosemàntics de la col·locació. A continuació, ens centrem en la semàntica: tant la *composicionalitat* com, més en concret, la *metàfora* (§ 5.4.3) —com a concepte definidor del prototip de col·locació del tipus A— estan relacionats directament amb la restricció. Per acabar, ens ocupem de la *preferència* (§ 5.4.4), com a tret pragmaticofuncional de la col·locació.

5.4.2. Les restriccions combinatòries

La definició de col·locació es fonamenta en el fet que una part de l'estabilitat pròpia d'aquestes seqüències resideix en la restricció que opera entre els seus components. Concretament, afecten els constituents col·locacionals dos tipus diferents de restricció, que aquí s'entén que són complementaris.

D'una banda, s'hi troba una restricció que és vigent d'acord amb les regles gramaticals generals en la llengua, que s'orienta des del predicat cap als arguments amb què es pot combinar (§ 5.4.2.1); es tracta d'una restricció que és comuna a les combinacions anomenades *lliures* i a les col·locacions. D'altra banda, l'ús del concepte de *col·locació* adquireix sentit tan sols si s'assumeix l'existència d'un segon tipus de restricció, d'orientació contrària, que és la imposada per una base sobre els seus col·locatius (§ 5.4.2.2). Aquesta doble restricció present en les col·locacions és assumida per bona part de la bibliografia, tal com ja s'ha comentat en § 2.5.2.3.

5.4.2.1. La restricció gramatical: *predicat > argument*

Tant les combinacions lliures com les col·locacions són seqüències en què, d'acord amb les regles gramaticals, actua la restricció imposada per un predicat sobre els seus arguments. Aquesta anàlisi s'emfatitza des de les aproximacions a la combinatòria lèxica vinculades a la gramàtica de tradició generativista (§ 2.3.3) i, en especial, Bosque (§ 2.3.3.2) la defensa com a interpretació suficient per donar-ne compte, per la qual cosa proposa prescindir de la noció de *col·locació*, que considera problemàtica i redundant.

Aquí s'accentua la complementarietat d'ambdues perspectives, en la línia de treball iniciada en Martínez Salom (2012, 2013, 2014, 2016). L'anàlisi d'una mateixa seqüència com a combinació predicat-argument o bé com a col·locació representa una diferència respecte del punt de vista que adopta l'investigador. Es tracta, doncs, de dos punts de vista que es poden aplicar a l'anàlisi combinatòria d'una manera complementària, però que cal diferenciar bé. No és que les col·locacions constitueixin una subcategoria dins la categoria general de les classes lèxiques, sinó que es tracta de dos conceptes diferents i independents, tot i que es poden aplicar a la descripció d'un mateix fenomen lingüístic.

Per un costat, en la gramaticalitat d'una seqüència intervé la restricció predicat-argument. La teoria dels predicats és vigent en la gramàtica moderna, en què s'assumeix que les oracions consten de predicats, amb estructura argumental. Així doncs, són predicats que vinculen els arguments que s'hi poden unir els verbs, però també noms, adjectius i adverbis.¹⁵³ Per un altre costat, independent d'aquest concepte, hi ha el concepte

¹⁵³ D'una banda, la idea que l'adverbi, com a predicat d'esdeveniments, restringeix les classes de verbs amb què es combina fou introduïda per Otto Jespersen en la dècada del 1920 —com comenta Bosque (2001b: 13; 2004a: CXII)— i avui és comunament acceptada en la comunitat lingüística (Bosque 2017). D'altra banda, d'acord amb el que s'ha exposat en § 2.3.4, en les combinacions d'estructura V + N, al costat de casos en què el predicat és el verb, en coexisteixen d'altres en què intervenen verbs *de suport* i en què el nucli predicatiu és el nom.

de *col·locació*, que es pot adoptar per a l'anàlisi lingüística o bé bandejar-lo —com fa Bosque. Si es pren aquest concepte per analitzar la combinatòria lèxica —com es fa aquí—, l'avantatge és que permet caracteritzar amb més precisió certes combinacions, que comparteixen altres trets a part d'aquest tipus de restricció —que es descriuen en els apartats següents. La contrapartida és que cal plantejar una definició de *col·locació* que permeti concretar prou la tipologia de combinacions que s'ubiquen sota aquesta denominació, ja que, si no és així, el concepte no resulta productiu per a la descripció lèxica —en la línia del que fa notar Bosque.

Des del moment que les restriccions predicat-argument són generals en la llengua, es poden analitzar i, segons això, establir classes homogènies d'arguments amb què es combina un predicat determinat. És la proposta que porta a la pràctica Bosque (2004a) en el diccionari REDES. De fet, en lexicografia, tradicionalment ja s'havien descrit certes restriccions argumentals de caire semàntic per mitjà del marcatge d'elements extrínsecs en l'article del predicat (§ 2.3.5). El que es fa en l'obra de Bosque és concretar aquesta descripció i elaborar *classes lèxiques* amb els extrínsecs, és a dir, llistes de totes les unitats lèxiques concretes que poden ocupar la posició d'argument en l'estructura que determina un predicat determinat, agrupades segons la semàntica comuna. Així, per exemple, a partir d'un verb, s'estableixen classes lèxiques de noms;¹⁵⁴ a partir d'un nom, d'adjectius, i d'un adverb, de verbs. Qualsevol combinació afectada per la restricció general predicat-argument és susceptible d'encabir-se dins una classe lèxica.

Com que les *col·locacions* són també combinacions que segueixen les regles gramaticals i hi intervenen els mateixos elements lèxics (N + ADJ, V + N, V + ADV), és lògic que, dins les exhaustives llistes de combinacions predicat-argument, hi quedin incloses totes les *col·locacions*, que també són combinacions predicat-argument. Ara bé, no en són cap subcategoria, perquè, des de l'anàlisi orientada des del predicat, no es descobreixen les *col·locacions*; l'anàlisi des d'aquesta perspectiva no permet diferenciar les *col·locacions*. Són dos processos de categorització diferents, i només quan, a part, es fa una anàlisi orientada des del concepte de *col·locació* es revelen aquestes coincidències. Tan sols una part de les combinacions que s'arreglen en fer una anàlisi exhaustiva del total de combinacions predicat-argument coincideixen amb *col·locacions*, ja que el concepte de *col·locació* és més restrictiu —almenys com es planteja en el marc de la recerca present—; la resta de combinacions, no *col·locacionals*, són el que aquí anomenem combinacions *lliures*. En altres paraules: totes les *col·locacions* són susceptibles de formar part d'una classe lèxica, però no tots els components d'una classe lèxica són *col·locacions*, perquè aquestes han de complir requisits que no són presents en el conjunt de combinacions gramaticals. A més, dins les combinacions d'una classe lèxica, s'hi detectarien *col·locacions* amb trets ben diferents entre si —segons la pertinença a les categories *col·locacionals* descrites en § 5.3.2.

¹⁵⁴ De fet, en la proposta lexicogràfica de Bosque, es dona el mateix tractament a totes les combinacions d'estructura V + N independentment de matisos quant a la diferenciació entre predicat i argument. És a dir, en el REDES les combinacions amb un verb de suport es descriuen també a partir de la unitat verbal, tot i que el predicat efectiu de la combinació sigui el nom (§ 2.3.4). Per exemple, vegeu en el REDES l'entrada per al verb *dar*: s'estableixen classes lèxiques de noms amb què es pot combinar aquest verb de suport, de la mateixa manera que aquesta obra fa per a altres verbs amb valor de predicat. En aquesta recerca se segueix l'exemple de l'obra de Bosque i, en parlar de combinacions predicat-argument, s'hi encabeixen les construccions amb verbs de suport i, tot i que el predicat sintàctic és el nom, es proposa descriure les classes de noms de la mateixa manera que es fa en el cas dels verbs predicat respecte dels seus arguments nominals.

En relació amb el concepte de *classe lèxica*, en aquesta recerca es considera d'especial rellevància la distinció que estableix Bosque entre restriccions que produeixen classes *denotatives* o *intensionals*, d'una banda, i *designatives* o *extensionals*, de l'altra (§ 2.3.3.2). És a dir, aquí es proposa diferenciar entre la restricció combinatòria deguda a motius lingüísticoconceptuals (*sembrar el dubte, el silenci regnar*) i la deguda essencialment a necessitats denominatives de la realitat extralingüística (*sembrar blat, un rei regnar*). En aquesta proposta —d'acord amb el que s'ha comentat en § 5.2—, el principal centre d'interès són les del primer grup, que solen coincidir amb col·locacions metafòriques o de la categoria A, mentre que les segones poden incloure's en la categoria B sempre que siguin combinacions restrictives, i es palesa la dificultat de distingir aquestes combinacions de les lliures. Tanmateix, en principi incloem tots dos tipus de combinacions sota la denominació de *col·locació*.

5.4.2.2. La restricció lexicosemàntica: *base* > *col·locatiu*

Com ja s'ha dit, perquè el concepte de col·locació tingui plena validesa, aquí se sosté que les combinacions que formen part d'aquesta categoria han de tenir trets que permetin diferenciar-les tant de les unitats lexicalitzades com de les combinacions lliures. Segons això, un dels trets que diferencia les col·locacions de les combinacions lliures és que hi opera un segon tipus de restricció, que ja no s'orienta des del predicat cap als seus arguments, sinó que actua des de la base cap als col·locatius. Per assumir aquesta hipòtesi, d'entrada cal acceptar la diferenciació entre base i col·locatiu, tal com la planteja Hausmann (§ 2.2.2.1) i que també adopta la major part de la bibliografia que estudia les col·locacions.

A diferència de la restricció predicat-argument, les nocions per explicar la restricció base-col·locatiu no tenen a veure amb aspectes gramaticals, sinó que es vinculen a la cognició i posen l'èmfasi en la perspectiva del parlant. Així, la base col·locacional s'identifica amb el component lèxic de la combinació que és més prominent des d'un punt de vista cognitiu.¹⁵⁵ Ja s'ha comentat en § 2.5.2.2 que els noms, com a principals transmissors de significat lèxic, són considerats els més prominents per al parlant en totes les combinacions en què intervenen (N + ADJ i V + N), mentre que en les combinacions V + ADV la major càrrega lèxica recau en el verb, considerat la base col·locacional en seqüències amb aquesta estructura. Així mateix, s'assumeix que, des del punt de vista de la producció del discurs, els noms, primerament, i els verbs, segonament, són els elements lèxics que el parlant selecciona inicialment i, només en funció d'aquests, després elegeix un col·locatiu concret per expressar un significat concret.

En altres paraules: la teoria de la base i el col·locatiu es basa a assumir que, cognitivament, el parlant, primer de tot, selecciona el concepte que vol expressar, que, per la natura mateixa de les categories gramaticals, sol estar expressat per noms o bé verbs, com a principals vehiculadors de contingut lèxic. Així, per exemple, davant el concepte d'un

¹⁵⁵ Aquí s'adopta el concepte de *prominència*, doncs, en el mateix sentit que és usat en psicologia cognitiva amb referència als prototips, en tant que exemplars més prominents (per exemple: Rosch 1973, 1975, 1978), i, en general, en lingüística cognitiva (Lakoff 1987; Dirven, Langacker i Taylor 2005, o Kövecses 2010a, 2015, entre molts d'altres).

sentiment concret, primer arriba al nom *odi* o al verb *odiar* i, secundàriament des d'un punt de vista cognitiu, pot voler expressar intensificació d'aquest sentiment. Segons això, sempre en funció del nom o verb inicial, el parlant triarà per combinar-s'hi adjectius o adverbis concrets com *visceral-ment* o *mortal-ment*, entre d'altres. És habitual que una base pugui combinar-se amb una certa diversitat de col·locatius, amb certes restriccions que venen imposades per la gramàtica.

Si el concepte i el nom/verb per expressar-lo canvia, aleshores també canvia l'adjectiu/adverbi: per exemple, per expressar 'molt o amb intensitat', es pot dir *fracassar estrepitosament*, però no **odiar estrepitosament* ni **fracassar visceralment*. Aquestes limitacions combinatòries són manifestacions de la restricció general imposada pel predicat sobre els seus arguments (§ 5.4.2.1), segons la qual es poden establir classes lèxiques: amb el sentit 'molt o amb intensitat', *visceralment* es combina amb verbs que expressen 'sentiment negatiu, de caire duratiu' (*odiar visceralment*, *rebutjar visceralment*), mentre que *estrepitosament*, amb 'accions o efectes negatius puntuals' (*fracassar estrepitosament*, *derrotar estrepitosament*, *caure estrepitosament*). Ara bé, des de la noció de *col·locació*, simplement no interessa observar aquestes possibilitats combinatòries de sentit contrari, que es consideren secundàries, sinó que en l'essència d'aquest concepte hi ha fixar l'atenció exclusivament en les possibilitat que el parlant té un cop que s'ha decantat per la base (*odiar* > *visceralment*, *mortalment*, etc., però *fracassar* > *estrepitosament*, *sorollosament*, etc.).

Des de la perspectiva que imposa el concepte de *col·locació* es perd la visió de conjunt que permet adoptar el sentit contrari i que és la que permet establir generalitzacions semàntiques —del tipus «el predicat adverbial *visceralment* es pot combinar amb diversos verbs que expressen 'sentiment negatiu'». Al mateix temps que això es pot considerar un desavantatge, la visió centrada en la noció de *col·locació* comporta certs avantatges. A partir de la definició de *col·locació* que aquí es proposa, aquesta noció permet un altre tipus d'anàlisi, diferent de la gramatical basada en els conceptes de predicat i argument. Només des de l'orientació *base* > *col·locatiu* es poden percebre diferències en la diversitat d'alternatives que té al davant el parlant per expressar un significat determinat en relació amb una base determinada: *odiar visceralment* i *mortalment*, però també *profundament*, *intensament*, *molt*... Es tracta de combinacions que, des de la postura que aquí manifestem, presenten trets diferents, que resulten d'interès per a l'anàlisi lingüística, i només es fan perceptibles en examinar les seqüències a partir del concepte de *col·locació*.

En § 2.5.2.2 ja s'ha remarcat que la diferència entre tots dos tipus de restricció és que la *col·locacional* és *lèxica*, mentre que la que imposa un predicat és més general, semàntica. És a dir, des de la *col·locació*, se selecciona una unitat lèxica concreta per combinar-se amb la base, mentre que el predicat el que fa és establir restriccions de tipus semàntic que han de complir els seus arguments. Així mateix, l'anàlisi conjunta de tots dos tipus de restricció no és inèdita, sinó que, principalment des del corrent de la teoria Sentit-Text, diversos autors han proposat combinar totes dues anàlisis, per treure'n tot el suc. En aquesta línia, s'insereix també el treball de Martínez Salom (2012, 2016), i en el marc d'aquesta recerca es concreta una proposta lexicogràfica per fusionar-les (§ 10).

Un dels aspectes que es posa en relació amb la restricció *base* > *col·locatiu* és la semàntica dels components. Així, el parlant selecciona la base per vehicular el contingut conceptual més rellevant de la *col·locació* i, secundàriament, elegix un *col·locatiu* per expressar un

cert *significat genèric*. Amb això, el que es vol dir és que, si la base és un nom, necessita un verb per actualitzar-se dins una frase concreta, o bé es pot acompanyar d'un adjectiu que el qualifiqui; si és un verb, també pot concórrer amb un adverbí que hi aportí algun contingut semàntic. Si es fa abstracció del contingut semàntic que poden expressar els diversos col·locatius possibles, resulta que expressen un nombre limitat de significats *genèrics* diferents. L'adjectiu *genèric* ha de servir per denotar que, tot i matisos ben perceptibles per al parlant, tant *mortal* com *visceral* bàsicament el que expressen és 'molt o intens' en combinació amb *odi*, de la mateixa manera que *estrepitós*, amb *fracàs*, per exemple. En el marc teòric de la teoria Sentit-Text (§ 2.2.2.2 i § 3.3.1), aquests significats *genèrics* s'identifiquen amb les *funcions lèxiques*, que, en tant que component lèxic, són universals. En aquesta recerca, s'assumeix també que, en les col·locacions, es poden abstroure un nombre limitat de significats genèrics expressats pels col·locatius, que poden resultar d'utilitat per a la representació lexicogràfica de les combinacions col·locacionals (§ 10).

En la línia de Hausmann i la seva distinció entre mots *autosemàntics* i *sensemàntics* (§ 2.2.2.1), en bona part de la bibliografia s'interpreta que la dependència del col·locatiu respecte de la base lèxica es manifesta en el fet que els col·locatius són unitats que estan buidades del seu significat primari. Al costat de la base, expressen aquest significat genèric, que no coincideix amb al significat més prominent del mot. Per exemple, el significat primari de l'adjectiu *estrepitós* té veure amb el so físic (en *rialla estrepitosa*, posem per cas), mentre que, en ser seleccionat per *fracàs*, modifica la semàntica per expressar 'molt o intens'. En aquesta recerca sembla de particular interès que els col·locatius sovint són unitats polisèmiques, en què, al costat d'un significat primari o literal, n'hi ha un de secundari, que és de caire figurat o metafòric. Així mateix, per al parlant nadiu, a vegades pot resultar més o menys evident cert lligam entre el significat literal i el metafòric: un *fracàs estrepitós* és 'intens', perquè és 'públic i notori, tal com un estrèpit que se sent des de lluny'.¹⁵⁶

També hi pot haver col·locacions amb altres tipus de relacions entre la base i el col·locatiu, sense cap element metafòric aparent, com ara en combinacions amb verbs de suport del tipus *tenir por* o *sentir odi*; com en les anteriors, el col·locatiu és una unitat que manifesta polisèmia i al qual la base força a adoptar un dels significats concrets. D'acord amb la hipòtesi de § 5.3.2, un dels prototips de col·locació és metafòric i l'altre no ho és, de tal manera que es dona compte de totes dues opcions. Quant a les col·locacions de la categoria A o metafòriques, vegeu el subapartat següent (§ 5.3.4), mentre que aquí ens aturem encara a examinar les de la categoria B o restrictives.

Com s'ha vist, es consideren col·locacions de la categoria B seqüències com ara *tenir por* o *sentir odi* (B.2), al costat d'altres com *incoar un expedient* o *cometre un error* (B.1). La diferència entre unes i altres es troba en el grau de restricció: si bé des del concepte de *col·locació* es pot afirmar que tots dos tipus presenten restricció orientada des de la base, la restricció és diferent quant a la restricció de sentit contrari. En les del grup B.1, el predicat verbal estableix restriccions semàntiques molt més estrictes sobre els seus arguments que en les de B.2: *cometre* es combina exclusivament amb noms que expressen resultats negatius (*cometre un error*, *cometre un pecat*), mentre que *tenir* es combina, per

¹⁵⁶ Quant a aquesta relació entre el significat literal i el metafòric, Hanks fa servir l'expressió *ressonància col·locacional* (§ 2.2.1.3.3.1).

exemple, amb tot tipus de noms de sentiment, tant negatius (*tenir por*, *tenir gana*) com positius (*tenir amor*, *tenir admiració*); per tant, la combinatòria possible és molt més àmplia en aquest segon cas i es tracta de seqüències que costa diferenciar de les combinacions lliures.

Ja que considerem que les col·locacions són restrictives per definició, les primeres són les més properes al prototip. Com més limitat sigui el nombre de bases amb què es pot combinar un col·locatiu determinat, és més probable que el parlant, a partir d'una base determinada (*error*, per exemple), seleccioni el col·locatiu més restrictiu per expressar un significat determinat, és a dir, el que hi concordi més semànticament (§ 2.5.2.3): *cometre un error*, abans que *fer*, que és un verb més general i que no conté cap tret que emfatitzi la negativitat del nom. El fet que el col·locatiu es pugui combinar amb un nombre limitat de bases, al costat de les quals expressa un mateix significat, que concorda semànticament amb el de la base, defensem que és un factor estabilitzador de les col·locacions. Alhora, és un tret que les aproxima a les combinacions lliures, que se'n distingirien per graus de restricció inferiors.

Quant a la diferenciació entre les col·locacions de la categoria A, enfront de la categoria B, tornem, novament, a la distinció de Bosque entre *denotatives* o *intensionals*, d'una banda, i *designatives* o *extensionals*, de l'altra (§ 2.3.3.2). Per començar, remarcuem que la identificació d'una classe lèxica uniforme semànticament només és possible si es fa una anàlisi orientada des del predicat (verb, nom, adjectiu, adverbi) cap als arguments amb què es combina (§ 5.4.2.1). Així, s'infereix que el verb *sembrar* es pot combinar amb una classe àmplia, designativa de productes agraris diversos (*sembrar blat*, *sembrar ordi*, *sembrar patates*...); d'altra banda, el predicat verbal *sembrar* també es pot combinar amb una altra classe de noms denotatius de realitats abstractes (*sembrar el dubte*, *sembrar l'odi*, *sembrar la discòrdia*). Si es capgira la direccionalitat de l'anàlisi, en la col·locació s'assumeix que la base nominal selecciona un cert verb per expressar un determinat sentit. Així, per exemple, *blat* selecciona lèxicament *sembrar*, de la mateixa manera que *dubte*, tot i que des d'aquesta perspectiva es fa palès que la relació semanticoconceptual que s'estableix entre els dos components lèxics és diferent depenent de si hi intervé una metàfora o no.

En una combinació com *sembrar blat* i també en *cavall bai* o *el cavall renillar*, des de l'anàlisi orientada des de la base nominal és visible que la restricció és deguda essencialment a la realitat extralingüística: el nom selecciona un verb o un adjectiu concret per designar una acció o bé una propietat que és identificable i que es caracteritza a partir de les dades extralingüístiques. Per exemple, saber l'acció concreta que es fa amb el blat o bé que el cavall pot tenir un color concret és un coneixement no lingüístic, sinó que es basa en el coneixement del referent extralingüístic. El que sí que és lingüístic és el coneixement de quina és la unitat lèxica concreta que designa aquesta realitat en cada llengua: *sembrar*, en català, o *aussäen* en alemany, per als cereals, posem per cas; *bai*, en català, i *alazán*, en castellà, per al color dels cavalls.¹⁵⁷ Com que la informació sobre aquestes restriccions lingüístiques és interessant que es trobi descrita, per exemple, en obres lexicogràfiques, en aquesta recerca es recullen combinacions afectades per aquesta

¹⁵⁷ L'exemple de l'alemany (*Weizen aussäen*) es reprèn d'Írsula Peña (§ 2.5.2.3), i el del castellà (*caballo alazán*), de Coseriu (§ 2.3.2).

restricció (categoria B), però es diferencien de les restriccions que es troben en les col·locacions metafòriques (categoria A).

En les combinacions metafòriques (A), en la relació entre la base i el col·locatiu no intervé el coneixement de dades extralingüístiques: l'objectiu no és designar una realitat ben delimitada, sinó que allò essencial és el que denota el col·locatiu al costat de la base. Amb *dubte*, s'hi poden combinar diversos verbs per denotar més o menys el mateix significat: *sembrar el dubte*, *escampar el dubte*, *estendre el dubte*... També hi pot haver casos de sinonímia en les combinacions de la categoria B, però en les combinacions de la categoria A el valor denotatiu del verb és diferent, en la qual cosa és essencial el paper de la metàfora.

5.4.3. La composicionalitat i la metàfora: semàntica de la base i del col·locatiu

L'anàlisi de la restricció combinatòria permet comprovar que les col·locacions, a diferència de les unitats lexicalitzades, són *composicionals*. Amb aquest terme, es vol expressar que cadascun dels mots lèxics que integren una col·locació expressa un contingut semàntic diferenciat. És a dir, les col·locacions estan formades per unitats autònomes semànticament, tot i certa dependència del col·locatiu respecte de la base, que es manifesta en la semàntica que adopta en concórrer-hi (§ 5.4.2).

En les pàgines anteriors s'ha comentat la restricció combinatòria específica de les col·locacions de la categoria B o restrictives, mentre que s'ha deixat de banda la de les del tipus A o metafòriques. En les de la categoria B, s'ha afirmat que un factor que les fa estables és un alt grau de restricció, i en les col·locacions del tipus A sostenim que és clau la *metàfora conceptual*. Aquest concepte procedeix de la lingüística cognitiva, àmbit en què Lakoff i Johnson formulen la teoria que la conceptualització metafòrica té un paper omnipresent en la vida humana: «If we are right in suggesting that our conceptual system is largely metaphorical, then the way we think, what we experience, and what we do every day is very much a matter of metaphor» (Lakoff i Johnson 1980: 3). El pensament és en gran manera metafòric, tot i que les metàfores estan tan interioritzades en l'individu que no sempre n'és conscient.¹⁵⁸ A més, en la conceptualització és clau l'experiència corporal, la corporeïtzació o, en anglès, *embodiment* (Johnson 1987; Varela, Thompson i Rosch 1993; Gibbs 2006):

In an embodied mind, it is conceivable that the same neural system engaged in perception (or in bodily movement) plays a central role in conception. That is, the very mechanisms responsible for perception, movements, and object manipulation could be responsible for conceptualization and reasoning. (Lakoff i Johnson 1999: 38)

¹⁵⁸ És en aquest sentit que es pot dir que la metàfora és *gradual*: n'hi ha que són més evidents per al parlant d'una llengua, enfront d'altres que li passen desapercebudes. Vegeu, per exemple, Penadés (2017a: 980 i ss.), que analitza la presència de metàfores en combinacions com *comer opíparamente* des d'una perspectiva diacrònica: avui dia pot ser que el parlant no s'adoni de la presència de certes metàfores, que una recerca etimològica desvela. A part d'això, en aquesta recerca no diferenciem explícitament la metàfora de certes extensions de significat de caràcter metonímic, que incloem també, doncs, dins la noció general de *metàfora conceptual*.

En concret, l'essència de la metàfora conceptual consisteix a entendre i experimentar una cosa en termes d'una altra (Lakoff i Johnson 1980: 5). D'aquesta manera, s'utilitzen conceptes bàsics —dits *conceptes font* o *dominis origen*— per fer referència a d'altres de més complexos —*conceptes meta* o *dominis destí*. Així, expressions quotidianes com, per exemple, «La teva postura és *indefensible*» o «Mai l'he *guanyat* en una discussió» són manifestacions de la metàfora UNA DISCUSSIÓ ÉS UNA GUERRA.¹⁵⁹ el concepte meta *discussió* és estructurat metafòricament en termes del concepte font *guerra*; la metàfora és expressada lingüísticament, però el que és essencial és que es troba en el sistema conceptual humà (Lakoff i Johnson ídem: 4-6).

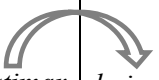
En la teoria de la metàfora conceptual, el concepte de *motivació* hi fa un paper essencial. Resumidament: d'una banda, s'assumeix que les metàfores no són arbitràries, sinó que són motivades per l'experiència corporal i per les semblances percebudes entre el domini font i el domini meta (Lakoff 1987: 276-278 i pàssim). D'altra banda, la motivació es percep en les formes lingüístiques:

The parameters of linguistic form in grammatical constructions are not independent of meaning; rather they are *motivated*, and in many cases even *predicted*, on the basis of meaning. On this view, many aspects of syntactic structure are motivated by, or are consequences of, the structure of cognitive models. (Lakoff 1987: 463)

En les col·locacions del tipus A són habituals els usos metafòrics per mitjà dels quals es posa en relació el concepte meta, abstracte o immaterial, que és expressat per la base lèxica amb el concepte font del col·locatiu, de caire físic, més concret. En són exemples clars col·locacions prototípiques com *esgrimir un argument* (UN ARGUMENT ÉS UNA ARMA), *acariciar una idea* (UNA IDEA ÉS UN ÉSSER VIU QUE S'ACARONA), *una passió desfermar-se* (LA PASSIÓ ÉS UN ANIMAL CAPTIU QUE S'ALLIBERA), *estimar bojament* (L'AMOR ÉS BOGERIA)... D'aquesta manera, els noms abstractes són, abans que els concrets, bons candidats a participar en combinacions metafòriques, al costat d'un col·locatiu que denota un concepte font físic.

Així mateix, la metàfora fa un paper rellevant en la restricció orientada *base > col·locatiu* pròpia de les col·locacions. En aquest sentit, Lakoff i Johnson (1980: 112) subratllen: «there is *directionality* in metaphor, that is, that we understand one concept in terms of another. Specifically, we tend to structure the less concrete and inherently vaguer concepts (like those for the emotions) in terms of more concrete concepts, which are more clearly delineated in our experience». Per exemple, en la metàfora UN ARGUMENT ÉS UNA ARMA, el concepte meta definit és *argument* (A), mentre que *arma* és el concepte font definidor (B): «B (the defining concept) is more clearly delineated in our experience and typically more concrete than A (the defined concept). Moreover, there is always more in the defining concept than is carried over to the defined concept» (Lakoff i Johnson ídem: 108-109). És a dir, és rellevant la coincidència de la direccionalitat de la metàfora amb la direccionalitat de la restricció *base > col·locatiu*, que s'esquematitza en la Taula 5.2.

¹⁵⁹ La versaleta s'utilitza per marcar tipogràficament que un fragment és l'expressió d'una metàfora —o una metonímia.

<p>base = concepte definit amb la metàfora (UL1)</p>	<p>col·locatiu (UL2) = concepte definidor (conté els trets metafòrics definidors)</p> <p>Metàfora: BOGERIA</p>
	
<p><i>amor / estimar</i></p>	<p><i>boig / bojament</i></p>
<p>— Concepte A: abstracte, vague.</p> <p>— El concepte expressat per la base (<i>amor</i>) és entès en funció del concepte definidor (<i>boig</i>).</p>	<p>— Concepte B: més concret, més clarament delimitat en l'experiència.</p> <p>— El concepte expressat per la base (<i>amor</i>) determina els trets semàntics del concepte definidor <i>bogeria</i> que s'actualitzen en la combinació lèxica.</p>

TAULA 5.2. Direccionalitat en les col·locacions de la categoria A i en la metàfora, a partir dels exemples *amor boig* i *estimar bojament*: esquema

D'acord amb la teoria de la metàfora conceptual, en una col·locació com *amor boig* o *estimar bojament* el concepte *amor* —expressat per la base— selecciona un concepte definidor determinat, la *bogeria* —expressat per un col·locatiu concret. Aquí remarcuem que l'element lèxic més prominent, la base col·locacional, coincideix amb l'element definit amb la metàfora, mentre que el concepte definidor s'identifica sempre amb el col·locatiu.

Al mateix temps, el concepte *bogeria* és molt més ampli que el recollit en aquest ús metafòric: el concepte definit —la base *amor*— és el que *selecciona* certs trets del concepte definidor, que són els que concorden més amb la semàntica de la base. Així, per exemple, en la metàfora vigent en aquesta combinació es ressalta el tret de la 'irracionalitat' o la 'falta de control', i el significat metafòric es concreta al costat d'aquesta base lèxica concreta, que és la que determina els trets del concepte de *bogeria* que s'actualitzen en la combinació.

A partir d'una combinació com ara *empassar-se una mentida*, es pot formular la metàfora conceptual LES MENTIDES SÓN MENJAR, paral·lela a la metàfora LES IDEES SÓN MENJAR, que detecten Lakoff i Johnson (1980: 148): «The concept of swallowing food is independent of the metaphor, but the concept of swallowing ideas arises only by virtue of the metaphor». És a dir, hi afegim que la dependència semàntica del col·locatiu (*empassar-se*) respecte de la base (*mentida*) coincideix amb l'orientació de la dependència metafòrica. Per donar compte del concepte abstracte expressat per la base, sorgeix la metàfora conceptual, que es concreta en un col·locatiu metafòric, que adopta un sentit restringit al costat d'aquesta base.

L'orientació de la restricció col·locacional, lligada al fet que la base col·locacional sigui la més prominent cognitivament i la que imposa al col·locatiu un significat metafòric determinat, abans ja s'ha posat en relació amb la proposta que, en un diccionari, la col·locació s'ha de recollir en l'article de la base (§ 2.5.2.2). Des del punt de vista de la metàfora conceptual, la coincidència en el sentit de l'orientació també serveix per fer una

mateixa argumentació: és en l'article del concepte definit (*amor*) que cal proporcionar informació sobre possibles conceptes definidors (*bogeria*), els quals es poden materialitzar en col·locacions concretes (*amor boig, estimar bojament*).

Yet students of meaning and dictionary makers have not found it important to try to give a general account of how people understand normal concepts in terms of systematic metaphors [...]. For example, if you look in a dictionary under «love», you find entries that mention affections, fondness, devotion, infatuation, and even sexual desire, but there is no mention of the way in which we comprehend love by means of metaphors like LOVE IS A JOURNEY, LOVE IS MADNESS, LOVE IS WAR, etc. (Lakoff i Johnson 1980: 115)

En relació amb la direccionalitat imposada per la metàfora, es reforça, doncs, la idea que les col·locacions del tipus A o metafòriques són les pròpiament col·locacionals. En canvi, les combinacions del tipus B, tot i la restricció combinatòria, manquen de l'estabilitat que confereix la motivació metafòrica a les primeres. La metàfora conceptual emfatitza l'orientació *base > col·locatiu* i, de fet, ofereix una explicació del comportament del col·locatiu en aquestes col·locacions: és el funcionament mateix de la metàfora —segons la teoria de Lakoff i Johnson— el que explica que la base, com a concepte definit, seleccioni certs trets semàntics del concepte definidor o col·locatiu. En tant que unitat lèxica, la concreció d'aquest trets semàntics específics fa que es pugui dir que el col·locatiu adopta un significat figurat, que no coincideix amb el significat primari que té el mot, que esdevé, doncs, polisèmic.

Per tant, aquesta interpretació de la teoria de la metàfora conceptual dona suport a la diferenciació entre dos tipus de combinacions, en virtut de la presència o absència de metàfora (categoria A i categoria B). Des d'aquest punt de vista, en les combinacions de la categoria B, la restricció *base > col·locatiu* no queda reforçada per l'orientació metafòrica i hi preval la restricció *predicat > argument*, de sentit contrari, la qual les aproxima a les combinacions lliures. En qualsevol cas, la motivació metafòrica és clau en les col·locacions de la categoria A i les diferencia de la categoria B de combinacions, en les quals és absent aquest tipus de motivació.

Quant a l'estabilitat col·locacional, aquí es defensa que la metàfora conceptual funciona com a factor estabilitzador de la combinació, d'una banda, per la direccionalitat en la selecció de trets semàntics figurats del col·locatiu que exerceix la base. D'altra banda, el fet que certes col·locacions vehiculin una metàfora consolidada culturalment també contribueix a estabilitzar-les. De fet, en la selecció dels trets semàntics en què es basa la metàfora, és fonamental el vessant cultural i social (Telia, Bragina, Oparina i Sandomirskava 1994; Bragina 1998; Beliakov 2012).

Or, si l'on admet que la représentation sémantique d'un terme est constituée d'une suite ouverte de propriétés stéréotypiques associées à ce terme de manière stable dans un contexte socioculturel donné pour un ensemble de personnes donné, on pourra supposer que lorsque le locuteur introduit un comparant dans une expression métaphorique, il introduit en même temps son stéréotype qui permet à l'interlocuteur de reconstituer les implications de son énoncé [...]. En effet, les processus mentaux et sémantiques qui interviennent dans la production et la compréhension des énoncés métaphoriques ne mettent pas en jeu les caractéristiques référentielles des noms, mais des relations qui sont de l'ordre des croyances, des associations et des représentations partagées. (Beliakov 2012 : 28-29)

En aquesta línia, manca estudiar, diacrònicament, els mecanismes de transmissió cultural de la metàfora. Una base teòrica per a aquest estudi —que ultrapassa els límits d'aquesta recerca— és la teoria dels mems (Dawkins 1989):

Just as genes propagate themselves in the gene pool by leaping from body to body via sperms or eggs, so memes propagate themselves in the meme pool by leaping from brain to brain via a process which, in the broad sense, can be called imitation [...]. When you plant a fertile meme in my mind you literally parasitize my brain, turning it into a vehicle for the meme's propagation in just the way that a virus may parasitize the genetic mechanism of a host cell. (Dawkins ídem: 192)

Considerant la metàfora com un tipus de mem, n'hi ha que es consoliden i esdevenen recurrents en una comunitat cultural, enfront d'altres que no presenten aquesta estabilitat. En les col·locacions, una hipòtesi és que aquelles que propaguen metàfores estables s'identificarien amb aquelles que la comunitat de parlants tendeix a preferir, enfront d'altres. Remarquem que en aquesta recerca no iniciem aquesta línia d'estudi, que ens limitem a apuntar breument en aquestes línies.

5.4.4. La preferència

Ja s'ha dit que, almenys per una part de la bibliografia, les col·locacions són combinacions preferents (§ 2.5.3.3). La hipòtesi que aquí s'assumeix és que, efectivament, hi ha *preferència* en les col·locacions prototípiques i que aquesta preferència és un senyal de l'*estabilitat* característica de les col·locacions, enfront d'altres seqüències i, en concret, enfront de les combinacions lliures de mots. Més en concret, s'entén que certes combinacions són *estables* ja que manifesten un *ús preferent*, en el sentit que els parlants d'una comunitat lingüística les prefereixen abans que altres seqüències igualment gramaticals i que expressen el mateix significat genèric.

En realitat, la hipòtesi és que aquesta preferència és un tret pragmaticodiscursiu de la col·locació que es palesa especialment en el prototip de col·locació metafòrica. Segons les marques de col·locacionalitat establertes abans (§ 5.3.2.3), les combinacions preferents en l'ús en una comunitat lingüística són les que corresponen al subgrup A.1. Enfront d'aquestes, les marques A.2 i A.3 aplegarien altres combinacions metafòriques que no són les preferents i, segons això, són menys estables que les primeres. Per exemple: la forma preferida seria *un dubte assaltar* (A.1), en lloc d'*un dubte envair* (A.2); baldament totes dues vehiculen una metàfora, la primera és més estable que la segona.

Pel que fa a les combinacions no metafòriques, mai no serien preferents respecte de les metafòriques, i les combinacions del subgrup B.1, prototípiques, també serien preferents, enfront de les de B.2. Per exemple: *incoar un expedient* (B.1) és més restrictiva i també més estable, perquè és la forma preferent, abans que *iniciar un expedient* (B.2), en què el predicat verbal participa d'una combinatòria menys restrictiva. Tanmateix, en les combinacions del tipus B la tria d'una opció en lloc d'una altra tindria a veure, en gran manera, amb la precisió lèxica i el coneixement lèxic del parlant. La llibertat que té el parlant per seleccionar una unitat lèxica com a col·locatiu entre diverses alternatives és diferent de la que es troba en les combinacions de la categoria A: a l'hora triar entre

assaltar (A.1) o *envair* (A.2) en concurrència amb *dubte*, intervenen factors diferents de la precisió en l'ús del lèxic.

En aquesta recerca, es tenen en compte diversos criteris per valorar la preferència combinatòria, tal com es presenten en els capítols següents de la tesi. Primer de tot, la introspecció de l'investigador pot oferir dades en aquest sentit, tot i que s'ha de reconèixer que no són objectives ni mesurables. Per això, és interessant l'explotació de corpus textuais, seguint una metodologia de treball que és habitual en l'estudi de les col·locacions. El treball amb corpus permet obtenir dades objectives sobre la freqüència amb què una determinada combinació és usada i permet contrastar aquesta freqüència amb la d'altres combinacions (§ 8). D'aquesta manera, s'assumeix que la preferència d'ús té un correlat en la freqüència, tal com és descrita en corpus. A més, aquesta idea casa perfectament amb l'observació de Kleiber sobre la relació directa dels exemplars prototípics amb la freqüència (§ 5.3.1).

Ara bé, la intuïció de l'investigador sobre la preferència d'una combinació sovint és contradictòria amb les dades quantitatives de corpus. Per aquest motiu, les dades de corpus s'han de prendre en precaució i s'han confrontat amb la perspectiva dels parlants, que Kleiber també vincula amb la noció de prototip. Així, en aquesta recerca es tenen en compte també els resultats d'un qüestionari amb què s'interroga directament un grup de parlants entorn de la preferència lèxica (§ 7). A part, com a complement del corpus, es pot avaluar també la presència de les combinacions dins articles de diccionaris: des del moment que són combinacions que els membres d'una comunitat lingüística perceben com a preferents, és lògic que els diccionaris en donin compte, tant si les recullen en forma de *col·locacions* com sense identificar-les com a tals (§ 9).

5.5. CLASSIFICACIÓ DE COL·LOCACIONS METAFÒRIQUES I COMBINACIONS RESTRICTIVES: UNS QUANTS EXEMPLES CATEGORIALS

D'acord amb el que s'ha dit en les pàgines anteriors, l'*estabilitat* és un concepte clau en la definició de col·locació. En poques paraules: en el marc d'aquesta recerca, les col·locacions són combinacions *estables* i, malgrat que es tracta d'un concepte que no és fàcil de definir, es proposen alguns criteris per valorar-ne la presència en les combinacions. D'aquesta manera, en els capítols següents s'analitzaran més detalladament la fixació (§ 6); la preferència en l'ús dels parlants (§ 7); la freqüència o l'ús, segons les dades de corpus (§ 8), i la descripció lexicogràfica que es fa d'aquestes seqüències (§ 9).

Abans, en aquest apartat, com a exercici inicial de la recerca, es recullen una sèrie de combinacions de les diverses estructures amb què es treballarà a partir d'aquest punt: N + ADJ (§ 5.5.1), V + ADV (§ 5.5.2) i V + N (§ 5.5.3). Aquestes estructures es corresponen amb els tres tipus de col·locacions més representatius i, més en concret, aquí s'han seleccionat trenta unitats lèxiques susceptibles de funcionar com a bases d'una

col·locació (UL1): sis verbs, en les combinacions V + ADV, i vint-i-quatre noms, per als altres tipus de combinacions.

El procediment que s'ha seguit en aquest punt de la recerca consisteix que, per a cada base lèxica, s'han seleccionat diversos col·locatius (UL2) equivalents semànticament. Tant els mots base com les combinacions s'han localitzat a partir de la consulta de corpus —el CTILC, el CT de l'IULA i, a través del cercador Google en català, la xarxa com a corpus. Sobre les unitats seleccionades en relació amb els corpus, vegeu el capítol novè, en què es comprova que en totes les preguntes s'inclouen combinacions documentades en corpus. Així mateix, en el capítol setè s'explica com s'han aprofitat les combinacions que es presenten aquí per elaborar les preguntes d'un qüestionari per avaluar la preferència dels parlants. En relació amb això, s'han escollit grups de quatre combinacions que representen alternatives semàntiques vàlides, que transmeten un mateix sentit genèric, i totes són possibilitats en principi correctes, en tant que documentades en corpus —tret d'algunes excepcions puntuals. Així, totes combinacions que es presenten a continuació estan documentades en el CTILC o bé en el CT de l'IULA —o bé en tots dos corpus alhora—, llevat d'alguns casos en què incloem opcions que es documenten a la xarxa, i en d'altres, no documentades enlloc; la hipòtesi és que aquestes darreres, en principi, no haurien de ser seleccionades pels informants. D'altra banda, és cert que les quatre opcions que es donen no exhausteixen totes les possibilitats combinatòries del mot: en corpus es pot trobar sovint en concurrència amb altres unitats lèxiques, però se n'ha fet una selecció.

En cada grup de combinacions s'han seleccionat col·locacions prototípiques, especialment de la categoria A, però també de la categoria B, que s'han acompanyat d'altres combinacions corresponents a diferents marques de col·locacionalitat (§ 5.3.2.3). Per exemple, com a prototip de col·locació metafòrica amb l'estructura N + ADJ, s'ha escollit la combinació *silenci sepulcral* (A.1) i, a partir de les dades de corpus, alhora s'han extret les seqüències *silenci aclaparador* (A.2), *silenci intens* i *silenci total* (B.2). Es tractava de trobar mots que concorreguessin amb altres unitats lèxiques de la categoria gramatical que ens interessa, per donar lloc a combinacions recognoscibles per a un parlant de català, i en aquestes combinacions s'ha aplicat, doncs, la subcategorització a partir de les marques de col·locacionalitat. D'aquesta manera, s'ha comprovat com aquestes marques serveixen per donar compte de diferències entre combinacions quant a l'estabilitat i, en concret, quant a la presència de metàfora, al grau de restricció combinatòria i al caràcter preferent. Alhora, a partir d'aquesta informació, s'ha fet una hipòtesi sobre quina de les diverses combinacions alternatives s'identificaria amb aquella d'ús preferent segons els parlants; aquesta hipòtesi es valida en fases posteriors de la recerca (§ 7).

5.5.1. Combinacions d'estructura N + ADJ

En les combinacions amb l'estructura N + ADJ, en el capítol tercer s'ha vist com els diversos autors recullen combinacions en què l'adjectiu expressa un significat

intensificador ('molt', 'amb intensitat').¹⁶⁰ Tenint en compte, doncs, la unanimitat a assenyalar aquesta semàntica de l'adjectiu en aquest tipus de combinacions, s'ha decidit treballar, per a aquesta part de la recerca, específicament amb aquest tipus de seqüències.

<i>Nom</i>	<i>Adjectius</i>	<i>Marca de col·locacionalitat</i>	<i>Opció preferida: hipòtesi</i>
<i>diferència</i>	<i>abismal</i>	A.1	✓
	<i>brutal</i>	A.3	
	<i>enorme</i>	A.3	
	<i>profunda</i>	A.3	
<i>èxit</i>	<i>clamorós</i>	A.2	
	<i>enorme</i>	A.3	
	<i>rotund</i>	A.1	✓
	<i>total</i>	B.2	
<i>ignorància</i>	<i>absoluta</i>	B.2	
	<i>crassa</i>	A.1	?
	<i>profunda</i>	A.3	
	<i>supina</i>	A.1	✓?
<i>necessitat</i>	<i>extrema</i>	B.2	
	<i>imperiosa</i>	A.1	✓
	<i>ineludible</i>	B.1	
	<i>urgent</i>	B.1	
<i>odi</i>	<i>bestial</i>	A.2	
	<i>feroç</i>	A.2	
	<i>profund</i>	A.3	
	<i>visceral</i>	A.1	✓
<i>silenci</i>	<i>aclaparador</i>	A.2	
	<i>intens</i>	B.2	
	<i>sepulcral</i>	A.1	✓
	<i>total</i>	B.2	

TAULA 5.3. Combinacions N + ADJ: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència

Així doncs, per a cada nom, s'han seleccionat quatre adjectius que, en combinar-s'hi, a grans trets expressen un mateix significat genèric intensificador. Concretament, per a cadascun dels noms dels que es presenten en la TAULA 5.3, s'ha localitzat una col·locació prototípica de la categoria A o metafòrica (A.1), en què l'adjectiu expressa intensificació

¹⁶⁰ O sigui: es tracta de col·locacions que, en el marc teòric de la teoria Sentit-Text, responen a la funció lèxica **Magn** (§ 3.3.1).

d'allò expressat pel nom: *silenci sepulcral*, *èxit rotund*, *ignorància supina*, *diferència abismal*, *necessitat imperiosa* i *odi visceral*. Són col·locacions restrictives, en què una metàfora estabilitza la combinació i també la direccionalitat de la restricció *base > col·locatiu* (§ 5.4.3).

A l'altre costat, entre les alternatives, figuren combinacions no metafòriques, de la categoria B. En algun casos, la combinació s'identifica com a restrictiva (B.1), ja que l'adjectiu es combinaria amb un nombre limitat de noms per expressar el significat d'intensificació: *necessitat ineludible*, *necessitat urgent*. En molts casos, però, els adjectius participen en una combinatòria molt més àmplia, de manera que la relació amb el nom no es caracteritza com a restrictiva (B.2): *silenci intens*, *ignorància absoluta*, *necessitat extrema*; n'és una bona mostra el fet que, precisament, hi hagi noms que comparteixin un mateix adjectiu: *silenci total*, *èxit total*.

Cal remarcar que, en aquestes combinacions no metafòriques, l'adjectiu, tal com en les col·locacions metafòriques, expressa també un mateix significat genèric 'molt o amb intensitat'. Ara bé, la diferència entre les combinacions de la categoria A i les de la categoria B radica que només en les primeres aquest significat d'intensificació no s'identifica amb el significat primari de l'adjectiu, sinó que es tracta d'adjectius polisèmics que adopten aquest significat en concurrència amb el nom que és base de la col·locació. Segons aquesta idea —que ja s'exemplifica en Martínez Salom (2012, 2016)—, el significat primari de *sepulcral*, per exemple, està vinculat a la literalitat del nom de què deriva aquest adjectiu de relació ('del sepulcre'). En canvi, en combinació amb certs noms, com ara *silenci*, l'adjectiu actualitza un segon significat metafòric o figurat —i ja no funciona com a adjectiu de relació, sinó com a adjectiu qualificatiu.¹⁶¹

En virtut de les teories cognitivistes, en la semàntica metafòrica persisteixen certs trets del primer significat, de tal manera que s'entén que hi ha certa motivació tant en la relació entre el significat literal i el figurat del col·locatiu com en la mateixa combinació lèxica. És a dir, d'una banda, el concepte font que és present en el significat literal de *sepulcral* aporta al significat metafòric del mateix adjectiu el tret semàntic de 'silenci intens' —que està associat al concepte de sepulcre. D'altra banda, la coincidència d'aquest tret metafòric amb la semàntica del mot *silenci* motiva la combinació. En paraules de Bosque (2004a: CXL i ss.) hi ha una *redundància* en la concordança de trets semàntics de les dues unitats lèxiques que es combinen.¹⁶² Així doncs, per estructurar el concepte meta *silenci*, el concepte font *sepulcre*, per mitjà de l'adjectiu, hi aporta els trets semàntics que relacionen aquest espai amb el silenci o l'absència de so —més que amb la mort.

Quant a les combinacions metafòriques, en la TAULA 5.3 se'n presenten algunes amb metàfores d'abast molt ampli (A.3). En § 5.3.2.3 ja s'ha comentat que hi ha col·locatius d'ús poc restrictiu, que transmeten metàfores relatives a certes propietats físiques en combinació amb una important diversitat de bases diferents. És el cas de la metàfora de la profunditat que és recurrent en les combinacions *ignorància profunda*, *diferència profunda* i *odi profund*. En el mateix sentit, s'interpreta com a metafòric, l'ús de l'adjectiu *enorme* al costat dels mots *èxit* i *diferència*, ja que no fa referència a les dimensions

¹⁶¹ Sobre les categories d'adjectius i la distinció entre adjectius de relació i qualificatius, vegeu, per exemple, Bosque (1993) i Picallo (2002).

¹⁶² Ens hem referit en § 5.4.2.2, on, en el mateix sentit, s'ha al·ludit a la noció de *ressonància col·locacional*.

físiques d'aquests noms, sinó que presenta un ampliació metafòrica del significat literal en concórrer amb mots abstractes com aquests.

La marca de col·locacionalitat A.2 s'utilitza per senyalar aquelles combinacions metafòriques en què l'adjectiu es combina amb un nombre més restringit de noms, però no són combinacions estables, que s'hipotetitza que el parlant no considerarà preferents davant d'altres alternatives i, en concret, davant les que tenen la marca A.1. Per exemple, *silenci aclaparador* és una combinació metafòrica que és menys estable que *silenci sepulcral*. La diferència en el grau d'estabilitat s'ha d'estudiar amb més profunditat en els capítols següents, però, com a criteri inicial, n'és indicatiu, a part del judici directe del parlant, la menor freqüència tant en corpus com en diccionaris.

En el cas de les combinacions *ignorància supina* i *ignorància crassa*, s'identifiquen com a metafòriques a partir de la consulta d'obres lexicogràfiques, en què se'n constata la polisèmia del col·locatiu, amb un significat literal al costat del metafòric manifest aquí. Encara que el parlant no reconegui la presència de metàfora en aquestes combinacions, es tracta de combinacions molt restrictives —ja que els adjectius tenen poc ús si no és en combinació amb aquest nom— i, intuïtivament, sembla que es perceben com a molt estables. Tanmateix, el fet que la metàfora no sigui perceptible d'una manera clara pot influir que no siguin formes preferents, sinó que el parlant es decanti en l'ús per altres combinacions, associades també a un grau de formalitat inferior.

D'altra banda, aquí s'han exclòs volgudament les combinacions amb adjectius de relació, del tipus *fracàs escolar* (§ 5.2.2.2). Per un costat, aquest tipus d'adjectius manifesten majors restriccions sintacticoformals (§ 6.3.1). Per un altre costat, s'interpreten com a seqüències denominatives tendents a la lexicalització i, en relació amb això, s'allunyen dels prototips col·locacionals pel fet que el parlant no hi té el mateix tipus de llibertat d'escollir una combinació donada entre diverses d'alternatives que expressen el mateix sentit. Un tret definidor de les col·locacions les associa amb la *preferència*, que implica l'existència de diverses alternatives lèxiques igualment gramaticals, tot i que el parlant tendeix a decantar-se per una. Aquesta idea és la que s'exemplifica amb les seqüències de la TAULA 5.3, en què intervenen adjectius qualificatius intercanviables en combinació amb el mateix nom.¹⁶³

5.5.2. Combinacions d'estructura V + ADV

Com en les combinacions N + ADJ, s'han escollit també sis unitats que funcionen com a base d'una col·locació prototípica metafòrica (A.1). En aquest cas, es tracta de verbs, que

¹⁶³ Un altre argument, de caire sintàctic, per diferenciar els adjectius de relació en l'anàlisi de col·locacions té a veure amb l'assumpció que una col·locació és una combinació d'un predicat i d'un argument (§ 5.4.2.1). En les combinacions amb l'estructura N + ADJ, es parteix de la premissa que el predicat és l'adjectiu, cosa que s'esdevé sempre que sigui qualificatiu. En canvi, dins els adjectius de relació se'n detecten que tenen caràcter argumental (per exemple, en *viatge presidencial* = 'del president'; Bosque 1993). És a dir, els adjectius de relació es diferencien dels qualificatius tant pel funcionament sintacticoformal com per la semàntica, i els trets propis dels adjectius qualificatius els aproximen més als predicats verbals i adverbials que participen en les col·locacions de la resta d'estructures que aquí s'analitzen.

es combinen amb adverbis derivats d'adjectius qualificatius, que hi aporten un significat intensificador:¹⁶⁴ *fracassar estrepitosament, confiar cegament, estimar bojament, lluitar aferrissadament, negar rotundament i prohibir terminantment*. Cadascuna d'aquestes combinacions s'ha acompanyat d'altres tres d'alternatives, documentades en corpus, a les quals s'ha assignat una marca de col·locacionalitat, tal com es pot comprovar en la TAULA 5.4. Quant a *negar rotundament*, que presenta en corpus la variant *negar rodonament*, s'interpreta que conté una metàfora, tot i que no sembla perceptible fàcilment per a un parlant no especialista en lingüística i, per això, aquesta forma pot ser no preferent respecte d'altres opcions.

<i>Verb</i>	<i>Adverbis</i>	<i>Marca de col·locacionalitat</i>	<i>Opció preferida: hipòtesi</i>
<i>confiar</i>	<i>absolutament</i>	B.2	
	<i>cegament</i>	A.1	✓
	<i>plenament</i>	A.3	
	<i>totalment</i>	B.2	
<i>estimar</i>	<i>bojament</i>	A.1	✓
	<i>intensament</i>	B.2	
	<i>perdudament</i>	A.2	
	<i>profundament</i>	A.3	
<i>fracassar</i>	<i>completament</i>	B.2	
	<i>estrepitosament</i>	A.1	✓
	<i>rotundament</i>	A.2	
	<i>totalment</i>	B.2	
<i>lluitar</i>	<i>aferrissadament</i>	A.1	✓
	<i>desesperadament</i>	B.2	
	<i>fermament</i>	B.2	
	<i>ferotgement</i>	A.2	
<i>negar</i>	<i>categòricament</i>	B.1	
	<i>completament</i>	B.2	
	<i>rotundament</i>	A.1	✓ ?
	<i>totalment</i>	B.2	
<i>prohibir</i>	<i>completament</i>	B.2	
	<i>rigorosament</i>	B.2	
	<i>rotundament</i>	A.2	
	<i>terminantment</i>	A.1	✓

TAULA 5.4. Combinacions V + ADV: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència

¹⁶⁴ També responen a la funció lèxica **Magn** (§ 3.3.1).

Al costat de les col·locacions metafòriques prototípiques (A.1), es considera que tenen un grau inferior d'estabilitat seqüències com *fracassar rotundament*, *estimar perdudament*, *lluitar ferotgement* i *prohibir rotundament* (A.2). Es tracta de sintagmes en què l'adverbi manifesta un valor metafòric per expressar intensificació de l'acció expressada pel verb, d'ús restrictiu en concórrer exclusivament amb certs verbs, però que no serien d'ús preferent per comparació a les combinacions equivalents del subgrup A.1. Quant a les col·locacions amb la marca A.3, són combinacions metafòriques també, en què s'interpreta, però, que la restricció metafòrica és molt més baixa. D'aquesta manera, el valor metafòric de l'adverbi és referit a propietats físiques (§ 5.2.3.2) i manté aquest valor en combinar-se amb un nombre molt més ampli de verbs que els adverbis dels subgrups A.1 i A.2: *confiar plenament*, *estimar profundament*.

En la categoria B, s'agrupen combinacions no metafòriques, que es classifiquen segons si el grau de restricció és major (B.1) o menor (B.2). En tot cas, es tracta d'adverbis que expressen el valor 'molt o amb intensitat', aplicat al verb, però aquest significat no s'interpreta com una extensió metafòrica a partir de la semàntica lèxica primària de la unitat. Enfront de la major restricció de *categòricament* (en *negar categòricament*), es comprova que *completament* participa en una combinatòria més àmplia (*fracassar completament*, *negar completament*), així com *totalment* (*fracassar totalment*, *confiar totalment*, *negar totalment*). També són susceptibles de combinar-se amb una classe àmplia de verbs, mantenint el seu significat primari, adverbis de manera com ara *absolutament*, *intensament*, *desesperadament*, *fermament* i *rigorosament*.

5.5.3. Combinacions d'estructura V + N

En les combinacions lèxiques constituïdes per un nom i un verb, s'han volgut examinar diversos tipus de seqüències. D'una banda, s'ha treballat amb un grup de seqüències de la llengua general (§ 5.5.3.1) i, de l'altra, amb algunes combinacions pròpies d'àmbits temàtics especialitzats (§ 5.5.3.2).

5.5.3.1. Combinacions de la llengua general

En la majoria de les combinacions amb l'estructura V + N de la llengua general recollides, el nom és part d'un sintagma nominal amb la funció sintàctica d'objecte directe, però també s'han seleccionat algunes combinacions en què el nom és el subjecte oracional; és el cas de les combinacions amb *dubte* i *guerra*. Tanmateix, en tots dos casos, el nom té assignat un mateix paper temàtic de pacient en la construcció, ja que, en els casos en què funciona com a subjecte, participa en construccions inacusatives (GIEC: 846 i ss.). Vegeu la TAULA 5.5.

<i>Nom</i>	<i>Verbs</i>	<i>Marca de col·locacionalitat</i>	<i>Opció preferida: hipòtesi</i>
<i>argument</i>	<i>adduir</i>	B.1	
	<i>donar</i>	B.2	
	<i>esgrimir</i>	A.1	✓
	<i>presentar</i>	B.2	
<i>derrota</i>	<i>encaixar</i>	A.1	✓
	<i>obtenir</i>	B.2	
	<i>rebre</i>	B.2	
	<i>sofrir</i>	B.1	
<i>dubte</i>	<i>assaltar</i>	A.1	✓
	<i>entrar</i>	A.3	
	<i>envair</i>	A.2	
	<i>venir</i>	A.3	
<i>guerra</i>	<i>començar</i>	B.2	
	<i>desencadenar-se</i>	A.3	
	<i>esclatar</i>	A.1	✓
	<i>sobrevenir</i>	B.1	
<i>oferta</i>	<i>declinar</i>	A.1	✓
	<i>descartar</i>	B.2	
	<i>desestimar</i>	B.1	
	<i>rebutjar</i>	B.2	
<i>sospita</i>	<i>despertar</i>	A.1	✓
	<i>inspirar</i>	A.3	
	<i>provocar</i>	B.2	
	<i>suscitar</i>	B.1	

TAULA 5.5. Combinacions V + N: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència

Com en les estructures anteriors, aquí també s'han seleccionat combinacions que responen al prototip A de col·locació (A.1): *esgrimir un argument*, *encaixar una derrota*, *despertar una sospita*, *declinar una oferta*, *un dubte assaltar*, *una guerra esclatar*. En tots els casos es tracta, doncs, de combinacions en què el col·locatiu verbal es caracteritza perquè vehicula una metàfora en actualitzar-se amb una accepció que no es correspon amb el significat primari d'aquest verb. Al costat de certes bases nominals, aquests verbs adopten aquest significat figuratiu, en combinacions lèxiques ben establertes en la llengua i que, com a hipòtesi, són les d'ús preferent per al parlant. En altres combinacions es detecten verbs que també tindrien usos de caire metafòric, però l'abast de la restricció combinatòria és inferior, ja que participarien en una combinatòria molt més àmplia i, a més, es tractaria de combinacions no preferents, respecte d'altres: *inspirar una sospita*, *una guerra desencadenar-se* (A.3). En el cas de la combinació *un dubte envair*, es tracta

d'una combinació metafòrica restrictiva, però de baixa freqüència en corpus i, en relació amb això, poc estable (A.2).

En les combinacions amb l'estructura V + N, una gran part de les combinacions està associada a la categoria B, en tant de combinacions restrictives, però no metafòriques. Les prototípiques (B.1) són aquelles en què el verb té una combinatòria més restrictiva, enfront d'altres en què el verb es combina amb un nombre molt més ampli de noms amb el mateix significat (B.2). Així, per exemple, *adduir* (B.1) és un verb que té una freqüència més baixa en corpus, on apareix combinat amb un nombre més baix de noms diferents que, per exemple, *presentar* o *donar* (B.2). En aquest tipus de combinacions, en la direccionalitat de la restricció selectiva hi fa un paper clau l'orientació *predicat* > *argument*, abans que l'orientació de sentit contrari *base* > *col·locatiu*, ja que l'absència de metàfora no reforça aquesta segona direccionalitat pròpia de les col·locacions prototípiques de la categoria A (§ 5.4.2.2.).

Pel que fa a aquest últim cas, fem notar que, de fet, en una combinació com *donar un argument* es pot interpretar que hi ha un ús metafòric del verb, que ja no expressa una acció física, sinó que passa a expressar un altre significat més abstracte quan funciona com a verb de suport al costat de noms no concrets. Tanmateix, en aquesta recerca s'ha decidit categoritzar, sistemàticament, verbs que participen en una combinatòria ben àmplia —com *donar*, *rebre*, *fer* o *tenir*, posem per cas— com a exemplars del subgrup B.2. Es tracta de verbs que molts autors consideren com a verbs de suport en aquest tipus de combinacions i emfatitzen que es tracta de verbs que es presenten buidats de significat (§ 2.3.4). En el cas de verbs com *sofrir* (o *patir*), en la classificació s'ha emfatitzat que tenen una combinatòria més restrictiva que els anteriors, ja que només apareixerien combinats amb noms de significat negatiu, i per això se'n distingeixen en assignar-los la marca de col·locacionalitat B.1. D'altra banda, aquí s'entén que la metàfora del moviment físic és molt més rellevant en verbs del tipus *venir* o *entrar* en combinació amb mots abstractes, com *dubte*, i per això s'han diferenciat dels anteriors i s'han classificat com a A.3.

5.5.3.2. Combinacions especialitzades

En Martínez Salom (2014) es presenta un experiment d'extracció d'informació sobre combinacions lèxiques pròpies de diversos àmbits d'especialitat en corpus. S'hi comprova l'existència de col·locacions *especialitzades*, «és a dir, que serveixen per a la transmissió de coneixement especialitzat i que es caracteritzen perquè la base nominal té el caràcter d'unitat terminològica en el context del discurs especialitzat en què s'insereix», enfront d'altres de *generals* (Martínez Salom ídem: 21). El criteri per distingir, doncs, les seqüències que són especialitzades és la presència d'una unitat terminològica, que, en les combinacions amb l'estructura V + N, coincideix amb el nom (Lorente 2006-2007; Lorente, Martínez-Salom, Santamaría i Vargas-Sierra 2017). Segons aquesta premissa, aquí s'han seleccionat dotze unitats terminològiques, sis de l'àmbit del dret i sis, de la

medicina,¹⁶⁵ susceptibles de combinar-se amb verbs i formar combinacions especialitzades (TAULES 5.6 i 5.7).

<i>Nom</i>	<i>Verbs</i>	<i>Marca de col·locacionalitat</i>	<i>Opció preferida: hipòtesi</i>
<i>acta</i>	<i>despatxar</i>	B.1	
	<i>estendre</i>	A.1	✓
	<i>expedir</i>	B.1	
	<i>remetre</i>	B.1	
<i>codi</i>	<i>editar</i>	B.2	
	<i>establir</i>	B.1	
	<i>promulgar</i>	B.1	✓
	<i>publicar</i>	B.2	
<i>demanda</i>	<i>denegar</i>	B.2	
	<i>descartar</i>	B.2	
	<i>desestimar</i>	B.1	✓
	<i>rebutjar</i>	B.2	
<i>expedient</i>	<i>encetar</i>	B.2	
	<i>incoar</i>	B.1	✓
	<i>iniciar</i>	B.2	
	<i>obrir</i>	A.3	
<i>recurs</i>	<i>entaular</i>	A.3	
	<i>formalitzar</i>	B.1	
	<i>interposar</i>	B.1	✓
	<i>posar</i>	B.2	
<i>sessió</i>	<i>aixecar</i>	A.1	✓
	<i>cloure</i>	B.1	
	<i>finalitzar</i>	B.2	
	<i>tancar</i>	A.3	

TAULA 5.6. Combinacions V + N de l'àmbit del dret: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència

¹⁶⁵ En la selecció d'unitats de l'àmbit de la medicina amb potencial combinatori, s'ha tingut compte Estopà i Valero (2002), que s'ocupen de la combinatòria lèxica, per bé que no recorren al concepte de *col·locació*.

<i>Nom</i>	<i>Verbs</i>	<i>Marca de col·locacionalitat</i>	<i>Opció preferida: hipòtesi</i>
<i>febre</i>	<i>baixar</i>	A.3	
	<i>descendir</i>	A.3	
	<i>minvar</i>	B.1	
	<i>remetre</i>	B.1	✓
<i>infecció</i>	<i>créixer</i>	A.3	
	<i>disseminar-se</i>	B.1	✓
	<i>escampar-se</i>	B.1	
	<i>multiplicar-se</i>	B.1	
<i>síntoma</i>	<i>descriure</i>	B.2	
	<i>explicar</i>	B.2	
	<i>indicar</i>	B.2	
	<i>referir</i>	B.1	✓
<i>tractament</i>	<i>administrar</i>	B.1	
	<i>aplicar</i>	B.2	
	<i>instaurar</i>	B.1	✓ ?
	<i>realitzar</i>	B.2	
<i>vacuna</i>	<i>administrar</i>	B.1	
	<i>implantar</i>	B.1	
	<i>inocular</i>	B.1	✓ ?
	<i>posar</i>	B.2	
<i>virus</i>	<i>aïllar</i>	B.1	✓
	<i>isolar</i>	B.1	
	<i>seccionar</i>	B.1	
	<i>separar</i>	B.2	

TAULA 5.7. Combinacions V + N de l'àmbit de la medicina: marques de col·locacionalitat i hipòtesi sobre la preferència

D'acord amb les observacions que ja es fan en Martínez Salom (ídem: 22), una unitat terminològica com ara *tractament* es pot combinar, primerament, amb verbs de suport del tipus *fer*, *efectuar*, *realitzar*, *posar*, *donar* o bé, en construccions converses, *rebre*. Aquest tipus d'estructures amb verbs de suport «no són pròpies dels discursos especialitzats, sinó que, al contrari, la llengua general n'és l'hàbitat per excel·lència», tot i que, quan aquests verbs concorren amb una unitat lèxica especialitzada, formen combinacions *especialitzades* en un àmbit temàtic concret, com és la medicina. Aquest tipus de combinacions són equivalents a un verb simple (Wotjak 1998: 265 i pàssim, Corpas Pastor 1996: 70, Blasco Mateo 2000: 40),¹⁶⁶ i són identificades com les predominants en

¹⁶⁶ Per exemple, *fer un tractament* equival a *tractar*.

el discurs especialitzat de diverses àrees temàtiques (Méndez Cendón 2002). En aquesta recerca, a aquest tipus de combinacions, s'hi ha assignat la marca de col·locacionalitat B.2, com a la resta de seqüències de la llengua general en què participen aquests verbs de suport (§ 5.5.3.1). També reben aquesta marca altres combinacions amb verbs de la llengua general poc restrictius quant als arguments nominals amb què podem combinar-se, com ara *finalitzar*, *iniciar*, *rebutjar*, *aplicar* o *descriure*, entre d'altres.

Segonament, en textos especialitzats es poden trobar combinacions lèxiques en què un nom es combina amb un verb *terminològic* (Martínez Salom ídem: 23): «Són unitats d'ús més limitat, que en el discurs serveixen per a la transmissió de coneixement especialitzat i que no són pròpies de la llengua general —en la qual no són presents si no és mantenint el valor terminològic que hi és inherent». És el cas de sintagmes com és *desestimar una demanda*, *promulgar un codi* o *incoar un expedient*, en el camp del dret, o bé *inocular una vacuna*, en la medicina. Aquestes combinacions tenen la marca de col·locacionalitat B.1, ja que s'hi troben verbs d'ús molt restrictiu, sense identificar-hi valor metafòric. A més, com és propi en les seqüències de la categoria B, s'interpreta que «la direccionalitat de la tria lèxica restrictiva que exerceix la base nominal respecte del verb es manté, però pren una especial rellevància la selecció de sentit contrari que el verb, com a predicat, exerceix respecte de l'argument nominal que n'és objecte directe» (Martínez Salom 2014: 23; § 5.4.2.2). És a dir, el verb terminològic restringeix una classe lexicosemàntica ben concreta de noms amb què es pot combinar.

Tercerament, entre les combinacions especialitzades amb l'estructura V + N, se'n troben en què «el col·locatiu, verb polisèmic, s'actualitza en el discurs amb un significat que no és el primari o el més general, sinó que, en concórrer amb la base, n'adopta un de més específic i restringit —que sovint es pot entendre com una extensió de caràcter metafòric» (Martínez Salom íbidem). Aquí, a diferència de l'article anterior, sí que es considera cabdal distingir, dins aquest grup de verbs, aquells que són metafòrics d'aquells que no ho són: els primers s'identifiquen a partir del prototip A, mentre que el segons, del prototip B i, concretament, reben la marca de col·locacionalitat B.1. Així doncs, en el subgrup de combinacions amb la marca B.1 s'hi barregen tant aquelles en què el verb terminològic és monosèmic —que és el cas que es comenta en el paràgraf previ— com aquelles altres en què el verb és polisèmic, però el significat específic que adopta en el context terminològic no es valora que vehiculi una metàfora que sigui perceptible d'una manera prou clara; per exemple, en *establir un codi* o *instaurar un tractament*.¹⁶⁷ En tots els casos, es tracta de col·locacions prototípiques de la categoria B i, en el context de la terminologia, ocupen un lloc important en el discurs especialitzat. En canvi, se'n diferencien les seqüències amb verbs metafòrics, que, si són restrictives i estables, reben la marca A.1, en tant que prototips de la categoria (*aixecar una sessió*). Si contràriament hi participen verbs amb una combinatòria molt àmplia, es classifiquen amb la marca A.3 (*tancar una sessió*, *obrir un expedient*, *una infecció créixer*, *la febre baixar*...).

¹⁶⁷ Tanmateix, estem d'acord que una anàlisi diacronicoetimològica més aprofundida podria oferir dades que corroboressin la presència de trets metafòrics en aquests verbs.

Índex del capítol 6

	Pàg.
6. Identificació de col·locacions: la fixació d'estructures	187
6.1. Introducció.....	187
6.2. Els tipus de fixació	187
6.3. La fixació sintacticoformal.....	190
6.3.1. Fixació de l'ordre.....	190
6.3.2. Fixació de la flexió	192
6.3.3. Fixació dels components	194
6.3.3.1. Inserció de components i presència de determinants.....	194
6.3.3.2. Extracció de components per canvis sintàctics.....	196
6.3.3.3. Substitució de components	199
6.3.4. Fixació transformativa	200
6.3.4.1. Passivització	201
6.3.4.2. Canvis en la categoria gramatical.....	201
6.3.4.3. Alternança causatiu-inacusatiu	202
6.4. La fixació semàntica.....	203

6. IDENTIFICACIÓ DE COL·LOCACIONS: LA FIXACIÓ D'ESTRUCTURES

6.1. INTRODUCCIÓ

Sobre la base del concepte de *fixació*, aquest capítol sisè proposa una anàlisi descriptiva de les col·locacions, enfront de les unitats lexicalitzades i de les combinacions lliures. El propòsit és comprovar si la fixació s'ha de considerar un tret definidor de la col·locació i, si és així, concretar exactament què s'entén per fixació en el cas d'aquestes seqüències, per comparació a altres tipus de seqüències sintagmàtiques. Per això, primerament, s'exposen diversos tipus de fixació assenyalats en bibliografia específica sobre el tema (§ 6.2) i els apartats següents es dediquen a presentar una sèrie de criteris objectius que serveixin per valorar com es manifesten les propietats de la fixació sintacticoformal (§ 6.3) i semàntica (§ 6.4) en els diversos tipus de combinacions lèxiques.

Pel que fa a les col·locacions, ens centrem, bàsicament, en les que presenten l'estructura N + ADJ, V + ADV i V + N, que són aquelles en què s'ha decidit centrar la recerca. Les combinacions N + ADJ, són les que tendeixen més a esdevenir fixes i, per tant, a lexicalitzar-se, d'acord amb la hipòtesi del caràcter relacional del nucli —plantejada per a l'estudi de la terminologia i assumida en § 5.2.2.2.

6.2. ELS TIPUS DE FIXACIÓ

El concepte *fixació* és propi de l'àmbit de la fraseologia, com s'ha vist en el capítol quart. Aquí, però, no interessa seguir la discussió teòrica sobre el concepte, sinó establir criteris per a l'anàlisi descriptiva de les col·locacions i, a partir d'això, caracteritzar el tipus i grau de fixació que manifesten. Tanmateix, d'acord amb el que s'ha comentat en § 4, d'entrada cal insistir que *fixació* és un terme polisèmic, que no tots els autors utilitzen exactament amb el mateix sentit. Així doncs, és important explicitar què s'entén, en el context d'aquesta recerca concreta, per *fixació*.

En resum: aquí distingim dos tipus de fixació diferents, que anomenem *sintacticoformal* (§ 6.3) i *semàntica* (§ 6.4), respectivament. És essencial considerar-ne tant una com l'altra com a criteri diferenciador dels diversos tipus de seqüències. A banda, hi hauria encara un tercer tipus de *fixació* que és rellevant per caracteritzar les col·locacions enfront d'altres combinacions i que es podria anomenar *fixació en l'ús*, relacionada amb factors pragmaticofuncionals. Es correspon amb el que, en aquesta recerca, denominem *preferència* i ens n'ocupem en el capítol següent (§ 7).

Respecte dels tipus de fixació, es pot citar Zuluaga (1980), autor d'una obra clàssica de la fraseologia en llengua espanyola. És rellevant perquè precisament dedica un capítol a plantejar una sèrie de *proves* o *operacions* que han de servir per reconèixer diversos tipus de fixació en les unitats fraseològiques que ell estudia: «Dichas operaciones permiten,

además, reconocer que la fijación se manifiesta bajo diferentes formas. En otras palabras, la fijación fraseológica es de diversas clases» (Zuluaga ídem: 97). Alhora, cal remarcar també que hi ha diversos graus de fixació, ja que aquest és un concepte gradual. Penadés Martínez (2012a: 36 i ss.) adopta precisament les proves de Zuluaga per examinar la fixació de les locucions¹⁶⁸ i insisteix en aquesta gradualitat. En conseqüència, els resultats de les diverses proves s'han de prendre amb la precaució d'entendre que ofereixen indicis sobre el grau de fixació de la combinació.

[...] el hecho de que una determinada locución no presente algún tipo de fijación no significa que careza asimismo de los otros [...]. Y [...] el que un elemento de una clase no muestre todos los rasgos que la definen no anula su pertenencia a la clase en cuestión, lo que ocurre, simplemente, es que se incluye en la parte periférica de la clase, no en su núcleo central. (Penadés Martínez 2012a: 39)¹⁶⁹

Aquí, en les pàgines següents, també es parteix de les proves que propugna Zuluaga per avaluar la fixació. Tanmateix, aquestes proves es concentren, totes, en aspectes formals i sintàctics de les combinacions, i en aquesta recerca també interessa focalitzar l'atenció en aspectes semàntics. Per això, la visió de Zuluaga es complementa amb la d'altres autors que, en canvi, n'adopten una de més àmplia i prenen en consideració també altres aspectes en relació amb la fixació. És el cas de Svensson (2004), qui, en la seva tesi doctoral, se centra a analitzar el concepte de *fixació* i, després de comprovar com ha estat definit de maneres diferents en la bibliografia, proposa analitzar-lo a partir de sis criteris o trets. S'hi comprenen aspectes que van més enllà de la fixació sintacticoformal que s'estudia en l'obra de Zuluaga.

Per valorar la fixació de les unitats fraseològiques, Svensson (2004: 42, 182 i pàssim), doncs, estructura tota la seva tesi al voltant de sis criteris —que en la recerca d'altres autors reben altres denominacions—, que no necessàriament s'han de donar alhora en una mateixa seqüència. Són els següents:

1. Memorització d'una seqüència polilèxica (Svensson: § 2.1 i 3.1), en relació amb la consideració de les unitats fixades com a prefabricades o reproduïbles.
2. Presència d'un mot de context únic dins l'expressió (Svensson: § 2.2 i 3.2), ja que hi ha unitats fraseològiques que no unitats lèxiques que no es retroben en cap altra seqüència de la llengua;¹⁷⁰ en el cas de les col·locacions, la restricció combinatòria fa que hi hagi mots que concorren tan sols amb un nombre limitat d'altres unitats (ídem: 64 i ss.).

¹⁶⁸ La definició de *locució* en Penadés Martínez (2012a: 23) és aquesta: «Partiendo de que las locuciones son una clase de unidades fraseológicas, *locución* es una combinación fija de palabras que funciona como elemento de la oración y cuyo significado no se corresponde con la suma de los significados de sus componentes».

¹⁶⁹ La noció de *centre* i *perifèria* és deguda al lingüistes del Cercle de Praga, com explicita Penadés, i està relacionada amb la categorització, tal com el concepte de *prototip* desenvolupat en la lingüística cognitiva i adoptat en la recerca present (§ 5).

¹⁷⁰ Per al francès, Svensson (ídem: 50) addueix exemples com ara els mots *fur* i *lurette* en *au fur et à mesure* i *belle lurette*, respectivament. Zuluaga (1980: 129-131) també es refereix a aquest aspecte de les unitats fraseològiques (*ojo a la virulé*).

3. No-composicionalitat de l'expressió (Svensson: § 2.3 i 3.3), en relació amb la motivació, el significat figurat, la transparència i l'analitzabilitat.
4. Sintaxi marcada de l'expressió (Svensson: § 2.4 i 3.4), amb presència de construccions sintàctiques *rare*s.¹⁷¹
5. Blocatge lèxic dels components de l'expressió (Svensson: § 2.5 i 3.5), amb la impossibilitat d'efectuar commutacions d'un element lèxic amb d'altres de similars; des del punt de vista de l'aprenentatge, es manifesta també en la impossibilitat de fer traduccions literals d'una llengua a una altra.
6. Blocatge gramatical dels components de l'expressió (Svensson: § 2.6 i 3.6), tant morfològic —amb la impossibilitat de fer canvis en el nombre, el gènere o el temps de les unitats— com sintàctic —que impedeixen transformacions sintàctiques, la passivització, els canvis d'ordre, les insercions de components o les supressions.

Els criteris segon, quart i, sobretot, cinquè i sisè de Svensson coincideixen amb les operacions amb què treballa Zualuaga. Ens hi centrem en l'apartat següent (§ 6.3), en què anomenem *fixació sintacticoformal* aquella que s'identifica a partir de les proves que comenta Zuluaga —i que es retroben també en altres autors. A més, en aquest capítol distingim una altra mena de fixació, que anomenem *semàntica* (§ 6.4) i es correspon amb el criteri tercer de Svensson, sobre la no-composicionalitat —que Zuluaga no considera explícitament dins les seves operacions d'avaluació de la fixació. Des del punt de vista adoptat en aquesta recerca, aquest criteri semàntic és clau per distingir les col·locacions d'altres seqüències polilèxiques.

Pel que fa al primer criteri de Svensson, realcem la idea que, d'acord amb el que s'ha plantejat abans (§ 5), no considerem les col·locacions com a *unitats*, sinó com a seqüències constituïdes per diversos components que mantenen l'autonomia, a diferència del que succeeix en les unitats tant de la fraseologia com del lèxic. Ara bé, aquest punt es podria posar en relació amb la preferència d'ús dels parlants per certes combinacions, que són *reproduïbles*. Repetim que ens ocupem d'aquest aspecte en § 7.

Per tant, els apartats següents es dediquen a presentar una sèrie de criteris objectius que serveixin per valorar com es manifesten les propietats de la fixació en els diversos tipus de combinacions lèxiques. Pel que fa a les col·locacions, ens centrem en aquelles amb l'estructura N + ADJ,¹⁷² V + ADV i V + N, que són aquells en què s'ha decidit centrar la recerca. Interessa especialment analitzar la fixació des del punt de vista formal en les combinacions d'estructura N + ADJ, ja que aquestes estructures són les que tendeixen més a esdevenir fixes i, per tant, a lexicalitzar-se —d'acord amb la hipòtesi assumida en § 5.2.2.2.

¹⁷¹ Svensson (idem: 100 i ss.) analitza diverses *distorsions*, com ara expressions en què l'ordre dels elements no segueix l'estructura típica *subjecte + verb + complements*. També ho exemplifica a partir de l'absència de determinant en certes expressions.

¹⁷² Puntualment, en les pàgines següents s'inclou algun exemple de combinacions amb l'estructura N + N. Els exemples d'aquest capítol provenen de fonts diverses, com ara Corpas Pastor (1996), Ginebra (2003) o Penadés Martínez (2012a, 2015).

6.3. LA FIXACIÓ SINTACTICOFORMAL

Un tret de les col·locacions és que s'adeqüen a les regles gramaticals (Alonso Ramos 1994-1995; Corpas Pastor 1996; Muñiz Álvarez 2002; Ginebra 2003: 30; Higuera García 2007; Lorente, Martínez-Salom, Santamaría i Vargas-Sierra 2017). D'acord amb aquestes regles, la llengua deixa prou llibertat perquè els components d'una combinació lèxica experimentin canvis en l'ordre (§ 6.3.1), en les categories gramaticals (§ 6.3.2) i en els mateixos components (§ 6.3.3) i, així mateix, perquè la seqüència pugui veure's afectada per certes transformacions sintàctiques (§ 6.3.4). En el cas que es detectin limitacions en algun d'aquests aspectes, això es considera precisament un senyal de fixació sintacticoformal.

6.3.1. Fixació de l'ordre

En les unitats fraseològiques —i també en unitats fixades en el lèxic— s'observa que una manifestació de l'alt grau de fixació és la impossibilitat d'invertir l'ordre dels constituents (Zuluaga 1980: 97, Penadés Martínez 2012a: 36, Svensson 2004: 133 i ss.). En canvi, si es comparen diversos tipus de seqüències polilèxiques, aquesta restricció no es dona en el cas de les col·locacions ni tampoc en les combinacions lliures, les quals es regeixen per les normes generals de la gramàtica i presenten més llibertat, encara que hi hagi certs canvis d'ordre que, en les combinacions lliures i en les col·locacions, queden impossibilitats a partir de regles gramaticals.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>mosqueta morta</i> <i>flauta dolça</i> <i>noves tecnologies</i> <i>retrat robot</i>	* <i>morta mosqueta</i> * <i>dolça flauta</i> ≠ <i>tecnologies noves</i> * <i>robot retrat</i>
Col·locació	<i>necessitat imperiosa</i> <i>ignorància profunda</i> <i>silenci total</i>	<i>imperiosa necessitat</i> <i>profunda ignorància</i> <i>total silenci</i>
Combinació lliure	<i>article interessant</i> <i>arquitectura modernista</i> <i>fracàs escolar</i> <i>vell amic</i>	<i>interessant article</i> * <i>modernista arquitectura</i> * <i>escolar fracàs</i> ≠ <i>amic vell</i>

TAULA 6.1. Exemples de fixació d'ordre en combinacions N + ADJ i N + N

En la TAULA 6.1 s'exemplifica la manera com la fixació d'ordre afecta els diversos tipus de combinacions amb l'estructura N + ADJ, i també N + N. En les combinacions lexicalitzades qualsevol alteració de l'ordre fixat provoca seqüències inacceptables, en què no es manté el significat establert per al sintagma lexicalitzat. En canvi, en les

col·locacions i les combinacions lliures, amb l'alteració de l'ordre resulten seqüències gramaticals, amb excepcions que, però, no tenen a veure amb la fixació sintacticoformal. En aquest sentit, per a les combinacions N + ADJ, cal recórrer a les normes gramaticals per valorar si els canvis de posició dels adjectius en el sintagma produeixen seqüències acceptables o no gramaticalment.

La classificació dels adjectius tradicional en lingüística els separa dos grans grups: els *qualificatius* i els *de relació* o *relacionals*, també dits *pseudoadjectius*.¹⁷³ Els adjectius qualificatius són els que atribueixen una qualitat —com és ara el color (*blanc*), el caràcter (*imperiós*, *interessant*), l'edat (*vell*), la posició (*elevat*), etc.— a l'entitat denotada pel nom que modifica l'adjectiu, mentre que els de relació denoten una entitat externa, amb la qual posen en relació el nom que modifiquen (*modernista*, 'relacionat amb el modernisme'; *escolar*, 'de l'àmbit de l'escola'). Els adjectius qualificatius normalment apareixen posposats al nom, amb un valor semàntic especificatiu, però la major part d'aquest tipus d'adjectius també pot anteposar-s'hi: amb el canvi, no es produeix una modificació semàntica substancial en el sintagma, encara que l'adjectiu anteposat adquireix una funció valorativa, en comptes d'especificativa. En el cas d'adjectius com *vell (amic)*, el canvi de posició sí que implica un canvi de significat (GIEC: 553). Contràriament, els adjectius relacionals tenen una funció semàntica d'especificació i sempre han d'aparèixer obligatòriament posposats al nom.¹⁷⁴ En relació amb aquesta major limitació en el funcionament dels adjectius de relació, en § 5.2.2.2 i § 5.5.1 ja s'ha exposat que es consideren millors candidats per a la lexicalització de la seqüència i, per aquest motiu, mals candidats com a constituents col·locacionals.

En qualsevol cas, fan notar també la variabilitat distribucional de les col·locacions autors com Tutin (2004: 209), que es refereix a les diferents formes que poden adoptar les col·locacions: *une immense anxiété*, *une anxiété immense*, *son anxiété était immense*. Tanmateix, hi pot haver altres seqüències col·locacionals més restrictives: de *une peur bleue*, no se'n pot fer derivar ni **une bleue peur* ni **sa peur était bleue*.

En el cas de les combinacions amb l'estructura V + ADV (TAULA 6.2), les combinacions lexicalitzades també manifesten una llibertat menor a l'hora d'alterar l'ordre els constituents que les col·locacions i les combinacions lliures: no resulta natural anteposar l'adverbi en estructures fixades amb valor metafòric del tipus *volar alt*.¹⁷⁵

Així mateix, en les col·locacions amb l'estructura V + N —tant si el nom fa la funció d'objecte directe com si funciona com a subjecte—, posades en comparació amb les locucions verbals, succeeix el mateix (TAULA 6.3): si es produeix un canvi d'ordre en l'oració, una combinació lexicalitzada com *aixecar la camisa* ('enganyar') passa a tenir una interpretació literal a partir dels diversos mots que formen l'expressió. Quant a les col·locacions en què el nom fa la funció sintàctica de subjecte, són possibles els canvis

¹⁷³ En § 5 ja s'ha fet referència a la distinció entre aquests dos tipus d'adjectius, i aquí es reprèn. Ens limitem a repetir algunes dades essencials sobre les característiques d'ambdós tipus d'adjectius, i recomanem ampliar la informació, per exemple, en Bosque (1993), Picallo (2002) i GIEC (§ 15), com a bibliografia bàsica sobre el tema. Se sol distingir encara un tercer grup d'adjectius, anomenats adverbials, per recollir adjectius que, estrictament, no pertanyen a cap dels grups anteriors i que atribueixen al nom un valor modal (*possible*), aspectual (*frequient*), temporal (*actual*), etc.

¹⁷⁴ Pel que fa als adjectius adverbials, no presenten un comportament uniforme (cf. GIEC: 559-561).

¹⁷⁵ Es recull en el DSFF amb el significat: 'pretendre coses de molta categoria'.

d'ordre, tot i que hi ha una tendència a la posposició del subjecte quan el verb és inacusatiu (GIEC: § 21).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>volar alt</i>	* <i>Alt, vola.</i>
Col·locació	<i>estimar bojament</i>	<i>Bojament estimava (el noi).</i>
Combinació lliure	<i>caminar lentament</i>	<i>Lentament caminava.</i>

TAULA 6.2. Exemples de fixació d'ordre en combinacions V + ADV

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>aixecar la camisa</i> <i>partir peres</i>	≠ <i>La camisa, (em) va aixecar.</i> ≠ <i>Peres, van partir.</i>
Col·locació	<i>esgrimir un argument</i> <i>una guerra esclatar</i> <i>un dubte assaltar</i>	<i>Un argument, va esgrimir.</i> <i>Ha esclatat la guerra.</i> <i>Em va assaltar un dubte.</i>
Combinació lliure	<i>mirar un arbre</i>	<i>Un arbre, mirava</i>

TAULA 6.3. Exemples de fixació d'ordre en combinacions V + N

6.3.2. Fixació de la flexió

En les col·locacions i les combinacions lliures no es troba tampoc una fixació quant a la flexió gramatical dels components (TAULA 6.4). En canvi, les unitats fraseològiques, com a combinacions lexicalitzades, és possible que no admetin certes variacions en l'inventari dels components (Zuluaga 1980: 97, Penadés Martínez 2012a: 37, Svensson 2004: 126 i ss.): hi ha locucions fixades en una determinada forma, que no poden presentar variacions en nombre ni en gènere, i també són invariables quant als sufixos amb què apareixen fixades.

Lorente (2002: 873) remarca la diferència en la fixació de les col·locacions i les unitats del lèxic, que poden presentar una flexió defectiva. Així, deixant de banda la semàntica composicional, *números vermells* és una locució nominal perquè «està fixada en la forma de plural. En canvi, un sintagma com *cabells rossos* seria una col·locació, ja que, encara que el nom *cabells* seleccioni un nombre força reduït d'adjectius o de sintagmes preposicionals per expressar 'color' (*rossos, pèl-rojos, de color panotxa, negres, blancs*) i que l'adjectiu *ros* seleccioni només *cabell* i *pèl*, i per analogia *ceba* o *blat*, el significat del sintagma és composicional i no presenta una flexió defectiva».¹⁷⁶ Ara bé, és fàcil trobar

¹⁷⁶ Des del punt de vista adoptat en aquesta recerca, *cabell(s) ros(sos)* és una combinació que es pot encabir en la categoria B i assignar-hi la marca de col·locacionalitat B.1 (§ 5), tenint en compte la forta restricció combinatòria, que es manifesta en les limitacions de l'adjectiu per combinar-se amb noms gaire diversos.

moltes altres combinacions lexicalitzades que sí que flexionen d'acord amb les regles de la gramàtica (*flautes dolces*). Pel que fa als mots compostos en què el segon element de la unitat és un nom en aposició (*retrat robot*), aquest normalment no flexiona, tret de casos puntuals (GIEC: 148).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>números vermells</i> <i>mosqueta morta</i> <i>noves tecnologies</i> <i>flauta dolça</i> <i>retrat robot</i>	* <i>número vermell</i> * <i>mosca morta</i> , * <i>moscota morta</i> ≠ <i>nova tecnologia</i> <i>flautes dolces</i> <i>retrats robots</i>
Col·locació	<i>necessitat imperiosa</i> <i>ignorància profunda</i>	<i>necessitats imperioses</i> <i>ignorància profundíssima</i>
Combinació lliure	<i>vell amic</i> <i>article interessant</i>	<i>vells amics</i> <i>articles interessantíssim</i>

TAULA 6.4. Exemples de fixació de les categories gramaticals en combinacions N + ADJ i N + N

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>donar la cara</i> <i>fer endreços</i> <i>fer-la grossa</i> <i>mamar-se el dit</i>	* <i>donar les cares</i> * <i>fer un endreç</i> * <i>fer-les grosses</i> ? <i>mamar-se els dits</i>
Col·locació	<i>esgrimir un argument</i> <i>una guerra esclatar</i> <i>un dubte assaltar</i>	<i>esgrimir arguments</i> <i>esclatar diverses guerres</i> <i>molts dubtes assaltar</i>
Combinació lliure	<i>aixecar un peu</i>	<i>aixecar els peus</i>

TAULA 6.5. Exemples de fixació de les categories gramaticals en combinacions V + N

Per tant, s'ha de subratllar que, dins el grup de seqüències que aquí hem classificat sota la denominació *combinació lexicalitzada*, en realitat hi coexisteixen diferents tipus d'unitats, en el sentit que es comporten d'una manera diferent quant a aquest tipus de fixació, encara que no és l'objectiu d'aquestes pàgines aprofundir en la caracterització d'aquestes combinacions no col·locacionals. Davant aquesta diversitat de comportaments, la conclusió que aquí interessa subratllar és que, en el cas que ens trobem amb una combinació invariable, que manifesta una fixació en les categories gramaticals, es pot afirmar que no és una col·locació ni una combinació lliure, sinó lexicalitzada. Ara bé, el fet que una combinació no manifesti aquest tipus de fixació no vol dir que automàticament es pugui descartar que sigui una unitat lexicalitzada. Es tracta, doncs, d'un criteri que cal prendre amb precaució.

En el cas de les seqüències amb l'estructura V + N, succeeix el mateix, ja que també és possible trobar exemples de locucions diverses que són invariables gramaticalment, enfront d'altres que poden admetre com a variants seqüències en què la forma gramatical dels components canvia (TAULA 6.5). De la mateixa manera, es poden detectar casos de col·locacions amb l'estructura V + N en què el verb es pot sotmetre a variacions de persona, nombre i temps, però, en canvi, el nom està sotmès a certes limitacions en la variació en nombre. Tutin (2004: 208) ho exemplifica, en francès, amb la combinació *éprouver une joie immense*, però més improbable o dubtosa la forma en plural (? *éprouver des joies immenses*).

6.3.3. Fixació dels components

Les diferències entre els diversos tipus de combinacions també són visibles quant als components: les combinacions lexicalitzades no admeten substituir ni inserir ni suprimir constituents, sense que l'element que es manté perdi el significat i la funció que tenia dins la seqüència (Cowie 1981; Zuluaga 1980: 98 i ss.; Corpas Pastor 1996: 58-59 i pàssim; Ginebra 2002, 2003: 30; Penadés Martínez 2012a: 61; Greco 2015: § II).

6.3.3.1. Inserció de components i presència de determinants

Les combinacions lexicalitzades no permeten l'addició d'un component a l'interior de la seva estructura. En el cas de les combinacions N + ADJ (TAULA 6.6), la prova d'inserir un quantificador que afecti el segon component demostra que les combinacions lexicalitzades són, un altre cop, el grup que manifesta una clara fixació, ja que els components no es poden separar afegint-n'hi un altre. En canvi, la llibertat és major en el cas de les combinacions lliures i també en les col·locacions, encara que, en aquests casos, cal tenir en compte també les limitacions que venen imposades per les normes gramaticals de la llengua.

En aquest sentit, hi ha casos (*ignorància supina, por cerval*) en què la semàntica del segon component ('molt fort') ja implica quantificació en un grau màxim i, per tant, la inserció d'un quantificador queda bloquejada pels mecanismes lingüístics. En aquest mateix sentit, Tutin (2004: 209) diferencia els modificadors *externs* dels *interns* a la col·locació, que impedeixen la inserció de modificadors adjectivals o adverbial en, per exemple, *avoir une peur bleue* —expressió en què se superposen dues col·locacions: *avoir peur + une peur bleue*. D'altra banda, en les combinacions amb adjectius de relació —aquí, considerades seqüències lliures— cal tenir en compte que, d'acord amb el particular funcionament sintàctic d'aquest tipus d'adjectius dins l'oració, sempre han de ser adjacents al nom i no admeten modificadors de grau.

Els diversos tipus de combinacions lèxiques també presenten comportaments diferents respecte de la inserció de components per mitjà de la coordinació. En aquest sentit, la NGRAE fa notar l'existència de certs compostos sintagmàtics que admeten l'ampliació del sintagma per mitjà de la coordinació (*obra cumbre y singular*). Encara que no és

possible en tots els casos, aquest fet els diferencia de les locucions, que no admeten la coordinació (**caja fuerte y segura*). En canvi, les col·locacions, com les combinacions lliures, sí que tenen llibertat en aquest sentit: «el hecho de que la coordinación se permita sin dificultad en las llamadas ‘colocaciones’ (*una ímproba y penosa tarea*) confirma que estas expresiones se integran plenamente en la sintaxis» (NGRAE, vol. 1: 748). En qualsevol cas, en les combinacions lliures de mots també hi ha restriccions a la coordinació en els adjectius de relació, que no es poden coordinar amb adjectius qualificatius.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>bleda assolellada</i> <i>mosqueta morta</i> <i>vagó restaurant</i> <i>diner força negre</i>	<i>* bleda molt assolellada</i> <i>* mosqueta ben morta</i> <i>* Era la mosqueta més morta.</i> <i>* vagó mig restaurant</i> <i>* diner força negre</i>
Col·locació	<i>necessitat imperiosa</i> <i>ignorància supina</i> <i>por cerval</i> <i>odi visceral</i>	<i>Sentia la necessitat més imperiosa.</i> <i>*ignorància molt supina</i> <i>* por massa cerval</i> <i>? odi ben visceral</i>
Combinació lliure	<i>article interessant</i> <i>vell amic</i> <i>fracàs escolar</i>	<i>article molt interessant</i> <i>molt vell amic</i> <i>* fracàs molt escolar</i>

TAULA 6.6. Exemples de fixació dels components en combinacions N + ADJ: inserció

En l'estructura V + ADV, en les combinacions lexicalitzades la fixació impedeix també la inserció de complements en l'estructura, com és ara adverbis.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>volar alt</i>	<i>* Vola sovint alt.</i>
Col·locació	<i>estimar bojament</i> <i>ploure torrencialment</i>	<i>El va estimar sempre bojament.</i> <i>Plou sovint torrencialment.</i>
Combinació lliure	<i>caminar lentament</i>	<i>Camina sempre lentament.</i>

TAULA 6.7. Exemples de fixació dels components en combinacions V + ADV: inserció

En el cas de les locucions verbals, equivalen a un verb i, com a norma general, rebutgen també la inserció d'elements dins la seva estructura, encara que hi pot haver certes excepcions (*fer-la grossa*).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>aixecar la camisa</i> <i>donar la cara</i> <i>tenir lloc</i> <i>prendre part</i> <i>fer-la grossa</i>	* <i>aixecar l'altra camisa</i> * <i>donar la meva cara</i> * <i>tenir gaire lloc</i> * <i>prendre una part</i> <i>fer-la molt grossa</i>
Col·locació	<i>esgrimir un argument</i> <i>una guerra esclatar</i> <i>un dubte assaltar</i>	<i>esgrimir altres arguments</i> <i>Guerres diverses van esclatar.</i> <i>M'assaltà un dubte molt gran.</i>
Combinació lliure	<i>mirar un arbre</i> <i>aixecar un peu</i>	<i>mirar un altre arbre</i> <i>aixecar el peu esquerre</i>

TAULA 6.8. Exemples de fixació dels components en combinacions V + N: inserció

Tal com ja s'ha comentat en § 2.5.1.1, es consideren elements constituents de la col·locació els mots lèxics. Juntament amb aquests, hi poden aparèixer altres partícules, com ara articles, d'una manera optativa. De fet, en les col·locacions d'estructura V + N en què el nom fa la funció sintàctica d'objecte directe, es detecten combinacions que manifesten restriccions de modificació del nom (cf. Mendívil Giró 1999, Bustos Plaza 2003, Alonso Ramos 2004a: 197 i ss., Svensson 2004: 103 i ss). Així, en aquests sintagmes, hi ha noms que necessiten la presència del determinant (*despertar un dubte*, en lloc de **despertar dubte*), mentre que d'altres no (*despertar admiració*, *despertar una admiració gran*). En realitat, aquest comportament concorda amb les regles gramaticals, en què intervenen factors diversos (cf. Bosque 1996, per exemple) i, per tant, és propi tant de les combinacions lliures com de les col·locacions. En totes aquests seqüències, és possible la inserció de l'article en certs contextos sintàctics.

En canvi, en les unitats lexicalitzades la fixació es manifesta també en l'absència de llibertat en l'ús de determinants (*donar la cara*, en lloc de **donar una cara* o **donar cara*; *tenir lloc* en lloc de **tenir un lloc*).¹⁷⁷ En el marc d'aquesta recerca, s'ha considerat la impossibilitat d'afegir un determinant davant el nom com a senyal de lexicalització, és a dir, en aquests casos el verb i el nom formen una unitat indivisible sintàcticament —i també semàntica—, i no es consideren ni col·locacions ni combinacions lliures.

6.3.3.2. Extracció de components per canvis sintàctics

De la mateixa, l'estructura fixa de les locucions fa que no sigui possible extreure'n cap dels components que en formen part, sense que l'eliminació comporti canvis semàntics substancials (Svensson 2004: 136 i ss.). Sintàcticament, es comprova que, en aquestes unitats, quan són usades en el discurs no es pot obviar per reducció anafòrica cap dels dos components, ja que en els sintagmes nominals lexicalitzats l'adjectiu té una interpretació

¹⁷⁷ Abans ja s'ha dit que Bally (§ 2.3.1) intuïa que la presència d'article davant del nom era indicatiu de no-fixació fraseològica.

restrictiva o extensional; és a dir, l'adjectiu modifica el referent del nom, l'extensió, en comptes de qualificar-lo. N'és una prova el fet que, en la interpretació anafòrica, es recupera el referent del sintagma complet lexicalitzat, però, en canvi, només es recupera el referent del nom si es tracta d'una combinació no lexicalitzada (Lliteras 2009, 2010: 368), sigui una col·locació sigui una combinació lliure (TAULA 6.9).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>mosqueta morta</i>	<i>Aquesta mosqueta morta és com totes</i> [= 'les mosquetes mortes'].
	<i>retrat robot</i>	<i>Després d'aquest retrat robot, va fer-ne un altre</i> [= 'retrat robot'].
	<i>primer plànol</i>	<i>És un primer plànol dels</i> [= 'primers plànols'] <i>que fan història.</i>
Col·locació	<i>necessitat imperiosa</i>	<i>A més d'aquesta necessitat imperiosa en va tenir d'altres</i> [= 'necessitats'].
	<i>odi visceral</i>	<i>Sentia un odi visceral dels</i> [= 'odis'] <i>que no es poden reprimir.</i>
Combinació lliure	<i>nou alcalde</i>	<i>Aquest nou alcalde serà com tots</i> [= 'els alcaldes'].

TAULA 6.9. Exemples de fixació dels components en combinacions N + ADJ i N + N: extracció (I)

En el cas de les locucions amb l'estructura N + ADJ, diversos autors assenyalen que les unitats lexicalitzades no permeten tampoc l'extracció de l'adjectiu fora del sintagma nominal fent que passi a funcionar com a atribut en una oració copulativa en què es manté com a subjecte el nom o bé el pronom relatiu que el representa (Aguilar-Amat 1993a-b: 271-272, Ruiz Gurillo 1997: 85-89, Koike 2001: 32, Ginebra 2002: 149, Ferrando 2002, Bustos Plaza 2003: 175 i ss., Tutin 2004: 209, Alba-Salas 2012, Martos García 2014: 58, Greco 2015: § II). Ara bé, els autors que utilitzen la prova de la relativització de l'adjectiu simplement ho fan per distingir les locucions de les col·locacions, i els serveix per assegurar que tots els casos en què és possible el canvi són col·locacions. Aquí defensem que aquesta prova és vàlida en tots els casos per a les col·locacions i les combinacions lliures, però, per a les combinacions lexicalitzades, hi ha casos en què no resulta aclaridora (TAULA 6.10). Així, fer exemple, el sintagma lexicalitzat *angle recte* sí que permet l'extracció de l'adjectiu fora del sintagma i, en combinacions d'estructura N + N, hi pot haver casos que també és possible l'extracció del segon component (*faldilla pantaló*). A més a més, en les combinacions lliures hi ha limitacions en el cas dels adjectius relacionals, que també presenten certes restriccions sintàctiques que els impedeixen funcionar com a atributs en oracions copulatives, de manera que no constitueixen predicats (Bosque 1993).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemples</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>números vermells</i> <i>angle recte</i> <i>lluna plena</i> <i>retrat robot</i> <i>faldilla pantaló</i>	* <i>Aquests números són vermells.</i> * <i>Els números que són vermells són...</i> → <i>Aquests números són números vermells.</i> <i>Aquest angle és recte.</i> <i>Només l'angle que és recte...</i> <i>Quan la lluna és plena...</i> * <i>Aquest retrat és un robot.</i> → <i>Aquest retrat és un retrat robot.</i> ? <i>La faldilla és (un) pantaló.</i> = <i>La faldilla és una faldilla pantaló.</i>
Col·locació	<i>necessitat imperiosa</i> <i>odi visceral</i>	<i>Aquesta necessitat és imperiosa.</i> <i>L'odi que és visceral resulta incontrolable.</i>
Combinació lliure	<i>article interessant</i> <i>fracàs escolar</i>	<i>Aquest article és interessant.</i> * <i>Aquest fracàs és escolar.</i>

TAULA 6.10. Exemples de fixació dels components en combinacions N + ADJ i N + N: extracció (i II)

Quant a les combinacions amb l'estructura V + ADV, l'adverbi es pot elidir en totes les combinacions lliures i en les col·locacions, ja que no és un element que formi part de l'estructura sintàctica ni semàntica essencial de la seqüència. En canvi, en les unitats lexicalitzades que inclouen un adverbi, sí que n'és obligatòria la presència perquè es mantingui com a identificable la locució (per exemple, *volar alt*).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>aixecar la camisa</i>	* <i>La va aixecar [= 'la camisa'].</i> * <i>La camisa que va aixecar era...</i> * <i>—Què va aixecar? —La camisa.</i>
Col·locació	<i>aixecar una sospita</i>	<i>Va aixecar-la [= 'la sospita'].</i> <i>La sospita que va aixecar era forta.</i> <i>—Què va aixecar? — Una sospita.</i>
Combinació lliure	<i>aixecar un peu</i>	<i>El va aixecar [= 'el peu'].</i> <i>El peu que va aixecar era el dret.</i> <i>—Què va aixecar? El peu.</i>

TAULA 6.11. Exemples de fixació dels components en combinacions V + N: extracció

En les combinacions V + N (TAULA 6.11), la impossibilitat d'extreure components es manifesta també en la impossibilitat de pronominalitzar l'objecte directe, d'expressar-lo a través d'un pronom relatiu i de fer preguntes (Koike 2001: 32, Ginebra, 2003: 31, Svensson 2004: 131 i ss., Penadés Martínez 2012a, Martos García 2014: 57, Greco 2015: § II).

En el mateix sentit, la NGRAE posa en relació el caràcter col·locacional d'una seqüència amb la impossibilitat que manifesten certs verbs transitius d'elidir el seu complement directe, d'ús restrictiu al costat del verb, tot i que aquest comportament no es manifesti d'una manera uniforme en tots els casos: «muchos verbos transitivos que restringen fuertemente sus complementos directos (*cometer, empañar, izar, verter*, etc.) no se usan como absolutos. Estos últimos verbos corresponden a los predicados característicos de las llamadas COLOCACIONES, término que en lexicología designa las combinaciones restringidas de voces cuya frecuencia de coaparición es muy elevada. Incluso dentro de este grupo existen particularidades léxicas, ya que algunos de sus componentes admiten usos absolutos. Puede compararse, por ejemplo, *No ejerce la abogacía desde hace años*, con objeto directo omisible, y *No imparte clases desde hace años*, con objeto directo no omisible» (NGRAE, vol. 2: 2614).

6.3.3.3. Substitució de components

En les TAULES 6.12 i 6.13 s'exemplifica com les combinacions lexicalitzades normalment no permeten la substitució d'un component per un altre, a diferència de la llibertat combinatòria que manifesten les col·locacions i, lògicament, les combinacions lliures amb les estructures N + ADJ i V + N (Bustos Plaza 2003: 175 i ss, Greco 2015: § II). Per exemple, la NGRAE (vol. 1: 914) especifica que un dels senyals que les col·locacions no són unitats plenament lexicalitzades és precisament que admeten la substitució dels components per sinònims.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>mosqueta morta</i> <i>lluna plena</i> <i>diner negre</i> <i>vagó restaurant</i>	* <i>abella morta</i> - * <i>mosqueta viva</i> ... * <i>sol ple</i> - * <i>lluna buida</i> ... ? <i>euros negres</i> - <i>diner il·legal</i> <i>vagó dormitori</i> - <i>cotxe restaurant</i>
Col·locació	<i>necessitat imperiosa</i>	<i>obligació imperiosa, desig imperiós</i> ... <i>necessitat forta, gran</i> ...
Combinació lliure	<i>llibre interessant</i>	<i>novel·la interessant, llibre avorrit</i> ...

TAULA 6.12. Exemples de substitució de components en combinacions N + ADJ i N + N

Svensson (2004: 110 i ss.) també apunta que no és possible l'ús de sinònims en les expressions fixades, cosa que sí que és possible en les col·locacions, malgrat que hi ha límits, que exemplifica amb la creació de combinacions hiponímiques. Així, a partir de la

col·locació *gravement malade*, no és possible crear, amb el mateix adverbi (*gravement*), seqüències amb els mots hipònims *handicapé, déficitaire, brûle, préjudicié, intoxiqué* o *blessé* (Svensson ídem: 117-118). Hi afegim que aquestes limitacions combinatòries tenen a veure amb el concepte definidor de *restricció* (§ 5.4.2), abans que amb la *fixació* pròpiament dita.

En qualsevol cas, com s'ha dit, la fixació és una propietat gradual i hi pot haver casos en què es manifesta més llibertat, ja que els components de la unitat lexicalitzada són més productius en la llengua i participen en la formació d'altres mots compostos similars formalment (*diner negre, vagó restaurant*).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>aixecar la camisa</i> <i>volar alt</i>	* <i>aixecar la samarreta</i> * <i>volar baix</i>
Col·locació	<i>esgrimir un argument</i> <i>una guerra esclatar</i> <i>estimar bojament</i>	<i>esgrimir una raó,</i> <i>adduir un argument...</i> <i>un conflicte esclatar,</i> <i>una guerra començar...</i> <i>apreciar bojament,</i> <i>estimar molt...</i>
Combinació lliure	<i>mirar un arbre</i> <i>caminar lentament</i>	<i>mirar una casa,</i> <i>tocar un arbre...</i> <i>caminar ràpidament,</i> <i>avançar lentament...</i>

TAULA 6.13. Exemples de substitució de components en combinacions V + N i V + ADV

En les col·locacions, es pot canviar la base (*necessitat - obligació imperiosa, satisfer una necessitat - un desig, estimar - apreciar bojament*), de manera que es demostra que un mateix col·locatiu en molts casos pot ser usar en concurrència amb diversos mots amb el mateix sentit genèric que aporta en la col·locació original (Cowie 1981: 224). Però també es pot alterar el col·locatiu, de tal manera que es comprova que la base es pot combinar amb altres mots que expressen el mateix que el col·locatiu inicial (*necessitat imperiosa, satisfer una necessitat, estimar bojament*), encara que en les combinacions resultants s'esdevinguin canvis substancials i, per exemple, passin de ser col·locacions metafòriques (categoria A) a altres de restrictives, però no metafòriques (categoria B).

6.3.4. Fixació transformativa

Les unitats lexicalitzades són fixes perquè no poden ser objecte de transformacions sintàctiques com ara el pas de la veu activa a la passiva (§ 6.3.4.1), la nominalització i adverbialització de components (§ 6.3.4.2), o les alternances entre estructures causatives i inacusatives (§ 6.3.4.3).

6.3.4.1. Passivització

Per demostrar la fixació de les combinacions lexicalitzades, en el cas de les estructures V + N se sol assenyalar que no és possible aplicar-hi transformacions sintàctiques com la conversió de l'oració a la veu passiva, a diferència del que succeeix en les combinacions lliures i les col·locacions (Koike 2001: 32, Tutin 2004: 2009, Svensson 2004: 132 i ss., Martos García 2014: 58, Greco 2015: § II).¹⁷⁸ Vegeu la TAULA 6.14.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>aixecar la camisa</i>	* <i>La camisa va ser aixecada</i>
Col·locació	<i>esgrimir un argument</i>	<i>L'argument va ser esgrimit.</i>
Combinació lliure	<i>aixecar un peu</i>	<i>El peu va ser aixecat.</i>

TAULA 6.14. Exemples de passivització en combinacions V + N

6.3.4.2. Canvis en la categoria gramatical

També se sol assenyalar que la nominalització del verb és impossible en el cas de les combinacions lexicalitzades, tot i que és fàcil trobar-ne excepcions, de la mateixa manera que existeixen restriccions en aquest canvi de categoria gramatical tant en combinacions lliures com en col·locacions (Koike 2001; Tutin 2004: 209; Alba-Salas 2012; Martos García 2014: 59; Greco 2015: § II). S'exemplifica en la TAULA 6.15.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>tocar el dos</i> <i>aixecar la camisa</i> <i>prendre el pèl</i>	* <i>una tocada del dos</i> <i>una aixecada de camisa</i> <i>una presa de pèl</i>
Col·locació	<i>satisfer una necessitat</i> <i>una guerra esclatar</i> <i>un dubte assaltar</i> <i>esgrimir un argument</i>	<i>la satisfacció d'una necessitat</i> <i>l'esclat de la guerra</i> <i>? l'assalt d'un dubte</i> * <i>l'esgrimida d'un argument</i>
Combinació lliure	<i>aixecar un peu</i>	<i>un aixecament del peu</i>

TAULA 6.15. Exemples de nominalització en combinacions V + N

¹⁷⁸ En qualsevol cas, en § 2.3.4 ja s'ha dit, de passada, que en les combinacions en què intervenen verbs de suport aquests poden presentar comportaments gramaticals irregulars quant a la possibilitat de transformació a la veu passiva i també pel que fa a les opcions de pronominalització (De Miguel 2011).

Diversos autors també reiteren que el vincle entre els lexemes es manté a pesar del canvi de categories gramaticals (Halliday 1966, Mitchell 1971). Per exemple, Koike (2001: 28) accentua que el fort vincle col·locacional entre els lexemes de la col·locació —amb l'especialització semàntica que la base imposa sobre el seu col·locatiu— pot explicar el canvi de categoria gramatical que es dona en casos com *acalorarse la discusión*, *discutir acaloradamente*, *discusión acalorada*, fet que també fa notar, per exemple, Corpas Pastor (1996: 77-78).

García-Page (2002: 114) recalca que, tanmateix, els canvis en les categories gramaticals no sempre fan possible el manteniment del vincle col·locacional: al costat d'*enfermedad grave* es documenta *enfermar gravemente*, però *enfermedad galopante*, per exemple, no té correlació amb l'estructura corresponent amb l'adverbi (**enfermar galopantemente*). En Martínez Salom (2012, 2016) també es fa l'observació que, en adverbialitzar l'adjectiu d'una col·locació amb l'estructura N + ADJ, sovint es dona lloc a una combinació V + ADV que també és gramatical (verbigràcia: *fracàs estrepitos*, *fracassar estrepitosament*), i el manteniment de la relació lèxica més enllà dels canvis de categoria gramaticals s'apunta com un indicatiu de l'estabilitat col·locacional.

6.3.4.3. Alternança causatiu-inacusatiu

Les combinacions lexicalitzades manifesten també més poca llibertat transformativa en el cas que en formi part un verb que, en combinacions lliures, presenta una alternança entre una estructura causativa i una d'inacusativa, com ara *trencar* o *bullir*. Vegeu-ne uns quants exemples en la TAULA 6.16.

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>trencar les oracions</i> <i>la sang bullir</i> [a algú]	<i>* Les oracions es trenquen.</i> <i>* X li bull la sang.</i>
Col·locació	<i>trencar el silenci</i> <i>escalfar-se la discussió</i>	<i>X trenca el silenci → * El silenci es trenca (per si sol).</i> <i>* X escalfa la discussió → La discussió s'escalfa.</i>
Combinació lliure	<i>trencar un got</i> <i>escalfar/bullir la llet</i>	<i>X trenca un got → Un got es trenca (per si sol).</i> <i>X escalfa/bull la llet → La llet bull/s'escalfa.</i>

TAULA 6.16. Exemples d'alternança causatiu-inacusatiu en combinacions V + N

En aquest cas, les col·locacions manifesten fixació, ja que presenten restriccions en aquest tipus d'alternances sintàctiques. Spalek (2014) fa observar que combinacions que aquí anomenem *col·locacions*, amb verbs castellans com *romper* o *congelar*, quan són aplicats a estats o processos no admeten la variant inacusativa, a diferència del que succeeix quan s'apliquen a objectes físics. Hi afegim que, de la mateixa manera, hi ha col·locacions amb

verbs inacusatius que no admeten una variant sintàctica transitiva (**escal·far una discussió*), encara que sí que sigui possible quan s'usen en un sentit literal, referits a objectes físics.

6.4. LA FIXACIÓ SEMÀNTICA

Seguint Svensson (2004), considerem la no-composicionalitat semàntica d'una expressió una mostra d'un dels tipus de fixació. Segons aquest criteri semàntic, reiterem que les col·locacions no són, doncs, fixes tampoc, ja que són seqüències composicionals, tal com les combinacions lliures. Si una seqüència és composicional significa que cadascuna de les unitats lèxiques que la formen manté un significat propi, a diferència del que succeeix en les unitats lexicalitzades, que no són analitzables semànticament unitat per unitat i, en aquest sentit, són menys transparents. Entre d'altres, Lorente (2002: 873) remarca el significat exocèntric i metafòric de combinacions lexicalitzades com *números vermells* ('comptes econòmics en negatiu').

Es poden aplicar diverses proves per provar la composicionalitat semàntica i, consegüentment, la no-lexicalització d'una seqüència. Així, les locucions fraseològiques no poden ser definides fent servir com a descriptor principal el nucli sintàctic, cosa que demostra que aquest nucli ha perdut el significat propi independent i, en la seqüència en què s'insereix, és el conjunt de mots de la seqüència el que transmet un únic significat (TAULA 6.17). En canvi, sí que és possible en les col·locacions (Ginebra 2002: 150, 2003: 31), però també en les combinacions lliures i, sovint, en les unitats lèxiques. De fet, aquesta prova es relaciona amb la prova sintàctica aplicada abans relativa a l'extracció de components, que tampoc no és infal·libre (§ 6.3.3.2).

<i>Tipus de combinació</i>	<i>Exemple</i>	<i>Prova aplicada</i>
Combinació lexicalitzada	<i>mosqueta morta</i>	<i>* Mosqueta que és... → Persona que...</i>
	<i>lluna plena</i>	<i>Lluna que està en una fase...</i>
Col·locació	<i>esforç titànic</i>	<i>Esforç que és molt fort.</i>
Combinació lliure	<i>article interessant</i>	<i>Article que desperta interès.</i>

TAULA 6.17. Exemples de no-composicionalitat en combinacions N + ADJ

Així mateix, com a prova de composicionalitat, en traduir les col·locacions a un altre idioma, la base es tradueix com es traduiria si fos un mot independent; el que canvia és el col·locatiu, que és restringit en funció de la base i, segons això, en cada llengua en pot variar la identitat lèxica (Ginebra 2003: 31). Per exemple, amb *passeig*, en català la combinació és amb el verb *fer* (*fer un passeig*), tal com en francès (*faire une promenade*), però el castellà es decanta pel verb *dar* 'donar' (*dar un paseo*) i l'anglès, per *to take* 'prendre' (*to take a walk*). En canvi, en les unitats lexicalitzades la traducció no es pot fer

mot per mot (*mosqueta morta, partir peres*), sinó que s'han de traduir com a conjunt semàntic: l'estructura fixa de la locució impedeix que es puguin interpretar literalment, a partir dels components.

A més, en relació amb la composicionalitat, cal remarcar que les col·locacions són combinacions en què es detecta un restricció lèxica orientada des de la base nominal, que conserva el seu significat propi, envers el seu col·locatiu, que, seleccionat entre diverses alternatives lèxiques possibles, adopta un significat determinat al costat del nom. Com s'ha dit, el col·locatiu presenta un significat metafòric en les col·locacions de la categoria A (§ 5.3.2) i, de fet, en les unitats fraseològiques també és habitual la presència de metàfora, que afecta, però, el conjunt de la seqüència, en bloc. La motivació metafòrica que es detecta, doncs, en les col·locacions és diferent de la que hi ha en les unitats lexicalitzades fraseològiques, i la metàfora també es manifestaria d'una manera diferent en les combinacions lliures, ja que no es vincularia amb la *restricció* lexicosemàntica.

Per acabar, un aspecte clau per diferenciar les col·locacions de les unitats lexicalitzades, des del punt de vista adoptat aquí, és la referencialitat de la seqüència, que és de particular interès en el cas de les combinacions amb l'estructura N + ADJ. Així, tal com ja s'ha comentat abans (§ 5.2.2.2), excloem de les col·locacions les unitats que serveixen per denominar un referent únic i ben identificat conceptualment, del tipus *lluna plena, noves tecnologies, peix blau o faldilla pantaló*. Malgrat que hi ha qui aprofita el terme *col·locació* per descriure també aquest tipus de seqüències lexicalitzades, que sovint tenen caràcter terminològic, en els apartats anteriors s'ha comprovat que, deixant de banda la semàntica, des del punt de vista sintacticoformal manifesten també un comportament que les distancia de les col·locacions.

Així mateix, en les pàgines anteriors s'han tractat com a combinacions lliures seqüències del tipus *fracàs escolar*: s'interpreta que no serien unitats fixes semànticament ni plenament lexicalitzades, però sí que tendeixen a la lexicalització; en aquest punt, s'assumeix la hipòtesi del caràcter relacional del nucli (§ 5.2.2.2), formulada precisament en el context de la teoria comunicativa de la terminologia. Interessa recalcar un cop més que en les combinacions amb l'estructura N + ADJ és d'interès la diferenciació entre adjectius qualificatius i de relació: tant les restriccions sintacticoformals com la semàntica inherents a aquests últims adjectius fan que les combinacions en què intervenen presentin un funcionament que les allunya de les combinacions lliures i també de les col·locacions.

Índex del capítol 7

	Pàg.
7. La percepció dels parlants sobre les col·locacions: la preferència	207
7.1. Introducció.....	207
7.2. Disseny de l'experiment: contingut del qüestionari	208
7.2.1. Contingut	208
7.2.2. Format de les preguntes i instruccions	210
7.3. Desenvolupament de l'experiment: participants	213
7.3.1. Adults.....	213
7.3.2. Alumnes d'ESO.....	214
7.4. Tècnica d'anàlisi quantitativa de dades	215
7.5. Resultats de l'experiment: presentació i anàlisi de dades.....	218
7.5.1. Informants.....	218
7.5.1.1. Adults.....	218
7.5.1.2. Alumnes d'ESO.....	224
7.5.2. Respostes del qüestionari.....	225
7.5.2.1. Anàlisi quantitativa detallada: annexos	226
7.5.2.2. Comentaris dels informants (adults).....	229
7.5.3. Resum de l'anàlisi quantitativa.....	231
7.5.3.1. Combinacions d'estructura N + ADJ	231
7.5.3.2. Combinacions d'estructura V + ADV	237
7.5.3.3. Combinacions d'estructura V + N.....	237
7.5.4. Discussió sobre les dades quantitatives	237
7.5.4.1. Opcions preferides per adults i per alumnes d'ESO.....	237
7.5.4.2. Adults: opcions preferides segons l'edat, el sexe i el perfil professional.....	241
7.5.4.2.1. Edat.....	241
7.5.4.2.2. Sexe	242
7.5.4.2.3. Perfil professional.....	242
7.5.4.3. Alumnes d'ESO: opcions preferides segons el sexe i la llengua principal.....	245
7.5.4.3.1. Sexe	245
7.5.4.3.2. Llengua.....	245

Annexos

7.1. Qüestionaris sobre la preferència:

7.1.1. Qüestionari sobre la preferència: informants adults (document en format *.pdf*).

7.1.2. Qüestionari sobre la preferència: alumnes d'ESO (document en format *.pdf*).

7.2. Resultats dels qüestionaris sobre la preferència: anàlisi quantitativa de les respostes (documents en format *.pdf*):

7.2.1: *silenci*

7.2.16: *diferència*

7.2.2: *argument*

7.2.17: *sospita*

7.2.3: *fracassar*

7.2.18: *necessitat*

7.2.4: *èxit*

7.2.19: *dubte*

7.2.5: *sessió*

7.2.20: *acta*

7.2.6: *tractament*

7.2.21: *negar*

7.2.7: *confiar*

7.2.22: *expedient*

7.2.8: *demanda*

7.2.23: *febre*

7.2.9: *vacuna*

7.2.24: *prohibir*

7.2.10: *estimar*

7.2.25: *recurs*

7.2.11: *ignorància*

7.2.26: *guerra*

7.2.12: *derrota*

7.2.27: *síntoma*

7.2.13: *lluitar*

7.2.28: *odi*

7.2.14: *codi*

7.2.29: *virus*

7.2.15: *infecció*

7.2.30: *oferta*

7. LA PERCEPCIÓ DELS PARLANTS SOBRE LES COL·LOCACIONS: LA PREFERÈNCIA

7.1. INTRODUCCIÓ

Com ja s'ha vist, a l'hora de definir la col·locació hi ha qui diu que és una combinació *preferent*, és a dir, que el parlant escull preferentment abans que una altra combinació lèxica per expressar un mateix sentit, segons les normes d'ús convencionals establertes en la comunitat lingüística de què forma part. Es tracta d'una idea comunament assumida en la bibliografia sobre col·locacions. Per posar-ne tan sols un exemple més, és en aquest sentit que s'entén aquesta afirmació: «In every language some combinations are preferred over others which are theoretically possible» (Lo Cascio 2016: 73). Per fer aquesta afirmació, els autors, sembla que es basen principalment en la intuïció, ja que no és habitual que sustentin l'afirmació en dades objectives obtingudes per mitjà d'aproximacions empíriques. És cert que es troba, en certs casos, la referència a dades de corpus sobre la *frequència* d'una combinació, que és associada amb la *preferència* d'ús. Sens dubte, les dades de corpus ofereixen una bona pista sobre l'ús de la llengua que fan els parlants, però es troben a faltar estudis experimentals en què s'aprofundeixi en l'anàlisi d'aquests conceptes definidors de la col·locació en relació amb els parlants.¹⁷⁹

En aquest punt de la recerca, proposem una aportació en aquesta línia empírica, per a la qual cosa hem desenvolupat un experiment amb parlants, per mitjà d'un qüestionari. L'objectiu general de l'experimentació és obtenir dades per aprofundir en l'anàlisi dels conceptes de *preferència* i, en connexió, *estabilitat*, vinculats a les col·locacions. Com s'ha exposat en § 5.4.4, relacionem la *preferència* amb l'*estabilitat*, i assumim que les opcions combinatòries preferents són les col·locacions amb un grau més alt d'estabilitat i, per tant, prototípiques. Ara, doncs, es vol validar la hipòtesi i verificar si hi ha combinacions que els parlants d'una comunitat lingüística escullin d'una manera significativament superior respecte d'altres que expressen el mateix significat general i són igualment correctes. Si és així, aleshores falta comprovar si l'opció preferida pels parlants és deduïble a priori a causa de les seves característiques, és a dir, si és cert que els parlants —davant diverses alternatives igualment possibles en un context comunicatiu determinat— es decantaran per les *col·locacions prototípiques*, primer, de la categoria A (sentit figurat del col·locatiu, alta restricció combinatòria) i, segon, de la categoria B (alta

¹⁷⁹ Aquesta mancança assenyalada es refereix als autors que focalitzen l'atenció en la definició de les col·locacions. Ara bé, s'ha de reconèixer que hi ha una àmplia bibliografia —tot i que no en llengua catalana— en què es presenten estudis experimentals amb parlants que són relatius a les combinacions lèxiques, sovint en relació amb l'ensenyament d'una L2 o segona llengua, o bé vinculats a l'estudi de la metàfora o de la fraseologia des de la psicolingüística. Vegeu, entre d'altres: Gibbs (1990); Nelson i McEvoy (2000); Siyanova i Schmitt (2007 i 2008); Karabanov, Bosch i König (2007); Siyanova-Chanturia, Conklin i Schmitt (2010); Siyanova-Chanturia, Conklin i Schmitt (2011); Siyanova-Chanturia, Conklin i van Heuven (2011); Siyanova-Chanturia i Martínez (2014); Barrios Rodríguez (2016); Choi (2016); Momenian, Amini i Samar (2017); Siyanova-Chanturia i Janssen (2018). Respecte de la tècnica experimental del seguiment de la mirada (o *eye-tracking*) aplicada a l'estudi de les col·locacions —a la qual fan referència diverses de les publicacions acabades d'esmentar—, per les limitacions d'aquesta recerca es va decidir no fer-la servir per desenvolupar cap experiment, tot i que constava en l'ampli projecte de recerca inicial (Martínez Salom 2013).

restricció combinatòria), abans que per altres seqüències (sentit literal, baixa restricció combinatòria).

En les pàgines següents es descriu com s'ha plantejat el qüestionari (§ 7.2) i com s'ha portat a la pràctica l'experiment amb dues poblacions d'informants (§ 7.3). Les combinacions incloses en el qüestionari són les mateixes que ja s'han introduït abans (§ 5.5): es tracta de seqüències amb les estructures N + ADJ, V + ADV i V + N, majoritàriament de la llengua general, tot i que una part són col·locacions especialitzades dels camps del dret i de la medicina —les quals han de permetre obtenir indicis sobre si la pertinença de l'informant a un grup socioprofessional concret influeix en la preferència. Els resultats s'analitzen estadísticament per mitjà de la tècnica de la khi quadrat (§ 7.4) i, seguidament, les dades es resumeixen i comenten (§ 7.5).

7.2. DISSENY DE L'EXPERIMENT: CONTINGUT DEL QÜESTIONARI

Amb la finalitat de validar hipòtesis sobre la preferència dels parlants per certes combinacions lèxiques, s'ha elaborat un qüestionari, que consta de trenta preguntes sobre combinacions lèxiques (§ 7.2.1 i 7.2.2). Podeu veure'n una mostra en pàgines següents (FIGURES 7.1 i 7.2); el qüestionari complet es pot consultar en l'ANNEX 7.1: en l'ANNEX 7.1.1, es reproduïx el qüestionari respost pels informants adults; en l'ANNEX 7.1.2, el d'informants alumnes d'ESO.

7.2.1. Contingut

Amb l'experiment, es pretén esbrinar si realment hi ha certes combinacions *preferides* pels informants que responen el qüestionari i, si és així, analitzar-ne les característiques i comprovar fins a quin punt les combinacions preferides pels parlants coincideixen amb les col·locacions prototípiques. Amb relació a això darrer, abans d'obtenir les respostes dels informants al qüestionari es van fer hipòtesis sobre quines serien les opcions per les quals es decantarien, segons les seves característiques, amb la intenció de valorar després si s'havien validat aquestes hipòtesis (§ 5.5).

<i>Estructura de la combinació</i>	<i>Nre. de preguntes</i>	<i>Àmbit temàtic</i>
N + ADJ	6	llengua general
V + ADV	6	llengua general
V + N	6	llengua general
	6	dret
	6	medicina

TAULA 7.1. Tipus de combinacions tractades en el qüestionari sobre preferència

<i>Estructura de la combinació i semàntica</i>	<i>Nre. de preguntes</i>	<i>Mot base</i>	<i>Àmbit temàtic</i>	<i>Núm. de la pregunta</i>	
N + ADJ 'INTENSIFICADOR'	6	<i>èxit</i>	general	4	
		<i>diferència</i>	general	16	
		<i>ignorància</i>	general	11	
		<i>necessitat</i>	general	18	
		<i>odi</i>	general	28	
		<i>silenci</i>	general	1	
V + ADV 'INTENSIFICADOR'	6	<i>confiar</i>	general	7	
		<i>estimar</i>	general	10	
		<i>fracassar</i>	general	3	
		<i>lluitar</i>	general	13	
		<i>negar</i>	general	21	
		<i>prohibir</i>	general	24	
V + N	5	<i>argument</i>	general	2	
		<i>derrota</i>	general	12	
		<i>oferta</i>	general	30	
		<i>sospita</i>	general	17	
	6	<i>acta</i>	dret	20	
		<i>codi</i>	dret	14	
		<i>demanda</i>	dret	8	
		<i>expedient</i>	dret	22	
		<i>recurs</i>	dret	25	
		<i>sessió</i>	dret	5	
	4	<i>síntoma</i>	medicina	27	
		<i>tractament</i>	medicina	6	
		<i>vacuna</i>	medicina	9	
		<i>virus</i>	medicina	29	
	V + N [subjecte]	2	<i>dubte</i>	general	19
			<i>guerra</i>	general	26
		2	<i>febre</i>	medicina	23
			<i>infecció</i>	medicina	15

TAULA 7.2. Preguntes del qüestionari sobre preferència, segons els tipus de combinacions tractades

El propòsit del qüestionari és obtenir dades entorn de tres tipus de diferents de combinacions lèxiques, segons l'estructura morfològica: N + ADJ, V + ADV i V + N. Més en concret, en les combinacions N + ADJ, ens centrem en casos en què l'adjectiu es caracteritza per aportar un valor intensificador de les propietats verbals, i en les V + ADV, en aquelles en què és l'adverbi que intensifica el verb. Pel que fa a les combinacions de noms i verbs, distingim entre les combinacions en què el nom funciona com a objecte directe del verb i aquelles altres en què n'és el subjecte. Les combinacions concretes a partir de les quals s'ha confeccionat el qüestionari ja s'han presentat en § 5.5, i aquí es reprenen.

L'interès principal són les combinacions lèxiques pròpies de la llengua general, encara que també es pretén obtenir informació sobre combinacions pròpies de dos àmbits d'especialitat —el dret i la medicina—, per obtenir indicis sobre si la preferència lèxica dels membres d'un grup socioprofessional concret difereix de la manifestada per parlants no especialistes en el mateix camp. Les combinacions recollides d'aquests dos àmbits tenen l'estructura V + N. En la TAULA 7.1 es resumeix el nombre total de preguntes incloses en el qüestionari distribuït segons el tipus de combinació a què es refereixen.

En la TAULA 7.2 s'enumeren els tipus de combinacions recollides per al qüestionari, el nombre total de preguntes preparades per a cada tipus, els trenta mots base concrets que s'han seleccionat, l'àmbit temàtic a què s'ha associat cadascun (llengua general o especialitzada: medicina o dret) i, en darrer lloc, el número concret de la pregunta en què s'ha col·locat el mot en la versió final del qüestionari. L'ordenació de les preguntes en el qüestionari va ser aleatòria.

7.2.2. Format de les preguntes i instruccions

Les preguntes del qüestionari són tancades. En cadascuna, es demana a l'informant, en primer lloc, que empleni una frase amb una única de les quatre opcions que se li ofereixen en l'apartat *a* i, a continuació, en l'apartat *b*, que indiqui el context en què considera que utilitza l'opció que ha triat, depenent del canal de comunicació (oral o escrit) i, en els usos escrits, de l'àmbit temàtic (textos generals, textos d'especialitat). Vegeu-ne una mostra en les FIGURES 7.1. i 7.2.

En fases inicials de preparació de l'experiment es van valorar altres formats, com és ara que les preguntes fossin obertes en l'apartat *a* i que l'informant hagués d'emplenar un espai en blanc sense donar-li cap opció predefinida. Ara bé, es va descartar perquè, previsiblement, la dispersió en les respostes seria gran i podria dificultar-ne l'anàlisi. En canvi, amb una resposta limitada a quatre opcions és possible un major control sobre les respostes i, en concret, permet assegurar que s'obtingran dades respecte d'aspectes que interessa avaluar, com és ara la preferència per les col·locacions prototípiques, enfront d'altres combinacions menys restrictives. A més a més, un qüestionari amb preguntes obertes representaria un major grau de complexitat per als informants a l'hora completar les respostes i, consegüentment, podria fer més difícil obtenir respostes de prou qualitat. Així mateix, un altre format que requerís més esforç exigiria també a l'informant un major temps de dedicació, cosa que podria complicar l'obtenció d'un nombre suficient de

respostes. Per tant, es va considerar que el format de preguntes tancades, amb quatre opcions, era la millor alternativa; que un qüestionari amb aquestes característiques permetria que els informants l'emplenessin en un temps prudencial, i també que el nombre de trenta preguntes era adequat per obtenir prou dades per poder extreure certes conclusions sobre les combinacions analitzades.

FIGURA 7.1. Exemple de pregunta en el qüestionari sobre preferència (informants adults): *prohibir*

24. PROHIBIR + adverb

Li va prohibir _____ que fes tal cosa.

<p>a) Completeu la frase amb una de les opcions següents:</p> <p>☐ (prohibir) completament</p> <p>☐ (prohibir) rigorosament</p> <p>☐ (prohibir) rotundament</p> <p>☐ (prohibir) terminantment</p>	<p>b) En quins contextos feu servir aquesta combinació?</p> <p>☐ En escriure, en textos de llengua general.</p> <p>☐ En escriure, en textos propis de la meva pràctica professional.</p> <p>☐ Oralment, en contextos informals.</p> <p>☐ No la faig servir en cap cas.</p>
--	---

FIGURA 7.2. Exemple de pregunta en el qüestionari sobre preferència (alumnes d'ESO): *odi*

28. ODI + adjectiu

Sentia un odi _____ envers l'enemic.

<p>a) Completa la frase amb una de les opcions següents:</p> <p>☐ (odi) bestial</p> <p>☐ (odi) feroç</p> <p>☐ (odi) profund</p> <p>☐ (odi) visceral</p>	<p>b) En quins contextos fas servir aquesta combinació?</p> <p>☐ Per escrit: quan escric textos.</p> <p>☐ Oralment: quan parlo.</p> <p>☐ No la faig servir en cap cas.</p> <p>☐ No l'he sentit mai enlloc.</p>
--	---

En les instruccions proporcionades a l'informant juntament amb el qüestionari, se li indica que en l'apartat *a* només ha de seleccionar una de les quatre opcions: entre les quatre alternatives, se li demana que n'esculli una, la que és la «preferida» a parer seu, la «més escaient» o la «millor» per completar la frase.¹⁸⁰ Amb aquestes indicacions, que es va intentar que fossin senzilles de comprendre, es pretén que qualsevol tipus d'informant pugui emplenar les respostes, sense necessitat de tenir cap coneixement específic de lingüística.

Quant a les frases per emplenar, són exemples breus amb què només s'intenta donar informació sobre el sentit dels mots que s'han de combinar, i principalment es tracta de fragments extrets de corpus adaptats per fer-los il·lustratius i fàcils d'entendre. En tots els casos, les frases són representatives d'un registre lingüístic més aviat formal, volgutament no col·loquial: amb això, es pretén que l'informant adult —al qual es pressuposa una competència lingüística alta en llengua catalana—, per adequació al context, tendeixi a completar el text establint combinacions lèxiques pròpies de textos escrits amb un cert grau de formalitat, abans que decantar-se per les combinacions més informals. Pel que fa als informants d'ESO, amb un nivell més baix de coneixements lingüístics, és previsible que, tanmateix, tendixin a adoptar solucions col·loquials, en detriment de les més formals.

En l'apartat *b* l'informant pot marcar totes les opcions que consideri convenientes sobre els usos que fa de la combinació, a parer seu. L'informant pot indicar, doncs, que utilitza una determinada combinació tant escrivint textos de llengua general com escrivint textos d'especialitat (o propis d'una pràctica professional) com expressant-se oralment, o bé pot triar només alguna de les opcions; en cas contrari, hauria d'assenyalar que no la fa servir mai. Amb aquesta part de la pregunta s'intenta obtenir certa informació sobre la percepció que té l'informant de la combinació que escull com a preferida i tenir indicis sobre si es decanta per solucions més aviat formals, pròpies de contextos d'ús escrits, o bé més aviat informals, pròpies de la llengua oral.

El qüestionari es va preparar inicialment perquè el responguessin informants adults, però en una fase posterior es va passar també a alumnes d'ESO. A aquests darrers informants, se'ls va demanar que responguessin el mateix qüestionari, modificat mínimament. Així, el qüestionari per a alumnes d'ESO manté el mateix format i té les mateixes preguntes que el d'adults, però s'han modificat les quatre opcions donades en l'apartat *b*: d'una banda, s'hi elimina l'opció que els estudiants indiquin que usen la combinació en textos d'especialitat i, d'altra banda, s'hi afegeix l'opció d'assenyalar un desconeixement absolut de la combinació seleccionada en l'apartat *a* («No l'he sentit mai enlloc»).

¹⁸⁰ Remarquem que, en aquest qüestionari, les quatre combinacions possibles ofertes als participants perquè n'escollissin una eren *correctes* —tret alguna opció en les combinacions especialitzades que no es correspon amb la instituïda en aquest àmbit temàtic. En aquest sentit, l'experiment és diferent d'altres de similars que s'han desenvolupat per mitjà de qüestionaris, com ara l'enquesta per a aprenents que descriu García Salido (2017: 35-37), plantejat també amb objectius diferents del nostre: l'informant ha d'escollir una combinació entre quatre d'alternatives, però només una de les opcions és correcta i les altres tres són distractors. El plantejament també és ben diferent del qüestionari que descriuen, per exemple, Benigno i Kraif (2016), en què es demana als informants marcar, en un llistat de col·locacions freqüents, aquelles que ells consideren importants o útils per a l'ús diari. En l'àmbit de la medicina, cal esmentar l'experiment per avaluar el coneixement de les unitats terminològiques d'aquest àmbit desenvolupat per Estopà i Valero (2002), tot i que no s'hi troba cap referència explícita a la noció de *col·locació*.

A part de les trenta preguntes, el qüestionari s'encapçala per una secció en què es demanen algunes dades personals classificatòries de l'informant. A continuació, s'hi inclou una pàgina d'instruccions sobre com emplenar el qüestionari. Al final, en el darrer full s'inclou un espai perquè, optativament, l'informant hi pugui escriure els comentaris que consideri oportuns en relació amb el qüestionari.

7.3. DESENVOLUPAMENT DE L'EXPERIMENT: PARTICIPANTS

Una vegada preparat el qüestionari, la recopilació de respostes es va desenvolupar en dues fases, amb el propòsit d'obtenir les respostes de les dues mostres poblacionals diferents esmentades: en primer lloc, una de formada per informants adults (§ 7.3.1) i, en segon lloc, una altra d'integrada per alumnes d'educació secundària obligatòria (ESO) (§ 7.3.2).

En el procediment de recollida de dades no es va preveure controlar el temps que cada informant dedicava a respondre cadascuna de les preguntes del qüestionari, tot i que es reconeix l'interès que podria haver tingut disposar també d'aquesta informació a l'hora d'analitzar les respostes.

7.3.1. Adults

En una primera fase, es va plantejar com a propòsit obtenir les respostes al qüestionari de cinquanta informants adults, preseleccionats, primerament, a partir del criteri que fossin parlants de llengua catalana. A més a més, en planificar l'experiment, es va voler que, en aquesta mostra poblacional, estiguessin representats d'una manera equilibrada cinc perfils professionals diferents:

- Especialistes en llengua catalana (en taules i gràfics, corresponen a l'abreviació «CAT.»): principalment, professors de català, en diversos àmbits (professors de català en centres d'ensenyament no universitaris, professors universitaris especialitzats en català, professors de català de cursos per a adults) i, secundàriament, altres persones amb estudis universitaris de filologia catalana finalitzats que desenvolupen una activitat professional relacionada directament amb la llengua catalana, i estudiants dels darrers cursos de filologia catalana.
- Especialistes en traducció (en taules i gràfics, «TRAD.»): persones amb estudis universitaris de traducció finalitzats i que exerceixen professionalment com a traductors, i estudiants dels darrers cursos de traducció. No s'han cercat especialistes en cap de branca concreta de la traducció, però sí que s'ha procurat evitar traductors especialistes en llenguatge juridicoadministratiu o en llenguatge mèdic.
- Especialistes en dret (en taules i gràfics, «DRET.»): persones amb estudis universitaris de dret finalitzats i que desenvolupen una activitat professional relacionada directament amb el dret, i estudiants dels darrers cursos de dret. No s'han cercat especialistes en cap de branca concreta del dret.

- Especialistes en medicina (en taules i gràfics, «MED.»): persones amb estudis universitaris de medicina finalitzats i que exerceixen professionalment la medicina, i estudiants dels darrers cursos de medicina. No s'han cercat especialistes en cap de branca concreta de la medicina.
- Informants d'un perfil general (en taules i gràfics, «GEN.»): no inclosos en cap altre dels grups esmentats.

Així mateix, teníem interès que, dins cada perfil, hi hagués homogeneïtat quant a la representació per sexes i també quant a l'edat; és a dir, s'ha procurat que en cada grup hi hagués, aproximadament, el mateix nombre de dones que d'homes i que hi estiguessin representats individus de tres blocs d'edat diferents («18-30 anys», «31-50 anys» i «51-80 anys»). En relació amb aquestes dades, el qüestionari conté un apartat inicial de «Dades personals», en què es formulen preguntes als informants orientades a classificar-los segons aquestes variables.

Entre el 4 d'abril i el 24 de maig de 2016 es va contactar amb persones que s'adeien amb els perfils esmentats. En primer lloc, se'ls demanava si tenien disponibilitat per emplenar un qüestionari sobre combinacions de mots, que constava de trenta preguntes, i, en cas que la resposta fos afirmativa, se'ls feia arribar per correu electrònic, en forma de formulari en un document amb el format *.pdf*. El document que se'ls enviava estava preparat perquè poguessin editar els camps de les respostes a les preguntes i, una vegada completat tot el qüestionari, desar-lo en el mateix format mitjançant el programa ofimàtic Adobe Acrobat Reader. En el cas que alguna persona manifestés dificultats tècniques, se li passava el qüestionari en paper perquè l'emplenés a mà. En el cas dels especialistes en medicina, per mitjà d'un intermediari, es va passar el qüestionari imprès a onze dels informants, que eren treballadors mèdics de l'Hospital Clínic de Barcelona, amb diverses especialitats.

En enviar-los el qüestionari, se'ls informava que estava elaborat en el marc d'una tesi doctoral sobre col·locacions lèxiques en llengua catalana que es preparava a la Universitat Pompeu Fabra sota la direcció de la Dra. Mercè Lorente. Se'ls comunicava també que els resultats s'utilitzarien exclusivament amb finalitats de recerca i que les dades es tractarien conjuntament, de tal manera que les informacions individuals no es difondrien.

Una seixantena de persones van accedir a respondre el qüestionari i, finalment, un total cinquanta-nou persones adultes (d'entre divuit i vuitanta anys) el van retornar emplenat correctament i completa.

7.3.2. Alumnes d'ESO

En una segona fase, es va decidir ampliar l'experiment i entre el 12 i el 24 de maig de 2016 es van obtenir les respostes d'alumnes d'educació secundària obligatòria (ESO), ja que aquestes dades semblaven d'interès en relació amb certes hipòtesis inicials. A través d'un professor del centre, el qüestionari es va passar en dues aules del segon curs d'ESO de l'Escola Pia de Sant Antoni, a Barcelona, i el va respondre durant l'horari lectiu un

total de quaranta-sis alumnes (nois d'entre tretze i catorze anys). En el cas d'aquests informants, tots van emplenar el qüestionari imprès, en paper.

Inicialment l'experiment només s'havia plantejat per al perfil d'informants adults i, per això, no es disposava d'una versió del qüestionari específica per a aquests estudiants. Se'ls va proporcionar el mateix qüestionari que als adults, modificat lleugerament. Per això, és comprensible que alguns d'aquests menors fessin constar en l'apartat final com a comentaris que resultava «bastant llarg» o «molt llarg» (tres persones), o bé que hi havia algunes «paraules poc conegudes», que «no sabia que significaven» o que «no entenia» (tres persones). En aquest sentit, en el qüestionari per a aquests estudiants es van mantenir les dotze preguntes sobre lèxic especialitzat de l'àmbit del dret i de la medicina i, per això, són encara es poden entendre més certes dificultats amb què van topar aquests informants.

7.4. TÈCNICA D'ANÀLISI QUANTITATIVA DE DADES

El total de cent cinc respostes per a aquest qüestionari es van tractar informàticament a fi d'analitzar-les: es van abocat en un full de càlcul (programa Microsoft Excel v. 2016) els resultats numèrics, per una part, dels cinquanta-nou informants adults i, per una altra part, dels quaranta-sis alumnes d'ESO. Amb aquest format, es van analitzar per mitjà del programa d'estadística SOFA (Statistics Open For All).¹⁸¹

El resultat d'aquesta anàlisi sobre els informants i sobre les respostes que havien donat al qüestionari es resumeix en les pàgines següents i es presenta d'una manera completa en l'ANNEX 7.2 —que se subdivideix en diversos apartats. S'hi ofereixen dades de freqüències absolutes (nombres totals) i freqüències relatives (tants per cents respecte del total), expressades en forma de gràfics i taules. Tots els gràfics de freqüències que reproduïm són elaborats per mitjà del mateix programa SOFA. Quant a les taules, són totes d'elaboració pròpia a partir de les dades extretes amb aquest programa. Així mateix, al llarg de l'anàlisi, s'ha aplicat, també mitjançant el programa SOFA, la tècnica estadística de la khi quadrat (χ^2).¹⁸² Aquesta tècnica permet establir comparacions entre dades o variables qualitatives —com són totes les dades que hem obtingut a través del qüestionari, és a dir, dades personals dels informants i opcions triades en cada pregunta—, i valorar el nivell de significació de la informació numèrica que es va presentant.

Vegem-ho amb un exemple. Com ja s'ha explicat, els cinquanta-nou informants adults que han respost al qüestionari es distribueixen en cinc grups diferents segons el perfil professional (§ 7.3.1). La tècnica de la khi quadrat permet comparar els grups diferents, i determinar si la diferència entre freqüència observada d'individus pertanyents a cada grup

¹⁸¹ El programa és descarregable des de l'adreça: <<http://sofastatistics.com>> (Paton-Simpson & Associates). És un programa lliure i de codi obert que permet aplicar les tècniques estadístiques bàsiques que necessitàvem per analitzar les dades. A partir dels fulls de càlcul que s'hi han importat, també permet generar taules i gràfics d'una manera senzilla.

¹⁸² S'ha aplicat tant amb la versió instal·lada del programa esmentat com a través de la calculadora utilitzable en línia: <<http://sofastatistics.com/chisquare.php>> (consulta: juliol de 2020). Per aconseguir més informació sobre la prova de la khi quadrat, vegeu Llopis Pérez (2012).

i la freqüència esperada (que seria d'igualtat entre els grups) és significativa o no des d'un punt de vista estadístic.

En la prova, es parteix de la hipòtesi que no hi ha diferència entre el nombre observat i l'esperat d'individus pertanyents a cada grup (hipòtesi nul·la o H0) i, si hi ha diferència, determina si és significativa des del punt de vista estadístic. El resultat de la prova de la khi quadrat és un nombre que, com més alt sigui, indica que la diferència és més gran i, com més baix i pròxim a zero, que és més petita. Per resoldre, però, si aquesta diferència es troba dins un marge admissible i, per tant, no resulta significativa i podem acceptar, doncs, la hipòtesi nul·la (H0), ens hem de fixar en el *valor de probabilitat* o valor *p*, que mostra la probabilitat d'haver obtingut el resultat que efectivament s'ha obtingut suposant que la hipòtesi inicial (H0) és certa. El valor *p* quantifica el grau de proximitat entre el nombre observat i el nombre esperat, i determina si l'observat es troba dins aquest marge en què la hipòtesi és encara acceptable. En estadística, normalment es considera que, si el valor *p* és un nombre inferior o igual a 0,05, cal rebutjar la hipòtesi inicialment plantejada (H0); si és un nombre superior a 0,05, es manté la hipòtesi.

Tots els resultats estadístics estan expressats en el format convencional de l'Associació Psicològica Americana (en endavant, APA), com en l'exemple següent (en la TAULA 7.3, a la dreta, resumim les dades de freqüències absolutes en què es basa la prova):

$$\chi^2(4, N = 59) = 0,915, p = 0,922$$

<i>Perfil professional</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
CAT.	13
DRET	11
GEN.	10
MED.	14
TRAD.	11
TOTAL	59

TAULA 7.3. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el perfil professional: khi quadrat

En aquest cas, s'indica (a l'esquerra, en forma de fórmula) que el resultat de la prova de la khi quadrat (χ^2) és 0,915, que és un número baix. Dins els parèntesis s'expliciten, primer, el graus de llibertat, que aquí són quatre,¹⁸³ i, segon, la mida de la mostra (*N*), cinquanta-nou.¹⁸⁴ Després del valor de la khi quadrat, s'indica el nivell de significació: el valor *p* és 0,922. Com que *p* és superior a 0,05, s'assumeix la hipòtesi que no hi ha diferència significativa entre el nombre observat i l'esperat d'individus pertanyents a cada grup (hipòtesi nul·la o H0). Segons la manera com vam plantejar l'experiment, l'expectativa era que, dins els informants, estiguessin representats d'una manera equilibrada tots els perfils professionals previstos, sense haver-n'hi cap que sobresortís

¹⁸³ Els *graus de llibertat* són un paràmetre usat dins les fórmules amb què es fa el càlcul de la khi quadrat. Per al cas en què s'estableix una comparació entre grups diferents, els graus de llibertat equivalen al nombre de grups o categories comparats menys un. En aquest exemple concret, amb la tècnica de la khi quadrat es comparen cinc grups que formen part de la mostra poblacional analitzada: $5 - 1 = 4$.

¹⁸⁴ És el nombre total d'individus que componen el total la mostra poblacional analitzada (cinquanta-nou informants adults).

numèricament d'una manera significativa respecte dels altres. Amb aquesta prova estadística confirmem, doncs, que això s'esdevé i que no hi ha un biaix en aquest sentit.

La tècnica de la khi quadrat s'ha aplicat a les dades també per establir comparacions més complexes. A tall d'exemple, vegem el cas següent, en què es presenten i s'analitzen les respostes que han donat a la pregunta número 1 del qüestionari les dues mostres poblacionals que han participat en l'experiment (la formada per adults i la dels alumnes d'ESO):

$$\chi^2(3, N = 105) = 41,592, p < 0,001^*$$

<i>Opció escollida</i>	<i>Adults</i>	<i>ESO</i>	<i>TOTAL</i>
<i>aclaparador</i>	11	2	13
<i>intens</i>	0	5	5
<i>sepulcral</i>	45	15	60
<i>total</i>	3	24	27
TOTAL	59	46	105

TAULA 7.4. Anàlisi estadística de les respostes a la pregunta núm. 1 del qüestionari (*silenci*) segons els grups d'informants (adults / ESO): khi quadrat

De nou, presentem, a l'esquerra, el resultat de la prova estadística de la khi quadrat en el format convencional de l'APA, mentre que a la dreta es resumeixen en una *taula de contingència* les dades en què es basa la prova (TAULA 7.4). Amb la khi quadrat es planteja un contrast d'hipòtesis entre la hipòtesi nul·la (H0), segons la qual no hi ha associació entre les variables (adults / ESO - opció escollida), sinó que són independents, i la hipòtesi alternativa, segons la qual hi ha una correlació entre les variables. La prova mesura la diferència entre el valor que resultaria si les variables fossin independents i el que s'observa realment.

En aquest cas concret, el resultat de la prova de la khi quadrat és 41,592. Recordem que, com més alt i allunyat de zero és aquest nombre, la diferència es considera més significativa. Dins els parèntesis s'expliciten, primer, el grau de llibertat, que aquí són 3,¹⁸⁵ i, segon, la mida de la mostra (N), 105.¹⁸⁶ Després del valor de la khi quadrat, s'indica el nivell de significació: el valor *p* aquí és inferior a 0,001. Si *p* és superior a 0,05, s'assumeix la hipòtesi nul·la (H0) que no hi ha diferència significativa entre el nombre observat i l'esperat d'individus pertanyents a cada grup. Ara bé, com que aquí és clarament inferior a 0,05, s'ha de descartar aquesta hipòtesi i assumir l'alternativa, és a dir, que sí que hi ha una relació significativa entre la tria d'una opció o l'altra segons si els informants pertanyen al grup dels adults o al dels alumnes d'ESO. O sigui: que la resposta a aquesta pregunta és significativament diferent segons si l'informant és adult o estudiant d'ESO.

¹⁸⁵ Quan la khi quadrat es basa en dades expressades en freqüències absolutes en una taula de contingència com la de l'exemple, els graus de llibertat equivalen al producte del nombre de fileres menys una pel nombre de columnes menys una. En aquest cas, tenim quatre fileres (corresponents a quatre variables o opcions) i dues columnes (adults / ESO). Per tant, els graus de llibertat són $3 \times 1 = 3$. Vegeu l'ANNEX 7.2, d'on s'ha extret aquest exemple, per contextualitzar-lo.

¹⁸⁶ És el nombre dels *totals* en la taula de contingència anterior, que indica el nombre d'individus que componen el total la mostra poblacional analitzada (cent nou informants, que han donat cent nou respostes).

L'asterisc al final d'aquest resultat (*), l'utilitzem en aquestes pàgines per expressar que, en aquest cas concret, el 20 % o més de les freqüències absolutes utilitzades per al càlcul de la khi quadrat són inferiors a cinc. Quan es dona aquesta circumstància, es considera que els resultats del test de la khi quadrat perden certa fiabilitat estadística. Al llarg de la nostra anàlisi, indiquem amb un asterisc al final del resultat de la khi quadrat els casos en què s'esdevé això.

7.5. RESULTATS DE L'EXPERIMENT: PRESENTACIÓ I ANÀLISI DE DADES

Després de detallar les dades relatives als participants en l'experiment (§ 7.5.1), les respostes del qüestionari s'introdueixen en § 7.5.2, tot i que les dades completes s'han de consultar en l'apartat final d'annexos, disponible en línia (ANNEX 7.2). En aquest capítol es presenta un resum de les principals dades quantitatives (§ 7.5.3), acompanyat d'alguns comentaris complementaris sobre els resultats de l'experiment (§ 7.5.4).

7.5.1. Informants

En aquest subapartat es presenten les dades numèriques relatives a les persones que han participat en el qüestionari com a informants. Es tracta de dues mostres poblacionals diferents: en primer lloc, en centrem en la formada per informants adults (§ 7.5.1.1) i, en segon lloc, en els alumnes d'ESO que han respost el qüestionari (§ 7.5.1.2).

7.5.1.1. Adults

Han respost el qüestionari un total de cinquanta-nou informants. Com s'ha comentat, es pretenia que la mostra poblacional fos equilibrada quant a tres criteris: el perfil professional dels informants (CAT., DRET, GEN., MED., TRAD.), el sexe (D = dona o H = home) i l'edat (18-30 anys, 31-50 anys o 51-80 anys). En les pàgines següents, s'analitza la mostra més detalladament i comprovem que, efectivament, és equilibrada pel que fa a perfils professionals, sexes i edats dels informants.

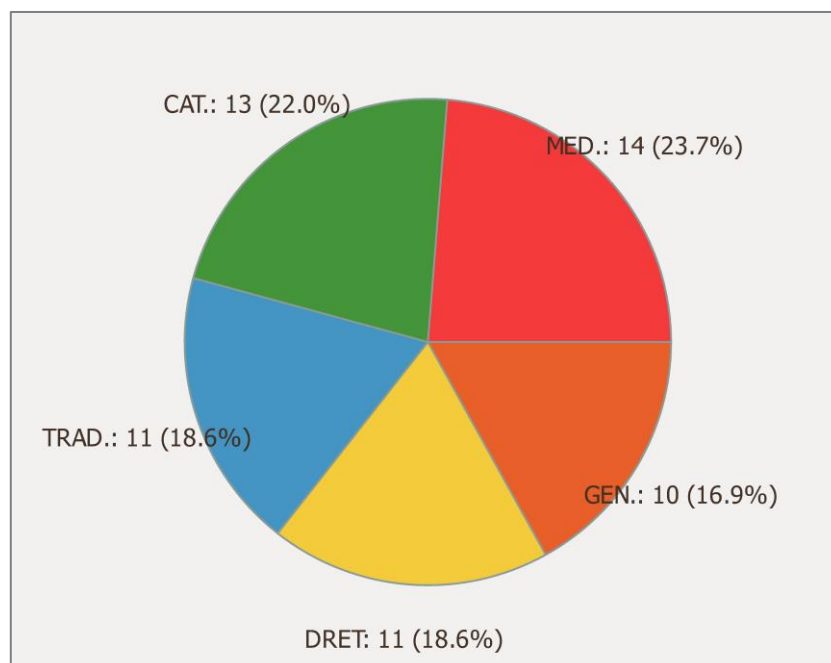
En la TAULA 7.5 es resumeixen les principals dades numèriques dels informants: el 25,4 % dels informants pertany a la franja d'edat d'entre 18 i 30 anys (quinze persones); el 39 % té entre 31 i 50 anys (vint-i-tres persones), i el 35,6 %, entre 51 i 80 anys (vint-i-una persones).

Perfil Sexe Edat	CAT.		DRET		GEN.		MED.		TRAD.		TOTAL
	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	
18-30	5	3	3	—	—	1	1	1	—	1	15 25,4 %
31-50	1	1	4	1	3	1	5	2	4	1	23 39 %
51-80	1	2	2	1	1	4	1	4	1	4	21 35,6 %
TOTAL	7	6	8	3	4	6	7	7	5	6	59
	13 22 %		11 18,6 %		10 17 %		14 23,7 %		11 18,6 %		

TAULA 7.5. Anàlisi quantitativa dels informants (adults) del qüestionari sobre preferència, segons el perfil professional, l'edat i el sexe

Quant als perfils professionals, els informants representen els cinc perfils professionals esmentats, en les proporcions següents (FIGURA 7.3): el 23,7 % són especialistes en medicina (catorze individus); el 22 %, especialistes en llengua catalana (tretze); el 18,6 %, especialistes en dret (onze); el 18,6 %, traductors (onze), i el 17 %, ¹⁸⁷ d'altres perfils (deu). Estadísticament, per l'aplicació de la tècnica de la khi quadrat, la diferència numèrica entre aquests cinc grups d'individus ja hem vist abans que no és significativa (TAULA 7.3).

FIGURA 7.3. Distribució dels informants (adults) segons perfils professionals

¹⁸⁷ Per simplificar, expressem tots els percentatges amb un sol decimal (tret dels resultats dels càlculs de la khi quadrat, en què sí que donem tots els decimals). És a causa de l'arrodoniment automàtic per la supressió de decimals que la suma total dels percentatges no suma el 100 % exacte en alguns casos.

Quant al sexe dels informants, el 52,5 % són dones (trenta-un), i el 47,5 %, homes (vint-i-vuit). La diferència numèrica entre aquests dos grups no és estadísticament significativa (TAULA 7.6).

$$\chi^2(1, N = 59) = 0,153, p = 0,696$$

<i>Sexe</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
Dones	31
Homes	28
TOTAL	59

TAULA 7.6. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el sexe: khi quadrat

Si es consideren en relació el sexe i els perfils professionals, en la mostra les diferències numèriques entre informants no són tampoc significatives des del punt de vista estadístic (TAULA 7.7):

$$\chi^2(4, N = 59) = 2,695, p = 0,61$$

<i>Perfil</i>	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>TOTAL</i>
CAT.	7	6	13
DRET	8	3	11
GEN.	4	6	10
MED.	7	7	14
TRAD.	5	6	11
TOTAL	31	28	59

TAULA 7.7. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el perfil professional i el sexe: khi quadrat

Amb referència a l'edat, els informants són representants de tres franges: com ja s'ha dit abans, el 39 % té entre 31 i 50 anys (vint-i-tres); el 35,6 %, entre 51 i 80 anys (vint-i-un), i el 25,4 %, entre 18 i 30 anys (quinze). La diferència numèrica entre els tres grups no és estadísticament significativa (TAULA 7.8).

$$\chi^2(2, N = 59) = 1,763, p = 0,414$$

<i>Edat</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
18-30	23
31-50	21
51-80	15
TOTAL	59

TAULA 7.8. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons l'edat: khi quadrat

Per perfils professionals, les diferències numèriques entre informants segons l'edat no són tampoc significatives des d'un punt de vista estadístic (TAULA 7.9).

$$\chi^2(8, N = 59) = 13,659, p = 0,91 *$$

<i>Perfil</i>	<i>18-30</i>	<i>31-50</i>	<i>31-50</i>	TOTAL
CAT.	8	2	3	13
DRET	3	5	3	11
GEN.	1	4	5	10
MED.	2	7	5	14
TRAD.	1	5	5	11
TOTAL	15	23	21	59

TAULA 7.9. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el perfil professional i el sexe: khi quadrat

A part de l'edat, el sexe i la informació professional, per classificar els informants en la pàgina inicial del qüestionari se'ls demana que assenyalin algunes dades addicionals: el «lloc de naixement», el «lloc de residència actual» i el «nivell més alt de formació acadèmica completat». L'objectiu és poder disposar d'unes dades mínimes sobre aquests factors, encara que no es va plantejar crear una població d'informants equilibrada en relació amb aquestes variables, i tampoc no ens proposem analitzar a fons les diferències en les respostes respecte d'aquestes característiques personals. D'altra banda, també se'ls demana que explicitin quina és la seva «llengua materna»;¹⁸⁸ inicialment es va distribuir el qüestionari entre informants preseleccionats pel fet de ser parlants de llengua catalana, però tampoc no es va preveure específicament analitzar diferències en les respostes relatives a aquesta variable.

Pel que fa al nivell d'estudis màxim assolit (FIGURA 7.4), hi ha un clar predomini dels informants amb estudis superiors. En concret, la majoria dels informants, el 67,8 %, té estudis de postgrau (54,2 %, trenta-dos individus) o doctorat (13,6 %, vuit); el 22 % declara que ha acabat estudis de grau complets (tretze); el 5,1 % té estudis de grau incomplets, sigui estudiant actualment (3,4 %, dos) o no (1,7 %, un), i l'altre 5,1 % ha acabat els estudis de secundària (tres). La diferència numèrica en aquest cas sí que és significativa (TAULA 7.10).:

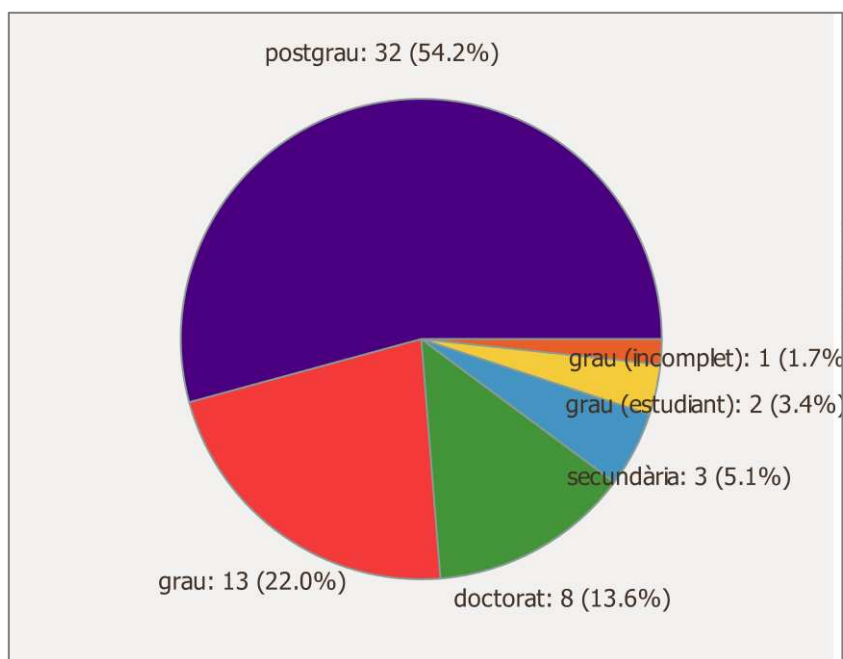
$$\chi^2(2, N = 59) = 32,78, p < 0,001$$

<i>Nivell d'estudis</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
doctorat + postgrau	40
grau (complet)	13
altres	6
TOTAL	59

TAULA 7.10. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el nivell d'estudis: khi quadrat

¹⁸⁸ Per *llengua materna* ens referim a la llengua principal d'algú. De fet, és cert que s'hauria pogut evitar d'emprar aquest terme, ja que un informant (del grup d'especialistes en català) en fa notar la polisèmia, en l'apartat final de comentaris: «El concepte de llengua materna és problemàtic, perquè es pot interpretar de diverses maneres. Jo l'entenc com a llengua primera, no com a llengua de la mare.»

FIGURA 7.4. Distribució dels informants (adults) segons el nivell d'estudis

Segons el lloc de naixement, pràcticament tots els informants són nascuts al Principat de Catalunya, el 81,4 % (quaranta-vuit). A part, l'11,9 % va néixer en algun altre lloc dels Països Catalans (set): el 8,5 % va néixer a les Illes Balears (cinc), i el 3,4 %, al País Valencià (dos). El restant 5,1 % declara com a lloc de naixement algun altre punt dins l'Estat espanyol (tres): Andalusia (un), Madrid (un) i el País Basc (un). La resta (un individu, del grup d'especialistes en medicina) no contesta a la pregunta. Les diferències numèriques entre els diversos grups són visibles i resulten estadísticament significatives (TAULA 7.11):¹⁸⁹

$$\chi^2(2, N = 59) = 61,458, p < 0,001 *$$

<i>Lloc de naixement</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
Catalunya	48
resta de Països Catalans	7
altres	4
TOTAL	59

TAULA 7.11. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el lloc de naixement: khi quadrat

¹⁸⁹ El 20 % o més de les freqüències absolutes que s'utilitzen aquí per al càlcul de la khi quadrat són inferiors a 5. En aquests casos, els resultats del test de la khi quadrat es considera que perden certa fiabilitat estadística per determinar el grau de significació. En aquestes pàgines assenyalarem amb un asterisc (*) al final del resultat estadístic els casos en què es dona aquesta circumstància, com ja s'ha dit. Per superar aquesta mancança, seria necessari augmentar la mida de la mostra.

Segons el lloc de residència, en el moment d'emplenar el qüestionari el 93,2 % vivia en algun punt del Principat de Catalunya (cinquanta-cinc), bàsicament a l'àrea metropolitana de Barcelona. D'entre els restants, el 3,4 % resideix actualment a l'estranger (dos, ambdós pertanyents al grup d'especialistes en català); l'1,7 %, al País Valencià (un traductor), i un informant no contesta a la pregunta. La diferència és significativa (TAULA 7.12).

$$\chi^2(1, N = 59) = 146,492, p < 0,001 *$$

<i>Lloc de residència</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
Catalunya	55
altres	4
TOTAL	59

TAULA 7.12. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons el lloc de residència: khi quadrat

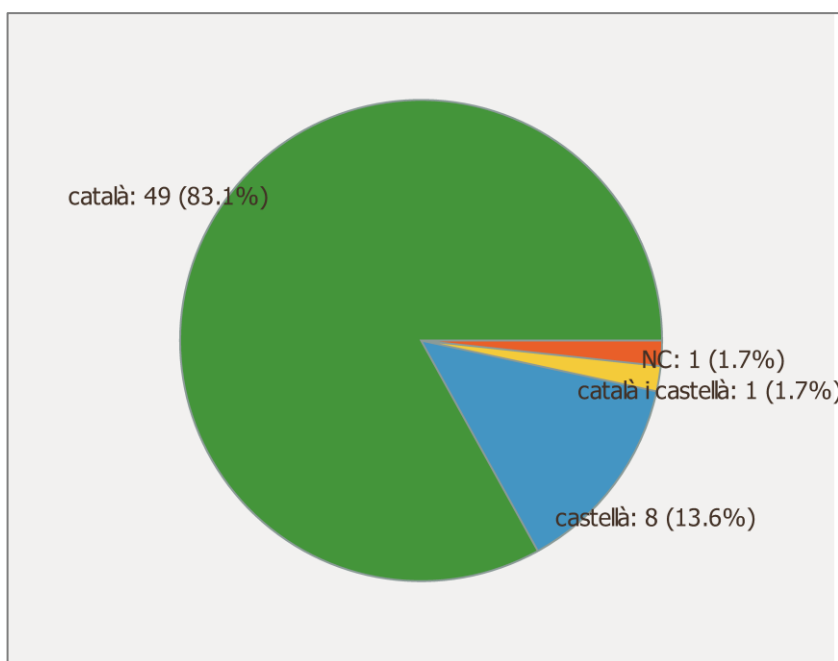
Segons la llengua (FIGURA 7.5), el 83,1 % declara que té com a llengua materna el català (quaranta-nou); el 13,6 %, el castellà (vuit: quatre especialistes en medicina, dos informants de perfil general, un professor de català i un traductor), i l'1,7 %, el català i el castellà alhora (un individu, pertanyent al grup de professors de català). Un informant (especialista en medicina) no respon a la pregunta. La diferència és significativa estadísticament (TAULA 7.13).

$$\chi^2(3, N = 59) = 108,254, p < 0,001 *$$

<i>Llengua</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
català	49
castellà	8
català i castellà	1
altres	1
TOTAL	59

TAULA 7.13. Anàlisi estadística dels informants (adults) segons la llengua principal

FIGURA 7.5. Distribució dels informants (adults) segons la llengua principal

NC = no contesta

7.5.1.2. Alumnes d'ESO

En el grup d'estudiants de segon d'ESO (13-14 anys), van emplenar el qüestionari un total de quaranta-sis informants, tots els quals vivien a Catalunya en aquell moment; en concret, a la ciutat de Barcelona, i tots estudiaven a la mateixa escola, l'Escola Pia del barri de Sant Antoni, on eren escolaritzats en llengua catalana. Més enllà d'això, i a diferència de la mostra formada per adults, aquí no es va fer cap preselecció prèvia dels informants en funció de la seva llengua principal o de cap altre criteri.

D'aquests informants, el 58,7 % són noies (vint-i-set), i el 41,3 %, nois (dinou); la diferència numèrica entre els dos grups no és significativa (TAULA 7.14).

$$\chi^2(1, N = 46) = 1,391, p = 0,238$$

<i>Sexe</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
Dones	27
Homes	19
TOTAL	46

TAULA 7.14. Anàlisi estadística dels informants (ESO) segons el sexe: khi quadrat

En l'apartat inicial del qüestionari «Dades personals», a part del sexe i l'edat, se'ls van demanar dues dades més per classificar-los: el «lloc de naixement» i la «llengua principal parlada a casa».

Respecte del lloc de naixement, la gran majoria, el 89,1 %, és nascuda al Principat de Catalunya, bàsicament a l'àrea metropolitana de Barcelona (quaranta-un), i el 10,9 % restant, a l'estranger (cinc): a les Filipines (6,5 %, tres), a Rússia (un) o a Bangladesh (un). La diferència entre els grups és significativa estadísticament (TAULA 7.15).

$$\chi^2(1, N = 46) = 28,174, p < 0,001$$

<i>Lloc de naixement</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
Catalunya	41
estranger	5
TOTAL	46

TAULA 7.15. Anàlisi estadística dels informants (ESO) segons el lloc de naixement: khi quadrat

Sobre la llengua que identifiquen com a principal (FIGURA 7.16), el 32,6 % indica que és el català (quinze) i el 23,9 %, el castellà (onze). El 15,2 % assenyala el català i el castellà alhora (set): en concret, un 10,9 % indica la combinació de només el català i el castellà (cinc), i un altre 4,3 % afegeix al català i al castellà alguna altra llengua (dos: català, castellà i anglès, un; català, castellà, hindi, sindhi i anglès, l'altre). Un altre 15,2 % identifica el tagal com a llengua pròpia principal (set); un 10,9 % (cinc) assenyala altres combinacions, del castellà amb alguna altra llengua (castellà i tagal, dos; castellà, tagal i anglès, un; castellà i francès, un; castellà i «marroquí», un), i un individu indica com a llengua pròpia el bangla. Les diferències numèriques entre aquests grups no són significatives estadísticament; és a dir, la mostra poblacional analitzada es caracteritza

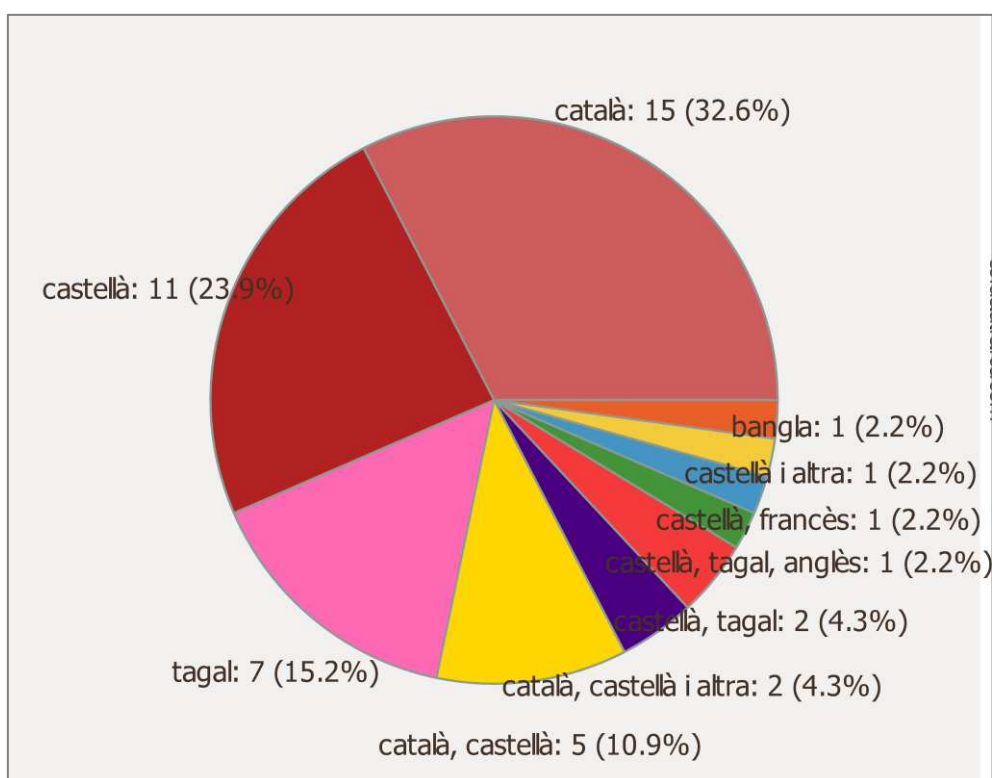
per la diversitat de llengües que s'hi parlen, però hi ha un cert equilibri numèric entre els diversos grups d'informants segons aquesta variable (TAULA 7.16).

$$\chi^2(5, N = 46) = 15,304, p = 0,009$$

<i>Llengua</i>	<i>Nombre total d'informants</i>
català	15
castellà	11
català i castellà (+ altra)	7
tagal	7
castellà i altra/es	5
bangla	1
TOTAL	46

TAULA 7.16. Anàlisi estadística dels informants (ESO) segons la llengua principal: khi quadrat

FIGURA 7.6. Distribució dels informants (alumnes d'ESO) segons la llengua principal

7.5.2. Respostes del qüestionari

En els apartats següents es resumeixen les principals dades que s'extreuen de les respostes del qüestionari obtingudes. Per a una anàlisi quantitativa de les dades per a cadascuna de les trenta preguntes del qüestionari, vegeu els documents de l'ANNEX 7.2.

7.5.2.1. Anàlisi quantitativa detallada: annexos

L'anàlisi estadística detallada de les respostes obtingudes dels dos grups poblacionals de parlants sobre la preferència es pot consultar en l'apartat d'annexos, disponible en línia a l'adreça: <<http://colcat.upf.edu>>. Per a cadascuna de les trenta preguntes, s'hi troba disponible per descarregar un document (en format *.pdf*), que conté dades detallades sobre les respostes obtingudes de les dues mostres poblacionals que s'han descrit en § 7.5.1 (informants adults i alumnes d'ESO). En concret, la informació que s'hi presenta, en els apartats de cadascun d'aquests trenta documents, és la que es resumeix a continuació.

Anàlisi dels resultats d'informants adults i d'alumnes d'ESO

Els dos primers apartats estan dedicats a analitzar les respostes dels informants tant adults com alumnes d'ESO:

a) Es mostren les opcions preferides pels informants adults i pels alumnes d'ESO, en dos formats diferents:

- Gràfics amb la freqüència absoluta (nombre total) i relativa (percentatge) de cada resposta, segons els resultats, d'una banda, del grup d'adults i, de l'altra, del grup de menors (dos gràfics).
- Taula de resum amb la freqüència total i la relativa de cada resposta (adults i alumnes d'ESO), incloent-hi les freqüències totals i relatives dels diversos usos que els informants han seleccionat en l'apartat *b* de cada pregunta.

b) S'analitzen estadísticament les opcions preferides pels informants, segons si s'observen només les respostes dels adults (subapartat *b.1*), només les dels alumnes d'ESO (*b.2*), o bé les respostes de tots dos grups tant si es consideren conjuntament (*b.3.1*) com si es diferencien (*b.3.2*). S'aplica la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades presentades, a fi de respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les quatre opcions segons el nombre d'informants (adults / ESO / tots dos grups) que les han escollit com a opció preferida?

Anàlisi dels resultats d'informants adults

La major part de l'anàlisi es concentra en les respostes dels informants adults, que es descriuen detalladament en els nou apartats següents:

c) Es presenta la distribució de les opcions preferides pels informants adults, segons el perfil professional, l'edat i el sexe. Les dades es mostren en dos formats diferents:

- Taules de resum amb la freqüència total i la relativa dels informants que han seleccionat cadascuna de les opcions donades (una taula per a cada una de les unitats lèxiques que es poden combinar amb la base).
- Gràfics amb la distribució dels informants que han seleccionat una opció donada per freqüència absoluta i relativa segons el perfil professional, l'edat i el sexe (tres gràfics per a cada taula resum).

d) S'analitzen estadísticament les opcions preferides pels informants (adults) segons el perfil professional, i l'anàlisi estadística s'acompanya de cinc gràfics, amb la freqüència absoluta i relativa amb què cada opció lèxica ha estat escollida pels informants de cadascun dels cinc perfils professionals enquestats. S'aplica la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades, a fi de respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les quatre opcions segons el nombre d'informants (adults) de cada perfil professional que les han escollit com a opció preferida?

e) S'analitzen estadísticament les opcions preferides pels informants (adults) segons l'edat, i l'anàlisi estadística s'acompanya de tres gràfics (un per a cada franja d'edat), amb la freqüència absoluta i relativa de cada opció lèxica. S'aplica la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades, a fi de respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les quatre opcions segons el nombre d'informants (adults) de cada franja d'edat que les han escollit com a opció preferida?

f) S'analitzen estadísticament les opcions preferides pels informants (adults) segons el sexe, i l'anàlisi estadística s'acompanya de dos gràfics (un per a cada sexe), amb la freqüència absoluta i relativa de cada opció lèxica. S'aplica la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades, a fi de respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les quatre opcions segons el nombre d'informants (adults) de cada sexe que les han escollit com a opció preferida?

g) Es desglossen les dades i, en forma de taula resum, es presenten les respostes donades pels informants (adults) sobre els contextos d'ús en què fan servir l'opció preferida (apartat b de cada pregunta del qüestionari), segons els perfils professionals (freqüències absolutes i relatives).

h) S'analitzen estadísticament les opcions preferides per a ser usades en escrits de llengua general, segons el perfil professional dels informants que les han seleccionat, i l'anàlisi estadística s'acompanya de gràfics (un per a cadascuna de les opcions lèxiques), amb la freqüència absoluta i relativa amb què cada opció ha estat seleccionada. La finalitat és respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les opcions usades en textos de llengua general segons el perfil professional dels informants (adults) que les han escollit com a opció preferida?

- i) S'analitzen les opcions preferides per ser usades en escrits especialitzats, segons el perfil professional dels informants que les han seleccionat, i l'anàlisi estadística s'acompanya de gràfics, amb les freqüències absolutes i relatives en què cadascuna de les opcions lèxiques ha estat seleccionada pels informants segons el perfil professional. La finalitat és respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les opcions usades en textos especialitzats segons el perfil professional dels informants (adults) que les han escollit com a opció preferida?

- j) S'analitzen les opcions preferides per a ser usades en escrits de llengua general, segons el perfil professional dels informants que les han seleccionat, i l'anàlisi estadística s'acompanya de gràfics (un per a cadascuna de les opcions lèxiques, amb freqüències absolutes i relatives). La finalitat és respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les opcions usades oralment segons el perfil professional dels informants (adults) que les han escollit com a opció preferida?

- k) S'analitzen les opcions marcades com a preferides però que els informants han indicat que no utilitzen mai. Les dades s'acompanyen de gràfics (un per a cada opció lèxica que algun dels informants ha assenyalat que no usa mai, amb freqüències absolutes i relatives).

Anàlisi dels resultats d'informants adults i d'alumnes d'ESO

Per acabar, més breument, en els dos últims apartats, s'analitzen les respostes dels alumnes d'ESO, per comprovar si s'hi detecta cap diferència estadística significativa en relació amb el sexe o la llengua principal de l'informant:

- l) S'analitzen estadísticament les opcions preferides pels informants (ESO) segons el sexe, i l'anàlisi estadística s'acompanya de dos gràfics (un per a cada sexe, amb freqüències absolutes i relatives de cada opció lèxica). S'aplica la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades, a fi de respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les quatre opcions segons el nombre d'informants (ESO) de cada sexe que les han escollit com a opció preferida?

m) S'analitzen estadísticament les opcions preferides pels informants (ESO) segons la llengua principal de l'informant, i l'anàlisi estadística s'acompanya de gràfics (un per a cada opció lèxica, amb la distribució dels informants segons la freqüència absoluta i relativa amb què han escollit aquesta opció, agrupats a partir de la seva llengua principal). S'aplica la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades, a fi de respondre a la pregunta següent:

Hi ha una diferència estadísticament significativa entre les quatre opcions segons la llengua principal dels informants (ESO) que les han escollit com a opció preferida?

7.5.2.2. Comentaris dels informants (adults)

L'apartat final del qüestionari és destinat a recollir comentaris lliures dels informants. En total, setze individus del grup dels adults el van emplenar (set informants del grup d'especialistes en llengua catalana, quatre traductors, tres especialistes en dret i dos del grup general).

Resulten d'interès els casos en què informants proposen alternatives diferents de les quatre previstes en l'enunciat de la pregunta, ja que és un tipus d'exercici que s'havia valorat proposar als informants, però que es va descartar per les majors dificultats que implicaria, com s'ha dit (§ 7.2.2). En concret, sis dels comentaris serveixen per matissar l'opció marcada d'entre les quatre i per explicitar altres opcions lèxiques diferents de les previstes en les preguntes núm. 4 (*èxit aclaparador*), 12 (*patir una derrota*, combinació proposada per tres informants), 15 (*una infecció estendre's*, combinació proposada per dues persones diferents), 16 (*diferència substancial*), 17 (*aixecar una sospita*, proposada per dos informants), 19 (*un dubte sobrevenir*), 25 (*presentar un recurs*) i 27 (*presentar un símptoma*).

A part, és remarcable que en la meitat dels comentaris (en vuit dels setze) es van consignar dubtes sobre la selecció d'una de les opcions relacionats amb el nivell de formalitat de les combinacions. A continuació reproduïm aquests comentaris, que són principalment d'especialistes en llengua catalana i en traducció:

No sé si he respost bé el qüestionari, perquè en molts casos m'he trobat que hi havia alhora una paraula que no feia servir mai i una paraula que sí que feia servir habitualment. O una paraula que feia servir només oralment i una paraula que feia servir només en textos de feina. [CAT.]

A la primera oració també hauria pogut triar "sepulcral" [silenci]. Quan parlo de manera informal faig servir tant "total" com "sepulcral", però he decidit posar la primera perquè la utilitzo amb més freqüència. En contextos escrits no faig servir mai "total" i molt més "sepulcral". A la segona oració he escollit "presentar" perquè és la paraula que utilitzo més; malgrat això, "adquirir" també la utilitzo de tant en tant en contextos escrits formals. [CAT.]

A l'hora de triar una opció, no només he tingut en compte la paraula entre parèntesis, sinó també el registre que he deduït del context de tota l'oració. Per exemple: El metge va _____ la vacuna antitetànica al pacient. Aquí hi he posat ADMINISTRAR i no POSAR perquè hi havia 'antitetànica', no perquè no digui "posar una vacuna". En subministrar antibiòtics al pacient, la febre va _____. Aquí hi he posat REMETE [sic.] perquè hi ha la construcció "en + INF", no perquè no pugui dir o escriure en els tres registres "la febre va baixar". [CAT.]

Les solucions pròpies van molt determinades en funció del context lingüístic. És a dir, totes les opcions que plantegeu són vàlides, però se n'utilitzaran unes o altres en funció del grau de formalitat en què ens trobem. [CAT.]

En alguns casos, jo utilitzaria una de les opcions en el llenguatge escrit (i/o en contextos formals) i una altra de diferent en contextos orals informals. El qüestionari no m'ha permès especificar això. [CAT.]

Hi ha bastants casos en què l'opció "més escaient" i "millor" (en paraules teves) no era la més col·loquial-informal. Moltes vegades he acabat triant l'opció més formal en detriment de la més informal, quan totes dues són iguals de bones. La metodologia del qüestionari no permet afinar que l'opció més "escaient" en un context informal pot ser una i una altra de ben diferent en un context professional / forma (de "pràctica professional", dius). Això deixant de banda que l'etiqueta "professional" pot incloure textos literaris informals. [TRAD.]

M'ha costat una mica distingir entre les dues primeres opcions de la pregunta b) ("en textos de llengua general" vs. "en textos propis de la meva pràctica professional") perquè en la meva pràctica professional escric textos de tota mena. [TRAD.]

A vegades empro més d'una de les opcions en diferents contextos. He triat la que he considerat més escaient, en un registre més formal. [DRET]

Tal com ja s'ha dit abans (§ 7.2.2), en el qüestionari no es donen instruccions explícites a l'informant en aquest sentit, perquè es prefereix que tingui llibertat per valorar la millor opció segons el context lingüístic que se li dona a través de la frase d'exemple, que és d'un registre formal. A part, s'ha de tenir en compte que en l'apartat *b* de cada pregunta l'informant pot modular la resposta i assenyalar els usos per als quals considera apta l'opció que ha marcat en l'apartat *a*: els usos escrits (generals i especialitzats) s'associen amb solucions lingüístiques més formals, enfront dels usos orals, més col·loquials. D'altra banda, en l'apartat *b*, la possibilitat de marcar que la combinació és usada en «textos propis de la meva pràctica professional» hi figura pensant sobretot en els especialistes en dret i en medicina, i és cert que pot plantejar més dificultats per a certs col·lectius, com és ara els traductors.

7.5.3. Resum de l'anàlisi quantitativa

En els apartats següents es presenta una anàlisi resumida de les respostes obtingudes en el qüestionari per a les combinacions N + ADJ (§ 7.5.3.1), V + ADV (§ 7.5.3.2) i V + N (§ 7.5.3.3).

7.5.3.1. Combinacions d'estructura N + ADJ

El qüestionari inclou sis preguntes sobre combinacions d'un nom amb un adjectiu, el qual té un sentit intensificador de les propietats nominals. En tots els casos es tracta de combinacions pròpies de la llengua general, és a dir, que no són pròpies de cap àmbit d'especialitat concret. En la TAULA 7.17 es presenta la llista de les bases nominals juntament amb els vint-i-quatre adjectius —quatre per a cada nom— que s'han inclòs en el qüestionari perquè l'informant hi estableixi combinacions.

En les columnes de més a la dreta s'indica, en primer lloc, la hipòtesi feta a priori sobre l'alternativa que es pronosticava que els parlants preferirien (§ 5.5.1): es preveu que els parlants s'inclinaran, en primer lloc, a favor de col·locacions prototípiques de la categoria A —és a dir, combinacions metafòriques i que manifesten un alt grau de restricció combinatòria en els components—, i es decantaran, en segon lloc, a favor de combinacions identificables amb el prototip de la categoria B —combinacions altament restrictives, no metafòriques. Amb el signe d'interrogació en la casella, s'assenyalaven dubtes sobre si la combinació metafòrica més restrictiva seria la seleccionada per la majoria de parlants, ja que, en aquesta seqüència, la metàfora, per exemple, no resulta identificable sense coneixements etimològics. Si en les taules següents el signe de la columna «Hipòtesi» és de color vermell (✓), aquesta marca serveix per fer ressaltar la no coincidència entre la hipòtesi inicial i el resultat obtingut de les respostes del grup d'enquestats adults.

A continuació, s'expliciten els resultats reals aconseguits, d'una banda, de la mostra poblacional formada per persones adultes i, d'altra banda, de la formada per alumnes d'ESO: s'hi indica el nombre d'informants que han triat cadascuna de les opcions (freqüència absoluta) i el percentatge que representa respecte del total de respostes (freqüència relativa), i es destaca l'opció preferida (subratllada en gris). Així mateix, s'indica el resultat d'aplicar la tècnica estadística de la khi quadrat sobre les dades numèriques de cadascuna de les preguntes (ANNEX 7.2). El resultat, en tots els casos, és que hi ha una diferència estadísticament significativa en la tria d'una opció respecte de les altres (el valor p és inferior a 0,05), excepte en les respostes dels informants d'ESO per a *èxit* (quan la diferència no és significativa, s'ha destacat indicant en la taula el valor p en color vermell). En el cas que l'informant hagi suggerit una proposta alternativa a les previstes (§ 7.5.2.2) es fa constar també en la taula, tot i que no es comptabilitza durant l'anàlisi quantitativa dels resultats del qüestionari.

Núm. de pregunta	Nom	Adjectius	Opció preferida				
			Hipòtesi	Respostes			
				Adults		ESO	
1	silenci	<i>aclaparador</i>		11 18,6 %	$p < 0,001^*$	2 4,3 %	$p < 0,001^*$
		<i>intens</i>		0		5 10,9 %	
		<i>sepulcral</i>	✓	✓ 45 76,3 %		15 32,6 %	
		<i>total</i>		3 5,1 %		✓ 24 52,2 %	
4	èxit	<i>clamorós</i>		15 25,4 %	$p < 0,001^*$	11 23,9 %	$p = 0,687$
		<i>enorme</i>		2 3,4 %		✓ 15 32,6 %	
		<i>rotund</i>	✓	✓ 29 49,2 %		10 21,7 %	
		<i>total</i>		13 22 %		10 21,7 %	
		<i>aclaparador</i>		(proposta d'1 informant adult)			
11	ignorància	<i>absoluta</i>		✓ 30 50,8 %	$p < 0,001^*$	✓ 34 73,9 %	$p < 0,001^*$
		<i>crassa</i>	?	0		2 4,3 %	
		<i>profunda</i>		2 3,4 %		6 13 %	
		<i>supina</i>	✓ ?	27 45,8 %		4 8,7 %	
16	diferència	<i>abismal</i>	✓	✓ 33 55,9 %	$p < 0,001^*$	10 22,2 %	$p < 0,001^*$
		<i>brutal</i>		7 11,9 %		✓ 20 44,4 %	
		<i>enorme</i>		17 28,8 %		14 31,1 %	
		<i>profunda</i>		2 3,4 %		1 2,2 %	
		<i>substancial</i>		(proposta d'1 informant adult)			
18	necessitat	<i>extrema</i>		5 8,5 %	$p < 0,001^*$	18 40,9 %	$p < 0,001^*$
		<i>imperiosa</i>	✓	✓ 47 79,7 %		2 4,5 %	
		<i>ineludible</i>		1 1,7 %		3 6,8 %	
		<i>urgent</i>		6 10,2 %		✓ 21 47,7 %	
28	odi	<i>bestial</i>		1 1,7 %	$p < 0,001^*$	✓ 23 50 %	$p < 0,001^*$
		<i>feroç</i>		3 5,1 %		1 2,2 %	
		<i>profund</i>		16 27,1 %		22 47,8 %	
		<i>visceral</i>	✓	✓ 39 66,1 %		0	

TAULA 7.17. Combinacions N + ADJ: hipòtesi prèvia i opcions preferides

Núm. de pregunta	Verb	Adverbis	Opció preferida				
			Hipòtesi	Respostes			
				Adults		ESO	
3	fracassar	completament		8 13,6 %	$p < 0,001^*$	✓ 21 46,7 %	$p = 0,008^*$
		estrepitosament	✓	✓ 42 71,2 %		9 20 %	
		rotundament		2 3,4 %		9 20 %	
		totalment		7 11,9 %		6 13,3 %	
7	confiar	absolutament		1 1,7 %	$p < 0,001^*$	12 26,1 %	$p < 0,001^*$
		cegament	✓	13 22 %		4 8,7 %	
		plenament		✓ 42 71,2 %		✓ 22 47,8 %	
		totalment		3 5,1 %		8 17,4 %	
10	estimar	bojament	✓	✓ 44 75,6 %	$p < 0,001^*$	15 33,3 %	$p < 0,001^*$
		intensament		2 3,4 %		3 6,7 %	
		perdudament		5 8,5 %		6 13,3 %	
		profundament		8 13,6 %		✓ 21 46,7 %	
13	lluitar	aferrissadament	✓	✓ 48 81,4 %	$p < 0,001^*$	2 4,4 %	$p = 0,007^*$
		desesperadament		4 6,8 %		12 26,7 %	
		fermament		4 6,8 %		13 28,9 %	
		ferotgement		3 5,1 %		✓ 18 40 %	
21	negar	categòricament		25 42,4 %	$p < 0,001^*$	3 6,5 %	$p < 0,001^*$
		completament		1 1,7 %		✓ 20 43,5 %	
		rotundament	✓ ?	✓ 29 49,2 %		18 39,1 %	
		totalment		4 6,8 %		5 10,9 %	
24	prohibir	completament		8 13,6 %	$p < 0,001^*$	✓ 31 67,4 %	$p < 0,001^*$
		rigorosament		6 10,2 %		5 10,9 %	
		rotundament		17 28,8 %		7 15,2 %	
		terminantment	✓	✓ 28 47,5 %		3 6,5 %	

TAULA 7.18. Combinacions V + ADV: hipòtesi prèvia i opcions preferides

Núm. de pregunta	Nom	Verbs	Opció preferida				
			Hipòtesi	Respostes			
				Adults	ESO		
2	argument	<i>adduir</i>		8 13,6 %	p = 0,006	1 2,2 %	p < 0,001*
		<i>donar</i>		✓ 22 37,3 %		20 43,5 %	
		<i>esgrimir</i>	✓	21 35,6 %		0	
		<i>presentar</i>		8 13,6 %		✓ 25 54,3 %	
12	derrota	<i>encaixar</i>	✓	✓ 39 66,1 %	p < 0,001*	4 8,7 %	p < 0,001*
		<i>obtenir</i>		2 3,4 %		13 28,3 %	
		<i>rebre</i>		3 5,1 %		5 10,9 %	
		<i>sofrir</i>		15 25,4 %		✓ 24 52,2 %	
		<i>patir</i>	(proposta de 3 informants adults)				
17	sospita	<i>despertar</i>	✓	✓ 34 57,6 %	p < 0,001*	11 23,9 %	p < 0,001*
		<i>inspirar</i>		1 1,7 %		2 4,3 %	
		<i>provocar</i>		10 16,9 %		✓ 32 69,6 %	
		<i>suscitar</i>		14 23,7 %		1 2,2 %	
		<i>aixecar</i>	(proposta de 2 informants adults)				
30	oferta	<i>declinar</i>	✓	14 23,7 %	p < 0,001*	3 6,5 %	p < 0,001*
		<i>descartar</i>		4 6,8 %		12 26,1 %	
		<i>desestimar</i>		8 13,6 %		2 4,3 %	
		<i>rebutjar</i>		✓ 33 55,9 %		✓ 29 63 %	
19	dubte	<i>assaltar</i>	✓	16 27,6 %	p = 0,45	3 6,5 %	p < 0,001*
		<i>entrar</i>		6 10,3 %		12 26,1 %	
		<i>envair</i>		✓ 21 26,2 %		8 17,4 %	
		<i>venir</i>		15 25,9 %		✓ 23 50 %	
		<i>sobrevenir</i>	(proposta d'1 informant adult)				
26	guerra	<i>començar</i>		10 16,9 %	p < 0,001*	✓ 25 54,3 %	p < 0,001*
		<i>desencadenar-se</i>		0		4 8,7 %	
		<i>esclatar</i>	✓	✓ 48 81,4 %		17 37 %	
		<i>sobrevenir</i>		1 1,7 %		0	

TAULA 7.19. Combinacions V + N (general): hipòtesi prèvia i opcions preferides

Núm. de pregunta	Nom	Verbs	Opció preferida			
			Hipòtesi	Respostes		
				Adults	ESO	
5	sessió	<i>aixecar</i>	✓	24 40,7 %	6 13 %	$p < 0,001^*$
		<i>cloure</i>		17 28,8 %	2 4,3 %	
		<i>finalitzar</i>		5 8,5 %	25 54,3 %	
		<i>tancar</i>		13 22 %	13 28,3 %	
8	demanda	<i>denegar</i>		0	28 60,9 %	$p < 0,001^*$
		<i>descartar</i>		1 1,7 %	3 6,5 %	
		<i>desestimar</i>	✓	52 88,1 %	1 2,2 %	
		<i>rebutjar</i>		6 10,2 %	14 30,4 %	
14	codi	<i>editar</i>		1 1,7 %	2 4,3 %	$p < 0,001^*$
		<i>establir</i>		19 32,2 %	32 69,6 %	
		<i>promulgar</i>	✓	32 54,2 %	2 4,3 %	
		<i>publicar</i>		7 11,9 %	10 21,7 %	
20	acta	<i>despatxar</i>		2 3,4 %	16 35,6 %	$p = 0,002^*$
		<i>estendre</i>	✓	32 54,2 %	19 42,2 %	
		<i>expedir</i>		16 27,1 %	3 6,7 %	
		<i>remetre</i>		9 15,3 %	7 15,6 %	
22	expedient	<i>encetar</i>		0	2 4,3 %	$p < 0,001^*$
		<i>incoar</i>	✓	16 27,6 %	1 2,2 %	
		<i>iniciar</i>		6 10,3 %	17 37 %	
		<i>obrir</i>		36 62,1 %	26 56,5 %	
25	recurs	<i>entaular</i>		0	4 8,7 %	$p < 0,001^*$
		<i>formalitzar</i>		1 1,7 %	10 21,7 %	
		<i>interposar</i>	✓	51 87,9 %	9 19,6 %	
		<i>posar</i>		5 8,6 %	23 50 %	
		<i>presentar</i>	(proposta d'1 informant adult)			

TAULA 7.20. Combinacions V + N (dret): hipòtesi prèvia i opcions preferides

Núm. de pregunta	Nom	Verbs	Opció preferida				
			Hipòtesi	Respostes			
				Adults	ESO		
4	tractament	administrar		✓ 48 81,4 %	$p < 0,001$	9 19,6 %	$p = 0,007^*$
		aplicar		8 13,6 %		✓ 18 39,1 %	
		instaurar	✓ ?	3 5,1 %		3 6,5 %	
		realitzar		0		16 34,8 %	
9	vacuna	administrar		✓ 38 64,4 %	$p < 0,001^*$	5 10,9 %	$p < 0,001^*$
		implantar		0		8 17,4 %	
		inocular	✓ ?	4 6,8 %		1 2,2 %	
		posar		17 28,8 %		✓ 32 69,6 %	
27	síntoma	descriure		✓ 30 51,7 %	$p < 0,001^*$	✓ 18 39,1 %	$p < 0,001^*$
		explicar		6 10,3 %		✓ 18 39,1 %	
		indicar		2 3,4 %		9 19,6 %	
		referir	✓	20 34,5 %		1 2,2 %	
29	virus	aïllar	✓	✓ 52 88,1 %	$p < 0,001^*$	✓ 26 56,5 %	$p < 0,001^*$
		isolar		4 6,8 %		4 8,7 %	
		seccionar		1 1,7 %		6 13 %	
		separar		2 3,4 %		10 21,7 %	
15	infecció	créixer		1 1,7 %	$p < 0,001^*$	✓ 22 47,8 %	$p < 0,001^*$
		disseminar-se	✓	20 33,9 %		1 2,2 %	
		escampar-se		✓ 38 64,4 %		18 39,1 %	
		multiplicar-se		0		5 10,9 %	
23	febre	baixar		✓ 31 52,5 %	$p < 0,001^*$	✓ 37 80,4 %	$p < 0,001^*$
		descendir		0		4 8,7 %	
		minvar		2 3,4 %		5 10,9 %	
		remetre	✓	26 44,1 %		0	

TAULA 7.21. Combinacions V + N (medicina): hipòtesi prèvia i opcions preferides

7.6.3.2. Combinacions d'estructura V + ADV

El qüestionari comprèn sis preguntes sobre combinacions d'un verb amb un adverbi, el qual té un sentit intensificador de les propietats verbals. En tots els casos es tracta de combinacions pròpies de la llengua general. Vegeu un resum dels resultats d'aquesta part de l'experiment en la TAULA 7.18. En la pregunta 21 (*negar*), en la columna dedicada a indicar quina era la combinació que es preveia que seria la preferida es fa constar que es dubtava entre dues opcions.

7.5.3.3. Combinacions d'estructura V + N

El qüestionari conté divuit preguntes sobre combinacions d'un verb amb nom: sis són pròpies de la llengua general (TAULA 7.19); altres sis són pròpies del llenguatge especialitzat del dret (TAULA 7.20), i altres sis del llenguatge mèdic (TAULA 7.21). En les pàgines anteriors, doncs, es presenta, resumidament, una anàlisi quantitativa de les respostes en forma de taules.

7.5.4. Discussió sobre les dades quantitatives

Seguint amb l'anàlisi de les respostes obtingudes en el qüestionari, aquest apartat es dedica a fer algunes observacions que estan en relació amb les dades presentades fins ara, i s'aprofundeix en les opcions que ha triat cadascuna de les mostres poblacionals que han respost el qüestionari, és a dir, la constituïda per adults i la integrada per alumnes d'ESO. Tanmateix, no s'exhaureixen aquí totes les possibilitats d'anàlisi de les dades.

7.5.4.1. Opcions preferides per adults i per alumnes d'ESO

D'una banda, en analitzar les respostes dels informants —adults i alumnes d'ESO—, es comprova que en totes les preguntes hi ha una de les alternatives que és l'escollida per un major nombre de parlants de cada mostra poblacional, enfront de les altres tres opcions. És a dir, cada grup (adults / ESO) demostra una preferència clara per una concreta de les diverses opcions combinatòries que se li proposen. De fet, aquesta diferència numèrica entre les quatre alternatives resulta significativa des d'un punt de vista estadístic, en aplicar a les dades la prova de la *khi quadrat* (ANNEX 7.2). Això es dona en tots els casos, en les respostes tant dels adults, d'una banda, com dels alumnes d'ESO, de l'altra, amb tan sols dues excepcions:

- En les combinacions N + ADJ, en la pregunta 4 (*èxit*) no es detecta una diferència estadística significativa en la preferència dels informants d'ESO, els quals escullen cadascuna de les quatre opcions pràcticament el mateix nombre de vegades (TAULA 7.17).

— En les combinacions V + N, no resulta significativa la diferència en les respostes dels informants adults a la pregunta 19 (*dubte*) (TAULA 7.19).

D'acord amb les dades de l'ANNEX 7.2, hi afegim que, si es consideren globalment el conjunt de respostes de tots els informants, sense distingir si es tracta d'adults o d'alumnes d'ESO, estadísticament també es detecta una diferència significativa entre les diverses opcions segons el nombre d'informants que les trien en totes les preguntes. En aquest cas, l'única excepció és en la combinació V + N de l'àmbit del dret de la pregunta 5 (*sessió*), en què les respostes del conjunt d'informants es dispersen entre les diverses opcions.

Si ens centrem en les respostes del grup d'adults, la preferència per una opció respecte de les altres és més evident en el cas de les combinacions amb l'estructura V + ADV (TAULA 7.18): en quatre dels sis casos, les opcions preferides ho són per a més d'un setanta per cent dels informants (*lluitar aferrissadament*, 81,4 %; *estimar bojament*, 75,6 %; *fracassar estrepitosament* i *confiar plenament*, 71,2). Així mateix, cinc de les combinacions N + ADJ (TAULA 7.17) són elegides com les preferides per més del cinquanta per cent dels informants (*necessitat imperiosa*, 79,7 %; *silenci sepulcral*, 76,3 %; *odi visceral*, 66,1 %; *diferència abismal*, 55,9 %; *ignorància absoluta*, 50,8 %). En les combinacions V + N de la llengua general (TAULA 7.19), també hi ha una preferència ben clara per una de les opcions, i en quatre dels sis casos aquesta coincidència en la preferència es dona en més de la meitat dels informants (*la guerra esclatar*, 81,4 %; *encaixar una derrota*, 66,1 %; *despertar una sospita*, 57,6 %; *rebutjar una oferta*, 55,9 %); dues de les combinacions d'aquest tipus són les tenen que els percentatges més baixos de preferència (*donar un argument*, 37,3 %; *un dubte envair*, 26,2 %). Pel que fa a les combinacions especialitzades del dret i la medicina (TAULES 7.20 i 7.21), és on es troben els percentatges més alts de preferència per una opció concreta, en detriment de les altres (*desestimar una demanda* i *aïllar un virus*, 88,1 %; *interposar un recurs*, 87,9 %), i en tots els casos l'opció preferida ho és per almenys la meitat dels informants o gairebé (*administrar una vacuna* i *una infecció escampar-se*, 64,4 %; *obrir un expedient*, 62,1 %; *la febre baixar*, 52,5 %; *estendre una acta* i *promulgar un codi*, 54,2 %; *descriure un símptoma*, 51,7 %; *aixecar una sessió*, 40,7 %).

D'altra banda, crida l'atenció que les dues mostres poblacionals, com a norma general, no coincideixen entre elles a l'hora d'escollir una mateixa combinació com la preferida, sinó que cada grup elegeix majoritàriament una opció diferent respecte de l'altre. Com es pot comprovar en les taules prèvies, els dos grups d'informants discrepen en l'opció preferida en vint-i-tres de les trenta preguntes, és a dir, en el 76,6 % del casos. Des del punt de vista estadístic, en aplicar la prova de la khi quadrat, en tots els casos es conclou que existeix, doncs, una dependència entre variables: la combinació que tria un informant depèn de si és adult o alumne d'ESO. Aquesta és una dada remarcable.

Trobem les úniques set excepcions següents, en què tant els informants adults com els alumnes d'ESO sí que coincideixen en l'opció triada com a preferida:

- En les combinacions N + ADJ, en la pregunta 11 (*ignorància*) tots dos grups de parlants prefereixen, d'entre les quatre alternatives, *ignorància absoluta*.
- En les combinacions V + ADV, en la pregunta 7 (*confiar*) tant els informants adults com els alumnes d'ESO prefereixen majoritàriament *confiar plenament*.

- En les combinacions V + N (generals), en la pregunta 30 (*oferta*) totes dues mostres poblacionals es decanten per l'opció *rebutjar una oferta*.
- En l'àmbit del dret, els adults i els alumnes d'ESO coincideixen en les preguntes 20 (*acta*) i 22 (*expedient*), en què prefereixen, respectivament, *estendre una acta* i *obrir un expedient*.
- En l'àmbit de la medicina, coincideixen en les preguntes 27 (*síntoma*) i 23 (*febre*), en què totes dues mostres poblacionals es decanten per *descriure símptomes* i *baixar la febre*, respectivament.

Així mateix, cal accentuar que l'opció preferida pels alumnes d'ESO no és la mateixa que, com a hipòtesi, es preveia que seria la preferida pràcticament en cap cas, excepte en les preguntes 20 (*estendre una acta*) i 29 (*aïllar un virus*). Aquests dos casos justament són exemples en què les respostes de les dues mostres poblacionals sí que coincideixen en la mateixa opció, tal com s'acaba de dir.

És remarcable que la resposta preferida dels informants adults normalment sí que coincideix, en canvi, amb la hipòtesi inicial. Deixant de banda les combinacions especialitzades del dret i de la medicina, aquesta coincidència es dona en el 66,6 % dels casos. O sigui: com es pot comprovar en les taules anteriors, només en cinc casos la resposta d'aquesta mostra poblacional divergeix de la hipòtesi, mentre que en dotze preguntes la combinació elegida majoritàriament pels adults és la mateixa que l'assenyalada a priori. S'hi pot afegir que, de fet, en la pregunta 2 (*argument*), la hipòtesi (*esgrimir*) resulta la segona combinació preferida, amb molt poca diferència respecte de la primera (vint-i-dos informants seleccionen *donar*, i vint-i-un, *esgrimir*). Afegint-hi les combinacions especialitzades, en les pròpies de l'àmbit de la medicina és on es dona una major discrepància entre la hipòtesi prèvia i l'opció preferida, ja que aquí només hi ha una coincidència entre totes dues dades.

Si s'observen, doncs, els casos en què els adults s'aparten clarament de la hipòtesi, es destaca que en la majoria d'aquestes preguntes els adults coincideixen precisament a respondre el mateix que els alumnes d'ESO: preguntes 11 (*ignorància absoluta* i no *supina*), 7 (*confiar plenament* i no *cegament*), 30 (*rebutjar una oferta* i no *declinar*), 22 (*obrir un expedient* i no *incoar*), 27 (*descriure un símptoma* i no *referir*) i 23 (*baixar la febre* i no *remetre*). Els altres casos en què els adults escullen opcions distintes de la hipòtesi prèvia es troben en les preguntes 19 (*dubte*), en què els adults es decanten per *envair* i els menors, per *venir* (en comptes d'*assaltar*), i en combinacions de l'àmbit de la medicina: en les preguntes 4 (*tractament*), en què els adults prefereixen *administrar* i els alumnes d'ESO, *aplicar* (en comptes d'*instaurar*); 9 (*vacuna*), amb el verb *administrar* en els adults i *posar*, en els menors (en lloc d'*inocular*); 27 (*síntoma*), en què els adults prefereixen *descriure* i els alumnes d'ESO, *explicar* (en lloc de *referir*), i 15 (*infecció*), en què els adults prefereixen *escampar-se* i els alumnes d'ESO, *créixer* (en comptes de *disseminar-se*).

Fem ressaltar que les tries d'adults i d'alumnes d'ESO són poc coincidents: mentre que els adults es decanten normalment per les col·locacions prototípiques i, en concret, per les metafòriques (A.1), els informants d'ESO —als quals es pressuposa un nivell inferior

de competència lingüísticopragmàtica— s’inclinen clarament per altres seqüències més generals, de sentit literal abans que metafòric i en què els components manifesten un grau baix de restricció combinatòria. En els casos que els informants de tots dos grups d’informants es posen d’acord, les opcions que resulten preferides no són col·locacions prototípiques, sinó altres tipus de combinacions, menys restrictives.¹⁹⁰

Sobre les causes per què l’opció preferida dels adults no és una combinació prototípica en els casos puntuals esmentats (preguntes 2, 4, 7, 9, 11, 15, 19, 22, 23, 27, 30), no poden fer-se més que algunes hipòtesis, sense tenir-ne cap certesa. Considerem, però, que es poden tenir en compte diversos factors, que segurament s’interrelacionen. El més rellevant pensem que es relaciona amb la influència del registre lingüístic en l’elecció d’una de les alternatives. Com ja s’ha vist en § 7.5.2.2, molts comentaris dels informants adults es refereixen explícitament a la qüestió del registre, i també s’ha mencionat que, mitjançant la frase de l’enunciat per emplenar, es pretenia induir els informants a preferir opcions formals —que són les que es corresponen amb col·locacions prototípiques, segons els criteris aquí adoptats. Tanmateix, les solucions previstes com a més adequades, amb un grau de formalitat elevat, en certes preguntes tal vegada resulten excessivament marcades des del punt de vista del registre. Així, per exemple, en la pregunta 11, *ignorància supina* és una solució que una part importants dels parlants identifica i selecciona com a preferida. Per a una altra part dels informants, resultaria, però, excessivament formal —si no desconeguda fins i tot—, i això forçaria a adoptar solucions que es perceben com a més neutres quant al registre, com és ara *ignorància absoluta*. A això, s’hi pot afegir que el component metafòric en aquesta combinació resulta poc perceptible.

En els àmbits especialitzats és possible que s’hagi donat la situació inversa. Opcions com *instaurar un tractament* (pregunta 4), *inocular una vacuna* (pregunta 9), *incoar un expedient* (pregunta 22) o *remetre la febre* (pregunta 23), potser són identificades com a massa formals per a les frases que han emplenar, tant pels especialistes d’aquests àmbits temàtics com pels altres informants. De fet, una part d’aquests darrers és possible que desconeguin completament aquestes combinacions, i que això expliqui la baixa freqüència amb què les han triat.

Més enllà del registre, la noció d’interferència també pot haver fet que els parlants hagin descartat opcions correctes en català per la voluntat d’allunyar-se, per ultracorrecció, d’idiomes propers —bàsicament, el castellà. En aquest sentit, creiem interessants els resultats de la pregunta 19: la majoria dels informants adults tria *envair un dubte*, en comptes d’*assaltar* o bé *entrar* o *venir*, tal vegada perquè qüestiona la genuïnitat d’aquestes darreres formes? Ara bé, és remarcable que prefereixin *envair un dubte*, que és una opció que, en principi, no estava previst que els parlants seleccionessin: tan sols té una ocurrència en el CTILC, cap en el CT de l’IULA (ANNEX 8.1), i a la xarxa també s’hi documenta amb una freqüència baixa. Curiosament, es tracta d’una combinació que compleix els requisits per ser una col·locació prototípica de la categoria A, amb un clar

¹⁹⁰ Tot i que falta aprofundir en l’estudi d’aquesta qüestió, es pot assenyalar que el coneixement i la preferència per les col·locacions prototípiques metafòriques tindria a veure amb el domini de la competència pragmàtica, que no està assolit en el cas dels informants menors d’edat. Sobre la relació entre la metàfora i la competència pragmàtica, vegeu, com a exemple, Masid Blanco (2014: § 2).

sentit metafòric del verb en combinació amb el nom, però gens estable, d'acord amb les dades de corpus i la intuïció personal de l'investigador.

En la pregunta 30, *declinar una oferta* no resulta l'opció preferida, sinó la segona en ordre de preferència, amb bastant diferència en el nombre de seleccions respecte de *rebutjar*. L'explicació tal vegada també es troba en la voluntat d'evitar, per ultracorrecció, una combinació que té un equivalent literal en castellà, o bé en el fet que denota un registre lingüístic massa elevat? Tanmateix, en casos com aquests es pot introduir un tercer factor per a la reflexió, relacionat amb la modalització del llenguatge: potser la tria es veu influïda per la percepció que el parlant té de les combinacions segons la validesa per expressar un significat d'una manera el més directa i clara possible. És a dir, es podria interpretar que els informants tendeixen a triar aquelles combinacions lèxiques de significat més directe, com és ara *rebutjar* en lloc de *declinar*, o *confiar plenament* en lloc de *cegament*, en la pregunta 7. En suma: les quatre alternatives donades en cada pregunta són equivalents semànticament, però presenten matisos que les diferencien quant a nocions com les de registre, interferència i modalització, factors distintius de les combinacions lèxiques, que poden influir en la tria que exerceix el parlant.¹⁹¹

7.5.4.2. Adults: opcions preferides segons l'edat, el sexe i el perfil professional

En el cas dels informants adults, s'han analitzat les respostes en relació amb el perfil professional, l'edat i el sexe, i les dades detallades repetim que es poden consultar en l'ANNEX 7.2. Tal com ja s'ha dit (§ 7.3.1), la mostra poblacional és equilibrada quant a aquestes tres variables, i es tracta de comprovar estadísticament si hi ha dependència entre aquestes variables i l'opció seleccionada.

Subratllem que les opcions preferides en cadascuna de les preguntes són escollides sempre per representants de tots cinc perfils professionals, de les tres franges d'edat i de tots dos sexes, i que estadísticament, com a norma general, no es detecta una diferència significativa en les tries fetes depenent d'aquestes tres variables. És a dir: no es detecta una relació entre la tria d'una opció i l'edat, el sexe o el perfil professional, sinó que són variables independents. Tanmateix, sí que hi ha excepcions concretes en què el resultat de la prova de la khi quadrat apunta a una dependència entre alguna d'aquestes variables i l'alternativa que s'ha triat.

7.5.4.2.1. Edat

Pel que fa a la relació entre l'edat de l'informant (adult) i l'opció escollida, no es detecten diferències significatives, com a norma general.

Com a excepció, en les combinacions V + ADV sí que es detecta una diferència que resulta significativa des del punt de vista estadístic en les preguntes 13 (*lluitar*) i 24 (*prohibir*);

¹⁹¹ Per limitacions d'aquest treball, no s'ha pogut aprofundir en aquestes variables, la valoració de les quals ajornem per a treballs futurs.

si s'observen les dades, en aquest cas es pot veure una certa dispersió en les respostes dels informants de certes franges d'edat (en el grup de 18 a 30 anys, en el cas de *lluitar*, i en el de 51 a 80, en *prohibir*), que no es dona en els altres grups d'edat. També es detecta una dependència de l'edat de l'informant respecte de l'opció preferida en les combinacions V + N de l'àmbit del dret, en la pregunta 20 (*acta*): *estendre una acta* és la combinació triada majoritàriament pels informants de les franges de 31 a 50 anys i de 51 a 80 anys, mentre que els adults més joves, en canvi, prefereixen *expedir*.

7.5.4.2.2. Sexe

Quant al sexe, es confirma que tampoc no influeix en la preferència per una opció lèxica enfront d'altres. Estadísticament, només s'establiria una relació entre el sexe i l'opció escollida en el cas de les combinacions V + N de l'àmbit de la medicina en la pregunta 23 (*febre*): l'opció clarament preferida per les dones és *baixar la febre*, mentre que els homes es decanten majoritàriament, en canvi, per *remetre*. Es tracta d'un exemple aïllat, que valorem com a irrellevant.

7.5.4.2.3. Perfil professional

En canvi, amb referència al perfil professional, sí que es detecten diferències significatives estadísticament que assenyalen una dependència entre aquesta variable i l'opció preferida per l'informant en el cas de les combinacions específiques dels àmbits del dret i de la medicina. En el dret, en la pregunta 22 (*expedient*), l'opció que selecciona majoritàriament el conjunt d'informants és *obrir un expedient*, mentre que els especialistes de dret es decanten clarament per *incoar* (deu dels onze informants d'aquest perfil; l'onzè tria també *obrir*). En el cas de la medicina, en la pregunta 15 (*infecció*) la combinació *la infecció disseminar-se* és la preferida pels especialistes d'aquest àmbit (dotze dels catorze informants d'aquest perfil la trien), cosa que no succeeix en el cas dels altres grups d'informants, que s'estimen més *escampar-se la infecció* (opció que escullen també els altres dos dels catorze informants de medicina). En la pregunta 27 (*síntoma*) els metges es decanten per *referir un símptoma* (onze dels catorze), que no és l'opció preferida per cap altre dels perfils, que trien majoritàriament *descriure* (un altre dels metges tria també *descriure*, i els altres dos, *explicar*).¹⁹²

Més enllà d'això, encara que les diferències no siguin considerades significatives d'acord amb la prova estadística aplicada, es pot fer observar la manera com es distribueixen les respostes per perfils professionals en les dotze preguntes sobre combinacions que relacionem amb els àmbits especialitzats del dret i de la medicina. D'aquesta manera, es pot comprovar una certa relació entre la pertinença a un sector socioprofessional determinat i la preferència lèxica manifestada.

¹⁹² D'acord amb Estopà i Valero (2002: 79), *la infecció disseminar-se* i *referir un símptoma* són, en realitat, les respostes *adequades* en el discurs especialitzat de la medicina.

En el cas del dret, es comprova que, en tots sis casos, els especialistes en aquesta matèria es decanten majoritàriament per les opcions que s'havien previst, com a hipòtesi, que serien les preferides, siguin o no les que finalment prefereix el conjunt de tots els informants adults. Així, a part del que s'acaba de dir respecte de la pregunta 22 (*incoar un expedient*), tots els onze informants amb el perfil d'especialistes en dret, unànimement, trien *desestimar una demanda*, en la pregunta 8, i *interposar un recurs*, en la pregunta 25. A part, deu elegeixen *estendre una acta*, en la pregunta 20 (i l'onzè informant escull *expedir*); vuit dels onze informants seleccionen *promulgar un codi*, en la pregunta 14 (i els altres tres escullen *publicar*), i cinc, *aixecar la sessió*, en la pregunta 5 (i altres quatre seleccionen *cloure*; un, *finalitzar*, i un, *tancar*).

En el cas de la medicina, s'ha de tenir en compte el que ja s'ha dit sobre les preguntes 15 (*disseminar-se la infecció*) i 27 (*referir un símptoma*). A més, en la pregunta 23, deu dels catorze informants amb perfil d'especialistes en aquesta matèria es decanten per *remetre la febre* (i altres tres trien l'opció majoritària entre tots els perfils, *baixar*; el catorzè elegeix *minvar*). En els altres casos, coincideixen amb l'opció preferida pel conjunt d'informants adults: en la pregunta 29, tots catorze informants amb aquest perfil seleccionen *aïllar un virus*; en la pregunta 9, tretze dels catorze elegeixen *administrar una vacuna* (i el catorzè, *inocular*), i, en la pregunta 4, dotze trien *administrar un tractament* (i els altres dos, *instaurar*).

La inclusió en el qüestionari de preguntes amb vinculació als àmbits del dret i de la medicina responia a la voluntat de comprovar si, en el cas de les col·locacions pròpies d'un àmbit d'especialitat determinat, els especialistes d'aquest àmbit constitueixen un grup de parlants diferenciat i, en virtut de les normes d'ús convencionals establertes en el seu si, escullen preferentment una combinació abans que altres d'igualment vàlides (Martínez Salom 2014). Segons això, es podria establir una diferència clara entre les combinacions pròpies de la llengua general —conegudes per la totalitat de la comunitat de parlants de català— i les usades o conegudes exclusivament en certs camps professionals. Ara bé, només s'ha pogut demostrar parcialment que els especialistes demostren una preferència combinatòria diferent de la resta de parlants. El fet que persones no especialistes en aquests àmbits hagin encertat la combinació preferida pels especialistes fa que hàgim de reconèixer possibles errors en el plantejament de l'experiment. Així, és possible que, erròniament, se seleccionessin algunes combinacions massa poc especialitzades, conegudes entre la totalitat de parlants. En relació amb això, es reconeix que tant la selecció de combinacions lèxiques com la selecció dels informants que participarien en l'experiment no es va restringir a una branca concreta del dret o de la medicina. Per validar la hipòtesi, pensem que caldria haver inclòs en el qüestionari combinacions lèxiques especialitzades en una branca concreta i, a més, haver escollit un grup més homogeni d'informants, amb un perfil professional més específic.

D'altra banda, en el cas dels informants adults, s'han analitzat les respostes indicades en relació amb els contextos en què usen les combinacions que prefereixen, posant-les en relació amb el perfil professional. En els paràgrafs següents es resumeixen les dades principals.

Usos escrits generals i orals

En totes les trenta preguntes, l'opció preferida sempre s'assenyala que és usada en textos escrits generals i oralment. A més, normalment, els informants indiquen que la utilitzen en aquests dos tipus de contextos representants de tots cinc perfils professionals. Són escasses les excepcions en què els informants d'un perfil determinat prefereixen una opció diferent de la majoritària.¹⁹³

Si s'observen les dades, destaca que l'opció que resulta preferida pel conjunt de parlants d'entre les quatre donades és també sovint la que un major percentatge d'informants assenyala que usa en textos escrits generals, enfront de la resta d'opcions. Inversament, l'opció preferida no sol tenir el percentatge més alt respecte dels usos orals, sinó que els parlants, percentualment, prefereixen altres opcions. A tall d'exemple: el 89,7 % dels vint-i-nou informants que escullen *èxit rotund* (pregunta 1) declaren que fan servir aquesta combinació en escriure, mentre que, entre els informants que prefereixen alguna de les altres opcions, les usen en percentatges més baixos en textos escrits (per exemple, només el 46,2 % dels que trien *èxit total* usa aquesta combinació a l'hora d'escriure). En canvi, oralment, l'opció *èxit total* és usada pel 92,3 % d'aquells que la prefereixen, mentre que *èxit rotund* té un percentatge més baix per a usos orals (86,2 %). En l'ANNEX 7.2 es pot comprovar que aquesta tendència es palesa en la major part de casos, per als diversos tipus de combinacions —encara que no sempre.

Si deixem de banda les combinacions pròpies dels àmbits del dret i de la medicina, en la resta no es detecta cap diferència estadística significativa en les opcions que es marquen com a usades en textos escrits generals ni en les orals en funció dels perfils professionals dels informants, tret de casos concrets. Així, en l'ANNEX 7.2, vegeu per a la pregunta 10 (*estimar*) l'anàlisi estadística per als usos escrits, i per a la pregunta 19 (*dubte*), l'anàlisi per als usos orals, casos en què, des del punt de vista estadístic, es descobreix una dependència del perfil en les opcions seleccionades. D'altra banda, en les combinacions especialitzades del dret i de la medicina, es fan paleses diferències en les opcions triades per a usos orals depenent del perfil en les preguntes 8 (*demanda*) i 22 (*expedient*) i en les preguntes 9 (*vacuna*), 15 (*infecció*), 23 (*febre*) i 27 (*síntoma*).

Usos escrits especialitzats

Si ens centrem en els usos en textos escrits especialitzats o propis de la pràctica professional dels informants, en tots els casos l'opció preferida en cadascuna de les preguntes es troba associada a aquest tipus d'usos. De fet, sempre indiquen que la utilitzen en textos escrits de la seva pràctica professional representants de diversos perfils.

Destaquem que, des del punt de vista estadístic, es detecten diferències significatives en preguntes relacionades amb els àmbits del dret i de la medicina, en què les combinacions que seleccionen els professionals d'aquests àmbits solen diferir de les respostes que indiquen la resta d'informants. Sobre això, en l'ANNEX 7.2 vegeu especialment els

¹⁹³ Vegeu els casos concrets en què la preferència d'aquests informants s'allunya de la general en l'ANNEX 7.2: quant als usos escrits, preguntes núm. 2 (*argument*) i 5 (*infecció*); quant als orals, 19 (*dubte*) i 20 (*acta*).

resultats de la prova de la khi quadrat per a les preguntes 22 (*expedient*), 15 (*infecció*), 27 (*síntoma*) i 23 (*febre*).

Mai

En el qüestionari també es donava l'opció que l'informant, si ho considerava oportú, indiqués no usava «en cap cas» la combinació que havia triat. Tanmateix, només s'ha marcat aquesta opció en casos esporàdics (podeu veure'n les dades concretes en l'ANNEX 7.2).

7.5.4.3. Alumnes d'ESO: opcions preferides segons el sexe i la llengua principal

En el cas de la mostra poblacional constituïda per alumnes d'ESO, s'han analitzat les respostes en relació amb les dues variables qualitatives associades a aquests informants en què no s'han detectat diferències significatives estadísticament: el sexe i la llengua principal parlada. En el cas d'aquests informants, no s'han analitzat els usos que associen a cada opció. Ara bé, en l'ANNEX 7.2 es detalla informació sobre les respostes obtingudes a aquesta part de les preguntes.

7.6.4.3.1. Sexe

No es detecta una diferència estadísticament significativa en les opcions escollides depenent del sexe de l'informant, excepte en dos casos excepcionals. En la pregunta núm. 1 (*silenci*), el 70,8 % de les vint-i-quatre persones que escullen la combinació preferida de les quatre (*silenci total*) són dones (dissset), enfront de només el 29,2 % d'homes (set); així mateix, només homes (cinc) trien la combinació *silenci intens*. En la pregunta 19 (*dubte*), la gran majoria de les dones (divuit, el 66,7 %) escull la combinació *venir un dubte*, enfront de només cinc homes (26,3 %), els quals dispersen molt més les seves respostes.

7.6.4.3.2. Llengua

No es detecta una diferència estadísticament significativa en les tries fetes depenent de la llengua principal de l'informant, amb l'única excepció de la pregunta 10 (*estimar*). A part, es pot esmentar, encara que sigui de passada, que, malgrat que no s'interpreta com a significatiu d'acord amb la prova estadística aplicada, en les respostes es pot identificar algun cas concret en què una opció determinada només és seleccionada per informants que tenen una llengua concreta com a principal. A tall d'exemple, en la pregunta 1 (*silenci*), els únics que trien la combinació *silenci aclaparador* són informants que han assenyalat que el català és la seva llengua principal o materna.

En qualsevol cas, és ben remarcable la divergència general que s'ha demostrat en les respostes obtingudes del grup poblacional format per persones adultes i en les del grup d'alumnes de secundària, ja que serviria per justificar la necessitat de materials de consulta i d'aprenentatge específics sobre combinacions lèxiques adreçats a aquest perfil d'estudiants.

Índex del capítol 8

	Pàg.
8. Les col·locacions en corpus textuais: la freqüència i l'estabilitat	249
8.1. Introducció.....	249
8.2. La col·locació, els corpus i la freqüència	250
8.3. Corpus i eines de consulta	251
8.3.1. <i>Corpus textual informatitzat de la llengua catalana</i>	252
8.3.1.1. Característiques	252
8.3.1.2. Interfícies de consulta en línia	252
8.3.2. <i>Corpus Tècnic</i> de l'IULA i subcorpus de premsa	254
8.3.2.1. Característiques	254
8.3.2.2. Interfícies de consulta en línia i LancsBox.....	255
8.4. De la preferència dels parlants a la freqüència en corpus: extracció i anàlisi de dades	257
8.4.1. Dades sobre la preferència i sobre la freqüència en corpus: contrast	260
8.4.1.1. Dades quantitatives.....	260
8.4.1.2. Comentari de les dades quantitatives.....	264
8.4.1.2.1. Freqüència de les combinacions en corpus.....	264
8.4.1.2.2. Índex d'informació mútua	265
8.4.1.2.3. Conclusió parcial	265
8.4.2. La percepció de la freqüència: una aproximació empírica	266
8.4.2.1. Preparació i desenvolupament de l'experiment.....	266
8.4.2.2. Participants	269
8.4.2.3. Resultats.....	269
8.4.2.4. Comentari dels resultats.....	272
8.4.2.5. Conclusió parcial i limitacions de l'experiment	273
8.5. Identificació de col·locacions estables en corpus: idees bàsiques.....	274
8.5.1. Freqüència, informació mútua i restricció combinatoria	275
8.5.2. Fixació i estabilitat sintacticoformals	279
8.5.3. Recapitulació sobre indicis d'estabilitat col·locacional en corpus i futures perspectives d'anàlisi.....	281

Annexos

- 8.1.** Anàlisi de la freqüència en corpus de les combinacions del qüestionari (document en format *.pdf*).
- 8.2.** Qüestionari sobre percepció de la freqüència (document en format *.pdf* i enllaç web a una còpia disponible per ser emplenada en línia).
- 8.3.** Resultats quantitius del qüestionari sobre percepció de la freqüència (document en format *.pdf* i enllaç web al resum en línia).

8. LES COL·LOCACIONS EN CORPUS TEXTUALS: LA FREQUÈNCIA I L'ESTABILITAT

8.1. INTRODUCCIÓ

El concepte central d'aquesta recerca sorgeix directament vinculat al treball amb corpus lingüístics: la noció de *col·locació* neix en l'àmbit de la lingüística de corpus, a partir de l'observació de la tendència de certs mots a aparèixer en combinació amb d'altres en un corpus textual (§ 2.2). A més, molts autors relacionen explícitament el concepte de freqüència amb el de col·locació (§ 2.5.3.1). De fet, aquest és un terme polisèmic, ja que, filant prim, és possible distingir entre la freqüència de concurrència de les unitats lèxiques en corpus de la freqüència més general d'ús d'una combinació determinada en una llengua (§ 4.3.4). Aquest capítol se centra en el primer tipus de freqüència esmentat i, concretament, focalitza l'atenció en l'extracció d'informació combinatòria a partir de corpus. En aquest sentit, la freqüència s'ha de posar en relació amb la lingüística de corpus i amb l'anàlisi estadística de dades de corpus, que —repetim— s'associa al corrent contextualista d'estudi de les col·locacions.

En aquesta recerca s'adopta un enfocament no associat a aquest corrent contextualista, sinó que s'hi prioritza l'anàlisi estructural i semàntica de les combinacions. En relació amb això, no són objectius d'aquest capítol aprofundir en l'anàlisi estadística de la freqüència, ni treballar en tècniques d'extracció automàtica de col·locacions, ni tampoc fer una anàlisi quantitativa exhaustiva de les dades de corpus. Ara bé, sí que s'adopta com a metodologia de treball l'explotació de corpus, com a font d'on extreure dades col·locacionals. En aquest sentit, explicitem la connexió existent entre aquesta recerca i la *lingüística de corpus*, entesa com a branca aplicada de la lingüística que s'ocupa de la compilació i la gestió de corpus amb finalitats de recerca lingüística.¹⁹⁴ Sobre la noció de *corpus*, reproduïm una definició clàssica de Sinclair (2004):

A corpus is a collection of pieces of language text in electronic form, selected according to external criteria to represent, as far as possible, a language or language variety as a source of data for linguistic research.

Des de la perspectiva de la lingüística de corpus, el corpus s'entén, doncs, com a base essencial de la investigació, en tant que font d'extracció de dades. Segurament, el principal avantatge que representa treballar amb un corpus és que permet extreure dades lingüístiques de textos *reals*, representatius de la llengua utilitzada pels parlants, en comptes de fer-ho a partir d'altres metodologies no empíriques, com ara la introspecció personal i subjectiva del lingüista.

En § 5.4.4 ja s'ha esmentat que, en aquesta recerca, la freqüència en corpus es posa en connexió amb el concepte d'estabilitat dels prototips col·locacionals. Un senyal d'aquesta

¹⁹⁴ Sobre la lingüística de corpus, existeix gran quantitat de bibliografia específica. A mode de lectures introductòries, vegeu, entre molts altres, Sinclair (1991, 2004a-b) i Sinclair, Jones i Daley (2004); Tognini-Morelli (2001); Halliday, Čermáková, Teubert i Yallop (2004); Berber Sardinha (2004); Parodi (2008), Laso Martín (2009: § 2).

estabilitat és la preferència en l'ús dels parlants per certes expressions (§ 7), que es manifestaria també en la freqüència amb què es documenta una certa combinació en corpus. Després de fer una mínima al·lusió a tècniques d'anàlisi de la freqüència en corpus (§ 8.2), es presenten els corpus textuais que s'han fet servir al llarg de la investigació per extreure'n dades sobre col·locacions lèxiques (§ 8.3). Ja s'ha advertit que aquí es posen en quarantena les dades de corpus i, per això, s'ha plantejat un breu experiment —complementari del que s'ha desenvolupat en § 7— per avaluar la percepció que els parlants tenen de la freqüència de certes combinacions i, alhora, comprovar si les col·locacions que identifiquen com a més freqüents coincideixen, efectivament, amb les més freqüents en corpus, d'una banda, i amb les preferents per a ells, de l'altra (§ 8.4). Per acabar, s'exposen unes quantes consideracions en relació amb la freqüència i altres nocions definidores de la col·locació, com és la restricció i l'estabilitat, que condueixen cap a línies d'investigació que no s'han explorat en aquesta recerca (§ 8.5).

8.2. LA COL·LOCACIÓ, ELS CORPUS I LA FREQUÈNCIA

Ja s'ha dit que una part de la bibliografia no considera la freqüència un criteri definidor de les col·locacions (§ 2.5.3.2) i, a part, es tracta d'un concepte es pot posar en relació amb els de norma d'ús i preferència (§ 4.3.4), en el corrent estructural i semàntic d'estudi de la col·locació. En canvi, des del contextualisme britànic (§ 2.2.1) és un concepte clau per a l'anàlisi basada en corpus, i la freqüència s'hi ha de posar en connexió amb les tècniques d'anàlisi estadística de concordances en corpus. Tanmateix, aquestes tècniques no són exclusives d'aquest corrent, sinó que avui dia és ben habitual l'exploració de corpus, amb metodologies de treball que fan servir també, doncs, autors que treballen des d'altres enfocaments. Ara bé, el matís diferencial és que els contextualistes britànics fonamenten la definició de col·locació en el concepte de freqüència i, d'una manera simplificada, identifiquen les col·locacions amb aquelles combinacions més freqüents en corpus.

En realitat, les dades sobre freqüència de coaparició d'unitats en corpus ocupen un lloc preponderant en les tècniques utilitzades per a l'extracció automàtica de col·locacions, però és cert que les dades sobre la freqüència no són l'únic element de judici per decidir què és una col·locació o que no, ja que les tècniques estadístiques s'han sofisticat. Ultrapassa els objectius d'aquesta recerca analitzar aquestes tècniques amb més detall, però, a tall d'exemple, Brezina, McEnery i Wattam (2015: 140) remarquen que l'associació col·locacional entre mots s'ha fet, tradicionalment, a partir de tres criteris, que són, a part de la freqüència, la distància¹⁹⁵ i l'exclusivitat o la tendència d'un mot a concórrer només amb un altre. La llista de criteris que es tenen en compte per a l'anàlisi estadística es pot ampliar amb d'altres, tal com s'explica en aquest mateix article, i interessa ressaltar que, segons això, sorgeixen diferents tècniques estadístiques per mesurar l'associació entre unitats lèxiques, que s'apliquen per a la detecció de col·locacions en corpus, en totes les quals la freqüència hi fa, però, un paper destacat. Entre aquestes tècniques, es pot fer ressaltar l'índex d'*informació mútua* —que es tindrà

¹⁹⁵ Sobre la distància col·locacional, n'hi ha referències en § 2.5.1.2.

en compte en aquesta recerca—, tot i que actualment n’hi ha una important varietat de disponibles.¹⁹⁶

A tall d’exemple, Webb, Newton i Chang (2013: 92-93) valoren que un dels avantatges de la definició de la col·locació basada en l’estadística és que permet una identificació ràpida de col·locatius per a un mot determinat, que, a més, elimina el component subjectiu a l’hora de decidir sobre el caràcter d’una seqüència determinada. A aquest argument, se n’hi pot oposar, però, un altre de sentit contrari, com fa Orlandi (2016: 22), qui assenyala que la varietat de mesures estadístiques i paràmetres aplicables per a l’anàlisi precisament no garanteix la uniformitat en la selecció dels candidats a col·locació en diferents recerques. Aquesta reflexió es pot extrapolar al concepte de freqüència en si mateix: encara que s’assumeixi que les dades de freqüència són un criteri per delimitar una col·locació, els investigadors tenen la llibertat de concretar de maneres diferents el que entenen que és una combinació *freqüent*. És a dir, coincidim a remarcar la relativitat del concepte, que depèn de les eines i tècniques informàtiques usades per analitzar-lo sobre dades de corpus. En el mateix sentit, Sánchez Rufat (2010: 293-294) accentua també que la freqüència de coaparició en corpus es un valor relatiu per altres causes. Així, les dades queden molt influïdes per factors com ara el tipus de textos amb què treballa un corpus concret, el fet que hi hagi combinacions freqüents en la llengua que no apareguin en un corpus determinat, i els silencis en la detecció de combinacions per mitjà de programes informàtics d’extracció de concordances, deguts, per exemple, a una separació o distància entre els mots superior a la prevista.

Quant a l’índex informació mútua (IM), és una mesura que van introduir Church i Hanks (1990) per calcular el grau d’associació lèxica. El que fa és comparar la probabilitat que dues paraules concorrin amb les probabilitats que cadascuna aparegui per separat. Si la probabilitat de concurrència és superior a l’esperada, és probable que no es tracti d’una combinació lliure sinó que hi hagi algun tipus d’associació entre els mots. Es relaciona directament amb la freqüència, ja que la fórmula per calcular la IM té en compte, entre d’altres factors, la freqüència absoluta amb què cadascun dels mots apareix per separat en el corpus i la freqüència amb què concorren. Es tracta d’una informació que molts programes d’extracció i anàlisi de concordances de corpus ofereixen d’una manera automàtica, tal com es comenta en l’apartat següent.¹⁹⁷

8.3. CORPUS I EINES DE CONSULTA

Per a aquesta part de la recerca, s’ha decidit treballar amb corpus ja existents. Concretament, s’han aprofitat dos corpus principals, que es descriuen en els subapartats següents: el CTILC (§ 8.3.1) i el CT de l’IULA (§ 8.3.2). S’hi presenten també les aplicacions amb què s’han consultat.

¹⁹⁶ Sobre altres tècniques, vegeu (Brezina, McEnery i Wattam ídem) i Gries (2008, 2013), entre d’altres.

¹⁹⁷ Per ampliar les dades sobre la informació mútua i també altres tècniques d’anàlisi estadística basades en la freqüència usats comunament per identificar col·locacions, vegeu, entre d’altres: Clear (1993), Manning i Schütze (1999), Evert (2005, 2009) i Durrant (2008: (§ 4.3).

A part, puntualment, s'han emprat com a font d'informació altres recursos. Així, s'ha utilitzat Internet com a corpus per complementar les dades dels corpus anteriors, especialment en el cas que les dades que ofereixen semblen insuficients per valorar l'ús i l'estabilitat d'una determinada combinació. En aquest cas, per accedir a la informació s'ha fet servir el cercador Google. En tots els casos s'hi ha restringit la cerca als resultats en llengua catalana i, per a una bona part de les consultes, s'ha fet limitat l'abast de la cerca al contingut de *Llibres*. Esporàdicament, també s'ha consultat la base de dades *Factiva* (Dow Jones),¹⁹⁸ el corpus diacrònic català CICA i, en castellà, els corpus CORDE i CREA.

8.3.1. Corpus textual informatitzat de la llengua catalana

8.3.1.1. Característiques

El *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC) es defineix com el corpus de referència del català, quant a l'extensió i també quant a la representativitat lingüística. Està vinculat a l'Institut d'Estudis Catalans, acadèmia de la llengua catalana, i aquesta institució l'ha fet servir per produir obres lexicogràfiques, com ara el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (§ 9.3.1.3).

Inicialment, el CTILC contenia cinquanta-dos milions de mots i recollia textos del període cronològic comprès entre el 1832 i el 1988.¹⁹⁹ A partir de l'any 2015, l'Institut d'Estudis Catalans va iniciar el projecte per actualitzar-lo, i l'any 2020 conté textos publicats fins a l'any 2008 i, en total, és constituït per uns setanta-dos milions de mots. L'última actualització que s'ha consultat per a la redacció d'aquesta tesi és la del juliol de 2020. En aquest corpus tenen una presència significativa els textos literaris (narrativa, teatre, assaig i poesia), que representen gairebé la meitat del total. Els complementen textos de caràcter no literari, com ara tractats i manuals sobre disciplines diverses, articles en publicacions especialitzades o textos legals, a més de textos tant de premsa diària com de publicacions periòdiques.

8.3.1.2. Interfícies de consulta en línia

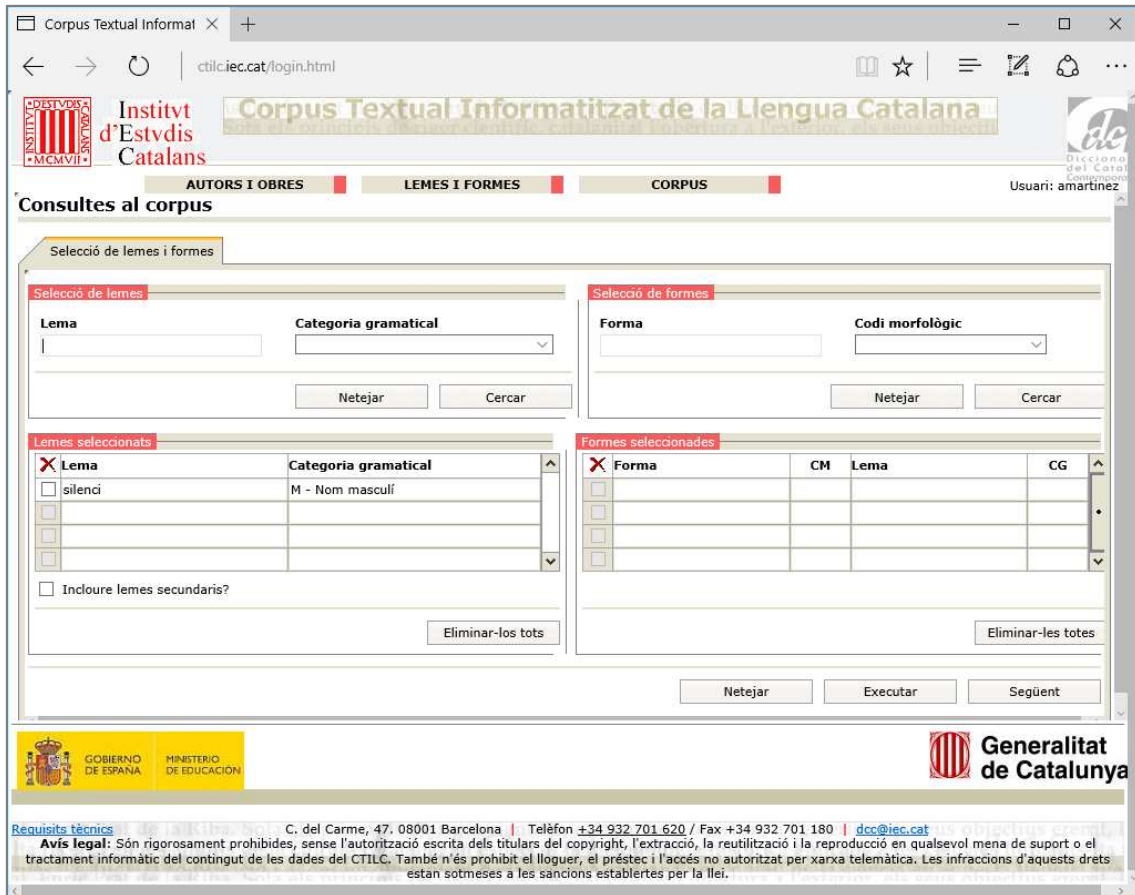
El CTILC és accessible en línia i, en els últims anys, s'ha pogut consultar per mitjà de diverses aplicacions. Així, les primeres consultes que s'hi van fer en el marc d'aquesta recerca, a partir de l'any 2012, van ser gràcies a l'aplicació de consulta avançada d'accés exclusiu per a usuaris registrats, eina de gestió del CTILC1 que permetia obtenir dades sobre concurrències de mots i sobre la freqüència absoluta de concurrència (FIGURA 8.1).

¹⁹⁸ Sobre aquesta hemeroteca digital, vegeu, per exemple, Marcos i Baiget (2003).

¹⁹⁹ Les dades quantitatives de la versió inicial del corpus estan publicades en el *Diccionari de freqüències* (Rafel i Fontanals 1996, 1998a-b). Per a més informació sobre el CTILC, vegeu també Rafel i Fontanals (1994) i Soler i Bou (2002).

El principal desavantatge a l'hora utilitzar aquesta eina era el temps necessari per al processament de les consultes.

FIGURA 8.1. Interfície per a la consulta del CTILC1

A partir del mes de maig de 2017, és disponible en línia una nova plataforma de consulta d'aquest corpus, que substitueix l'anterior. L'avantatge d'aquesta nova interfície de consulta, a part de la reducció en la velocitat de processament, és que ofereix no tan sols dades sobre freqüència absoluta dels lemes en el corpus, sinó també certa informació estadística. A tall d'exemple, des de l'apartat «Col·locacions», permet consultar concurrències dels lemes i ordenar-les a partir de diversos criteris, com és ara l'índex d'informació mútua (FIGURA 8.2).²⁰⁰

²⁰⁰ S'hi pot accedir sense necessitat de registre previ a l'adreça: <<https://ctilc2.iec.cat>>. També es pot consultar el mateix corpus a l'adreça: <<https://ctilc.iec.cat>>; permet els mateixos tipus de consultes, però ofereix menys informació en els resultats: per exemple, en la cerca des de l'apartat «Col·locacions» no proporciona dades d'informació mútua de les combinacions. Les últimes consultes en el CTILC en el marc d'aquesta recerca s'han dut a terme en el mes d'octubre de 2020.

FIGURA 8.2. Interfície per a la consulta del CTILC2

The screenshot shows the web interface for the CTILC2 corpus. The page title is 'Corpus textual informatitzat de la llengua catalana'. The main navigation menu includes 'INICI', 'CONCORDANCES', 'COL-LOCACIONS', 'DADES NUMÈRIQUES', and 'CONTACTE'. The current view is 'COL-LOCACIONS D'UN LEMA'. The search parameters are: Lema: 'silenci M' (11754 oc.), Secció del CTILC: 'CTILC (1833-2008)'. The search results show 'Coincident amb silenci + verb, nom, adjectiu, adverb, preposició, conjunció, article, contracció, demostratiu, pronom, indefinit, possessiu, quantitatiu, relatiu, numeral, interjecció, locució, locució al·lòctona, afix, sigla, ALTRES'. A table below shows the top results for 'Coincident amb silenci + verb'.

lema	informació mútua	frequència de coaparició	distància mitjana	variança	frequència del lema
enviar V	0,3287	1	-5	0	5984
salvar V	0,4517	1	-4	0	5495
conservar V	0,5296	1	-2	0	5206
celebrar V	0,5627	1	-5	0	5088
pretendre V	1,0419	1	-3	0	3650
visitar V	1,0869	1	4	0	3538
descriure V	1,1549	1	5	0	3375

8.3.2. *Corpus Tècnic* de l'IULA i subcorpus de premsa

8.3.2.1. Característiques

S'han complementat les dades del CTILC amb les del *Corpus Tècnic* (CT) de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA), que està integrat per subcorpus de diversos àmbits temàtics: dret, economia, genoma, informàtica, medi ambient, lingüística i general (premsa). En total, conté prop de vint-i-set milions de mots; és a dir, és molt menys extens que el CTILC i, a diferència d'aquest, en aquest corpus tenen una preponderància clara els textos d'especialitat.²⁰¹

²⁰¹ Sobre aquest corpus, vegeu Bach, Saurí, Vivaldi i Cabré (1997); Cabré i Bach (2004); Cabré, Bach i Vivaldi (2006); Cabré Castellví (2007), o Vivaldi Palatresi (2009).

Tenint en compte que la present recerca no és dedicada específicament als llenguatges d'especialitat, per aconseguir els objectius és d'especial interès la part del CT de l'IULA que està constituïda per textos d'àmbit general i, dins aquesta, el subcorpus format per textos de premsa, extrets del diari *Avui*, d'entre els anys 1993 i 2007. Aquests textos periodístics resulten una font destacable com a complement del CTILC, per obtenir dades sobre llengua no literària. En realitat, l'avantatge d'usar un corpus constituït per textos periodístics és repetit en la bibliografia sobre col·locacions, en tant que font excel·lent per obtenir dades sobre l'ús real de la llengua, concretament sobre com s'hi combinen els mots i sobre seqüències amb tendència a repetir-se.²⁰²

Newspaper articles, although stylistically biased as far as words denoting emotions are concerned, have the advantage of providing an up-to-date coverage of language in use, displaying different text types and pragmatic features. (Giacomini 2016: 219)

FIGURA 8.3. Interfície per a la consulta del CT de l'IULA (CQPweb)

The screenshot shows the CQPweb interface for IULA's Technical Corpus (Catalan). The browser address bar shows the URL `eines.iula.upf.edu/lulaCT/corpus tecnic_CA/`. The interface is organized into several sections:

- Menu:** A top navigation bar.
- Corpus queries:** A sidebar menu with options: Standard query (selected), Restricted query, Word lookup, Frequency lists, and Keywords.
- User controls:** A sidebar menu with options: Query history, Saved queries, Categorised queries, Upload a query, Analyse corpus, and Create/edit subcorpora.
- Corpus info:** A sidebar menu with options: View corpus metadata and No corpus documentation available.
- About CQPweb:** A sidebar menu with options: CQPweb main menu, Video tutorials, Who did it?, Latest news, and Report bugs.
- Standard Query:** The main content area with a text input field containing the query: `[lemma="silenci"] [pos=".*"] [lemma="sepulcral"]`. Below the input field are:
 - Query mode: CQP syntax (dropdown menu)
 - Number of hits per page: 1000 (dropdown menu)
 - Restriction: None (search whole corpus) (dropdown menu)
 - Start Query and Reset Query buttons.

The footer of the page contains the text: CQPweb v3.1.12 © 2008-2015, a Help! link, and the user name: You are logged in as user [asalom].

²⁰² Vegeu, entre molts altres, Cowie (1991), García Platero (2001), Zuluaga (2002: 110), Alonso Ramos (2002b), Mel'čuk (2006), Perona (2006), Higuera García (2007) o Zaldívar Julià (2013, 2017).

8.3.2.2. Interfícies de consulta en línia i LancsBox

Per explotar el CT, d'una banda, s'han fet servir les eines de gestió pròpies de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Centre Específic de Recerca de la Universitat Pompeu Fabra. És el cas de la interfície *BwanaNet*, que permet fer consultes sobre la totalitat del corpus o bé només sobre una part. El principal inconvenient a l'hora d'usar aquesta aplicació és que, des d'ordinadors externs a la Universitat Pompeu Fabra, permet obtenir un nombre limitat de dades, ja que el nombre de concordances que mostra està limitat a cinquanta i, per a aquesta recerca, aquest nombre pot resultar insuficient. Per superar aquesta mancança, també s'han fet consultes sobre la totalitat del corpus mitjançant el programa de concordances CQPWeb, disponible per a l'accés web per a usuaris registrats, que no limita el nombre de resultats i que permet altres consultes avançades (FIGURA 8.3).

D'altra banda, per explotar específicament el subcorpus de premsa, a part de les eines anteriors, s'ha usat el programa LancsBox v. 4.0 (FIGURA 8.4).²⁰³ En concret, el subcorpus de premsa del CT de l'IULA processat mitjançant el programa LancsBox consisteix en 396 arxius, en format *.txt* (codificats en format UTF-8). Com que el programa no permet treballar amb corpus lematitzats, per facilitar el buidatge de la informació els textos en aquests arxius *.txt* s'han reduït als lemes.

L'avantatge principal de LancsBox és que, a part d'oferir diverses eines tant de consulta de corpus²⁰⁴ com d'anàlisi estadística de les dades,²⁰⁵ permet obtenir molt fàcilment dades sobre combinatòria lèxica i, concretament, permet constituir gràfics amb xarxes col·locacionals a partir del corpus (§ 2.2.1.3.3). Com a exemple, en la FIGURA 8.5 es mostren els resultats per al lema *fracàs* en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA, obtinguts per mitjà de l'eina *GraphColl* —inclosa dins LancsBox. En la imatge es pot observar, doncs, que el mot es combina amb d'altres, com ara *estrepitós* o l'antònim *èxit*. En la FIGURA 8.6, la consulta sobre els temes *fracàs*, *èxit* i *rotund* permet descobrir que els dos noms comparteixen aquest adjectiu i, alhora, conèixer dades sobre altres combinacions en què participa cadascuna de les unitats. Els col·locatius que són més a prop en la xarxa són els que presenten índexs d'informació mútua més alts, que en la part lateral esquerra es poden consultar detalladament (columna «Stat.»),²⁰⁶ juntament amb dades sobre posició i freqüències.

El programa LancsBox s'ha fet servir durant la recerca, doncs, per consultar el subcorpus de premsa del CT de l'IULA i per extreure'n informació sobre combinacions lèxiques, que s'han recollit en la base de dades COLCAT (§ 10).

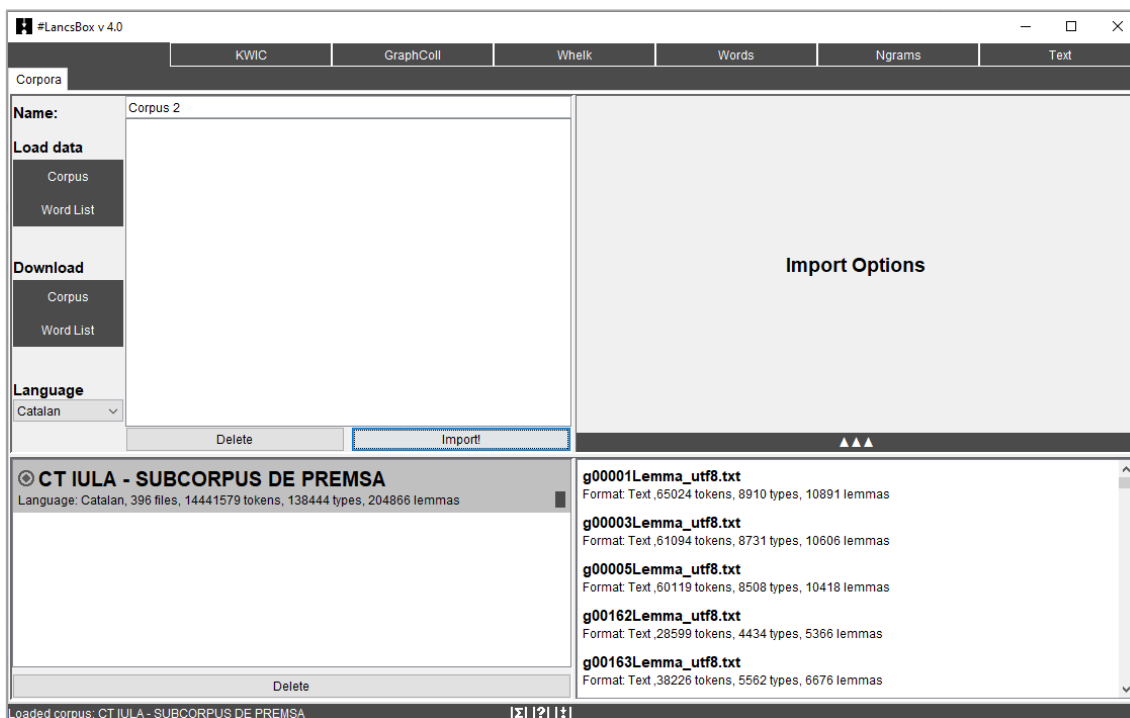
²⁰³ Sobre aquesta eina, vegeu Brezina, McEnery i Wattam (2015). En les primeres versions, el programa s'anomenava *GraphColl* i, posteriorment, va rebre el nom de *LancsBox*, en esdevenir una aplicació més amb més opcions, dins les quals *GraphColl* és una de les que s'hi ofereixen.

²⁰⁴ Per exemple, inclou una eina d'extracció de concordances (en les FIGURES 8.4, 8.5 i 8.6: pestanya *KWIC*) i també permet extreure n-grames (pestanya *Ngrams*). En aquest sentit, LancsBox és similar a altres eines disponibles en el mercat.

²⁰⁵ Aquí només s'han tingut en compte les dades de freqüència de concurrència les unitats en el corpus i el càlcul de la informació mútua ($IM = MI$), tot i que permet aplicar altres mesures estadístiques sobre els components de la col·locació.

²⁰⁶ A partir de les FIGURES 8.5 i 8.6, es pot remarcar que l'anàlisi estadística basada en la informació mútua detecta una relació semàntica més estreta entre *fracàs* i *estrepitós*, verbigràcia, que entre el mateix nom i l'adjectiu de relació *escolar*, posem per cas.

FIGURA 8.4. Interfície del programa LancsBox v. 4.0, amb les dades del subcorpus de premsa del CT de l'IULA

8.4. DE LA PREFERÈNCIA DELS PARLANTS A LA FREQUÈNCIA EN CORPUS: EXTRACCIÓ I ANÀLISI DE DADES

El contingut d'aquest apartat s'ha de posar en relació amb els resultats de l'experiment que s'ha fet per mitjà d'un qüestionari i que s'ha presentat en el capítol anterior (§ 7). Més en concret, s'hi vol esbrinar si hi ha una coincidència entre les col·locacions preferides pels parlants adults i les més freqüents en corpus. Per descobrir-ho, s'ha recopilat informació quantitativa per mitjà de les eines de gestió de corpus utilitzades.

Aquest apartat se subdivideix en dues parts. La primera (§ 8.4.1) es dedica a contraposar les dades sobre preferència obtingudes per mitjà del qüestionari que s'ha descrit en el capítol setè amb les dades sobre la freqüència en corpus de les mateixes combinacions. En la segona (§ 8.4.2) es planteja un nou experiment amb les mateixes combinacions lèxiques: a les dades anteriors, s'hi afegeix informació sobre la percepció que els parlants tenen sobre quines de les combinacions analitzades són les més freqüents.

FIGURA 8.5. Interfície del programa LancsBox v. 4.0: resultats per a *fracàs* en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA

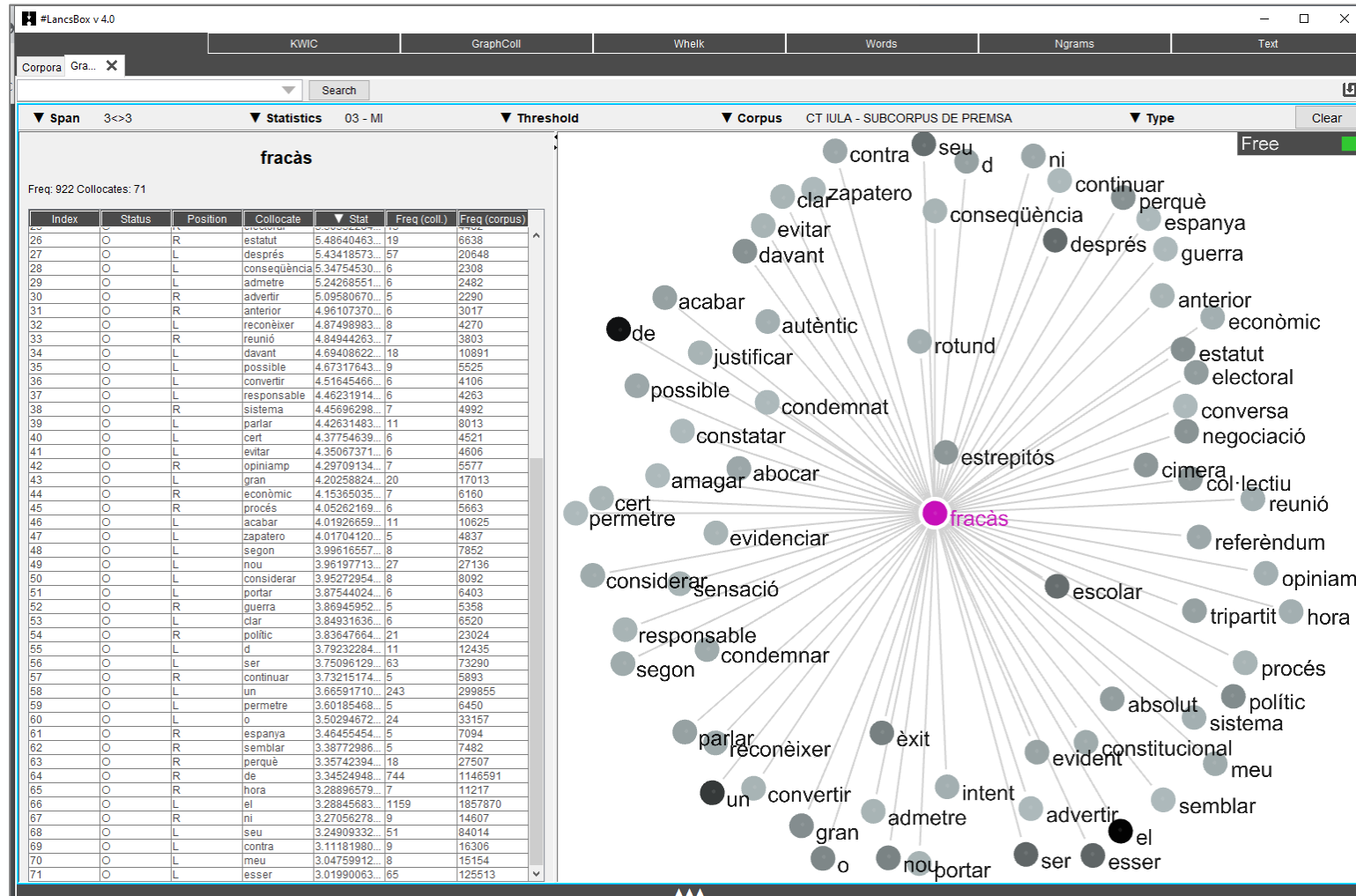
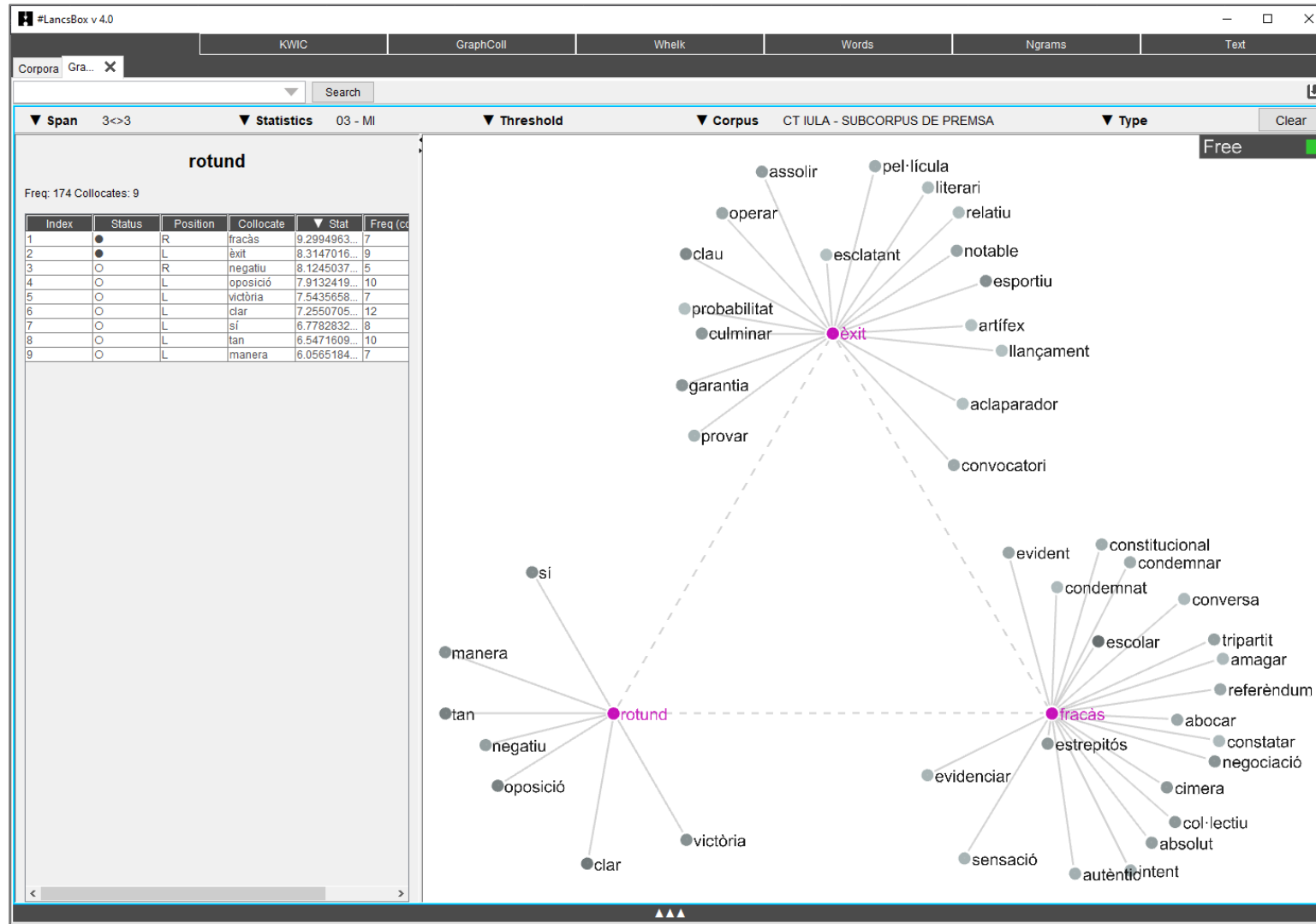

FIGURA 8.6. Interfície del programa LancsBox v. 4.0: resultats per a *fracàs*, *èxit* i *rotund* en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA

8.4.1. Dades sobre la preferència i sobre la freqüència en corpus: contrast

A continuació, primer s'introdueix el resum de les principals dades quantitatives extretes de corpus (§ 8.4.1.1) i, tot seguit, se'n presenten alguns comentaris qualitatius (§ 8.4.1.2).

8.4.1.1. Dades quantitatives

En l'ANNEX 8.1 es presenten, d'una manera exhaustiva, les dades numèriques extretes de corpus sobre les combinacions de mots que han format part de les trenta preguntes del qüestionari descrit en el capítol setè. En les trenta taules de l'annex, s'hi presenten les freqüències absolutes que tenen en els corpus explotats els lemes que intervenen en cadascuna de les combinacions —és a dir, el mot base (UL1) i els quatre col·locatius (UL2) suggerits en aquest qüestionari. Així mateix, s'hi indica la freqüència amb què els lemes concorren almenys un cop en el corpus, en una distància de fins a cinc posicions davant el mot base i fins a cinc posicions darrere. S'hi reproduïx la informació numèrica proporcionada per l'aplicació de gestió utilitzada en cada cas (CTILC, *BwanaNet*, *LancsBox*). Ja que no s'ha fet un buidatge manual de les concordances en el corpus, és evident que, dins aquests resultats, hi ha una certa quantitat de *soroll*; és a dir, el sistema hi comptabilitza tots els casos en què els dos lemes concorren dins la distància especificada, sense tenir en compte, però, si hi ha cap relació ni sintàctica ni semàntica entre ells. D'aquesta manera, s'hi poden incloure casos, per exemple, en què els dos lemes formen part d'oracions diferents i que, per tant, no formen cap tipus de *combinació* ni *col·locació*. També s'hi indica l'índex d'informació mútua (IM, *MI-score*), calculat tant per la interfície de consulta del CTILC com pel programa *LancsBox* sobre el subcorpus de premsa; com ja s'ha dit, la informació mútua és una mesura directament relacionada amb la freqüència, però també amb la restricció combinatòria. Així mateix, una de les dades que ofereix l'aplicació de consulta del CTILC és el càlcul de la distància mitjana en què es produeix la concurrència de les dues unitats lèxiques, xifra que també s'indica en l'annex.

A continuació, centrarem l'anàlisi en les divuit combinacions de la llengua general tractades en el qüestionari, amb les estructures N + ADJ, V + ADV i V + N. En les TAULES 8.1, 8.2 i 8.3 es resumeix la informació quantitativa principal recollida en l'ANNEX 8.1 corresponent a aquestes combinacions, consultades en el CTILC i en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA. Respecte del qüestionari, s'hi indica el número de la pregunta que es refereix a cadascuna de les combinacions; el mot que, com a hipòtesi prèvia, es preveia que preferirien els informants i, a continuació, les opcions lèxiques que efectivament han escollit majoritàriament el grup de parlants adults, d'una banda, i el d'alumnes d'ESO, de l'altra, amb els percentatges corresponents per a cadascun dels grups. Quant al corpus, s'hi assenyalen les combinacions que, entre les quatre alternatives, tenen una freqüència absoluta més alta en corpus, tenint en compte la concurrència dels dos mots en una distància de fins a cinc posicions davant el mot base i fins a cinc posicions darrere, en el CTILC i en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA —segons les dades proporcionades per la interfície de consulta del CTILC i pel programa *LancsBox*, respectivament. Així mateix, es destaquen les que assolixen un índex d'informació mútua més alt en aquests dos corpus.

Nom	QÜESTIONARI: OPCIÓ PREFERIDA				CORPUS: FREQUÈNCIA I INFORMACIÓ MÚTUA			
	Núm. pre-gunta	Adjectiu: hipòtesi prèvia	Respostes		Més freqüents en corpus ²⁰⁷		Amb IM més alta ²⁰⁸	
			Adults	ESO	CTILC	CT IULA PREMSA	CTILC	CT IULA PREMSA
<i>silenci</i>	1	<i>sepulcral</i> ✓	<i>sepulcral</i> 76,3 %	<i>total</i> 52,2 %	<i>total</i> 68	<i>sepulcral</i> 9	<i>sepulcral</i> 11,05	<i>sepulcral</i> 13,94
<i>èxit</i>	4	<i>rotund</i> ✓	<i>rotund</i> 49,2 %	<i>enorme</i> 32,6 %	<i>total</i> 28	<i>rotund</i> 10	<i>clamorós</i> 10,77	<i>rotund</i> 8,47
<i>ignorància</i>	11	<i>supina</i> ✓	<i>absoluta</i> 50,8 %	<i>absoluta</i> 73,9 %	<i>absoluta</i> 29	<i>supina</i> 5	<i>cras</i> 14,46	<i>supina</i> 16,04
<i>diferència</i>	16	<i>abismal</i> ✓	<i>abismal</i> 55,9 %	<i>brutal</i> 44,4 %	<i>profunda</i> 45	<i>enorme</i> 15	<i>abismal</i> 11,02	<i>abismal</i> 11,68
<i>necessitat</i>	18	<i>imperiosa</i> ✓	<i>imperiosa</i> 79,7 %	<i>urgent</i> 47,7 %	<i>urgent</i> 153	<i>urgent</i> 34	<i>imperiós</i> 10,81	<i>imperiós</i> 11,82
<i>odi</i>	28	<i>visceral</i> ✓	<i>visceral</i> 66,1 %	<i>bestial</i> 50 %	<i>profund</i> 14	<i>visceral</i> 11	<i>visceral</i> 9,89	<i>visceral</i> 12,77

TAULA 8.1. Preferència dels parlants i estabilitat en corpus: comparació de dades per a les combinacions N + ADJ

²⁰⁷ Freqüència de concurrència del nom amb l'adjectiu en el corpus especificat. Data de les consultes en corpus: agost de 2020.

²⁰⁸ Informació mútua, calculada per l'eina de consulta del corpus (CTILC o LancsBox).

Verb	QÜESTIONARI: OPCIÓ PREFERIDA				CORPUS: FREQUÈNCIA I INFORMACIÓ MÚTUA			
	Núm. pregunta	Adverbi: hipòtesi prèvia	Respostes		Més freqüents en corpus		Amb IM més alta	
			Adults	ESO	CTILC	CT IULA PREMSA	CTILC	CT IULA PREMSA
<i>fracassar</i>	3	<i>estrepitosam.</i> ✓	<i>estrepitosament</i> 71,2 %	<i>completament</i> 46,7 %	<i>estrepitosament</i> 13	<i>estrepitosament</i> 7	<i>estrepitosament</i> 14,34	<i>estrepitosament</i> 13,22
<i>confiar</i>	7	<i>cegament</i> ✓	<i>plenament</i> 71,2 %	<i>plenament</i> 47,8 %	<i>plenament</i> 23	<i>plenament</i> 17	<i>cegament</i> 10,40	<i>cegament</i> 10,28
<i>estimar</i>	10	<i>bojament</i> ✓	<i>bojament</i> 74,6 %	<i>profundament</i> 46,7 %	<i>profundament</i> 31	<i>intensament / profundament</i> 1	<i>bojament</i> 9,53	<i>intensament</i> 7,39
<i>lluitar</i>	13	<i>aferrissadam.</i> ✓	<i>aferrissadament</i> 81,4 %	<i>ferotgement</i> 40 %	<i>aferrissadament</i> 33	<i>aferrissadament</i> 2	<i>aferrissadament</i> 12,07	<i>ferotgement</i> 10,29
<i>negar</i>	21	<i>rotundam.</i> ? ✓	<i>rotundament</i> 49,2 %	<i>completament</i> 43,5 %	<i>rotundament</i> 36	<i>rotundament</i> 21	<i>rotundament</i> 11,32	<i>categòricament</i> 10,66
<i>prohibir</i>	24	<i>terminantm.</i> ✓	<i>terminantment</i> 47,5 %	<i>completament</i> 67,4 %	<i>terminantment</i> 20	<i>completament / rotundament</i> 1	<i>terminantment</i> 14,14	<i>rotundament</i> 8,08

TAULA 8.2. Preferència dels parlants i estabilitat en corpus: comparació de dades per a les combinacions V + ADV

Nom	QÜESTIONARI: OPCIÓ PREFERIDA				CORPUS: FREQUÈNCIA I INFORMACIÓ MÚTUA			
	Núm. pregunta	Verb: hipòtesi prèvia	Respostes		Més freqüents en corpus		Amb IM més alta	
			Adults	ESO	CTILC	CT IULA PREMSA	CTILC	CT IULA PREMSA
<i>argument</i>	2	<i>esgrimir</i> ✓	<i>donar</i> 37,6 %	<i>presentar</i> 54,3 %	<i>donar</i> 113	<i>donar</i> 51	<i>esgrimir</i> 12,21	<i>esgrimir</i> 11,22
<i>derrota</i>	12	<i>encaixar</i> ✓	<i>encaixar</i> 66,1 %	<i>sofrir</i> 52,3 %	<i>sofrir</i> 36	<i>encaixar</i> 23	<i>encaixar</i> 10,56	<i>encaixar</i> 9,39
<i>sospita</i>	17	<i>despertar</i> ✓	<i>despertar</i> 57,6 %	<i>provocar</i> 69,6 %	<i>despertar</i> 35	<i>despertar</i> 16	<i>despertar</i> 9,99	<i>despertar</i> 10,10
<i>oferta</i>	30	<i>declinar</i> ✓	<i>rebutjar</i> 55,9 %	<i>rebutjar</i> 63 %	<i>rebutjar</i> 12	<i>rebutjar</i> 72	<i>declinar</i> 11,78	<i>declinar</i> 7,77
<i>dubte</i>	19	<i>assaltar</i> ✓	<i>envair</i> 36,2 %	<i>venir</i> 50 %	<i>venir</i> 81	<i>venir</i> 7	<i>assaltar</i> 8,01	<i>assaltar</i> 7,10
<i>guerra</i>	26	<i>esclatar</i> ✓	<i>esclatar</i> 81,4 %	<i>començar</i> 54,3 %	<i>començar</i> 300	<i>començar</i> 70	<i>esclatar</i> 8,23	<i>esclatar</i> 7,35

TAULA 8.3. Preferència dels parlants i estabilitat en corpus: comparació de dades per a les combinacions V + N

8.4.1.2. Comentari de les dades quantitatives

8.4.1.2.1. Freqüència de les combinacions en corpus

A partir de dades de les graelles anteriors, es confirma que la freqüència absoluta amb què concorren dos mots en un corpus és una dada relativa, que, per si sola, no resulta de gaire utilitat per als objectius d'aquesta recerca. D'entrada, les dades de freqüència no necessàriament coincideixen en comparar les dels dos corpus que s'han explotat. En les combinacions N + ADJ, només *necessitat urgent* és la combinació amb una freqüència absoluta superior a les altres tres alternatives, mentre que en les altres cinc combinacions amb aquesta estructura els dos corpus divergeixen. En canvi, per a la resta de combinacions, hi ha més coincidència entre els dos corpus, i la major part de combinacions més freqüents en un corpus ho són també en l'altre (*fracassar estrepitosament, confiar plenament, lluitar aferrissadament, negar rotundament i donar un argument, despertar una sospita, rebutjar una oferta, un dubte venir, la guerra començar*).

De fet, el més habitual en els casos analitzats és que les combinacions més freqüents en el corpus coincideixin amb aquelles en què el mot base (UL1) es combina amb una UL2 que té, per si sola, una freqüència absoluta superior en aquest corpus a la de les unitats alternatives. Per exemple, l'adjectiu *total* té 11.201 ocurrences en el CTILC i forma les combinacions més freqüents tant de *silenci* (seixanta-vuit) com d'*èxit* (vint-i-vuit).²⁰⁹ De la mateixa manera, en les concurrències més freqüents en els corpus participen UL2 que tenen una freqüència absoluta individual que és superior a la de les tres alternatives, com ara els adjectius *absolut* (*ignorància*) i *profund* (*diferència, odi*); adverbis com *profundament* (*estimar*), i verbs com *donar* (*argument*), *rebutjar* (*oferta*), *venir* (*dubte*) o *començar* (*guerra*).

Tot i que no es dona en tots els casos, es pot intuir una certa tendència que aquestes opcions més freqüents en corpus coincideixin precisament amb les opcions preferides pels informants d'ESO, els quals, com s'ha vist en el capítol setè, es decanten sistemàticament per les opcions més genèriques lèxicament (*silenci total, ignorància absoluta; estimar profundament; venir un dubte, començar la guerra*). En canvi, només en casos puntuals l'opció més freqüent coincideix amb aquella col·locació preferida pels parlants adults: en el CTILC, no hi ha cap coincidència en les combinacions N + ADJ, només una en les d'estructura V + N (*despertar un dubte*), i quatre en les V + ADV (*fracassar estrepitosament, lluitar aferrissadament, negar rotundament, prohibir terminantment*); en el cas del subcorpus de premsa de l'IULA, la coincidència entre la combinació amb una concurrència més freqüent i la hipòtesi prèvia es dona en un nombre més alt de casos (*silenci sepulcral, èxit rotund, ignorància supina, odi visceral; fracassar estrepitosament, lluitar aferrissadament, negar rotundament; encaixar una derrota, despertar una sospita*).

²⁰⁹ En l'ANNEX 8.1 es poden consultar les freqüències absolutes de cadascun dels lemes en els corpus. S'hi pot comprovar que, en l'exemple de *silenci*, dels quatre possibles adjectius per combinar-s'hi, *total* és, amb molta diferència, el més freqüent en tots dos corpus. El mateix succeeix en els exemples que es donen a continuació.

8.4.1.2.2. Índex d'informació mútua

L'índex d'informació mútua proporciona indicis sobre la presència de col·locacions que resulten de més interès per a la recerca, en tots els casos: *silenci sepulcral, èxit clamorós / rotund, ignorància crassa / supina, diferència abismal, necessitat imperiosa, odi visceral; fracassar estrepitosament, confiar cegament, negar rotundament, i estimar bojament, lluitar aferrissadament, prohibir terminantment (CTILC); esgrimir un argument, encaixar una derrota, despertar una sospita, declinar una oferta, un dubte assaltar, una guerra esclatar*. Tot i que aquestes no són les combinacions més freqüents, sí que són les que presenten un índex estadísticament més alt de concurrència en el CTILC i precisament coincideixen amb les opcions preferides pels informants adults i també amb les previstes com a hipòtesi prèvia. En el cas del subcorpus de premsa, la coincidència entre les combinacions amb un índex d'informació mútua més elevat i les marcades com a hipòtesi prèvia es produeix en tots els casos, tret d'alguns adverbis (*estimar intensament, lluitar ferotgement, prohibir rotundament*).

8.4.1.2.3. Conclusió parcial

D'entrada, com a senyal que la freqüència és una dada relativa, es comprova que no necessàriament la combinació més freqüent en un corpus coincideix amb la més freqüent en un altre corpus. En relació amb això, cal considerar també les característiques dels corpus amb què es treballa: deixant de banda les dimensions de cada corpus, el CTILC és un corpus majoritàriament compost de textos literaris, mentre que el subcorpus del CT de l'IULA que s'ha explotat és un corpus de textos periodístics. S'ha detectat una certa tendència que les combinacions més freqüents en el subcorpus de premsa coincideixin amb les prototípiques i preferides pels parlants, en lloc de les més freqüents en el CTILC. És a dir, els parlants s'identificarien més amb el model de llengua estàndard dels textos periodístics que amb els literaris.

En qualsevol cas, les combinacions més freqüents en corpus no coincideixen necessàriament amb les seleccionades com a preferents pels parlants en el capítol setè. És a dir, no és el mateix freqüència en corpus que preferència dels parlants. Es tracta de dos conceptes diferents: els resultats de l'experiment per valorar la preferència i les dades de freqüència en corpus no coincideixen.

Les combinacions més freqüents en corpus tampoc no coincideixen necessàriament amb les prototípiques (§ 5). És a dir: si l'objectiu és fer una selecció automàtica d'aquestes combinacions a partir de dades del corpus, la freqüència absoluta no és una dada vàlida. Ara bé, les combinacions amb un índex d'IM més alt sí que coincideixen amb les combinacions preferides pels parlants i, alhora, amb les prototípiques, com a norma general. Segons això, una elevada informació mútua es pot considerar un indici d'estabilitat col·locacional. És a dir: les col·locacions més estables en corpus són les preferides pels parlants, però les col·locacions més estables no són les més freqüents en corpus, sinó les que tenen un índex d'IM més alt.

Segons tot això, les dades quantitatives obtingudes amb les eines de gestió de corpus sobre freqüències absolutes i índexs d'informació mútua es manifesten insuficients per destriar aquelles combinacions prototípiques d'aquelles que no ho són, tot i que sí que ofereixen certes pistes sobre l'estabilitat de les combinacions.

8.4.2. La percepció de la freqüència: una aproximació empírica

Com s'acaba de dir, la freqüència en corpus no necessàriament coincideix amb la preferència manifestada pels parlants respecte d'una opció combinatòria determinada, a l'hora de seleccionar-la entre diverses alternatives. Per aquest camí es pot arribar a la conclusió, doncs, que definitivament no cal considerar la freqüència com un tret definidor de les col·locacions prototípiques. Tanmateix, com també s'ha dit, l'avaluació de la freqüència en corpus presenta limitacions, com és ara el fet que la informació de diversos corpus sigui contradictòria, ja que no hi coincideix la combinació que és més freqüent.

Per superar les mancances inherents al treball en corpus, s'ha volgut avaluar la freqüència amb una altra metodologia. Per això, s'ha preparat un petit experiment per valorar la percepció o intuïció sobre la freqüència que tenen els parlants de la comunitat lingüística.²¹⁰ En concret, s'ha preparat un qüestionari similar al que s'ha fet servir per interrogar sobre la preferència (§ 7).

La pregunta de recerca principal que es vol respondre amb aquest experiment, un cop s'ha comprovat que les combinacions preferides pels parlants no coincideixen necessàriament amb les més freqüents en corpus, és si es detecta una correlació entre les combinacions preferides pels parlants i aquelles els parlants perceben com les més freqüents —tant si és en corpus com si s'és en l'ús general que se'n fa en la llengua. La finalitat del qüestionari és tan sols obtenir unes primeres dades per donar resposta a aquesta qüestió. Per això, l'experiment que es presenta a continuació es planteja com a introductori.

8.4.2.1. Preparació i desenvolupament de l'experiment

Per al disseny del qüestionari s'han aprofitat les mateixes combinacions que per al qüestionari sobre la preferència presentat en el capítol anterior (§ 7), però tan sols se n'ha seleccionat una part. En total, s'han escollit dotze combinacions de la trentena inicial, per a cadascuna de les quals s'han seleccionat només tres de les opcions, en lloc de les quatre que s'han presentat abans. En tots els casos, una de les combinacions és la que els parlants han considerat la preferida i, alhora, considerada prototípica.

²¹⁰ García Salido (2017) descriu un experiment desenvolupat a la Universitat de la Corunya per avaluar també la intuïció de la freqüència per mitjà d'un qüestionari per a professors de llengua espanyola. Tanmateix, els objectius del seu experiment, la metodologia amb què s'ha desenvolupat i la complexitat tant del qüestionari com de l'anàlisi que se n'ha fet són ben diferents respecte del que aquí es presenta. Tot i les diferències evidents, en l'experiment de García Salido el resultat s'intueix prou diferent: una minoria en el seu grup d'informants demostra intuïcions remarcablement bones sobre la freqüència (2017: 38, 43). D'altra banda, també explica un experiment amb parlants, nadius i no nadius, en què els interroga sobre la freqüència en corpus de diverses alternatives combinatòries, McGee (2006: § 8.3), per exemple.

El qüestionari complet es pot consultar en l'ANNEX 8.2 (document en format *.pdf* i formulari en línia). En aquest cas, va crear com un formulari de Google, per tal que fos emplenat en línia.²¹¹ Des del títol es deixa clar quin és el contingut: «Qüestionari sobre combinacions lèxiques: percepció de la freqüència», i conté dotze preguntes i un apartat final de comentaris. Les dues primeres preguntes s'han de completar amb unes mínimes dades personals classificatòries —similars a les del qüestionari sobre la preferència (§ 7). En les altres preguntes es demana a l'informant que valori, intuïtivament i segons la percepció subjectiva, la freqüència d'ús d'una sèrie de combinacions de mots. En concret, l'exercici consisteix a ordenar les tres combinacions segons la freqüència: en primer lloc, cal assenyalar la combinació més freqüent; en segon lloc, la següent en freqüència i, en tercer lloc, la menys freqüent.

FIGURA 8.7. Instruccions inicials en el qüestionari sobre percepció de la freqüència

Qüestionari sobre combinacions lèxiques: percepció de la freqüència

2. VALORACIÓ DE LA FREQUÈNCIA

Instruccions

Les 10 preguntes següents s'ordenen aleatòriament i totes tenen el mateix format: s'hi dona una frase amb un espai en blanc, que es pot emplenar amb les quatre combinacions de mots que s'enumeren.

Totes quatre combinacions són correctes i l'exercici consisteix a ordenar-les segons la percepció personal, subjectiva i intuïtiva, que teniu sobre la freqüència d'ús: de la combinació més freqüent (1) a la menys freqüent (3).

Segons la vostra intuïció, quina de les combinacions penseu que és la que la gent utilitza més? A parer vostre, quina penseu que és més probable que trobeu utilitzada (en qualsevol tipus de context comunicatiu)?

IMPORTANT: No trieu l'opció que us sembli millor o preferible ni tampoc aquella per la qual us decantaríeu personalment, sinó que cal que marqueu aquella que creieu que és la combinació amb un ús més estès i més general.

IMPORTANT: Per respondre, NO consulteu corpus ni cap altre material!

Enrere Següent

Pàgina 3 de 14

²¹¹ L'eina de formularis de Google no permet recollir dades, per exemple, sobre el temps que inverteix l'usuari a respondre cadascuna de les preguntes. Tal com en el capítol setè, doncs, no s'ha pogut valorar tampoc informació en aquest sentit.

FIGURA 8.8. Exemple de pregunta en el qüestionari sobre percepció de la freqüència: *odi*

Qüestionari sobre combinacions lèxiques: percepció de la freqüència

* Obligatòria

odi

Segons la vostra intuïció, quina de les combinacions següents penseu que és la que la gent utilitza més?

A parer vostre, quina penseu que és més probable que trobeu utilitzada en qualsevol tipus de context comunicatiu?

IMPORTANT: No trieu l'opció que us sembli millor o preferible ni tampoc aquella per la qual us decantariu personalment, sinó que cal que marqueu aquella que creieu que és la combinació amb un ús més estès i general.

Sentia un _____ per l'enemic. *

	1 (combinació més freqüent)	2	3 (combinació menys freqüent)
odi visceral	☐	☐	☐
odi profund	☐	☐	☐
odi bestial	☐	☐	☐

[Enrere](#) [Següent](#) Pàgina 4 de 14

Per respondre al qüestionari, s'ofereixen a l'informant unes instruccions (FIGURA 8.7). A més, les instruccions bàsiques es mostren repetides en cadascuna de les preguntes: s'hi insisteix que cal respondre a partir de la intuïció personal i que no cal seleccionar l'opció que prefereixin, sinó la que considerin més freqüent (FIGURA 8.8).

El procediment per desenvolupar l'experiment va consistir a demanar, per correu electrònic, la col·laboració a participants preseleccionats segons un perfil professional determinat, als quals se'ls feia arribar un enllaç per accedir al qüestionari en línia. Totes les respostes es van rebre entre el 15 de desembre de 2017 i el 16 de gener de 2018.

8.4.2.2. Participants

El plantejament del qüestionari implica una certa complexitat, que, d'entrada, ve donada per la utilització del terme *frequència* en la pregunta. Així mateix, la capacitat d'introspecció necessària per analitzar la intuïció personal sobre la freqüència de combinacions lèxiques i respondre a les preguntes del qüestionari no es pressuposa en qualsevol informant de perfil general. Per això, es va fer una selecció estricta dels participants en aquest experiment, que s'havien d'identificar amb un perfil professional molt concret: especialistes en llengua catalana que estiguessin familiaritzats amb la noció de *frequència* i, preferentment, que tinguessin una àmplia experiència en el treball amb corpus.

En total, el van contestar vint-i-un lingüistes. La major part són professors universitaris amb línies de recerca que impliquen l'ús de corpus, i la resta, tècnics lingüístics que desenvolupen també tasques de recerca, amb maneig habitual de corpus. Sis d'aquests vint-i-un informants havien emplenat prèviament el qüestionari sobre la preferència (§ 7).

En el qüestionari es van demanar unes quantes dades per classificar els informants. Així, el 71,4 % dels enquestats són dones (quinze), enfront del 28,6 % d'homes (sis), i hi ha representants de tres franges d'edat: el 9,5 % dels informants tenien entre 18 i 30 anys en el moment de l'experiment (dos individus); el 42,9 %, entre 31 i 50 anys (nou), i el 47,6 %, més de 50 anys (deu persones).

8.4.2.3. Resultats

Els resultats complets de les respostes obtingudes es poden consultar en l'ANNEX 8.3 (document en format *.pdf* i en línia). En les TAULES 8.4, 8.5 i 8.6 se n'ofereix un resum.

En les taules següents, interessa contrastar les dades sobre la percepció de la freqüència dels informants, d'una banda, amb les dades sobre la freqüència efectiva en corpus i, d'altra banda, amb la percepció sobre la preferència de les combinacions (valorada segons el qüestionari del capítol setè). Per tant, cada taula recull la informació següent:

— En la primera columna, s'indica la UL1 o base col·locacional (*diferència, necessitat, odi, silenci; estimar, fracassar, prohibir; derrota, dubte, sospita*) i, en la columna següent, les tres UL2 o col·locatius amb què es pot combinar i que s'han inclòs en el qüestionari sobre percepció de la freqüència.

UL		Comb. preferida	CORPUS						QÜESTIONARI: RESULTATS		
UL1	UL2		CTILC			CT IULA PREMSA			+		-
			+ freq.	- freq.		+ freq.	- freq.	+ freq.		- freq.	
<i>diferència</i>	<i>abismal</i>	✓ 7 53,8%		20			12		6 28,6%	6 28,6%	9 42,9%
	<i>brutal</i>	—			1			0	6 28,6%	5 23,8%	10 47,6%
	<i>enorme</i>	6 46,2%	43				15		9 42,9%	10 47,6%	2 9,5%
<i>necessitat</i>	<i>extrema</i>	2 15,4%			40			3	1 4,8%	5 23,8%	15 71,4%
	<i>imperiosa</i>	✓ 11 84,6%		151			25		10 47,6%	8 38,1%	3 14,3%
	<i>urgent</i>	—	153				34		10 47,6%	8 38,1%	3 14,3%
<i>odi</i>	<i>bestial</i>	—		5			0	0	1 4,8%	8 38,1%	12 57,1%
	<i>profund</i>	6 46,2%	14				0	0	8 38,1%	11 52,4%	2 9,5%
	<i>visceral</i>	✓ 6 46,2%			3	10			12 57,1%	2 9,5%	7 33,3%
<i>silenci</i>	<i>aclaparador</i>	1 7,7%			6			1	0	3 14,3%	18 85,7%
	<i>sepulcral</i>	✓ 11 84,6%		45			9		11 52,4%	9 42,9%	1 4,8%
	<i>total</i>	1 7,7%	68				8		10 47,6%	9 42,9%	2 9,5%

TAULA 8.4. Comparació dels resultats del qüestionari sobre percepció de la freqüència amb les dades de corpus i combinacions preferides pels parlants: N + ADJ

— La tercera columna («Combinació preferida») serveix de recordatori de quina d'aquestes combinacions és aquella per la qual es decanta la preferència dels parlants, segons les dades del qüestionari sobre la preferència (§ 7): les caselles subratllades en gris corresponen a la combinació preferida pels informants. En les caselles d'aquesta columna, per a cada combinació, es recullen dues dades numèriques, que provenen de les respostes obtingudes en el qüestionari anterior sobre la preferència: en concret, s'indica el nombre total i relatiu amb què cadascuna de les combinacions ha estat considerada com a preferida pel subgrup d'informants format per especialistes en llengua catalana (tretze persones). Aquí s'ha considerat d'interès contrastar els resultats amb les dades exclusives d'aquesta mostra poblacional concreta, ja que dins el perfil professional d'aquests especialistes en llengua catalana s'engloben els

informants que han respost al qüestionari sobre percepció de la freqüència.²¹² Així, resultarà més fàcil comprovar semblances o divergències entre l'opció que aquest perfil d'informant prefereix i la que considera més freqüent.

UL		Comb. preferida	CORPUS						QÜESTIONARI: RESULTATS		
UL1	UL2		CTILC			CT IULA PREMSA			+		-
			+ freq.		- freq.	+ freq.		- freq.			
<i>estimar</i>	<i>bojam.</i>	✓ 11 84,6 %		15				0	10 47,6 %	7 33,3 %	4 19 %
	<i>intensam.</i>	—			11	1			2 9,5 %	8 38,1 %	11 52,4 %
	<i>profundam</i>	1 7,7 %	31			1			9 42,9 %	6 28,6 %	6 28,6 %
<i>fracassar</i>	<i>completam.</i>	1 7,7 %		10			2		6 28,6 %	11 52,4 %	4 19 %
	<i>estrepitosam.</i>	✓ 10 76,9 %	13			7			9 42,9 %	1 4,8 %	11 52,4 %
	<i>totalm.</i>	1 7,7 %			3			1	6 28,6 %	9 42,9 %	6 28,6 %
<i>prohibir</i>	<i>completam</i>	2 15,4 %		2		1			10 47,6 %	5 23,8 %	6 28,6 %
	<i>rotundam.</i>	1 7,7 %			1	1			2 9,5 %	16 76,2 %	3 14,3 %
	<i>terminantm.</i>	✓ 8 61,5 %	20				0		9 42,9 %	0	12 57,1 %

TAULA 8.5. Comparació dels resultats del qüestionari sobre percepció de la freqüència amb les dades de corpus i combinacions preferides pels parlants: V + ADV

— En les sis columnes centrals, s'ofereix la freqüència que té cada combinació en el CTILC, d'una banda, i en el subcorpus de premsa del CT de l'IULA, de l'altra. Aquestes xifres s'organitzen en tres columnes per a cada corpus, segons si la combinació hi resulta, doncs, la més freqüent («+ freq.»), la de freqüència mitjana, o bé la menys freqüent («- freq.»).

²¹² Com s'ha dit, els informants per al qüestionari de percepció de la freqüència són un grup molt concret d'especialistes en llengua catalana. En altres paraules: per emplenar el primer qüestionari, sobre la preferència, es va buscar un perfil més general i es va seleccionar un grup de tretze especialistes en llengua en què s'inclouen professors de llengua d'educació secundària, professors universitaris, tècnics lingüístics, assessors lingüístics... En canvi, en aquest segon qüestionari, la mostra s'amplia a vint-i-un professionals, però es restringeix a tècnics lingüístics i professors universitaris amb un perfil orientat a la recerca per mitjà de l'explotació de corpus.

— En les tres últimes columnes es presenten els resultats del qüestionari sobre la percepció de la freqüència. Per a cada combinació, primer se subratlla la combinació valorada com a més freqüent («+ freq.»): s'indica el nombre d'informants que l'han considerat així i, a sota, el percentatge que aquest nombre representa respecte del total poblacional (vint-i-un informants). A continuació, s'ofereixen els nombres de respostes per a les combinacions de freqüència mitjana i de menor freqüència; en aquestes últimes columnes, en gris, se subratllen també les que han seleccionat més parlants.

UL		Comb. preferida	CORPUS						QÜESTIONARI: RESULTATS		
UL1	UL2		CTILC			CT IULA PREMSA			+		-
			+ freq.	- freq.		+ freq.	- freq.	+ freq.		- freq.	
<i>derrota</i>	<i>encaixar</i>	✓ 9 69,2 %		9		23		14 66,7 %	6 28,6 %	1 4,8 %	
	<i>rebre</i>	—			3		0	0	2 9,5 %	19 90,5 %	
	<i>sofrir</i>	3 23,1 %	36				3	7 33,3 %	13 61,9 %	1 4,8 %	
<i>dubte</i>	<i>assaltar</i>	2 15,4 %		21			3	3 14,3 %	10 47,6 %	9 42,9 %	
	<i>envair</i>	✓ 6 46,2 %			1		0	2 9,5 %	9 42,9 %	10 47,6 %	
	<i>venir</i>	5 38,5 %	81			7		16 76,2 %	2 9,5 %	3 14,3 %	
<i>sospita</i>	<i>despertar</i>	✓ 10 76,9 %	35			16		15 71,4 %	6 28,6 %	0	
	<i>provocar</i>	1 7,7 %			5		5	6 28,6 %	11 52,4 %	4 19 %	
	<i>suscitar</i>	1 7,7 %		8			0	0	4 19 %	17 81 %	

TAULA 8.6. Comparació dels resultats del qüestionari sobre percepció de la freqüència amb les dades de corpus i combinacions preferides pels parlants: V + ADV

8.4.2.4. Comentari dels resultats

El informants mostren una percepció prou clara de quines són les combinacions més freqüents segons els corpus consultats. Sempre que la mateixa combinació és clarament la més freqüent en tots dos corpus, els informants ho corroboren i una majoria remarcable es decanta per la mateixa opció: *diferència enorme* (42,9 %), *fracassar estrepitosament* (42,9 %), *un dubte venir* (76,2 %), *despertar una sospita* (71,4 %). Aquestes combinacions coincideixen amb col·locacions prototípiques, que els parlants han

considerant preferides segons les dades del qüestionari del capítol setè, en alguns casos (*fracassar estrepitosament, despertar una sospita*); en altres casos la tria és diferent de la que han fet en el capítol anterior.

Curiosament, quan hi ha una divergència entre els dos corpus sobre quina de les combinacions és la més freqüent, els informants tendeixen majoritàriament a considerar que la més freqüent no és la que té aquest caràcter segons el CTILC, sinó segons el subcorpus de premsa de l'IULA: *odi visceral* (57,1 %), *silenci sepulcral* (52,4 %), *encaixar una derrota* (66,7 %). En aquests casos, l'opció seleccionada coincideix també amb l'opció que els parlants adults consideren que és la preferida.

Els casos en què els informants oscil·len entre diverses de les possibilitats sense decantar-se per una d'una manera clara coincideixen amb combinacions que tenen escassa representació en el corpus de premsa: *necessitat imperiosa* (47,6 %) / *urgent* (47,6 %), *prohibir completament* (47,6 %) / *terminantment* (42,9 %), *estimar bojament* (47,6 %) / *profundament* (42,9 %). Tanmateix, una d'aquestes dues opcions és sempre la considerada preferida per la major part de parlants enquestats en la recerca descrita en el capítol setè.

De la mateixa manera, sembla que els parlants intueixen les combinacions menys freqüents de totes tres. Així, la majoria dels parlants tria correctament la menys freqüent segons les dades de corpus: *diferència brutal* (47,6 %), *necessitat extrema* (71,4 %), *odi bestial* (57,1 %), *silenci aclaparador* (85,7 %), *estimar intensament* (52,4 %), *rebre una derrota* (90,5 %), *un dubte envair* (47,6 %). Es poden destacar certes vacil·lacions, com en el cas de *fracassar estrepitosament*, que és considerada menys freqüent pel 52,4 % dels informants i, alhora, la més freqüent pel 42,9 %. Totes aquestes combinacions valorades com les menys freqüents no són cap de les que els informants adults han considerat com a preferides.

8.4.2.5. Conclusió parcial i limitacions de l'experiment

Les col·locacions valorades com a preferents pels parlants no són necessàriament les més freqüents en corpus, que tampoc no coincideixen amb les considerades prototípiques, tal com s'ha vist en § 8.4.1. Ara hi afegim que tampoc no són percebudes necessàriament com les més freqüents pels parlants. Per aquesta via, es pot concloure que la freqüència no és un criteri definidor vàlid de les col·locacions prototípiques.

D'altra banda, les limitacions d'aquest experiment són òbvies. D'entrada, el nombre d'informants i de respostes obtingudes és baix i, per això, les dades s'han de valorar amb prudència. A més, no s'ha fet cap anàlisi estadística dels resultats, tenint en compte que disposem de poques dades i que, per això, els resultats estadístics difícilment serien significatius. Així mateix, tal com en les enquestes del capítol setè, en aquest tipus d'experiment basat en les respostes dels informants seria interessant considerar per a l'anàlisi altres dades, que no s'han recopilat per limitacions tècniques, com és el temps que dedica cada enquestat a respondre cadascuna de les preguntes.

Una dificultat del plantejament del qüestionari és que es demana a l'informant que faci una abstracció de la *frequència*, en general, sense tenir en compte la variació funcional, per exemple. De fet, en l'apartat final de comentaris del formulari en línia es pot comprovar com algun informant remarca precisament que no s'hi tenen en compte possibles variacions diafàsiques. En aquest sentit, s'ha descartat aprofundir en l'anàlisi de la variació per les limitacions de la recerca doctoral, tant en l'anàlisi per via d'enquestes com també en el treball en corpus (§ 8.5). Tanmateix, l'abstracció que es demanava als informants implicava que s'obviessin matisos en aquest sentit —de la mateixa manera que en els resultats sobre freqüència absoluta d'una concurrència en corpus no apareixen remarcades possibles diferències en el registre, que, d'entrada, s'assumeix que és sempre *formal*.

8.5. IDENTIFICACIÓ DE COL·LOCACIONS ESTABLES EN CORPUS: IDEES BÀSIQUES

Com a part de la recerca, s'ha constituït la base de dades de combinacions lèxiques COLCAT, que es descriu en el capítol desè. El propòsit d'aquesta base de dades és doble: en primer lloc, s'hi recull informació sobre combinacions lèxiques d'utilitat per analitzar-les i, secundàriament, serveix per fer proves a la representació lexicogràfica de la informació que conté i, concretament, s'ha aprofitat per constituir un prototip de diccionari combinatori —que també es presenta en § 10. En aquesta base de dades, s'utilitza la forma UL1 (unitat lèxica 1) fer al·lusió a la unitat que, simplificadament, es pot dir que es correspondria amb la base d'una col·locació, mentre que es fa servir UL2 (unitat lèxica 2) per al·ludir al col·locatiu, que és una terminologia que també es fa servir en aquestes pàgines.

Les combinacions contingudes en la base de dades COLCAT procedeixen de corpus; és a dir, per a l'elaboració de la base de dades, s'ha fet una extracció de combinacions de corpus. Com que l'objectiu no és constituir un diccionari complet de combinacions lèxiques, en la base de dades només es recullen, a mode d'exemple, una part mínima de combinacions que podrien formar part de la nomenclatura en una obra lexicogràfica d'aquestes característiques. Per començar, una part de les combinacions que conté COLCAT són de les que es van escollir per formar part del qüestionari sobre la preferència (§ 5.5 i 7). A més, en la base de dades s'inclouen també altres combinacions en què participen les unitats lèxiques d'aquestes combinacions documentades en corpus. Per tal d'extreure combinacions per a la base de dades COLCAT, s'ha treballat principalment amb la interfície de consulta del CTILC i, secundàriament, s'ha recorregut al CT de l'IULA; en darrer lloc, s'han fet consultes puntuals en les altres fonts que s'esmenten en § 8.3. En aquest punt, recalquem que, per a l'extracció d'informació sobre col·locacionals, és indispensable partir d'una definició prou clara, amb criteris caracteritzadors d'aquestes seqüències.

L'objectiu d'aquestes pàgines no és fer cap proposta metodològica per a l'extracció ni automàtica ni semiautomàtica de col·locacions de corpus —que és una línia de recerca que ultrapassa els límits de l'actual. En aquest apartat es presenten algunes idees clau sobre l'extracció de col·locacions en corpus, a partir d'exemples de COLCAT, que s'han

d'entendre en relació amb la definició de col·locació que s'ha proposat (§ 5). Com s'ha dit, n'és un concepte clau el d'estabilitat col·locacional (§ 5.4.1), que és un concepte integrador d'altres —que s'han introduït en els capítols anteriors. Així doncs, aquí es vol fer ressaltar el tipus d'informació disponible en corpus que serveix per valorar l'estabilitat d'una combinació.

Segons això, en § 8.5.1 s'exemplifica el paper que tenen les dades sobre la freqüència i la informació mútua a l'hora de destriar col·locacions estables i restrictives en corpus. En § 8.5.2 es reprèn la noció de *fixació* (§ 6) i es posa en relació amb l'explotació de corpus. En § 8.5.3 es resumeixen altres indicis d'estabilitat col·locacional que es poden obtenir gràcies a l'explotació de corpus textuals.

8.5.1. Freqüència, informació mútua i restricció combinatòria

Com ja s'ha dit (§ 8.3.1.2), des de l'apartat «Col·locacions» de l'aplicació de consulta CTILC en línia, s'obté un llistat amb totes les combinacions en què intervé un determinat lema, dins una franja d'espai determinada: s'han seleccionat fins a cinc posicions davant i cinc posicions darrere, i un mínim d'una concurrència en el corpus. Segons aquestes dades, s'ha fet una extracció manual de combinacions que s'han considerat representatives. S'ha comprovat que les cerques amb aquesta distància col·locacional àmplia ofereixen cert soroll en els resultats, que es pot minimitzar si es té en compte la informació sobre *distància mitjana*: com s'ha dit (§ 8.4.1.1), és una de les dades que ofereix el CTILC com a part dels resultats.²¹³ A part, s'assumeixen també silencis en els resultats, deguts a l'existència de combinacions col·locacionals en què la separació entre la UL1 i la UL2 és superior a cinc unitats. En qualsevol cas, recalquem, novament, que l'objectiu d'aquesta recerca no és aprofundir en aquestes qüestions, que sí que serien cabdals si els propòsits estiguessin relacionats amb l'establiment de sistemes automàtics o semiautomàtics d'extracció de col·locacions, però aquest no és el cas.

En el llistat de resultats del CTILC, les combinacions apareixen ordenades segons la categoria gramatical del mot amb què es combinen, de manera que es facilita la tasca d'extracció de combinacions amb una estructura determinada. En concret, en aquesta fase de la recerca, només s'ha previst incloure en la base de dades combinacions amb les estructures N + ADJ, V + ADV i V + N. Per tant, si la base o UL1 és un nom, s'han buscat combinacions del nom amb un adjectiu i amb un verb; si és un verb, amb un adverb. En les seqüències formades per un nom i un verb, se n'ha fet una primera anàlisi sintacticosemàntica a fi de seleccionar tant combinacions en què el nom té assignat el paper temàtic d'agent com d'altres en què és el pacient en concórrer amb el verb. Així, com a mostra: a partir del nom *silenci* com a UL1, s'han seleccionat en corpus

²¹³ El CTILC ofereix un càlcul automàtic de la distància mitjana en què es produeix la concurrència de les dues unitats lèxiques (columna de més a la dreta en les FIGURES 8.9 i 8.10). La xifra és positiva sempre que la UL2 es troba en una posició posterior a la UL1 en el corpus, i és negativa (i va precedida del símbol -), quan la UL2 concorre amb la UL1 principalment ocupant una posició davant seu. La xifra és 0 quan es detecten el mateix nombre de concordances en què la UL2 es localitza davant la UL1 i en què va darrere. Una distància mitjana alta (4 o 5), positiva o negativa, quan va acompanyada d'una freqüència baixa de la concurrència és senyal que no hi ha cap relació sintacticosemàntica entre la UL1 i la UL2.

combinacions amb l'estructura N + ADJ, que manifesten com a semàntica genèrica comuna 'molt o amb intensitat' (per exemple: *silenci absolut, aclaparador, eixordador, intens, mortal, profund, total, sepulcral...*). Alhora, s'han recollit combinacions amb l'estructura V + N: en una part el nom fa la funció sintàctica de subjecte, té el paper temàtic d'agent i actualitza diferents significats, com ara la noció 'existir' (*el silenci abrigar, embolcallar*); en d'altres, el nom té assignat el paper de pacient, independentment de la funció sintàctica (en el *silenci regnar* o *surar* fa de subjecte, mentre que en *trencar el silenci* o *esquinçar* és l'objecte directe del verb).

Com s'ha vist fins ara en aquest capítol, la freqüència d'una combinació en corpus no és un criteri que permeti identificar les col·locacions prototípiques. En § 8.4.1.2 s'ha comentat que pot ser de més utilitat l'índex d'informació mútua, que és una dada que ofereixen les interfícies de consulta de corpus que s'han explotat (CTILC i LancsBox). Per exemple: *silenci total* és la combinació més freqüent en corpus, però no es tracta d'una col·locació prototípica; en canvi, la informació mútua realça *silenci sepulcral*, que és la col·locació metafòrica prototípica, que la major part d'informants (adults) prefereix.

A partir del llistat de resultats, el CTILC permet ordenar automàticament aquests resultats segons cadascuna de les columnes en què es mostren. Així, es poden ordenar alfabèticament segons el lema (UL2) amb què es combina la unitat consultada, segons la xifra de l'índex d'informació mútua o segons la freqüència de coaparició de les dues unitats lèxiques, per exemple. Per aquest procediment, en les FIGURES 8.9 i 8.10 es comparen les dades de freqüència absoluta de concurrència de dues unitats lèxiques i les basades la mesura estadística de la informació mútua tal com es presenten en el CTILC. És a dir, el llistat automàtic de col·locacions que ofereix el CTILC es presenta ordenat en virtut d'aquests dos criteris: l'índex d'informació mútua, en la FIGURA 8.9, i la freqüència de coaparició, en la FIGURA 8.10. S'hi mostren les primeres cinquanta combinacions lèxiques amb l'estructura N + ADJ en què intervé com a UL1 el mot *silenci*.

En la FIGURA 8.9, crida l'atenció que els índexs més alts d'informació mútua (segona columna) van acompanyats d'una freqüència molt baixa (tercera columna), amb tan sols una o dues concurrències de la combinació en el CTILC; es tracta de combinacions inusuals, que valorem com a no significatives —i que no s'han inclòs en la base de dades COLCAT. Tan sols la forma que apareix en últim lloc (*silenci sepulcral*) combina una alta informació mútua (11,05) amb una freqüència destacable (en total, quaranta-cinc concurrències) i, de fet, és l'única des les seqüències de la llista que aquí identifiquem com a significativa per als interessos d'aquesta recerca, en tant que possible candidata a col·locació —l'única que seria susceptible de ser inclosa, per exemple, en un diccionari combinatori. En canvi, en la FIGURA 8.10, l'ordenació a partir de la freqüència absoluta de concurrència ofereix millors candidats a col·locacions (*silenci absolut, profund, total* o *sepulcral* apareixen en la llista, entre d'altres que expressen la mateixa semàntica genèrica 'molt o amb intensitat'), encara que també combinacions habituals però no representatives (*mateix silenci* o *sol silenci*).

FIGURA 8.9. Combinacions amb *silenci* amb índexs d'IM més alts en el CTILC

Coincident amb <i>silenci</i> + adjectiu			
lema	informació mútua	freqüència de coaparició	distància mitjana
cotiló A	12,8756	1	-3
emmatxucat A	12,8756	1	-2
renqlerat A	12,8756	1	4
meditativol A	12,8756	1	1
divot A	12,8756	1	-1
esblamat A	12,8756	1	-3
antiprogramàtic A	12,8756	1	-5
semilitúrgic A	12,8756	1	-3
cormort A	12,8756	1	-4
firm A	12,8756	2	5
enllençolat A	12,8756	1	-5
emulsionat A	12,8756	1	1
asserenant AI	12,8756	1	3
arrapissat A	12,8756	1	-3
cor-robot A	12,8756	1	1
fornicari A	12,8756	1	4
contaminador A	12,8756	1	5
flametejat A	11,8756	1	1
efós A	11,8756	1	5
deshumanat A	11,8756	1	1
romanesoalemany A	11,8756	1	4
amortidor A	11,8756	1	1
reclamatori A	11,8756	1	-2
esqueixador A	11,8756	1	4
temeruc A	11,8756	2	-4
afoquerat A	11,8756	1	-3
qomboldador A	11,8756	1	-2
prefilosòfic A	11,8756	1	1
esborregat A	11,8756	1	-4
atronant AI	11,8756	1	-4
miraculat A	11,8756	1	2
enquirlandat A	11,8756	1	1
inquietós A	11,8756	1	-3
encuriosat A	11,8756	1	5
embarrassós A	11,5537	2	0
aïllador A	11,2906	1	3
bavallós A	11,2906	1	1
vistit A	11,2906	1	-2
confortívol A	11,2906	1	1
destrossador A	11,2906	1	3
pessigoller A	11,2906	1	5
entebeït A	11,2906	1	-1
gatesc A	11,2906	1	-5
gatú A	11,2906	1	-5
explicatori A	11,2906	1	5
engorrós A	11,2906	1	5
assagetat A	11,2906	1	4
dolorístic A	11,2906	1	-4
polífon A	11,2906	1	-4
sepulcral AI	11,0546	45	0,844

FIGURA 8.10. Combinacions amb *silenci* amb freqüència absoluta més alta en el CTILC

Coincident amb <i>silenci</i> + adjectiu			
lema	informació mútua	freqüència de coaparició	distància mitjana
gran AI	5,1613	309	-0,579
llarg A	7,0719	283	-0,527
absolut A	7,7105	142	1,15
mateix A	3,5058	115	-0,565
breu AI	7,9105	102	-1,06
curt A	7,0928	90	-0,656
profund A	6,8706	85	0,235
ple A	4,9774	82	0,171
total AI	7,2403	68	0,706
espès A	7,6252	62	0,871
sol A	4,3747	61	-1,1
primer A	3,1293	61	0,197
nou A	3,4909	53	-0,321
fosc A	5,8951	50	0,52
estrany A	5,3575	49	0,388
dens A	8,3506	45	1,67
sepulcral AI	11,0546	45	0,844
feixuc A	7,4585	44	0,636
bo A	2,6989	44	-0,841
quiet A	7,1068	42	-0,833
pur A	5,2492	40	-0,225
petit A	3,7322	40	0,5
alt A	4,2982	38	-0,447
impressionant AI	8,2843	38	1,18
pregon A	7,9321	35	0,543
expectant AI	10,0219	35	1,43
terrible AI	5,9431	33	0,303
blanc A	4,2627	33	-0,727
interior AI	5,9433	31	0,806
general AI	4,0791	30	-0,0667
buit A	6,0725	30	1,1
respectuós A	8,7852	29	0,724
propí A	3,4879	29	0,621
etern A	5,8293	29	0,207
miq A	4,3928	29	-0,517
sobtat A	7,2297	28	0,429
mut A	6,9713	28	-0,357
clar A	3,4805	28	0,929
fred A	5,5447	27	-0,63
fet A	4,5676	27	-0,37
tranquil A	5,4484	26	-0,231
sequit A	4,9944	26	-0,192
vell A	3,7532	26	0,231
immòbil AI	6,5551	25	0,28
desert A	7,2009	25	-0,48
mort A	4,5948	25	-1,56
misteriós A	6,2544	25	-0,2
tens A	8,8983	24	0,542
nocturn A	7,0565	24	-0,458
dolç A	4,7130	24	-0,417

En resum: la informació mútua és una dada que pot ser d'ajuda per a l'anàlisi combinatoria, però, com a única mesura per a l'anàlisi de combinacions lèxiques col·locacionals, ofereix molt soroll en els resultats extrets de corpus. L'avantatge de la informació mútua és que es basa en un càlcul que es pot posar en relació amb el concepte de *restricció combinatoria*, que en aquesta recerca és un dels que s'han propugnat com a definidors de la col·locació (§ 5.4.2). Ja s'ha dit de passada (§ 8.2) que, en la fórmula utilitzada per a calcular la informació mútua, hi intervenen les freqüències en corpus de les unitats lèxiques aïllades i, alhora, de la concurrència d'ambdues, i el que fa és mesurar la probabilitat que concorrin: un índex d'informació mútua més alt és indicatiu que es tracta de dues unitats lèxiques que coapareixen en el discurs d'una manera més freqüent d'allò que s'esperaria. Interessa remarcar que, precisament, aquí hi intervé el concepte de *restricció*.

En la FIGURA 8.9, en els tres primers resultats la xifra sobre distància mitjana (última columna) és alta, unida a una freqüència baixa, i la consulta de les concordances serveix per comprovar que no hi ha cap relació sintàctica ni semàntica entre la UL1 nominal i la UL2 adjectival. Sí que es documenten en el CTILC les combinacions següents en aquesta llista, *silenci meditativol* i *divot silenci*: en tots dos casos, l'índex d'informació mútua és tan alt perquè tots dos adjectius participen en una combinatoria molt restrictiva, de tal manera que l'adjectiu *meditativol* només té una ocurrència en el CTILC, en què es combina precisament amb *silenci*, i *divot* n'hi té dues, en una de les quals concorre amb aquest nom. En altres paraules: la restricció del predicat adjectival sobre l'argument nominal seria molt alta, cosa que queda reflectida en l'índex d'informació mútua. Ara bé, només si es consideren altres criteris per valorar l'estabilitat de la combinació es descobreix que no és estable, tal com assenyalen freqüència baixa i també la intuïció de l'investigador sobre el caràcter inusual de la seqüència i, així mateix, sobre la falta de restricció cognitiva orientada des de la base cap al col·locatiu (o sigui: a partir de *silenci* difícilment un parlant concebria la combinació *silenci meditativol*).

8.5.2. Fixació i estabilitat sintacticoformals

En el capítol sisè s'ha mostrat que les col·locacions no presenten la mateixa fixació que les unitats lexicalitzades. Com a resum, es pot dir que no presenten fixació semàntica ni tampoc sintacticoformal, quant a l'ordre ni a la flexió dels components ni als mateixos components que les integren; es tracta de tipus de fixació que sí que manifesten les unitats lexicalitzades. També s'aproximen més a les combinacions lliures de mots si se n'avalua la fixació transformativa, tot i que l'aspecte més remarcable són certes limitacions en l'alternança entre construccions causatives i inacusatives en les col·locacions metafòriques. Les dades de corpus tenen gran utilitat perquè serveixen per corroborar que l'estabilitat col·locacional no s'associa, doncs, amb la noció de *fixació* més que en un grau baix, que ve donat pel fet que, si se'n pot dir *fixes*, només és arran de les limitacions transformatives esmentades en combinacions de la categoria A.

Com a exemple, en el CTILC es pot verificar la inexistència de la combinació inacusativa **el silenci trencar-se*. Tot i que, dins les dues-centes tres ocurrències d'aquesta combinació, és possible trobar concordances en què apareix la forma pronominal, es

tracta d'oracions que, en el context, s'interpreten com a passives, construïdes a partir de la variant causativa del verb transitiu; s'ensenyen en la FIGURA 8.11.²¹⁴ En la mateixa pàgina s'exemplifica com aquesta limitació en l'alternança causatiu-inacusatiu no es dona sempre, sinó que, per mostrar-ne un cas, en corpus es documenten tant la combinació *despertar la curiositat* com *la curiositat despertar-se*; aquesta última es localitza en quatre concordances del total de seixanta-quatre en què concorren aquest verb i aquest nom.²¹⁵

Aquí subratllem que, en particular, en corpus es constata que les col·locacions —com les combinacions lliures i a diferència de les unitats lexicalitzades— no mantenen necessàriament les unitats lèxiques que les integren en una posició contigua, sinó que, entre els components, s'hi poden intercalar altres unitats lèxiques. Així mateix, els components són reversibles en el text, que és una opció que no es dona en les seqüències lexicalitzades, però sí en les lliures. Quant a les combinacions amb l'estructura N + ADJ, ja s'ha al·ludit a limitacions en aquest sentit degudes a normes gramaticals associades a la distinció entre adjectius qualificatius i relacionals, que fan aquests últims millors candidats a esdevenir unitats lexicalitzades, fixes formalment i també, en tant que unitats denominatives, fixes semànticament (§ 6.3.1).

Deixant de banda les normes gramaticals sobre la posició dels adjectius, hi afegim que és possible detectar que, en determinades combinacions, hi ha adjectius que, en combinacions candidates a col·locacions, manifesten una tendència més o menys clara a aparèixer en una posició determinada. Per descriure aquesta tendència, proposem no recórrer al terme *fixació*, sinó novament remarcar-la com a indicatiu d'*estabilitat formal*, que porta a la *preferència* perquè certes combinacions es presentin amb una forma concreta. En són un exemple les combinacions *ignorància supina* i *ignorància crassa*, equivalents semànticament (l'adjectiu hi expressa 'molt o amb intensitat'), tal com es documenten en el CTILC: la primera hi té onze ocurrences, mentre que la segona, sis, i s'hi detecta un comportament sintacticoformal diferent, que es recull en les FIGURES 8.12 i 8.13. En la major part de concordances en corpus, l'adjectiu *supí* en concórrer amb *ignorància* se situa darrere el nom (en vuit dels onze exemples), mentre que *cras* sempre apareix davant el nom, en tots els casos, excepte en el context més contemporani. És a dir, en corpus es detecta una certa *fixació* en l'ordre dels components col·locacionals, que, tanmateix, no és comparable amb la que es troba en unitats lexicalitzades, ja que aquí no impedeix l'alteració d'aquest ordre, sinó que tan sols és una tendència.

En la FIGURA 8.14 es mostren les nou concordances en les quals es detecta en el CTILC la col·locació *ignorància profunda*,²¹⁶ i es palesa també la tendència de l'adjectiu a

²¹⁴ A partir d'aquí, els exemples de concordances es presenten ordenats cronològicament, segons l'any de publicació de l'obra de què s'extreuen, dels més antics als més recents.

²¹⁵ Les variants inacusatives documentades són, de fet, bastant posteriors cronològicament a les causatives. Tan sols s'apunta la idea, tot i que —com s'ha dit des de la introducció— aquí no s'hi aprofundeix, ja que aquesta recerca no es proposa analitzar diacrònicament la combinatòria lèxica. D'altra banda, anotem que les combinacions d'estructura V + N [pacient] en què el subjecte fa la funció sintàctica de subjecte s'identifiquen amb construccions inacusatives, en les quals el nom tendeix a aparèixer darrere el nom, que és un comportament sintacticoformal que s'adiu amb les regles gramaticals (GIEC: § 21).

²¹⁶ En la distància de cinc posicions davant i darrere el nom, es detecten onze concurrències, però se'n descarten les dues en què la consulta de les concordances serveix per comprovar que no hi ha cap relació sintàctica ni semàntica entre el nom i l'adjectiu en el context.

aparèixer en una posició concreta, que és davant el nom (en sis dels nou exemples).²¹⁷ En realitat, en corpus es pot observar que certs adjectius, com *profund*, manifesten aquesta tendència a fixar-se concretament en la posició precedent al nom. Per posar-ne un altre exemple, en les combinacions en què intervé el nom *diferència*, s'hi constata també aquesta mateixa tendència (FIGURA 8.15). Així, aquesta UL1 concorre amb l'adjectiu *profund* en trenta-quatre ocasions²¹⁸ i, si només es compten els casos en què l'adjectiu ocupa la posició contigua al nom, en la major part de les concordances *profund* es localitza davant aquest nom; en concret, en catorze ocasions es troba anteposat, enfront de les deu en què es posposa al nom. Una similar tendència es detecta en l'adjectiu *enorme*: concorre amb *diferència* en quaranta-una ocasions i, quan és contigu al nom, en vint-i-cinc de les concordances es presenta al davant, enfront dels nou contextos en què va darrere del nom. En canvi, l'adjectiu *abismal* apareix preferentment darrere el nom: en el total de vint aparicions de la col·locació *diferència abismal* en el CTILC, només en quatre ocasions l'adjectiu és davant el nom. Per donar compte d'aquestes particularitats en el funcionament, en la base de dades que es descriu en el capítol desè s'ha previst explicitar el comportament sintacticoformal de les combinacions (§ 10.3.2.7 i 10.3.2.8).

8.5.3. Recapitulació sobre indicis d'estabilitat col·locacional en corpus i futures perspectives d'anàlisi

D'acord amb la proposta dels prototips col·locacionals (§ 5.3), les col·locacions de la categoria A es distingeixen de les de la categoria B per la variable de la presència de trets metafòrics. En tots els casos, els prototips són seqüències estables, tot i que l'estabilitat ve donada per factors diferents. En aquest sentit, l'estabilitat en les combinacions de la categoria B es posa en relació amb la restricció combinatòria, que és més elevada en les que tenen assignada la marca de col·locacionalitat B.1 que les B.2. En canvi, en la categoria A, aquí es defensa que la metàfora fa un paper estabilitzador, en reforçar la direccionalitat semanticocognitiva de la combinació des de la base o UL1 cap al col·locatiu o UL2. A més, dins les col·locacions metafòriques, es distingeixen diferents subgrups, en virtut tant del tipus de metàfora com del grau d'estabilitat: mentre que la marca de col·locacionalitat A.3 es reserva per a seqüències caracteritzades per metàfores d'abast molt general, vinculades a combinacions poc restrictives, la distinció entre els subgrups A.1 i A.2 es fonamenta en l'estabilitat.

La diferència en el grau d'estabilitat entre A.1 i A.2 és un aspecte que requereix encara més aprofundiment que el que s'ha delimitat en la recerca present. A grans trets, l'estabilitat major de les col·locacions metafòriques prototípiques (A.1) es posa en relació amb la *preferència* en l'ús dels parlants, valorada a partir de les respostes dels qüestionaris (§ 7) i que també coincideix, com a norma general, amb la percepció de l'investigador basada en la introspecció. Així mateix, com s'ha apuntat en els subapartats previs, poden

²¹⁷ A part, també s'hi comprova la possibilitat que té l'adjectiu qualificatiu d'aparèixer en usos predicatius, després del verb *ser*, amb la funció sintàctica d'atribut.

²¹⁸ La cerca s'ha limitat a cinc posicions davant i darrere el nom i, de les quaranta-cinc ocurrences resultants, se n'han descomptat aquelles en què la consulta de les concordances ha mostrat la manca de relació entre la UL1 i la UL2 en el context, així com repeticions puntuals del mateix context dins els resultats de la consulta en el CTILC.

ser indicis d'aquesta estabilitat la freqüència en corpus i, més en concret —en relació amb la restricció combinatòria—, l'índex estadístic d'informació mútua (§ 8.5.1) —a banda d'una possible estabilitat formal en certes combinacions (§ 8.5.2). Ara bé, atesa la relativitat de les dades sobre freqüència com a criteri diferenciador de les col·locacions estables, l'explotació de corpus textuais ofereix altre tipus d'informacions que es poden analitzar complementàriament com a claus per a l'estabilitat, tot i que, per limitacions de la recerca, aquí tan sols s'introdueixen.

En § 2.5.4.2 ja s'ha fet al·lusió als exemples que Alonso Ramos (2002a: 69) esmenta al final de la citació següent:

Desde nuestro enfoque, la fraseologización radica principalmente en la manera especial de ser seleccionado el colocativo: no es seleccionado libremente como una base, sino bajo el control de esta. De esta manera, son colocaciones tanto expresiones «raras» o idiosincrásicas como *ignorancia supina* o *dolor acerbo* en donde no hay una motivación semántica obvia, como otras completamente transparentes y respetuosas con las reglas generales de la sintaxis: *gran ignorancia* o *gran dolor*. Obsérvese que si bien *gran(de)* es muy productivo para expresar el sentido 'intenso' o 'en alto grado (*amor, odio, alegría, necesidad, etc.*), presenta también restricciones de combinatoria. Por ejemplo, es imposible decir **gran hambre, *gran fiebre, etc.*

Aquí l'autora es refereix a la restricció combinatòria com a tret definidor de la col·locació, que ella interpreta com a índex del caràcter fraseològic de la seqüència i que posa en relació amb la transparència i l'adequació a les regles gramaticals. En el nostre cas, en canvi, aquí interessa remarcar la relació entre els diversos graus de restricció combinatòria lexicosemàntica en els exemples que esmenta i l'estabilitat col·locacional. Les primeres combinacions (*ignorancia supina, dolor acerbo*) corresponen al primer prototip col·locacional (A.1): com a unitats lèxiques adjectivals pròpies del registre formal, el contingut metafòric que transmeten aquests col·locatius pot no ser perceptible per als parlants sense accés a informació lingüísticoetimològica —i, en relació amb això, serien no transparents—, però es tracta de seqüències estables, en què l'orientació restrictiva de la base cap al col·locatiu es reforça per mitjà de la motivació metafòrica, i serien d'ús preferent per a parlants amb prou coneixements lèxics d'aquest registre. En canvi, *gran ignorancia* o *gran dolor* són molt menys restrictives i es poden associar a trets metafòrics vinculats a dimensions físiques materials, que aquest adjectiu pot expressar en combinació amb un gran nombre de noms diferents (A.3).

Ara focalitzem l'atenció en els exemples del tipus *gran hambre*. En castellà actual, estem d'acord que és una forma inusual, però, en absolut, no és *impossible*, com afirma Alonso Ramos. De fet, una ullada ràpida als corpus textuais de referència en llengua espanyola ens permet adonar-nos que aquesta forma sí que s'hi documenta prou: en els textos contemporanis del corpus CREA té només quatre ocurrències, però en el corpus diacrònic CORDE se'n localitzen cent setze exemples d'ús (dispersos en vuitanta-dos documents diferents). Per comparar: *ignorancia supina* té només vuit ocurrències en CORDE i quinze, en els documents contemporanis del CREA. La conclusió és, doncs, que *gran hambre* no s'identifica com a estable des d'un punt de vista sincrònic, però, des d'un punt de vista diacrònic, l'alta freqüència en corpus s'ha d'interpretar com a índex que sí que va gaudir d'un ús molt més estès entre els parlants en etapes cronològiques anteriors. És a dir, l'estabilitat d'una combinació és relativa i en aquesta recerca es valora

sincrònicament, ja que, com s'ha dit des del començament, aquí ens hem imposat una visió sincrònica del fenomen col·locacional. Tanmateix, reconeixem l'interès d'aproximacions diacròniques, que, concretament, poden donar llum sobre canvis en la percepció de quines combinacions són valorades com a estables en el marc d'una comunitat lingüística donada. Així doncs, la perspectiva sincrònica fa categoritzar com a no estables seqüències que, no obstant això, analitzades des de la variació històrica poden merèixer altres anàlisis.

D'altra banda, en llengua catalana, en corpus es poden documentar combinacions lèxiques no normatives, en les quals el significat metafòric del col·locatiu al costat d'una base concreta no es troba descrit en el diccionari de referència per a aquesta llengua, el DIEC2 (§ 9). En són exemples combinacions com *error garrafal*, d'estructura N + ADJ,²¹⁹ *el silenci abrigar*, V + N [agent], o *esquinçar el silenci*, V + N [pacient] (FIGURA 8.16).²²⁰ En alguns casos, l'alta freqüència en corpus les valida com a col·locacions metafòriques estables prototípiques, d'ús estès en la comunitat lingüística (A.1): per exemple, *esquinçar el silenci* té tretze ocurrències en el CTILC (amb un índex d'informació mútua de 7,39). En canvi, en altres casos, les dades de corpus no mostren que s'utilitzin d'una manera preferent: *el silenci abrigar* té tan sols quatre ocurrències en el CTILC i un índex bastant més baix d'informació mútua (5,95), mentre que *error garrafal*, únicament en té dues, amb una informació mútua molt alta (12,16), per la forta restricció combinatoria de l'adjectiu, que es combina amb pocs noms diferents.²²¹ Per a l'assignació de marques de col·locacionalitat, el caràcter no normatiu d'una combinació s'ha valorat com a indicatiu que no és estable²²² i, en relació amb això, tan sols s'han considerat prototípiques aquelles combinacions en què un ús ampli en corpus les estabilitza. D'aquesta manera, *esquinçar el silenci* rep la marca A.1, mentre que *error garrafal* i *el silenci abrigar*, per exemple, es categoritzen com a candidats a col·locacions mancades d'estabilitat en la comunitat lingüística catalanoparlant (A.2).

Ja s'ha assenyalat com a limitació d'aquesta recerca que no s'ha analitzat amb profunditat la variació funcional en la combinatoria lèxica. Tanmateix, també és un aspecte que, fins un cert punt, s'ha tingut en compte en l'assignació de marques de col·locacionalitat

²¹⁹ L'adjectiu *garrafal* senzillament no consta en la nomenclatura del DIEC2. Sí que es troba en el DCVB, que, etimològicament, el relaciona amb *garrafa* (dubtosament), i és aquesta informació la que s'ha tingut en compte per descriure'n els trets metafòrics en COLCAT: la semàntica 'molt' es relacionaria amb les dimensions físiques, grosses, d'aquest recipient físic; contràriament, en castellà, Penadés (2019: 1077 i ss.) en proposa una altra interpretació etimològica, en què el mot, en aquesta llengua, es vincularia amb la unitat *garrofa*. En qualsevol cas, en la base de dades COLCAT s'ha explicat en l'apartat de notes el caràcter no normatiu dels col·locatius (§ 10.3.2.8).

²²⁰ En aquests dos casos, la combinació no és normativa perquè els verbs (*abrigar*, *esquinçar*) no tenen en el DIEC2 cap accepció figurada que permeti donar compte d'aquests usos. De passada, a partir de les concordances del verb *abrigar* en el CTILC, fem notar la presència destacada d'estructures passives, en què el nom ocupa una posició posposada al verb i fa la funció sintàctica de complement agent (FIGURA 8.16). De fet, en la base de dades COLCAT és un dels aspectes relatius al funcionament sintacticoformal de les combinacions V + N [agent] metafòriques (categoria A) que s'ha explicat en l'apartat de notes (§ 10.3.2.7).

²²¹ A part, cap d'aquestes tres combinacions no té cap ocurrència en el corpus diacrònic del català CICA. És indicatiu, doncs, que es tracta de formes no consolidades en estadis previs de la llengua catalana.

²²² La valoració com a no normatives pot influir en la preferència en l'ús, i això té a veure amb la consideració de l'estabilitat en relació amb la presència en diccionaris, analitzada amb un poc més de detall en el capítol novè.

vinculades a l'estabilitat. En les FIGURES 8.18 i 8.17 s'exemplifica a partir de les combinacions *el silenci regnar* (A.1) i *el silenci vibrar* (A.2). La primera es valora com a més estable que la segona no tan sols per la freqüència en corpus més alta: *el silenci regnar* té cent set ocurrences en el CTILC, amb un índex d'informació mútua de 9,27, enfront de la combinació *el silenci vibrar*, amb tretze ocurrences en el mateix corpus i una informació mútua de 6,99. Baldament totes dues són combinacions pròpies d'un registre formal, la inferior estabilitat d'aquesta última té a veure amb la identificació amb un tipus concret de llenguatge, el literari, enfront de la primera (*el silenci regnar*) que demostra un ús més consolidat en la comunitat lingüística, en ser una expressió vàlida també per a la redacció de textos especialitzats, per exemple. De la mateixa manera, la consulta complementària del subcorpus de premsa del CT de l'IULA corrobora que aquesta combinació es troba usada en textos de premsa (quatre ocurrences), mentre que *el silenci vibrar* no hi apareix documentada.

FIGURA 8.11. Combinacions *trencar el silenci*, *despertar la curiositat* i *la curiositat despertar-se* en el CTILC: exemples de concordances

[...] cap llumeneret blau on pugui arribar si a Déu plau; hi ha fosca i un **silenci que es trenca**, adesiara, no per una àliga que diu rient als aligatons què ha de fer [...].
OLIVER, Maria-Antònia: *Cròniques de la molt anomenada ciutat de Montcarrà*, 1972

[...] Ara, el meu cos ja no aguanta tant.” El **silenci dels últims anys es trenca** amb l’explosió d’entrevistes que concedeix entre finals de 1991 i [...].
Furió, Antoni: *Àlbum Fuster*, 1994

Si la sua historia conté pochs fets capasos, de picar ó **despertar la curiositat humana**, en ella no hi ha res, que dega, pareixer indiferent á un cor, que [...].
SENDIL, Anton: *Compendi de la vida portentosa, y edificant del gloriós San Dalmau Moner del orde de predicadors...*, 1859

[...] ò sían noyes gentils y elegants sobremanera. De totes elles sòls una **desperta la curiositat** del dessusdit minyó, atrahent sa mirada.
NADAL I CANUDAS, Lluís Bertran: *Benet Roure*, 1887

[...] figures, enlluernants i solitaries, però no fan esglesia. Són arbres qui **desperteren la curiositat** i l’admiració, però no tenen la virtut de reproduir-se [...].
ALCOVER, Joan: *Art i literatura*, 1904

[...] d’aquell recó estant. Axí, mig a la força, mig atrets per la **curiositat que la broma’ns despertava**, arribarem al punt designat. —¡Gírinse, ara! [...].
OLLER, Narcís: *Al llapis y a la ploma*, 1918

[...] que no fes referència a la seva professió d’advocat. A Madrid, però, **se’m despertà per segona vegada la curiositat** d’assistir a un procés.
SAGARRA, Josep M. de: *Memòries*, 1954

[...] humanista precisament per ser un gran “convidador”. Aleshores **se li despertà una curiositat** quasi llaminera, perquè no aconseguia descobrir on tenia [...].
DOMÍNGUEZ I BARBERÀ, Martí: *Els horts*, 1972

Ell fruïa veient la laboriositat dels nois i com **se’ls despertava interès i curiositat** pel que feien, i contestava amb gust i sense pressa totes les preguntes [...].
CARDÚS, Maria: *Josep Estalella i l’Institut-Escola*, 1980

[...] Londres en l’humit i fred clima anglès. Progressivament, **es va despertar la curiositat** per entendre la natura per si mateixa, deslligada de components [...].
LALUEZA FOX, Carles: *El bestiar extingit*, 2003

FIGURA 8.12. Combinació *ignorància crassa* en el CTILC: exemples de concordances

[...] Miseria universal {Per en Lluís Vía} Es síntoma evident de **crassíssima ignorància** la enveja que fan els rics perque són rics. Qué es esser rich?...

ALBERT I PEY, Salvador: *Involució*, 1908

[...] partits, en general i deixant salvades honroses excepcions, viuen en una **crassa ignorància** i en una total desorientació dels grans problemes econòmics [...].

CARNER I ROMEU, Jaume: *Els catalans i el comerç modern*, 1919

[...] estat agregat, per molts esperits superficials, a la colla surrealista. **Crassa ignorància**. Un dels aspectes més immediatament sensibles de la pintura [...].

GASCH, Sebastià: *Expansió de l'art català al món*, 1953

[...] i el d'un esclau romà? Cap, al meu parer, salvant tota vegada la **crassa ignorància** de l'esclau i la ciència de l'enginyer patentat. La ciència, sí, però [...].

Vassalls, Gerard: *La ciència no pensa*, 1975

Al costat d'això tenia uns criteris tan simples i elementals, tan **crassa ignorància** dels plecs i replecs del cor femení i el vèieu tan nu i sense defensa [...].

MALLAFRÈ, Joaquim: *Vida i opinions de Tristram Shandy, home de llinatge*, 1993

Castelltort mai no havia llegit cap llibre en sa vida. Palesava una **ignorància crassa** que el feia riure a ell mateix. Tot el que deia en Castelltort feia [...].

BEZSONOFF I MONTALAT, Joan-Daniel: *Les amnèsies de Déu*, 2005

FIGURA 8.13. Combinació *ignorància supina* en el CTILC: exemples de concordances

[...] pera ell quin remey hi ha. Apar que medicament no troba la medicina, y sa *ignorancia supina* causa la mort de la gent. Dels pobres fugien los richs [...].

GRAS I BALLVÉ, Pere: *Isabet Besora la pastoreta ó ja sia la peste de Reus de 1592*, 1857

[...] s'explica l'indiferentisme mussulmá, la immoralitat atterradora, la *ignorancia supina*, que son avuy los characters més marcats de la "hidalgia y [...].

ALMIRALL, Valentí: *Lo catalanisme*, 1886

Una gran part de la nostra classe mitja no sols viu en la *ignorancia més supina*, sino que arriba á prestarhi cult. Lo llibre útil de duas ó tres pessetes [...].

ALMIRALL, Valentí: *Lo catalanisme*, 1886

La enveja, l'esperit de mesquinesa, la *ignorancia supina*, lo menyspreu de la elegancia y puliment de las formas, los fan poch [...].

ALMIRALL, Valentí: *Lo catalanisme*, 1886

[...] á la Iglesia estreny l'horitzó de la activitat espiritual, suposa una *ignorancia supina* del Cristianisme, qui vingué al món á portar la llibertat.

TORRAS I BAGES, Josep: *De la fruició artística*, 1894

[...] les bengales de nostra càndida ignocencia, mil vegades pitjor que nostra *supina ignorancia* d'irresponsables grandassassos boca-badats. Oh miratge [...].

ALBERT I PEY, Salvador: *Involució*, 1908

[...] semblants i escampada arreu per semblants propagandistes) suposa una *ignorància supina* del que són els bascos i els catalans i de l'estat de la qüestió [...].

VILAR I COSTA, Joan: *Lletres catalanes*, 1946

[...] és que la fil·loxera a Màlaga, importada per mitjans que escapen a la *supina ignorància* del periodista, a qui deixà desconcertat fou al propi Govern [...].

CAMPS I ARBOIX, Joaquim de: *Història de l'agricultura catalana*, 1969

Diu moltes més coses que aquelles que la gent aplaudia. La *ignorància supina*, l'analfabetisme moral i cultural de distints estaments pagesos [...].

MIR I MAYOL, Gregori: *Literatura i societat a la Mallorca de postguerra*, 1970

[...] reconèixer que el protagonista en la seva vida era la pròpia *ignorància supina* que passa per reconèixer molt, d'hora, si amb profit [...].

BONET, Blai: *Nova York*, 1991

La noia palesava una *ignorància supina* sobre els meus llibres i sobre sistemes classificatoris en general, però [...].

PAGÈS JORDÀ, Vicenç: *El poeta i altres contes*, 2004

FIGURA 8.14. Combinació *ignorància profunda* en el CTILC: exemples de concordances

- [...] tipus de casa, encara puixant a darreries del dinou, que en la seva profunda ignorància del temps i de l'espai, duia el corc que la tenia de convertir en un [...].
SAGARRA, Josep M. de: *Vida privada*, 1932
- [...] d'aquest colós —que sota el jou dels tsars havia romàs en la més profunda ignorància i en la més vergonyosa misèria— perquè, situat el seu sistema [...]
PORQUERAS I FÀBREGAS, Joan: *Assaig d'economia política*, I, 1932
- Vegeu aquestes paraules de Dominique Alluni tan allixonadores: la ignorància política és profunda en els joves obrers. L'escola ha fallat la seva missió.
PUBLICACIONS PERIÒDIQUES: *Diàleg*, \$81, París, 1962., 1962
- [...] sentir el joveníssim cos d'ella com el seu propi cos. A través de la ignorància profunda dels ulls de Cèlia pujava a la memòria de Jeroni la seva infància [...].
CAPMANY, Maria Aurèlia: *Un lloc entre els morts*, 1967
- [...] passa la incognoscible realitat. En efecte, en tenim una profunda ignorància. La majoria de les preguntes que es fan aquells que estudien els éssers [...]-
VALLESPINOSA, Bonaventura: *L'home, un inconegut*, 1971
- [...] les espècies i de les varietats, si presta la deguda atenció a la nostra profunda ignorància de les relacions mútues entre tots els éssers que viuen al nostre [...].
ALBERTÍ I GUBERN, Santiago; ALBERTÍ, Constança: *L'origen de les espècies*, 1982
- [...] la victòria a un ésser orgànic sobre un altre. Així i tot, la nostra ignorància és tan profunda i la nostra presumpció tan alta, que ens meravellem [...].
ALBERTÍ I GUBERN, Santiago; ALBERTÍ, Constança: *L'origen de les espècies*, 1982
- [...] s'ha d'apamar —reclamava objectivitat donya Gaietana des de la seva profunda ignorància musical. —O més aviat s'ha d'escoltar. —Don Rafel ho va [...].
CABRÉ, Jaume: *Senyoria*, 1991
- [...] del nostre cor, fins i tot aquells que han actuat malament moguts per una profunda ignorància, per la confusió o pel dolor. El perdó és també el fet de [...].
NAVARRO, Francesc: *Meditació per a principiants*, 2007

FIGURA 8.15. Combinacions *diferència profunda*, *diferència abismal* i *diferència enorme* en el CTILC: exemples de concordances

- [...] hem vist un negre, i algun representant individual de races exòtiques. **Profundes diferències** racials separen aquests homes. Hi ha grups els països [...].
CALDERS, Pere: *Unitats de xoc*, 1938
- [...] el medi intel·lectual i normal en el qual estem immersos. Hi ha una **profunda diferència** entre el món que informa la mentalitat de l'home modern i el món [...].
VALLESPINOSA, Bonaventura: *L'home, un inconegut*, 1971
-
- L'expressionisme, el cubisme de les últimes generacions passades —amb **diferències profundes** de valor— són l'última conseqüència rigorosa i lògica [...].
XIRAU I PALAU, Joaquim: *El sentit de la veritat*, 1929
- Aquesta lluita amb el propi idioma és la millor demostració de la **diferència profunda** que existeix entre llenguatge com a mitjà de comunicació col·lectiva i [...].
MONTOLIU, Manuel de: *El moment líric del llenguatge*, 1929
-
- Tal com dèiem, les dues drogues més importants i més perilloses —amb una **diferència abismal** amb les altres pel que fa als estralls que causen— gaudeixen [...].
LAPORTE I SALAS, Josep: *Les drogues*, 1976
- [...] la desigualtat social.) Això que la desigualtat econòmica, que arribava a **diferències abismals** no poques vegades, era consubstancial [...].
VALOR, Enric: *Sense la terra promesa*, I, 1980
-
- [...] de nenes i de noies se senten profundament angoixades en comprovar l'**abismal diferència** que les separa del “model femení” de bellesa i seducció.
SIMÓ, Isabel-Clara: *La dona i la política*, 1978
- [...] catalanisme —encara que subliminat— tingui alguna cosa a veure amb l'**abismal diferència** de volum de suport que conciten actualment els dos principals [...].
STRUBELL I TRUETA, Toni: *El cansament del catalanisme*, 19
-
- [...] sol esser aproximadament com 5800 es a 1. A pesar de tan **enorme diferencia**, 'l sol ayre atmosfèrich en determinadas condiciones fa vibrar regular y [...].
ALSINA I PARELLADA, Ferran: *Novas científiques*, 1904
- [...] natura a l'home. Veritablement, àdhuc en aquest aspecte hi ha una **enorme diferència** entre l'home i els altres animals. Perquè aquests no són amos de llurs [...].
CIVERA I SORMANÍ, Joaquim: *L'actuació social dels catòlics sota la influència de Lleó XIII*, 1927
-
- [...] tracta de boscuries allunyades de les riberes principals, hi trobarem una **diferència enorme**. No es cap despropòsit assegurar que arriben partides de fusta [...].
ROCAFORT I SANSÓ, Ceferí: *Els rayers*, 1912
- [...] envers l'estructuració de la realitat en coses i conceptes fixos. Les **diferències enormes** que per a la nostra mentalitat “logocèntrica” separen les petjades [...].
IRAZOQUI I VILLALONGA, E.: *Concepcions i delimitació de l'esquizofrènia*, 1935

FIGURA 8.16. Combinacions *error garrafal*, *el silenci abrigar* i *esquinçar el silenci* en el CTILC: exemples de concordances

El matrimoni no li fracassà per mi, sinó en tot cas per un **error garrafal** que ella va cometre amb mi: prendre el meu ardor per amor. Mai no es pot [...].

PORCEL, Baltasar: *Lola i els peixos morts*, 1994

I encara em sembla que la Katleen ho simplifica. A part d'alguns **errors garrafals** que he detectat, fruit del misunderstanding. Sigui com sigui [...].

OLIVER, Maria-Antònia: *Colors de mar*, 2007

[...] l'esquena, amb l'enramada d'esbarzers podrits, **abrigat pel silenci** i la serena reposa dels neguits. Bada la boca i bada [...].

SAGARRA, Josep M. de: *El mal caçador*, 1916

[...] als prestatges i amb tantes amables futeses que li entretenien la mirada, **abrigat pel silenci**, que fa pujar el batec del rellotge. Li revingué la interrogació [...].

LLOR, Miquel: *Tots els contes (1925-1950)*, 1952

[...] del vent, ara em fa ric la claror de la posta. Tot ha finit, **el silenci m'abriga**, fill d'aquest son que ignorava el demà. Tinc por [...].

TEIXIDOR, Joan: *El príncep*, 1954

[...] constant de la canalla; a voltes el so impetuós d'una trompeta trenca i **esquinça el silenci**. En la cambra les dues germanes s'esborren perdudes [...].

MARTÍNEZ FERRANDO, Ernest: *Les llunyanies suggestives i altres proses*, 1918

[...] ens mataran... L'alarit d'una tropa bàrbara partint a l'assalt **esquinça el silenci** del desert. Davant, anava en Mammady amb el seu fusellot.

RUBIÓ I TUDURÍ, Nicolau Maria: *No ho sap ningú*, 1961

FIGURA 8.17. Combinació *el silenci vibrar* en el CTILC: exemples de concordances (segons gèneres textuais)

L'afany reposa a mig camí de l'aire / del cendra i l'argent viu de l'olivera; / el cor sospira i dels xiprers, en l'aire, / vibra el silenci de l'ardent espera.

LÓPEZ-PICÓ, JOSEP M.: *Carnet de ruta*, 1929 [TEXT LITERARI: POESIA]

Que dèiem amb veu baixa i amb el balcó tancat...? / L'antiga calaixera feia d'altar sagrat: / un crucifix, dos ciris, dos rams, un petit llibre... /
Dintre l'austera alcova, fins el silenci vibra!

GEIS, CAMIL: *Rosa mística*, 1942 [TEXT LITERARI: POESIA]

Davallava la llum de la vesprada i la vall tota, amb les muntanyoles i serres que l'emmarcaven, restava submergida i com suspesa dins d'un bany d'or, un or en polsim, miríades de partícules vives, vibràtils, trèmules, com una atmosfera quallada d'èlitres quasi immaterials. El silenci també vibrava i s'estremia al lluny amb un lleu soroll de vida.

DOMÍNGUEZ I BARBERÀ, Martí: *Els horts*, 1972 [TEXT LITERARI: NARRATIVA]

—Pensava en el nom que podríem donar al carrer d'aquí fora —s'arrisca a dir tímidament no sé qui, just quan el silenci vibra tensat com l'arc d'una ballesta.

BENQUEREL, Xavier: *Icària, Icària...*, 1974 [TEXT LITERARI: NARRATIVA]

Afuats, / esdevenim la punta d'un sol crit, / d'un sol desig, d'un sol pressentiment. / Vibra el silenci. Pluges i metalls / mesclen els sons. L'espera és tensa. Tens / l'arc del teu cos i alhora acollidor.

MARTÍ I POL, Miquel: *Estimada Marta*, 1978 [TEXT LITERARI: POESIA]

FIGURA 8.18. Combinació *el silenci regnar* en el CTILC: exemples de concordances (segons gèneres textuais)

Lo silenci que en la cova regna es sublime com los mateixos objectes que tant lleugerament lo interrompen.

VERGÉS I MIRASSÓ, Antoni: *Sant Llorens del Munt: son passat, son present y venider*, 1871 [TEXT ESPECIALITZAT: HISTÒRIA I GEOGRAFIA]

En aquella necròpolis que contemplàvam hi regnava la quietut y un silenci quasi complet, sent aixís que allí hi havia més d' una generació d'habitants [...].

CUNÍ I MARTORELL, MIQUEL: *Vuyt dias en Camprodon: excursió entomològica y botànica*, 1889 [TEXT ESPECIALITZAT: ZOOLOGIA]

Regna un silenci sense respir, / alt, inefable, com un suspir.

SALVÀ, Maria-Antònia: *Espigues en flor*, 1926 [TEXT LITERARI: POESIA]

A can Pere Martí regnava el silenci. Els clients es feien rars, raríssims.

RUBIÓ I TUDURÍ, Nicolau Maria: *No ho sap ningú*, 1961 [TEXT LITERARI: NARRATIVA]

Ahir van marxar tres bateries i demà surten les tres restants. I després la pau i el silenci regnaran a la ciutat.

OLIVER, Joan: *Les tres germanes*, 1972 [TEXT LITERARI: TEATRE]

Per fi, en comprovar que els meus temors eren infundats, i més assossegada en veure que regnava un profund silenci en caure la tarda, vaig recobrar la confiança.

ARBONÈS, Jordi: *Jane Eyre*, 2001 [TEXT LITERARI: NARRATIVA – TRADUCCIÓ]

[...] configura una altra realitat fascinant i màgica, una realitat transfigurada on regnen la quietud i el silenci, que són símbol del seu equilibri interior [...].

MEDINA, RAQUEL: *Francesc Todó: la realitat transfigurada*, 2003 [TEXT ESPECIALITZAT: BELLES ARTS]

Índex del capítol 9

	Pàg.
9. El tractament lexicogràfic de les col·locacions: combinacions lèxiques en diccionaris contemporanis en llengua catalana	295
9.1. Introducció.....	295
9.2. Diccionaris amb col·locacions i diccionaris de col·locacions.....	295
9.3. Metodologia d'anàlisi	298
9.3.1. Diccionaris seleccionats per al buidatge d'informació.....	298
9.3.1.1. <i>Gran diccionari 62</i> (GD62 2000).....	298
9.3.1.2. <i>Diccionari de la llengua catalana</i> (DIEC2 2007).....	299
9.3.1.3. <i>Diccionari descriptiu de la llengua catalana</i> (DDLDC 2019)	299
9.3.2. Buidatge d'informació dels diccionaris	301
9.4. Dades quantitatives bàsiques i resultats.....	303
9.4.1. Combinacions analitzades	304
9.4.2. Presència de les combinacions en diccionaris	304
9.5. Anàlisi de la representació lexicogràfica de les combinacions	308
9.5.1. Combinacions lèxiques en el GD62	308
9.5.1.1. Exemples d'ús.....	309
9.5.1.2. Subentrades.....	312
9.5.1.3. Definicions.....	312
9.5.2. Combinacions lèxiques en el DIEC2.....	314
9.5.2.1. Exemples d'ús.....	314
9.5.2.2. Subentrades.....	316
9.5.2.3. Definicions.....	317
9.5.3. Col·locacions en el DDLDC	319
9.5.3.1. Col·locacions	319
9.5.3.2. Exemples d'ús.....	323
9.5.3.3. Definicions.....	324
9.6. Discussió i conclusions parcials	325
9.6.1. Sobre col·locacions i sintagmes	325
9.6.2. Sobre subentrades i definicions	327
9.6.3. Sobre la ubicació en un article lexicogràfic: UL1 o UL2.....	329
9.6.4. Sobre criteris de selecció	330

Annexos

- 9.1.** Llista de les 575 combinacions extretes de la base de dades COLCAT per a l'anàlisi en diccionaris (document en format *.pdf*).
- 9.2.** Llista de les combinacions localitzades en el GD62 (document en format *.pdf*).
- 9.3.** Llista de les combinacions localitzades en el DIEC2 (document en format *.pdf*).
- 9.4.** Llista de les combinacions localitzades en el DDLC (document en format *.pdf*).

9. EL TRACTAMENT LEXICOGRÀFIC DE LES COL·LOCACIONS: COMBINACIONS LÈXIQUES EN DICCIONARIS CONTEMPORANIS EN LLENGUA CATALANA

9.1. INTRODUCCIÓ

El propòsit principal de l'aproximació empírica que es planteja aquest capítol és comprovar si es recullen col·locacions o altres combinacions lèxiques en diccionaris contemporanis en llengua catalana i, si és així, amb quin procediment lexicogràfic es reflecteixen aquest tipus de seqüències en l'article lexicogràfic. D'altra banda, si s'hi detecten col·locacions, falta saber si les que recull el lexicògraf coincideixen amb les prototípiques. Aquesta idea té a veure amb la noció d'estabilitat col·locacional: la inclusió d'una combinació prototípica en l'obra es pot tenir en compte a l'hora de valorar-ne l'estabilitat, com un altre índex de la preferència per aquesta forma en el context d'una comunitat lingüística donada.

En qualsevol cas, com ja s'ha fet notar (§ 2.4.1), la noció de *col·locació* ha despertat poc interès en la lingüística catalana, i una bona mostra d'aquest desinterès es troba també en els materials lexicogràfics o sobre lexicografia publicats fins aquest moment, a diferència del que succeeix en altres llengües europees (§ 9.2). Per tant, com que no s'ha publicat encara cap diccionari de col·locacions ni de combinacions lèxiques en llengua catalana, per a aquesta part de la recerca treballarem amb diccionaris generals. Tanmateix, aquí no proposem un buidatge exhaustiu de les col·locacions en aquestes obres, sinó que es planteja una primera aproximació, per a la qual, d'una banda, restringim la cerca d'informació als tres diccionaris que considerem més representatius i, d'altra banda, limitem l'anàlisi a partir d'un nombre limitat de combinacions lèxiques, per a les quals també centrem l'anàlisi en aspectes determinats (§ 9.3). Després de resumir els resultats quantitatius del buidatge d'informació de les tres obres (§ 9.4), s'analitzen els mecanismes de representació lexicogràfica de combinacions que s'hi han pogut observar (§ 9.5). El capítol es clou amb unes quantes reflexions relacionades amb els propòsits d'aquesta part de la recerca (§ 9.5).

9.2. DICCIONARIS AMB COL·LOCACIONS I DICCIONARIS DE COL·LOCACIONS

En el capítol segon ja s'ha mostrat que la noció de *col·locació* ha despertat poc interès en la lingüística catalana. Més en concret, en § 2.4.1, arran de la variació denominativa entre *col·locació* i *concurrència*, ja s'ha ofert un repàs de les escasses referències bibliogràfiques en què s'utilitzen aquests termes, que sovint no s'acompanyen d'estudis aprofundits sobre el concepte a què fan referència. Ginebra (2003, 2017) resumeix les principals fites en l'estudi de les col·locacions en català, al qual remetem per ampliar la

informació. En llengua catalana, una bona mostra d'aquest desinterès es troba també en els materials lexicogràfics publicats fins aquest moment. Així, s'ha de destacar que no existeix cap diccionari contemporani en llengua catalana específicament dedicat a les col·locacions lèxiques, a diferència del que succeeix altres llengües. Tampoc no s'ocupen específicament d'aquest tipus de combinacions diccionaris fraseològics publicats en les últimes dècades com els diccionaris de Raspall i Martí (1996) o d'Espinal (2004a). Concretament, en aquesta darrera obra, s'hi troba alguna al·lusió esparsa a les col·locacions i diu que se n'han «inclòs algunes» (Espinal 2004a: 17-18). A la pràctica, és possible detectar-hi combinacions que en la recerca present són valorades com a col·locacionals (verbigràcia: *guardar silenci, perdre la paciència, silenci sepulcral, victòria pírrica*).

D'altra banda, també s'ha donat molt poca importància al tractament de les col·locacions en diccionaris de llengua general publicats en les darreres dècades —tal com es comprova en els apartats següents d'aquest capítol— i, en realitat, aquests dos fets —la manca d'obres lexicogràfiques dedicades a les col·locacions en català i el tractament poc prioritari d'aquestes unitats lèxiques en les obres existents— eren motivacions importants a l'hora de començar aquesta recerca.²²³ Quant a l'anàlisi metalexigràfica en obres en català, es poden al·ludir Colón i Soberanas (1991) i Rico i Solà (1995), estudis que precisament coincideixen a destacar la rellevància de la *col·locació* en el DGLC, de Fabra (§ 2.3.5). També es pot al·ludir, per exemple, a Haensch, Wolf, Ettinger i Werner (1982), que examinen el tractament de combinacions en diccionaris monolingües i bilingües. Més recentment, Santamaría Pérez (2018) analitza tractament de les col·locacions en cinc diccionaris bilingües espanyol-català i també constata que, si s'hi troben presents aquest tipus de seqüències, no és sota la denominació de *col·locació*, sinó que sovint s'hi presenten en forma de subentrada.²²⁴

Aquest panorama contrasta amb la gran abundància de materials en altres llengües en què s'aborden treballs sobre les col·locacions lèxiques des d'enfocaments ben diversos. A tall d'exemple, en llengua espanyola hi ha una àmplia bibliografia en què s'estudia la presència de la combinatòria lèxica en obres lexicogràfiques contemporànies, de diversos tipus. Així, per al castellà, vegeu, entre d'altres: Corpas Pastor (1992, 2017a), Zuluaga (2002), Castillo Carballo (2002, 2004, 2010), Ruiz Martínez (2007), Martín Bosque (2008), Barrios Rodríguez (2008), Romero Aguilera (2008, 2015), Molina Díaz (2010), Alba Quiñones (2014), Martos García (2014, 2016), Martínez Aguirre (2017), Torner i Bernal (2017), Maldonado (2017)...

Amb referència als diccionaris de col·locacions, en el capítol tercer ja s'han mencionat algunes obres lexicogràfiques dedicades a les col·locacions en altres llengües, com és ara el BBI per a l'anglès, amb les successives reedicions. En aquesta llengua, s'ha esmentat també el projecte COBUILD —vinculat a Sinclair (§ 2.2.1.3.2)—, que va donar lloc al

²²³ Malgrat que no sigui aquest el tema que aquí s'examina, s'hi pot afegir també el desinterès des de la gramàtica catalana per la col·locació: en l'obra normativa catalana (GIEC, 2016) es prescindeix d'aquesta noció, a diferència del que succeeix, per exemple, en la castellana (NGRAE, 2009).

²²⁴ De fet, fem notar que, d'acord amb els criteris aquí establerts, aquesta autora barreja sota la denominació de *col·locació* diversos tipus de combinacions: unitats lèxiques (*descubrir el pastel*), combinacions lliures (*tener un aborto, aborto ilegal, conflicto generacional*) i col·locacions (*abrigar esperanzas, acariciar una idea, estallar una guerra, refrescar la memoria*).

diccionari amb el mateix nom, però també a un diccionari de combinacions (*Collins COBUILD English Collocations on CD-ROM. A Comprehensive Database of Common Word Patterns from the Bank of English*, 1995). Cal afegir-hi que, en les darreres dècades, les principals editorials en llengua anglesa han publicat diccionaris combinatoris: LTP (Hill i Lewis 1997), Oxford (Crowther, Dignen i Lea 2002) i Macmillan (Rundell 2010).²²⁵ A més a més, en aquesta llengua es poden fer ressaltar múltiples projectes en línia, tant de diccionaris de col·locacions (per exemple: Academic, 2000-2002) com eines ben diverses que s'interessen per la combinatòria lèxica (com a mostra: el projecte *Flax*, de Witten; les diverses bases de dades de col·locacions de Linguatools, o els cercadors de combinacions d'Edmonds o Wible i Tsao). Així mateix, per a la llengua anglesa, es pot fer sobresortir el projecte *ColloCaid*, desenvolupat a la Universitat de Bangor, que ofereix en línia un prototip d'eina que ajuda qui redacta un text a localitzar les col·locacions adients en el context (Frankenberg-Garcia, Rees, Robert i Sharma 2018; Frankenberg-Garcia, Rees, Lew, Roberts, Sharma i Butcher 2019).

En el marc teòric de la teoria Sentit-Text, ja s'ha mencionat l'interès per la creació de productes lexicogràfics. En aquest sentit, s'han de realçar els projectes desenvolupats entorn de l'Observatoire de linguistique Sens-Text, encapçalat per Mel'čuk, que condueixen a la publicació de diversos diccionaris combinatoris en llengua francesa, com el *Dictionnaire explicatif et combinatorie du français contemporain. Recherches lexicosemántiques* (1984-1999) i, com a derivacions, el projecte del *Lexique actif du français* (Mel'čuk i Polguère 2007), el *DiCouèbe* (Mel'čuk i Polguère 2013) o, com a exemples de diccionaris de llenguatges especialitzats, el *DiCoInfo* i el *DiCoEnviro* (L'Homme 2007, 2008, 2009-, 2010-). Des d'aquest mateix enfocament teòric, també s'ha de subratllar, en llengua castellana, el DICE, desenvolupat a la Universitat de la Corunya (Alonso Ramos 2003a, 2004b, 2012b; Alonso Ramos i Sanromán Vilas 2000; Sanromán Vilas 2011) i projectes relacionats, com ara l'eina *HARenES* —de plantejament similar a l'abans esmentada *ColloCaid*. Per a l'espanyol, també cal fer ressaltar, des d'una perspectiva teòrica oposada, el diccionari REDES, així com el *Diccionario combinatorio práctico del español contemporáneo*, projectes que encapçala Bosque (2004a, 2006). Així mateix, és possible localitzar propostes lexicogràfiques ben diverses plantejades en el context de recerques orientades des d'enfocaments varis, com ara les de Ferrando Aramo (2012), Martos García (2014), Batiukova i De Miguel (2013) o també, per a la llengua anglesa, Pérez Fernández (2003) i Almela, Cantos i Sánchez (2011).

En altres llengües europees, la lexicografia també ha mostrat interès per la combinatòria lèxica. En francès, deixant de banda les propostes vinculades a la teoria Sentit-Text, destaquen les obres de Beauchesne (2001) i Le Fur (2007). En llengua italiana, la producció lexicogràfica ha estat prolixa en els darrers anys, amb obres publicades com les d'Urzi (2009), Russo (2010), Tiberii (2012) i Lo Cascio (2012, 2013, 2019),²²⁶ i en portuguès es poden mencionar els projectes a què fan referència Tagnin (1992) o Santos i Mendes (2002). En aquest context, doncs, l'absència d'un diccionari de col·locacions en llengua catalana és més notòria, com a excepcional si es posa en comparació amb el

²²⁵ Per ampliar la informació sobre els diccionaris de col·locacions en anglès, vegeu Barnbrook, Mason i Krishnamurthy (2013: 27-31, 96-118).

²²⁶ Sobre diccionaris combinatoris en italià, considereu també Giacomini (2010, 2016), Konecny i Autelli (2012, 2013), i Matt (2016).

panorama editorial en llengües pròximes i, així mateix, queda plenament justificada la rellevància tant d'anàlisi com de propostes lexicogràfiques per a la llengua catalana.

9.3. METODOLOGIA D'ANÀLISI

En aquest apartat es presenten, primerament, els tres diccionaris de llengua general que s'han escollit per analitzar-hi la presència de col·locacions (§ 9.3.1) i, seguidament, s'explica la manera com s'ha buidat la informació d'aquestes obres (§ 9.3.2).

9.3.1. Diccionaris seleccionats per al buidatge d'informació

Per a aquesta aproximació empírica, s'han adoptat com a objecte d'anàlisi tres diccionaris de referència en la lexicografia contemporània en llengua catalana: el GD62 (§ 9.3.1.1), el DIEC2 (§ 9.3.1.2) i el DDLC (§ 9.3.1.3). Es tracta de tres diccionaris monolingües, de llengua general, que presenten unes característiques ben diferenciades. Com a hipòtesi inicial, aquest fet assegura que els resultats de l'anàlisi faran visibles diferències en el tractament de les combinacions lèxiques

De fet, per aquest motiu s'ha descartat analitzar altres obres, com és el GDLC. Publicat l'any 1998 en paper i en línia, es diferencia del DIEC2 —a part que no té caràcter normatiu— sobretot pel nombre d'entrades, que és superior en el diccionari d'Enciclopèdia Catalana (Bernal 2019). En totes dues obres, però, els criteris lexicogràfics que s'hi apliquen són similars, cosa que es pot relacionar amb el fet que totes dues obres són constituïdes a partir d'una mateixa font, el DGLC de Fabra, circumstància que comenta, per exemple, Ramon Aramon en el prefaci de la primera versió de l'obra —publicada el 1982 amb el títol de *Diccionari de la llengua catalana*.

9.3.1.1. *Gran diccionari 62 (GD62 2000)*

És una obra elaborada a partir del fons lexicogràfic d'Edicions 62 per Lluís López del Castillo. Conté uns cinquanta-set mil lemes, i des del pròleg es presenta com un material adreçat a qualsevol persona «de cultura mitjana», que se cenneix «a les necessitats de la llengua usual» i que «reuneix les paraules més usuals i necessàries avui» (pàgina V). En relació amb aquests objectius generals, es podria esperar que un dels continguts que explícitament es proposés incorporar en aquesta obra fossin dades sobre les combinacions de mots, com a útils per satisfer les necessitats esmentades. Tanmateix, en les pàgines introductòries no hi ha cap al·lusió, explícita ni implícita, a aquest tipus d'informació lingüística.

En consonància amb això, en la microestructura no hi ha previst cap apartat específic per recollir informació sobre col·locacions. Tanmateix, si es consulten les pàgines del GD62, és possible, però, trobar informació col·locacional, tot i que les col·locacions que conté

aquest diccionari, quan hi són, no es troben marcades de cap manera, sinó *camuflades* entre altres tipus d'informació.

9.3.1.2. Diccionari de la llengua catalana (DIEC2 2007)

A diferència dels altres diccionaris publicats en català, el DIEC2 es defineix per ser el diccionari normatiu en aquesta llengua: té el propòsit de recollir unitats lèxiques considerades correctes per la norma acadèmica, després de ser estudiades i aprovades per la màxima autoritat lingüística de la llengua catalana, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). La primera edició d'aquesta obra (1995) fou elaborada mantenint els criteris bàsics del DGLC (1932), concebut per Pompeu Fabra com el *canemàs* del futur diccionari institucional acadèmic. En la segona edició, malgrat modificacions en certs criteris lexicogràfics, aquest diccionari prescriptiu es planteja com una continuació directa de la mateixa línia.²²⁷ L'obra s'ha consultat en la versió en línia,²²⁸ que té l'avantatge que incorpora les progressives esmenes que es van fent en les successives actualitzacions del diccionari des del 2007 fins al moment de la consulta.

Amb relació a les col·locacions, en les pàgines introductòries no es troben referències explícites a aquestes construccions i, com en el cas del GD62, tampoc no es tenen en compte en la microestructura del diccionari. D'aquesta manera, si se'n troben és, com en el GD62, entremesclades entre altre tipus d'informació. De tota manera, com a prova del reconeixement de l'existència d'aquest tipus d'unitats lèxiques el mot *col·locació* sí que forma part de la nomenclatura d'aquest diccionari (§ 2.4.1), cosa que no succeeix en el GD62, per exemple.

9.3.1.3. Diccionari descriptiu de la llengua catalana (DDLc 2019)

La característica més rellevant d'aquest diccionari en línia,²²⁹ es troba en la metodologia que s'utilitza per confeccionar-lo, que és innovadora en el marc de la lexicografia catalana. En síntesi: es tracta d'una obra que pretén descriure l'ús real de la llengua catalana, per a la qual cosa, en la línia de la tradició lexicogràfica britànica, es basa en l'ús de corpus. En concret, pren com a font d'informació el CTILC, constituït d'una manera específica amb vista a l'elaboració d'aquest diccionari, i que conté textos

²²⁷ Sobre les característiques d'aquesta obra, vegeu, entre d'altres, Ginebra (2007) i Rafel i Fontanals (2008, 2012).

²²⁸ És disponible en l'adreça web: <<http://dlc.iec.cat>>. Les últimes consultes en el DIEC2 s'han fet en el mes d'octubre de 2020.

²²⁹ Es pot consultar per mitjà de dues interfícies disponibles en línia (octubre de 2020): <<http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp>>, <<https://dcc.iec.cat/ddlc/>>. En aquesta recerca s'ha fet servir aquesta segona, ja que és la que ofereix més opcions de consulta avançada, concretament en l'apartat «Col·locacions». Les últimes consultes en el DDLc s'han fet el mes d'octubre de 2020. Per ampliar la informació sobre el DDLc, vegeu, per exemple, Soler i Bou (1998, 2002, 2003: 11-12 i pàssim), Rafel i Fontanals i Soler i Bou (2006), Rafel i Fontanals (2008, 2012, 2014).

publicats entre el 1830 i el 1988, d'àmbits diversos, tant generals com d'especialitat.²³⁰ A partir de la informació del corpus, el DDLC es concep, doncs, amb la finalitat de completar les dades que ofereixen els diccionaris existents en català fins aquest moment, poc orientats a descriure l'ús de la llengua.

En aquest sentit, Soler i Bou (1998: 355), coordinador del projecte del diccionari, es planteja qüestions com les següents: «Per què un diccionari no ens diu *explícitament* que el substantiu *colofó* funciona amb el verb *posar*, que a una *palestra* s'hi *surt* [...]»? Aquests són aspectes que solen passar per alt a l'usuari de diccionaris, però que són absolutament determinants per a la determinació del valor lingüístic de l'obra. Altrament, un diccionari no podria jugar el doble paper que té assignat: el d'instrument *descodificador* però també el d'assistir l'usuari en la *codificació* del discurs lingüístic. Els diccionaris fins ara, en especial els diccionaris catalans, s'han ocupat molt de dir què són els mots (què signifiquen) però molt poc de dir com s'usen.» El DDLC es basa, per tant, en aquests plantejaments, totalment innovadors en la lexicografia catalana, encara que no en la britànica —amb el projecte COBUILD. Concretament la utilització de corpus per a la producció de diccionaris es posa en relació amb l'ús dels mots i, per aquesta via, s'arriba a la necessitat que els diccionaris incloguin informació col·locacional.

Així mateix, és remarcable que el DDLC inclou la informació que és present en el CTILC, tant si és normativa com si no ho és. És a dir, el DDLC és un diccionari *descriptiu* i no *prescriptiu*. Per això, un usuari no expert haurà d'anar amb compte a l'hora d'utilitzar aquest material, ja que s'hi recullen informacions considerades no normatives per l'IEC.²³¹

En la «Guia d'utilització del DDLC», disponible en línia —accessible des de la pàgina principal del diccionari—, se n'expliquen els aspectes bàsics tant de la macroestructura com de la microestructura. Quant a la microestructura, val la pena insistir que s'hi preveu explícitament la inclusió de col·locacions, que poden ser relatives a una de les accepcions de l'article lexicogràfic, però també a una accepció d'una locució o bé a un mot derivat.²³² Com a informació clau, s'hi assenyala que les col·locacions es presenten en l'article precedides del símbol ⇒ i se separen en grups, segons la tipologia, per mitjà de dues barres inclinades: //.²³³

La definició de col·locació de què es parteix per a la redacció d'aquesta obra és la següent:

Les col·locacions són combinacions lèxiques habituals que presenten una certa atracció mútua dels elements que les formen i que, alhora, tenen un significat conjunt que és funció dels significats dels seus components (*inspirar confiança, afirmació rotunda, examinar detingudament*, etc.).

²³⁰ Com s'ha dit en § 8.3.1, el corpus ha estat actualitzat recentment, però les dades d'aquestes actualitzacions no s'han incorporat en el DDLC.

²³¹ Dins els articles, les entrades, les accepcions i les subentrades que no són normatives estan marcades amb el signe següent: • .

²³² Vegeu l'apartat 3.5 de la guia, titulat «Col·locacions».

²³³ De fet, en aquesta pàgina del DDLC no s'especifica quina és la *tipologia* de col·locacions a què s'al·ludeix ni tampoc amb quin *ordre* concret es presentaran. Ara bé, a partir de l'ús del diccionari, es comprova que el signe // serveix per separar col·locacions amb diferents estructures gramaticals (a mode d'exemple: ⇒ *nom-preposició-nom // nom-adjectiu // verb-nom*).

També es recullen com a col·locacions aquelles combinacions lèxiques en què, malgrat que no mantenen pròpiament una atracció mútua, presenten una freqüència d'aparició en relació amb la probabilitat d'aparició conjunta dels seus components (*fabricar productes, espai aeri, fumar nerviosament*, etc.).

En resum, la freqüència és un element cabdal en la concepció de col·locació, en tant que combinació «habitual» o bé amb «una freqüència d'aparició» destacable. Alhora, es tenen en compte també aspectes semanticosintàctics, que es resumeixen en l'«atracció mútua» entre els constituents (§ 2.5.2.3) —que no és, però, requisit obligatori perquè una combinació es reculli com a col·locació en aquesta obra— i en la composicionalitat en el significat del conjunt. Tot i que en aquesta «Guia» no s'aprofundeix més en la caracterització de les col·locacions, sí que se'n fa notar la varietat i, en les que tenen l'estructura N + ADJ, s'hi barregen aquelles en què intervenen adjectius qualificatius amb d'altres amb adjectius de relació i, terminològicament, amb un valor de denominació que les aproxima a les unitats lexicalitzades (§ 5):

La tipologia de les col·locacions és força variada, i pot obeir a relacions de tipus molt divers entre els elements que hi concorren. Les col·locacions del tipus **N Adj**, per exemple, poden ser intensificadores (*desig ardent, lluita acarnissada*), valoratives (*agradable sorpresa, poble de mala mort*), tipològiques (*malaltia contagiosa, malaltia mental*), etc.

Per tant, el plantejament inicial és diferent del que es troba en el GD62 i en el DIEC2, en què ni tan sols no s'al·ludeix a les col·locacions com un tipus de seqüències lèxiques que s'hi poden trobar descrites. En el DDLIC, en canvi, sí que es consideren les col·locacions, com a part de la microestructura, per bé que en aquesta «Guia d'utilització» tampoc no es concreten gaires detalls sobre el tractament que se'ls donarà en l'obra. Així, per exemple, ni tan sols no es dona cap indicació sobre on és més previsible trobar-les, com ara si és en l'article de la *base* o en del *col·locatiu* o si, per evitar aquesta terminologia, és possible que s'inclouin prioritàriament en els articles de mots d'una categoria gramatical determinada, posem per cas.

9.3.2. Buidatge d'informació dels diccionaris

Com a part de la recerca, s'ha constituït una base de dades relacional de combinacions lèxiques en llengua catalana anomenada COLCAT, en la qual se centra el capítol desè d'aquesta tesi. L'objectiu d'aquesta base de dades és aplegar exemples de combinacions de diversos tipus, a fi d'analitzar-les i classificar-les i, segons això, crear un prototip de diccionari. Per a cada combinació, s'hi recullen informacions diverses, una de les quals és la presència o absència en els tres diccionaris que s'esmenten en l'apartat anterior. En el cas que una combinació es trobi en una d'aquestes tres obres, en la base de dades s'indica en quin article es troba i amb quina forma.²³⁴

²³⁴ Tal com es comenta en § 10, una part de la informació d'aquesta base de dades —creada mitjançant el programa Microsoft Access— es pot consultar a partir de l'aplicació web COLCAT, que la presenta en forma de prototip de diccionari. Ara bé, el buidatge d'informació dels diccionaris no s'hi publica.

En concret, s'ha cercat sistemàticament cadascuna de les combinacions incloses en aquesta base de dades en dos articles lexicogràfics, que corresponen al lema que funcionaria com a base d'una col·locació, d'una banda, i al que en seria el col·locatiu, d'altra banda.²³⁵ En la base de dades COLCAT, la unitat lèxica que funcionaria com a base col·locacional es representa com a *UL1* i el col·locatiu, com a *UL2*; no s'hi empen els termes *base* ni *col·locatiu*, ja que en la base de dades es recullen combinacions que, en el marc d'aquesta recerca, no es consideren pròpiament *col·locacions* i, per això, s'ha optat per denominacions més genèriques per als constituents de la seqüència.²³⁶

Així doncs, s'ha buscat cada combinació en els articles corresponents a la *UL1* (base) o a la *UL2* (col·locatiu) i, en cas de ser-hi present, s'ha consignat informació sobre la forma amb què es dona compte de la col·locació en cada article.²³⁷ En la base de dades està previst també recollir informació en el cas que es detecti la combinació en articles del diccionari diferents dels corresponents a la *UL1* o a la *UL2*, tot i que aquesta cerca no s'ha fet d'una manera sistemàtica. Per això, les dades sobre la presència de combinacions en tercers articles no s'han inclòs en l'anàlisi quantitativa de les dades, encara que sí que s'hi fa alguna al·lusió en l'apartat de l'anàlisi qualitativa (§ 9.5).

Per analitzar la presència de combinacions en diccionaris, s'ha explotat la informació continguda en la base de dades COLCAT. Per això, s'han exportat a un full de càlcul (en format *.xlsx*) les dades relatives a les primeres 575 combinacions lèxiques introduïdes en aquesta base de dades, i s'han tractat amb el programa Microsoft Excel (v. 2016). Es tracta d'un conjunt heterogeni de seqüències, que representen una selecció aleatòria, que, tot i les limitacions d'aquest treball, s'ha considerat que pot oferir dades vàlides sobre la representació lexicogràfica de la combinatòria lèxica. Aquest conjunt de combinacions donen informació (parcial) sobre la combinatòria d'un centenar d'*UL1*. És a dir, de la base de dades s'han extret 575 combinacions, que corresponen a noranta-vuit *UL1* diferents. D'aquesta manera, tot i que hi ha alguna combinació aïllada, com a norma general cada combinació es relaciona amb d'altres seqüències en què intervé la mateixa *UL1*.

En COLCAT, s'hi recullen combinacions amb quatre estructures gramaticals diferents: *N + ADJ*, *V + N* [pacient], *V + N* [agent], i *V + ADV* (§ 10.3). D'altra banda, com a dada d'interès a l'hora d'analitzar el caràcter col·locacional de cada combinació, a cada combinació s'hi ha assignat una marca de col·locacionalitat (§ 5.3.2 i 10.3.2.4): per a l'anàlisi d'aquest capítol, s'ha simplificat i només s'ha tingut en compte si la combinació

²³⁵ D'aquesta manera, en les combinacions formades tant per un nom i un adjectiu com per un nom i un verb, el nom és la base de la col·locació, mentre que l'adjectiu o el verb n'és el col·locatiu. En les combinacions d'un verb amb un adverbi, la base és la unitat verbal, i l'adverbi, el col·locatiu.

²³⁶ Remarquem, doncs, que aquí la *UL1* d'una seqüència no és necessàriament la que apareix en primer lloc, ni la *UL2*, la segona en l'ordre. Les unitats lèxiques són classificades en *UL1* o *UL2* segons l'estructura de la combinació.

²³⁷ Només s'han tingut en compte les combinacions explicitades en l'article lexicogràfic, és a dir, en què les unitats lèxiques que les integren hi apareixen literalment. No s'han consignat, doncs, combinacions deduïbles, per exemple, a partir de la informació sobre elements extrínsecs, sinó tan sols aquelles en què les dues unitats lèxiques concrets són presents dins l'article. D'altra banda, a l'hora d'extreure i analitzar les combinacions, no s'han pres en consideració aspectes com és la diferenciació en accepcions, en el cas de mots polisèmics.

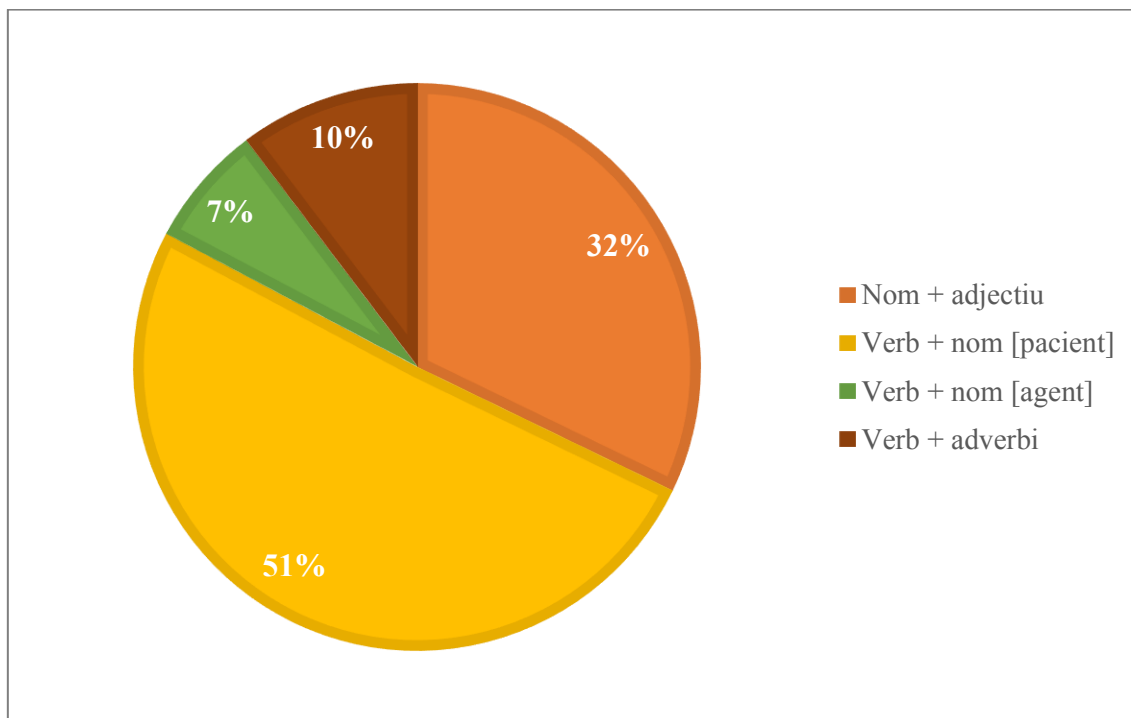
és considerada metafòrica o no metafòrica.²³⁸ Totes aquestes combinacions s'han documentat en el CTILC.²³⁹

En l'ANNEX 9.1 es presenta la llista del conjunt de 575 combinacions lèxiques: s'hi indica la UL1 (o *base*, en el cas d'una col·locació) amb què està relacionada i la categoria gramatical d'aquesta unitat, la forma de la combinació, l'estructura i, en darrer lloc, si té caràcter metafòric o no.

9.4. DADES QUANTITATIVES BÀSIQUES I RESULTATS

Com s'acaba de dir, s'ha analitzat la presència en els tres diccionaris assenyalats d'un total de cinc-cents setanta-cinc combinacions. A continuació, primerament s'analitza el conjunt d'aquestes combinacions segons dos criteris: l'estructura formal i la semàntica metafòrica o no de la combinació (§ 9.4.1). Segonament, es classifiquen aquestes classificacions segons si són presents o no en els diccionaris, i se n'ofereixen les dades quantitatives que permeten comparar els tres diccionaris quant al nombre i al tipus de combinacions que recull cadascun (§ 9.4.2).

FIGURA 9.1. Combinacions de la base de dades analitzades: classificació segons l'estructura

²³⁸ Les marques de col·locacionalitat A.1, A.2 i A.3 s'associen a combinacions metafòriques; les marques B.1 i B.2, a no metafòriques.

²³⁹ Com que el DDLIC es basa en les dades del CTILC, el fet que totes les combinacions analitzades s'hi documentin fa que, a priori, totes tinguin la possibilitat d'estar recollides en aquest diccionari.

9.4.1. Combinacions analitzades

Dins el conjunt de 575 combinacions, hi estan representats els quatre tipus de combinacions lèxiques amb què es treballa en la base de dades COLCAT, que s'hi recullen amb una distribució desigual. Com es mostra en la FIGURA 9.1,²⁴⁰ la majoria són combinacions amb l'estructura V + N [pacient] (dos-centes noranta-una combinacions, el 51 % del total) o N + ADJ (cent vuitanta-cint combinacions, el 32 %), mentre que hi tenen menys pes les combinacions V + ADV (cinquanta-nou combinacions, el 10 %) i V + N [agent] (quaranta combinacions, el 7 %).

A part de l'estructura, l'altre criteri que s'ha tingut en compte inicialment en analitzar aquesta mostra de combinacions és si tenen un caràcter metafòric o no. En aquest cas, un poc més de la meitat es consideren pertanyents a la categoria B, de combinacions no metafòriques (tres-centes vint-i-tres combinacions, el 56 % del total), mentre que la resta són de la categoria A o metafòriques (dues-cents cinquanta-dues combinacions, el 44 %).

Tant en el grup de les combinacions metafòriques com en el de les no metafòriques estan representades les diverses estructures, amb una distribució numèrica similar a la que és general en la base de dades. Així, dins les combinacions metafòriques, la major part presenten l'estructura V + N [pacient] (cent tretze combinacions, el 45 %); el 36 % són combinacions N + ADJ (noranta) i, quant a la resta, un 11 % són V + N [agent] (vint-i-nou) i l'altre 6 %, V + ADV (vint). En el cas de les combinacions no metafòriques, el 55 % són V + N [pacient] (cent setanta-vuit); el 30 %, N + ADJ (noranta-cinc); el 12 %, V + ADV (trenta-nou), i el 3 %, V + N [agent] (onze).

9.4.2. Presència de les combinacions en diccionaris

Un poc més de la meitat de les combinacions extretes de la base de dades es localitzen en almenys un dels diccionaris. En concret, 333 de les combinacions (el 58 % del total) es documenten, com a mínim, en una de les tres obres lexicogràfiques, mentre que les altres 242 (el 42 %) no s'hi troben ni en l'article de la UL1 ni en el de la UL2.

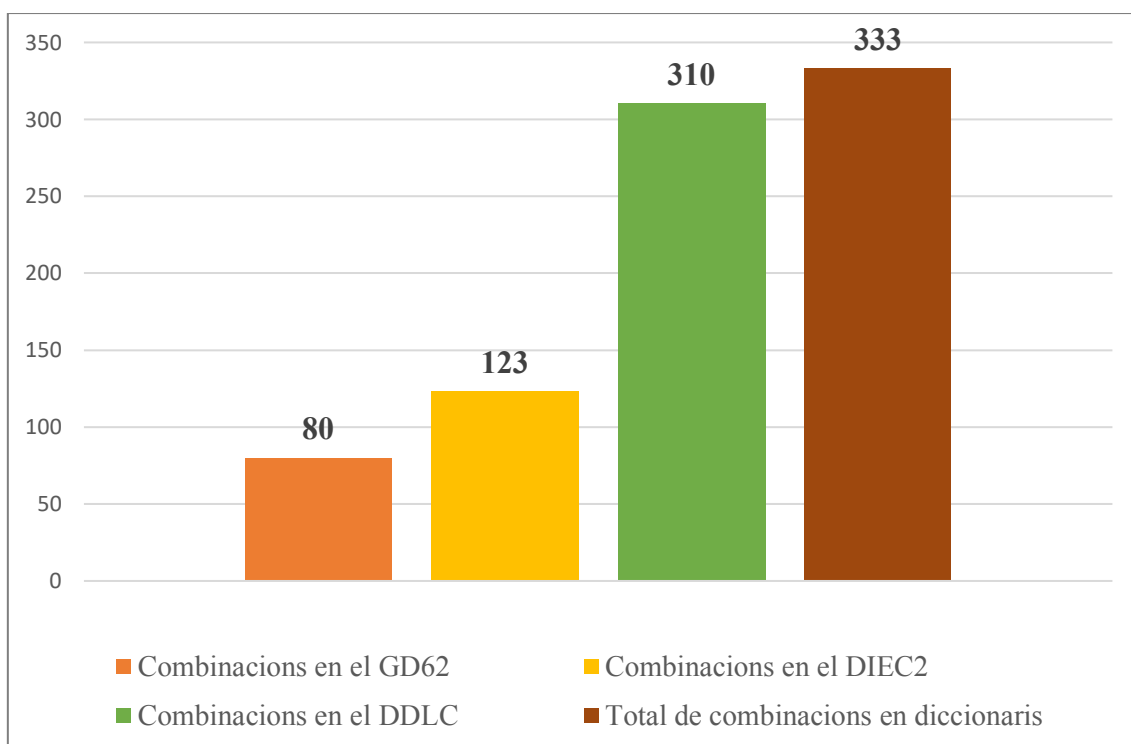
La distribució numèrica de les combinacions representades en els diccionaris coincideix amb la repartició general en subgrups segons l'estructura (FIGURA 9.1) i el caràcter metafòric (§ 9.4.1). D'aquesta manera, en el total de 333 combinacions que es documenten en almenys un dels tres diccionaris, el 51 % respon a l'estructura V + N [pacient] (cent seixanta-vuit combinacions); el 33 % són N + ADJ (cent onze); el 10 %, V + ADV (trenta-tres), i el 6 % restant, V + N [agent] (vint-i-una). De la mateixa manera, segons el caràcter metafòric, es reproduïx també la mateixa proporció que tenen les metafòriques i les no metafòriques en el conjunt total de 575 combinacions: així, també la major part de les 333 combinacions presents en almenys un diccionari són no metafòriques (el 56 %, cent vuitanta-set combinacions), mentre que les col·locacions

²⁴⁰ Tots els gràfics d'aquest capítol s'han elaborat automàticament amb el programa Microsoft Excel (v. 2016), a partir de les dades exportades a un full de càlcul creat amb aquest programa a partir de l'exportació de la base de dades COLCAT des de Microsoft Access.

metafòriques hi estan un poc menys representades (el 44 %, cent quaranta-sis combinacions).

Semblantment, si s'analitzen aquestes cent quaranta-sis combinacions metafòriques segons l'estructura, els percentatges a grans trets coincideixen tant amb els del total de combinacions (FIGURA 9.1) com amb els del total de 333 combinacions presents en diccionaris: el 45 % de les 146 combinacions metafòriques presenta l'estructura V + N [pacient] (seixanta-sis); el 37 %, N + ADJ (cinquanta-quatre); el 9 %, V + ADV (tretze), i l'altre 9 %, V + N [agent] (tretze).

FIGURA 9.2. Total de combinacions localitzades en el GD62, en el DIEC2 i en el DDLC, i total de combinacions diferents presents en almenys un dels diccionaris

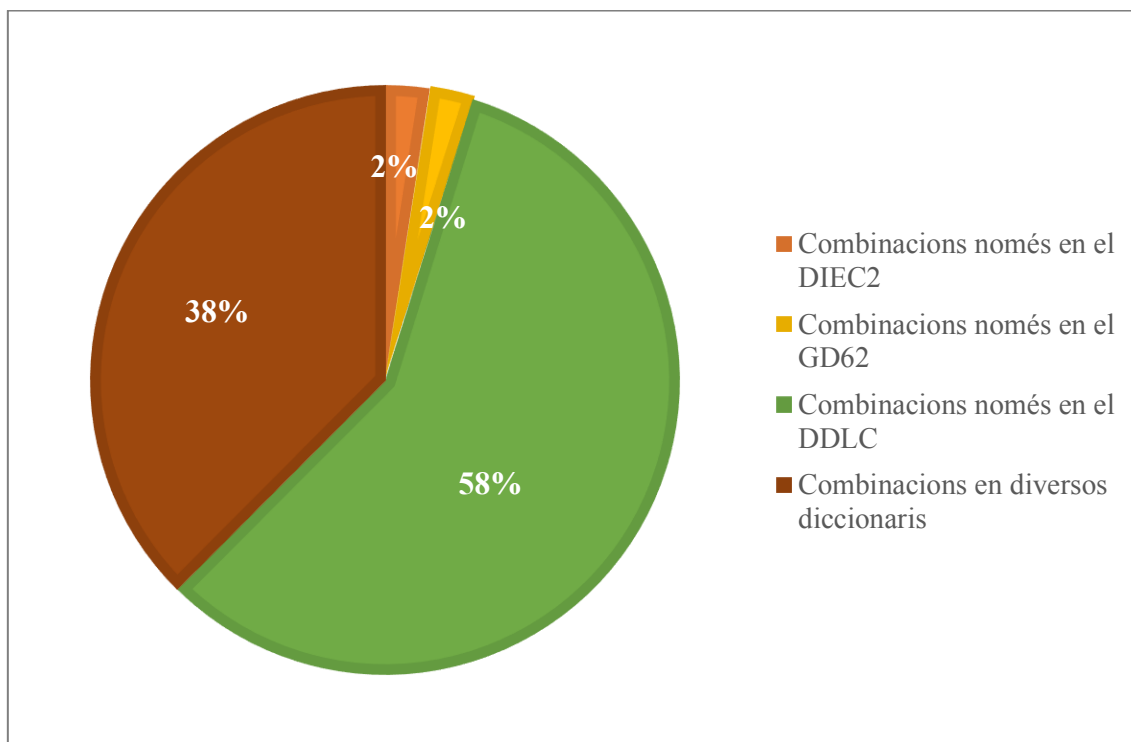

Com es pot observar en la FIGURA 9.2, el diccionari que recull un nombre més elevat de combinacions lèxiques és, amb diferència, el DDLC: en els articles de la UL1 o bé de la UL2, s'hi troben el 92 % de les 333 combinacions (tres-centes deu); en l'ANNEX 9.4 es presenta la llista amb el total de combinacions documentades en el DDLC. En el DIEC2, n'hi ha el 37 % (cent vint-i-tres), mentre que en el GD62, tan sols el 24 % (vuitanta); en els ANNEXOS 9.3 i 9.2 es troben els llistats de les combinacions del DIEC2 i del GD62, respectivament.

La FIGURA 9.3 mostra que una bona part de les 333 combinacions documentades en diccionaris apareix en almenys dues de les tres obres lexicogràfiques: en concret, cent vint-i-cinc combinacions (el 38 %). Ara bé, la majoria (el 62 %) són presents només en un dels tres diccionaris: la major part, les recull el DDLC, en què hi ha cent noranta-dues combinacions que no es troben en cap dels altres dos diccionaris (el 58 % del total), i el

DIEC2 i el GD62 només tenen vuit combinacions exclusives cadascun (el 2 %). A tall d'exemple, aquestes setze combinacions exclusives d'una obra es presenten en les TAULES 9.1 (GD62) i 9.2 (DIEC2).

FIGURA 9.3. Combinacions en diversos diccionaris o exclusives d'un de sol

<i>Combinació</i>	<i>Estructura</i>	<i>Caràcter metafòric</i>
<i>acceptar una crítica</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>assaborir la venjança</i>	V + SN [pacient]	METAFÒRICA
<i>boira intensa</i>	N + ADJ	NO METAFÒRICA
<i>diferència forta</i>	N + ADJ	METAFÒRICA
<i>estimar bojament</i>	V + ADV	METAFÒRICA
<i>estimular la imaginació</i>	V + SN [pacient]	METAFÒRICA
<i>fe absoluta</i>	N + ADJ	NO METAFÒRICA
<i>odi visceral</i>	N + ADJ	METAFÒRICA

TAULA 9.1. Combinacions exclusives del GD62

<i>Combinació</i>	<i>Estructura</i>	<i>Caràcter metafòric</i>
<i>acceptar una oferta</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>la boira dissipar-se</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>passió xardorosa</i>	N + ADJ	METAFÒRICA
<i>rebutjar una oferta</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>salt mortal</i>	N + ADJ	NO METAFÒRICA
<i>seleccionar un argument</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>sentir admiració</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>tenir imaginació</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA

TAULA 9.2. Combinacions exclusives del DIEC2

Si ens centrem en el GD62, conté 80 combinacions de les analitzades, vuit de les quals es documenten exclusivament en aquesta obra —i no en les altres dues (TAULA 9.1). Pel que fa a la resta de combinacions, cinquanta-cinc són compartides per tots tres diccionaris; deu són presents tant en el GD62 com en el DDLC —però no en el DIEC2—, i set són en el GD62 i en el DIEC2 alhora —però no en el DDLC. D'altra banda, el 53 % de les vuitanta combinacions documentades en el GD62 presenten l'estructura V + N [pacient] (quaranta-dues combinacions); el 31 %, N + ADJ (vint-i-cinc); el 5 %, V + ADV (quatre), i l'11 %, V + N [agent] (nou). A part, en relació amb la semàntica, en aquest cas, la majoria són combinacions metafòriques, el 51 % (quaranta-una), enfront del 49 % de no metafòriques (trenta-nou).

En el cas de les 123 combinacions del DIEC2, deixem de banda les vuit combinacions exclusives d'aquesta obra (TAULA 9.2) i les cinquanta-cinc que comparteix amb el GD62 i el DDLC. Quant a la resta, cinquanta-tres d'aquestes combinacions no es troben en el GD62, però sí en el DDLC, i les set restants, en canvi, es documenten també en el GD62 i no en el DDLC. Com en tots els casos, la major part de combinacions responen a l'estructura V + N [pacient]: en concret, el 63 % de les 123 combinacions del DIEC2 (setanta-vuit), i les segueixen les combinacions N + ADJ, que representen el 24 % del total (trenta); les combinacions V + ADV i V + N [agent] suposen el 10 % (dotze combinacions) i el 2 % (tres) del total, respectivament. En el DIEC2, a diferència del GD62, les combinacions no metafòriques són més nombroses: són el 45 % del total (cinquanta-cinc combinacions), enfront del 55 % de no metafòriques (seixanta-vuit).

Per acabar, el DDLC és el que aplega més combinacions (tres-centes deu): gairebé dues tercers parts són exclusives d'aquesta obra (cent noranta-dues); altres cinquanta-cinc són comunes als tres diccionaris; cinquanta-tres són compartides amb el DIEC2 —i no amb el GD62—, mentre que deu es troben alhora en el GD62 —però no en el DIEC2—, tal com s'ha assenyalat; aquestes deu combinacions es presenten en la TAULA 9.3. Novament, les combinacions amb més representació en el buidatge que s'ha fet del diccionari són les que tenen l'estructura V + N [pacient], que són més de la meitat, el 51 % del total (cent cinquanta-sis), seguides de les que presenten l'estructura N + ADJ, el 33 % (cent tres); les

V + ADV, el 10 % (trenta-dues), i les V + N [agent], el 6 % (dinou). En conjunt, les combinacions no metafòriques són les més nombroses, ja que representen el 56 % de les 310 (cent trenta-sis combinacions), mentre que les metafòriques són el restant 44 % (cent setanta-quatre).²⁴¹

<i>Combinació</i>	<i>Estructura</i>	<i>Caràcter metafòric</i>
<i>confiança cega</i>	N + ADJ	METAFÒRICA
<i>crítica teatral</i>	N + ADJ	NO METAFÒRICA
<i>denegar una demanda</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>el silenci regnar</i>	V + SN [pacient]	METAFÒRICA
<i>fracassar estrepitosament</i>	V + ADV	METAFÒRICA
<i>incoar un expedient</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>prohibir terminantment</i>	V + ADV	NO METAFÒRICA
<i>sofrir una derrota</i>	V + SN [pacient]	NO METAFÒRICA
<i>una guerra esclatar</i>	V + SN [pacient]	METAFÒRICA
<i>una tempesta desencadenar-se</i>	V + SN [pacient]	METAFÒRICA

TAULA 9.3. Combinacions presents en el DDLC i en el GD62 (i no en el DIEC2)

9.5. ANÀLISI DE LA REPRESENTACIÓ LEXICOGRÀFICA DE LES COMBINACIONS

A continuació, analitza amb un poc més de detall la manera com estan representades les combinacions lèxiques que s'han detectat en els tres diccionaris: el GD62 (§ 9.5.1), el DIEC2 (§ 9.5.2) i el DDLC (§ 9.5.3).

9.5.1. Combinacions lèxiques en el GD62

Lexicogràficament, les combinacions es troben recollides en el GD62 mitjançant tres procediments, que s'analitzen en els subapartats següents: com a exemples d'ús (§ 9.5.1.1), com a subentrades (§ 9.5.1.2), o bé com a part de la definició (§ 9.5.1.3), tot i que no es descarta que hi pugui haver col·locacions descrites per altres procediments lexicogràfics.

²⁴¹ En el DDLC s'hi mantenen, doncs, exactament els mateixos percentatges entre totes dues categories de combinacions que els que s'han trobat en el total inicial de 575 combinacions analitzades (§ 9.4.1).

9.5.1.1. Exemples d'ús

La major part de les combinacions es presenten en el GD62 en forma d'exemple d'ús:²⁴² la microestructura d'aquest diccionari inclou un apartat, optatiu, en què es pot recollir un exemple o diversos que serveixin per il·lustrar l'ús del mot definit. Quan l'exemple hi és, es troba ubicat darrere de la definició, i s'hi pot presentar en forma d'oració completa —amb una forma verbal conjugada en una de les formes personals— o bé de sintagma.

En les FIGURES 9.4 i 9.5 es mostren exemples en forma d'oració i de sintagma, respectivament. Les vuit combinacions que es recullen en aquestes taules són les mateixes que ja s'han assenyalat com a exclusives del GD62 —o sigui: no són ni en el DDLC ni en el DIEC2—, que, per tant, no reben un tractament uniforme en el diccionari (FIGURA 9.1). A part del fet que una meitat són representades en forma d'oració i l'altra, en forma de sintagma, algunes es localitzen en l'article de la UL1 (*diferència forta*,²⁴³ *fe absoluta*, *estimular la imaginació*), i la resta, en el de la UL2 (*acceptar una crítica*, *estimar bojament*, *assaborir la venjança*, *boira intensa*, *odi visceral*).²⁴⁴

FIGURA 9.4. Combinacions en el GD62: exemples d'ús en forma d'oració

acceptar *v tr (ll acceptare) [...]* **3** Consentir a sofrir alguna cosa, a tolerar-la de part d'algú, etc. *No accepto la seva crítica.*

bojament *adj* De manera boja. *L'estimava bojament.*

diferència *f (ll differentia) [...]* **3** (sovint en *pl*) Dissensió. *Entre tots dos hi ha fortes diferències.*

¹fe (*pl fes*) *f (ll fides) [...]* **4** Confiança absoluta. *Tinc una fe absoluta en la seva capacitat.*

²⁴² En aquestes pàgines prescindim d'incloure-hi una revisió de la bibliografia específica sobre els diversos procediments lexicogràfics que s'hi comenten. Tanmateix, a tall de mostra puntual, amb referència a l'exemple citem Ginebra (2006).

²⁴³ Per a aquesta anàlisi no s'han tingut en compte diferències en la forma de la combinació com és el canvi d'ordre dels components (adjectiu davant el nom, per exemple) o la fixació en plural. Segons això, en la base de dades aquest exemple (*Entre tots dos hi ha fortes diferències*) simplement s'ha associat a la combinació amb la forma *diferència forta*. En § 10 sí que es tenen en compte aquestes aspectes: en COLCAT s'inclouen notes d'ús en el cas que la combinació tendeixi a estabilitzar-se amb un ordre dels components determinat —comportament col·locacional que s'ha comentat breument en § 8.5.2.

²⁴⁴ D'acord amb la nota anterior, en el buidatge tampoc no s'han pres en consideració diferències en la formalització de les combinacions com és ara la presència o absència de l'article davant del nom en les combinacions N + ADJ. Tanmateix, crida l'atenció que els diccionaris no en fan un tractament sistemàtic. Com a mostra, compareu *boira intensa* —combinació recollida en el GD62 sense article— i *un odi visceral* (FIGURA 9.5): aquesta incoherència en el tractament no sembla que tingui cap justificació lexicogràfica.

FIGURA 9.5. Combinacions en el GD62: exemples d'ús en forma de sintagma

assaborir *v tr* (92) [...] 2 *fig* *Assaborir la venjança*.

imaginació *f* (*ll imaginatio*) [...] 2 Funció per la qual l'esperit veu, es representa sota una forma sensible i concreta, éssers, coses, situacions de les quals no ha tingut una experiència directa. *Un text que estimula la imaginació*.

intens, -a *adj* (*ll intensus*) D'una gran força i penetració. *Un dolor intens*. *Boira intensa*.

visceral *adj* [...] 2 *fig* Que ve de les profunditats de l'ésser. *Un odi visceral*.

En total, cinquanta-sis de les vuitanta combinacions del GD62 (el 80 %) s'hi troben recollides en forma d'exemple: en trenta articles, la combinació s'hi consigna en forma d'oració, i en vint-i-set, en forma de sintagma. En el cas de la combinació *silenci sepulcral*, està representada en el diccionari tant en forma d'oració —en l'article de la UL1— com de sintagma —en l'article de la UL2 (FIGURA 9.6).

FIGURA 9.6. Combinació *silenci sepulcral* en el GD62: exemples d'ús en forma d'oració i de sintagma

silenci *m* (*ll silentium*) [...] 2 Acció i efecte de callar, de no dir res. *Les seves declaracions han estat acollides amb un silenci sepulcral*. [...]

sepulcral *adj* (*ll sepulcralis*) [...] 2 Que recorda les característiques pròpies dels sepulcres o de les tombes. *Un silenci sepulcral*.

FIGURA 9.7. Combinacions en el GD62: exemples en l'article de la UL1

curiositat *f* (*ll curiositas*) 1 Qualitat de curiós. *Les seves paraules van despertar la meua curiositat*. [...]

fam *f* (*ll famas*) 1 Necessitat imperiosa de menjar. *Tenir una fam insaciable*.

De fet, en el GD62 el 71 % de les combinacions recollides com a exemples són en l'article de la UL2, quaranta dels cinquanta-sis exemples —vint-i-una combinacions, en forma d'oració, i dinou, de sintagma. Només disset s'han detectat en l'article lexicogràfic corresponent a la UL1 —nou combinacions, en forma d'oració, i vuit, de sintagma. D'altra banda, totes les combinacions aplegades en l'article de la UL1 (nom o verb) responen a les estructures N + ADJ i V + N [pacient] (FIGURA 9.7), mentre que la diversitat és més gran en el grup de combinacions plasmades en l'article de la UL2 (adjectiu, verb

o adverbi), en què es troben les quatre estructures possibles: N + ADJ, V + N [pacient], V + N [agent],²⁴⁵ V + ADV (FIGURA 9.8).

FIGURA 9.8. Combinacions en el GD62: exemples en l'article de la UL2

estrepitosament *adv* De manera estrepitosa. *El nostre equip ha fracassat estrepitosament.*

mortal *adj* (*ll mortalis*) [...] **6** Que busca la mort. *Un enemic mortal. Es tenen un odi mortal.*

esgrimir *v tr* (*frànc *skemjam*) [...] **3 fig** Presentar amb contundència. *Esgrimir arguments.*

abrasar *v tr* (4) [...] **3 fig** Lliurar-se als ardors d'una passió. *L'amor abrasa.*

FIGURA 9.9. Combinacions en el GD62: subentrades

alimentar *v tr* (4) [...] **6** **alimentar el foc** Aportar-hi combustible.

amor *m* (*ll amor*) [...] **6** **amor platònic** Amor que exclou conscientment la relació sexual.

cerval *adj* (*ll supinum*) [...] **2 loc** **por cerval** Por irracional. *Tinc una por cerval de la foscor.*

confiança *f* (*ll amor*) [...] **5 loc** [...] **tenir confiança** (en algú o una cosa) Fiar-se'n del tot.

fam *f* (*ll fames*) [...] **4 loc** **fam canina** Fam intensíssima.

pírric, -a *adj* [...] **2 victòria pírrica** Victòria que dóna més pèrdues que beneficis.

platònic, -a *adj* (*ll amor*) [...] **3 amor platònic** Amor ideal.

silenci *m* (*ll silentium*) [...] **4 loc** [...] **guardar silenci** No parlar. [...]

supí, -ina *adj* (*ll supinum*) [...] **2 ignorància supina** Ignorància molt gran.

²⁴⁵ Per a les cinc combinacions amb aquesta estructura que es detecten, els exemples sempre apareixen com a frases completes, amb el verb amb una forma conjugada.

9.5.1.2. Subentrades

Les vuit combinacions que el GD62 fa constar en forma de subentrada es presenten en la FIGURA 9.9. En aquesta obra, cada subentrada consta d'una unitat lèxica composta, una definició i, optativament, un exemple d'ús o diversos. En ocasions la subentrada apareix encapçalada per l'abreviació *loc* (*locució*), i en d'altres, no.

Com es veu en la figura anterior, hi ha casos que la combinació és recollida en l'article de la UL1 nominal (*tenir confiança, fam canina, guardar silenci*) i d'altres, en el de la UL2, un verb o un nom (*alimentar el foc, por cerval*,²⁴⁶ *victòria pírrica, ignorància supina*). A part, es troba un cas (*amor platònic*) en què la combinació apareix duplicada, com a subentrada, en tots dos articles. Així doncs, no es percep un tractament gaire coherent quant a l'article en què s'ubiquen les combinacions, sense que enlloc s'indiqui explícitament si se segueix cap criteri per a aquesta ubicació.

9.5.1.3. Definicions

Hi ha divuit combinacions que s'han detectat, explícites, com a part de la definició de la UL2 (disset) o de la UL1 (una combinació), que responen a les estructures N + ADJ (*cavall bai, ignorància crassa, triomf esclatant*), V + N [pacient] (*acariciar una idea, atiar el foc, adduir un argument*) i V + N [agent] (*el cavall renillar, el cavall desbocar-se*,²⁴⁷ *una idea assaltar, un dubte assaltar*). Vegeu-ne una mostra en la FIGURA 9.10.

Com es pot comprovar en la figura, el lexicògraf explota diversos procediments per inserir aquestes combinacions en la definició de la UL2. En el cas de les combinacions N + ADJ, hi ha casos en què recorre a expressions metalingüístiques tradicionals en lexicografia, com és ara «aplicat a» (*cavall bai*)²⁴⁸ i «es diu de» (*ignorància crassa*). En les combinacions en què la UL2 és un verb, el nom constitueix un element extrínsec de la definició (§ 2.3.5), que en el GD62 només a vegades queda separat gràficament de la part intrínseca de la definició per parèntesis (*adduir un argument*). En la combinació present en l'article de la UL1, l'adjectiu forma part de la part intrínseca de la definició, de tal manera que la combinació analitzada es podria interpretar com a redundant semànticament (*triomf esclatant*).

A part, tot i que, com s'ha dit, no se n'ha fet un buidatge sistemàtic, en el diccionari és possible trobar diverses de les combinacions analitzades en definicions d'articles diferents de la UL1 i la UL2. N'és un exemple la col·locació *necessitat imperiosa*, que, com es pot comprovar en la FIGURA 9.7 anterior, és utilitzada a l'interior de la definició de *fam*. En la FIGURA 9.11 es reproduïxen altres exemples de combinacions que formen part de la llista extreta de la base de dades COLCAT i que en el GD62 no es documenten més que com a seqüències usades a l'interior d'una definició que no és ni la de la UL1 ni

²⁴⁶ Fem notar que la subentrada *por cerval* també conté un exemple d'ús d'aquesta seqüència lèxica.

²⁴⁷ La combinació *el cavall desbocar-se* es detecta com a part de la definició i, alhora, com a exemple (oració completa).

²⁴⁸ De fet, segons la informació literal en el GD62, la combinació seria *pelatge bai*.

la de la UL2 (*lluitar aferrissadament, obtenir una victòria, presentar un argument, sentir odi*).

FIGURA 9.10. Combinacions en el GD62: definicions de la UL2 o de la UL1

acariciar *v tr* (7) [...] **3 fig** Nodrir un projecte, una idea, conservant-ne l'esperança amb complaença. *Acaricia el somni de fer aquest viatge.*

assaltar *v tr* (4) [...] **3** Sobrevenir a algú sobtosament un pensament, una idea, un dubte, la mort, una malaltia, etc.

atiar *v tr* (*ll vulg *attiare*) (7) Fer més viu el foc perquè cremi millor, remouent els tions o bufant.

aduir *v tr* (*ll adducere*) (102) Oferir, presentar, al·legar (una prova, una raó, un argument).

bai, -a *adj* (*cast bayo?*) **1** De color roig fosc, aplicat al pelatge d'un cavall.

cras, crassa *adj* (*ll crassus*) **1** Es diu de l'error, la ignorància, l'engany grossers, injustificables. [...]

desbocar-se *v pron* (16) **1** Escapar, un cavall o qualsevol altre animal de sella, del control de la persona que el mena. *Amb el soroll, els cavalls es van desbocar.*

renillar *v intr* (*ll vulg *hiniclar*) (4) Cridar els cavalls.

triomf *m* (*ll triumphus*) Victòria, èxit, esclatant. *La seva elecció ha estat un triomf. Lluitar pel triomf d'una causa.*

FIGURA 9.11. Combinacions en el GD62: definicions diverses

aferrissat, ada *adj i adv* Es diu del combat, encontre, etc., en què els contraris lluiten aferrissadament. *Una baralla aferrissada. Lluitaven aferrissats.*

guanyar *v tr* (*germ *waidanjan*) (4) [...] **4** Obtenir la victòria en un joc, en una competició, una lluita. *La dreta ha guanyat les eleccions.*

aduir *v tr* (*ll adducere*) (102) Oferir, presentar, al·legar (una prova, una raó, un argument).

odiar *v tr* (*b ll odiare*) (7) Sentir odi. *Odiava el dictador a mort.*

Aquestes combinacions (FIGURA 9.11) no s'han inclòs en comptar les presents en el diccionari —i tampoc no s'han inclòs en les dades analitzades quantitativament. Ara bé, serveixen per demostrar que les dades relatives al nombre de combinacions dins aquesta obra serien superiors si s'hi apliqués una anàlisi més exhaustiva. En tot cas, aquests seqüències, no incloses ni en l'article de la UL1 ni en el de la UL2, no resulten fàcils de localitzar i, per això, s'interpreta que l'objectiu del lexicògraf no és posar-les a l'abast de l'usuari que pugui buscar informació sobre aquestes combinacions.

9.5.2. Combinacions lèxiques en el DIEC2

En el DIEC2 s'han recopilat les combinacions coincidents amb les preseleccionades que hi estan representades en forma d'exemple d'ús (§ 9.5.2.1), subentrada (§ 9.5.2.2), o incloses en la definició de la UL1 o de la UL2 de la combinació (§ 9.5.2.3).

9.5.2.1. Exemples d'ús

Com en el GD62, també en el DIEC2 la major part de les combinacions són explícites en forma d'exemple d'ús, que es pot concretar en forma d'oració completa o de sintagma: 98 de les 123 combinacions. És a dir, el 80 % del total de combinacions diferents que conté el DIEC2 hi són en forma d'exemple —que és el mateix percentatge que hi tenien també en el GD62. En el DIEC2 —a diferència del GD62—, els exemples en forma de sintagma (en total, seixanta-vuit combinacions) són més nombrosos que els que es consignen com a oracions (trenta-quatre), i unes quantes combinacions hi són representades d'ambdues formes (per exemple: *una bomba esclatar, sentir un soroll...*). Vegeu-ne exemples en les FIGURES 9.12 i 9.13.

Així mateix, s'hi comprova que hi ha combinacions recollides en l'article de la UL1 (*despertar una sospita, fam insaciable, riure sorollosament*); d'altres, en el de la UL2 (*l'amor abrasar, el silenci planar, enamorar-se bojament, esgrimir un argument, passió xardorosa, sol ardent*), i un bon grapat que es repeteixen en tots dos articles (*boira espessa, una bomba esclatar, ignorància crassa, sentir un soroll*). En concret, en el DIEC2 el 65 % de les combinacions es troben recollides en l'article de la UL2, seixanta-quatre dels noranta-vuit exemples —vint combinacions, en forma d'oració, i quaranta-cinc, com a sintagma. Per la seva part, en l'article lexicogràfic de la UL1 se n'han localitzat quaranta-nou —quinze, com a oració, i trenta-cinc, en forma de sintagma. Reiterem que una part de les combinacions es repeteixen en l'obra en diversos articles, on es plasmen també amb procediments diferents.

Com es veu en les figures següents, hi ha exemples de les diverses estructures: N + ADJ (*boira espessa, crítica demolidora, fam insaciable, passió xardorosa, ignorància crassa, sol ardent*), V + N [pacient] (*esgrimir un argument, sentir un soroll, una bomba esclatar*), V + N [agent] (*l'amor abrasar, el foc consumir, el silenci planar*) i V + ADV (*enamorar-se bojament, riure sorollosament*).

FIGURA 9.12. Combinacions en el DIEC2: exemples en forma de sintagma

abrasar [...]

2 1 tr. [LC] Una passió, lliurar a les seves ardors (algú). *L'amor que l'abrasa.*

boira

1 f. [LC] [ME] Extensió més o menys gran d'aire que porta en suspensió partícules petitíssimes d'aigua provinents de la condensació del vapor d'aigua de l'atmosfera, especialment quan forma una capa extensa tocant a terra i reduint la visibilitat horitzontal a menys d'un quilòmetre. *Haver-hi boira. Fer boira. Una boira espessa.* [...]

bojament

adv. [LC] D'una manera boja, com un boig. *Estar bojament enamorat.*

esclatar

1 1 v. intr. [LC] Rebentar, rompre's, amb soroll i projecció de fragments. *Una bomba que esclata. La bombardera esclatà en assajar-la. Tant inflaren el bot, que esclatà.*

espès -essa

1 1 adj. [LC] Que té una densitat o una consistència relativament gran. *Un fum espès. Una boira espessa.*

fam [...]

1 5 f. [LC] Desig ardent d'alguna cosa. *Tenir fam de riqueses. Una fam insaciable d'honors.*

ignorància

f. [LC] Estat de qui és ignorant. *Una ignorància crassa. La ignorància d'un fet.*

sentir [...]

1 1 v. tr. [LC] [MD] Percebre per mitjà dels sentits, comunament amb exclusió de la vista. *Els animals viuen i senten. Sentir una olor, un sabor. Sentir un soroll. Sentir trepig.*

riure¹ [...]

1 1 v. intr. [LC] Fer el moviment peculiar dels músculs de la cara, principalment de la boca, acompanyat ordinàriament de l'emissió de sons explosius del pit i de la gola, amb què se sol manifestar una alegria viva i sobtada. *L'home és l'únic animal que riu. L'he reconegut sentint-lo riure. Posar-se a riure. Riure sorollosament, de tot cor, com un boig.* [...]

sospita

1 f. [LC] Acció de sospitar d'algú, temença de qui sospita d'algú. *Això confirma, dissipa, les meves sospites. Despertar una cosa sospites.*

xardorós -osa

adj. [LC] Ardorós, xafogós. *La fruita fresca és benvinguda en les tardes xardoroses de l'estiu. Una passió xardorosa.*

FIGURA 9.13. Combinacions en el DIEC2: exemples en forma de frase

ardent [...]

2 1 *adj.* [LC] Que abrusa. *Fa un sol ardent.*

bomba¹

1 1 *f.* [LC] [DE] Artefacte de ferro o altre material resistent, generalment esfèric, ple de pólvora o d'un altre explosiu, amb una metxa, especialment el que es disparava amb un morter i esclatava en caure a terra. *La bomba va esclatar a poques passes de nosaltres.*

cras crassa

1 *adj.* [LC] Gros, s'aplica a error, engany, ignorància. *Viuen en una crassa ignorància: ignoren les coses més elementals.* [...]

planar [...]

2 *v. intr.* [LC] *PER EXT.* *Un gran silenci plana sobre la vall. Una angoixa terrible planava damunt de tots.*

esclatar

1 1 *v. intr.* [LC] Rebentar, rompre's, amb soroll i projecció de fragments. *Una bomba que esclata. La bombardera esclatà en assajar-la. Tant inflaren el bot, que esclatà.*

esgrimir [...]

3 *v. tr.* [LC] *PER EXT.* *Els arguments que esgrimí eren poderosos.*

consumir [...]

1 1 *v. tr.* [LC] El foc o qualsevol agent de descomposició, dissipació, gastament, destruir a poc a poc. *El foc ho ha consumit tot.* [...]

soroll

1 1 *m.* [LC] So que no és la veu humana o d'un animal ni el so d'un instrument músic, so no musical degut a impulsions irregulars i confuses. *El soroll de la pluja, d'una cascada, del mar. El soroll del vent, del tro. Soroll de passos, de cotxes. Des d'aquí no sentim el soroll de les onades.* [...]

9.5.2.2. Subentrades

En el DIEC2 hi ha cinc combinacions representades com a lema d'una subentrada, que són les que es reproduïxen en la FIGURA 9.14.

A diferència del GD62 —en què es trobaven més disperses—, en el DIEC2 pràcticament totes les combinacions es troben en l'article de la UL1. N'és una excepció *dissipar un dubte*: el diccionari descriu diverses possibilitats combinatòries del verb, fet que justificaria la inclusió d'aquesta seqüència en l'article de la UL2 verbal, agrupada al costat d'altres alternatives lèxiques.

FIGURA 9.14. Combinacions en el DIEC2: subentrades

dissipar [...]

1 5 [LC] **dissipar les il·lusions** (o **els dubtes**, etc.) **d'algú** Deslliurar-l'en.

fam [...]

1 2 [LC] **fam canina** Fam que fa que hom devori.

por [...]

2 [LC] **por cerval** Por extrema.

silenci [...]

2 2 [LC] **silenci sepulcral** Silenci total.

victòria¹ [...]

1 2 [LC] **victòria pírrica** Victòria que no dona cap benefici.

9.5.2.3. Definicions

Inclores com a part de definicions del DIEC2, s'han localitzat trenta-una de les combinacions analitzades. D'aquestes, cinc es troben en l'article de la UL1 (FIGURA 9.15), i vint-i-sis, en el de la UL2 (vegeu-ne uns quants exemples en la FIGURA 9.16). Es tracta de combinacions amb l'estructura N + ADJ (*enemic mortal*, *diferència abismal*, *violència brutal*), V + N [pacient] (*esperonar un cavall*, *imposar una llei*, *seleccionar un argument*, *inocular una vacuna*,²⁴⁹ *un rumor córrer*, *una bomba esclatar*) i V + N [agent] (*un dubte assaltar*, *un cavall desbocar-se*).

Com ja s'ha vist en el GD62, hi ha diversos procediments lexicogràfics per mitjà dels quals la combinació queda explicitada dins la definició. Per a les combinacions N + ADJ, en l'article de la UL2 (adjectiu) també es documenten en el DIEC2 usos de fórmules metalingüístiques com «s'aplica a» (*diferència abismal*, *ignorància supina*) per introduir l'element extrínsec de la definició.²⁵⁰ Les combinacions *violència brutal* (en la UL2) i *enemic mortal* (en la UL1) les considerem incloses en la definició —encara que la primera d'una manera implícita.

²⁴⁹ En la base de dades COLCAT, *vacci* és considerat una variant formal de *vacuna*, que participa en les mateixes combinacions. Per això, es recull del DIEC2 la forma *inocular vaccins* com a *inocular una vacuna*.

²⁵⁰ De fet, la utilització d'expressions com «aplicat a» o «dit de» és escassa en el DIEC2, i era més habitual en la primera edició d'aquest diccionari. Aquesta tècnica lexicogràfica s'ha de posar en relació amb el llegat lexicogràfic de Pompeu Fabra, que precisament es caracteritzava per incloure informació combinatòria a través de diversos recursos, i un dels més característics era aquesta mena de paràfrasis metalingüístiques. Colón i Soberanas (1986: 224) al·ludeixen a aquest mecanisme lexicogràfic com un dels que Fabra utilitzava per oferir informació aquells mots amb què se sol combinar comunament un adjectiu. Donen com a exemples els articles del GDLC: «FRESVAL *adj.* Fresc. Dit esp. d'un paratge, d'una planta» i «MÒRBID *adj.* D'una blanor delicada, dit esp. de les carns d'una persona».

FIGURA 9.15. Combinacions en el DIEC2: definicions de la UL1

enemic -iga [...]

1 2 [LC] **enemic capital a)** Enemic mortal.

lleï

1 1 f. [AD] [DR] [PO] Regla d'acció **imposada** per una autoritat superior. *La lleï divina. La lleï antiga, jueva, de Moisès. Les taules de la lleï. La lleï nova, de Jesucrist, de l'Evangeli. Observar, complir, la lleï. Violar la lleï. Ordenar la lleï una cosa. Prohibir, defendre, la lleï una cosa. Certs costums tenen força de lleï.*

argument [...]

3 m. [FL] Sintagma nominal o oració subordinada **seleccionat** per un predicat, del qual rep una determinada funció semàntica.

rumor

m. o f. [LC] Notícia que **corre** de boca en boca. *Corren rumors de guerra. El rumor públic l'acusa.*

bomba¹

1 1 f. [LC] [DE] Artefacte de ferro o altre material resistent, generalment esfèric, ple de pólvora o d'un altre explosiu, amb una metxa, especialment el que es disparava amb un morter i **esclatava** en caure a terra. *La bomba va esclatar a poques passes de nosaltres.*

FIGURA 9.16. Combinacions en el DIEC2: definicions de la UL2

abismal [...]

2 adj. [LC] Molt gran, s'aplica a una **diferència**, a una discrepància. *Hi ha una divergència abismal entre els dos punts de vista.*

assaltar [...]

3 v. tr. [LC] **Un pensament, una idea, un dubte**, etc., la mort, una malaltia, sobrevénir (a algú) sobtadament. *L'assaltà el temor de no fer-ho bé.*

brutal [...]

1 2 adj. [LC] Semblant a una bèstia, d'una **violència** salvatge. *Maneres brutals.*

desbocar-se

1 v. intr. pron. [LC] [AGR] **Un cavall** o una haveria, posar-se a córrer abrivadament desobeint el fre. *Un corser ardent que es desboca.*

esperonar

1 v. tr. [AGR] [LC] Punyir (**el cavall**) amb els esperons. *Aquest cavall, perquè corri no cal esperonar-lo.*

inocular [...]

4 v. tr. [BI] [MD] Administrar (**vaccins**, sèrum immunitzador o altres antígens) amb finalitats preventives, curatives o experimentals.

supí -ina [...]

2 adj. [LC] Molt gran i inexcusable, s'aplica a **ignorància**.

Pel que fa a les combinacions d'estructura V + N, en el DIEC2 el lligam entre el nom (UL1) i el verb (UL2) s'estableix pel fet que el primer està inclòs en la definició com a extrínsec (FIGURA 9.16) —quan el nom fa la funció de complement directe, en el DIEC2 normalment apareix separat de la part intrínseca de la definició entre parèntesis (*esperonar un cavall, inocular una vacuna*), recurs gràfic que no s'aplica quan la UL1 n'és el subjecte (*un pensament assaltar, un cavall desbocar-se*). En canvi, en el cas de les combinacions incloses en l'article de la UL1, és la UL2 verbal que es troba incrustada a l'interior de la definició (FIGURA 9.15: *imposar una llei, seleccionar un argument, un rumor córrer, una bomba esclatar*). A part que aquest recurs exigeix un major esforç per deduir les combinacions, que queden amagades dins la definició, el fet que la combinació ja estigui inclosa en la mateixa part intrínseca de la definició d'una de les unitats crea una mena de redundància o circularitat.

A part, com ja s'ha destacat per al GD62, en el DIEC2 també és possible trobar més combinacions que les analitzades fins ara, ja que se'n troben en articles diferents de la UL1 i la UL2. Per exemple, en la FIGURA 9.14, s'ha vist que la definició de *silenci sepulcral* (subentrada) és la combinació *silenci total*.

9.5.3. Col·locacions en el DDLC

Aquest diccionari és l'únic en què no s'ha detectat cap de les combinacions de les analitzades en forma de subentrada, però se n'hi documenten en forma de col·locació (§ 9.5.3.1), d'exemple d'ús (§ 9.5.3.2), i com a part de la definició (§ 9.5.3.3).

9.5.3.1. Col·locacions

Com ja s'ha dit (§ 9.3.1.3), una diferència substancial de la microestructura d'aquesta obra respecte dels altres dos diccionaris són les *col·locacions*. De fet, en el DDLC se'n treu profit, ja que en l'apartat de l'article previst per incloure-hi aquest tipus de seqüències es troben recollides un total de dues-centes cinquanta-quatre combinacions diferents del total de tres-centes deu detectades en el DDLC —és a dir, el 82 %.

La FIGURA 9.17 mostra les col·locacions amb el mot *guerra* (UL1) i s'hi subratllen (en gris) les quatre que s'hi han cercat, ja que estan incloses en el conjunt seleccionat de combinacions extretes de la base de dades COLCAT: *la guerra esclatar, començar una guerra, una guerra començar* i *desencadenar una guerra*. En qualsevol cas, aquesta obra inclou moltes altres combinacions: en cada article s'ofereix un ventall prou ampli de col·locacions, que apareixen ordenades segons les distintes categories dels constituents, en grups separats per les dues barres inclinades (//). En comptes de repetir el lema, s'empra el símbol ~ en la posició que ocuparia.

FIGURA 9.17. Combinacions amb *guerra* en el DDL: col·locacions

guerra f. [...]

1a. [N₁COMP (de N₁) contra/amb N₂] ⇔ [N₁COMP (entre N₁₊₂)] (N₁[grup social, exèrcit, estat]; N₂[grup social, exèrcit, estat, autoritat]) **Situació** conflictiva provocada per discrepàncies [entre un grup, entre un exèrcit, entre un estat]₁ i [un altre grup, un altre exèrcit, un altre estat, l'autoritat establerta]₂ que implica enfrontaments armats i que es prolonga durant un període de temps ⇔ Situació conflictiva provocada per discrepàncies [entre grups, entre exèrcits, entre estats]_{1,2} que implica enfrontaments armats i que es prolonga durant un període de temps. ⇒ *temps de ~, estat de ~, vaixell de ~, indústria de ~, màquina de ~, declaració de ~, ~ d'independència // ~ civil, ~ mundial, ~ imperialista, ~ colonial, ~ cruel, ~ cruenta, ~ fratricida // fer la ~, anar a la ~, la ~ acabar-se, declarar la ~, la ~ esclatar, guanyar la ~, començar una ~, estar en ~, perdre una ~, provocar una ~, la ~ destruir, la ~ assolar, la ~ devastar.* [...] en plena **guerra** de Catalunya contra el rei Felip IV, la proclamació de la nostra República era un acte oficial de separació [...]. [Rovira i Virgili (1931): 97, p. 95]ⁱ. Volien la **guerra** contra la Unió Soviètica! [Comorera (1940): 32, p. 25]ⁱ. Les actes, ara ja dels Consells comunals de 1358 i següents, s'ocupen de les **guerres** amb Castella [...]. [Fort (1964): 96, p. 21]ⁱ. Si esclatés una **guerra** entre Turquia i Grècia, aquesta podria sentir-se més ajudada pels seus veïns balcànics que no per l'organització atlàntica [...]. [El Temps (1986): 41, niv. 1, p. 4]ⁱ. No volem la **guerra**. Som gent de pau. [Estat² (1932): 41, niv. 2, p. 3]ⁱ. [...]

desencadenar v. [...]

1. [N₁ V N₂] ⇔ [N₂ VPRON] (N₁[humà, fet]; N₂[sentiment, situació, fenomen]) [Algú, un fet]₁ **originar** bruscament [un sentiment violent, una situació negativa, un fenomen violent]₂ ⇔ [Un sentiment violent, una situació negativa, un fenomen violent]₂ **originar-se** bruscament. ⇒ *~ una guerra, ~ un procés, ~ una crisi, ~ una tragèdia. A voltes els núvols desencadenen tempestes, produint els llamps i fent retrunyir els trons per muntanyes, plans i fondalades, seguits d'una forta pluja.* [Maluquer (1932): 57, p. 65]ⁱ. Cada cop que un càrrec queda lliure es **desencadenen** amargues querelles. [Ventura (1965): 33, p. 29]ⁱ.
 *** **adj.** [...] una tempestat **desencadenada** de sobte sobre el massís obligà els exploradors a pujar els últims trams d'escala que els separaven de la superfície [...]. [Vicens (1958): 55, p. 64]ⁱ. [...]

començar v. [...]

2b. [N₁ V] (N₁[activitat, fenomen, obra, cosa]) [Una activitat, un fenomen, una obra, una cosa]₁ **tenir** començament². ⇒ *un any ~, un dia ~, un període ~, una guerra ~. Amb la nova proclamació de la Constitució de l'any 12, havia **començat**, dintre del regnat de Ferran VII, el breu període de govern liberal que és conegut amb el nom de trienni constitucional.* [Romeva (1952): 94, p. 235]ⁱ. [...]

Així, en l'article *guerra*, primer es consignen les combinacions amb una estructura N + PREP (*de*) + N [lema] (*temps de guerra, estat de guerra, vaixell de guerra*, etc.); tot seguit, les que presenten l'estructura N + ADJ (*guerra civil, guerra mundial, guerra imperialista*, etc.), i en darrer lloc es presenten les combinacions amb la formació V + N. En aquest últim grup, s'hi barregen les col·locacions amb l'estructura V + N [pacient], que són la majoria (*la guerra acabar-se, la guerra esclatar; fer la guerra, declarar la guerra*, etc.), amb les d'altres estructures (*anar a la guerra, estar en guerra*). D'acord amb els criteris de redacció, dins cada grup de col·locacions, no s'ordenen alfabèticament,

sinó segons la freqüència en el CTILC, de més alta a més baixa. No disposem d'informació sobre si hi ha cap límit en el nombre o en el tipus de col·locacions que el redactor pot recollir en l'article lexicogràfic. Ara bé, en la llista de 575 combinacions extreta de la base de dades figuren encara tres combinacions més amb aquest mot, que no es troben recollides en el DDLC —ni tampoc en cap dels altres dos diccionaris—: *alimentar la guerra*, *atiar la guerra* i *una guerra sobrevenir*. Com que aquestes combinacions estan documentades en el CTILC serien susceptibles de formar part també de l'article lexicogràfic. D'altra banda, resulta rellevant que una part de les col·locacions no es troben en l'article *guerra* (UL1), sinó que dues de les quatre combinacions es troben en els articles de les UL2: els verbs *desencadenar* i *començar*; així, mentre que la versió transitiva *començar una guerra* es troba en l'article de la UL1, la mateixa estructura amb l'ús inacusatiu del verb s'ha de cercar en l'article de la UL2.

Segons l'anàlisi de les tres-cents deu combinacions seleccionades per a la recerca localitzades en el DDLC, 254 són recollides en el DDLC com a col·locacions (el 82 %), i una bona part es troben en l'article de la UL1. En concret, en l'article de la UL1 es localitzen cent trenta-vuit col·locacions, però la major part es troben en l'article de la UL2: cent vuitanta-dues col·locacions (el 72 % del total de col·locacions). Moltes d'aquestes combinacions es documenten alhora en tots dos articles alhora (UL1 i UL2): en total, seixanta-sis combinacions s'hi repeteixen.

FIGURA 9.18. Combinacions en el DDLC: col·locacions

fam f. [...]

1b. [N_{INCOMP}T] **Gana** intensa. ⇒ ~ de gos, ~ de llop // ~ canina // tenir ~, tragar ~. No gaire lluny del poblet, sota un grup d'arbres on la terra era eixuta, ens vam posar a menjar. Jo m'havia llevat a trenc d'alba i encara estava dejú. Tenia **fam**. [Puig i Ferrer (1934): N, p. 727]ⁱ. [...]

èxit m.

1a. [N_{INCOMP}T (de N₁)] (N₁[empresa, projecte, activitat, acció]) **Resultat** positiu obtingut [en una empresa, en un projecte, en una activitat, en una acció]₁. ⇒ possibilitats d'~, el secret de l'~, la clau de l'~ // ~ esclatant, ~ brillant, ~ creixent, ~ assegurat, ~ clamorós, ~ rotund, ~ efímer, ~ passatger // tenir ~, obtenir ~, assolir l'~, aconseguir l'~, desitjar ~, superar amb ~, coronar amb ~, conquerir l'~. [...]

afirmar v.

1a. [N₁ V (de N₂) N₃/que Vind₃]; [N_{1i} V Vinf_{3i}]; [N₁ V de N_{2i} Vinf_{3i}] (N₁[humà, document, expressió]; N₂[humà, cosa]; N₃[cosa]) [Algú, un document, una expressió]₁ **dir** [d'algú, d'alguna cosa]₂ [una cosa]₃ com a certa. ⇒ ~ categòricament, ~ rodonament, ~ rotundament, ~ clarament, ~ resoltament, ~ solemnement, ~ repetidament, ~ explícitament, ~ taxativament. [...]

remordiment m. [...]

2. [N_{INCOMP}T] **Sentiment** de culpabilitat causat per l'execució d'una mala acció. ⇒ remordiments de consciència, veu del ~, víctima dels remordiments, sensació de ~ // terrible ~, amarg ~ // tenir remordiments, sentir remordiments, entrar remordiments, despertar remordiments, un ~ assaltar, un ~ rosegar, un ~ punxar. [...]

Entre les col·locacions, es troben totes les estructures analitzades: N + ADJ (*èxit clamorós, fam canina, remordiment amarg*), V + N [pacient] (*aconseguir un èxit, tenir fam, sentir un remordiment*), V + N [agent] (*un remordiment assaltar*), i V + ADV (*afirmar categòricament*). Vegeu-ne un pocs exemples en la FIGURA 9.18.

FIGURA 9.19. Combinacions amb *curiositat* en el DDL: exemples d'ús

curiositat f. [...]

2. [N_{INCOMPT} (per N₁/per Vinf₁)]; [N_{INCOMPT} (per a N₁/per a Vinf₁)]; [N_{INCOMPT} de Vinf₁] (N₁[tema, matèria, disciplina, cosa]) **Desig** de coneixement [en un tema, en una matèria, en una disciplina, en una cosa]₁. ⇒ *tenir ~, sentir ~, despertar ~, excitar la ~, desvetllar la ~. Ell, des de molt jove, revelà, sentia una gran curiositat per les matemàtiques [...].* [Guansé (1947): A, p. 190]¹. *Gràcies a Déu que en el nostre país es desvetlla un xic la curiositat per conèixer la vida dels grans homes.* [Claror (1936): 41, niv. 4, p. 9]¹. *Totes les dones que he estimat, i et confés que no són tantes com semblen —amb els dits d'una mà es poden comptar— han tingut una enorme curiositat per a llurs rivals.* [Riera (1977): N, p. 29]¹. [...] *vaig sentir curiositat per a veure fins a quin punt llurs cadells diferien entre ells [...].* [Albertí (1982) [T]: 57, p. 377]¹. *—No desfàs el nus, Zorbàs? —digué ella—. ¿No tens curiositat, amor meu?* [Berenguer (1965) [T]: N, p. 244]¹. *A Madrid, però, se'm despertà per segona vegada la curiositat d'assistir a un procés.* [Sagarra (1954): N, p. 735]¹. *Em fa l'efecte que ha donat el tomb a les coses, que ja no té curiositats i que s'accontenta amb fruir.* [Puig i Ferrer (1934): N, p. 610]¹.

esperonar v. [...]

1. [N₁ V N_{2i} (a N₃/a Vinf_{3i})]; •[N₁ V (N_{2i}) a Vinf_{3i}]; [N₁ V N₂ per a N₃/per Vinf₃] (N₁[humà, cosa]; N₂[humà]; N₃[acció]) **Incitar**¹. [...] ******* *adj. Els nois, esperonats per la curiositat, començaren de cavar amb les mans a l'indret on havia assenyalat l'amic del seu pare.* [Sabater (1931): N, p. 35]¹.

devorar v. [...]

4a. [N₁ V N₂] (N₁[passió, inquietud, sensació física, desig]; N₂[humà, esperit]) [Una passió violenta, una inquietud, una sensació física intensa, un desig ardent]₁ **turmentar** vivament [algú, l'esperit d'algú]₂. ⇒ *la impaciència ~, la curiositat ~, la ràbia ~, la gana ~, la set ~, el neguit ~, l'odi ~, l'enveja ~. [...]* ******* *adj. I vosaltres, dieu que l'heu vista? —preguntà el Grandolàs, devorat de curiositat d'una banda i mort de vergonya de l'altra [...].* [Ferran de Pol (1954): N, p. 165]¹.

satisfer v.

1a. [N₁ V N₂ (amb N₃)] ⇔ [N₂ VPRON (amb N₃)] (N₂[demanda, obligació, interès, necessitat]; N₃[recurs]) **Acomplir** efectivament l'objecte de [una demanda, una obligació, un interès, una necessitat d'ordre lògic]₂ [mitjançant un recurs]₃ ⇔ L'objecte de [una demanda, una obligació, un interès, una necessitat d'ordre lògic]₂ **acomplir-se** efectivament [mitjançant un recurs]₃. ⇒ *una exigència, ~ la curiositat, ~ una aspiració, ~ la vanitat, ~ una ambició, ~ un capritx, ~ una passió, ~ l'amor, ~ una il·lusió. [...]* ******* *adj. [La relació entre l'home i el món natural] la il·lustra el cas del comensal que demana "què hi ha avui per dinar" i la curiositat del qual queda plenament satisfeta amb la resposta: "vedella".* [Martí i Pol (1971) [T]: 39, p. 147]¹.

9.5.3.2. Exemples d'ús

Deixant de banda les col·locacions, en el DDLC els exemples d'ús són oracions completes o fragments textuais extrets del CTILC. Un total de noranta-dues de les tres-centes deu combinacions diferents es troben representades en el DDLC en forma d'exemple d'ús. Per exemple, cinc de les combinacions amb *curiositat* són en el diccionari com a exemple (FIGURA 9.19), en l'article de la UL1 (*la curiositat despertar-se*) o de la UL2 (*la curiositat esperonar, la curiositat devorar, satisfer la curiositat, sentir curiositat*).

En forma d'exemple, les combinacions també són més habituals en els articles de les UL2. Així, divuit de les combinacions es troben exemplificades dins les oracions dels articles de la UL1, mentre que cinquanta-cinc són en articles de la UL2. En la FIGURA 9.20 es mostren les combinacions amb el mot *silenci* presentades com a exemples (*el silenci surar, el silenci trencar-se, esquinçar el silenci, interrompre el silenci*); com s'hi pot comprovar, algunes de les combinacions es repeteixen en forma de col·locació (*esquinçar el silenci, interrompre el silenci*).

FIGURA 9.20. Combinacions amb *silenci* en el DDLC: exemples d'ús

silenci m. [...]

2. [N₁INCOMPT] Absència de sons^{3b}. ⇒ *el ~ de la nit, pau i ~ // gran ~, ~ absolut, ~ total, ~ profund, ~ sepulcral, ~ mortal, ~ paorós // fer-se el ~, regnar el ~. Era una planúria de calma en la qual surava la quietud, la pau i el silenci.* [Roig (1961): N, p. 140]ⁱ. [...]

trencar v. [...]

2b. [N₁ V N₂] ⇔ [N₂ VPRON (amb N₁)] (N₁[soroll, circumstància, fet]; N₂[tranquil·litat]) **Interrompre^{2b}** ⇔ **Interrompre's**. *Sobrevingué una pau momentània que fou trencada per un espetec súbit de persecució.* [Riber (1929): 23, p. 143]ⁱ. [...] *el silenci de nit del dissabte, que hi havia al pis, s'ha trencat amb les passes, les rialles, del marroquí [...].* [Bonet (1969): N, p. 39]ⁱ. [...]

esquinçar v. [...]

•2a. [N₁ V N₂] (N₁[soroll]; N₂[tranquil·litat]) [Un soroll estrident]₁ **interrompre** violentament [la tranquil·litat d'un lloc]₂. ⇒ *un crit ~, ~ el silenci, ~ l'aire, ~ el cel. Els crits de l'enganyada esquinçaren el silenci del capvespre [...].* [Espriu (1932): N, p. 135]ⁱ. [...]

interrompre v. [...]

•2a. [N₁ V N₂ (amb N₃)] (N₁[humà]; N₂[tranquil·litat]; N₃[soroll, irrupció]) **Alterar** [la tranquil·litat d'un lloc, la tranquil·litat d'una situació]₂ [amb un soroll, amb una irrupció]₃. ⇒ *~ el silenci, ~ la pau, ~ la quietud, ~ el repòs. [...]* *tothom restà amb l'alè trencat, fins que un xiquet interrompé el silenci amb un llarg xisclat [...].* [Simó (1983): N, p. 141]ⁱ. [...]

9.5.3.3. Definicions

Com en els altres dos diccionaris, en el DDLC també és possible localitzar una part de les combinacions consignades dins les definicions. En concret, se'n troben quaranta-set i, d'aquestes, cinc són en l'article de la UL1 (FIGURA 9.21).

FIGURA 9.21. Combinacions en el DDLC: definicions

argument *m.*
1a. [N_{COMPT}] Raó adduïda com a fonament d'una proposició amb l'objectiu de convèncer. ⇒ ~ de pes, ~ sòlid, ~ contundent, ~ favorable, ~ irrefutable // ~ a favor, ~ en contra // **adduir un ~.** [...]

amor *m., f.*
1a. [N_{INCOMPT} (de N₁) (a/per/envers N₂)] [N₁[humà]; N₂[animat]] Sentiment d'afecte intens i incondicional [d'algú]₁ [cap a algú altre, cap a un animal]₂ que el porta a desitjar-li el millor com si fos en benefici propi. ⇒ acte d'~, esperit d'~, ~ de Déu, ~ de pare, ~ de fill, ~ de mare, ~ al proïsme, ~ al germà, ~ a la família // ~ diví, ~ infinit, ~ filial, ~ maternal, ~ paternal, ~ cristià, ~ fraternal, ~ misericordiós. [...]

odi *m.*
1a. [N_{INCOMPT} (de N₁) (a/contra/per/envers N₂)] [N₁[humà]; N₂[humà]] Sentiment profund de malvolença [envers algú]₁. ⇒ mirada d'~, ~ i venjança // ~ implacable, ~ mortal, gran ~, ~ personal, vell ~, ~ profund // ple d'~, encegat d'~ // sentir ~, tenir ~, atiar l'~, aplacar l'~, apaivagar l'~, mirar amb ~, congriar odís, covar ~, predicar l'~. [...]

salt *m.* [...]
2d. [N_{COMPT} (de N₁)] [N₁[palanca, longitud, alçada, trampolí]] Prova esportiva consistent a fer un salt^{2a}. ⇒ ~ de llargada, ~ d'alçada, ~ de palanca, ~ d'obstacles, ~ de trampolí, ~ de perxa. [...]

bomba *f.*
1a. [N_{COMPT}] Artefacte de material resistent, ple de material explosiu, proveït d'un dispositiu que serveix per a fer-lo esclatar. ⇒ ~ de dinamita, ~ de morter // ~ de mà, ~ detonant, ~ incendiària // tirar bombes, llançar bombes, una ~ esclatar, una ~ explotar, accionar una ~. [...]

Dins les definicions de les UL2 hem comptat quaranta-tres combinacions. En aquests articles, se'n dona compte fent constar la UL1 dins els elements extrínsecs o bé en l'apartat de l'estructura argumental, tant si aquesta UL1 és un nom (*propagar un rumor, aliment amarg, el foc consumir*) com si és un verb (*caure feixugament*). Vegeu-ne exemples en la FIGURA 9.22.

Emfatitzem que, en un mateix article lexicogràfic, una mateixa combinació es pot trobar representada per procediments diferents. Per exemple, com es pot observar en la FIGURA 9.22, la combinació *un rumor propagar-se* queda descrita per mitjà l'estructura argumental del verb, d'una banda, i en l'exemple d'ús en forma d'oració, de l'altra. Per la seva part, en la FIGURA 9.21, *adduir un argument* s'inclou en la definició i, alhora, s'explicita en forma de col·locació.

FIGURA 9.22. Combinacions en el DDLC: estructura argument i part extrínseca de la definició

<p>propagar v. [...] 2b. [N₁ V N₂] ⇔ [N₂ VPRON] (N₁[humà]; N₂[secret, fet ocult, rumor, mentida]) Divulgar^{1b} ⇔ Divulgar-se. ⇒ ~ murmuracions, ~ falsedats, ~ calúmnies // ~ a crits. [...] la societat [...] senyala com vertaders culpables als propietaris d'aquests diaris que propaguen falses notícies. [La Jornada (1930): 40, niv. 1, p. 17]ⁱ. [...] en cert moment, es propaga el rumor que la creu de Santa Eulàlia, tota lluminosa, ha aparegut en el cel de la nit. [Sales (1981): 97, p. 28]ⁱ.</p>
<p>amarg adj. [...] 1b. [N₁ (és) ADJ] (N₁[aliment, substància]) [Aliment, substància]₁ de sabor amarg^{1a}. ⇒ fel ~, cafè ~, medicina amarga // trobar ~ // ~ com el fel. [...]</p>
<p>feixugament adv. [...] •3. [V₁ ADV] (V₁[caure]) [Caure]₁ amb tot el seu pes. Així anaren els tres cavalls fins el lloc inicial en la cantonada del carrer dels Ciutadans, i allà el Comandant caigué feixugament a terra. [Costa (1936): 97, p. 100]ⁱ. [...]</p>
<p>consumir v. [...] 4. [N₁ V N₂] ⇔ [N₂ VPRON] (N₁[foc, agent de descomposició, agent de dissipació, agent de gastament]; N₂[recurs, cosa]) [El foc, un agent de descomposició, dissipació o gastament]₁ extingir lentament [un recurs, una cosa]₂ ⇔ [Un recurs, una cosa]₂ extingir-se lentament. [...]</p>

9.6. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS PARCIAIS

En les pàgines anteriors no s'han esgotat totes les possibilitats d'anàlisi de les dades extretes dels diccionaris contemporanis en llengua catalana. Tanmateix, la revisió que se n'ha fet permet extreure algunes conclusions següents sobre la presència de col·locacions en aquestes tres obres lexicogràfiques i sobre el tractament que s'hi aplica.

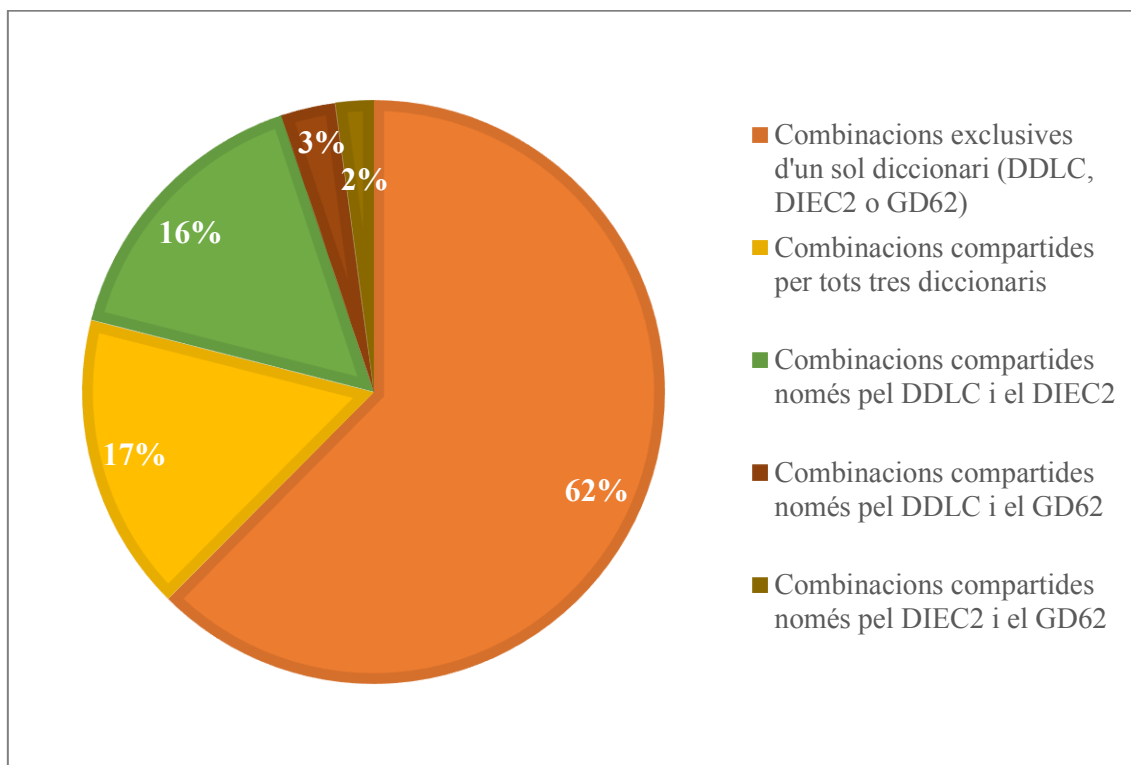
9.6.1. Sobre col·locacions i sintagmes

Tot i que només la microestructura del diccionari més modern dels tres preveu la inclusió de col·locacions, en totes tres obres lexicogràfiques s'hi recullen combinacions lèxiques. Tenint en compte el plantejament del DDLC, com a obra basada en corpus, era previsible que fos aquest el diccionari que en recopilés un major nombre, cosa que s'ha demostrat. Ara bé, però en els altres també es troben combinacions lèxiques en unes quantitats significatives.

A més, les combinacions localitzades en el GD62 i en el DIEC2 coincideixen en bona part amb les descrites en el DDLC. Aquest fet s'ha comprovat en la FIGURA 9.3 anterior: en el total de 333 combinacions diferents localitzades en diccionaris, el 62 % són exclusives d'una de les tres obres (dues-cents vuit), mentre que el 38 % restant són

compartides per almenys dues de les tres obres (cent vint-i-cint). La FIGURA 9.23 següent és complementària de l'anterior (9.3): en el grup de 125 combinacions —de tots els tipus— compartides per diversos diccionaris, cinquanta-cinc són recollides per totes tres obres (el 17 % de les 333 combinacions documentades en diccionaris), cinquanta-tres es repeteixen en el DDLC i en el DIEC (el 16 %), deu es troben en el DDLC i en el GD62 alhora (el 3 %), i n'hi ha set que només són en el DIEC2 i el GD62 (el 2 %).

FIGURA 9.23. Combinacions exclusives d'un sol diccionari i combinacions compartides per dos o tres diccionaris

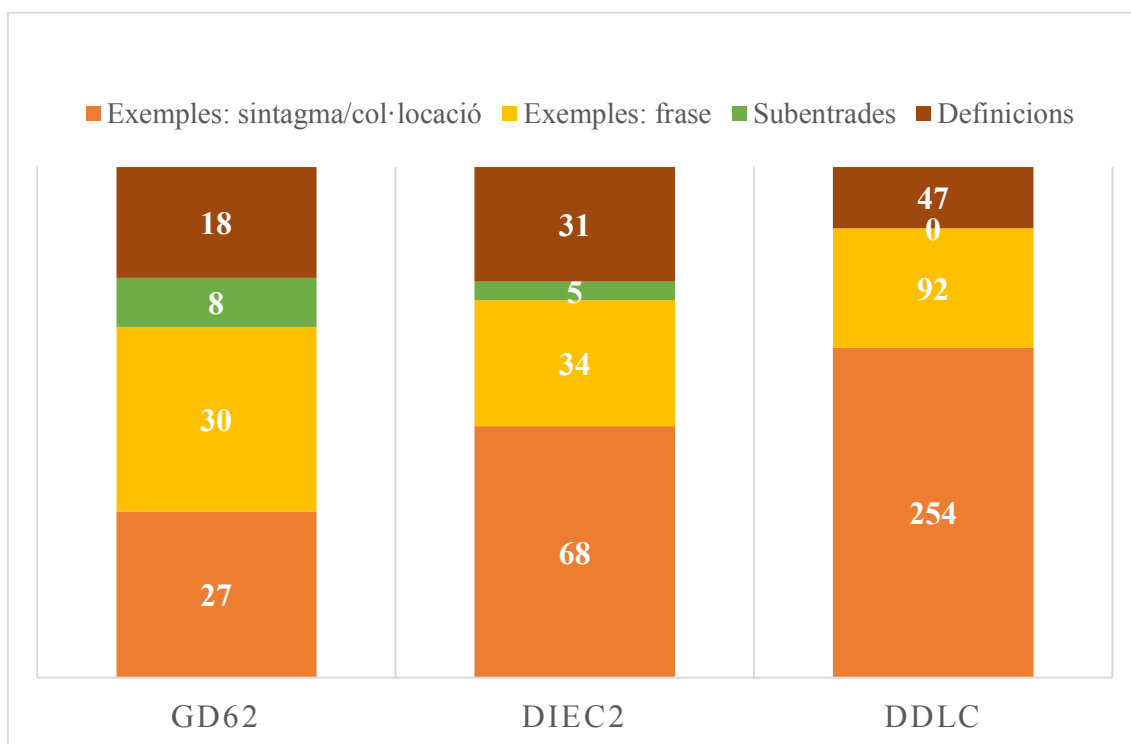

Malgrat que dos dels tres diccionaris no contenen *col·locacions*, sí que il·lustren les accepcions amb exemples, que poden presentar la forma d'una oració completa o bé d'un sintagma. Aquests sintagmes, al cap i a la fi, són formalment idèntics a una *col·locació* —amb una de les quatre estructures analitzades (N + ADJ, V + N [agent], V + N [pacient], V + ADV)—, i en la microestructura aquests sintagmes ocupen un lloc equivalent al de les col·locacions del DDLC. Per totes aquestes semblances, es pot col·legir que aquests sintagmes presents en els dos primers diccionaris equivalen a les col·locacions de l'últim i, en aquest sentit, es considera no validada la hipòtesi comentada a l'inici d'aquest capítol (§ 9.3.1). És a dir, en el fons tots tres diccionaris fan un tractament similar de la combinatòria lèxica.

La tècnica lexicogràfica de recollir les combinacions lèxiques en forma de col·locació o sintagma és la més emprada en dues de les tres obres analitzades. Així, la majoria de les combinacions localitzades tant el DDLC com el DIEC2 es recullen amb aquest procediment lexicogràfic. Com es pot veure en la FIGURA 9.24, en aquests dos diccionaris

les col·locacions (dues-cents cinquanta-quatre) i els sintagmes (seixanta-vuit), respectivament, són la forma amb què s'hi ha recollert un nombre més alt de combinacions; també en el GD62 aquesta tècnica és usada per reunir vint-i-set combinacions.

FIGURA 9.24. Comparació del tractament lexicogràfic de les combinacions lèxiques en el GD62, el DIEC2 i el DDLC: sintagma/col·locació, frase, subentrada o definició

9.6.2. Sobre subentrades i definicions

Com s'ha vist, tant el GD62 com el DIEC2 recullen en l'article lexicogràfic una part mínima de les combinacions aquí analitzades en forma de subentrada (FIGURA 9.24), forma de representació que considerem inadequada, ja que serviria per augmentar la confusió d'un usuari potencial de l'obra. En aquest sentit, en aquesta recerca emfatitzem que les col·locacions són un tipus concret de combinacions, amb unes característiques que les diferencien tant de les unitats fraseològiques com de les combinacions lliures. Respecte de les primeres, el fet de representar combinacions amb caràcter de col·locació com el lema d'una subentrada afavoreix que l'usuari les confongui amb locucions, és a dir, unitats invariables, que només es poden presentar en la forma amb què apareixen fixades en aquestes subentrades (§ 5 i 6).

Per exemple, les combinacions amb l'estructura V + N [pacient] *guardar silenci* o *tenir confiança* constitueixen subentrades en el GD62, tot i que no es tracta d'unitats fixes, ja que permeten la inserció de components (*guardar un gran silenci*, *tenir molt poca confiança*), etc. S'ha dit que el DIEC2 també presenta en aquesta forma la combinació

dissipar un dubte i, malgrat que aquí el diccionari sí que preveu la substituïbilitat del nom per d'altres (per exemple, *il·lusions*), la formalització en forma de subentrada afavoriria dubtes sobre si la combinació és subjecta a la inserció de components, per exemple.

Quant a les combinacions amb l'estructura N + ADJ presentades en subentrades (*fam canina, ignorància supina, por cerval, silenci sepulcral, victòria pírrica*), en tots els casos es tracta de seqüències molt restrictives. Ara bé, hi ha casos en què és possible substituir el nom (per exemple: *desconeixement supí, quietud sepulcral*), mantenint el mateix sentit genèric de la UL2 adjectival. En els casos en què aquesta substitució no és possible, tanmateix no es tracta de locucions, amb un significat unitari, sinó que la UL1 (nom) manté el significat habitual, com es comprova pel fet que en les definicions d'aquestes subentrades el descriptor lexicogràfic és el mateix nom; la UL2 (adjectiu) es limita a aportar-hi un valor genèric d'intensificació bé de minoració. S'estableix una relació entre les unitats lèxiques que és, doncs, pròpia de combinacions restrictives o col·locacions, en comptes de locucions fixes.

FIGURA 9.25. Combinació *atiar el foc* en el GD62 i en el DDL

<p>atiar <i>v tr</i> (<i>Il vulg *attiare</i>) (7) Fer més viu el foc perquè cremi millor, remouent els tions o bufant. 2 fig Incitar de paraula o d'acció. Els atiava a robar. 3 fig Excitar les passions, els afectes, etc. Atiar les enveges d'una persona. 4 loc atiar el foc Contribuir a augmentar una situació desagradable.</p>
<p>atiar <i>v</i>. 1a. [N₁ V N₂] ⇔ •[N₂ VPRON] (N₁[humà, acció, aire]; N₂[foc]) Avivar² ⇔ Avivar-se. <i>Darrera la cantonada hi ha un home amb una braçada de llenya que va atiant el foc d'un gran fogó, posat al sòl de terra.</i> [Pla (1953): N, p. 263]¹. [...]</p> <p>LOCUCIONS •atiar el foc <i>loc. verb.</i> 1. [N₁ LOC (contra N₂)] (N₁[humà]; N₂[humà, causa]) [Algú]₁ afegir arguments de discòrdia [contra algú, contra alguna causa]₂. <i>Gaspar de Guzman, conegut així mateix per comte-duc d'Olivares, atiava el foc contra Catalunya amb intenció de destruir les seves llibertats.</i> [Foix (1942): 32, p. 71]¹. <i>Tot plegat era motiu d'acerbes discussions, de disputes barroeres [...] amb la complaença d'algunes figures representatives de la política espanyola, les quals, fregant-se les mans de gust, atiaven el foc.</i> [Foix (1957): 32, p. 87]¹.</p>

A més a més, la presentació de combinacions restrictives o col·locacions com a lema de subentrades contribueix a confondre-les amb locucions pel fet que, en realitat, existeixen locucions, no composicionals semànticament, que coincideixen amb combinacions restrictives.²⁵¹ Per exemple, com s'ha vist, *atiar el foc* és una de les combinacions tractades en el GD62 (FIGURA 9.10) i, en el mateix article en què es recull aquesta combinació hi ha també una locució, amb la mateixa forma, però amb un funcionament sintàctic diferent —en tant que unitat fixada— i amb una semàntica no composicional; rep el mateix tractament en el DDL (FIGURA 9.25). Per tant, sembla més clar que els diccionaris restringeixin les subentrades per al tractament d'unitats fixades i, en canvi,

²⁵¹ Precisament, Koike (2001) comenta que és habitual que hi hagi col·locacions que coincideixen amb locucions, com també fa Ginebra (2003: 31).

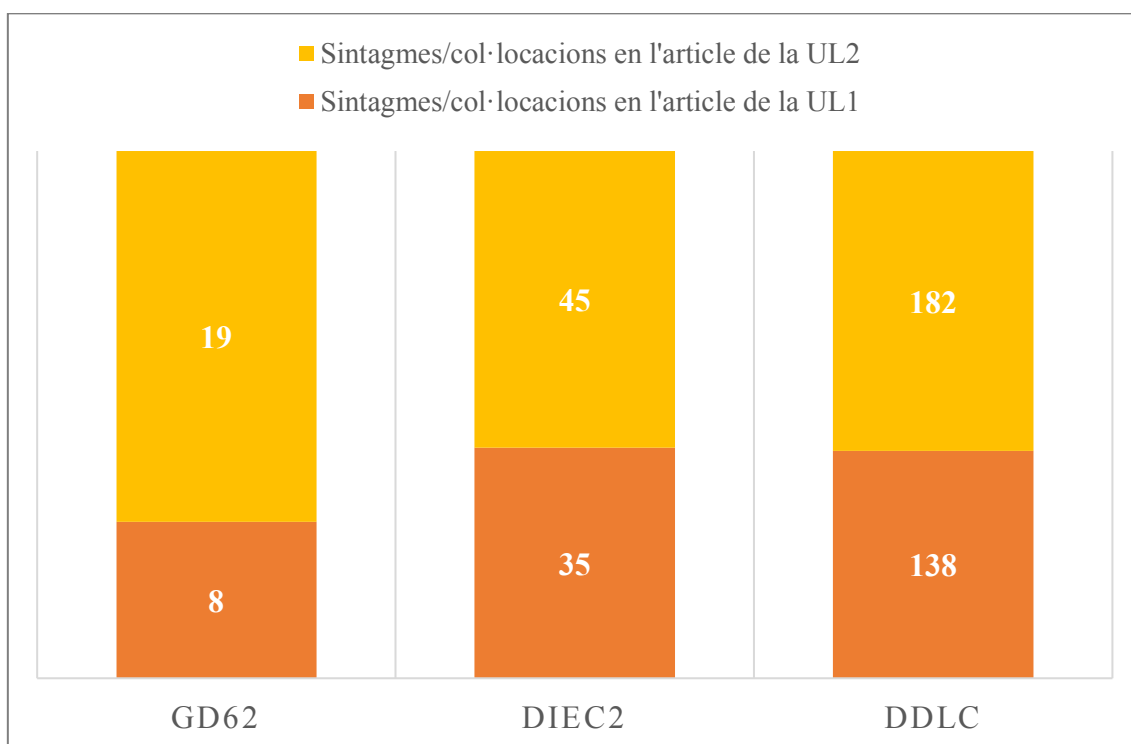
que en cap cas no hi inclouin combinacions que no tenen aquest caràcter (*fam canina, ignorància supina, por cervical, silenci sepulcral, victòria pírrica*).

Per un altre costat, s'ha comprovat també que totes les obres lexicogràfiques consultades donen compte d'informació combinatòria com a part de la definició, principalment en la part extrínseca. Es tracta d'un procediment lexicogràfic que ja ha estat analitzat críticament abans: en aquest sentit, vegeu Alonso Ramos (2002a), amb qui coincidim que és una tècnica lexicogràfica que no facilita que l'usuari no expert arribi a deduir les col·locacions, que, al contrari, és millor recollir per mitjà d'altres procediments lexicogràfics (§ 2.3.5).

9.6.3. Sobre la ubicació en un article lexicogràfic: UL1 o UL2

En cap dels tres diccionaris no s'identifica un tractament sistemàtic de les combinacions, que poden trobar-s'hi recollides tant en l'article de la UL1 (nom o verb) com de la UL2 (adjectiu, adverbi o verb). Tanmateix, en totes tres obres es nota certa tendència a ubicar-les, majoritàriament, en l'article de la UL2. Si focalitzem l'atenció exclusivament en el grup de combinacions que són tractades com a sintagmes (GD62 i DIEC2) o col·locacions (DDLC), es comprova que tots tres diccionaris ofereixen un nombre significativament superior de combinacions en l'article de la UL2, tal com mostra la FIGURA 9.26. Dins aquests nombres, s'hi inclouen les combinacions repetides tant en l'article de la UL1 com en el de la UL2, ja que, com s'ha comentat abans, en tots tres diccionaris hi ha combinacions que es presenten d'una manera redundant en tots dos llocs.

FIGURA 9.26. Sintagmes/col·locacions en els diccionaris segons l'article (UL1/UL2): GD62, DIEC2 i DDLC

Étant donné que les collocations sont un phénomène d'encodage, l'utilisateur ne peut pas trouver quelle UL est employée pour intensifier, par exemple, le nom *enemigo*, sans la description de la collocation *enemigo acérrimo* dans l'article du nom. Cependant, nous insistons aussi sur le fait que, du point de vue de décodage également, la collocation doit être décrite dans l'article de la base. Si un apprenant de l'espagnol veut savoir ce qu'une collocation donnée signifie, il trouvera cette information dans l'article de la base. C'est en effet dans l'article consacré à la base que le lexicographe peut montrer comment les sens des deux constituants de la collocation interagissent, en spécifiant quelles composantes sémantiques de la base sont affectés par l'ajout du sens du collocatif. (Alonso Ramos 2003b: 59)

L'argumentació d'Alonso Ramos sobre per què és preferible donar compte de les col·locacions precisament en l'article de la base és raonable. Tant per a finalitats descodificadors com des del punt de vista de la producció de textos, és més lògic que l'usuari del diccionari que necessita trobar una col·locació vagi a parar a l'entrada corresponent a la unitat lèxica més prominent cognitivament, és a dir, la base o UL1. Segons això, doncs, el tractament de les combinacions en les tres obres lexicogràfiques estudiades no sembla el més encertat. De tota manera, el que es pot remarcar, sobretot, és que la falta de criteris clars en les tres obres dificultaria que un usuari pogués saber en quin dels articles ha de cercar una combinació determinada per localitzar-la.

9.6.4. Sobre criteris de selecció

Quant als tipus de combinacions presents en tots tres diccionaris, no es detecten diferències abismals entre ells. Si analitzen des del punt de vista de l'estructura gramatical, les xifres numèriques exactes ja s'han donat en § 9.4 i serveixen per comprovar que tots tres diccionaris recullen, sense divergències significatives, combinacions amb les estructures V + N [pacient], N + ADJ, V + ADV i V + N [agent], en unes proporcions paral·leles al nombre total de combinacions de cada tipus que s'havia seleccionat (FIGURA 9.1).

Semànticament, aquí s'ha partit de la classificació de les combinacions en metafòriques —que en la base de dades COLCAT estan associades a les marques de col·locacionalitat A.1, A.2 i A.3— i no metafòriques —B.1. i B.2—, i s'ha mencionat que un poc més de la meitat del total (el 56 %) de les 575 combinacions són de la segona categoria, no metafòriques (§ 9.4.1). Tant el DIEC2 com el DDLC mantenen aquesta mateixa proporció, mentre que l'únic que se'n desvia un poc és el GD62 (§ 9.4.2). Per tant, aquesta darrera obra és l'única que manifesta una predilecció per les combinacions de la categoria A o metafòriques, que hi atenyen el 51 % de les que s'hi han localitzat. Aquesta diferència en la selecció de les combinacions ja es fa visible, de fet, en els exemples de les TAULES 9.1 i 9.2 anteriors (dins § 9.4.2): si es comparen les combinacions exclusives del DIEC2 amb les del GD62, crida l'atenció que en aquesta última obra hi predominen les metafòriques (*assaborir la venjança, diferència forta, estimar bojament, estimular la imaginació, odi visceral*), mentre que en aquesta llista del DIEC2 només n'hi ha una d'aquest tipus (*passió xardorosa*).

Per limitacions d'aquesta recerca, aquí es prescindeix d'analitzar amb més detall la combinatòria descrita en els diccionaris, però sí que interessa realçar, breument, el tractament de les col·locacions prototípiques metafòriques en la lexicografia catalana. D'acord amb el que s'acaba de dir, es pot asseverar que no tenen un pes més marcat que les no metafòriques en diccionaris, ja que, segons les dades obtingudes amb l'experiment que s'ha descrit en aquest capítol, només en una de les obres superen més de la meitat del total de combinacions presents, el GD62. Com a exemples, aquest és l'únic dels diccionaris en què s'han pogut documentar col·locacions ben estables, identificades amb el prototip col·locacional A.1, com ara les esmentades en el paràgraf anterior: *assaborir la venjança, estimar bojament, odi visceral*.

D'entrada pot cridar l'atenció que el DDLC, com a únic diccionari que es proposa explícitament descriure la combinatòria col·locacional, no inclogui aquestes seqüències, tot i que és un fet que queda justificat a partir dels criteris lexicogràfics aplicats en la redacció d'aquesta obra —sintetitzats en § 9.3.1.3. Així doncs, la baixa freqüència d'aquestes combinacions en el CTILC en el moment que el redactor va consultar el corpus seria el motiu que explicaria que no quedin recollides en el diccionari, malgrat que siguin seqüències restrictives, que presenten una rellevant atracció mútua i que, consegüentment, sembla que concorden amb la definició principal adoptada en aquest projecte lexicogràfic. En el DDLC el criteri que es prioritza és la freqüència en corpus, que faria descartar, per tant, col·locacions prototípiques que no destaquen, no obstant, en aquest sentit.

En la llista de les dues-centes quaranta-dues combinacions —de les 575 inicials que s'han cercat en els diccionaris— que no s'han localitzat en cap de les obres, es troben altres exemples similars. Es tracta de col·locacions metafòriques estables, que en la base de dades COLCAT estan categoritzades amb la marca de col·locacionalitat A.1, com ara, entre d'altres: *aixecar una sospita*,²⁵² *argument demolidor*, *assaborir l'èxit*, *atiar la curiositat*, *despertar la imaginació*, *encaixar una derrota*,²⁵³ *estimar platònicament*, *èxit boig*, *ira cega*, *la imaginació córrer*, *sembrar la sospita*, *sufocar la violència*...

Es conclou, doncs, que les col·locacions prototípiques no necessàriament coincideixen amb les descrites en obres lexicogràfiques de llengua general. A més, en la mateixa línia dels experiments presentats en el capítol anterior (§ 8), es pot remarcar com a conclusió la insuficiència de la freqüència com a criteri definidor de les col·locacions. Exemples de silencis com els anteriors —és a dir, casos d'absència de col·locacions prototípiques en el DDLC, obra lexicogràfica redactada prenent en consideració la freqüència en corpus— desvelen que la freqüència és insuficient per guiar la redacció d'un diccionari de col·locacions lèxiques i, al contrari, s'ha de complementar amb altres criteris, que s'hi han de prioritzar, per tal d'assegurar que hi quedin plasmades les col·locacions prototípiques.

²⁵² L'estabilitat d'aquesta combinació concreta queda validada per preferència dels catalanoparlants per aquesta forma enfront d'altres d'alternatives, que s'ha esmentat en § 7.5.2.2: un parell d'informants adults la proposen, per iniciativa pròpia, com a preferent per a una de les preguntes del qüestionari.

²⁵³ En § 7 també s'ha demostrat, a partir de l'anàlisi de les respostes del qüestionari sobre la preferència, aquesta combinació és percebuda pels parlants com a ben estable.

Índex del capítol 10

	Pàg.
10. Una proposta lexicogràfica per al tractament de les combinacions lèxiques: la base de dades i el prototip de diccionari COLCAT	335
10.1. Introducció.....	335
10.2. Contingut de la base de dades i pressupòsits per elaborar-la	335
10.3. Creació de la base de dades: estructura i continguts	337
10.3.1. Unitats lèxiques: UL1 i UL2	337
10.3.1.1. Categoria gramatical.....	339
10.3.1.2. Subcategoria	340
10.3.1.3. Nivell de formalitat i àmbit temàtic.....	341
10.3.1.4. Semàntica en les UL1 i en les UL2	342
10.3.1.4.1. UL1	343
10.3.1.4.2. UL2.....	345
10.3.1.4.3. UL2 i trets metafòrics	346
10.3.2. Combinacions	346
10.3.2.1. Forma.....	348
10.3.2.2. Nivell de formalitat i àmbit temàtic.....	348
10.3.2.3. Estructura.....	348
10.3.2.4. Marca de col·locacionalitat	349
10.3.2.5. Combinacions relacionades i variants	350
10.3.2.6. Diccionaris.....	350
10.3.2.7. Corpus.....	351
10.3.2.8. Trets formals i sintàctics, exemples i notes d'ús	351
10.3.3. Dades quantitatives generals sobre les combinacions en la base de dades	351
10.4. Un prototip de diccionari: consulta en línia de COLCAT	352
10.4.1. Creació de la interfície de consulta en línia.....	352
10.4.2. Instruccions per a la consulta en línia.....	353
10.4.2.1 Consulta per UL1.....	356
10.4.2.1 Consulta per UL2.....	357

Annexos

10. El prototip de diccionari COLCAT (enllaç web): <<http://colcat.upf.edu/static>>.

10. UNA PROPOSTA LEXICOGRÀFICA PER AL TRACTAMENT DE LES COMBINACIONS LÈXIQUES: LA BASE DE DADES I EL PROTOTIP DE DICCIONARI COLCAT

10.1. INTRODUCCIÓ

En aquest capítol desè s'explica el procediment que s'ha seguit per constituir una base de dades de col·locacions lèxiques en llengua catalana, anomenada COLCAT —aquest nom es tracta d'un acrònim format a partir del sintagma «**combinacions lèxiques en llengua catalana**». La finalitat d'aquesta base de dades és arreplegar informació diversa sobre col·locacions i altres combinacions de mots, i té una relació directa amb les parts de la recerca que s'han exposat en els capítols previs (§ 5, 6, 7, 8 i 9).

D'una banda, una part de la informació que conté s'han utilitzat per a la redacció d'aquesta tesi doctoral —i, més en concret, s'ha aprofitat per a la recerca exposada en § 9. D'altra banda, els criteris definidors de la col·locació amb què s'ha treballat fins aquí s'han aplicat tant en el disseny previ com en el tipus de combinacions que s'hi han inclòs (§ 10.2). En les pàgines següents es presenta, en primer lloc, el disseny de la base de dades relacional (§ 10.3) —mitjançant el programa Microsoft Access (v. 2016)— i, en segon lloc, la constitució del primer prototip de combinacions lèxiques en llengua catalana que es pot consultar en línia (§ 10.4). Es tracta d'una obra innovadora, que, d'acord amb els pressupòsits teòrics assumits per caracteritzar les col·locacions, permet un doble accés de consulta: a partir de de la UL1 o base lèxica (nom o verb), o bé a partir de la UL2 o col·locatiu adjectival, adverbial o verbal de la seqüència.

10.2 CONTINGUT DE LA BASE DE DADES I PRESSUPÒSITS PER ELABORAR-LA

Com ja s'ha vist, l'abast de la recerca s'ha limitat a les combinacions que responen a tres de les estructures possibles que poden presentar les col·locacions: N + ADJ, V + ADV i V + N. En consonància, el propòsit de la base de dades COLCAT és recollir informació sobre combinacions lèxiques que presentin una d'aquestes tres estructures gramaticals. Quant a les combinacions concretes que s'apleguen en aquesta base de dades, es parteix de la proposta de definició que s'ha presentat en § 5. Així doncs, en aquesta base de dades es recullen combinacions lèxiques, no lexicalitzades, les quals hi són classificades en diverses categories en funció dels seus trets sintactosemàntics i funcionals. En aquest sentit, es reprèn el plantejament que hi ha dos tipus principals de combinacions que es poden ajuntar sota la denominació *col·locació*, que es diferencien segons la presència o absència de trets metafòrics (prototips combinatoris A i B), i les seqüències es poden classificar a partir de cinc marques de col·locacionalitat (§ 5.3.2.3).

Ateses les limitacions de temps i de recursos d'aquesta recerca, en la base de dades s'inclou un nombre limitat d'informació, considerada suficient per mostrar la diversitat combinatòria. De fet, en gran part, s'hi recullen combinacions que s'esmenten al llarg dels capítols d'aquesta tesi com a exemples, juntament amb informació sobre altres seqüències localitzades per mitjà de l'explotació de corpus (§ 8). A més a més, la informació combinatòria recollida en COLCAT és suficient per mostrar una possible utilitat pràctica de la base de dades, ja que s'ha fet servir per constituir un prototip de diccionari combinatori. Ara bé, la informació present en COLCAT és, doncs, parcial i en cap moment no equival, quantitativament, a un diccionari complet de combinacions.

Qualitativament, també cal recalcar que la base de dades no és concebuda amb l'objectiu principal de servir de fonament per a un diccionari concret de combinacions lèxiques o col·locacions, sinó que es planteja amb uns objectius més generals i, eminentment, amb finalitats de recerca. El plantejament de la base de dades és polivalent i multifuncional. Principalment, ha de servir per recollir d'una manera ordenada i sistemàtica dades diverses que serveixin per caracteritzar les seqüències que s'hi inclouen. Només secundàriament es preveu la possibilitat d'exportar aquestes dades a altres formats i presentar-les, per exemple, en forma de prototip de diccionari consultable en línia.

La base de dades COLCAT no es fonamenta, per tant, en l'organització de la macroestructura i la microestructura d'una obra lexicogràfica, i les combinacions lèxiques no s'hi recullen en forma d'article lexicogràfic. Com que no es tracta, doncs, de constituir «un diccionari», no s'ha fet cap anàlisi específica en relació amb el perfil de l'usuari ideal d'aquesta base de dades. Al contrari, l'avantatge de la manera com es planteja la base de dades COLCAT és que s'hi es recopila informació diversa tant de combinacions lèxiques, en conjunt, com de les unitats lèxiques independents que les integren, i la manera com s'hi representen aquestes dades permet recuperar-les de maneres diferents i, consegüentment, fer-ne diverses explotacions, tant lexicogràfiques com d'altra mena.

En el marc d'aquesta recerca, en una segona fase s'ha concretat una de les possibilitats per aprofitar la informació de la base de dades COLCAT, que és constituir un diccionari de combinacions lèxiques (§ 10.4). Ara bé, aquesta només és una de les possibilitats d'explotació de les dades contingudes en COLCAT, a tall d'exemple. En el prototip de diccionari que es proposa, en realitat, s'interrelacionen dues propostes lexicogràfiques: d'una banda, les dades de COLCAT es demostra que són vàlides per crear un diccionari de col·locacions, en què les combinacions es presenten ordenades a partir de la base (o UL1: nom o verb); d'altra banda, les mateixes seqüències es poden organitzar a manera de classes lèxiques, a partir de la semàntica de les UL2 (adjectius, adverbis o noms).

En aquest prototip s'ha optat per abocar-hi el conjunt de combinacions lèxiques recollides i classificades en la base de dades COLCAT. Ara bé, una de les possibilitats que permet l'anàlisi inclosa en aquesta base de dades és seleccionar tan sols una part de la combinatòria lèxica que s'hi descriu per constituir, per exemple, obres lexicogràfiques amb finalitats concretes. En aquest sentit, l'assignació de marques de col·locacionalitat fa possible destriar automàticament tipus de col·locacions amb trets compartits, de tal manera que es podria optar per aprofitar COLCAT per crear, a tall d'exemple, un diccionari que aplegués tan sols col·locacions prototípiques, metafòriques o no. De la mateixa manera, també existiria la possibilitat d'introduir modificacions en el disseny de

la base de dades per donar-hi compte d'altres informacions sobre les combinacions lèxiques.

10.3. CREACIÓ DE LA BASE DE DADES: ESTRUCTURA I CONTINGUTS

En una primera fase, es va dissenyar una base de dades relacional per arreplegar-hi informació sobre combinacions lèxiques, i es va construir per mitjà del programa ofimàtic Microsoft Access (v. 2016). En la base de dades COLCAT en Access (amb el format d'arxiu *.accdb*), la informació s'hi distribueix en un total de vint-i-vuit taules, interrelacionades de la manera que queda representa en la FIGURA 10.1.

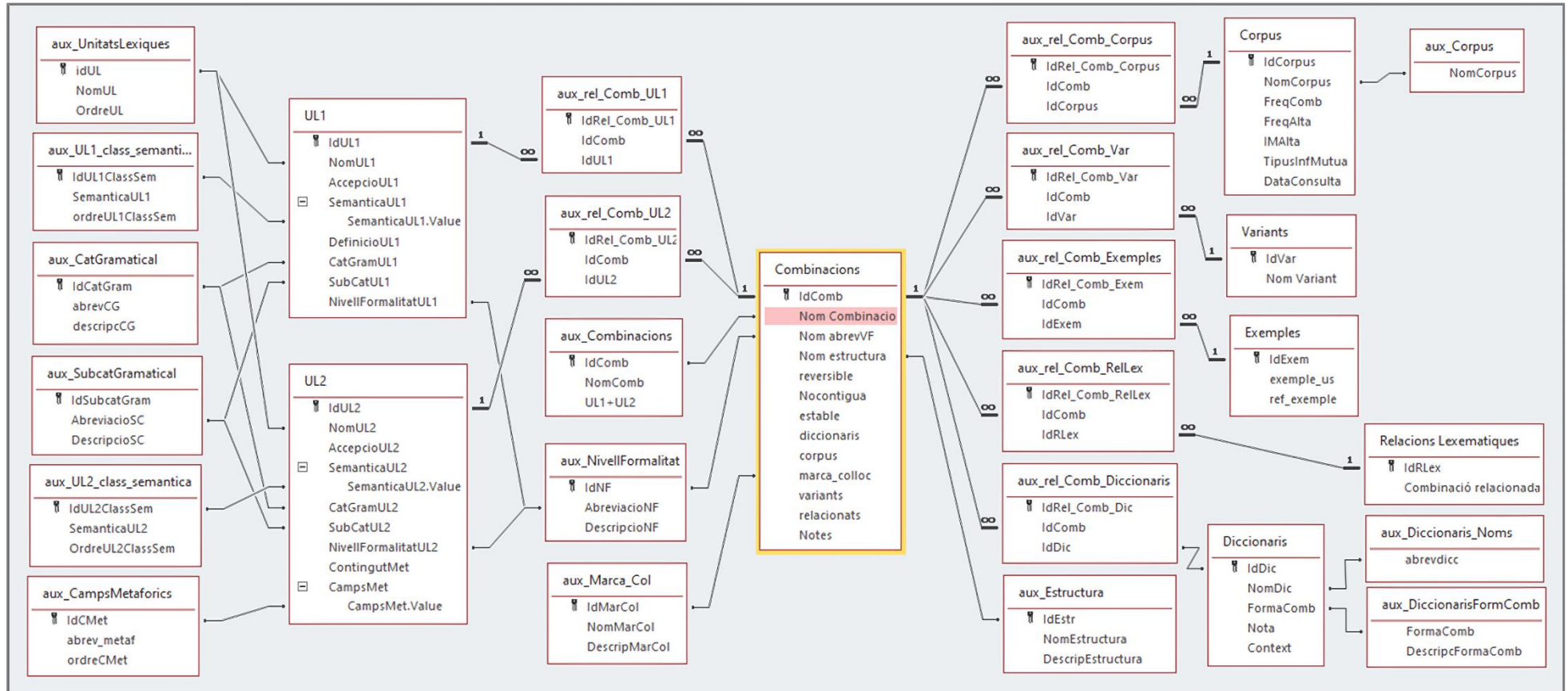
En aquesta base de dades, no es recull tan sols informació sobre les combinacions lèxiques, sinó que l'estructura és volgudament més complexa. Com es pot veure en la FIGURA 10.1, en la part central hi ha una taula anomenada *Combinacions*, que, per mitjà de dues taules intermèdies (*aux_rel_Comb_UL1* i *aux_rel_Comb_UL2*),²⁵⁴ es relaciona amb les taules *UL1* i *UL2* (visibles més a l'esquerra), que, alhora, estan vinculades amb les altres taules de l'esquerra de la imatge. Al mateix temps, a la part dreta de la figura, es mostren la resta de taules, relacionades també amb la taula central *Combinacions*. Del que es tracta és que, per a cada combinació, en la base de dades es recopila informació detallada, d'una banda, sobre cadascuna de les dues unitats lèxiques que la integren —*unitat lèxica 1* i *unitat lèxica 2*— (§ 10.3.1) i, d'altra banda, sobre la mateixa combinació (§ 10.3.2). Remarquem que aquest disseny relacional és basat en la concepció sobre les col·locacions i altres tipus de combinacions lèxiques que s'assumeix en aquesta recerca. Per acabar aquest apartat, en § 10.3.3 es resumeixen les dades quantitatives més bàsiques sobre les combinacions que es troben en l'última versió de COLCAT —i s'ajorna una anàlisi més exhaustiva de les dades per a estudis posteriors.

10.3.1. Unitats lèxiques: UL1 i UL2

El punt de partida en la concepció de la base de dades és que cada combinació està formada per dues unitats lèxiques, que en la base de dades s'anomenen *UL1* i *UL2*. La diferència entre tots dos tipus d'unitats és basada en la definició de col·locació (§ 5): els constituents de la combinació són diferents des del punt de vista de la rellevància cognitiva, de tal manera que s'hi distingeix una *base* —que aquí s'identifica amb la *UL1*— i un *col·locatiu* —equivalent a la *UL2*. Com ja s'ha dit (§ 5.4.2.2), en les combinacions tant *N + ADJ* com *V + N*, la base o *UL1* és sempre el nom, mentre que en les combinacions *V + ADV*, és el verb, i l'altra unitat lèxica de la combinació és el col·locatiu o *UL2*.

²⁵⁴ Totes les taules de la base de dades en què el nom comença per *aux_rel_* són taules *intermèdies*. És a dir, es tracta de taules que no serveix per desar-hi dades, sinó per definir relacions entre les dades que contenen altres taules de la base de dades.

FIGURA 10.1. Esquema de relacions entre les taules de la base de dades COLCAT (Access)

En aquesta eina s'ha preferit no fer servir els termes *base* i *col·locatiu*, perquè l'objectiu inicial no és recollir-hi tan sols *col·locacions*,²⁵⁵ sinó diversos tipus de combinacions lèxiques, que s'hi han d'analitzar i categoritzar. En el cas que no resultin ser pròpiament *col·locacions*, no seria apropiat dir que estan formades per una *base* i un *col·locatiu*. Per això, s'ha optat per les denominacions més genèriques *UL1* i *UL2*, aplicables a un nombre molt més ampli de combinacions de mots.

Per a cada combinació, en la base de dades es deixa constància, doncs, dels components lèxics de cadascuna de les combinacions (UL1 + UL2). La taula *aux_UnitatsLexiques*²⁵⁶ conté la llista amb el total de les unitats, que, després, són represes en les taules *UL1* i *UL2*, per ser-hi classificades com a unitats d'un tipus o de l'altre. Per a cada unitat lèxica (UL1 i UL2), la base de dades en recollia informació gramatical (§ 10.3.1.1 i 10.3.1.2), sobre variació funcional (§ 10.3.1.3) i, a més a més, semàntica (§ 10.3.1.4).

10.3.1.1. Categoria gramatical

En la base de dades es recullen combinacions de les estructures N + ADJ, V + ADV i V + N. Segons això, totes les unitats lèxiques que integren aquestes seqüències es classifiquen segons les quatre categories gramaticals que es presenten en la TAULA 10.1 —que constitueixen camps fixos de la base de dades a partir dels quals s'emplena la informació de les diverses unitats lèxiques.²⁵⁷

<i>Categoria gramatical</i>	
<i>Abreviació</i>	<i>Descripció</i>
ADJ	adjectiu
ADV	adverbi
N	nom
V	verb

TAULA 10.1. Categories gramaticals en COLCAT

²⁵⁵ Tal s'ha vist en § 5, en la present recerca s'assumeix una concepció més restrictiva de *col·locació* que la d'altres autors.

²⁵⁶ Totes les taules de la base de dades en què el nom comença per *aux_* són taules *auxiliars*. És a dir, en aquestes taules s'estableix una llista tancada d'ítems, amb els quals s'emplenen després els camps d'altres taules.

²⁵⁷ En la base de dades aquesta informació es troba en la taula *aux_CatGramatical*.

10.3.1.2. Subcategoria

Segons cada categoria, per a cada unitat es dona altra informació per subcategoritzar-la. En la TAULA 10.2 es presenta la llista de subcategories que s'han fet servir en COLCAT.²⁵⁸ Amb les subcategories, s'ha volgut recopilar informació que pot ser d'interès a l'hora d'analitzar les combinacions lèxiques i valorar-ne el caràcter col·locacional. D'aquesta manera, se subcategoritza en virtut de criteris diferents en funció de la categoria gramatical de la unitat.

<i>Subcategoria</i>	
<i>Abreviació</i>	<i>Descripció</i>
ADJ adv.	adjectiu adverbial
ADJ qual.	adjectiu qualificatiu
ADJ rel.	adjectiu relacional
ADV curt	adverbi curt
ADV -ment	adverbi en <i>-ment</i>
N abstr.	nom abstracte
N concret	nom concret
V inac.	verb inacusatiu
V inac. pron.	verb inacusatiu pronominal
v intr.	verb intransitiu
V intr. pron.	verb intransitiu pronominal
V règim	verb de règim
V règim pron.	verb de règim pronominal
V tr.	verb transitiu pronominal
V tr. pron.	verb transitiu pronominal

TAULA 10.2. Subcategories en COLCAT

En el cas dels adjectius, es preveuen, doncs, tres subcategories, segons les quals aquestes unitats es classifiquen segons si són adjectius qualificatius, de relació o bé adverbials. Ja s'ha fer ressaltar que les característiques semàntiques i sintàctiques són diferents per a cada tipus d'adjectiu i, de fet, aquí s'assumeix que les combinacions amb adjectius relacionals tendeixen a la lexicalització i, com a conseqüència, aquestes combinacions es descarten com a candidats a col·locació (§ 5 i 6).

En el cas dels adverbis, en COLCAT se subcategoritzen segons si són adverbis derivats d'adjectius amb la terminació amb *-ment* o bé adverbis curts. Aquesta distinció pren rellevància si es té en compte que, per exemple, García-Page (2002: 104) afirma que no

²⁵⁸ Aquestes dades s'extreuen de la taula de la base de dades titulada *aux_SubcatGramatical*.

existeixen col·locacions amb adverbis curts, sinó només amb adverbis en *-ment*, els quals, d'altra banda, es caracteritzen prototípicament per aportar un valor intensificador de les propietats verbals.

La distinció entre noms concrets i abstractes s'ha de posar en relació amb la metàfora conceptual i amb l'interès a analitzar els trets metafòrics de les col·locacions de la categoria A. En § 5.4.3 ja s'ha fet referència que, per mitjà de la metàfora, es posa en relació un concepte meta més abstracte, expressat per la base, amb un altre de font, més concret, que és denotat pel col·locatiu. En relació amb això, s'apunta que els noms abstractes són millors candidats per funcionar com a bases de combinacions metafòriques o de la categoria A. La subcategorització en la base de dades pot ser útil, doncs, per analitzar aquests aspectes.²⁵⁹

Per acabar, per als verbs, s'adopta un conjunt de subcategories gramaticals en què es poden encabir totes les unitats verbals tractades en COLCAT. Com a innovació respecte de les dades que en aquest sentit recullen la major part de diccionaris, s'hi preveu descriure diferenciadament els verbs de règim —pronominals o no pronominals— que tenen un funcionament sintàctic prou diferenciat dels verbs de la resta de subcategories. Així mateix, s'inclouen subcategories per als verbs inacusatius —pronominals o no pronominals—, que és una dada que pot ser d'especial interès en l'anàlisi de les col·locacions. En aquest sentit, en § 6.3.4.3 s'han fet notar certes restriccions en les alternances verbals entre estructures causatives i inacusatives, que són característiques d'almenys algunes col·locacions metafòriques. Hi afegim que, a més a més, en les combinacions amb l'estructura V + N [subjecte] es detecta un predomini de verbs inacusatius, en què, consegüentment, el subjecte no té assignat el paper temàtic d'agent, sinó de pacient (GIEC: § 21).

10.3.1.3. Nivell de formalitat i àmbit temàtic

Tot i que —per limitacions de la recerca— no s'analitzaran aquests aspectes de les col·locacions, sí que s'ha volgut preveure en l'estructura de la base de dades la possibilitat de recollir informació sobre el registre i l'àmbit temàtic associat a certes combinacions, ja que són aspectes de rellevància en la descripció d'aquestes seqüències. Així doncs, com a provatura, s'ha previst la distinció entre unitats lèxiques formals i informals, d'una banda, i especialitzades de diversos àmbits, de l'altra. En el mateix sentit, es podria recollir també informació pragmaticofuncional en relació amb la variació geolectal de les combinacions lèxiques, però s'ha descartat en aquesta fase de la recerca. Els camps amb aquesta informació es presenten en la TAULA 10.3.²⁶⁰

Es troben reflexions sobre la variació funcional col·locacional, per exemple, en Ginebra (2003: 10, 2004), per al català (*pronunciar, fer o fotre una conferència*), i en Camiña

²⁵⁹ També es pot remarcar que, de fet, hi ha autors que restringeixen la seva investigació entorn de les col·locacions als noms abstractes, com és el cas d'Írsula Peña (1992: 161), que se centra en els noms que denominen fenòmens no materials accions, processos, estats de coses, relacions... És a dir, la distinció entre noms abstractes i concrets és rellevant en l'estudi de les col·locacions des de diverses perspectives.

²⁶⁰ En la base de dades en format Access, aquests camps són en la taula *aux_NivellFormalitat*.

Salgado i Muñiz Álvarez (2006) i Travalia (2008), per al castellà. Camiña Salgado i Muñiz Álvarez (ídem: 105 i ss.) remarquen que el caràcter formal o informal d'una combinació depèn dels components, de tal manera que una base col·loquial es combina amb col·locatius que són també col·loquials o no marcats (*soltar* o *dar un soplamocos*), mentre que una base formal prefereix col·locatius també formals o no marcats (*granjearse* o *ganarse la animadversión*). Pel que fa a bases no marcades quant a la varietat diafàsica, formaran part de col·locacions formals o informals segons el caràcter que tingui el col·locatiu, més formal o informal (*esgrimir*, *dar* o *largar un argumento*). És a dir, és rellevant recollir informació sobre el grau de formalitat tant del col·locatiu (UL2) com de la base (UL1) per donar compte adequadament de la col·locació.

<i>Nivell de formalitat / àmbit temàtic</i>	
<i>Abreviació</i>	<i>Descripció</i>
F	Formal
I	Informal
E-DR	Especialitzat - dret
E-MD	Especialitzat - medicina
E-L	Especialitzat - lingüística

TAULA 10.3. Nivells de formalitat i àmbits temàtics en COLCAT

Respecte de les combinacions pròpies d'àmbits temàtics especialitzats, no és tampoc l'objectiu central d'aquesta recerca, tot i que se n'han recollit algunes, amb l'estructura V + N, com les que s'han presentat en § 5.5.3.2. Sobre aquest tipus de combinacions, remetem a aquest subapartat, en què ja s'ha apuntat que, perquè una combinació tingui valor especialitzat en un àmbit concret, és necessari que el nom sigui una unitat terminològica. En la base de dades COLCAT es recullen, doncs, un nombre baix de combinacions especialitzades, dels àmbits del dret, de la medicina i de la lingüística, i en la base de dades les unitats lèxiques especialitzades (UL1 i UL2) queden classificades segons aquesta variable.

10.3.1.4. Semàntica en les UL1 i en les UL2

Pel que fa a la informació semàntica que es recull en la base de dades, és diferent segons si una unitat lèxica es classifica com a UL1 o bé UL2. Ara bé, en tots dos casos, les dades semàntiques que es donen són per a l'accepció concreta de la unitat que s'actualitza en cada combinació, i no per a la UL en general. És a dir, en la base de dades, cada unitat lèxica —tant si és UL1 com si és UL2— pot estar associada a una o a diverses accepcions o significats. Per exemple, en COLCAT la UL1 *estimar* (FIGURA 10.2) només té una accepció (*estimar_1*), mentre que *silenci* en té dues (*silenci_1* i *silenci_2*); de la mateixa manera, la UL2 *escolar* (FIGURA 10.3) té una única accepció (*escolar_1*), però *esgrimir* en té dues de diferents que s'hi associen (*esgrimir_1* i *esgrimir_2*).

La distinció d'accepcions s'ha fet a partir dels significats que es troben actualitzats en les combinacions recollides en la base de dades. Com a norma general, s'ha intentat desglossar la semàntica de les unitats en el mínim nombre d'accepcions possible i, quan es distingeix entre diverses, és perquè es troba una diferència substancial en el contingut semàntic de la unitat en els contextos que s'han analitzat, o bé la combinatòria es manifesta també diferent.

10.3.1.4.1. UL1

En el cas de les UL1, la base de dades disposa, en taula *UL1*, d'un camp de text lliure en què s'ha reproduït una definició del lema. Com a exemple, en la FIGURA 10.2, vegeu en la columna *DefinicioUL1* les definicions per a les unitats *estimar_1*, *silenci_1* i *silenci_2*. En tots els casos, s'ha intentat que siguin definicions breus, que principalment s'han confeccionat a partir de les del DIEC2 i, secundàriament, del DDLC. Per la voluntat de limitar el nombre d'accepcions diferents de cada unitat, aquestes definicions no són gaire específiques, sinó que només recullen la informació més bàsica per tal de caracteritzar semànticament aquesta accepció del mot.

A més a més, per a cada UL1 s'ha confeccionat una descripció semàntica. En la mateixa FIGURA 10.33 vegeu la columna *SemanticaUL1*. Aquesta descripció consisteix en una enumeració de trets semàntics que s'associen a cada accepció de la unitat lèxica. En la base de dades, aquests trets s'extreuen d'una llista tancada que és establerta en la taula *aux_UL1_class_semantica*, i se'n poden seleccionar diversos alhora. En les últimes versions de la base de dades, aquesta llista conté un centenar de trets semàntics que poden servir per caracteritzar mínimament les diverses UL1. La llista s'ha intentat que fos el més breu possible i, de fet, s'ha anat elaborant a mesura que s'ha anat emplenant la base de dades, a fi d'incloure-hi el nombre mínim de trets semàntics necessaris per descriure la semàntica de les UL1.

Com a part d'aquesta llista de trets semàntics, es troben recollides informacions de diversa mena. Quant a la descripció dels verbs, s'han tingut en compte com a trets alguns dels inclosos en la classificació segons l'aspecte lèxic o *Aktionsart* (Vendler 1967) i, pel que fa als noms predicatius, també la classificació semàntica que proposa Alonso Ramos (2004a: 164 i ss.), tot i que no s'ha seguit cap classificació preestablerta d'una manera sistemàtica —d'una manera similar a les llistes de trets semàntics que aplica de Bosques en la seva obra lexicogràfica (§ 2.3.3.2). D'una banda, cal tenir en compte que aquests trets han de servir en la base de dades per a la descripció d'unitats lèxiques de diferents categories gramaticals i, d'altra banda, també s'ha de prendre en consideració l'objectiu per al qual ha de servir aquesta classificació semàntica. En recollir informació semàntica amb aquest format en la base de dades, es volia que fos útil en una primera provatura per a l'extracció automàtica d'informació per classificar semànticament les unitats. Tal com es menciona en § 10.4.2.1, a partir dels primers resultats obtinguts, en fases posteriors de la recerca es tracta de treballar més aprofundidament en aquesta llista de trets semàntics i d'adaptar-los a fi de millorar els resultats.

FIGURA 10.2. Exemples de camps de les UL1 en la base de dades COLCAT (Access)

IdUL1	NomUL1	AccepcioUL1	SemanticaUL1	DefinicioUL1	CatGramUL1	SubCatUL1
32	estimar	estimar_1	sentiment; positiu; duratiu; acció; afecte; immaterial	Sentir amor.	V	V tr.
33	silenci	silenci_1	positiu; percepció; duratiu; estat; negatiu; so; mancaça; físic	Absència de so.	N	N abstr.
34	silenci	silenci_2	positiu; puntual; negatiu; so; acció; mancaça; físic; expressió lingüística	Acció de callar, de no dir res o de no parlar sobre un tema.	N	N abstr.

Registro: 1 de 951 Sin filtro Buscar

FIGURA 10.3. Exemples de camps de les UL2 en la base de dades COLCAT (Access)

IdUL2	NomUL2	AccepcioUL2	SemanticaUL2	CatGramUL2	SubCatUL2	NivellFo	ContingutM
317	escolar	escolar_1	manera	ADJ	ADJ rel.		☐
642	escombrar	escombrar_1	fer quelcom del que és propi amb (UL1)	V	V tr.		☐
641	escombrar	escombrar_2	fer deixar d'existir o d'actuar (UL1)	V	V tr.		☒ FÍSIC; LLOC; NETEJA
986	esgrimir	esgrimir_1	fer quelcom del que és propi amb (UL1)	V	V tr.	F	☐
22	esgrimir	esgrimir_1	fer quelcom del que és propi amb (UL1)	V	V tr.	F	☐
84	esgrimir	esgrimir_2	fer manifestar o expressar (UL1)	V	V tr.	F	☒ ARMA; MOVIMENT; FÍSIC

Registro: 1 de 982 Sin filtro Buscar

10.3.1.4.2. UL2

En la FIGURA 10.3, vegeu la columna *SemanticaUL2*. En el cas de les UL2, la caracterització semàntica de cada accepció ve definida per una llista tancada amb una trentena d'entrades, que es troba en la taula anomenada *aux_UL2_class_semantica*. Per fixar aquesta llista, que, amb el menor nombre d'entrades possibles, permeti caracteritzar semànticament totes les UL2 de la base de dades, s'ha partit de la llista de funcions lèxiques estàndard de la teoria Sentit-Text (§ 3.3.1), que, però, s'ha adaptat i simplificat.

Més en concret, de les funcions lèxiques, se'n prenen la descripció semàntica i sintàctica o les glosses més habituals i, en una versió simplificada, s'estableix una etiqueta descriptiva per categoritzar les UL2 en la base de dades COLCAT. La finalitat és poder agrupar les combinacions lèxiques en un nombre limitat de classes semanticosintàctiques dels col·locatius, de tal manera que, tot i que no tinguin estrictament el mateix significat, tots els que comparteixen una mateixa semàntica genèrica bàsica i, en el discurs, puguin acomplir aproximadament la mateixa funció tinguin assignada una mateixa caracterització.

Així, per exemple, en la base de dades hi ha les entrades 'molt o amb intensitat' i 'poc o amb poca intensitat', que corresponen, respectivament, a les funcions lèxiques **Magn** i **AntiMagn**. Com aquestes, es poden posar en relació amb adjectius (*pluja torrencial, preu mòdic*) o adverbis (*prohibir terminantment, roncar suaument*), i expressen un significat genèric d'intensificació d'allò expressat per aquestes unitats o bé el contrari. Per posar un exemple de com s'han modificat les funcions lèxiques vigents en la teoria Sentit-Text en COLCAT: la semàntica de les funcions lèxiques **Bon**, **Pos** i **Ver** s'ha resumit en una sola classe semàntica, que en la base de dades es resumeix com 'bo, favorable, adequat o tal com s'espera que sigui' (*argument demolidor, victòria contundent*). A part, també s'han inclòs en la base de dades etiquetes generals per descriure, d'una banda, adjectius qualificatius —i els adverbis en *-ment* que en deriven— que indiquen 'manera', en un sentit ampli (*cavall bai, prohibir rigorosament*), i, de l'altra, adjectius relacionals, que expressen 'relatiu a allò expressat pel nom del qual deriva l'adjectiu' (*fracàs escolar*).

Quant als verbs, en la llista d'etiquetes semanticosintàctiques s'ha diferenciat els casos en què la UL1 funciona com a subjecte d'aquells altres en què sintàcticament és l'objecte directe de la UL2 —tal com es preveu en les funcions lèxiques. Així, per exemple, al costat d'etiquetes com '(UL1) començar a existir o actuar' (*el vent aixecar-se*) o, en sentit contrari, '(UL1) deixar d'existir o actuar' (*el vent calmar-se*),²⁶¹ hi ha 'fer existir o actuar, causar (UL1)' (*despertar admiració*) o 'fer deixar d'existir o actuar (UL1)' (*resoldre un dubte*).²⁶²

En la base de dades és possible seleccionar alhora diverses etiquetes semàntiques, que es combinen per descriure millor el significat de la UL2. Per exemple, per descriure la UL2 d'una combinació com *silenci total*, l'adjectiu té assignada, d'una banda, l'etiqueta

²⁶¹ En la teoria Sentit-Text, aquestes etiquetes correspondrien a funcions lèxiques complexes: **IncepFunc**₀(*vent*) = *aixecar-se*, **FinFunc**₀(*vent*) = *calmar-se*.

²⁶² En el cas d'aquestes combinacions, els equivalents en les funcions lèxiques serien: **Caus₂Oper**₁(*admiració*) = *despertar*, **LiquFunc**₀(*dubte*) = *resoldre*.

‘manera’: serveix per indicar que es tracta d’un adjectiu qualificatiu que expressa el significat primari que n’és propi, no metafòric; d’altra banda, però, es remarca en la base de dades que aquest significat coincideix amb la noció ‘molt o amb intensitat’. D’aquesta manera, es diferencia de les UL2 que participen en combinacions metafòriques com *silenci sepulcral*: només té assignada l’etiqueta ‘molt o amb intensitat’, que coincideix amb el significat figurat que adopta al costat de la base.

10.3.1.4.3. UL2 i trets metafòrics

En el cas que la UL2 formi part d’una combinació metafòrica o de la categoria A, en la base de dades s’assenyala aquesta circumstància i s’intenta concretar el significat metafòric que denota aquesta unitat. Per fer-ho, es parteix d’una llista tancada de trets metafòrics: es troba en la taula *aux_CampsMetaforics* i consisteix en una setantena de mots o expressions breus —escrits en majúscula, com a convenció gràfica substitutiva de les versaletes a l’hora d’expressar les metàfores.

Per descriure el significat figurat d’una UL2, la base de dades permet seleccionar un d’aquests trets o bé diversos de complementaris. Per elaborar aquesta llista, s’ha tingut en compte bibliografia diversa sobre la metàfora conceptual en lingüística cognitiva i, més en concret, Lakoff i Johnson (1980), Lakoff (1987), Soriano (2012), Cuenca i Hilferty (1999) i Kövecses (2000, 2008, 2010a-b, 2013, 2015), entre d’altres. Tanmateix, s’ha de remarcar que les entrades de la llista no es plantegen com a expressions completes d’una metàfora —que és allò que es troba habitualment en la bibliografia—, sinó que són trets semàntics metafòrics de divers tipus que s’han localitzat en les combinacions presents en la base de dades.

10.3.2. Combinacions

En la base de dades COLCAT, cada combinació queda associada a tota aquesta informació gramatical i semàntica relativa a cadascuna de les unitats lèxiques que la integren (UL1 i UL2) que la integren. A més, s’hi afegeix, però, més informació relativa al conjunt de la combinació.

En la FIGURA 10.4 es mostra el formulari que, en el programa Microsoft Access (v. 2016), es fa servir per emplenar la informació combinatòria en la base de dades. D’una banda, a la part inferior de la dreta es poden veure els camps reservats específicament per a les diverses dades sobre la UL1 i la UL2 i, en la resta de la imatge, altres camps, relatius a la combinació en conjunt. En els subapartats següents s’explica detalladament quina és la informació concreta sobre la combinació que es recull en COLCAT per a cada combinació lèxica.

FIGURA 10.4. Mostra del formulari per emplenar dades en COLCAT (Access)

COMBINACIONS LÈXIQUES

Combinacions lèxiques

IDENTIFICADOR COMBINACIÓ: 3

COMBINACIÓ (FORMA PRINCIPAL): estimar bojament

NIVELL FORMALITAT: []

ESTRUCTURA: V + ADV

MARCA COL-LOCABILITAT: 1-C-PROTOTÍPICA

Reversible? No Contigua? Estable? Diccionaris?

Variant?

Exemples

EXEMPLE D'ÚS: [...] mai no s'ha vist un pare que {{{estimés tan bojament}}} la seva filla.

FONT DE L'EXEMPLE: CTILC - Folch i Torres, Josep Maria: Les aventures d'en Boi Delit o el braçalet de Marciana, 1927

EXEMPLE D'ÚS: Sé que sóc {{{bojament estimada}}} per tu.

Combinacions relacionades?

COMBINACIÓ: amor boig

* COMBINACIÓ: []

NOM: GD62

FORMA COMBINACIÓ: exemple-2_frase

CONTEXT: bojament [...] L'estimava bojament.

NOTA: []

* NOM: []

* FORMA COMBINACIÓ: []

UNITAT LÈXICA 1 (UL1)

UL: estimar

ACCEPCIÓ: estimar_1

SEMÀNTICA: sentiment; positiu; duratiu; acció; afecte; immaterial

DEFINICIÓ: Sentir amor.

CATEGORIA: V SUBCATEGORIA: V tr.

NIVELL FORMALITAT: []

Corpus?

NOM: CTILC

DATA CONSULTA: 15/08/2020

FREQÜÈNCIA COMBINACIÓ: 15 FREQÜÈNCIA ALTA:

IM ALTA: 9,53 TIPUS INF MUTUA:

UNITAT LÈXICA 2 (UL2)

UL: bojament

ACCEPCIÓ: bojament_2

SEMÀNTICA: molt o amb intensitat

CATEGORIA: ADV SUBCATEGORIA: ADV -ment

Registro: 14 de 940 Sin filtro: 3

10.3.2.1. Forma

En primer lloc, en COLCAT es recull la forma de la combinació lèxica, constituïda per les dues unitats lèxiques que s'hi indiquen. Els components de la seqüència es presenten en l'ordre fix que coincideix amb la descripció de la seva estructura. És a dir, en les combinacions N + ADJ, el nom sempre es dona davant l'adjectiu, de la mateixa manera que en les combinacions V + ADV, el verb sempre ocupa la primera posició. En les combinacions V + N, l'ordre s'utilitza per diferenciar aquelles en què el nom fa la funció sintàctica de subjecte, que es presenta ordenat davant el verb, i aquelles altres en què fa d'objecte directe, cas en què el verb ocupa la posició inicial.

Els mots de la combinació són consignats en la seva forma canònica o lematitzada: els verbs, en infinitiu, i els noms i adjectius, en singular, tret que en una combinació en concret s'usin amb una forma diferent. Per exemple, *ganes boges* es recull amb la forma plural, ja que és la forma única que es documenta en corpus.

D'altra banda, només s'inclouen articles en les combinacions amb l'estructura V + N. Si el nom fa de subjecte sintàctic, s'hi anteposa sempre un article, determinat o indeterminat, segons l'ús més habitual i documentat en corpus (*la boira dissipar-se, una discussió esclatar*). S'aplica el mateix criteri quan el nom funciona com a objecte directe, tot i que en aquest cas es prescindeix de l'article en aquelles combinacions en què existeix la possibilitat que es presenti elidit (*sentir curiositat, però esgrimir un argument*).

10.3.2.2. Nivell de formalitat i àmbit temàtic

Pel que fa al grau de formalitat o àmbit temàtic de la combinació en conjunt, es completa a partir de la llista de la mateixa taula que és aprofitada també en la base de dades per proporcionar aquesta informació per a la UL1 i per a la UL2 (*aux_NivellFormalitat*). D'acord amb el que ja s'ha comentat en § 10.3.1.3, si un dels components rep una marca en aquest sentit, en principi el conjunt de la combinació comparteix el caràcter formal o informal o bé especialitzat que té assignada una de les unitats lèxiques que la constitueixen.

10.3.2.3. Estructura

En la taula *aux_Estructura*, hi ha prevista una llista de les diverses estructures que poden trobar-se en les combinacions, que es reproduïx en la TAULA 10.4.

<i>Estructura</i>	<i>Descripció</i>
N + ADJ	nom + adjectiu
V + ADV	verb + adverbi
V + N [agent]	verb + sintagma nominal amb rol temàtic de protoagent
V + N [pacient]	verb + sintagma nominal amb rol temàtic de protopacient

TAULA 10.4. Estructures de les combinacions en COLCAT

En les combinacions amb l'estructura V + N, cal remarcar que en COLCAT s'ha optat per distingir entre aquelles seqüències en què el nom té assignat el paper temàtic d'agent i aquelles altres en què té el paper de pacient.²⁶³ Això implica que hi ha combinacions en què el nom fa de subjecte, però que tenen assignada l'estructura V + N [pacient], com és ara totes aquelles combinacions en què el verb és inacusatiu. D'aquesta manera, combinacions sintàcticament diferenciades com ara *esgrimir un argument*, *el silenci regnar* o *la boira dissipar-se* comparteixen la mateixa estructura: l'ordre dels components permet distingir a primer cop d'ull entre les combinacions en què el nom té la funció de subjecte o d'objecte, mentre que en l'apartat de subcategoria de la UL2 s'indica quan el verb és transitiu, inacusatiu o inacusatiu pronominal.

10.3.2.4. Marca de col·locacionalitat

Com a eina de classificació en la base de dades COLCAT es mantenen les cinc marques de col·locacionalitat que s'han presentat en § 5.3.2.3. En resum: les marques A.1 i B.1 s'identifiquen amb dos prototips col·locacionals: el primer es correspon amb col·locacions metafòriques altament restrictives i estables, mentre que el segon és per a combinacions en què no es detecten valors metafòrics, però són combinacions molt restrictives i, en aquest sentit, estables. Amb les marques de col·locacionalitat A.2 i A.3 es categoritzen combinacions també metafòriques, però menys estables o menys restrictives, respectivament. En el grup B.2, per la seva part, s'hi inclouen combinacions no metafòriques identificades com a poc restrictives, com és ara el cas de seqüències amb verbs de suport. Així mateix, en la base de dades s'inclou una marca «SC» (sense categoritzar), per assignar a combinacions que no s'adiguin amb cap dels grups anteriors, com és ara el cas de combinacions que s'interpreta que són lliures (§ 5.2.1).

La valoració de l'estabilitat col·locacional és clau en l'assignació d'una marca de col·locacionalitat o una altra a una combinació donada. En els subapartats següents es presenten dades diverses que es recullen en la base de dades i que s'han utilitzat com a criteris a l'hora d'avaluar-la i, consegüentment, d'assignar a les combinacions una marca de col·locacionalitat determinada.

²⁶³ En realitat, s'ha adoptat el model de definició de papers temàtics de Dowty (1991), segons el qual es distingeixen dos papers prototípics o protopapers: *protoagent* i *protopacient*. Per a l'anàlisi que es proposa en aquesta recerca, no s'ha considerat necessari aprofundir més en l'estructura temàtica argumental.

10.3.2.5. Combinacions relacionades i variants

En la base de dades, s'associen amb una combinació aquelles altres que en són variants o bé combinacions relacionades. Pel que fa a les primeres, es tracta de seqüències que, en corpus, es manifesten intercanviables amb la forma principal de la col·locació i en les quals simplement es troba alguna variant lèxica dels seus components —tal com ja es va fer observar en Martínez Salom (2012, 2016). Per exemple, per a *estimar bojament*, es COLCAT es recullen com a variants d'aquesta col·locació *estimar follament* i *estimar com un boig*, amb una mateixa identitat lèxica.²⁶⁴

Quant a les combinacions relacionades, són seqüències que tenen una estructura diferent de la combinació principal, però en què és manifest el manteniment del vincle entre els mateixos lexemes, més enllà dels canvis de categoria gramatical (§ 6.3.4.2). És el cas d'*amor boig* i *estimar bojament*, que són combinacions relacionades l'una de l'altra. Com s'ha dit, no sempre es manté aquest vincle col·locacional i, per això, en Martínez Salom (2012, 2016) es va considerar que, quan es manté, aquest fet és un indicatiu d'estabilitat col·locacional.

Així mateix, en el cas que es documenti en corpus la possibilitat d'alternar entre una construcció causativa i una d'inacusativa (§ 6.3.4.2), totes dues formes es recullen en COLCAT; per exemple, *despertar la curiositat* i *la curiositat despertar-se* (§ 8.5.2). Constitueixen entrades independents en la base de dades, però s'hi estableix una relació en consignar-les totes dues com a combinacions relacionades una de l'altra. D'aquesta manera, COLCAT posa a disposició de l'usuari informació sobre quines col·locacions accepten aquesta alternança i quines no.

10.3.2.6. Dictionaris

En la base de dades s'assenyala si una combinació es documenta en el GD62, en el DIEC2 o en el DDLC i, si és així, la forma amb què apareix, és a dir, si s'inclou en forma d'exemple (sintagma o frase completa), de subentrada o de col·locació, i si és en l'article corresponent a la UL1 o a la UL2. Una part d'aquesta informació ja s'ha presentat en el capítol novè i aquí no hi insistim més, a part de repetir que, respecte de la valoració de l'estabilitat col·locacional, se'n considera un indicatiu el fet que una combinació sigui recollida en obres lexicogràfiques.

²⁶⁴ Aquesta última combinació no respon a cap de les estructures amb què es treballa en COLCAT. Puntualment, en la base de dades s'han inclòs com a variants o combinacions relacionades algunes seqüències que presenten altres estructures.

10.3.2.7. Corpus

En COLCAT s'ha abocat també informació sobre la presència de cada col·locació en corpus. De fet, sistemàticament, s'ha completat amb les dades relatives al CTILC i, puntualment, també amb les d'altres corpus —tal com s'ha comentat en el capítol vuitè. En concret, s'han recollit dades sobre la freqüència absoluta de la combinació i, a més, sobre l'índex d'informació mútua. Així mateix, en la base de dades es preveu incloure una marca —en seleccionar una casella de la base de dades— per tal de realçar els casos en què la freqüència o bé l'índex d'informació mútua és alt, ja que això es considera un altre indicatiu de l'estabilitat col·locacional.

10.3.2.8. Trets formals i sintàctics, exemples i notes d'ús

Per valorar l'estabilitat col·locacional, s'ha analitzat també el comportament formal i sintàctic dels constituents col·locacionals en corpus. Més en concret, s'ha comprovat si els components presenten alteracions en l'ordre —és a dir, si la seqüència és reversible— i, així mateix, si poden aparèixer allunyats l'un de l'altre —o sigui, no contigus. En principi, les col·locacions han de complir aquests requisits, que les separen de les unitats lexicalitzades, que són fixes (§ 6).

Les característiques quant al funcionament sintacticoformal de la seqüència es consignen en la base de dades per mitjà d'unes caselles fixes de selecció. A part, però, per a cada combinació, s'ha recollit almenys un exemple d'ús, que s'ha extret del CTILC o bé —quan no s'hi documenta la seqüència— d'una altra font —indicada en la base de dades. En aquests exemples, s'intenten exemplificar, precisament, les diverses possibilitats en el funcionament de la seqüència. En concret, s'ha procurat mostrar contextos en què l'ordre dels components és alterat i d'altres en què els components no són contigus.

Així mateix, la base de dades conté un camp que permet incloure notes sobre l'ús de la combinació. En alguns casos, s'ha emprat amb dades sobre particularitats formals, com és ara la tendència d'un component a presentar-se en una posició determinada, anteposada o posposada (§ 8.5.2), o bé el cas de noms que manifesten certes preferències quant a la variació en nombre (§ 6.3.2). A més a més, s'ha aprofitat aquest apartat de notes per ressaltar els casos en què una unitat lèxica determinada s'actualitza en una combinació concreta amb una accepció que no és normativa, és a dir, que el DIEC2 no dona per bona explícitament (§ 8.5.3).

10.3.3. Dades quantitatives generals sobre les combinacions en la base de dades

En l'última versió, la base de dades COLCAT conté informació sobre prop de quatre-centes unitats lèxiques —comptant ara aquelles categoritzades com a UL1 i aquelles que són UL2. En total, per al conjunt d'unitats, es descriuen un miler de combinacions lèxiques diferents, de les estructures V + N [pacient], N + ADJ, V + ADV i V + N [agent].

No tots aquests grups tenen la mateixa representació en COLCAT, ja que s'hi mantenen, si fa no fa, les mateixes proporcions que ja s'han constatat en l'anàlisi parcial que se n'ha fet en el capítol novè (§ 9.4.1). Així, la meitat aproximada del total és formada per combinacions amb l'estructura V + N [pacient]; les segueixen en nombre, els sintagmes N + ADJ —prop de tres-cents— i V + ADV —un centenar—, mentre que el tipus formal de combinació menys representat en la base de dades és, amb diferència, el format per seqüències V + N [agent] —poc més d'una cinquantena.

Respecte de la semàntica, actualment un poc més de la meitat són combinacions metafòriques, que tenen assignades les marques de col·locacionalitat A.1, A.2 o A.3. Cadascun d'aquests subgrups té una representació similar en el total de la base de dades, ja que COLCAT conté més de cent cinquanta unitats categoritzades com a A.1, un nombre similar amb la marca A.2, i unes quantes més identificades com a A.3. S'hi troba també la mateixa quantitat aproximada de combinacions del subgrup B.1, mentre que les menys restrictives i no metafòriques (B.2) són el conjunt més nombrós del total, ja que sumen més de dues-cents seixanta unitats —a les quals s'afegeixen unes desenes de combinacions «sense categoritzar» (§ 10.3.2.4).

10.4. UN PROTOTIP DE DICCIONARI: CONSULTA EN LÍNIA DE COLCAT

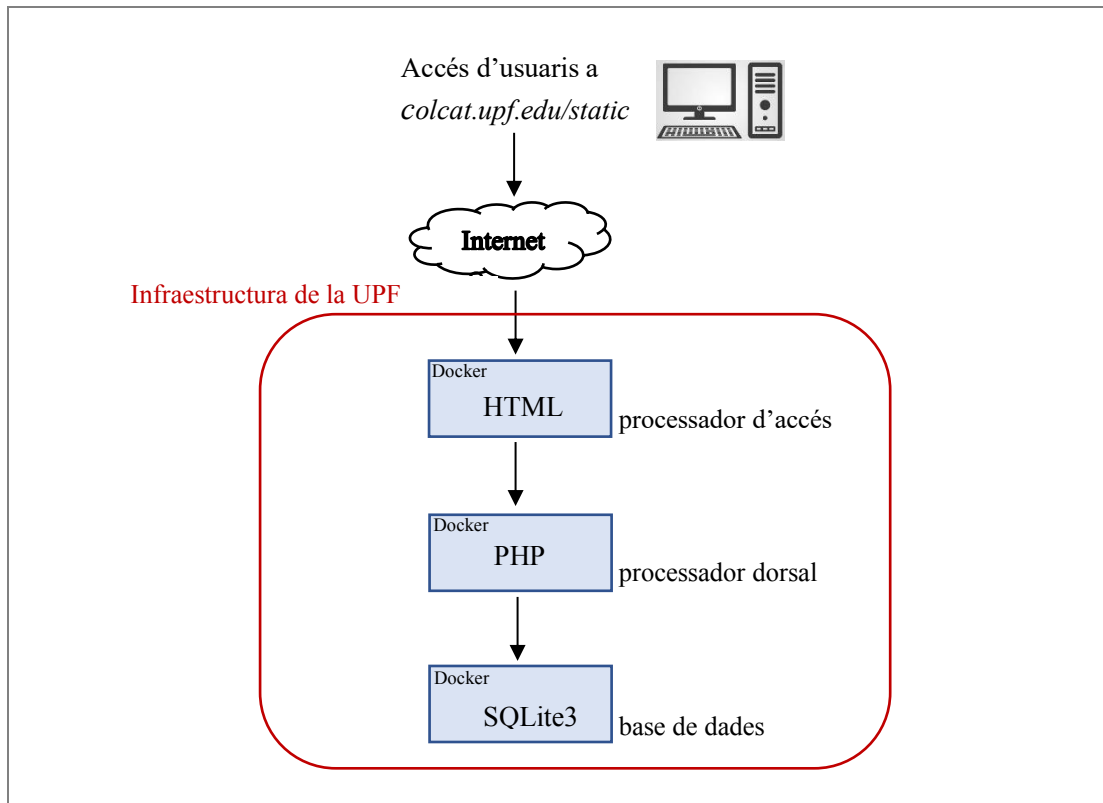
En una segona fase, la base de dades COLCAT s'ha utilitzat per crear un prototip de diccionari combinatori, accessible en línia, en l'adreça web següent: <<http://colcat.upf.edu/static>>. Aquest prototip de diccionari es presenta com a ANNEX 10 d'aquesta tesi doctoral.

En els subapartats següents es descriuen breument els components de l'aplicació de consulta en línia de la base de dades COLCAT (§ 10.4.1) i, a través de les instruccions bàsiques d'ús, es presenta la informació bàsica que es presenta en aquest prototip de diccionari (§ 10.4.2).

10.4.1. Creació de la interfície de consulta en línia

Amb el suport de l'Institut de Lingüística Aplicada, Centre Específic de Recerca de la Universitat Pompeu Fabra, i concretament amb la col·laboració informàtica de Jordi Sensada Torres, s'ha creat una aplicació per consultar en línia la base de dades COLCAT. De fet, per a les consultes en l'aplicació web, s'ha treballat només amb una part de les dades contingudes en la base de dades d'Access, les necessàries per constituir un prototip de diccionari combinatori concordant amb els interessos d'aquesta recerca.

FIGURA 10.5. Esquema dels components de l'aplicació COLCAT

L'aplicació COLCAT està allotjada en la infraestructura informàtica del Campus del Poblenou de la Universitat Pompeu Fabra. Més concretament, l'aplicació fa servir la tecnologia de contenidors Docker, la qual permet que l'aplicació sigui altament portable —és a dir, que pugui executar-se en diferents tipologies d'infraestructures. L'arquitectura de COLCAT està formada per tres components, tal com s'esquematitza en la FIGURA 10.5. En primer lloc, hi ha la base de dades: s'hi treballa des del programa Microsoft Access, però, perquè es pugui consultar en línia d'una manera àgil, es transforma al llenguatge informàtic SQLite3. En segon lloc, hi ha un processador dorsal (*back-end*), com a part no visible de l'aplicació, escrita en llenguatge PHP i que serveix per fer les consultes sobre la base de dades i extreure'n la informació. Els resultats de les consultes sobre la base de dades es visualitzen en el tercer element: el processador d'accés (*front-end*), que és la part web, en llenguatge HTML, visible per a l'usuari.

10.4.2. Instruccions per a la consulta en línia

COLCAT es presenta com el prototip del primer diccionari de combinacions lèxiques en llengua catalana. Remarquem que no s'ofereix el diccionari complet de combinacions ni tampoc se'n presenta un disseny definitiu. Es tracta d'una primera provatura, preparada amb finalitats de recerca. Una de les finalitats d'aquest prototip és comprovar la utilitat de la forma amb què s'ha dissenyat la base de dades COLCAT en la fase prèvia descrita en § 10.3. La manera com s'hi recull la informació permet fer-hi consultes ben diverses, com ara les que es presenten per mitjà d'aquesta aplicació en línia.

FIGURA 10.6. Pantalla d'accés al prototip de diccionari COLCAT

The screenshot shows the COLCAT dictionary website. At the top left is the COLCAT logo. To the right are navigation links: Inici, Tesi i annexos, Instruccions, Diccionari, and Contacte. A 'Menu' button is on the far right. The main heading is 'Diccionari'. Below it are two search sections: 'Consulta per UL1 (nom o verb)' and 'Consulta per UL2 (adjectiu, adverbi o verb)'. Each section has a text input field and a red 'CERCA' button. Below these are two lists of words: 'També pots seleccionar una entrada de la llista (UL1):' and 'També pots seleccionar una entrada de la llista (UL2):'. The UL1 list includes words like 'accident', 'admiració', 'afirmar', etc. The UL2 list includes words like 'abismal', 'abrasar', 'abrigar', etc.

Una característica innovadora d'aquest diccionari és que, d'entrada, permet que l'usuari faci dos tipus diferents de consultes sobre la combinatòria lèxica, que són complementaris. En la FIGURA 10.6 es mostra la pantalla inicial de l'aplicació COLCAT, on es pot veure que s'ofereixen a l'usuari dos quadres de cerca: «Consulta per UL1 (nom o verb)» (§ 10.4.2.1) i «Consulta per UL2 (adjectiu, adverbi o verb)» (§ 10.4.2.2). A sota, hi ha una llista de les entrades lèxiques que corresponen a cada consulta, que és d'utilitat

sobretot tenint en compte que en aquest prototip només hi ha una petita mostra d'entrades lèxiques.

FIGURA 10.7. Prototip de diccionari COLCAT: mostra de l'article *silenci* (UL1)

Consulta per UL1:

silenci

Categoria:

N

Accepció:

silenci_1

Subcategoria:
N abstr.

Formalitat / Àmbit temàtic:
--

Definició:
Absència de so.

Estructura de les combinacions:

N + ADJ

Semàntica:
'manera' // 'molt o amb
intensitat'

Combinació:
silenci intens

Marca de col·locacionalitat:
B.2

Trets metafòrics:
--

Formalitat / Àmbit temàtic:
--

Consulta per UL2:
intens

Variants:
--

Combinacions relacionades:
--

Exemples:
La llum del quinqué suavitzava les formes i feia més {{{intens el
silenci}}} del vespre.
(CTILC - Cabré, Jaume: La terranyina, 1984)

10.4.2.1 Consulta per UL1

En poques paraules, la consulta per UL1 presenta la informació de COLCAT en forma d'un diccionari de col·locacions o de combinacions lèxiques. Així, a partir d'un lema com *silenci*, l'usuari aconsegueix una llista de combinacions en què intervé aquesta UL1 o base col·locacional.

En la FIGURA 10.7 es mostra un fragment de l'article resultant de la consulta. Com es pot veure en la imatge, en COLCAT, primer de tot, s'indica l'abreviació de la categoria gramatical de la UL1 (*N*; § 10.3.1.1) i, a continuació, es diferencia entre diverses accepcions de la unitat lèxica. En el cas de *silenci*, en té dues, tal com ja s'ha comentat abans (§ 10.3.1.4.1): *silenci_1* i, més avall, *silenci_2*. Cada accepció té associada una subcategoria (*N abstr.*; § 10.3.1.2), pot tenir alguna marca quant al nivell de formalitat o l'àmbit temàtic (§ 10.3.1.3), i en tots els casos té una definició (§ 10.3.1.4.1).

A partir d'aquest punt es presenten les diverses combinacions en què intervé aquesta UL1, que s'agrupen segons l'estructura (§ 10.3.2.3): primer, es mostren les combinacions **N + ADJ** i, després, **V + N [agent]** i, més avall, **V + N [pacient]**. A sota de la indicació de cada estructura, les combinacions s'organitzen segons la semàntica de la UL2 (§ 10.3.1.4.2): per exemple, dins les combinacions de la primera accepció de *silenci* que comparteixen l'estructura **N + ADJ** es presenten, en primer lloc, les que tenen assignades alhora les dues etiquetes semàntiques 'manera' i 'molt o amb intensitat' (*silenci intens*, *silenci total*); a continuació, venen les que tenen com a semàntica 'molt o amb intensitat' (*silenci sepulcral*, *silenci mortal*, *silenci espès*, *silenci eixordador*, *silenci àvid*, *silenci aclaparador*, *silenci profund*).

L'ordenació de les diverses combinacions d'un mateix tipus semàntic es fa a partir de la marca de col·locacionalitat (§ 10.3.2.4), de tal manera que les primeres que es mostren són les que tenen la marca A.1, seguides de les combinacions A.2, A.3, B.1, i les últimes, B.2. Dins cadascun d'aquests grups, no s'ha establert una ordenació predefinida en aquesta versió de l'aplicació de consulta en línia. Ara bé, tenint en compte que en la base de dades s'inclou informació sobre la freqüència de cadascuna de les combinacions en corpus (§ 10.3.2.7), en versions posteriors es podria presentar una ordenació de les seqüències a partir d'aquest criteri, per exemple.

En els casos que una combinació té la marca de col·locacionalitat A.1, A.2 o A.3, s'expliciten els trets metafòrics que s'han identificat en el col·locatiu o UL2 (§ 10.3.1.4.3). Així mateix, si una combinació té associada cap indicació sobre el nivell de formalitat o l'àmbit temàtic especialitzat en què és usada (§ 10.3.2.2), es mostra també i, així mateix, s'informa sobre possibles combinacions relacionades i variants (§ 10.3.2.5). A més, es pot comprovar el funcionament de cada combinació lèxica per mitjà d'un exemple d'ús o diversos, la font de cadascun dels quals s'inclou. En darrer lloc, per a algunes combinacions, s'ofereixen notes, en què es ressalten aspectes diversos que es consideren significatius (§ 10.3.2.8).

A part de tota aquesta informació, per a cada combinació, en cada pàgina de resultats és visible un apartat «Consulta per UL2», en què s'ofereix un enllaç web que permet accedir directament a la consulta de la informació associada a la UL2 de cada combinació lèxica —que es presenta en el subapartat següent.

FIGURA 10.8. Prototip de diccionari COLCAT: mostra de l'article *sepulcral* (UL2)

Consulta per UL2:

sepulcral

Categoria:

ADJ

Accepció:

sepulcral_1

Expressa:

'relatiu a allò expressat pel nom del qual deriva l'adjectiu'

Apareix en combinacions:

N + ADJ

En totes aquestes combinacions, els noms comparteixen els trets semàntics següents:

'mort' // 'físic'

Combinació:

tomba sepulcral

Consulta per UL1:

[tomba](#)

El nom expressa:

'loc' // 'mort***' // 'físic***'

Variants:

--

Combinacions relacionades:

--

Exemples:

Al sòl del temple hi havia hagut diverses {{{tombes sepulcral}}}, actualment desaparegudes.
(Vigué, Jordi: El monestir romànic de Sant Pau del Camp, 1974)

Combinació:

làpida sepulcral

Consulta per UL1:

[làpida](#)

El nom expressa:

10.4.2.1 Consulta per UL2

Des d'aquesta opció de consulta, es pot obtenir informació sobre les diverses UL1 amb què es combina una UL2 —o col·locatiu. S'obté informació, doncs, similar a la que es pot trobar en una obra com el diccionari REDES (Bosque 2004a). Sobre la

complementarietat d'ambdues concepcions, ja se n'ha tractat en § 5.4.2 —seguint la recerca iniciada en Martínez Salom (2012, 2016).

En la FIGURA 10.8 es mostra, com a exemple, la pantalla amb el resultat de la consulta de la UL2 *sepulcral* en COLCAT. Es tracta d'una unitat de la categoria gramatical ADJ (§ 10.3.1.1), que en la base de dades té dues accepcions: la primera (*sepulcral_1*) s'identifica amb el significat primari o literal de l'adjectiu, mentre que la segona, visible més avall (*sepulcral_2*), es correspon amb una accepció metafòrica. Cada accepció és descrita a partir de les etiquetes semàntiques que s'han introduït en § 10.3.1.4.2: d'aquesta manera, la primera accepció rep la caracterització genèrica pròpia d'adjectius relacionals ('relatiu a allò expressat pel nom del qual deriva l'adjectiu', és a dir, 'relatiu al sepulcre'), mentre que la segona accepció és intensificadora, o sigui, l'adjectiu expressa el significat general 'molt o amb intensitat'.

Amb aquesta semàntica, l'adjectiu *sepulcral* (UL2) apareix en combinacions amb l'estructura N + ADJ (§ 10.3.2.3). A partir d'aquí, la consulta aprofita la caracterització de les UL1 per mitjà d'una llista tancada de trets semàntics que s'ha descrit en § 10.3.1.4.1: automàticament, l'aplicació analitza les combinacions en què intervé l'adjectiu i n'extreu els trets semàntics que comparteixen les UL1. Així, per exemple, *sepulcral_1* intervé en les combinacions *tomba sepulcral* i *làpida sepulcral*, en les quals els noms comparteixen dos trets semàntics ('mort' i 'físic'); en el cas de *sepulcral_2*, es combina amb *silenci* (en les dues accepcions del mot) i amb *quietud*, i aquests noms comparteixen tres trets semàntics ('mancaça', 'so', 'físic'). El conjunt dels trets semàntics amb què és caracteritzada la UL1 de cada combinació es mostra més avall,²⁶⁵ juntament amb altres dades de la combinació, com és combinacions relacionades i variants (§ 10.3.2.5) i exemples d'ús extrets de corpus (§ 10.3.2.8). Així mateix, aquí també s'ofereix un enllaç web per passar directament a consultar l'entrada de la UL1 de cada combinació («Consulta per UL1»).

En els casos que una UL2 es combina amb un gran nombre d'UL1 diferents és possible que no totes comparteixin trets semàntics entre si, sinó que s'hagin d'agrupar en diverses classes lexicosemàntiques diferenciades. Aquest és un dels aspectes que s'ha de polir en versions futures de l'aplicació. Així, actualment, COLCAT permet descobrir que, per exemple, el verb *acceptar*, es combina amb noms com *fracàs*, *derrota*, *crítica*, *oferta* i *amor* (FIGURA 10.9), tot i que no estableix agrupacions semàntiques automàtiques d'aquests mots. En el resultat de la consulta, per a cada combinació, es mostren agrupacions parcials amb altres combinacions amb què la UL1 comparteix cadascun dels trets semàntics. Així, *acceptar* es combina amb *fracàs*, que és un nom que comparteix el tret semàntic 'resultat, efecte' amb d'altres, com ara *derrota* i *crítica*; alhora, *fracàs* comparteix el tret 'puntual' amb *derrota*, *oferta* i *demanda*.

²⁶⁵ Amb dos asteriscs, s'hi ressalten els trets compartits amb altres combinacions.

FIGURA 10.9. Prototip de diccionari COLCAT: mostra de l'article *acceptar* (UL2)

Consulta per UL2:

acceptar

Categoria:

V

Accepció:

acceptar_1

Expressa:

'fer quelcom del que és propi amb (UL1)'

Apareix en combinacions:

V + N [pacient]

Combinació:

acceptar un fracàs

Consulta per UL1:

[fracàs](#)

El nom expressa:

'resultat, efecte' // 'negatiu' // 'puntual' // 'immaterial'

- Comparteix el tret semàntic 'resultat, efecte' amb les combinacions següents: *acceptar una derrota* // *acceptar una crítica*.
- Comparteix el tret semàntic 'negatiu' amb les combinacions següents: *acceptar una derrota* // *acceptar una crítica*.
- Comparteix el tret semàntic 'puntual' amb les combinacions següents: *acceptar una derrota* // *acceptar una oferta* // *acceptar una demanda*.
- Comparteix el tret semàntic 'immaterial' amb les combinacions següents: *acceptar un amor*.

Variants:

--

Combinacions relacionades:

--

Exemples:

--

Combinació:

acceptar una derrota

Com s'ha dit, aquesta versió de l'aplicació COLCAT en línia representa una primera provatura d'exploració de les dades de la base de dades en forma de diccionari. Com a aspecte positiu interessa remarcar que, en molts casos —com en l'article de *sepulcral*—, queda demostrat que és possible aconseguir una caracterització prou acurada de la classe lexicosemàntica de mots amb què es combina una UL2 determinada, a partir d'informació estreta d'una manera automàtica de la base de dades. Tanmateix, és cert que, en el futur,

s'hi podrien aplicar millores diverses; concretament, per aconseguir delimitar més clarament classes diferents d'unitats lèxiques a partir d'una descripció semàntica com la que s'ha introduït en aquesta recerca.

11. CONCLUSIONS

Del conjunt de la tesi, se'n poden extreure quatre conclusions principals. Es tracta d'aportacions teòriques per a l'estudi de les col·locacions i de la combinatòria lèxica en general, i que poden servir de guia per a aplicacions futures de la recerca.

La primera gran conclusió és que les veritables col·locacions són combinacions lèxiques definides per l'*estabilitat*, la qual es concreta en la restricció combinatòria —de doble direccionalitat: orientada tant des d'un predicat cap als seus arguments com des de la base col·locacional cap als seus col·locatius— i en la preferència —manifesta en l'ús dels parlants i, en certa manera, també en les dades sobre freqüència en corpus i sobre la presència de les combinacions en diccionaris. En aquest punt, en aquesta recerca és fonamental la distinció entre dos tipus de col·locacions, en què esdevé clau com a concepte definidor la *metàfora*: aquelles metafòriques (categoria A) són les que manifesten una estabilitat més destacada, ja que la metàfora conceptual esdevé un factor afegit estabilitzador de la combinació, enfront d'altres col·locacions restrictives no metafòriques (categoria B), més pròximes a les combinacions lliures de mots.

És una definició que delimita el fenomen d'una manera més restrictiva que aportacions anteriors. Aquí, la teoria del prototip ens permet establir el concepte de col·locació com una constel·lació en què destaquen dos grans prototips —diferenciats per la variable de la metàfora—, els quals s'expandeixen en subgrups de combinacions que presenten graus diferents de prototipicitat —que es concreten per mitjà de *marques de col·locacionalitat*. El resultat d'aquesta proposta estableix d'una manera més nítida la diferència entre les col·locacions i altres combinacions lèxiques, alhora que queda justificada des d'un punt de vista teòric la difuminació de les fronteres entre categories, si se'n deixen de banda els exemplars prototípics.

Com a segona conclusió principal —relacionada amb la primera—, hem pogut mostrar que alguns dels conceptes emprats tradicionalment per definir les col·locacions no són suficientment pertinents per descriure-les ni per distingir-les d'altres combinacions lèxiques. En l'aproximació que aquí es proposa es refusen, després d'analitzar-los teòricament, conceptes com ara *lexicalització* o *idiomaticitat*, entre d'altres. En canvi, hem destacat que els conceptes *estabilitat* i, en una relació jeràrquica, *restricció*, *metàfora* i *preferència* sí que són rellevants. És a dir, són indicis de l'estabilitat col·locacional els conceptes de la *restricció combinatòria*, la *metàfora* (en el cas del prototip A) i la *preferència* dels parlants en context. Pel que fa a conceptes com els de *fixació* i *freqüència*, s'han de relativitzar i prendre amb precaució si s'utilitzen en relació amb les col·locacions.

En tercer lloc, la descripció de les col·locacions ha de ser necessàriament bidireccional. L'anàlisi sintàctica, en què les relacions predicat-argument són un nucli vertebrador, no s'ha de menystenir, ja que no entra en contradicció real amb la perspectiva aquí adoptada per a la definició de les col·locacions. La controvèrsia entre autors de les dues tradicions —és a dir, els que defineixen les combinacions en virtut de la restricció *predicat > argument* i aquells altres que se centren en l'orientació de sentit contrari, *base > col·locatiu*— no resol la complexitat del fenomen, ans al contrari. És amb la suma

d'ambdues perspectives que es pot donar compte més acuradament del fenomen col·locacional. En aquest sentit, es conclou, doncs, que els constituents col·locacionals estan afectats per dos tipus diferents de restricció, que són complementaris —la restricció gramatical *predicat* > *argument* i la restricció lexicosemàntica *base* > *col·locatiu*— i que, per tant, cal estudiar conjuntament a l'hora d'analitzar les combinacions lèxiques.

La quarta gran conclusió és que, a diferència d'aquells autors que situen les col·locacions dins la fraseologia, aquí defensem que les col·locacions en sentit estricte o prototípiques se situen, en el continuïum de les combinacions, entre les seqüències lliures i les unitats lexicalitzades, tant fraseològiques com lèxiques (compostos sintagmàtics). Des del moment que les unitats lexicalitzades i les col·locacions manifesten comportaments diferents en analitzar-les des del concepte de *fixació*, no té sentit barrejar-les totes sota la denominació comuna de *col·locacions*.

A banda d'aquestes quatre conclusions principals —eminentment teòriques—, les anàlisis aplicades des de metodologies distintes i la construcció d'una base de dades descriptiva, exportable a un prototip de diccionari combinatori, ens han permès fer emergir una diversitat de conclusions secundàries, com ara les que s'enumeren —sense pretensió d'exhaustivitat— en els paràgrafs següents:

- En la manca de consens en les definicions i en la delimitació de les col·locacions, hi intervé la constricció dels diversos autors a paradigmes lingüístics, escoles o marcs teòrics diferents. Més enllà dels desacords entre postures diferents, la problemàtica entorn de la definició de col·locació es deu, intrínsecament, als conceptes definidors en què es fonamenta.
- Els termes usats en les definicions diverses de col·locació són, per la filosofia de la ciència, *notacionals* —com introdueix Kaplan (1964). Com a tals, es caracteritzen per la polisèmia potencial, per la reemplaçabilitat per d'altres de sinònims, i per la necessitat d'altres conceptes per ser definits. Per contra, en el cas de les col·locacions, per analitzar els conceptes emprats per definir-les, pot ser útil, doncs, abordar-ne la complexitat des de la noció de *conceptes integradors* (Estany i Herrera 2016), en tant que conceptes amplis, comprensius d'altres de secundaris, i amb límits no gaire definits.
- Les col·locacions prototípiques presenten dues categories, de tal manera que distingim entre combinacions de la categoria A o *col·locacions metafòriques* i combinacions de la categoria B o *restrictives*. Les combinacions de la categoria A són més properes a les unitats lexicalitzades fraseològiques, per la presència de trets semàntics metafòrics. En sentit estricte, el terme *col·locació* es podria reservar per definir, concretament, aquest grup de combinacions *metafòriques* —que, de fet, són el principal centre d'interès d'aquesta recerca. D'altra banda, les combinacions de la categoria B es caracteritzen per una important restricció combinatoria, que seria superior a la present en les combinacions lliures, però que les aproxima a aquestes seqüències.
- Les *marques de col·locacionalitat* —vinculades directament als graus de prototipicitat de les col·locacions— permeten distingir cinc classes de col·locacions (A.1, A.2, A.3 i B.1, B.2), que, d'acord amb la teoria del prototip, no presenten límits ben definits en tots els casos.

- En les combinacions d'estructura V + N, els indicis de fixació que presenten les col·locacions tenen a veure amb el concepte sintàctic d'*inacusativitat*: les col·locacions manifesten certa *fixació transformativa*, que és palesa en la restriccions en l'alternança causatiu-inacusatiu que són pròpies de les combinacions lliures (*trencar el silenci*, però **el silenci trencar-se*). En combinacions d'estructura tant V + N com N + ADJ és possible trobar certes restriccions que es poden posar en relació amb la *fixació d'ordre* (*una crassa ignorància*, *regna el silenci*); en les primeres, novament es pot posar en relació amb la inacusativitat del verb.
- Empíricament es demostra que existeixen combinacions que els parlants d'una comunitat lingüística determinada valoren com a *preferents*, enfront d'alternatives lexicosemàntiques equivalents funcionalment. Aquestes combinacions preferents coincideixen, principalment, amb les col·locacions categoritzades com a prototípiques en aquesta recerca (categoria A i, secundàriament, categoria B), i els parlants tendeixen a identificar-les com a pròpies de registres formals.
- En relació amb la preferència, es detecta variació en l'ús de les combinacions lèxiques en el si de la comunitat lingüística. D'una banda, l'edat influeix en la preferència per una opció combinatòria, enfront d'altres, de tal manera que els informants joves, en edat d'escolarització, no manifesten preferència per col·locacions prototípiques, sinó per combinacions menys estables i tal vegada percebudes com a més informals, enfront de les alternatives preferides pels parlants que han assolit una competència lingüísticopragmàtica plena en la llengua. D'altra banda, el coneixement de les col·locacions especialitzades d'un àmbit forma part de la competència lingüística de l'especialista en una matèria determinada, cosa que es manifesta en certa variació diastràtica quant a les opcions preferides per certs grups professionals. De tot això, es deriva la necessitat que les obres lexicogràfiques, tant generals com especialitzades, proporcionin informació col·locacional explícita als seus usuaris.
- Les dades relatives a la freqüència de les combinacions en corpus textuais són relatives i són insuficients, per si soles, per valorar el caràcter més o menys estable d'una seqüència. Les col·locacions prototípiques no necessàriament són les que tenen una freqüència absoluta superior en corpus, tot i que l'anàlisi estadística pot ser d'utilitat si es posen en joc tècniques que avaluen també altres factors definidors de la col·locació, com és la *restricció combinatòria*, vinculada a l'índex d'informació mútua.
- Quant a les característiques dels corpus textuais, sembla que l'impacte del discurs periodístic sobre la competència lingüísticopragmàtica del parlant és més gran que el de la literatura, des d'un examen sincrònic —tot i que manca confirmar aquesta conclusió amb estudis posteriors.
- En llengua catalana no hi ha cap diccionari que ofereixi un tractament sistemàtic de les col·locacions, basant-se en criteris lexicogràfics explícits. Dels analitzats, l'únic diccionari que conté explícitament *col·locacions* és el DDLC, que en recull en major quantitat que les altres dues obres contemporànies estudiades, tot i que totes tres, a la pràctica, els representen d'una manera similar: les presenten, per exemple, en forma de sintagmes, majoritàriament en l'article del col·locatiu —més que en l'article de la base. A més, no sempre les col·locacions recollides en les obres coincideixen amb

les col·locacions prototípiques, de tal manera que els diccionaris es revelen insuficients per satisfer les necessitats d'un usuari que hi esperi trobar informació sobre aquelles combinacions preferides en una comunitat lingüística.

Quant als objectius generals i específics plantejats al començament de la recerca (§ 1.3), defensem que s'han acomplert a bastament. Tanmateix, això no treu que, en el futur, no s'hi pugui aprofundir més tant en la caracterització com en la representació lexicogràfica de les col·locacions lèxiques, en el marc de projectes amb menys limitacions temporals i de recursos. De la mateixa manera, les hipòtesis introductòries en què es fonamentaven aquests objectius (§ 1.2) s'entenen validades durant el desenvolupament de la recerca.

Per acabar, dediquem l'últim paràgraf a realçar la contribució d'aquesta recerca des del punt de vista aplicat, amb el disseny i la construcció de la base de dades i del prototip de diccionari combinatori COLCAT. Es tracta d'una aportació descriptiva i aplicada útil per encarrilar treballs futurs, més ambiciosos, sobre col·locacions en llengua catalana. Esperem que, mentrestant, aquest prototip serveixi tant per saciar àvides curiositats sobre certes combinacions lèxiques com per esperonar nous projectes.

12. BIBLIOGRAFIA I RECURSOS EN LÍNIA

- ABAD SERNA, Silvia (2013). «La teoría del lexicón generativo en el análisis de los fraseologismos: un estudio contrastivo entre el español y el alemán». *Estudios Interlingüísticos*, 1, 11-27.
- ACADEMIC (2000-2020). *Collocations Dictionary* [en línea]. [S. l.]: Academic. <<http://collocations.enacademic.com>> [Consulta: octubre de 2020]
- ADIMEN [s. d.]. *Multilingual Central Repository*, v. 3.0 [en línea]. <<https://adimen.si.ehu.es/cgi-bin/wei/public/wei.consult.perl>> [Consulta: setembre de 2020] [= MCR, *EuroWordNet*]
- AGUILAR-AMAT, Ana (1993a). *Las colocaciones de nombre y adjetivo. Un paso hacia una teoría léxico-semántica de la traducción* [tesi doctoral]. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- AGUILAR-AMAT, Ana (1993b). «En torno a la combinatoria del léxico: los conceptos de colocación e idiomatismo». Dins: MARTÍN VIDE, Carlos (ed.). *Lenguajes naturales y lenguajes formales, IX*. Barcelona: PPU, 267-272.
- AISENSTADT, Ester (1979). «Collocability restrictions in dictionaries». *ITL International Journal of Applied Linguistics*, 45-46, 71-74.
- AISENSTADT, Ester (1981). «Restricted collocations in English lexicology and lexicography». *ITL International Journal of Applied Linguistics*, 53, 53-61.
- ALBA QUIÑONES, Virginia (2014). «Sobre diccionarios monolingües del aprendizaje del español y colocaciones léxicas. Estudio e implicaciones didácticas». Dins: GARCÉS, M. del Pilar (ed.). *Lexicografía teórica y aplicada*. La Coruña: Universidade da Coruña.
- ALBA-SALAS, Josep (2006). «Las colocaciones con nombre predicativo: consideraciones prácticas y metodológicas para su tratamiento lexicográfico». Dins: ALONSO RAMOS, Margarita (ed.), 45-58.
- ALBA-SALAS, Josep (2012). «The origins and evolution of inchoative collocations with *dar* in Spanish». *Romance Philology*, 66, 363-393.
- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (2002). *Diccionari català-valencià-balear* [en línea]. Barcelona / Palma: Institut d'Estudis Catalans, Institució Francesc de Borja Moll. <<https://dcbv.iec.cat>> [Consulta: octubre de 2020] [= DCVB]
- ALÉONG, Par Stanley (1983). «Normes linguistiques, normes sociales: une perspective anthropologique». Dins: BEDARD, Édith; MAURIS, Jacques (cur.). *La norme linguistique*. Quebec: Gouvernement du Québec, 255-280.
- ALMELA, Moisés (2002). «Convergencias de las descripciones de la colocación en la lingüística actual». *Revista de Investigación Lingüística*, 1/5, 31-62.
- ALMELA, Moisés; CANTOS, Pascual; SÁNCHEZ, Aquilino (2011). «Towards a Dynamic Combinatorial Dictionary: a proposal for introducing interactions between collocations in an electronic dictionary of English word combinations». Dins: KOSEM, Iztok; KOSEM, Karmen (ed.), 1-11.
- ALMELA, Moisés; CANTOS, Pascual; SÁNCHEZ, Aquilino (2013). «Collocation, co-collocation, constellation... Any advances in distributional semantics?». *Procedia. Social and Behavioral Sciences*, 95, 231-240.
- ALONSO RAMOS, Margarita (1994-1995). «Hacia una definición del concepto de colocación: de J. R. Firth a I. A. Mel'čuk». *Revista de Lexicografía*, 1, 9-28.

- ALONSO RAMOS, Margarita (1996). «Hacia una generalización de la información colocacional en un léxico formal». *Procesamiento del Lenguaje Natural*, 19, 51-62.
- ALONSO RAMOS, Margarita (1999-2000). «Verbos de apoyo, funciones léxicas y traducción automática». *Revista de Lexicografía*, 6, 155-175.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2002a). «Colocaciones y contorno de la definición lexicográfica». *Lingüística Española Actual*, 24/1, 63-96.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2002b). «Un vacío en la enseñanza del léxico del español como lengua extranjera: las colocaciones léxicas». Dins: BRAASCH, Anna; POVLSEN, Claus (ed.), 551-561.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2003a). «Hacia un *Diccionario de colocaciones del español* y su codificación». Dins: MARTÍ, M. Antònia; FERNÁNDEZ, Ana; VÁZQUEZ, Glòria (ed.). *Lexicografía computacional y semántica*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 11-34.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2003b). «La nature des collocationnels: leur status en tant qu'unités lexicales». Dins: GROSSMAN, Francis; TUTIN, Agnès (ed.), 45-60.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2004a). *Las construcciones con verbo de apoyo*. Madrid: Visor.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2004b). «Elaboración del *Diccionario de colocaciones del español* y sus aplicaciones». Dins: BATTANER, Paz; DE CESARIS, Janet (ed.), 149-162.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2006a). «Glosas para las colocaciones en el Diccionario de Colocaciones del Español». Dins: ALONSO RAMOS, Margarita (ed.), 59-88.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2006b). «Entón, ¿é unha colocación ou non?: análise contrastiva das colocacións». *Cadernos da Fraseoloxía Galega*, 8, 29-43.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2007). «Actantes y colocaciones». *Nueva Revista de Filología Hispánica*, 55/2, 435-458.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2008). «Papel de los diccionarios de colocaciones en la enseñanza de español como L2». Dins: DECESARIS, Janet Ann; BERNAL, Elisenda (ed.), 1215-1230.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2010). «No importa si lo llamas o no colocación, descríbela». Dins: MELLADO, Carmen; BUJÁN, Patricia; HERRERO, Claudia; IGLESIAS, Nely; MANSILLA, Ana (ed.). *La fraseología del s. XXI. Nuevas propuestas para el español y el alemán*. Berlín: Frank & Timme, 55-80.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2012a). «Sobre por qué un grupo de palabras puede ser una sola palabra sin ser paradójico». Dins: MONTORO DEL ARCO, Esteban (ed.). *Neología y creatividad lingüística*. València: Universitat de València, 115-136.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2012b). «Explorando la frecuencia léxica para el Diccionario de colocaciones del español». Dins: JIMÉNEZ, Tomás E.; LÓPEZ, Belén; VÁZQUEZ, Victoria; VEIGA, Alexandre (ed.). *Cum corde et in nova grammatica. Estudios ofrecidos a Guillermo Rojo*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 19-40.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2017a). «Can collocations be deduced? A lexically driven analysis from the perspective of language production». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 21-40.
- ALONSO RAMOS, Margarita (2017b). «Diccionarios combinatorios». *Estudios de Lingüística del Español*, 38, 173-201.
- ALONSO RAMOS, Margarita (ed.) (2006c). *Diccionarios y fraseología*. La Coruña: Universidade da Coruña.

- ALONSO RAMOS, Margarita (dir.) [s. d.]. *Diccionario de colocaciones del español*. La Coruña: Universidade da Coruña. En línia: <<http://www.dicesp.com>> [Consulta: octubre de 2020] [= DICE]
- ALONSO RAMOS, Margarita; SANROMÁN VILAS, Begoña (2000). «Construcción de una base de datos de colocaciones léxicas». *Revista de la Sociedad Española de Procesamiento del Lenguaje Natural*, 24, 97-98.
- ALONSO RAMOS, Margarita; WANNER, Leo (2007). «Collocation chains: how to deal with them?». Dins: GERDES, Kim; Reuther, Tilmann; WANNER, Leo (ed.). *Proceedings of the Third International Conference on Meaning-Text Theory*. Viena/Munic: Wiener Slavistischer Almanach - Sonderband 69, 11-20.
- ALONSO, Araceli; MILLON, Chrystel; WILLIAMS, Geoffrey (2011). «Collocational networks and their application to an E-Advanced Learner's Dictionary of Verbs in Science (DicSci)». Dins: KOSEM, Iztok; KOSEM, Karmen (ed.), 12-22.
- ALONSO, Araceli; WILLIAMS, Geoffrey; DECESARIS, Janet (2017). «Studying lexical meaning in context. From collocation to collocational networks and resonance». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 41-74.
- ALVAR EZQUERRA, Manuel (1992). «Diccionarios de lengua». Dins: AHUMADA LARA, Ignacio (ed.). *Diccionarios españoles. Contenido y aplicaciones*. Jaén: Casa Editora El Estudiante, 35-50.
- APRESJAN, Iuri (2009). «The Theory of Lexical Functions: an update». Dins: BECK, David; GERDES, Kim; MILIĆEVIC, Jasmina; POLGUÈRE, Alain (ed.), 1-14.
- AUTELLI, Erica; KONECNY, Christine; BRADL-ALBRICH, Martina (2012). «Creating a bilingual learner's dictionary of Italian and German collocations: strategies and methods for searching, selecting and representing collocations on the basis of a learner-oriented, semantic-conceptual approach». Dins: VATVEDT FJELD, Ruth; TORJUSEN, Julie Matilde (eds.). *Proceedings of the XV EURALEX International Congress, Oslo, 7-11 August 2012*. Oslo: Department of Linguistics and Scandinavian Studies of the University of Oslo, 726-736.
- AVILÉS IBÁNEZ, Germán (2015). *Aplicación de la Lexicología Explicativa y Combinatoria a algunas restricciones léxicas (verbo)-sustantivo-(adjetivo) del Diccionario combinatorio práctico del español contemporáneo. Propuestas didácticas para el aula de ELE* [tesi doctoral]. Granada: Universidad de Granada.
- BACH, Carme; SAURÍ, Roser; VIVALDI, Jorge; CABRÉ, M. Teresa (1997). *El corpus de l'IULA: descripció*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- BALLY, Charles (1930 [1909]). *Traité de stylistique française. Premier volume*. París: Librairie C. Klincksieck.
- BARFIELD, Andy; GYLLSTAD, Henrik (ed.) (2009). *Researching Collocations in Another Language: Multiple Interpretations*. Londres: Palgrave Macmillan.
- BARNBROOK, Geoff; MASON, Oliver; KRISHNAMURTHY, Ramesh (2013). *Collocation. Applications and Implications*. Palgrave Macmillan.
- BARTOŠ, Lubomír (2004). «Observaciones sobre las llamadas colocaciones». *Etudes romanes de Brno*, 1, 57-67.
- BARTSCH, Sabine (2004). *Structural and Functional Properties of Collocations in English: A Corpus Study of Lexical and Pragmatic Constraints on Lexical Co-occurrence*. Tübingen: Narr.
- BARRIOS RODRÍGUEZ, M. Auxiliadora (2008). «Diccionarios combinatorios del español: diferencias y semejanzas entre *Redes* y *Práctico*». *RedELE: Revista Electrónica de Didáctica ELE*, 11. <<https://sede.educacion.gob.es/publiventa/detalle.action?cod=20255>> [Consulta: setembre de 2020]

- BARRIOS RODRÍGUEZ, M. Auxiliadora (2009). «Domain, domain features of lexical functions, and generation of values by analogy according to the MTT approach». Dins: BECK, David; GERDES, Kim; MILIĆEVIC, Jasmina; POLGUÈRE, Alain (ed.), 45-54.
- BARRIOS RODRÍGUEZ, M. Auxiliadora (2010). «El dominio de las funciones léxicas en el marco de la Teoría Sentido-Texto» [tesi doctoral]. *Estudios de Lingüística del Español*, 30.
- BARRIOS RODRÍGUEZ, M. Auxiliadora (2016). «Propuesta metodológica para la enseñanza de las colocaciones de verbo soporte a estudiantes anglófonos: un estudio empírico». *MarcoELE. Revista de Didáctica ELE*, 23, 1-13.
- BATIUKOVA, Olga; DE MIGUEL, Elena (2013). «Tratamiento lexicográfico de verbos de movimiento con significado amplio». Dins: CABEDO, Adrián; AGUILAR, Manuel José; LÓPEZ-NAVARRO, Elena (ed.). *Estudios de lingüística: investigaciones, propuestas y aplicaciones*. València: Universitat de València, 439-449.
- BATTANER, Paz; DE CESARIS, Janet (ed.) (2004). *De lexicografía: actes del I Symposium Internacional de Lexicografia (Barcelona: 16-18 de maig de 2002)*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- BAUER, Laurie (1983). *English Word-Formation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BAZELL, Charles E.; CATFORD, John C.; HALLIDAY, M. A. K.; ROBINS, Robert H. (ed.) (1966). *In Memory of J. R. Firth*. Londres: Longman.
- BEAUCHESNE, Jacques (2001). *Dictionnaire des cooccurrences*. Mont-real: Guérin. Versió en línia disponible a: <<https://www.btb.termiumplus.gc.ca/tpv2guides/guides/cooc/index-fra.html>> [Consulta: setembre de 2020]
- BECK, David; GERDES, Kim; MILIĆEVIC, Jasmina; POLGUÈRE, Alain (ed.) (2009). *Proceedings of the Fourth International Conference on Meaning-Text Theory*. Mont-real: Observatoire de linguistique Sens-Texte.
- BELIAKOV, Vladimir (2012). *Les stéréotypes linguistiques en russe: sémantique et combinatoire*. Dijon: Editions Universitaires de Dijon.
- BENIGNO, Veronica; KRAIF, Olivier (2016). «Core vocabulary and core collocations: combining corpus analysis and native speaker judgement to inform selection of collocations in learner dictionaries». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 237-270.
- BENSON, Morton (1989). «The structure of the collocational dictionary». *International Journal of Lexicography*, 2/1, 1-14.
- BENSON, Morton (1990). «Collocations and general-purpose dictionaries». *International Journal of Lexicography*, 3/1, 23-34.
- BENSON, Morton; BENSON, Evelyn; ILSON, Robert (1986). *The BBI Combinatory Dictionary of English. A Guide to Word Combinations*. 1a ed. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. [= BBI-1]
- BENSON, Morton; BENSON, Evelyn; ILSON, Robert (1997). *The BBI Combinatory Dictionary of English. A Guide to Word Combinations*. 2a ed. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. [= BBI-2]
- BENSON, Morton; BENSON, Evelyn; ILSON, Robert (2009). *The BBI Combinatory Dictionary of English. Your Guide to Collocations and Grammar*. 3a ed. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. [= BBI-3]
- BENVENISTE, Émile (1977 [1974]). *Problemas de lingüística general II*. Mèxic: Siglo XXI.
- BERBER SARDINHA, Tony (2004). *Lingüística de corpus*. Barueri: Manole.

- BERGENHOLTZ, Henning (1995). «Linguistic information». Dins: BERGENHOLTZ, Henning; TARP, Sven (ed.). *Manual of Specialised Lexicography*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 111-142.
- BERNAL, Elisenda (2019). «Lexicografía catalana digital: per un canvi de paradigma». *Revista de Llengua i Dret*, 71, 238-251.
- BIBER, Douglas (2006). *University Language: A Corpus-based Study of Spoken and Written Registers*. Amsterdam: John Benjamins.
- BIBER, Douglas (2009). «A corpus-driven approach to formulaic language in English. Multi-word patterns in speech and writing». *International Journal of Corpus Linguistics*, 14/3, 275-311.
- BLANCO, Xavier (2000). «Verbos soporte y clases de predicados en español». *Lingüística Española Actual*, 22/1, 99-117.
- BLASCO MATEO, Esther (1999). *Los límites entre perífrasis verbales y unidades fraseológicas verbales* [tesi doctoral]. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- BLASCO MATEO, Esther (2002). «La lexicalización y las colocaciones». *Lingüística Española Actual*, 24/1, 36-60.
- BOGAARTS, Paul (1996). «Dictionaries for learners of English». *International Journal of Lexicography*, 9/4, 227-319.
- BOSQUE, Ignacio (1993). «Sobre las diferencias entre los adjetivos relacionales y los calificativos». *Revista Argentina de Lingüística*, 3, 10-48.
- BOSQUE, Ignacio (1996). «Por qué determinados sustantivos no son sustantivos determinados. Repaso y balance». Dins: BOSQUE, Ignacio (ed.). *El sustantivo sin determinación. Presencia y ausencia de determinante en la lengua española*. Madrid: Visor Libros, 13-119.
- BOSQUE, Ignacio (2001a). «Sobre el concepto de “lugar común” desde el punto de vista gramatical». *Pandora: revue d'études hispaniques*, 1, 31-46.
- BOSQUE, Ignacio (2001b). «Sobre el concepto de “colocación” y sus límites». *Lingüística Española Actual*, 33/1, 9-40.
- BOSQUE, Ignacio (2001c). «Bases para un diccionario de restricciones léxicas». *Moenia: Revista Lucense de Lingüística & Literatura*, 7, 11-52.
- BOSQUE, Ignacio (2004b). «La direccionalidad en los diccionarios combinatorios y el problema de la selección léxica». Dins: CABRÉ MONNÉ, M. Teresa (ed.), 13-58.
- BOSQUE, Ignacio (2007). «Procesos de abstracción en los paradigmas léxicos abiertos». *Pandora: revue d'études hispaniques*, 7, 189-198.
- BOSQUE, Ignacio (2011). «Deducing collocations». Dins: BOGUSLAVSKY, Igor; WANNER, Leo (ed.). *Proceedings of the 5th International Conference on Meaning-Text Theory*. Mont-real: Observatoire de linguistique Sens-Texte, VI-VIII.
- BOSQUE, Ignacio (2017). «On the conceptual bases of collocations». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 9-20.
- BOSQUE, Ignacio (dir.) (2004a). *Redes. Diccionario combinatorio del español contemporáneo*. Madrid: Ediciones SM. [= REDES]
- BOSQUE, Ignacio (dir.) (2006). *Diccionario combinatorio práctico del español contemporáneo: las palabras en su contexto*. Madrid, SM.
- BOSSÉ-ANDRIEU, Jacqueline; MARESCHAL, Geneviève (1999). «Paramètres de délimitation des collocations du français courant». *Canadian Journal of Applied Linguistics / Revue canadienne de linguistique appliquée*, 2/1-2, 21-31.
- BRAASCH, Anna; POVLSEN, Claus (ed.) (2002). *Proceedings of the X EURALEX International Congress, EURALEX 2002*. Copenhagen: Center for Sprøgteknologi.

- BRAGINA, Natalia (1998). «Restricted collocations from a cultural viewpoint». Dins: HEID, Ulrich (ed.). *Proceedings of the 3rd International Symposium on Phraseology, ISP-3*. Stuttgart: Universität Stuttgart, 21-31.
- BREZINA, Vaclav; MCENERY, Tony; WATTAM, Stephen (2015). «Collocations in context. A new perspective on collocation networks». *International Journal of Corpus Linguistics*, 20/2, 139-173.
- BREZINA, Vaclav; MCENERY, Tony; WATTAM, Stephen (2015). *GraphColl*, v. 1.1 [aplicació informàtica descarregable]. Lancaster: Lancaster University. <<http://www.extremetomato.com/projects/graphcoll>> [Consulta: setembre de 2020]
- BREZINA, Vaclav; Weill-Tessier, Pierre; MCENERY, Tony (2018). *LancsBox*, v. 4.4. [aplicació informàtica descarregable]. Lancaster: Lancaster University. <<http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox>> [Consulta: setembre de 2020]
- BRUNETTI, Simona (2013). «Konecny, Christine (2010): *Kollokationen, Versuch einer semantisch-begrifflichen Annäherung und Klassifizierung anhand italienischer Beispiele*». *Cadernos de Fraseología Galega*, 13, 513-516.
- BUCKINGHAM, Louisa (2009). *Las construcciones con verbo soporte en un corpus de especialidad*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- BUENAFUENTES DE LA MATA, Cristina (2007). *Procesos de gramaticalización y lexicalización en la formación de compuestos en español* [tesi doctoral]. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- BUSTOS PLAZA, Alberto (2003). *Combinaciones verbonominales institucionalizadas y lexicalizadas* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Carlos III.
- BUSTOS PLAZA, Alberto (2006a). «Verbos generales y verbos específicos: conjuntos y clases de argumentos en colocaciones de verbo y sustantivo». *EPOS: Revista de Filología*, 22, 51-65.
- BUSTOS PLAZA, Alberto (2006b). «Combinaciones atributivas del tipo *poner en movimiento* y diccionario». Dins: ALONSO RAMOS, Margarita (ed.), 89-100.
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (1994). *A l'entorn de la paraula (I)*. València: Universitat de València.
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (1999). *La terminología: representación y comunicación*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (2007). «Constituir un corpus de textos de especialidad: condiciones y posibilidades». Dins: BALLARD, Michel; PINEIRA-TRESMONTANT, Carmen (ed.). *Les corpus en linguistique et en traductologie*. Arras: Artois Presses Université, 89-106.
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa; BACH, Carme; VIVALDI, Jorge (2006). *10 anys del corpus de l'IULA*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa; ESTOPÀ, Rosa; LORENTE, Mercè (1998). «Terminología y fraseología». Dins: RITERM (ed.). *Actas del V Simposio Iberoamericano de Terminología: Terminología, Ciencia y Tecnología. Ciudad de México, del 3 al 8 de noviembre de 1996*. Mèxic: Colegio de México - Unión Latina, 67-81.
- CABRÉ CASTELLVÍ, Teresa; BACH, Carme (2004). «El corpus tècnic del IULA: corpus textual especializado plurilingüe». *Panace@*, 5/16, 173-176.
- CABRÉ MONNÉ, M. Teresa (ed.) (2004). *Lingüística teòrica: anàlisi i perspectives, I*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- CALDERÓN CAMPOS, Miguel (1994). *Sobre la elaboración de diccionarios monolingües de producción: las definiciones, los ejemplos y las colocaciones léxicas*. Granada: Universidad de Granada.

- CAMIÑA SALGADO, Susana; MUÑIZ ÁLVAREZ, Eva (2006). «Sobre la necesidad de marcar las colocaciones en los diccionarios de uso». Dins: ALONSO RAMOS, Margarita (ed.), 101-110.
- CANTOS, Pascual; SÁNCHEZ, Aquilino (2001). «Lexical constellations: what collocates fail to tell». *International Journal of Corpus Linguistics*, 6/2, 199-228.
- CARNEADO MORÉ, Zoila (1983). «Algunas consideraciones sobre el caudal fraseológico del español hablado en Cuba». Dins: CARNEADO MORÉ, Zoila; TRISTÁ PÉREZ, Antonia M. (ed.). *Estudios de fraseología*. L'Havana: Academia de Ciencias de Cuba, Instituto de Literatura y Lingüística, 7-38.
- CASSANY, Daniel (2011). *En línia. Llegir i escriure a la xarxa*. Barcelona: Graó.
- CASTELL, Andreu (2011). «El tractament de les construccions amb verb suport en els diccionaris monolingües i bilingües de l'alemany i el català». *Zeitschrift für Katalanistik*, 24, 73-88.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (1998). «El termino “colocación” en la lingüística actual». *Lingüística Española Actual*, 20/1, 41-54.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2000). «Norma y producción lingüística: las colocaciones léxicas en la enseñanza de segundas lenguas». Dins: MARTÍN, M. Antonia; DíEZ, Cristina (ed.), 267-272.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2002). «El aspecto colocacional en la producción lexicográfica». Dins: PÉREZ, José Ignacio; CAMPOS, Mar (ed.). *Cuestiones de lexicografía*. Lugo: Tris Tram, 97-105.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2003). «Conocimiento cultural en la adquisición de la L2: la fraseología». Dins: PÉREZ, Manuel; COLOMA, José (ed.). *El español, lengua del mestizaje y la interculturalidad. Actas del XIII Congreso Internacional de la Asociación para la Enseñanza del Español como Lengua Extranjera. Murcia, 2-5 de octubre de 2002*. Madrid: Biblioteca Virtual RedELE, 209-216.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2004). «La información colocacional en los diccionarios para L2». Dins: GALLOSO, M. Victoria; PRADO, Josefina (ed.). *Diccionario, léxico y cultural*. Huelva: Universidad de Huelva.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2006). *Las colocaciones y la fraseología*. Madrid: Liceus.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2010). «Mecanismos de codificación en la producción lexicográfica monolingüe para la enseñanza del español». Dins: RUGSTALLER, Stefan; GORDÓN PERAL, M. Dolores (ed.), 155-170.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (2015). «Combinatoria léxica y lexicografía didáctica monolingüe». *Estudios de Lexicografía*, 1, 74-80.
- CASTILLO CARBALLO, M. Auxiliadora (ed.) (2005). *Las gramáticas y los diccionarios en la enseñanza del español como segunda lengua: deseo y realidad. Actas del XV Congreso Internacional de ASELE, Sevilla, 22-25 de septiembre de 2004*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- CHARLES, Maggie (2012). «Proper vocabulary and juicy collocations: EAP students evaluate do-it-yourself corpus-building». *English for Specific Purposes*, 31, 93-102.
- CHOI, Sungmook (2016). «Processing and learning of enhanced English collocations: an eye movement study». *Language Teaching Research*, 21/3, 403-426.
- CHOMSKY, Noam (1957). *Syntactic Structures*. L'Haia: Mouton & Co.
- CHOMSKY, Noam (1970). «Remarks on nominalization». Dins: JACOBS, Roderick; ROSEMBAUM, Peter (ed.). *Readings in English Transformational Grammar*. Boston: Ginn, 184-221.

- CHURCH, Kenneth W.; HANKS, Patrick (1990). «Word association norms, mutual information, and lexicography». *Computational Linguistics*, 16/1, 22-29.
- CIÈNCIES DEL LENGUATGE I DOCÈNCIA [s. d.]. *Diccionari de lingüística en línia*. Barcelona: Universitat de Barcelona. <<http://www.ub.edu/diccionarilinguistica>> [Consulta: setembre de 2020]
- CLEAR, Jeremy (1993). «Tools for the study of collocation». Dins: BAKER, Mona; FRANCIS, Gill; TOGNINI-BONELLI, Elena (ed.). *Text and Technology: In Honour of John Sinclair*. Amsterdam: Benjamins, 271-292.
- COLOMINAS VENTURA, Carme (2001). *La representació semàntica de les construccions de suport des d'una perspectiva multilingüal* [tesi doctoral]. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- COLÓN, Germà; GIMENO, Lluís (ed.) (2006). *Els noms i els conceptes: noves tendències en l'estudi del lèxic*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- COLÓN, Germà; SOBERANAS, Amadeu-J. (1991 [1986]). *Panorama de la lexicografia catalana. De les glosses medievals a Pompeu Fabra*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- CONCA, Maria; GUIA, Josep (2014). *La fraseologia. Principis, mètode i aplicacions*. Alzira: Bromera.
- CORBIN, Danielle (1997). «Locutions, composés, unités polylexématiques: lexicalisation et mode de construction». Dins: MARTINS-BALTAR, Michel (ed.), 53-201.
- CORBIN, Danielle; TEMPLE, Martine (1994). «Le monde des mots et des sens construits: catégories sémantiques, catégories référentielles». *Cahiers de lexicologie*, 65, 213-236.
- CORINO, Elisa; MARELLO, Carla; ONESTI, Cristina (ed.) (2006). *Proceedings of the XII EURALEX International Congress, Torino, Italia, September 6th-9th 2006*. Alessandria: Dell'Orso.
- CORPAS PASTOR, Gloria (1992). «Tratamiento de las colocaciones del tipo A + S/S + A en diccionarios bilingües y monolingües (español-inglés)». Dins: *EURALEX '90 Proceedings. Actas del IV Congreso Internacional / IV International Congress. Benalmádena (Málaga), 28 agosto - 1 septiembre 1990*. Barcelona: Biblograf, 331-340.
- CORPAS PASTOR, Gloria (1996). *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.
- CORPAS PASTOR, Gloria (1998a). «Expresions fraseològiques e colocacions: classificació». Dins: FERRO RUIBAL, Xesús (ed.), 31-61.
- CORPAS PASTOR, Gloria (1998b). «Criterios generales de clasificación del universo fraseológico de las lenguas, con ejemplos en español y en inglés». Dins: ALVAR, Manuel; CORPAS, Gloria (ed.). *Diccionarios, frases, palabras*. Màlaga: Universidad de Málaga, 157-187.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2001a). «Apuntes para el estudio de la colocación». *Lingüística Española Actual*, 33/1, 41-56.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2001b). «Corrientes actuales de la investigación fraseológica en España». *Euskera*, 46/1, 21-49.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2001c). «En torno al concepto de colocación». *Euskera*, 46/1, 89-120.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2008). *Investigar con corpus en traducción: los retos de un nuevo paradigma*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2015). «Register-specific collocational constructions in English and Spanish: a usage-based approach». *Journal of Social Sciences*, 11/3, 139-151.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2016). «Collocation dictionaries for English and Spanish: the state of the art». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 175-210.

- CORPAS PASTOR, Gloria (2017a). «Collocations in e-bilingual dictionaries». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 173-199.
- CORPAS PASTOR, Gloria (2017b). «Collocational constructions in translated Spanish: what corpora reveal». Dins: MITKOV, Ruslan (ed.). *Computational and Corpus-Based Phraseology. Second International Conference, EuroPhras 2017, London, UK, November 13–14, 2017. Proceedings*. Berlín: Springer, 29-40.
- COSERIU, Eugenio (1952). *Sistema, norma y habla (con un resumen en alemán)*. Montevideo: Facultad de Humanidades y Ciencias, Universidad de la República.
- COSERIU, Eugenio (1991 [1977]). *Principios de semántica estructural*. 2a ed. Madrid: Gredos.
- COWIE, Anthony P. (1981). «The treatment of collocations and idioms in learner's dictionaries». *Applied Linguistics*, 2/3, 223-235.
- COWIE, Anthony P. (1991). «Multiword units in newspaper language» Dins: GRANGER, Sylvaine (ed.). *Perspectives on the English Lexicon. A Tribute to Jacques van Roey (Louvain-la-Neuve: Cahiers de l'Institut de linguistique de Louvain)*. Lovaina: Institut de linguistique, 101-16.
- COWIE, Anthony P. (1994). «Phraseology». Dins: ASHER, Ronald E. (ed.). *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Vol. 6. Oxford: Pergamon, 3168-3171.
- COWIE, Anthony P. (1998). «Phraseological dictionaries: some East-West comparisons». Dins: COWIE, Anthony P. (ed.), 209-224.
- COWIE, Anthony P. (ed.) (1998). *Phraseology. Theory, Analysis, and Applications*. Oxford: Oxford University Press / Clarendon Press.
- CROWTHER, Jonathan; DIGNEN, Sheila; LEA, Diana (ed.) (2002). *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*. Oxford: Oxford University Press.
- CRUSE, David A. (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CRUZ PIÑOL, Mar (2012). *Lingüística de corpus y enseñanza del español como 2-L*. Madrid: Arco Libros.
- CRYSTAL, David (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6a ed. Malden / Oxford / Victoria: Blackwell Publishing.
- CUENCA, M. Josep; HILFERTY, Joseph (1999). *Introducción a la lingüística cognitiva*. Barcelona: Ariel.
- DAWKINS, Richard (1989). *The Selfish Gene*. Oxford / Nova York: Oxford University Press.
- DE HOYOS PUENTE, José Carlos (2005). «¿Existen sustantivos predicativos sin verbo de apoyo?». Dins: SANTOS RÍO, Luis (ed.). *Palabras, norma, discurso: en memoria de Fernando Lázaro Carreter*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 673-680.
- DE MIGUEL, Elena (2005). «Tensión y equilibrio semántico entre nombres y verbos: el reparto de la tarea de predicar». Dins: VILLAYANDRE, Milka (ed.). *Actas del XXXV Simposio Internacional de la Sociedad Española de Lingüística*. Lleó: Universidad de León, 1289-1313.
- DE MIGUEL, Elena (2009). «La Teoría del Lexicón Generativo». Dins: DE MIGUEL, Elena (ed.). *Panorama de la lexicología*. Barcelona: Ariel, 337-369.
- DE MIGUEL, Elena (2011). «En qué consiste ser verbo de apoyo». Dins: ESCANDELL VIDAL, M. Victoria; LEONETTI Jungl, Manuel; SÁNCHEZ LÓPEZ, M. Cristina (ed.). *60 problemas de gramática: dedicados a Ignacio Bosque*. Madrid: Akal, 139-146.
- DE MIGUEL, Elena (2014). «La lexicología en España. Tendencias y proyectos en curso». *Cahiers de lexicologie. Revue internationale de lexicologie et lexicographie*, 104, 17-44.

- DE MIGUEL, Elena; BATIUKOVA, Olga (2017). «Compositional mechanisms in a generative model of the lexicon». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 92-113
- DE MIGUEL, Elena; PALACIOS, Azucena; SERRADILLA, Anna (ed.) (2006). *Estructuras léxicas y estructura del léxico*. Frankfurt am Main / Berlín / Berna / Nova York / Oxford: Peter Lang.
- DECESARIS, Janet Ann; BERNAL, Elisenda (ed.) (2008). *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress (Barcelona, 15-19 July 2008)*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- DECESARIS, Janet; BATTANER, Paz (2006). «A new kind of dictionary: REDES, *Diccionario combinatorio del español contemporáneo*». CORINO, Elisa; MARELLO, Carla; ONESTI, Cristina (ed.), 399-408.
- DIRVEN, René; LANGACKER, Ronald W.; TAYLOR, John R. (ed.) (2005). *Cognitive Linguistics. Internal Dynamics and Interdisciplinary Interaction*. Berlín / Nova York: Mouton de Gruyter.
- DOBROVOL'SKIJ, Dmitrij (2011). «The structure of metaphor and idiom semantics (a cognitive approach)». Dins: HANDL, Sandra; SCHMID, Hans-Jörg (ed.). *Windows to the Mind: Metaphor, Metonymy and Conceptual Blending*. Berlín / Nova York: Mouton de Gruyter, 41-62.
- DOBROVOL'SKIJ, Dmitrij (2016). «Conceptual structure and systematic variation of Russian idioms». Dins: DAL MASO, Elena; NAVARRO, Carmen (ed.). *Gutta cavat lapidem. Indagini fraseologiche e paremiologiche*. Màntua: Universitas Studiorum, 27-38.
- DOBROVOL'SKIJ, Dmitrij; PIIRANEIN, Elizabeth (2005). *Figurative Language: Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*. Amsterdam: Elsevier.
- DOW JONES (1999-). *Factiva* [en línia]. [S. l.]
<<https://professional.dowjones.com/factiva>> [Consulta: octubre de 2020].
- DOWNING, Pamela (1977). «On the creation and use of English compound nouns». *Language*, 53, 810-842.
- DOWTY, David (1991). «Thematic proto-roles and argument selection». *Language*, 67/3, 547-619.
- DUBREIL, Estelle (2006). *La dimension argumentative des collocations textuelles en corpus électronique spécialisé au domaine du TAL(N)* [tesi doctoral]. Nantes: Université de Nantes.
- DURRANT, Philip (2008). *High Frequency Collocations and Second Language Learning* [tesi doctoral]. Nottingham: University of Nottingham.
- DYKSTRA, Anne; SCHOONHEIM, Tanneke (ed.). *Proceedings of the XIV EURALEX International Congress, Leeuwarden, 6-10 July 2010*. Leeuwarden: Fryske Akademy, Algemene Fryske Underjocht Kommisje.
- DZIEMIANKO, Anna (2010). «Paper or electronic? The role of dictionary form in language reception, production and the retention of meaning and collocations». *International Journal of Lexicography*, 23/3, 257-273.
- EDMONDS, Philip (2013-2020). *Just the Word* [en línia]. [S. l.]: JTW. <<http://www.just-the-word.com>> [Consulta: octubre de 2020].
- ENCICLOPÈDIA CATALANA (1998-). *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <<https://www.enciclopedia.cat/gran-diccionari-de-la-llengua-catalana>> [Consulta: setembre de 2020] [= GDLC]
- ENDRUSCHAT, Annett; VILELA, Mário; WOTJAK, Gerd (ed.). *Verbo e estruturas fráscas. Actas do IV Colóquio Internacional de Linguística Hispânica (Leipzig, 22-25 de Novembro de 1993)*. Porto: Revista da Faculdade de Letras.

- ENKVIST, Nils E. (1973). *Linguistic Stylistics*. L'Haia/París: Walter de Gruyter.
- ESPINAL, M. Teresa (2000). «Sobre les expressions lexicalitzades». *Els Marges*, 67, 7-31.
- ESPINAL, M. Teresa (2004a). *Diccionari de sinònims de frases fetes*. Barcelona / València: Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de València, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ESPINAL, M. Teresa (2004b). «Sobre la proposta lexicogràfica del *Diccionario de restricciones léxicas*». Dins: CABRÉ MONNÉ, M. Teresa (ed.), 59-65.
- ESPINOSA-ANKE, Luis; CAMACHO-COLLADOS, José; RODRÍGUEZ-FERNÁNDEZ, Sara; SAGGION, Horacio; WANNER, Leo (2016). «Extending WordNet fine-grained collocational information via supervised distributional meaning». Dins: *Proceedings of COLING 2016: Technical Papers. The 26th International Conference on Computational Linguistics; 2016 Dec. 11-16; Osaka (Japan)*. Osaka: COLING, 900-910.
- ESTANY, Anna; HERRERA, Rosa M. (2016). *Innovación en el saber teórico y práctico*. Londres: College Publications.
- ESTOPÀ, Rosa; VALERO, Antoni (2002). «Adquisición de conocimiento especializado y unidades de significación especializada en medicina». *Panace@*, 3/9-10, 72-82.
- EVERT, Stefan (2005). *The Statistics of Word Cooccurrences. Word Pairs and Collocations*. Stuttgart: Universitäts Stuttgart.
- EVERT, Stefan (2009). «Corpora and collocations». Dins: LÜDELING, Anke; KYTÖ, Merja (ed.). *Corpus Linguistics: An International Handbook*. Vol. 2. Berlín / Nova York: Mouton de Gruyter, 1212-1248.
- FABRA, Pompeu (1932). *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Catalònia. [= DGLC]
- FELIU CORTÈS, Judit; SOLER I BOU, Joan (2008). «La distribució de la informació contextual en els elements estructurals d'un article de diccionari: col·locacions, restriccions lèxiques i definició». Dins: DECESARIS, Janet Ann; BERNAL, Elisenda (ed.), 505-514.
- FERNANDO, Chitra (1996). *Idioms and Idiomaticity*. Oxford: Oxford University Press.
- FERRANDO ARAMO, Verónica (2002). «Colocaciones y compuestos sintagmáticos: dos fenómenos léxicos sintagmáticos». Dins: VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.), 99-107.
- FERRANDO ARAMO, Verónica (2012). *Aspectos teóricos y metodológicos para la compilación de un diccionario combinatorio destinado a estudiantes de E/LE* [tesi doctoral]. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili.
- FERRANDO ARAMO, Verónica (2013). «El tratamiento de las colocaciones en la lexicografía española y alemana; estudio contrastivo». *Revista Internacional de Lenguas Extranjeras*, 2, 31-53.
- FERRO RUIBAL, Xesús (ed.) (1998). *Actas do I Coloquio Galego de Fraseoloxía*. Santiago de Compostela: Centro Ramón Piñeiro para la Investigación en Humanidades, Xunta de Galicia.
- FIRTH, John R. (1957) [=1951]. «Modes of meaning». Dins: FIRTH, John R. *Papers in Linguistics 1934-1951*. Oxford: University Press, 190-215.
- FONTENELLE, Thierry (1992). «Collocation acquisition from a corpus or from a dictionary: a comparison». Dins: TOMMOLA, Hannu; VARANTOLA, Krista; SALMI-TOLONEN; SCHOPP, Jürgen (ed.). *Proceedings of the V EURALEX International Congress on Lexicography in Tampere, Finland, 4-9 August 1992*. Tampere: University of Tampere, 221-228.
- FONTENELLE, Thierry (1998). «Discovering significant lexical functions in dictionary entries». Dins: COWIE, Anthony P. (ed.), 189-207.

- FORKL, Yves (2005). «L'accès aux collocations dans le dictionnaire électronique: le cas du *Trésor de la langue française informatisé* (TLFi)». Dins: HEINZ, Michaela (ed.). *L'exemple lexicographique dans les dictionnaires français contemporains*. Tübingen: Max Niemeyer, 197-214.
- FRANKENBERG-GARCIA, Anna (dir.) [s. d.]. *ColloCaid* [web del projecte]. Bangor: Bangor University. <<http://collocaid.uk>> [Consulta: octubre de 2020]
- FRANKENBERG-GARCIA, Anna; REES, Geraint P.; LEW, Robert; ROBERTS, Jonathan; SHARMA, Nirwan; BUTCHER, Peter (2019). «ColloCaid: a tool to help academic English writers find the words they need». Dins: MEUNIER, Fanny; VAN DE VYVER, Julie; BRADLEY, Linda; THOUËSNY, Sylvie (ed.). *CALL and Complexity - Short Papers from EUROCALL 2019*. Voillans: Research-publishing.net, 144-150-
- FRANQUESA, Ester (2008). *La terminologia. Un mirall del món*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- FUSTER ORDUÑO, M. Àngels; SÁNCHEZ LÓPEZ, Elena (2012). «La fraseologia vista des d'una doble perspectiva: sincrònica i diacrònica». *eHumanista/IVITRA*, 2, 185-201.
- FUSTER ORTUÑO, M. Àngels (2009): «La traducció de clàssics medievals: locucions verbals i col·locacions en el Curial e Güelfa». Dins: FALUBA, Kálmán; SZIJJ, Ildikó (ed.). *Actes del Catorzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat Eötvös Loránd de Budapest, 4-9 de setembre de 2006*. Vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 167-176.
- GAIRNS, Ruth; REDMAN, Stuart (1986). *Working with Words. A Guide to Teaching and Learning Vocabulary*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GARCÍA PLATERO, Juan Manuel (2001). «El corpus periodístico del español: ¿reflejo de la norma?». Dins: MARTÍN, M. Antonia; DíEZ, Cristina (ed.), 359-364.
- GARCÍA SALIDO, Marcos (2017). «La frecuencia de corpus como criterio para nivelar colocaciones léxicas». *Études romanes de Brno*, 38/2, 29-49.
- GARCÍA SALIDO, Marcos; ALONSO RAMOS, Margarita (2018). «Asignación de niveles de aprendizaje a las colocaciones del Diccionario de Colocaciones del español». *Revista Signos. Estudios de Lingüística*, 51/97, 153-179.
- GARCÍA-PAGE, Mario (2001). «El adverbio colocacional». *Lingüística Española Actual*, 33/1, 89-106.
- GARCÍA-PAGE, Mario (2002). «Adverbios restringidos y adverbios colocacionales». *Revista de Lexicografía*, 8, 103-147.
- GARCÍA-PAGE, Mario (2004). «Estructuras del adverbio col·locacional: índices de colocabilidad». Dins: SOLÍS, Gustavo (ed.). *Cuestiones de lingüística general, hispánica y aplicada*. Lima: Fondo Editorial, Universidad Nacional Mayor de San Marcos, 227-240.
- GARCÍA-PAGE, Mario (2005). «Colocaciones simples y complejas: diferencias estructurales. Dins: ALMELA, Ramon; TRIVES, Ramón E.; WOTJAK, Gerd (ed.). *Fraseología contrastiva con ejemplos tomados del alemán, español, francés e italiano*. Murcia / Leipzig: Universidad de Murcia / Universität Leipzig, 145-167.
- GARCÍA-PAGE, Mario (2011). «Collocations complexes (application à l'espagnol)». *Linguisticae Investigaciones*, 34/1, 68-111.
- GIACOMINI, Laura (2010). «A proposal for an electronic dictionary of Italian collocations highlighting lexical prototypicality and the syntactic-semantic relations between collocation partners». Dins: DYKSTRA, Anne; SCHOONHEIM, Tanneke (ed.), 1183-1192.
- GIACOMINI, Laura (2016). «Defining collocations for lexicographic purposes. A matter of boundaries and arrangement». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 211-235.

- GIBBS, Raymond W. (1990). «Psycholinguistic studies on the conceptual basis of idiomaticity». *Cognitive Linguistics*, 1, 417-451.
- GIBBS, Raymond W. (2006). *Embodiment and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GILQUIN, Gaëtanelle; GRANGER, Sylviane (2011). «From EFL to ESL: evidence from the International Corpus of Learner English. Dins: MUKHERJEE Joybrato; HUNDT, Marianne (ed.). *Exploring Second-Language Varieties of English and Learner Englishes: Bridging a Paradigm Gap*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 55-78.
- GINEBRA, Jordi (2000). «Sintaxi i fraseologia: els límits de les unitats fraseològiques verbals». Dins: SALVADOR, Vicent; PIQUER, Adolf (ed.), 65-80.
- GINEBRA, Jordi (2002). «Las unidades del tipo *dinero negro* y *dormir como un tronco*: ¿naturaleza léxica o gramatical?». Dins: VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.), 147-154.
- GINEBRA, Jordi (2003). «Fraseologia, concurrències lèxiques i llengua estàndard». Dins: PRADILLA, Miquel Àngel (ed.). *Identitat lingüística i estandardització*. Valls: Cossetània Edicions, 7-56.
- GINEBRA, Jordi (2004). «Contribució de la lexicologia a la gramàtica». Dins: LLORET, M. Rosa; PONS, Clàudia (ed.). *Lingüística i gramàtiques*. Barcelona: Universitat de Barcelona - PPU, 59-108.
- GINEBRA, Jordi (2005a). «Fraseologia i concurrències en l'escola de lingüística de corpus de Birmingham». *Randa*, 55, 169-179.
- GINEBRA, Jordi (2005b). «Fraseologia, lingüística de corpus i ensenyament de la gramàtica». *Revista de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 36, 12-19.
- GINEBRA, Jordi (2006). «Orígenes del ejemplo en lexicografía: el ejemplo como excepción». Dins: GÓMEZ, M. del Mar; MADRID, Sonia; PÉREZ, Encarna; SÁNCHEZ, M. del Carmen; TOMÁS, José (ed.). *Caminos actuales de la historiografía lingüística. Actas del V Congreso Internacional de la Sociedad Española de Historiografía Lingüística*. Vol. 1. Murcia: Universidad de Murcia, 703-712.
- GINEBRA, Jordi (2007). «Una primera anàlisi del DIEC2». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, 40, 36-43.
- GINEBRA, Jordi (2008). «Els verbs de suport en català i en anglès. Estudi contrastiu a partir d'un petit corpus paral·lel». *Els Marges*, 53-72.
- GINEBRA, Jordi (2017). «Lexical combinatorics in Catalan». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 305-323.
- GINEBRA, Jordi; NAVARRO, Pere (2015). «Concurrències lèxiques en català i en espanyol: uns quants contrastos». Dins: MARTÍN ESCRIBÀ, Àlex; PIQUER VIDAL, Adolf; SÁNCHEZ MIRET, Fernando (ed.). *Actes del Setzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Universitat de Salamanca, 1-6 de juliol de 2012*. Vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 217-228.
- GINEBRA, Jordi; SOLÀ, Joan (2007). *Pompeu Fabra. Vida i obra*. Barcelona: Teide.
- GINTER, Anna (2006). «From the Lexicon to the Explanatory Combinatorial Dictionary». *Kalby studijos / Studies about Languages*, 8, 20-26.
- GIRY-SCHNEIDER, Jacqueline (1987). *Les prédicats nominaux en français. Les phrases simples à verbe support*. Ginebra: Droz.
- GLEDHILL, Christopher J. (2000). *Collocations in Science Writing*. Tübingen: Gunter Narr.
- GOLDBERG, Adele E. (1995). *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Londres: Chicago University Press.

- GOLDBERG, Adele E. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford: Oxford University Press.
- GONZÁLEZ REY, M. Nieves (2002). «Contribución a una reflexión sobre las colocaciones». Dins: VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.), 155-171.
- GONZÁLEZ-AGIRRE, Aitor; LAPARRA, Egotiz; RIGAU, German (2012). *Multilingual Central Repository version 3.0: upgrading a very large lexical knowledge base*. Dins: *Proceedings of the Sixth International Global WordNet Conference (GWC'12)*. Matsue, Japan. January, 2012. Matsue: [GWC], 118-. <<https://adimen.si.ehu.es/~rigau/publications/gwc12-glr.pdf>> [Consulta: octubre de 2020]
- GONZÁLEZ-AGIRRE, Aitor; RIGAU, German (2013). «Construcción de una base de conocimiento léxico multilingüe de amplia cobertura: Multilingual Central Repository». *Revista para o Processamento Automático das Línguas Ibéricas*, 5/1, 13-28.
- GRÀCIA, Lluïsa (2002). «Formació de mots: composició». DINS: SOLÀ, Joan; LLORET, M. Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.), vol. 1, 781-832.
- GRANGER, Sylviane (1998). «Prefabricated patterns in Advanced EFL writing: collocations and formulae». Dins: COWIE, Anthony P. (ed.), 145-160
- GRANGER, Sylviane (2003). «The International Corpus of Learner English: a new resource for foreign language learning and teaching and second language acquisition research». *TESOL Quarterly* 37/3, 538-546.
- GRANGER, Sylviane (2018). «Formulaic sequences in learner corpora: collocations and lexical bundles». Dins: SIYANOVA-CHANTURIA, Anna; PELLICER-SANCHEZ, Ana (ed.). *Understanding Formulaic Language: A Second Language Acquisition Perspective*. Nova York: Routledge, 228-248.
- GRANGER, Sylviane; Paquot, M. (2009). «Lexical verbs in academic discourse: a corpus-driven study of learner use». Dins: CHARLES, Maggie; HUNSTON, Susan; PECORARI, Diane (ed.). *At the Interface of Corpus and Discourse: Analysing Academic Discourses*. London: Continuum, 193-214.
- GRECO, Simone (2015). *Esbozo de un diccionario combinatorio español-italiano* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- GRIES, Stefan T. (2008). «Dispersions and adjusted frequencies in corpora». *Intenational Journal of Corpus Linguistics*, 13/4, 403-437.
- GRIES, Stefan T. (2013). «50-something years of work on collocations: what is or should be next...». *Intenational Journal of Corpus Linguistics*, 18/1, 137-166.
- GROSS, Maurice (1998). «La fonction sémantique des verbes support». *Travaux de linguistique: Revue internationale de linguistique française*, 37/1, 25-46.
- GROSSMAN, Francis; TUTIN, Agnès (ed.). (2003). *Les collocations: analyse et traitement*. Amsterdam: De Werelt.
- GROSSMANN, Francis; TUTIN, Agnès (2002). «Collocations régulières et irrégulières: esquisse de typologie du phénomène collocatif». *Revue française de linguistique appliqué*, 7/1, 7-25.
- GROSSMANN, Francis; Tutin, Agnès (2003). «Quelques pistes pour le traitement des collocations». Dins: GROSSMANN, Francis; TUTIN, Agnès (ed.), 5-21.
- GROSSMANN, Francis; Tutin, Agnès (2016). «NOUN PREP NOUN collocations in French: the case of scientific lexicon». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 271-300.

- GUIA, Josep (2008). *Principis teòrics i metodològics per a l'estudi de les unitats fràsiques en textos versificats. Anàlisi fraseològica de L'espill* [tesi doctoral]. València: Universitat de València.
- GUIA, Josep; CONCA, Maria (2007). «Les unitats fràsiques del capítol 143 de “Tirant lo Blanc”, traducció d'una epístola de Petrarca: indexació, funció discursiva i estudi contrastiu». *Estudis Romànics*, 29, 81-107.
- GYLLSTAD, Henrik (2007). *Testing English collocations: Developing Receptive Tests for Use with Advanced Swedish Learners* [tesi doctoral]. Lund: Lund University.
- HAENSCH, Günter (1988). «Cop d'ull sobre uns quants diccionaris castellà-català». *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes [= Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit / 8]*, 113-144.
- HAENSCH, Günter; WOLF, Lothar; ETTINGER, Stefan; WERNER, Reinhold (1982). *La lexicografia. De la lingüística teòrica y la lexicografía práctica*. Madrid: Gredos.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1966). «Lexis as Linguistic Level». Dins: BAZELL, Charles E.; CATFORD, John C.; HALLIDAY, M. A. K.; ROBINS, Robert H. (ed.), 148-162.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1985). *An Introduction to Functional Grammar*. Londres: Edward Arnold.
- HALLIDAY, Michael A. K. (2004). «Lexicology». Dins: HALLIDAY, M. A. K.; ČERMÁKOVÁ, Anna; TEUBERT, Wolfgang; YALLOP, Colin, 1-23.
- HALLIDAY, M. A. K.; ČERMÁKOVÁ, Anna; TEUBERT, Wolfgang; YALLOP, Colin (2004). *Lexicology and Corpus Linguistics. An Introduction*. Londres: Continuum, 1-23.
- HANKS, Patrick (1994). «Linguistic norms and pragmatic exploitations, ow why lexicographers need prototype theory and vice versa». Dins: KIEFER, Ferenc; KISS, Gabor; PAJZS, Julia (ed.). *Papers in Computational Lexicography: Complex '94*. Budapest: Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences, 89-113.
- HANKS, Patrick (2000). «Immediate context analysis: distinguishing meanings by studying usage». Dins: HEFFER, Chris; SAUNTON, Helen (ed.). *Words in Context: A Tribute to John Sinclair on his Retirement*. Birmingham: University of Birmingham, 1-21.
- HANKS, Patrick (2004). «The syntagmatics of metaphor and idiom». *International Journal of Lexicography*, 17/3, 245-274.
- HANKS, Patrick (2006a). «Metaphoricity is gradable». Dins: STEFANOWITSCH, Anatol; GRIES, Stefan T. (ed). *Corpus-based Approaches to Metaphor and Metonymy*. Berlín / Nova York: Mouton de Gruyter, 17-35.
- HANKS, Patrick (2006b). «German light verb constructions in corpora and dictionaries». *International Journal of Lexicography*, 19/4, 439-457.
- HANKS, Patrick (2009). «The linguistic double helix: norms and exploitations». Dins: HLAVÁČKOVÁ, Dana; HORÁK, Ales; OSOLSOBÊ, Klára; RYCHLÝ, PAVEL (ed.). *After Half a Century of Slavonic Natural Language Processing*. Brno: Tribun, 63-80.
- HANKS, Patrick (2013). *Lexical Analysis. Norms and Exploitations*. Cambridge / Londres: MIT Press.
- HANKS, Patrick; PUSTEJOVSKY, James (2005). «A pattern dictionary for natural language processing». *Revue française de langue appliquée*, 10/2, 63-82
- HAUSMANN, Franz Josef (1979). «Un dictionnaire des collocations est-il possible?». *Travaux de linguistique et de littérature*, 17/1, 187-195.
- HAUSMANN, Franz Josef (1985). «Kollokationen im deutschen Wörterbuch. Ein Beitrag zur Theorie des lexikographischen Beispiels». Dins: BERGENHOLTZ, Henning; MUGDAN, Joachim (ed.). *Lexikographie und Grammatik. Akten des Essener*

- Kolloquium zur Grammatik im Wörterbuch, 28-30.6.194*. Tübingen: Max Niemeyer, 118-129.
- HAUSMANN, Franz Josef (1989). «Le dictionnaire de collocations». Dins: HAUSMANN, Franz Joseph; REICHMANN, Oskar; WIEGAND, Ernst; ZGUSTA, Ladislav. (ed.). *Wörterbücher/Dictionaries. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography*. Vol. 2. Berlín / Nova York: De Gruyter, 1010-1019.
- HAUSMANN, Franz Josef (1991). «Collocations in monolingual and bilingual English dictionaries». Dins: IVIR, Vladimir; KALOGJERA, Damir (ed.). *Languages in Contact and Contrast. Essay in Contact Linguistics*. Berlín / Nova York: Mouton de Gruyter, 225-236.
- HAUSMANN, Franz Josef (1997). «Tout est idiomatique dans les langues». Dins: MARTINS-BALTAR, Michel (ed.), 277-290.
- HAUSMANN, Franz Josef (1998). «O diccionario de colocacións. Criterios de organización». Dins: FERRO RUIBAL, Xesús (ed.), 63-81.
- HAUSMANN, Franz Josef (1999). «Le dictionnaire de collocations. Critères de son organisation». Dins: GREINER, Norbert; KORNELIUS, Joachim; ROVERE, Giovanni (ed.). *Text und Kontexte in Sprachen und Kulturen. Festschrift für Jörn Albrecht*. Trier: Wissenschaftlicher Verlag Trier, 121-140.
- HAUSMANN, Franz Josef (2007a). «Die Kollokationen im Rahmen der Phraseologie: Systematische und historische Darstellung». *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik*, 55/3, 217-234.
- HAUSMANN, Franz Josef (2007b), «Lexicographie française et phraséologie». Dins: HAAG, Elke (ed.). *Collocations, phraséologie, lexicographie. Études 1977-2007*. Aachen: Shaker Verlag, 121-153.
- HAUSMANN, Franz Josef; BLUMENTHAL, Peter (2006). «Présentation: collocations, corpus, dictionnaires». *Langue française*, 150, 3-13.
- HAUSMANN, Franz Josef; KLEINEIDAM, Hartmut; VERBRAEKEN, René; KOCOUREK, Rostislav; PELLEN, René (et al.) (1989). «La lexicographie des collocations». Dins: KREMER, Dieter (ed.). *Actes du XVIIIe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes. Université de Trèves (Trier) 1986. Tome IV. Section VI. Lexicologie et lexicographie. Section VII. Onomastique*. Tübingen: Max Niemeyer, 470-472.
- HEID, Ulrich; FREIBOTT, Gerhard (1991). «Collocations dans une base de données terminologique et lexicale». *La terminologie dans le monde: orientations et recherches*, 36/1, 77-91.
- HERBST, Thomas (1996). «What are collocations: sandy beaches or false teeth?». *English Studies*, 77/4, 379-393.
- HERBST, Thomas; POPP, Kerstin (ed.) (1999). *The Perfect Learners' Dictionary*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- HERRERO INGELMO, José L. (2002). «Los verbos soporte: el verbo *dar* en español». Dins: VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.), 189-202.
- HERRERO INGELMO, José L. (2004). «¿Puede un sustantivo predicar? (de los sustantivos que se pueden conjugar)». Dins: VILLAYANDRE LLAMAZARES, Milka (ed.). *Actas del V Congreso de Lingüística General: León, 5-8 de marzo de 2002*. Vol. 2. 1589-1597. Madrid: Arco Libros, 1589-1597.
- HEYLEN, Dirk (1995). «Lexical functions, generative lexicons and the world». Dins: SAINT-DIZIER, Patrick; VIEGAS, Evelyne (ed.). *Computational Lexical Semantics*. Cambridge / Nova York: Cambridge University Press, 125-140.

- HIGUERAS GARCÍA, Marta (2005). «Necesidad de un diccionario de colocaciones para aprendientes de ELE». Dins: CASTILLO, M. Auxiliadora (ed.), 480-490.
- HIGUERAS GARCÍA, Marta (2007). *Estudio de las colocaciones léxicas y su enseñanza en español como lengua extranjera*. Màlaga: ASELE - Ministerio de Educación y Ciencia.
- HIGUERAS GARCÍA, Marta (2011). «Lexical collocations and the learning of Spanish as a foreign language: state of the art and future projects». Dins: CIFUENTES, José Luis; RODRÍGUEZ, Susana (ed.). *Spanish Word Formation and Lexical Creation*. Amsterdam: John Benjamins, 437-464
- HIGUERAS GARCÍA, Marta (2017). «Pedagogical principles for the teaching of collocations in the foreign language classroom». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 250-266.
- HILL, Jimmie; LEWIS, Michael (1997). *LTP Dictionary of Selected Collocations*. Londres: LTP.
- HOEY, Michael (2005). *Lexical Priming: A New Theory of Words and Language*. Londres: Routledge.
- HOWARTH, Peter A. (1996). *Phraseology in English Academic Writing: Some Implications for Language Learning and Dictionary Making*. Tübingen: Max Niemeyer.
- HOWARTH, Peter A. (1998). «The phraseology of learners' academic writing». Dins: COWIE, Anthony P. (ed.), 161-186.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007-). *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. 2a ed. Barcelona: Edicions 62; Enciclopèdia Catalana. <<https://dlc.iec.cat>> [Consulta: octubre de 2020] [= DIEC2]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC. [= GIEC]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2020). *Glossari de termes gramaticals* [en línia]. Barcelona: IEC. <<https://cit.iec.cat/GTG>> [Consulta: octubre de 2020]
- INSTITUT UNIVERSITARI DE LINGÜÍSTICA APLICADA (1996-). *Corpus tècnic de l'IULA* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. <<http://eines.iula.upf.edu/IulaCT>> [Consulta: octubre de 2020] [= CT de l'IULA]
- INSTITUT UNIVERSITARI DE LINGÜÍSTICA APLICADA [s.d.]. *BwanaNet. Programa d'explotació del Corpus tècnic de l'IULA* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. <<http://bwananet.iula.upf.edu>> [Consulta: octubre de 2020]
- ÍRSULA PEÑA, Jesús (1992). «Colocaciones sustantivo-verbo». Dins: WOTJAK, Gerd (ed.). *Estudios de lexicografía y metalexicografía del español actual*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 159-167.
- ÍRSULA PEÑA, Jesús (1994). «¿Entre el verbo y el sustantivo quién rige a quién? El verbo en las colocaciones sustantivo-verbales». Dins: ENDRUSCHAT, Annett; VILELA, Mário; WOTJAK, Gerd (ed.), 277-286.
- JACKENDOFF, Ray (1995). «Morphological and semantic regularities in the lexicon». *Language. Journal of the Linguistic Society of America*, 51/3, 639-671.
- JACKENDOFF, Ray (1996). «Conceptual semantics and cognitive linguistics». *Cognitive Linguistics*, 7/1, 93-129.
- JAKOBSON, Roman (1960). «Linguistics and poetics». Dins: SEBEOK, Thomas A. (ed.). *Style in Language*. Cambridge: MIT Press, 350-377.
- JESPERSEN, Otto (1909). *A Modern English Grammar on Historical Principles*. 6 vol. Copenhagen: Ejnar Munksgaard.

- JIMÉNEZ MARTÍNEZ, María Isabel (2016). *Colocaciones y verbos soporte en latín: semántica y sintaxis del verbo pono* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- JOHNSON, Mark (1987). *The Body in the Mind*. Chicago: The University of Chicago Press.
- JOUSSE, Anne-Laure (2010). *Modèle de structuration des relations lexicales fondé sur le formalisme des fonctions lexicales* [tesi doctoral]. Mont-real / París: Université de Montréal / Université Paris Diderot (Paris 7).
- KAHANE, Sylvain (2003). «The Meaning-Text Theory». Dins: VILMOS, Ágel; EICHINGER, Ludwig M.; EROMS, Hans W.; HELLWIG, Peter; HERINGER, Hans J.; LOBIN, Henning (ed.). *Dependenz und Valenz / Dependency and Valency: Ein Internationales Handbuch Der Zeitgenössischen Forschung / An International Handbook of Contemporary Research*. Vol 1. Berlín: Walter de Gruyter, 546-570.
- KAPLAN, Abraham (1964). *The Conduct of Inquiry. Methodology for Behavioral Science*. San Francisco: Chandler Publ. Co.
- KARABANOV, Anke; BOSCH, Peter; KÖNIG, Peter (2007). «Eye tracking as a tool to investigate the comprehension of referential expressions». Dins: FEATHERSTON, Sam; STERNEFELD, Wolfgang (ed.). *Roots. Linguistics in Search of its Evidential Base*. Berlín / Nova York: De Gruyter Mouton, 207-226.
- KATZ, Jerrold J.; FODOR, Jerry A. (1963). «The structure of a semantic theory». *Language*, 39/2, 170-210.
- KAVKA, Stanislav; ZYBERT, Jerzy (2004). «Glimpses on the history of idiomaticity issues». *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 1/1, 54-66.
- KAY, Paul; FILLMORE, Charles J. (1999). «Grammatical constructions and linguistic generalizations: the *What's X doing Y?* construction». *Language*, 75/1, 1-33.
- KENNEDY, Graeme (2003). «Amplifier collocations in the British National Corpus: implications for English language teaching». *TESOL Quarterly*, 37/3, 467-487.
- KLEIBER, Georges (1984). «Dénomination et relations dénominales». *Langages*, 76, 77-94.
- KLEIBER, Georges (1995). *La semántica de los prototipos. Categoría y sentido léxico*. Madrid: Visor.
- KOIKE, Kazumi (1994). «Construcciones del verbo soporte *andar* + sintagma preposicional». Dins: ENDRUSCHAT, Annett; VILELA, Mário; WOTJAK, Gerd (ed.), 299-310.
- KOIKE, Kazumi (2001). *Colocaciones léxicas en el español actual: estudio formal y léxico-semántico*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá.
- KOIKE, Kazumi (2002). «Comportamientos semánticos en las colocaciones léxicas». *Lingüística Española Actual*, 24/1, 5-24.
- KOIKE, Kazumi (2003). «Sustantivos "ligeros"». *Moenia. Revista Lucense de Lingüística y Literatura*, 9, 9-20.
- KOIKE, Kazumi (2006). «Colocaciones metafóricas». Dins: DE MIGUEL, Elena; PALACIOS, Azucena; SERRADILLA, Anna (ed.), 47-59.
- KOIKE, Kazumi (2011). *Tipología de las colocaciones verbonominales: de las colocaciones a las locuciones verbales*. Tòquio: Universitat Takushoku.
- KONECNY, Christine (2010a). «Le collocazioni lessicali - proposta per una classificazione semantica». Dins: ILIESCU, Maria; SILLER-RUNGGALDIER, Heidi; DANLER, Paul (ed.). *Actes du XXVe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes (= CILPR 2007), Innsbruck, 3-8 septembre 2007*. Vol. III. Berlín / Nova York: De Gruyter, 125-134.
- KONECNY, Christine (2010b). «Von 'hinkenden' *Stühlen*, 'tanzenden' *Zähnen* und 'verlorenen' *Verkehrsmitteln*. Erfassung und Darstellung italienischer lexikalischer

- Kollokationen für deutschsprachige L2-Lerner (auf der Grundlage des *Dizionario di base della lingua italiana - DIB*)». Dins: DYKSTRA, Anne; SCHOONHEIM, Tanneke (ed.), 1207-1221.
- KONECNY, Christine (2018). «La monocollocabilità: un fenomeno di interfaccia tra sincronia e diacronia». *Phrasis. Rivista di studi fraseologici e paremiologici*, 2, 60-76.
- KONECNY, Christine; AUTELLI, Erica (2012). *Italienische Kollokationen. Wortverbindungen der italienischen und deutschen Sprache im Vergleich. Ein Forschungsprojekt* [web del projecte]. [Innsbruck:] [Universität Innsbruck]. <<http://www.kollokation.at>> [Consulta: octubre de 2020]
- KONECNY, Christine; AUTELLI, Erica (2013). «Learning Italian phrasemes through their conceptualizations». Dins: KONECNY, Christine; HALLSTEINSDÓTTIR, Erla; KACJAN, Brigita (ed.). *Phraseologie im Sprachunterricht und in der Sprachendidaktik / Phraseology in Language Teaching and in Language Didactics*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 117-136.
- KOSEM, Iztok; KOSEM, Karmen (ed.) (2011). *Electronic Lexicography in the 21st Century. New Applications for New Users: Proceedings of the Electronic Lexicography Conference, eLEX2011, Bled, 10-12 November*. Ljubljana: Trojina,
- KÓTOVA, Marina (1998). «As achegas rusas ós estudos fraseolóxicos». Dins: FERRO RUIBAL, Xesús (ed.), 247-256.
- KÖVECSES, Zoltán (2000). «The scope of metaphor». Dins: BARCELONA, Antonio (ed.). *Metaphor and Metonymy at the Crossroads*. Berlín: Mouton de Gruyter, 79-92.
- KÖVECSES, Zoltán (2008). «Conceptual metaphor theory. Some criticisms and alternative proposals». *Annual Review of Cognitive Linguistics*, 6, 164-184.
- KÖVECSES, Zoltán (2010a). *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- KÖVECSES, Zoltán (2010b). «Metaphor and culture». *Acta Universitatis Sapientiae, Philologia*, 2/2, 197-220.
- KÖVECSES, Zoltán (2013). «Recent developments in metaphor theory. Are the new views rival ones?». *Review of Cognitive Linguistics*, 9/1, 11-25.
- KÖVECSES, Zoltán (2015). *Where Metaphors Come From: Reconsidering Context in Metaphor*. Oxford: Oxford University Press.
- L'HOMME, Marie-Claude (2007). «Using Explanatory and Combinatorial Lexicology to describe terms». Dins: WANNER, Leo (ed.). *Selected Lexical and Grammatical Topics in the Meaning-Text Theory. In Honour of Igor Mel'cuk*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 11-50.
- L'HOMME, Marie-Claude (2008). «Le DiCoInfo. Méthodologie pour une nouvelle génération de dictionnaires spécialisés». *Traduire*, 217, 78-103.
- L'HOMME, Marie-Claude (ed.) (2009-). *DiCoInfo: Dictionnaire fondamental de l'informatique et de l'Internet* [en línia]. Mont-real: Observatoire de linguistique Sens-Text. <<http://olst.ling.umontreal.ca/cgi-bin/dicoinfo/search.cgi>> [Consulta: octubre de 2020]
- L'HOMME, Marie-Claude (ed.) (2010-). *DiCoEnviro. Dictionnaire fondamental de l'environnement* [en línia]. Mont-real: Observatoire de linguistique Sens-Text. <http://olst.ling.umontreal.ca/?page_id=214> [Consulta: octubre de 2020]
- LAKOFF, George (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago: The University of Chicago Press.
- LAKOFF, George; JOHNSON, Mark (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University Press.

- LAKOFF, George; JOHNSON, Mark (1999). *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- LAMIROY, Béatrice (2008). «Le figement: à la recherche d'une définition». *Zeitschrift für französische Sprache und Literatur*, 36, 85-99.
- LAMIROY, Béatrice (2016). «For a typology of phraseological expressions: how to tell an idiom from a collocation?». ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 123-149.
- LANGACKER, Ronald W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar, Volume 1: Theoretica Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, Ronald W. (2008a). *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- LANGACKER, Ronald W. (2008b). «Cognitive grammar as basis for language instruction». Dins: ELLIS, Nick; ROBINSON, Peter (ed.). *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*. Nova York: Peter Lang.
- LARRETA, Juan Pablo (2002). «En torno a la semántica de las colocaciones fraseológicas». *ELUA. Estudios de Lingüística*, 16, 121-138.
- LASO MARTÍN, Natàlia Judith (2009). *A Corpus-based Study of the Phraseological Behaviour of Abstract Nouns in Medical English. A Needs Analysis of a Spanish Medical Community* [tesi doctoral]. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- LAUFER, Batia (2010). «The contribution of dictionary use to the production and retention of collocations in a second language». *International Journal of Lexicography*, 24/1, 29-49.
- LAUFER, Batia; WALDMAN, Tina (2011). «Verb-noun collocations in second language writing: an analysis of learners' English' language learning corpus». *Language Learning. A Journal of Research in Language Studies*, 61/2, 647-672.
- LE FUR, Dominique (dir.) (2007). *Dictionnaire des combinaisons des mots*. Paris: Le Robert.
- LEHECKA, Thomas (2015). «Collocation and colligation». Dins: VERSCHUEBEN, Jef; OSTMAN, Jan-Ola; BLOMMAERT, Jan. *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- LÉON, Jacqueline (2007). «Meaning by collocation. The Firthian filiation of corpus linguistics». Dins: KIBBEE, Douglas (ed.), *Proceedings of ICHoLS X, 10th International Conference on the History of Language Sciences*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 404-415.
- LEW, Robert; FRANKENBERG-GARCIA, Ana; REES, Geraint P.; ROBERTS, Jonathan C.; SHARMA, Nirwan (2018). «ColloCaid: A real-time tool to help academic writers with English collocations». Dins: ČIBEJ, Jaka; GORJANC, Vojko; KOSEM, Iztok; KREK, Simon. *Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress. Lexicography in Global Contexts*. Ljubljana: Ljubljana University Press, Faculty of Arts, 247-254.
- LEW, Robert; RADŁOWSKA, Magdalena (2010). «Navigating dictionary space: the findability of English collocations in a general learner's dictionary (LDOCE4) and special-purpose Dictionary of Collocations (OCD)». Dins: CIUK, Andrzej; MOLEK-KOZAKOWSKA, Katarzyna (ed.). *Exploring Space: Spatial Notions in Cultural, Literary and Language Studies. Volume 2: Space in Language Studies*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 34-47.
- LEWIS, Michael (1993). *The Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- LEWIS, Michael (1997). *Implementing the Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- LEWIS, Michael (2000). *Teaching Collocation: Further Development in the Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.

- LINGUATOOLS [s. d.]. *English Collocations. The Big Online Data Base with English Collocations* [en línia]. Berlín: Linguatools. <<http://www.linguatools.de/kollokationen-en/>> [consulta: octubre de 2020].
- LINGUATOOLS [s. d.]. *Spanish Collocations. The Big Online Data Base with Spanish Collocations* [en línia]. Berlín: Linguatools. <<http://www.linguatools.de/kollokationen-es/>> [Consulta: octubre de 2020]
- LIPKA, Leonhard (1992). «Lexicalization and institutionalization in English and German». *Linguistica Pragensia*, 1/92, 1-13.
- LIPKA, Leonhard (1994). «Lexicalization and institutionalization». Dins: ASHER, Ronald E. (ed.). *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Vol. 4. Oxford: Pergamon, 2164-2167.
- LIPKA, Leonhard; HANDL, Susanne; FALKNER, Wolfgang (2004). «Lexicalization & institutionalization. The state of the art in 2004». *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 1/1, 2-19.
- LIU, C. P. (1999). «An analysis of collocational errors in EFL writings». Dins: CALZOLARI, Nicoletta; CHOUKRI, Khalid; DECLERK, Thierry; UGUR DOGAN, Mehmet; BENTE, Maegaard; MARIANI, Joseph; MORENO, Asunción; ODIJK, Jan; PIPERIDIS, Stelios (ed.). *Proceedings of the Eighth International Symposium on English Teaching*. Taipei: Crane, 483-494.
- LIU, Dilin (2010). «Going beyond patterns: involving cognitive analysis in the learning of collocations». *TESOL Quarterly*, 44/1, 4-30.
- LO CASCIO, Vincenzo (2012). *Dizionario combinatorio compatto italiano*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- LO CASCIO, Vincenzo (2013). *Dizionario combinatorio italiano*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- LO CASCIO, Vincenzo (2016). «Congruency principles in word combinations and lexicography». ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 71-98.
- LO CASCIO, Vincenzo (dir.) (2019). *Dizionario combinatorio online*. Amstelveen: Fondazione Italded. <<https://www.locasciodictionary.com>> [Consulta: setembre de 2020]
- LÓPEZ DEL CASTILLO, Lluís (2005 [2000]) (cur.). *Gran diccionari 62 de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Edicions 62. [= GD62]
- LÓPEZ MARTÍNEZ, Fernando (2004). «La delimitación de los argumentos en el proyecto de *Estudio de las restricciones léxicas* del Dr. Ignacio Bosque». Dins: BATTANER, Paz; DE CESARIS, Janet (ed.), 493-502.
- LÓPEZ PÉREZ, Sidoní; BENALI TAOUIS, Hanane (2019). «Analysis of noun (direct object) collocations with the high-frequency verb DO by Spanish students in an online learner corpus». *Complutense Journal of English Studies*, 27, 99-120.
- LORENTE, Mercè (1996). «La lexicografia teòrica: els prototips de diccionaris». *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, XXXIII [= *Miscel·lània Germà Colón* / 6], 339-363.
- LORENTE, Mercè (2002). «Altres elements lèxics». DINS: SOLÀ, Joan; LLORET, M. Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.), vol. 1, 831-888.
- LORENTE, Mercè (2006-2007). «Colocaciones con verbos de soporte en el discurso especializado». *Filología*, 38-39, 99-137.
- LORENTE, Mercè (2007). «Les unitats lèxiques verbals dels textos especialitzats. Redefinició d'una proposta de classificació». Dins: LORENTE, Mercè; ESTOPÀ, Rosa; FREIXA, Judit; MARTÍ, Jaume; TEBÉ, Carles (ed.), 365-380.
- LORENTE, Mercè (2016). «La fraseologia interferida: primera aproximació als factors interns de la interferència». Dins: PRADILLA, Miquel Àngel (dir.). *Miscel·lània*

- d'homenatge a Joan Martí i Castell*. Vol. 2. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 111-119.
- LORENTE, Mercè; BEVILACQUA, Cleci; ESTOPÀ, Rosa (2002). «El análisis de la fraseología especializada mediante elementos de la lingüística actual». Dins: CORREIA, Margarita (ed.). *Terminologia, desenvolvimento e identidade nacional. VI Simpósio Ibero-Americano de Terminologia (Cidade de Havana, Cuba, 16-19 de novembro de 1998)*. Lisboa: Instituto de Linguística Teórica e Computacional - Colibri, 647-666.
- LORENTE, Mercè; ESTOPÀ, Rosa; FREIXA, Judit; MARTÍ, Jaume; TEBÉ, Carles (ed.) (2007). *Estudis de lingüística i de lingüística aplicada en honor de M. Teresa Cabré Castellví. Volum 2: De deixebles*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- LORENTE, Mercè; MARTÍNEZ-SALOM, Àngels; SANTAMARÍA, Isabel; VARGAS-SIERRA, Chelo (2017). «Specialized collocations in specialized dictionaries». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 2000-222.
- LYONS, John (1977). *Semantics*. 2 vol. Cambridge / Nova York: Cambridge University Press.
- LLITERAS, Margarita (2009). «Adjetivos deícticos en procesos de lexicalización». Dins: HABLER, Gerda; VOLKMANN, Gesina (ed.). *Deixis y modalidad en textos narrativos*. Múster: Nodus, 31-46.
- LLITERAS, Margarita (2010). «Productividad de los adjetivos locucionales y compositivos». Dins: CASTAÑER, Rosa M.; LAGÜENS, Vicente (ed.). *De moneda nunca usada. Estudios dedicados a José M.ª Enguita Utrilla*. Saragossa: Instituto Fernando el Católico - CSIC, 359-371.
- LLOPIS PÉREZ, Jaume (2012). «Relación entre variables cualitativas. El test de la ji-cuadrado» [en línia; entrada de blog]. *La estadística: una orquesta hecha instrumento. Curso de estadística*. <<https://jllloisperez.com/2012/11/30/tema-7-relacion-entre-variables-cualitativas>> [Consulta: setembre de 2020]
- MALDONADO, Concepción (2017). «Word combinations in general dictionaries». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 139-156.
- MALLAFRÈ, Joaquim (1992a). «Avinença», *Diari de Barcelona*, 7 de febrer. [Reproduït dins: MALLAFRÈ, Joaquim (1994). *De bona llengua, de bon humor*. Barcelona: Columna, 67-69.]
- MALLAFRÈ, Joaquim (1992b). «Més mots ben (mal) avinguts», *Diari de Barcelona*, 21 de febrer. [Reproduït dins: MALLAFRÈ, Joaquim (1994). *De bona llengua, de bon humor*. Barcelona: Columna, 70-72.]
- MANNING, Christopher D.; SCHÜTZE, Hinrich (1999). *Foundations of Statistical Natural Language Processing*. Cambridge: MIT Press.
- MARCO, Josep (2004). «Aproximació als usos metafòrics en l'obra de W. H. Auden». Dins: MESEGUER, Lluís (ed.). *Metàfora i creativitat*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 69-79.
- MARCO, Josep (2006). «La bastida del traductor literari: eines de suport, consulta i documentació». Dins: COLÓN, Germà; GIMENO, Lluís (ed.), 117-136.
- MARCO, Josep (2009). «La llengua de les traduccions (aspectes generals) i la llengua de les traduccions al català en la literatura d'entreguerres». Dins: ORTÍN, Marcel; PUJOL, Dídac (ed.). *Llengua literària i traducció (1900-1939)*. Lleida: Punctum & Trilcat, 9-31.
- MARCOS, Mari Carmen; BAIGET, Tomàs (2003). «Recursos informativos en las redes. Integración y personalización de contenidos, la clave del éxito de *Factiva*». *El Profesional de la Información*, 12/1, 26-32.

- MARTÍN BOSQUE, Adelaida (2008). «¿Fare es hacer? Colocaciones en los diccionarios monolingües de aprendizaje de ELE». Dins: AZORÍN, Dolores; ALVARADO, Belén; CLIMENT, Jaume; GUARDIOLA, M. Isabel; LAVALE, Ruth M.; MARIMÓN, Carmen; MARTÍNEZ, José J.; PADILLA, Xosé A.; PROVENCIO, Herminia; SANTAMARÍA, Isabel; TIMOFEEVA, Larissa; TORO, Elena (ed.). *El diccionario como puente entre las lenguas y culturas del mundo. Actas del II Congreso Internacional de Lexicografía Hispánica*. Madrid: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 444-450.
- MARTÍN, M. Antonia; DíEZ, Cristina (ed.). *¿Qué español enseñar? Norma y variación lingüísticas en la enseñanza de español a extranjeros: Actas del XI Congreso Internacional de ASELE, Asociación para la Enseñanza del Español Como Lengua Extranjera*. Saragossa: Universidad de Zaragoza.
- MARTÍN PERIS, Ernesto (2017). «The Lexical Approach in SLT». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 225-249.
- MARTINES, Vicent (2006): «Materials per a l'anàlisi multilingüe i contrastiva de locucions, col·locacions i fraseologia. Un escandall quant a Ausiàs March i *Tirant lo Blanch*». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 40, 153-190.
- MARTÍNEZ AGUIRRE, Rebeca (2017). «Las colocaciones léxicas en el Diccionario bilingüe de uso español-portugués, portugués-español: inclusión y tratamiento». *ReVEL*, 15/29, 131-158.
- MARTÍNEZ LÓPEZ, Juan (2007). «Sobre algunos elementos del contorno en el diccionario fraseológico». *Revista de Lexicografía*, 13, 55-65.
- MARTÍNEZ SALOM, M. Àngels (2012). *Combinacions lèxiques restringides: de les «col·locacions» a les «classes lèxiques»* [treball de recerca]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- MARTÍNEZ SALOM, M. Àngels (2013). *Aproximació a les col·locacions lèxiques en llengua catalana* [pla de recerca doctoral]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- MARTÍNEZ SALOM, M. Àngels (2014). «Algunes dades sobre col·locacions lèxiques en discursos especialitzats en llengua catalana». *Terminàlia*, 10, 17-26.
- MARTÍNEZ SALOM, M. Àngels (2016). «D'estimar bojament a fracassar estrepitosament: una aproximació a les combinacions lèxiques restrictives basada en corpus». *Catalan Review*, 30, 231-255.
- MARTINS-BALTAR, Michel (ed.) (1997). *La locution entre langue et usages*. Fontenay-aux-Roses: ENS.
- MARTOS GARCÍA, Paula (2014). *Combinaciones léxicas en el Corpus diacrónico del español del Reino de Granada (1492-1833) (CORDEREGRA)* [tesi doctoral]. Granada: Universitat de Granada.
- MARTOS GARCÍA, Paula (2016). «Lexicografía y combinaciones léxicas: presencia de las colocaciones verbo + sustantivo_{CD} en diccionarios monolingües de inglés, francés y español». *Revista de Lexicografía*, 22, 151-170.
- MASCARÓ, Joan (1986). *Morfologia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- MASID BLANCO, Ocarina (2014). *La metáfora lingüística en el desarrollo de la competencia léxica en ELE. Propuesta semántica y didáctica sobre el léxico somático desde un punto de vista cognitivo* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- MATT, Luigi (2016). «Italian dictionaries of collocations». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 301-323.
- MATTHEWS, Peter H. (2014). *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. 3a ed. [en línia]. Oxford: Oxford University Press. <<https://www.oxfordreference.com>> [Consulta: setembre de 2020]

- MAURER-STROH, Philippa (2004). *Towards a Bilingual Adjective-Noun Collocation Dictionary of English and German* [tesi doctoral]. Klagenfurt: Universität Klagenfurt.
- MCENERY, Tony; HARDIE, Andrew (2012). *Corpus Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MCENERY, Tony; XIAO, Richard; TONO, Yukio (2006). *Corpus-Based Language Studies: An Advanced Resource Book*. Londres / Nova York: Routledge.
- MCGEE, Iain David (2006). *Lexical Intuitions and Collocations Patterns in Corpora* [tesi doctoral]. Cardiff: Cardiff University.
- MCGILLIVRAY, Barbara; TÓTH, Gábor Mihály (2020). *Applying Language Technology in Humanities Research. Design, Application, and Underlying Logic*. Londres: Palgrave Macmillan.
- MCINTOSH, Angus (1966). «Patterns and ranges». Dins: MCINTOSH, Angus; HALLIDAY, M. A. K. (ed.). *Papers in General, Descriptive and Applied Linguistics*. Londres: Longman 183-199.
- MEJRI, Salah (1999). «Unité lexicale et polylexicalité». *Linx. Revue des linguistes de l'université Paris X Nanterre*, 40, 1-11.
- MEJRI, Salah (2000). «Figement et dénomination». *Meta: journal des traducteurs / Meta: Translator's Journal*, 45/4, 609-631.
- MEJRI, Salah (2006). «La terminologie du figement: approche contrastive (français-arabe)». *Syntaxe et sémantique*, 7/1, 139-152.
- MEJRI, Salah (2008). «Constructions à verbes supports, collocations et locutions verbales». Dins: MOGORRON HUERTA, Pedro; MEJRI, Salah (ed.). *Las construcciones verbo-nominales libres y fijas: aproximación contrastiva y traductológica*. Alacant: Universitat d'Alacant, 191-2020.
- MEL'ČUK, Igor (1988b). «Semantic description of lexical units in an 'Explanatory Combinatorial Dictionary': basic principles and heuristic criteria». *International Journal of Lexicography*, 1/3, 165-188.
- MEL'ČUK, Igor (1996). «Lexical functions: a tool for the description of lexical relations in the lexicon». Dins: WANNER, Leo (ed.), 37-102.
- MEL'ČUK, Igor (1998a). «Collocations and lexical functions». Dins: COWIE, Anthony P. (ed.), 23-53.
- MEL'ČUK, Igor (2001). «Fraseología y diccionario en la lingüística moderna». Dins: UZCANGA, Isabel; LLAMAS, Elena; PÉREZ, Juan Manuel (ed.). *Presencia y renovación de la lingüística francesa*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 267-310.
- MEL'ČUK, Igor (2003). «Collocations: définition, rôle et utilité». Dins: GROSSMAN, Francis; TUTIN, Agnès (ed.), 23-31.
- MEL'ČUK, Igor (2006). «Colocaciones en el diccionario». Dins: ALONSO RAMOS, Margarita (ed.), 11-44.
- MEL'ČUK, Igor (2012). «Phraseology in the language, in the dictionary, and in the computer». *Yearbook of Phraseology*, 3/1, 31-56.
- MEL'ČUK, Igor (dir.) (1984-1999). *Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporain. Recherches lexico-sémantiques*. Vol. I-IV. Mont-real: Les Presses de l'Université de Montréal.
- MEL'ČUK, Igor; CLAS, André; POLGUÈRE, Alain (1995). *Introduction à la lexicologie explicative et combinatoire*. Païis / Louvain-la-Neuve: Duculot.
- MEL'ČUK, Igor; POLGUÈRE, Alain (2007). *Lexique actif du français. L'apprentissage du vocabulaire fondé sur 20 000 dérivations sémantiques et collocations du français*. Brussel·les: De Boeck.

- MEL'ČUK, Igor; POLGUÈRE, Alain (2013). *DiCouèbe. Dictionnaire en ligne de combinatoire du français*. Mont-real: Observatoire de linguistique Sens-Texte. <<http://olst.ling.umontreal.ca/dicouebe>> [Consulta: octubre de 2020]
- MEL'ČUK, Igor; WANNER, Leo (1996). «Lexical functions and lexical inheritance for emotions lexemes in German». Dins: WANNER, Leo (ed.), 109-278.
- MEL'ČUK, Igor; ŽOLKOVSKIJ, A. K. (1970). «Towards a functioning Meaning-Text model of language». *Linguistics*, 57, 10-47.
- MELLADO BLANCO, Carmen (2004). «Los diccionarios electrónicos, perspectivas para la lengua y la traducción». *Estudios de lingüística*, 1 (extr.), 381-400.
- MELLADO BLANCO, Carmen (2012). «Las comparaciones fijas en alemán y español: algunos apuntes contrastivos en torno a la imagen». *Linred: Lingüística en la Red*, 10. <http://www.linred.es/monograficos_pdf/LR_monografico10-articulo1.pdf> [Consulta: octubre de 2020]
- MELLADO BLANCO, Carmen (2016). «¿Qué es la idiomática?». Dins: SILVA, Suzete (ed.). *Fraseología & Cía. Entabulando diálogos reflexivos*. Vol. 2. Campinas: Pontes, 229-256.
- MELLADO BLANCO, Carmen (ed.) (2008). *Colocaciones y fraseología en los diccionarios*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- MEN, Haiyan (2015). *Vocabulary Increase and Collocation Learning. A Corpus-based Cross-sectional Study of Chinese EFL Learners* [tesi doctoral]. Birmigham: Birmigham City University.
- MÉNDEZ CENDÓN, Beatriz (2002). *Estrategias fraseológicas en el género discursivo de los artículos científicos médicos en lengua inglesa* [tesi doctoral]. Valladolid: Universidad de Valladolid.
- MENDÍVIL GIRÓ, José Luis (1999). *Las palabras disgregadas. Sintaxis de las expresiones idiomáticas y los predicados complejos*. Saragossa: Prensas Universitarias de Zaragoza.
- MESTRES I SERRA, Josep M. (2006). *Les subentrades en els diccionaris generals* [tesi doctoral]. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- MESTRES I SERRA, Josep M. (2007a). «Per un tractament unívoc de les unitats pluriverbals en fraseologia i terminologia». Dins: LORENTE, Mercè; ESTOPA, Rosa; FREIXA, Judit; MARTÍ, Jaume; TEBÉ, Carles (ed.), 381-399.
- MESTRES I SERRA, Josep M. (2007b). «La lectura i la consulta de diccionaris generals». Dins: MARTÍ I CASTELL, Joan; MESTRES I SERRA, Josep M. *El llibre i la lectura: una revolució en la història de la humanitat. Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2005*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 99-134.
- MITCHELL, T. F. (1966). «Some English phrasal types». Dins: BAZELL, Charles E.; CATFORD, John C.; HALLIDAY, M.A. K.; ROBINS, Robert H. (ed.), 335-338.
- MITCHELL, T. F. (1971). «Linguistic “going on”: collocations and other lexical matters arising on the syntagmatic record». *Archivum Linguisticum*, 2, 35-69.
- MOLINA DÍAZ, Francisco (2010). «El tratamiento de las colocaciones en los diccionarios monolingües de español L2». Dins: RUGSTALLER, Stefan; GORDÓN PERAL, M. Dolores, 213-232
- MOMENIAN, Mohammad; AMINI, Jafar Mohammad; SAMAR, Reza Ghafar (2017). «The effect of verbal and visuospatial working memory spans on collocation processing in learners of English». *Journal of English Language*, 20, 157-186.
- MONFERRER PALMER, Aina (2015). *Estudi lingüístic, literari i textual de la poesia de Vicent Andrés Estellés en un marc d'interessos traductològics i didàctics* [tesi doctoral]. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.

- MONLLAÓ, Maite (1998): «Aproximació a les perífrasis verbonominals en alemany i en català» [treball de recerca]. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili.
- MONLLAÓ, Maite (2003). «Perífrasis verbonominals: definició, característiques i criteris operatius per reconèixer-les». *Estudios Catalanes. Revista Internacional de Lengua, Literatura y Cultura Catalanas*, 1, 75-93.
- MONTAGNA, Dora (2015). *Eventos y entidades que se pueden echar: combinatoria léxica y representación del significado de un verbo polisémico* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- MONTALAT, Pere (2015). «Contribució a l'estudi del lèxic del *Gazophylacium catalano-latinum*». *Estudis Romànics*, 37, 373-384.
- MONTSERRAT, Sandra (2014). «*Dar/donar i fer* + substantiu psicològic en català antic (ss. XIII-XVI): una aproximació basada en la gramàtica de construccions». *Anuari de Filologia. Estudis de Lingüística*, 4, 157-183.
- MOON, Rosamund (1998). *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press.
- MORENO JAÉN, María (2009). *Recopilación, desarrollo pedagógico y evaluación de un banco de colocaciones frecuentes de la lengua inglesa a través de la lingüística de corpus y computacional* [tesi doctoral]. Granada: Universidad de Granada.
- MORENO PEREIRO, Sabela; BUYSE, Kris (2003). «Colocaciones léxicas: pistas y trampas». *Mosaico*, 10, 11-17.
- MORVAY, Károly (1995). «Problemes de fraseologia i fraseografia catalanes». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 18, 211-220.
- MUÑIZ ÁLVAREZ, Eva María (2002). «Las colocaciones como combinaciones léxicas libres». Dins: VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.), 261-271.
- MUÑIZ ÁLVAREZ, Eva María (2004). *El concepto de colocación en español* [tesi doctoral]. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.
- MUÑIZ ÁLVAREZ, Eva María (2005). «Notas para unha análise comparativa das nocións de *restricción léxica e colocación*». *Cadernos de Fraseoloxía Galega*, 7, 177-190.
- MUÑOZ NÚÑEZ, M. Dolores (2007). «Colocaciones y restricciones léxicas: criterios de diferenciación». Dins: BERTOLOTTI, Virginia; CAVIGLIA, Serrana; COSTA, Sylvia; GRASSI, Mariela; MALCUORI, Marisa; MUÑOZ NÚÑEZ, M. Dolores (ed.). *Estudios de lingüística hispánica*. Cádiz: Universidad de Cádiz, 177-196.
- MUÑOZ NÚÑEZ, M. Dolores (2011). «Reflexiones sobre el concepto de solidaridades léxicas de E. Coseriu en el marco de los recientes estudios sobre *restricciones léxicas y colocaciones*». *Lorenzo Hervás. Documentos de Trabajo de Lingüística Teórica y General*, 20 (extr.), 109-122.
- MUÑOZ NÚÑEZ, M. Dolores (2017). «La polisemia léxica y sus conexiones con algunas líneas de la interrelación entre léxico y sintaxis». *RILCE: Revista de Filología Hispánica*, 33, 697-714.
- NATION, Paul (2004). «A study of the most frequent word families in the British National Corpus». Dins: BOGAARDS, Paul; LAUFER, Batia (ed.). *Vocabulary in a Second Language: Selection, Acquisition, and Testing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 3-14.
- NATTINGER, James R.; DECARRICO, Jeanette S. (1992). *Lexical Phrases and Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- NELSON, Douglas L.; MCEVOY, Cathy (2000). «What is this thing called frequency?». *Memory & Cognition*, 28/4, 509-522.
- NESSSELHAUF, Nadja (2003). «The use of collocations by advanced learners of English and some implications for teaching». *Applied Linguistics*, 24, 223-242.

- NESSELHAUF, Nadja (2004). «What are collocations?». Dins: ALLERTON, D. J.; NESSELHAUF, Nadja; SKANDERA, Paul (ed.). *Phraseological Units: Basic Concepts and Their Application*. Basilea: Schwabe, 1-21.
- NESSELHAUF, Nadja (2005). *Collocations in a Learner Corpus*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- NETZLAFF, Marion (2005). *La collocation adjectif-adverbe et son traitement lexicographique: français - allemand - espagnol* [tesi doctoral]. Nuremberg: Universität Erlangen-Nürnberg.
- NICOLAS, Claire (2015). *Un enfoque fraseodidáctico de las construcciones verbales fijas para aprendices de francés lengua extranjera (adultos B1)* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- NUNBERG, Geoffrey; SAG, Ivan A.; WASOW, Thomas (1994). «Idioms». *Language*, 70/3, 491-538.
- OLZA MORENO, Inés (2012). «Aspectos sobre la relación entre idiomática, metáfora y metonimia». Dins: SANTIBÁÑEZ, Cristián; OSORIO, Jorge (ed.). *Recorridos de la metáfora: mente, espacio y diálogo*. Concepción: Cosmigonon, 167-216.
- ORLANDI, Adriana (2016). «Monolingual collocation lexicography: state of art and new perspectives». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 19-70.
- ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.) (2016). *Defining Collocation for Lexicographic Purposes. From Linguistic Theory to Lexicographic Practise*. Berna / Berlín / Brusel·les / Frankfurt am Main / Nova York / Oxford: Peter Lang.
- ORLIAC, Brigitte (2004). *Automatisation du repérage et de l'encodage des collocations en langue de spécialité* [tesi doctoral]. Mont-real: Université de Montréal.
- PALAU SAMPIO, Dolors (2006). *Els estils periodístics. Maneres diverses de veure i construir la realitat*. València: Universitat de València.
- PALMER, Harold E. (1930). *First Interim Report on Vocabulary Selection*. Tòquio: Institute for Research in English Teaching.
- PALMER, Harold E. (1933) *Second Interim Report on English Collocations*. Tòquio: Institute for Research in English Teaching.
- PAMIES BERTRÁN, Antonio (2005). «La comparación estereotipada en español y en francés». Dins: LUQUE, Juan de Dios; PAMIES, Antonio (ed.). *La creatividad en el language: colocaciones idiomáticas y fraseología*. Granada: Método, 469-484.
- PAMIES BERTRÁN, Antonio (2007). «De la idiomática y sus paradojas». Dins: CONDE TARRÍO, Germán (ed.). *Nouveaux apports à l'étude des expressions figées*. Cortil-Wodon: InterCommunications & EME, 173-204.
- PAMIES BERTRÁN, Antonio (2011). «À propos de la motivation phraséologique». Dins: PAMIES, Antonio; DOBROVOL'SKIJ, Dmitrij (ed.). *Linguo-cultural Competence and Phraseological Motivation*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren, 25-39.
- PARODI, Giovanni (2008). «Lingüística de corpus: una introducció al àmbito». *RLA. Revista de Lingüística Teórica y Aplicada*, 46/1, 93-119.
- PATON-SIMPSON, Grant (dir.). *SOFA. Statistics Open For All*, v. 1.5.3 [aplicació informàtica descarregable]. [S. l.]: Paton-Simpson & Associates Ltd. <<http://sofastatistics.com>> [Consulta: setembre de 2020]
- PAWLEY, Andrew; SYDER, Frances H. (1983). «Two puzzles for linguistic theory: nativelike selection and nativelike fluency». Dins: RICHARDS, Jack C.; SCHMIDT, Richard W. (ed.). *Language and Communication*. Londres: Longman, 191-225.
- PEJOVIC, Andjelka (2003). *Las colocaciones con verbo como elemento nuclear en español contemporáneo: aspectos descriptivos y aplicados* [tesi doctoral]. Granada: Universidad de Granada.

- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2001). «¿Colocaciones o locuciones verbales?». *Lingüística Española Actual*, 33/1, 57-88.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2012a). *Gramática y semántica de las locuciones*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2012b). «La fraseología y su objeto de estudio». *LinRed: Lingüística en la Red*, 12. <http://www.linred.es/numero10_monografico1.html> [Consulta: octubre de 2020]
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2015a). «Las colocaciones del tipo verbo más locución adverbial: implicaciones teóricas y aplicadas». *LinRed: Lingüística en la Red*, 12. <http://www.linred.es/numero12_articulo_4.html> [Consulta: octubre de 2020]
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2015b). *Para un diccionario de locuciones, de la lingüística teórica a la fraseografía práctica*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2017a). «El concepto de colocación a la luz de las colocaciones del tipo verbo más locución adverbial». *RILCE: Revista de Filología Hispánica*, 33, 963-991.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2017b). «Arbitrariedad y motivación en las colocaciones». *Revista de Lingüística Teórica y Aplicada*, 55/2, 121-142.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2017c). «The fixedness of combinatory relationships». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 75-91.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (2019). «La motivación en las colocaciones desde la perspectiva diacrónica». Dins: BRIZ GÓMEZ, Antonio; MARTÍNEZ ALCALDE, M. José; MENDIZÁBAL DE LA CRUZ, Nieves; FUERTES GUTIÉRREZ, Mara; BLAS ARROYO, José Luis; PORCAR MIRALLES, Margarita (ed.). *Estudios lingüísticos en homenaje a Emilio Ridruejo*. València: Universitat de València, 1071-1084.
- PERBELLINI, Maria (2007). *Collocazioni lessicali in spagnolo: fra teoria linguistica e grammatica descrittiva*. Verona: Università degli Studi di Verona.
- PEREA, Pilar (2006). «Les technologies informàtiques aplicades a la lexicografia». Dins: COLÓN, Germà; GIMENO, Lluís (ed.), 137-162.
- PÉREZ FERNÁNDEZ, ÁNGELA (2003). *Las colocaciones léxicas de los adverbios intensificadores ingleses. Propuesta de un diccionario* [tesi doctoral]. Jaén: Universitat de Jaén.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel; MESTRE, Rosanna; SANMARTÍN, Ofèlia (1998). *Diccionari de lingüística*. Oliva: Colomar.
- PÉREZ SERRANO, Mercedes (2014). «Análisis de errores colocacionales en un corpus de aprendientes de ELE». *MarcoELE*, 19. <<http://marcoele.com/descargas/19/perez-colocaciones.pdf>> [Consulta: juny de 2020]
- PÉREZ SERRANO, Mercedes (2015). *Un enfoque léxico a prueba: efectos de la instrucción en el aprendizaje de las colocaciones léxicas* [tesi doctoral]. Salamanca: Universidad de Salamanca.
- PERNAS IZQUIERDO, Paloma (1992). *Las solidaridades léxicas del español (selecciones e implicaciones)* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- PERONA, José (2006). «Algunas fórmulas y “colocaciones” en los periódicos». *Revista de Investigación Lingüística*, 9, 163-183.
- PHILLIPS, Martin (1985). *Aspects of Text Structure: An Investigation of the Lexical Organisation of Text*. Nova York: Elsevier.
- PICALLO, M. Carme (2002). «L'adjectiu i el sintagma adjectival». DINS: SOLÀ, Joan; LLORET, M. Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.), vol. 2, 1641-1688.

- POLGUÈRE, Alain (2000). «Towards a theoretically-motivated general public dictionary of semantic derivations and collocations for French». Dins: HEID, Ulrich; EVERT, Stefan; LEHMANN, Egbert; ROHRER, Christian (ed.). *Proceedings of the IX EURALEX International Congress*. Vol. II. Stuttgart: Universität Stuttgart, 517-527.
- POLGUÈRE, Alain (2003). «Collocations et fonctions lexicales: pour un modèle d'apprentissage». Dins: GROSSMAN, Francis; TUTIN, Agnès (ed.), 117-133.
- POULSEN, Sonja (2005). *Collocations as a Language Resource. A Functional and Cognitive Study in English Phraseology* [tesi doctoral]. Odense: University of Southern Denmark, Institute of Language and Communication.
- PRANDI, Michele (2016). «Distributional restrictions based on word content and their place in dictionaries». Dins: ORLANDI, Adriana; GIACOMINI, Laura (ed.), 99-121.
- PUSTEJOVSKY, James (1991). «The Generative Lexicon». *Computational Linguistics*, 17/4, 409-441.
- PUSTEJOVSKY, James (1995). *The Generative Lexicon*. Cambridge: MIT Press.
- PUSTEJOVSKY, James (2006). «Type theory and lexical decomposition». *Journal of Cognitive Science*, 6, 39-76.
- PUSTEJOVSKY, James (2011). «Coercion in a general theory of argument selection». *Linguistics*, 49/6, 1401-1431.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (1989). «Sobre la normalització dels diccionaris catalans: els elements intrínsecs i extrínsecs en les definicions lexicogràfiques». Dins: HOLTUS, Günter; LÜDI, Georges; METZELTIN, Michael (ed.). *La Corona d'Aragó i les llengües romàniques: Miscel·lània d'homenatge per a Germà Colón*. Tübingen: Gunter Narr, 441-452.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (1994). «Un corpus general de referència de la llengua catalana». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 17, 219-250.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (1996). *Diccionari de freqüències, 1. Llengua no literària*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (1998a). *Diccionari de freqüències, 2. Llengua literària*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (1998b). *Diccionari de freqüències, 3. Dades globals*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (2008). «Tradition and innovation in Catalan lexicography». Dins: DECESARIS, Janet Ann; BERNAL, Elisenda (ed.), 35-47.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (2012). «L'obra lexicogràfica de Fabra i les tendències de la lexicografia actual». Dins: PRADILLA, Miquel Àngel (ed.). *Fabra encara. Actes del III Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»*. Vol. 2. Alacant: Institut Universitari de Filologia Valenciana, 165-178.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (2014). «El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*». *Estudis Romànics*, 36, 337-342.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (dir.) (2005-). *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <<https://ctilc2.iec.cat>>, <<https://ctilc.iec.cat>> [Consulta: octubre de 2020]. [= CTILC / CTILC2]
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (dir.) (2005-2019). *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <<https://dcc.iec.cat>> / <<http://dcc.iec.cat/ddlc>> [Consulta: setembre de 2020] [= DDLC]
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (2006). «Els elements extrínsecs en les definicions lexicogràfiques: teoria i aplicació». Dins: BERNAL, E.; DECESARIS, J. (ed.). *Palabra por palabra. Estudios ofrecidos a Paz Battaner*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra, 201-217.

- RAFEL I FONTANALS, Joaquim; SOLER I BOU, Joan (2006). «A Descriptive Dictionary of Contemporary Catalan: the DDL project». Dins: CORINO, Elisa; MARELLO, Carla; ONESTI, Cristina (ed.), 909-921.
- RASPALL, Joana; MARTÍ, Joan (1996). *Diccionari de locucions i de frases fetes*. Barcelona: Edicions 62.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (1992-). *Diccionario de la lengua española*. 23a ed. Madrid: Real Academia Española; Espasa. [= DRAE]
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2005). «Glosario de términos lingüísticos usados en el diccionario». *Diccionario panhispánico de dudas*. Madrid: RAE.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2009). *Nueva gramática de la lengua española*. 2 vol. Madrid: Espasa. [= NGRAE]
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA [s. d.]. *Corpus de referencia del español actual* [en línia]. Madrid: RAE. <<http://corpus.rae.es/creanet.html>> [Consulta: octubre de 2020] [= CREA]
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA [s. d.]. *Corpus diacrónico del español* [en línia]. Madrid: RAE. <<http://corpus.rae.es/cordenet.html>> [Consulta: octubre de 2020] [= CORDE]
- REDONDO ORTA, Iván (2018). «Estany, Anna y Herrera, Rosa M. (2016), *Innovación en el saber teórico y práctico*, Londres: College Publications, 214 p. ISBN 978-1848901971» [ressenya]. *Enrahonar. An International Journal of Theoretical and Practical Reason*, 60, 156-158.
- RENZI, Lorenzo (ed.) (1988). *Grande grammatica italiana di consultazione*. Vol. I. Bologna: Il Mulino.
- REPPEN, Randi (2009). «Exploring L1 and L2 writing development through collocations: a corpus-based look». Dins: BARFIELD, Andy; GYLLSTAD, Henrik (ed.), 49-59.
- REY-DEBOVE, Josette (1971). *Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains*. L'Haia/París: Mouton.
- RICO, Albert; SOLÀ, Joan (1995). *Gramàtica i lexicografia catalanes: síntesi històrica*. València: Universitat de València.
- RIVAS GONZÁLEZ, Manuel (2008). «Sobre la vinculació de algunes estructures a la fraseologia. Las solidaridades de Coseriu y sus derivaciones». Dins: MELLADO BLANCO, Carmen (ed.), 147-162.
- ROBINS, Robert H. (2014 [1964]). *General Linguistics*. 4a ed. Londres / Nova York: Routledge.
- RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, Sara (2018). *Collocation and Collocation Error Processing in the Context of Second Language Learning* [tesi doctoral]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- ROMERO AGUILERA, Laura (2008). «Colocaciones léxicas en diccionarios generales monolingües del español». Dins: DECESARIS, Janet Ann; BERNAL, Elisenda (ed.), 1401-1408.
- ROMERO AGUILERA, Laura (2015). *El tratamiento de las colocaciones en la lexicografía monolingüe general del español (siglos XVII-XXI)* [tesi doctoral]. Alacant: Universitat d'Alacant.
- ROSCHE, Eleanor (1973). «Natural categories». *Cognitive Psychology*, 4, 328-350.
- ROSCHE, Eleanor (1975). «Cognitive representations of semantic categories». *Journal of Experimental Psychology: General*, 104/3, 192-233.
- ROSCHE, Eleanor (1978). «Principles of categorization». Dins: ROSCH, Eleanor; LLOYD, Barbara B. (ed.). *Cognition and Categorization*. Nova York / Toronto / Londres / Sydney: Lawrence Erlbaum Associates, 27-48.

- RUGSTALLER, Stefan; GORDÓN PERAL, M. Dolores (ed.) (2010). *Diccionario y aprendizaje del español*. Berna / Berlín / Brussel·les / Frankfurt am Main / Nova York / Oxford / Viena: Peter Lang.
- RUIZ GURILLO, Leonor (1997). *Aspectos de fraseología teórica española*. València: Universitat de València.
- RUIZ GURILLO, Leonor (2001). «La fraseología como cognición: vías de análisis». *Lingüística Española Actual*, 33/1, 107-132.
- RUIZ GURILLO, Leonor (2002). «Compuestos, colocaciones, locuciones: intento de delimitación». Dins: VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.), 327-339.
- RUIZ MARTÍNEZ, Ana María (2007). «La noción de colocación en las partes introductorias de algunos diccionarios monolingües del español». *Revista de Lexicografía*, 13, 139-182.
- RUNDELL, Michael (ed.) (2010). *Macmillan Collocations Dictionary. For Learners of English*. Oxford: Macmillan.
- RUSSO, Domenico (2010). *Modi di dire. Lessico italiano delle collocazioni*. Roma: Aracne.
- SALVADOR, Vicent (1995). «De la fraseología a la lingüística aplicada». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 18, 11-30.
- SALVADOR, Vicent (2000). «Idiomaticitat i discurs prefabricat». Dins: SALVADOR, Vicent; PIQUER, Adolf (ed.), 19-31.
- SALVADOR, Vicent; CLIMENT, Laia (ed.) (2006). *El discurs prefabricat II. Fraseologia i comunicació social*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- SALVADOR, Vicent; PIQUER, Adolf (ed.) (2000). *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- SÁNCHEZ LÓPEZ, Elena (2010). *Estudi de la llengua d'Ausiàs March a través de les col·locacions. Una aproximació semiautomàtica* [tesi doctoral]. Alacant: Universitat d'Alacant.
- SÁNCHEZ LÓPEZ, Elena (2013). *Estudi de la llengua d'Ausiàs March a través de les col·locacions. Una aproximació semiautomàtica*. Berlín/Boston: De Gruyter.
- SÁNCHEZ RUFAT, Anna (2010). «Apuntes sobre las combinaciones léxicas y el concepto de colocación». *Anuario de Estudios Filológicos*, 33, 291-306.
- SÁNCHEZ RUFAT, Anna (2015). *El verbo dar en el español escrito de aprendientes de L1 inglés: estudio comparativo entre hablantes no nativos y hablantes nativos basado en corpus* [tesi doctoral]. Cáceres: Universidad de Extremadura.
- SÁNCHEZ RUFAT, Anna; JIMÉNEZ CALDERÓN, Francisco (2013). «Combinatoria léxica y corpus como input». *Language Design*, 14, 61-81.
- SÁNCHEZ-GIJÓN, Pilar (2004). *L'ús de corpus en la traducció especialitzada. Compilació de corpus ad hoc i extracció de recursos terminològics*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra.
- SANCHO CREMADES, Pelegrí (1999). *Introducció a la fraseologia. Aplicació al valencià col·loquial*. València: Denes.
- SANROMÁN VILAS, Begoña (2003). *Semántica, sintaxis y combinatoria léxica de los nombres de emoción en español* [tesi doctoral]. Hèlsinki: University of Helsinki.
- SANROMÁN VILAS, Begoña (2007). «Colocaciones verbales con nombres de sentimiento en el Diccionario de colocaciones del español (DICE)». Dins: BUSTOS, Alberto; PFÄNDER, Stefan (ed.). *Entre el léxico y gramática: en torno al verbo*. La Paz: IBLEL, 139-156.

- SANROMÁN VILAS, Begoña (2011). «¿Cuando *hago una promesa, prometo*? Límites parafrásticos con predicados de lengua». *Nueva Revista de Filología Hispánica*, 54/2, 369-418.
- SANTAMARÍA PÉREZ, M. Isabel (2018). «El tratamiento de las colocaciones en los diccionarios bilingües español-catalán». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 64, 79-101.
- SANTILLÁN GRIMM, Paula (2015). *Nueva taxonomía de las colocaciones en árabe: aspectos sintácticos, léxicos y semánticos* [tesi doctoral]. Granada: Universidad de Granada.
- SANTOS PEREIRA, Luisa; MENDES, Amália (2002). «An electronic dictionary of collocations for European Portuguese. Methodology, results and applications». Dins: BRAASCH, Anna; POVLSEN, Claus (ed.), 841-849.
- SAUSSURE, Ferdinand de (1990 [1916]). *Curs de lingüística general*. Barcelona: Edicions 62.
- SCHMITT, Norbert; CARTER, Ronald (2004). «Formulaic sequences in action: an introduction». Dins: SCHMITT, Norbert (ed.). *Formulaic Sequences: Acquisition, Processing and Use*. Amsterdam: John Benjamins, 1-22.
- SCHMITT, Norbert; SCHMITT, Diane (2020). *Vocabulary in Language Learning*. Cambridge University Press.
- SECO, Manuel (1978). «Problemas formales de la definición lexicográfica». Dins: SECO, M. *Estudios de lexicografía española*. Madrid: Gredos, 15-34.
- SECO, Manuel (1987). «El “contorno” en la definición». Dins: SECO, M. *Estudios de lexicografía española*. Madrid: Paraninfo, 35-45.
- SERETAN, Violeta (2008). *Collocation Extraction Based on Syntactic Parsing* [tesi doctoral]. Ginebra: Université de Genève.
- SERRA SEPÚLVEDA, Susana (2009). «Las restricciones de selección en los diccionarios generales de la lengua española». *Boletín de Filología*, 44/2, 187-213.
- SERRA SEPÚLVEDA, Susana (2012). *Gramática y diccionario: contornos, solidaridades léxicas y colocaciones en lexicografía española* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- SIEPMANN, Dirk (2006). «Collocations et dictionnaires d'apprentissage onomasiologiques bilingües: questions aux théoriciens et pistes pour l'avenir». *Langue française*, 150, 99-117.
- SINCLAIR, John (1987). «Collocation: a progress report». Dins: STEELE, Ross; THREADGOLD, Terry (ed.). *Language Topics: Essays in Honour of Michael Halliday*. Vol. 2. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 319-331.
- SINCLAIR, John (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- SINCLAIR, John (1998). «The lexical item». Dins: WEIGAND, Edda (ed.). *Contrastive Lexical Semantics*. Amsterdam: John Benjamins, 1-24.
- SINCLAIR, John (2004a). *Trust the Text. Language, Corpus and Discourse*. Londres / Nova York: Routledge.
- SINCLAIR, John (ed.) (1990). *Collins COBUILD English Grammar*. London: Harper Collins.
- SINCLAIR, John (ed.) (1995a [1987]). *Collins COBUILD English Language Dictionary*. 2a ed. Londres: Harper Collins.
- SINCLAIR, John (ed.) (1995b). *Collins COBUILD English Collocations on CD-ROM. A Comprehensive Database of Common Word Patterns from the Bank of English*. Londres: Harper Collins.

- SINCLAIR, John M. (1966). «Beginning the study of lexis». Dins: BAZELL, Charles E.; CATFORD, John C.; HALLIDAY, M. A. K.; ROBINS, Robert H. (ed.), 410-430.
- SINCLAIR, John (2004b). «Corpus and text: basic principles». Dins: WYNNE, Martin (ed.). *Developing Linguistic Corpora: A Guide to Good Practise*. Oxford: Oxbow Books.
- SINCLAIR, John; JONES, Susan; DALEY, Robert (2004). *English Collocation Studies. The OSTI Report*. Londres/Nova York: Continuum.
- SIYANOVA, Anna; SCHMITT, Norbert (2007). «Native and nonnative use of multi-word vs. one-word verbs». *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 45/2, 119-139.
- SIYANOVA, Anna; SCHMITT, Norbert (2008). «L2 learner production and processing of collocation: a multi-study perspective». *The Canadian Modern Language Review / La revue canadienne des langues vivantes*, 64/3, 429-458.
- SIYANOVA-CHANTURIA, Anna; CONKLIN, Kathy; SCHMITT, Norbert (2011). «Adding more fuel to the fire: an eye-tracking study of idiom processing by native and non-native speakers». *Second Language Research*, 27/2, 1-22.
- SIYANOVA-CHANTURIA, Anna; CONKLIN, Kathy; VAN HEUVEN, Walter J. B. (2011). «Seeing a phrase “time and again” matters: The role of phrasal frequency in the processing of multiword sequences». *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 37/3, 776-784.
- SIYANOVA-CHANTURIA, Anna; JANSSEN, Niels (2018). «Production of familiar phrases: frequency effects in native speakers and second language learners». *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 44/12, 2009-2018.
- SIYANOVA-CHANTURIA, Anna; MARTINEZ, Ron (2014). «The idiom principle revisited». *Applied Linguistics*, 36/5, 549-569.
- SKOREPOVA KOUDELKOVA, Andrea (2008). *Estudio tipológico, formal y léxico-semántico de las colocaciones léxicas verbo-nominales en el checo actual* [tesi doctoral]. Granada: Universidad de Granada.
- SMADJA, Frank A. (1993). «Retrieving collocations from text: Xtract». *Computational Linguistics*, 19/1, 143-177.
- SOLÀ, Joan (1987). *L'obra de Pompeu Fabra*. Barcelona: Teide.
- SOLÀ, Joan (1999). «Avinences». *Avui*, 1 de juliol.
- SOLÀ, Joan (2002). «Els connectors i les concurrències». *Avui*, 31 de gener.
- SOLÀ, Joan; LLORET, M. Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.) (2002). *Gramàtica del català contemporani*. 3 vol. Barcelona: Empúries.
- SOLER I BOU, Joan (1998). «Què diuen els diccionaris?». *Escola Catalana*, 355, 6-9.
- SOLER I BOU, Joan (2001). «Elements extrínsecs i definicions adjectivals». Dins: DECESARIS, Jane; ALSINA, Victòria (ed.). *Estudis de lexicografia 1999-2000*. Barcelona: IULA - Universitat Pompeu Fabra, 49-68.
- SOLER I BOU, Joan (2002). «El Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana». [Conferència pronunciada en el marc de les jornades *Hizkuntza-corporak. Oraina eta geroa*, Donòstia, UZEI, 24-25/10/2002.] [Text consultat en línia]
- SOLER I BOU, Joan (2003). *Definició lexicogràfica i estructura del diccionari*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- SORIANO, Cristina (2012). «La metàfora conceptual». Dins: IBARRETXE-ANTUÑANO, Iraide; VALENZUELA, Javier (ed.). *Lingüística cognitiva*. Barcelona: Anthropos.
- SPAŁEK, Alexandra Anna (2014). *Verb Meaning and Combinatory Semantics: A Corpus Based Study of Spanish Change of State Verbs* [tesi doctoral]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

- STUBBS, Michael (1995) «Collocations and semantic profiles: on the cause of the trouble with quantitative studies». *Functions of Language*, 2/1, 23–55.
- STUBBS, Michael (2001). *Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell.
- SVENSSON, Maria Helena (2004). *Critères de figement. L'identification des expressions figées en français contemporain* [tesi doctoral]. Umeå: Umeå Universitet.
- SHERWOOD DROZ, Maia (2014). *Combinatoria léxica, polisemia y polisemia regular en una base de conocimiento léxico conceptual: el caso de Redes, diccionario combinatorio del español contemporáneo y Functional Grammar Knowledge Base* [tesi doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- TAGNIN, Stella E. O. (1992) «What's in a verbal colligation? A project for a bilingual dictionary of verbal colligations: English-Portuguese/Portuguese-English». Dins: BESSÉ, Bruno de (ed.). *Phraséologie et traduction: colloque international organisé par l'Ecole de traduction et d'interprétation. Genève, 2, 3 et 4 octobre 1991*. Brussel·les / Luxemburg: Commission des Communautés européennes, 149-156.
- TALN / DICE [s. d.]. *HARenES. Herramienta de ayuda a la redacción en español: procesamiento de colocaciones* [en línia]. Barcelona / la Corunya: Universitat Pompeu Fabra / Universidade da Coruña. <<http://harenes.taln.upf.edu>> [Consulta: octubre de 2020].
- TELIA, Veronika; BRAGINA, Natalia; OPARINA, Elena; SANDOMIRSKAVA, Irina (1994). «Lexical collocations: denominative and cognitive aspects». Dins: MARTIN, Willy; MEIJS, Willem; MOERLAND, Margreet; TEN PAS, Elsemiek; VAN STERKENBURG, Piet; VOSSEN, Piek (ed.). *EURALEX '94. Proceedings*. Amsterdam: Vrije Universiteit, 368-377.
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2000-). *Cercaterm* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. <<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm>> [Consulta: octubre de 2020]
- TIBERII, Paola (2012). *Dizionario delle collocazioni. Le combinazioni delle parole in italiano*. Bologna: Zanichelli.
- TOGNINI-BONELLI, Elena (2001). *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam: John Benjamins.
- TORNER, Sergi; ARIAS-BADIA, Blanca (2019). «Visual networks as a means of representing collocational information in electronic dictionaries». *International Journal of Lexicography*, 32/3, 270-295.
- TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (2017). «Collocations in learner's dictionaries». Dins: TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.), 157-172.
- TORNER, Sergi; BERNAL, Elisenda (ed.) (2017). *Collocations and Other Lexical Combinations in Spanish*. Londres / Nova York: Routledge.
- TORRUELA, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel; MARTINES, Josep (dir.) (2009). *Corpus informatizat del català antic* [en línia]. [S. d.] <<http://cica.cat>> [Consulta: octubre de 2020]. [= CICA]
- TRAVALIA, Carolina (2006). «Las colocaciones gramaticales en espanyol». *Anuario de Estudios Filológicos*, 29, 279-293.
- TRAVALIA, Carolina (2008). «Las colocaciones coloquiales en español». Dins: MELLADO BLANCO, Carmen (ed.), 163-180.
- TRAVALIA, Carolina (2010). *El concepto de colocación en español: propuesta de una nueva taxonomía y delimitación de sus funciones*. Nova York / Ottawa / Toronto: Legas.
- TRISTÁ PÉREZ, Antonia M. (1988). *Fraseología y contexto*. L'Havana: Editorial de Ciencias Sociales.

- TRISTÁ PÉREZ, Antonia M. (1998). «La fraseología y la fraseografía». Dins: WOTJAK, Gerd (ed.), 297-306.
- TUTIN, Agnès (2004). «Pour une modélisation dynamique des collocations dans les textes». Dins: WILLIAMS, Geoffrey; VESSIER, Sandra (ed.). *Proceedings of the Eleventh EURALEX International Congress, Lorient, France, July 6-10, 2004*. Lorient: Université de Bretagne Sud, 207-219.
- TUTIN, Agnès (2005). «On the necessity of collocation dictionaries». *Revue française de linguistique appliquée*, 10, 31-48.
- TUTIN, Agnès (2008). «For an extended definition of lexical collocations». Dins: DECESARIS, Janet Ann; BERNAL, Elisenda (ed.), 1453-1460.
- TUTIN, Agnès (2010). «Le traitement des collocations dans les dictionnaires monolingues de collocations du français et de l'anglais». Dins: NEVEU, Franck; TOKE, Muni; DURAND, Jacques; KLINGER, Thomas; MONDADA, Lorenza; PRÉVOST, Sophie (ed.). *Congrès Mondial de Linguistique Française, CMLF 2010. Recueil des résumés et CD-ROM des actes*. Paris: Institut de linguistique française, 1075-1090.
- TUTIN, Agnès (2012). «Les collocations dans le champ sémantique des émotions: la régularité plutôt que l'idiosyncrasie». Dins: APRESJAN, Juri D.; BOGUSLAVSKY, Igor; L'HOMME, Marie-Claude; IOMDIN, Leonid; MILIĆEVIC, Jasmina; POLGUÈRE, Alain; WANNER, Leo (ed.). *Meanings, Texts and Other Exciting Things: A Festschrift to Commemorate the 80th Anniversary of Professor Igor Alexandrovic Mel'čuk*. Moscú: Jazyki Slavanskoj Kul'tury, 602-612.
- TUTIN, Agnès (2013). «Les collocations lexicales: une relation essentiellement binaire définie par la relation prédicat-argument». *Langages*, 189/1, 47-63.
- TUTIN, Agnès (2015). «Le dictionnaire des collocations est-il indispensable?». *Revue de linguistique appliquée*, 10/2, 31-48.
- ULLMANN, Stephen (1972 [1952]). *Semántica. Introducción a la ciencia del significado*. Madrid: Aguilar.
- URZÌ, Francesco (2009). *Dizionario delle combinazioni lessicali*. Luxemburg: Convivium.
- VARELA, Francisco J.; THOMPSON, Evan; ROSCH, Eleanor (1993). *The Embodied Mind. Cognitive Science and Human Experience*. Cambridge/Londres: MIT Press.
- VEIGA, Alexandre; GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.) (2002). *Léxico y gramática*. Lugo: Tris-Tram.
- VELASCO MÉNENDEZ, Josefina (2010). «La aportación de V. V. Vinogràdov al desarrollo de la fraseología rusa». *Eslavística Complutense*, 20, 125-134.
- VENDLER, Zeno (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca: Cornell University Press.
- VIDAL, Vanesa; CABRÉ, M. Teresa (2005). «La combinatoria léxica en la enseñanza y aprendizaje de lenguas para propósitos eespecíficos.». Dins: CASTILLO, M. Auxiliadora (ed.), 896-902.
- VILLALBA, Xavier (2004). «Les combinacions lèxiques i el sentit figurat». Dins: CABRÉ MONNÉ, M. Teresa (ed.), 67-74.
- VINCZE, Orsolya (2015). *Learning Multiword Expressions from Corpora and Dictionaries* [tesi doctoral]. La Corunya: Universidade da Coruña.
- VIVALDI PALATRESI, Jorge (2009). «Corpus and exploitation tool: IULA CT and BwanaNet». Dins: CANTOS, Pascual; SÁNCHEZ, Aquilino (ed.). *A Survey of Corpus-Based Research*. Múrcia: Asociación Española de Lingüística del Corpus, 224-239.
- VOSSEN, Piek (2002). «WordNet, EuroWordNet and Global WordNet». *Revue française de linguistique appliquée*, 7/1, 27-38.
- VOSSEN, Piek (ed.) (1998). *EuroWordNet. A Multilingual Database with Lexical Semantic Networks*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

- WANNER, Leo (ed.) (1996). *Lexical Functions in Lexicography and Natural Language Processing*. Amsterdam: John Benjamins.
- WEBB, Stuart; NATION, Paul (2017). *How Vocabulary is Learned*. Oxford: Oxford University Press.
- WEBB, Stuart; NEWTON, Jonathan; CHANG, Anna (2013). «Incidental learning of collocation». *Language Learning*, 63/1, 91-120.
- WIBLE, David; TSAO, Nai-Lung (2009-2020). *StringNet Navigator*, v. 4.0 [en línia]. Taiwan: National Central University. <<http://www.stringnet.org>> [Consulta: setembre de 2020].
- WILLIAMS, Geoffrey (1998). «Collocational networks: interlocking patterns of lexis in a corpus of plant biology research articles». *International Journal of Corpus Linguistics*, 3/1, 151-171.
- WILLIAMS, Geoffrey (2001). «Mediating between lexis and texts: collocational networks in specialised corpora». *Anglais de Spécialité*, 31-33, 63-76.
- WILLIAMS, Geoffrey (2003). «Les collocations et l'école contextualiste britannique». Dins: GROSSMAN, Francis; TUTIN, Agnès (ed.), 33-44.
- WILLIAMS, Geoffrey (2011). «The learner's dictionary and the sciences: mismatch or no match?». Dins: KÜBLER, Natalie (ed.). *Corpora, language, teaching, and resources: from theory to practice*. Berna: Peter Lang, 323-340.
- WILLIAMS, Geoffrey; MILLON, CHRYSTEL (2009). «The general and the specific: collocational resonance and scientific language». Dins: MAHLBERG, Michaela; GONZÁLEZ DÍAZ, Victorina; SMITH, Catherine. *Proceedings of the Corpus Linguistics Conferente 2009 (CL 2009)*. Liverpool: University of Liverpool.
- WILLIAMS, Geoffrey; MILLON, Chrystel (2012). «Palmer, Firth and Internet: drawing together collocational threads». Dins: CENTRE FOR CORPUS RESEARCH (ed.). *Proceedings of Corpus Linguistics 2011*. Birmingham: University of Birmingham, 1-34.
- WITTEN, Ian H. (dir.) (s. d.). *The FLAX Project. Flax Resource Collections* [en línia]. [Waikato:] [University of Waikato]: FLAX. <<http://flax.nzdl.org/greenstone3/flax>> [consulta: octubre de 2020].
- WOTJAK, Gerd (1998). «Reflexiones acerca de construcciones verbo-nominales funcionales». Dins: WOTJAK, Gerd (ed.), 257-279.
- WOTJAK, Gerd (1999). «Reflexiones acerca del potencial combinatorio sintagmático de las unidades léxicas / UL». *Boletín de Filología de la Universidad de Chile. Estudios en honor de Ambrosio Rabanales*, 36/2, 1283-1308.
- WOTJAK, Gerd (2000). «Léxico y textos: ¿matrimonio feliz o divorcio anunciado?». *Revista Argentina de Lingüística*, 16, 137-174.
- WOTJAK, Gerd (2006a). «Reflexiones acerca de construcciones verbo-nominales/CVN». *Lingüística. Revista de Estudos Linguísticos da Universidade do Porto*, 1, 3-31.
- WOTJAK, Gerd (2006b). «¿Estructuras en el léxico o del léxico?». Dins: DE MIGUEL, Elena; PALACIOS, Azucena; SERRADILLA, Anna (ed.), 167-200.
- WOTJAK, Gerd (2008). «Acerca del potencial combinatorio de las UL: procedimientos escenogénicos y preferencias sintagmático-colocacionales». Dins: MELLADO BLANCO, Carmen (ed.), 193-210.
- WOTJAK, Gerd (ed.) (1998). *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*. Frankfurt am Main / Madrid: Veuvvert / Iberoamericana.
- WU, Shaoqun (2010). *Supporting Collocation Learning*. Hamilton: University of Waikato.
- WU, Zhibiao; PALMER, Martha (1994). «Verb semantics and lexical selection». Dins: *Proceedings of the 32nd Annual Meeting of the Associations for Computational*

- Linguistics*. Las Cruces / Nou Mèxic: Association for Computational Linguistics, 133-138.
- YORIO, Carlos A. (1980). «Conventionalized language forms and the development of communicative competence». *TESOL Quarterly*, 14, 433-442.
- ZALDÍVAR JULIÀ, Joan Manuel (2013). *Les col·locacions i el llenguatge periodístic (caracterització teòrica)* [treball de recerca]. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- ZALDÍVAR JULIÀ, Joan Manuel (2017). *La pragmàtica i el llenguatge mediàtic (les col·locacions fraseològiques: caracterització teòrica i pràctica del llenguatge periodístic i del llenguatge dels polítics)* [tesi doctoral]. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- ZULUAGA, Alberto (1975). «La fijación fraseológica». *Thesaurus: Boletín del Instituto Caro y Cuervo*, 30/2, 225-248.
- ZULUAGA, Alberto (1980). *Introducción al estudio de las expresiones fijas*. Frankfurt am Main / Berna / Cirencester: Peter D. Lang.
- ZULUAGA, Alberto (1998). «Sobre fraseologismos e fenómenos colindantes». Dins: FERRO RUIBAL, Xesús (ed.), 15-30.
- ZULUAGA, Alberto (2002). «Los “enlaces frecuentes” de María Moliner. Observaciones sobre las llamadas colocaciones». *Lingüística Española Actual*, 24/1: 97-114.

ANNEXOS

En les pàgines següents s'ofereix un índex dels annexos dels diversos capítols de la tesi doctoral, que es poden consultar íntegrament en l'adreça web següent:

<<http://colcat.upf.edu>>

Índex dels annexos

Capítol 4. Els conceptes reguladors de la definició de col·locació: anàlisi i discussió

Annex 4.1. Llista de conceptes per al buidatge d'informació de l'ontologia *EuroWordNet* (document en format *.pdf*).

Annex 4.2. Llistes de resultats del buidatge d'informació de l'ontologia *EuroWordNet* (document en format *.xlsx*).

Capítol 7. La percepció dels parlants sobre les col·locacions: la preferència

Annex 7.1. Qüestionaris sobre la preferència:

7.1.1. Qüestionari sobre la preferència: informants adults (document en format *.pdf*).

7.1.2. Qüestionari sobre la preferència: alumnes d'ESO (document en format *.pdf*).

Annex 7.2. Resultats dels qüestionaris sobre la preferència: anàlisi quantitativa de les respostes (documents en format *.pdf*):

7.2.1. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *silenci*

7.2.2. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *argument*

7.2.3. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *fracassar*

7.2.4. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *èxit*

7.2.5. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *sessió*

7.2.6. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *tractament*

7.2.7. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *confiar*

7.2.8. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *demanda*

- 7.2.9. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *vacuna*
- 7.2.10. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *estimar*
- 7.2.11. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *ignorància*
- 7.2.12. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *derrota*
- 7.2.13. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *lluitar*
- 7.2.14. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *codi*
- 7.2.15. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *infecció*
- 7.2.16. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *diferència*
- 7.2.17. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *sospita*
- 7.2.18. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *necessitat*
- 7.2.19. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *dubte*
- 7.2.20. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *acta*
- 7.2.21. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *negar*
- 7.2.22. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *expedient*
- 7.2.23. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *febre*
- 7.2.24. Anàlisi dels resultats per a les combinacions amb *prohibir*
- 7.2.25. Anàlisi dels resultats per a *recurs*
- 7.2.26. Anàlisi dels resultats per a *guerra*
- 7.2.27. Anàlisi dels resultats per a *síntoma*
- 7.2.28. Anàlisi dels resultats per a *odi*
- 7.2.29. Anàlisi dels resultats per a *virus*
- 7.2.30. Anàlisi dels resultats per a *oferta*

Capítol 8. Les col·locacions en corpus textuals: la freqüència i l'estabilitat

Annex 8.1. Anàlisi de la freqüència en corpus de les combinacions del qüestionari (document en format *.pdf*).

Annex 8.2. Qüestionari sobre percepció de la freqüència (document en format *.pdf* i enllaç web a una còpia disponible per ser emplenada en línia).

Annex 8.3. Resultats quantitatius del qüestionari sobre percepció de la freqüència (document en format *.pdf* i enllaç web al resum en línia).

Capítol 9. El tractament lexicogràfic de les col·locacions: combinacions lèxiques en diccionaris contemporanis en llengua catalana

Annex 9.1. Llista de les 575 combinacions extretes de la base de dades COLCAT per a l'anàlisi en diccionaris (document en format *.pdf*).

Annex 9.2. Llista de les combinacions localitzades en el GD62 (document en format *.pdf*).

Annex 9.3. Llista de les combinacions localitzades en el DIEC2 (document en format *.pdf*).

Annex 9.4. Llista de les combinacions localitzades en el DDLC (document en format *.pdf*).

Capítol 10. Una proposta lexicogràfica per al tractament de les combinacions lèxiques: la base de dades i el prototip de diccionari COLCAT

Annex 10. El prototip de diccionari COLCAT (enllaç web): <<http://colcat.upf.edu/static>>.

